

Biuro Konserwacji Przyrody S.C.

ul. Frezjowa 8, 72-003 Dobra, NIP 8513138392, Regon 320944756

biuro: ul. Monte Cassino 18a
70-467 Szczecin
tel. 608 208 841, 668 027 475
przyroda@bkp.szczecin.pl
www.bkp.szczecin.pl

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

Zespół autorski:

Koordinacja prac

mgr inż. Małgorzata Zimnicka – Pluskota

mgr inż. Damian Spieczyński

z zakresu flory i roślinności:

dr Krzysztof Ziarnek

dr inż. Magdalena Ziarnek

z zakresu fauny:

Wojciech Mrugowski

mgr Ewa Mrugowska

mgr inż. Piotr Siuda

*Inwentaryzacja przyrodnicza nadmorskiego obszaru funkcjonalnego
obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz
Gminę Ustronie Morskie powstała dzięki funduszom Europejskiego
Funduszu Rozwoju Regionalnego*

Lider projektu
Gmina Miasto Kołobrzeg

Gmina Kołobrzeg

Partnerzy

Gmina Ustronie Morskie

„Rozwój miejskiego obszaru funkcjonalnego na podstawie wstępnie zdiagnozowanych zależności pomiędzy nadmorskimi gminami:
Gminą Miasto Kołobrzeg, Gminą Kołobrzeg oraz Gminą Ustronie Morskie.”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

Wnioskodawca: Gmina Miasto Kołobrzeg Nr umowy: DPT/BDG-II/POPT/92/13

„Waloryzacja przyrodnicza nadmorskiego obszaru funkcjonalnego
obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie”.

Spis treści

1. Opis ogólny	5
1.1. Położenie i granice Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie	5
1.2. Charakterystyka fizjograficzna Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	5
1.3. Klimat Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	6
1.4. Struktura użytkowania Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	7
1.5. Demografia Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	8
1.6. Przemysł i gospodarka Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	8
2. Operat botaniczny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	10
2.1. Wstęp	10
2.2. Metodyka opracowania	10
2.3. Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	13
2.4. Roślinność potencjalna obszaru opracowania	16
2.5. Charakterystyka flory obszaru opracowania	17
2.5.1. Charakterystyka chronionej, ginącej i zagrożonej flory obszaru opracowania	19
2.5.2. Charakterystyka wymarłej flory	69
2.5.3. Charakterystyka flory o cechach pomnikowych, chronionej lub zasługującej na ochronę jako pomniki przyrody	70
2.5.4. Charakterystyka flory będącej przedmiotem zbioru do celów leczniczych	70
2.5.5. Charakterystyka gatunków ekspansywnych i stanowiących zagrożenie dla cennych gatunków występujących w obszarze opracowania	73
2.5.6. Podsumowanie tendencji dynamicznych flory i wskazania konserwatorskie	77
2.6. Roślinności obszaru opracowania	79
2.6.1. Charakterystyka roślinności obszaru opracowania (roślinność rzeczywista)	79
2.6.2. Występowanie typów siedlisk przyrodniczych	108
2.7. Charakterystyka grzybów obszaru opracowania	140
2.8. Charakterystyka mszaków obszaru opracowania	149
2.9. Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i innej związanej z ludzkimi osiedlami	152
2.9.1. Parki miejskie, wiejskie, pałacowe, dworskie uzdrowiskowe i inne	152
2.9.2. Zielen przykościelna, cmentarna, pocmentarna	166
2.9.3. Inne cenne założenia zieleni	172
2.9.4. Kolekcje i zbiory botaniczne	172
2.10. Waloryzacja zasobów szaty roślinnej	172
2.11. Plany zagospodarowania przestrzennego i inne dokumenty planistyczne w świetle waloryzacji szaty roślinnej	172
2.12. Wskazania konserwatorskie	174
2.13. Podsumowanie	177
3. Operat faunistyczny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	178
3.1. Metodyka opracowania	178
3.2. Dotychczasowy stan wiedzy o faunie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	178
3.3. Charakterystyka fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	180
3.3.1. Ogólna charakterystyka fauny obszaru opracowania	180
3.3.2. Gatunki szczególnej troski i zainteresowania.	180
3.3.2.1. Bezkręgowce	180
3.3.2.2. Kręgowce /minogi, ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki/	183
3.3.3. Pozostałe gatunki fauny występujące na obszarze opracowania	198

3.3.4.	Charakterystyka fauny wymarłej.	255
3.3.5.	Charakterystyka fauny gatunków łownych lub będących przedmiotem pozyskania	255
3.3.6.	Gatunki ekspansywne i inwazyjne.	256
3.4.	Charakterystyka zmian w składzie fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego na przestrzeni czasu.	257
3.5.	Charakterystyka fauny wymagającej podjęcia działań konserwatorskich.	257
3.6.	Kolekcje fauny.	273
3.7.	Waloryzacja zasobów fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego	273
3.8.	Miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych	273
3.9.	Plany zagospodarowania przestrzennego oraz inne dokumenty w zakresie planowania przestrzennego i zagospodarowania w świetle waloryzacji fauny.	274
3.10.	Podsumowanie.	275
4.	<u>Przyroda nieożywiona i krajobraz</u>	277
4.1	Geologia	277
4.2	Geomorfologia i rzeźba terenu	278
4.3	Warunki hydrologiczne	283
4.3.1.	Źródła i źródłiska	286
4.4	Gleby	287
4.5	Surowce mineralne	289
4.6	Wyniki inwentaryzacji (obiekty geomorfologiczne wyróżnione w terenie, głązy i głązowiska, odkrywki, wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe, zagospodarowanie turystyczne, obszary zdegradowane)	294
4.7	Formy krajobrazowe	301
4.8	Zabytkowe elementy	304
4.9	Zagospodarowanie turystyczne obszaru opracowania	310
4.10.	Stan środowiska przyrodniczego	312
5.	<u>Ochrona przyrody Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego</u>	313
5.1.	Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym	313
5.1.1.	Istniejące obszary i obiekty chronione	315
5.1.2.	Obszary i obiekty przewidziane do ochrony	327
5.1.3.	Obszary cenne przyrodniczo	357
5.2.	Elementy Systemu Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh)	359
5.2.1.	Wskazania korytarzy ekologicznych – szlaków migracji zwierząt z podziałem na główne, uzupełniające i lokalne	359
5.2.2.	Strefy węzłowe - biocentra	359
5.2.3.	Bariery ekologiczne	360
5.3.	Przyroda obszaru opracowania na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej	361
5.3.1.	Konwencje międzynarodowe	362
5.4.	Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony Przyrody).	363
5.5.	Przyroda obszaru opracowania w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej.	364
6.	<u>Wskazania konserwatorskie.</u>	364
7.	<u>Podsumowania i wnioski końcowe</u>	364
8.	<u>Spis tabel</u>	368
9.	<u>Literatura i materiały</u>	369

1. Opis ogólny

1.1. Położenie i granice Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego Obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

Nadmorski Obszar Funkcjonalny zlokalizowany jest w strefie przybrzeżnej powiatu kołobrzckiego w Województwie Zachodniopomorskim. Jednostkami tworzącymi obszar są: Gmina Miasto Kołobrzeg, Gmina Kołobrzeg i Gmina Ustronie Morskie.

Północną granicę obszaru wyznacza linia brzegowa ciągnąca się na długości około 30 km. Od zachodu obszar graniczy z gminą Trzebiatów, od południa z gminami: Dygowo, Gościno oraz Siemysł natomiast od wschodu z Gminą Będzino.

W centralnej części obszaru funkcjonalnego znajduje się Gmina Miasto Kołobrzeg natomiast od strony wschodniej rozciąga się Gmina Ustronie Morskie a od zachodu i południa Gmina Kołobrzeg. Miasto Kołobrzeg jest czwartym co do wielkości miastem portowym w Polsce.

Największą jednostką tworzącą Nadmorski Obszar Funkcjonalny jest Gmina Kołobrzeg zajmująca powierzchnię 145 km² co stanowi ok 63 % powierzchni całego obszaru.

Największym miastem w obszarze jest Kołobrzeg, którego charakter jest w dużej mierze uwarunkowany przecinającą go rzeką Parsętą.

Poszczególne gminy wchodzące w skład Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmują swoim terytorium 37 miejscowości oraz 28 sołectw. Z tego w Gminie Kołobrzeg jest 27 miejscowości oraz 22 sołectwa, w gminie Ustronie Morskie jest 10 miejscowości oraz 6 sołectw. Miasto Kołobrzeg stanowi jedną wyodrębnioną jednostkę terytorialną.

1.2. Charakterystyka fizjograficzna Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski nadmorski obszar funkcjonalny przedstawia się następująco:

- **prowincja:** Niż Środkowoeuropejski
- **podprowincja:** Pobrzeże Południowobałtyckie
- **makroregion:** Pobrzeże Szczecińskie oraz Pobrzeże Koszalińskie
- **mezoregion:** Wybrzeże Trzebiatowskie (wschodnia część), Wybrzeże Słowińskie (zachodnia część), Równina Gryficka, Równina Białogardzka.

Granicę pomiędzy makroregionami stanowi rzeka Parsęta mająca swoje ujście w mieście Kołobrzeg.

Pobrzeże Południowobałtyckie stanowi pas szerokości od kilku do kilkudziesięciu kilometrów wzdłuż południowych wybrzeży Bałtyku, od Zatoki Kilońskiej po Zalew Wiślany. Oprócz krajobrazów nadmorskich obszar podprowincji charakteryzuje obecność równin morenowych, położonych zwykle poniżej 100 m n.p.m., które porozcinane są przez sieć małych pradolin. Wśród krajobrazów nadmorskich wyróżniono: wydmy, deltowy, jeziorno-bagienny oraz wysoczyznowy.

Pobrzeże Szczecińskie, obejmujące na zachodzie obszar wokół Zalewu Szczecińskiego, ciągnie się w kierunku wschodnim aż na wysokość Kołobrzegu, gdzie graniczy z makroregionem **Wybrzeże Koszalińskie**, które z kolei rozciąga się w kierunku wschodnim aż po Pobrzeże Gdańskie. Bardzo interesujące jest położenie obszaru gminy uwzględniając podział Pobrzeża Południowobałtyckiego na mezoregiony. Gmina leży, bowiem w granicach aż czterech mezoregionów. Są to:

Wybrzeże Trzebiatowskie rozciąga się od cieśniny Dźwiny do ujścia Parsęty wzdłuż brzegu Bałtyku na długości 56 km i powierzchni 290km². Na odcinku od ujścia Regi do ujścia Parsęty występuje pas wydym. Na wschodzie mezoregionu znajdują się dwa jeziora powstałe w wyniku przybrzeżnej akumulacji piasków: Liwia Łuża i Resko Przymorskie. W środkowej części Wybrzeża występują podcinane od strony morza kępy wysoczyznowe. Mezoregion jest słabo uprzemysłowiony, nastawiony przede wszystkim na letnią turystykę i rekreację.

Wybrzeże Słowińskie, ciągnie się na wschód od ujścia rzeki Parsęty wąskim pasem wzdłuż wybrzeża Bałtyku. Pomiędzy Kołobrzegiem a Sarbinowem Wybrzeże Słowińskie stanowi nisko położoną równinę denno – morenową w miejscu zetknięcia się z wybrzeżem Bałtyku kończącą się brzegiem klifowym

wznoszącym się na wysokość nawet do kilkunastu metrów. Cechą charakterystyczną tego miejsca jest występowanie procesów abrazyjnych, szczególnie nasilonych w gminie Ustronie Morskie. W wyniku tego procesu, klif cofa się na południe ze średnią roczną prędkością wynoszącą do 1 metra na rok.

Równina Gryficka, która jest wysoczyzną morenową położoną na wschód od cieśniny Dziwny i na południe od Wybrzeża Trzebiatowskiego. Jej wschodnią granicę stanowi dolina Parsęty.

Równina Białogardzka, obejmuje obszar położony na wschód od doliny Parsęty, w tym całe dorzecze rzeki Czerwonej będącej wschodnią granicą gminy Ustronie Morskie. Pod względem geomorfologicznym występują tu równiny denno – morenowe oraz przede wszystkim wysoczyzny morenowe faliste i pagórkowate.

Większa część powierzchni Gminy Kołobrzeg znajduje się w granicach Wybrzeża Trzebiatowskiego. Obejmuje ono obszar gminy znajdujący się pomiędzy doliną Parsęty a jeziorem Resko Przymorskie. Wschodnia część gminy, położona na wschód od doliny Parsęty, leży w granicach Wybrzeża Słowińskiego. Powyższa część to obszary nisko położone, w znacznej mierze podmokłe. Południowe granice gminy, przebiegające na obszarze wysoczyznowym, obejmują fragmenty dwóch pozostałych makroregionów: Równiny Gryfickiej oraz Równiny Białogardzkiej.

Odnosnie Gminy Ustronie Morskie, to jest ona prawie w całości położona jest na obszarze mezoregionu Wybrzeża Słowińskiego a tylko niewielkie południowe jej fragmenty zlokalizowane są w obrębie Równiny Białogardzkiej.

Natomiast Gmina Miasto Kołobrzeg na południowym wschodzie swojego terytorium charakteryzuje się fragmentami pagórów morenowych, a od ujścia Parsęty na zachód występuje pas wydym.

1.3. Klimat Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Nadmorski Obszar Funkcjonalny w całości leży w krainie klimatycznej zwanej Pobrzeżem Kołobrzeskim wchodzącym w skład klimatów bałtyckich. Głównie na kształt klimatu omawianego obszaru ma morze. Pod szczególnym jego silnym działaniem znajdują się tereny uzdrowiskowe. W skali rocznej ponad 55 % wiatrów wieje od morza lub wzdłuż morza. Częstotliwość wiatrów w Kołobrzegu rozkłada się tak jak na całym wybrzeżu Bałtyku.

Wiatry z kierunków SW i S stanowią największą część w okresie zimowym. Okres wiosenny to przewaga wiatrów z kierunku z NE, N i W, w okresie letnim największy udział wiatrów jest z W, a jesienią z SW i S. Na terenie obszaru zaznaczają się wyraźnie dwa okresy: jesienno-zimowy od września do lutego z przewagą wiatrów odlądowych i wiosenno-letni z dominacją wiatrów odmorskich.

Wiatry sztormowe, które powodują groźne dla żeglugi stany sztormowe morza, przy których wejście do portu w Kołobrzegu jest bardzo trudne, a nawet wręcz niemożliwe najczęściej notuje się w styczniu, najrzadziej w czerwcu, lipcu i sierpniu. Najczęściej wieją z sektora SW-W-NW.

Na kształt warunków klimatycznych obszaru niewątpliwie ma wpływ promieniowanie słoneczne poprzez oddziaływanie fotochemiczne i termiczne. Pod względem nasłonecznienia Kołobrzeg wykazuje pewne uprzywilejowanie w stosunku do innych miejscowości.

Średnia roczna temperatura wynosi około 8°C. Cechą charakterystyczną jest występowanie małej ilości dni bardzo gorących i bardzo zimnych.

Suma rocznych opadów przekracza średnie dla kraju, w roku 1993 wynosiła 752,8 mm z maksimum w okresie lipiec – wrzesień.

Miasto Kołobrzeg posiada mocno zróżnicowany klimat miejscowy. Wyróżniamy tu kilka mikroregionów klimatycznych. Są to:

- klimat plaży,
- klimat parku i lasu na wydymach na zachód od parku,
- klimat terenów zabudowanych (centrum miasta i uzdrowisko),
- klimat terenów zabagnionych i doliny Parsęty na południe od miasta,
- klimat obszarów wysoczyznowych.

Warunki klimatyczne terenów zabagnionych uwarunkowane są przez płytkie położenie zwierciadła wody, które wpływa na wilgotność powietrza, jego temperaturę i skład. Ujemny wpływ dużej ilości bagien w okolicy Kołobrzegu na klimat zmaleł po ich zmeliorowaniu.

Ochronę przed silnymi wiatrami od morza stanowi Park nadmorski a od południa ochronę dla uzdrowiska stanowi zwarta zabudowa miasta.

Z możliwości klimatycznych rejonu Kołobrzegu wynikają wskazania do leczenia schorzeń dróg oddechowych, układu krążenia, ruchu i skórnych.

1.4. Struktura użytkowania Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Na tle całego Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego największą część zajmuje Gmina Kołobrzeg z powierzchnią równą 145km². Drugą, co do wielkości jest Gmina Ustronie Morskie z powierzchnią 57 km² a najmniejszą jest Gmina Miasto Kołobrzeg z powierzchnią 26 km².

Gminy Kołobrzeg oraz Ustronie Morskie określić można, jako rolniczo-turystyczne. Grunty rolne zajmują większą część obszaru tych gmin. W skład gruntów rolnych wchodzi grunt orny, łąki trwałe i pastwiska. Przy czym w ostatnich latach w Gminie Kołobrzeg funkcja rolnicza została znacznie ograniczona na rzecz funkcji turystycznej i zabudowy mieszkaniowej. Zdecydowanie mniejsza ilość gruntów rolnych znajduje się na terenie Gminy Miasto Kołobrzeg. Obszar miasta zdominowany jest przez tereny zabudowane i komunikacyjne.

Rolnictwo użytkuje gleby wykształcone z glin lekkich w górnych poziomach spiaszczonych o właściwym uwilgotnieniu. Wśród gleb okresowo podmokłych największy udział mają gleby brunatne kwaśne i wyługowane, rzadziej brunatne właściwe i pseudobielicowe oraz mułowo – torfowe. Miejscami w obniżeniach terenu występują czarne ziemie.

Pod względem kompleksów przydatności rolniczej dominują gleby kompleksu 2 (pszennego dobrego) – najkorzystniejsze dla rolnictwa. W niektórych częściach Gminy Ustronie Morskie występują gleby kompleksu 4 (żytni bardzo dobry). Pozostałe gleby zostały zaliczone do grupy kompleksów mniej przydatnych rolniczo. Są to gleby kompleksu: pszennego wadliwego, żytniego dobrego, zbożowo – pastewnego słabego.

Lesistość Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego w poszczególnych gminach kształtuje się następująco:

Gmina Kołobrzeg

Powierzchnia lasów ogółem w ha - 1803,7

W tym lasy publiczne - 1670,0

W tym własność gminy - 25,9

Lesistość w % - 12,5

Gmina Miasto Kołobrzeg

Powierzchnia lasów ogółem w ha - 103,2

w tym lasy publiczne - 44,5

w tym własność gminy - 26,0

Lesistość w % - 4,0

Gmina Ustronie Morskie

Powierzchnia lasów ogółem w ha - 1645,2

W tym lasy publiczne w ha - 1561,1

W tym własność gminy - 28,0

Lesistość w % - 28,9

1.5. Demografia nadmorskiego obszaru funkcjonalnego

Według Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2013 Nadmorski Obszar Funkcjonalny zamieszkiwało 60 896 mieszkańców. W poszczególnych gminach ilość mieszkańców kształtowała się następująco:

- Gmina Miasto Kołobrzeg – 46 897 osób w tym kobiet 24 734
- Gmina Kołobrzeg – 10334 osób w tym kobiet 5 292
- Gmina Ustronie Morskie – 3665 osób w tym kobiet 1 927

Średnia gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie 656 osób/km².

W latach 2009-2013 zanotowano wzrost liczby mieszkańców na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego. Przy czym wzrost ten dotyczył Gminy Kołobrzeg i Gminy Ustronie Morskie gdzie był on stopniowy o stałym charakterze. Wzrost ludności w mieście Kołobrzeg miał wyraźny skokowy charakter i dotyczył 2012 r.

Spośród wszystkich osób zamieszkujących analizowany obszar udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w poszczególnych gminach kształtuje się następująco:

- Gmina Miasto Kołobrzeg	- wiek przedprodukcyjny – 7 402 osób - wiek produkcyjny – 29 699 osób - wiek poprodukcyjny – 9 796 osób
- Gmina Kołobrzeg	- wiek przedprodukcyjny – 2 067 osób - wiek produkcyjny – 6 863 osób - wiek poprodukcyjny – 1 404 osób
- Gmina Ustronie Morskie	- wiek przedprodukcyjny – 662 osób - wiek produkcyjny – 2 455 osób - wiek poprodukcyjny – 548 osób

Najniższym przyrostem naturalnym charakteryzuje się miasto Kołobrzeg z poziomem -74. Na drugim miejscu znalazła się Gmina Ustronie Morskie, gdzie kształtował się on na poziomie 5 a najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego zanotowano w Gminie Kołobrzeg gdzie wyniósł on 23.

1.6. Przemysł i gospodarka Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego ze względu na walory przyrodnicze, klimatyczne oraz bogate złoża borowinowe rozwinęły się gałęzie gospodarki wykorzystujące je, czyli lecznictwo uzdrowiskowe i turystyka. W korelacji z powyższymi rozwojowi uległy także handel, budownictwo, obsługa rynku nieruchomości. Ponadto na terenie obszaru dobrze rozwinięta jest gospodarka morska, przemysł rolno-spożywczy wraz z przetwórstwem rybnym i rolnictwo.

Największy potencjał gospodarczy występuje w Gminie Miasto Kołobrzeg. Nieco mniej aktywnym pod względem gospodarczym jest pas dwóch gmin nadmorskich (Gminy Kołobrzeg i Gminy Ustronie Morskie), gdzie dominuje sezonowa funkcja wczasowo-turystyczna, uzdrowiskowa i lokalna gospodarka morska.

Kołobrzeg wyróżnia się na tle kraju tym, że wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jest dwukrotnie wyższy niż średnia krajowa a udział sektora prywatnego w ogóle podmiotów gospodarczych wynosi ponad aż 96%. Jeśli chodzi o sektor publiczny, to dominujący udział posiadają państwowe i samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, natomiast w sektorze prywatnym dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą związaną z usługami materialnymi. W mieście Kołobrzeg najbardziej dynamicznie rozwija się branża związana z obsługą nieruchomości, edukacyjna i hotelarska.

Podstawową gałęzią gospodarki Gminy Kołobrzeg, podobnie jak Gminy Ustronie Morskie jest turystyka, uzupełniona o rolnictwo i przetwórstwo rybne. Dobrze rozwinięta jest baza noclegowa, którą tworzą domy wczasowe, ośrodki wczasowe, pensjonaty i gospodarstwa agroturystyczne,

kempingi, pola namiotowe i kwatery prywatne.

Strefa nadmorska Gminy Ustronie Morskie pełni funkcję letniego kurortu. Na terenach leżących w południowej części gminy prowadzona jest działalność rolnicza i przetwórstwo rolno-spożywcze.

Według danych Urzędu Statystycznego w roku 2013 na terenie poszczególnych gmin obszaru podmioty gospodarki narodowej widniejące w rejestrze REGON kształtowały się następująco:

Gmina Miasto Kołobrzeg

- Podmioty gospodarki narodowej ogółem – 8 380
- W tym w sektorze:
  - rolniczym 126
  - przemysłowym 418
  - budowlanym 743
- Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. Ludności – 1 787
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności – 1 311

Gmina Kołobrzeg

- Podmioty gospodarki narodowej ogółem – 1 800
- W tym w sektorze:
  - rolniczym 57
  - przemysłowym 126
  - budowlanym 186
- Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. Ludności – 1 742
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności – 1 502

Gmina Ustronie Morskie

- Podmioty gospodarki narodowej ogółem – 1 012
- W tym w sektorze:
  - rolniczym 22
  - przemysłowym 37
  - budowlanym 67
- Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. Ludności – 2 761
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności – 2 404

2. Operat botaniczny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

2.1. Wstęp

Celem inwentaryzacji botanicznej było rozpoznanie aktualnego stanu szaty roślinnej w gminie, identyfikacja jej cennych elementów, ustalenie ich rozmieszczenia i zasobów, ze szczególnym uwzględnieniem składników zasługujących na ochronę i promocję oraz stanowiących prawne uwarunkowania dla gospodarki przestrzennej. Wykonana waloryzacja szaty roślinnej miała na celu usystematyzowanie informacji o poszczególnych elementach szaty roślinnej w odniesieniu do uwarunkowań prawnych, przyrodniczych i kulturowych. Opracowanie zawiera i podsumowuje aktualną wiedzę o szacie roślinnej gminy, jej składzie florystycznym, zróżnicowaniu zespołów roślinnych i siedlisk przyrodniczych, rozmieszczeniu i zasobach gatunków chronionych, zagrożonych, rzadko spotykanych i inwazyjnych, rozmieszczeniu zabytkowych drzew i układów zieleni urządzonej. W ramach opracowania zweryfikowane zostały istniejące formy ochrony przyrody, ustalono także propozycje uzupełnienia sieci obszarów chronionych. Badaniami terenowymi objęto cały obszar gminy. Wyniki przedstawione zostały w formie opracowań tekstowych oraz systemu informacji geograficznej (GIS) dla poszczególnych gmin.

2.2. Metodyka opracowania

Metodykę opracowania oparto na instrukcji dla Wykonawców sporządzonej przez Zamawiającego na podstawie pracy pt. „Założenia metodyczne inwentaryzacji przyrodniczej gmin. Instrukcja dla wykonawców operatów szczegółowych szaty roślinnej, fauny oraz krajobrazu i przyrody nieożywionej” zatwierdzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody województwa zachodniopomorskiego w 2001 r., pozyskanej z RDOŚ w Szczecinie.

Podstawą opracowania są wyniki inwentaryzacji terenowej, którą przeprowadzono w sezonie wegetacyjnym 2014 roku. Prace terenowe prowadzono: 11, 12, 16, 17, 18, 24, 29 i 30 kwietnia, 1, 2 i od 24 do 27 maja, od 2 do 7, 18, 19, 26 i 27 czerwca, od 8 do 11, od 16 do 25 lipca, 1, 2, 13, 14 i 30 sierpnia, 3, od 23 do 27 września, od 2 do 5 i 10 października, od 9 do 11 listopada. W okresie wiosennym zbierano dane dot. flory wiosennej, w szczególności na siedliskach żyznych lasów liściastych i muraw. W sezonie letnim prowadzono pełną inwentaryzację florystyczną, siedlisk przyrodniczych i drzew pomnikowych. W okresie jesiennym kontynuowano inwentaryzację siedlisk przyrodniczych i drzew pomnikowych, uzupełniając także dane do inwentaryzacji florystycznej.

Podczas prac terenowych wykonywano dokumentację fotograficzną (aparaty hybrydowe: Nikon Coolpix P520 i Samsung WB100) oraz rejestrowano położenie geograficzne obiektów za pomocą odbiornika GPS GARMIN GPSMAP 60 CSx (dokładność ok. 6-12 m na terenach leśnych i 2-6 m na terenach otwartych). Rejestrowano występowanie gatunków chronionych, rzadko spotykanych, zagrożonych i inwazyjnych, drzew o rozmiarach pomnikowych, siedlisk przyrodniczych. Dla poszczególnych miejscowości ich okolic sporządzane były listy florystyczne w celu zebrania informacji o pełnej florze obszaru opracowania.

Podczas prac terenowych szczególną uwagę zwracano na tereny potencjalnie najcenniejsze, jako ostoje zróżnicowania gatunkowego i siedliska gatunków rzadko spotykanych i chronionych, tj. zbiorniki wodne, źródła, doliny rzeczne, torfowiska i inne mokradła, brzegi morskie, skarpy – szczególnie te o południowej wystawie, starodrzewy i inne lasy z drzewostanami zgodnymi z warunkami siedliskowymi.

Opracowanie przedstawiające informacje o gatunkach, zbiorowiskach i siedliskach powstało na bazie obserwacji własnych uzupełnionych o materiały publikowane i niepublikowane, ale udostępnione przez zamawiającego lub inne instytucje (Nadleśnictwo Gościno, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, Urząd Morski w Słupsku). Za stan aktualny przyjęto informacje dotyczące występowania gatunków i siedlisk zarejestrowanych podczas prac terenowych w 2014 oraz w ciągu ostatnich kilkunastu lat (po roku 2000). W ostatnim przypadku wyjątkiem były sytuacje, gdy podawane w źródłach dane o gatunkach i obiektach zostały jednoznacznie zweryfikowane

negatywnie, jako już niewystępujące lub przekształcone. Jako wiarygodne przyjęto dane z publikacji naukowych i dokumentacji specjalistycznych. Dane publikowane przez osoby fizyczne (np. na stronach internetowych) weryfikowane były w kontekście ich wiarygodności na podstawie udostępnionego materiału fotograficznego.

Inwentaryzacja i waloryzacja flory

Gatunki roślin były rejestrowane w formie spisów florystycznych sporządzanych dla poszczególnych terenów i większych kompleksów leśnych. Stanowiska gatunków rzadziej spotykanych, chronionych, zagrożonych i inwazyjnych rejestrowane były za pomocą odbiornika GPS. W przypadku gatunków lokalnie rozpowszechnionych rejestrowano położenie obszaru występowania, dla gatunków zagrożonych w skali ponadlokalnej i zazwyczaj skrajnie rzadkich, rejestrowane były wszystkie miejsca występowania oddalone, co najmniej o 100 m. Dla rejestrowanych stanowisk gatunków chronionych i zagrożonych ustalano ich zasoby w skali trójstopniowej (1 – poniżej 20 roślin, 2 – ponad 20 roślin, ale nie masowo, 3 – masowo, co najmniej setki roślin).

W celu przedstawienia pełnej charakterystyki flory i jej tendencji dynamicznych wykonano analizę wszelkich dokumentów dotyczących szaty roślinnej, zarówno publikowanych jak i będących tylko w zasobach gminy i innych instytucji (Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Gościno, dane w zasobach RDOŚ w Szczecinie) oraz planów zagospodarowania przestrzennego gmin. Uwzględniono także wiarygodne informacje publikowane w Internecie, a dotyczące obszaru opracowania.

Na podstawie zbioru danych własnych i źródłowych sporządzono listy gatunków roślin naczyniowych stwierdzonych w obszarze opracowania z uwzględnieniem i wyodrębnieniem gatunków wymarłych. Dla gatunków mszaków i grzybów sporządzono na takiej samej podstawie wykazy gatunków rzadziej spotykanych i zagrożonych. Wykazy przedstawione zostały w formie tabel Excela, z wyróżnieniem danych własnych i pochodzących z innych źródeł.

Wszystkie gatunki poddano waloryzacji określając ich status ochronny w odniesieniu do krajowych przepisów o ochronie przyrody oraz przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej; kategorie zagrożeń według czerwonych ksiąg i list. Dodatkowo zwaloryzowano, jako cenne gatunki lokalnie rzadko spotykane, spotykane w mieście na nie więcej jak kilku stanowiskach i niezbyt rozpowszechnione przynajmniej w skali regionalnej. Klasyfikację stopni rozpowszechnienia gatunków chronionych, zagrożonych i rzadko spotykanych wykonano w następującej skali: VR – gatunki posiadające 1-3 stanowiska, Rz – 4-10 stanowisk, N – 11-20 stanowisk, C – powyżej 21 stanowisk, W – gatunki wymarłe.

Za gatunki wymarłe uznano rośliny nieodnalezione po 2000 roku, mimo ich poszukiwań lub w wypadku stwierdzenia jednoznacznego zniszczenia lub przekształcenia siedlisk takich gatunków.

W podsumowaniu waloryzacji flory zawarto diagnozę jej stanu, zagrożeń, kierunków działań konserwatorskich.

Inwentaryzacja i waloryzacja flory roślin leczniczych

Ustalono dla obszaru opracowania wykaz gatunków leczniczych, które mogłyby być zbierane bez szczególnych ograniczeń np. ilościowych ze stanu naturalnego oraz takie gatunki lecznicze, które ze względu na uwarunkowania lokalne zbierane być nie powinny. Obszary występowania roślin leczniczych w odniesieniu do poszczególnych ich grup ekologicznych, predysponowane do dokonywania zbioru roślin przedstawiono na mapach stanowiących załączniki do operatów dla poszczególnych gmin

Inwentaryzacja i waloryzacja flory roślin inwazyjnych

Podczas prac terenowych rejestrowano rozmieszczenie gatunków inwazyjnych, w tym wypadku wraz z arealem powierzchni zajmowanej przez poszczególne gatunki. W waloryzacji gatunków inwazyjnych oceniono ich wpływ na środowisko przyrodnicze.

Inwentaryzacja i waloryzacja dendroflory

Podczas inwentaryzacji terenowej rejestrowano okazy drzew objętych ochroną w formie pomników przyrody oraz spełniające kryteria takiej ochrony lub reprezentujące rzadko spotykane gatunki (tzw. egzoty) i formy, ewentualnie z innych względów istotne kulturowo lub biocenotycznie. Inwentaryzowane drzewa były lokalizowane za pomocą odbiornika GPS i mierzono im obwód pnia na wysokości 1,3 m. Sporządzano opis drzewa określając jego cechy szczególne – pokrój drzewa, stan zdrowotny (jeśli odbiega od normy) - zwracając uwagę na występowanie posuszu korony wyrażając go w procentach, obecność dziupli, zgnilizny itp. Wykonywane było zdjęcie fotograficzne obrazujące wygląd drzewa i jego otoczenia.

W waloryzacji obiektów podano dane o statusie ochronnym, w tym informacje o akcie prawnym powołującym pomnik przyrody. W przypadku alei lub skupisk drzew dodatkowo rejestrowano długości alei lub orientacyjną powierzchnię skupienia zieleni, wykaz gatunków ze szczególnym uwzględnieniem dominujących, rozmiary drzew w przedziałach, w tym obwód drzewa najbardziej okazałego.

Inwentaryzacja i waloryzacja roślinności

Podczas prac terenowych rejestrowano i opisywano zróżnicowanie roślinności tj. zbiorowisk roślinnych. W efekcie scharakteryzowano roślinność obszaru oraz wskazano miejsca z cenną i ginącą roślinnością, która jest przedmiotem zainteresowania ustawy o ochronie przyrody, Dyrektywy Habitatowej, Konwencji Berneńskiej, czerwonej księgi lub listy regionalnej albo/i krajowej roślinności ginącej i zagrożonej wyginięciem, a także określenie jej zagrożeń, roli biocenotycznej w krajobrazie obszaru/gminy. Dla zbiorowisk reprezentujących zespoły rzadko spotykane i zagrożone, zwykle też wskaźnikowych dla siedlisk przyrodniczych zgromadzono dokumentację fitosocjologiczną z rejestracją na mapach lokalizacji zdjęć fitosocjologicznych.

Inwentaryzacja i waloryzacja siedlisk przyrodniczych

Podczas prac terenowych kartowano rozmieszczenie i oznaczano stan siedlisk przyrodniczych. Występowanie typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. siedliskowej) z zaznaczeniem tzw. typów siedlisk priorytetowych. Siedliska należy określić kodem i nazwą typu siedliska zgodnie z Dyrektywą Siedliskową oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13.04.2010r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia, jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510).

Stan siedlisk oceniano w odniesieniu do parametrów i wskaźników ustalonych w Państwowym Monitoringu Środowiska w skali trójstopniowej (FV - stan właściwy, U1 - stan niezadowolający, U2 - stan zły).

Inwentaryzacja i waloryzacja form ochrony przyrody

Przeprowadzono lustrację wszystkich istniejących i dotychczas proponowanych do utworzenia rezerwatów przyrody oraz pozostałych form ochrony przyrody dokonując oceny stanu zachowania celu ochrony i charakterystyki składników szaty roślinnej pod kątem zmian, jakie zaszły, zagrożeń, wskazań konserwatorskich. Dla wszystkich obiektów podano syntetyczną diagnozę dalszych kierunków działań. Dla obiektów szczególnie cennych, chronionych i proponowanych do ochrony wykonano dokumentację fotograficzną.

Inwentaryzacja i waloryzacja zieleni cmentarnej i innej urządzonej

Inwentaryzacja terenów zieleni urzędowej przeprowadzona została w celu sporządzenia opisu obiektów i waloryzacji ich z punktu widzenia obecności walorów dendrologicznych (drzewa okazałe, reprezentujące rzadkie gatunki), biocenotyczne (pozostałości cennych ekosystemów) i kulturowe. Dla poszczególnych obiektów wykonywano dokumentację fotograficzną, ustalono status formalno-prawny. W opisie podano nazwę obiektu, dotychczasowe dane o parku, historię jego utworzenia i funkcjonowania (o ile istniały dane), oraz zawarto charakterystykę przyrodniczą obiektu i diagnozę zagrożeń.

2.3. Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Publikacje do 1945 roku

W publikacji dotyczącej **Gminy Miasta Kołobrzeg** z roku 1894 (1895) Ascherson, analizując rozmieszczenie tomki ościstej *Anthoxanthum aristatum* w północnych Niemczech, podał również stanowisko tego gatunku z okolic Kołobrzegu.

Boll w publikacji omawiającej florę plaży i solnisk niemieckich obszarów nadbałtyckich (1848) podaje stanowiska wrzosowca pośredniego *Corispermum intermedium* wzdłuż plaż od Kołobrzegu do Gdańska. Ten sam autor w 1862 roku opublikował pracę o florze słodkowodnej niemieckich obszarów nadbałtyckich. Obszernie omawia w niej występowanie licznych gatunków słodkowodnych, ze stanowiskami m.in z Kołobrzegu – np. prawdopodobne występowanie pod Kołobrzegiem selerów wodnych *Apium inundatum*. Informacja o możliwym występowaniu *Apium inundatum* wzdłuż wybrzeża Bałtyku do Kołobrzegu znalazła się później w pracy Aschersona (1890 (1891) pt. „*Helosciadium inundatum* Koch bei Ruhland“.

W sprawozdaniu z 1888 roku Marsson wśród nowych odkryć dla obszaru nadbałtyckiego podał jako gatunek zawleczony menchię wzniesioną *Moenchia erecta* z Kołobrzegu, bez dokładniejszej lokalizacji stanowiska.

Graebner w „Notatkach biologicznych” (1893 (1894) pisze o występowaniu w sąsiedztwie ogrodów w Kołobrzegu goryczki wąskolistnej *Gentiana pneumonanthe*, a na wydmach – groszku nadmorskiego *Lathyrus japonicus subsp. maritimus*.

W lipcu 1906 roku Römer (1906 (1907) w Kołobrzegu nad Parsętą znalazł turzycę wyciągniętą *Carex extensa* – gatunek uznany obecnie za wymarły – w towarzystwie takich gatunków jak: turzyca odległokłosa *Carex distans*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, sit Gerarda *Juncus gerardi*. Ponadto na prawym brzegu Parsęty, w pobliżu Wilhelmstrasse (obecnie ul. Dworcowa) autor obserwował Inicę kreskowaną *Linaria repens*. Autor obserwował stanowisko tego gatunku już wcześniej, o czym pisał w 1902 roku Ascherson, potwierdzając jednocześnie istnienie tego stanowiska. Römer potwierdził występowanie Inicy w Kołobrzegu jeszcze rok później (1908 (1909).

Ascherson w swojej pracy, opisującej swoje botaniczne wrażenia z podróży po Pomorzu Tylnym, Prusach Zachodnich i Wschodnich późnym latem 1893 (1893 (1894) opisał solniska pod Radzikowem (południowo-zachodnia część miasta Kołobrzeg), z takimi gatunkami jak: muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, aster solny *Aster tripolium*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, babka nadmorska *Plantago maritima*, soliród zielny *Salicornia herbacea*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, rupia morska *Ruppia maritima*, rdestnica grzebieniasta *Potamogeton pectinatus*.

W sprawozdaniu z działalności Pruskiego Towarzystwa Botanicznego (Preußischer Botanischer Verein) w roku 1909 (Gross 1910) znalazło się obszernie streszczenie wykładu Preussa, dotyczącego niektórych formacji roślinnych na wybrzeżu Bałtyku. Z okolic Kołobrzegu wymieniono tu kilka gatunków: turzyca wyciągnięta *Carex extensa*, turzyca odległokłosa *Carex distans*, babka nadmorska *Plantago maritima*, zatrzian zwyczajny *Limonium vulgare*, aster solny *Aster tripolium*, selery zwyczajne *Apium graveolens*, jarnik solniskowy *Samolus valerandi*, sit morski *Juncus maritimus*, kropidło piszczałkowe *Oenanthe fistulosa*, kropidło Lachenala *Oenanthe lachenalii*.

W swoim przyczynku do flory Kołobrzegu na Pomorzu Tylnym Römer (1908 (1909) podał stanowisko mieszańca trzcinika leśnego i lancetowatego *Calamagrostis arundinacea* x *canescens* z Lasu Miejskiego w Kołobrzegu (między nieistniejącym przystankiem kolejowym Żółczyce

(Schülerbrink) a opuszczoną osadą Przylaski (Wickenberg)). Autor znalazł tu 8 egzemplarzy tej rośliny, w towarzystwie następujących gatunków: trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, wierzbownica różgowata *Epilobium obscurum*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, marzanka wonna *Galium odoratum*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, przetacznik błotny *Veronica scutellata*, turzyca rzadkokłosa *Carex remota*, turzyca biała *Carex pallescens*, turzyca siwa *Carex canescens*. W tej samej pracy autor podał stanowisko Inicy kreskowanej *Linaria repens* z fragmentów murów miejskich oraz – ze słonych rozlewisk w okolicach Więceminki (Kanał Drzewny) – stanowisko formy zamętnicy błotnej *Zanichellia palustris* f. *polycarpa*. Solniskami między Parsętą a Kanałem Drzewnym zajmował się także Preuss (1910, 1911-1912), Dibbelt (1922, 1930b) oraz Piotrowska (1961, 1974). Dibbelt (1922, 1930b) opisał także stanowisko słonorośli na zachód od Kanału Drzewnego. Zostało ono w latach 20-tych XX wieku zasypane gruzem (za Bosiacką i Stachowiakiem 2007).

Szată roślinną wybrzeża Bałtyku zajmował się Preuss. W 1910 roku opublikował pracę o genezie solnisk oraz ich zróżnicowaniu siedliskowym i florystycznym, podając tu m.in. stanowisko solirodu zielnego *Salicornia europaea* na Wyspie Solnej na zachodnim brzegu Parsęty. Stanowisko to powtórzył w kolejnej pracy (1911-1912), stanowiącej bardzo szczegółową analizę szaty roślinnej niemieckiego wybrzeża Bałtyku, w znacznej mierze oparta na własnych obserwacjach autora.

Charakterystyczne rośliny Kołobrzegu opisał w 1924 roku Dibbelt. Autor wymienił m.in. następujące gatunki: sodówka nadmorska *Suaeda maritima*, babka nadmorska *Plantago maritima*, świbka morska *Triglochin maritima*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*.

W pracy o występowaniu jarzębu szwedzkiego *Sorbus intermedia* na Kępie Redłowskiej (Mroczkiewicz 1925) autor zamieścił ogólną informację o występowaniu tego gatunku w Kołobrzegu, poddając jednocześnie w wątpliwość naturalność tego stanowiska.

W 1930 roku Besch opublikował ogólną informację o występowaniu cymbalii bluszczkowatej *Cymbalaria muralis* w Kołobrzegu, bez podawania konkretnych stanowisk. W tym samym roku ukazała się publikacja Dielsa (1930) o występowaniu w Kołobrzegu i okolicy czterech gatunków roślin atlantyckich: wełnianeczka drobna *Baeothryon caespitosum*, wrzosiec bagienny *Erica tetralix*, woskownica europejska *Myrica gale* oraz wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*.

Pilger (1930) w pracy o występowaniu babki pierzastej *Plantago coronopus* podał informację o występowaniu form tego gatunku – *Plantago coronopus* subsp. *eucoronopus* var. *vulgaris* – na wybrzeżu Bałtyku do Kołobrzegu, dalej na wschód gatunek miał być okazjnie zawlekany.

Natomiast w publikacjach do 1945 roku dotyczących **Gminy Kołobrzeg** w lipcu 1906 roku Römer (1906 (1907) znalazł na torfowisku niedaleko Stramnicy stanowisko gałuszki kulecznicy *Pilularia globulifera*. Roślina zajmowała tu około 3 m², rosła na szybko wysychającym torfie, w towarzystwie innych gatunków, m.in. situ drobnego *Juncus bulbosus*.

W 1864 roku Wellmann opublikował informację o nowym gatunku dla Pomorza – gruboszu wodnym *Crassula aquatica* koło Kołobrzegu. Autor wymienia też gatunki towarzyszące, m.in.: grzybienie białe *Nymphaea alba*, grążel żółty *Nuphar luteum*, zamętnica błotna *Zanichellia palustris*. Pół wieku później (1911 (1912) w swoim przyczynku do flory Pomorza Tylnego Römer pisze o poszukiwaniach stanowiska grubosza wodnego *Crassula aquatica* w jeziorze Resko Przymorskie w okolicach Kołobrzegu. Wcześniej gatunek ten obserwował tu Graebner oraz Ascherson (1893 - 1894). Niestety, późniejsze poszukiwania Römera (w latach 1898, 1899, 1901 i od roku 1904) nie przyniosły rezultatu. Stanowisko zanikło, prawdopodobnie na skutek wysokich poziomów wody.

W roku 1888 sprawozdanie ze swojej wycieczki przez Pomorze Tylnie opublikował Winkelmann. Z okolic Kołobrzegu autor podał kilka gatunków, m.in. soliród zielny *Salicornia europaea*, muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, mannica nadmorska *Puccinellia maritima*.

Ascherson (1893 (1894) pisał o stanowisku derenia szwedzkiego *Cornus suecica* w Lesie Kołobrzescim. Później, w sprawozdaniu z działalności Pruskiego Towarzystwa Botanicznego (Preußischer Botanischer Verein), opublikowanym w numerze 17, 5 Allgemeine botanische Zeitschrift z roku 1911 (1912) (str. 166-167) znalazła się informacja o utrzymywaniu się tego stanowiska.

Ascherson (1893 (1894) opisał solniska pod Budzistowem z takimi gatunkami jak: muchotrzew solniskowy *Sprengelia salina*, aster solny *Aster tripolium*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, babka nadmorska *Plantago maritima*, soliród zielny *Salicornia herbacea*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, rupia morska *Ruppia maritima*. Z torfowisk na zachód od Dźwirzyna autor podaje m.in. następujące gatunki: woskownica europejska *Myrica gale*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, wrzosiec bagienny *Erica tetralix*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, borówka bagienna *Vaccinium uliginosum* – obficie tu owocująca

W swoim przyczynku do flory Kołobrzegu na Pomorzu Tylnym Römer (1908 (1909) podał pierwsze na Pomorzu stanowisko mieszańca wyczyńca kolankowego i łąkowego *Alopecurus geniculatus* x *pratensis* nad jez. Resko Przymorskie.

Pilger (1930) w pracy o występowaniu babki pierzastej *Plantago coronopus* podał informację o występowaniu form tego gatunku – *Plantago coronopus* subsp. *eucoronopus* var. *vulgaris* – na wybrzeżu Bałtyku do Kołobrzegu, dalej na wschód gatunek miał być okazjnie zawlekany. W tym samym roku Dibbelt (1930a) opisał swoje botaniczne odkrycia podczas wycieczki botanicznej do doliny Parsęty od Ząbrowa do Roścęcina na południowym krańcu gminy Kołobrzeg wiejskiej.

W roku 1941 Reepel opublikował popularną pracę o ochronie przyrody pt. „Uczyń swoją ojczyznę piękną!”. W pracy tej znalazły się 3 fotografie, w tym zdjęcie rozległych, pięknie zachowanych solnisk pod Kołobrzegiem, niestety bez dokładnej lokalizacji.

Odnosnie **Gminy Ustronie Morskie** to Ascherson w swojej pracy o historii i geograficznym rozmieszczeniu fiołka bagiennego *Viola uliginosa* (1895 (1896) podaje stanowisko z Lasu Miejskiego pod Kołobrzegiem.

Boll w publikacji omawiającej florę plaży i solnisk niemieckich obszarów nadbałtyckich (1848) podaje stanowiska wrzosowca pośredniego *Corispermum intermedium* wzdłuż plaż od Kołobrzegu do Gdańska.

Höck (1900), analizując gatunki dziczące i zawlekane w drugiej połowie XIX wieku do środkowej Europy, podał stanowisko roztrzęplina wiechowatego *Koeleria paniculata* z Lasu Miejskiego pod Kołobrzegiem.

Ascherson (1893 (1894) pisał o stanowisku derenia szwedzkiego *Cornus suecica* w Lesie Kołobrzescim. Później, w sprawozdaniu z działalności Pruskiego Towarzystwa Botanicznego (Preußischer Botanischer Verein), opublikowanym w numerze 17, 5 Allgemeine botanische Zeitschrift z roku 1911 (1912) (str. 166-167) znalazła się informacja o utrzymywaniu się tego stanowiska. W 1924 roku Dibbelt w pracy o charakterystycznych roślinach Kołobrzegu także wymienił dereń szwedzki *Cornus suecica*.

Z Lasu Kołobrzesciego Ascherson (1893 (1894) podał ponadto takie godne uwagi gatunki jak: rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium*, czartawa pośrednia *Circaea intermedia*, przetacznik górski *Veronica montana*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera* (gatunek znaleziony tu przez Pantena).

Pilger (1930) w pracy o występowaniu babki pierzastej *Plantago coronopus* podał informację o występowaniu form tego gatunku – *Plantago coronopus* subsp. *eucoronopus* var. *vulgaris* – na wybrzeżu Bałtyku do Kołobrzegu, dalej na wschód gatunek miał być okazjnie zawlekany.

Publikacje po 1945 roku

W publikacji dotyczącej **Gminy Miasta Kołobrzeg** w 1972 roku ukazała się praca o występowaniu honkenii piaskowej *Honckenia peploides* i związanego z nią chrząszcza tarczka żółtawego *Cassida flaveola* na plaży w rejonie Kołobrzegu (Madziara-Borusewicz 1972). Przedmiotem studiów kariologicznych był szelężnik większy *Rhinanthus serotinus* ze stanowisk w Kołobrzegu (Mizianty 1978). Inne cenne gatunki z Kołobrzegu, stanowiące przedmiot prac botanicznych, to: pierwiosnka omączona *Primula farinosa* (Kaźmierczakowa 1993), pęczyna wodna *Apium inundatum* (Żukowski 1993), uwroć błotna *Crassula aquatica* (Żukowski 1993), mlecznik nadmorski *Glaux maritima* (Żukowski, Latowski, Klimko 1981).

Interesująca dendroflora Kołobrzegu była tematem pracy Ledy (1995) o występowaniu tu mieszańca *Abies x insignis* oraz Ciaciury i Bosiackiej (1996) – o interesujących drzewach i krzewach ośrodków wypoczynkowych w Kołobrzegu.

Szczególne zainteresowanie wśród badaczy szaty roślinnej Kołobrzegu budzi roślinność solniskowa. Kompleksowe badania w rejonie Kołobrzegu prowadziła Piotrowska (1961), gatunkami solniskowymi i ich tendencjami rozwojowymi zajmowała się także Wilkoń-Michalska (1986). Szata roślinna solnisk stanowi temat prac Bosiackiej (1999) oraz Bosiackiej i Stępień (2001). W roku 2003 ukazała się praca Bosiackiej i Radziszewicz, dotycząca zbiorowisk roślinnych w bezodpływowych zagłębieniach śródpolnych w mieście Kołobrzeg i Kołobrzeg gmina. W 8 tabelach fitosocjologicznych zamieszczono tu zdjęcia fitosocjologiczne dokumentujące występowanie 28 zespołów roślinnych. Publikacja z 2007 roku (Bosiacka, Stachowiak 2007) podaje informacje fitosocjologiczne i florystyczne z solniska między Kołobrzegiem a Budzistowem, w tym dane o występowaniu takich gatunków jak: aster solny *Aster tripolium*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, sit Gerarda *Juncus gerardi* i in. Solniska i ich antropogeniczne przekształcenia były także tematem pracy Bosiackiej, Pieńkowskiego, i Witek (2008).

W 2012 roku Bosiacka i Więclaw (2012) opisały nowe stanowisko turzycy wyciągniętej *Carex extensa* – gatunku uznanego w Polsce za wymarły. Stanowisko to znajduje się na solniku przy południowej granicy gminy, na północ od Budzistowa.

Odnosnie **Gminy Kołobrzeg** w 2003 roku Bosiacka opublikowała analizę występowania nadmorskiego boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum ericetosum tetralicis* na Wybrzeżu Trzebiatowskim. W pracy znajdują się zdjęcia fitosocjologiczne wykonane na terenie gminy wiejskiej Kołobrzeg, z informacją o występowaniu takich gatunków jak: bażyna czarna *Empetrum nigrum*, wrzosiec bagienno *Erica tetralix*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*. i in. W tym samym roku ukazała się praca Bosiackiej i Radziszewicz, dotycząca zbiorowisk roślinnych w bezodpływowych zagłębieniach śródpolnych w mieście Kołobrzeg i gminie Kołobrzeg. W 8 tabelach fitosocjologicznych zamieszczono tu zdjęcia fitosocjologiczne dokumentujące występowanie 28 zespołów roślinnych. Szczególne zainteresowanie wśród badaczy szaty roślinnej w okolicach Kołobrzegu budzi roślinność solniskowa. Kompleksowe badania w tym rejonie prowadziła Piotrowska (1961). Publikacja z 2007 roku (Bosiacka, Stachowiak 2007) podaje informacje fitosocjologiczne i florystyczne z solniska między Kołobrzegiem a Budzistowem, w tym dane o występowaniu takich gatunków jak: muchotrzew solniskowy *Spergularia marina*, świbka morska *Triglochin maritimum*, aster solny *Aster tripolium*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, sit Gerarda *Juncus gerardi* i in.

W zakresie **Gminy Ustronie Morskie** o walorach przyrodniczych okolic Ustronia pisał Kolski (1985). Nieliczne stanowiska gatunków zagrożonych z Lasu Kołobrzieskiego podał: Żukowski (1960, 1961, 1963) oraz Ziarnik (1997).

2.4. Roślinność potencjalna obszaru opracowania

W obrębie aglomeracji miejskiej **Gminy Miasto Kołobrzeg**, ze względu na znaczące przekształcenia siedlisk analiza roślinności potencjalnej obarczona jest dużym prawdopodobieństwem błędu. W obrębie miasta na mapie roślinności potencjalnej Polski (Matuszkiewicz 2008) dominujące są na gruntach mineralnych siedliska subatlantyckiego lasu grądowego *Stellario-Carpinetum*. W pasie nadmorskim przedstawiane są siedliska nadmorskiego boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum*, które w praktyce zajmują znikome powierzchnie tuż na zapleczu i w obrębie wąskiego wału wydmowego. Przed wałem wydmowym od strony morza występują siedliska halofilnych, inicjalnych zbiorowisk z klasy *Cakiletea maritimae*. Duże powierzchnie na zapleczu wydym wzdłuż pasa nadmorskiego, zwłaszcza w zachodniej części miasta, zajmują siedliska pomorskiego lasu brzozowo-dębowego *Betulo-Quercetum roboris*. Jako siedlisko łągu wiązowo-jesionowego *Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum* przedstawiana jest rozległa niecka

Owczego Bagna. Wzdłuż Parsęty występują siedliska łągu jesionowo-olszowego *Circae-Alnetum*. Wzniesienia morenowe koło Podczela zajmują siedliska żyznej buczyny niżowej *Melico-Fagetum*, a rozległe niecki w krajobrazie (w tym Ekopark Wschodni) to siedlisko bagiennego lasu olszowego *Carici elongatae-Alnetum*. Specyfiką Kołobrzegu są też wysięki solanek stanowiące siedlisko roślinności halofilnej z klas *Asteretea tripolium* i *Thero-Salicornietea*.

Natomiast na terenie **Gminy Kołobrzeg** zróżnicowanie siedlisk i tym samym roślinności potencjalnej jest znaczne, przy czym odbiega miejscami znacząco od przedstawienia na opublikowanej mapie roślinności potencjalnej Polski (Matuszkiewicz 2008). W szerokim pasie nadmorskim lokowane są siedliska nadmorskiego boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum*, które w istocie stanowią wąskie pasmo siedlisk na zapleczu otwartych wydym. Kształtowanie się tych inicjalnych siedlisk leśnych zostało zaburzone w wyniku stabilizacji wydym i zalesienia potencjalnych siedlisk tego zespołu leśnego plantacjami gatunków obcych, w tym zwłaszcza sosny hakowatej, czarnej i kosodrzewiny. Od południa pasmo potencjalnych borów bażynowych sąsiaduje z rozległymi siedliskami pomorskiego lasu brzozowo-dębowego *Betulo-Quercetum roboris* wraz z kompleksem brzezin i borów bagiennych *Betuletum pubescentis* i *Vaccinio uliginosi-Pinetum* i fragmentami nieleśnych torfowisk z rzędów: *Sphagno-Ericetalia* i *Sphagnetalia magellanici* w obrębie rozległego torfowiska wysokiego między Dźwierzynem i Grzybowem. Obniżenia pradolin stanowią siedliska łągów jesionowo-olszowych *Circae-Alnetum* oraz bagiennych lasów olszowych *Ribeso nigri-Alnetum*. Wzniesienia dennomorenowe to siedlisko żyznych buczyn niżowych *Melico-Fagetum*, z wyjątkiem uboższych siedlisk w części gminy położonej na wschód od doliny Parsęty (kompleks potencjalnego kwaśnego lasu bukowo-dębowego *Fago-Quercetum*) oraz w części południowej (kompleks borów świeżych *Leucobryo-Pinetum*).

Przeważający obszar **Gminy Ustronie Morskie** to siedliska potencjalne żyznej buczyny niżowej *Galio odorati-Fagetum* (Matuszkiewicz 2008). Pas brzegu morskiego przedstawiany jest jako siedlisko nadmorskiego boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum*, przy czym na wschód od Ustronia Morskiego od południa sąsiaduje z nim niewielki obszar siedlisk pomorskiego lasu brzozowo-dębowego *Betulo-Quercetum roboris*. Niewielkie powierzchnie w kompleksie potencjalnych siedlisk buczyn zajmują grądy subatlantyckie *Stellario-Carpinetum* (Las Łasiński i tereny w rejonie Kukinii. Dolina Malechowskiej Strugi to siedliska potencjalne łągu jesionowo-olszowego *Circae-Alnetum*. Torfowisko na północ od Kukini przedstawiane jest, jako siedlisko boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. W niewielkich obniżeniach bezodpływowych znajdują się siedliska bagiennego lasu olszowego *Ribeso nigri-Alnetum* (*Carici elongatae-Alnetum*).

2.5. Charakterystyka flory obszaru opracowania

Flora dziko rosnących roślin naczyniowych **Gminy Miasto Kołobrzeg** obejmuje ok. 709 gatunków. Na zróżnicowanie flory wpływa zróżnicowanie siedlisk i antropopresji. Podkreślić jednak należy, że mimo rozległej zabudowy miejskiej i obecności portu – udział antropofitów nie jest znaczący. O różnorodności decydują bardziej siedliska półnaturalne związane z brzegiem morskim, mokradłami, w tym zasilanymi przez wody zasolone, oraz żyzne lasy liściaste. Poza typowymi dla obszaru miejskiego gatunkami inicjalnych i trwałych siedlisk ruderalnych liczne w miejscowej florze są gatunki związane z brzegiem morskim, żyznymi lasami liściastymi (Podczele i parki), nitrofilnymi zbiorowiskami zaroślowymi i okrajkowymi (głównie dolina Parsęty), zbiorowiskami halofilnymi (między miastem i Budzistowem, Owczę Bagno, Solna Wyspa), lasami, zaroślami i zbiorowiskami bylin nadwodnymi (dolina Parsęty, Ekopark Wschodni), zbiorowiskami łąkowymi (tereny otaczające miasto).

O ile tereny zabudowane cechują się ograniczoną listą zasiedlających je gatunków, o tyle centrami zróżnicowania florystycznego są kompleksy siedlisk półnaturalnych związanych z następującymi obszarami: Podczele (rośliny siedlisk podmokłych i lasów liściastych), dolina Parsęty,

słone i eutroficzne łąki wraz z szuwarami w tzw. Owczym Bagnie i kompleksie Maćkowych łąk. Solniska utrzymujące się między miastem i Budzistowem są obszarem rangi krajowej, istotnym dla zachowania unikatowej flory. Rangę regionalną ma rejon Podczela, Mirocic, Owczego Bagna, pas wydm nadmorskich. Charakterystyczną cechą flory kołobrzesckiej jest obecność unikatowych w skali kraju gatunków solniskowych, wielu gatunków typowych dla mokradeł i żyznych lasów liściastych, ale także szerokie rozprzestrzenienie kilku bardzo inwazyjnych gatunków takich jak barszcz Sosnowskiego i rdestowiec ostrokończysty.

Natomiast flora roślin naczyniowych **Gminy Kołobrzeg** obejmuje co najmniej ok. 718 gatunków roślin. Na zróżnicowanie flory wpływa zróżnicowanie siedlisk i antropopresji. Liczne antropofity związane są głównie ze strefą podmiejską Kołobrzegu i rozrastającymi się miejscowościami nadmorskimi (Zieleniewo, Grzybowo, Dźwirzyno). Z drugiej strony znajdują się tu obszary słabo przekształcone i półnaturalne (torfowisko między Dźwirzynem i Grzybowem, dolina Parsęty). Liczne antropofity wprowadzane były do środowiska poza miejscowościami zwłaszcza w pasie nadmorskim. Istotną rolę ze względu na duży udział powierzchniowy odgrywają tu rośliny występujące w zbiorowiskach segetalnych, zwłaszcza upraw zbożowych, w mniejszym stopniu okopowych, poza tym rośliny łąk wilgotnych i świeżych. Dla tych dominujących powierzchniowo grup ekologicznych zwraca jednak uwagę niewielki udział gatunków rzadko spotykanych i zagrożonych, co świadczy o długotrwałym i silnym przekształcaniu siedlisk w krajobrazie rolniczym. Poza pasem nadmorskim także siedliska borowe (w każdym razie zajmowane przez bory i lasy mieszane z dużym udziałem brzozy) cechują się raczej ubogim składem gatunkowym. Najciekawsze i obfitujące w gatunki rzadko spotykane grupy ekologiczne to rośliny występujące na: wydmach i w lasach nadmorskich, torfowiskach i lasach bagiennych, solniskach i żyznych lasach liściastych. W skali całej gminy te najciekawsze grupy ekologiczne flory zajmują niewielkie powierzchnie. Kluczowe dla zróżnicowania gatunkowe gminy są obszary o randze istotnej w skali regionu i kraju: pas wydm i lasów nadmorskich, torfowisko wysokie Dźwirzyno, solniska pod Budzistowem. Rangę regionalną lub lokalną posiadają: dolina Parsęty, mokradła nad Jeziorem Resko Przymorskie, kompleksy żyznych lasów liściastych na południe od Karcina i na północ od Stramnicy.

Flora dziko rosnących roślin naczyniowych **Gminy Ustronie Morskie** obejmuje ok. 642 gatunki. Na zróżnicowanie flory wpływa położenie nadmorskie i mozaika krajobrazu rolniczego i leśnego, ze znikomym udziałem siedlisk mokradłowych. W pasie nadmorskim występują zarówno rośliny wydmowe, jak i związane z lasami nadmorskimi i klifami. Dwa duże kompleksy lasów liściastych (Las Kołobrzescki i Łasiński) stanowią mozaikę dobrze zachowanych na dużej powierzchni różnych siedlisk leśnych od łęgów i olszyn, poprzez żyzne buczyny i grądy po kwaśne buczyny, co przekłada się na znaczne bogactwo flory leśnej. Niewielkie płaty brzezin bagiennych i torfowisk mszarnych oraz mokradeł i drobnych zbiorników eutroficznych, mimo niewielkiej powierzchni, stanowią siedlisko bogatej flory siedlisk bagiennych i wodnych. Z kolei mimo obecności dość rozległych siedlisk łąkowych (zwłaszcza w dolinie Malechowskiej Strugi i na Łasińskich łąkach), ich flora ma raczej dość podstawowy skład. W krajobrazie rolniczym, zwłaszcza w południowej części gminy uderza bardzo istotny udział gatunku inwazyjnego – barszczu Sosnowskiego. W pasie nadmorskim wybrzeże wydmowe stanowi miejsce inwazji wierzby wawrzynkowej i róży pomarszczonej, choć mniej intensywniej niż na terenach położonych dalej na zachód.

2.5.1. Charakterystyka chronionej, ginącej i zagrożonej flory obszaru opracowania

Gatunki objęte ochroną ścisłą

W Gminie Miasto Kołobrzeg stwierdzono 11 gatunków objętych ścisłą ochroną prawną. Najbardziej rozpowszechniony jest sadzony, łatwo dziczejący i w efekcie ekspansywny jarząg szwedzki *Sorbus intermedia*. Spośród gatunków solniskowych kilka jest względnie często notowanych, ale na ograniczonej powierzchni solnisk: aster solny *Aster tripolium*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, soliród zielny *Salicornia europaea*, przy czym stanowiska roślin solniskowych koncentrują się na niewielkiej powierzchni. Pozostałe gatunki należą do bardzo rzadkich i były notowane na 1-3 stanowiskach. Dwa ściśle chronione gatunki – babka nadmorska *Plantago maritima* i jarząg szwedzki *Sorbus intermedia* figurują w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin (Zarzycki, Kaźmierczakowa, 2001) jako gatunki narażone na wymarcie. Niemal wszystkie stwierdzone gatunki ściśle chronione figurują jednocześnie na czerwonej liście Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995). Wyjątkiem jest kukułka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*.

Fot. 1. Aster solny – gatunek pod ochroną ścisłą na solniku m. Kołobrzegiem i Budzistowem

Fot. 2. Babka nadmorska – gatunek pod ochroną ścisłą na solniku m. Kołobrzegiem i Budzistowem

Tabela 1. Gatunki ściśle chronione w Gminie Miasto Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	MIASTO KOŁOBRZEG	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Bernejską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową	Rośliny cenne dla Pomorza Zachodniego (w granicach woj. zachodniopomorskiego)
1	<i>Aster tripolium</i>	Aster solny	Solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - stanowisko nie potwierdzone w 2001 roku (Bosiacka i in. 2001); obecnie jednak ponownie potwierdzone - rośnie pojedynczo w rowach przydrożnych w kompleksie ogrodów działkowych wzdłuż drogi stanowiącej przedłużenie ul. Artyleryjskiej (!); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007); w dwóch miejscach na Owczym Bagnie (Dylawski 2009) - obecnie niepotwierdzone (!); na zachód od ul. Krzywoustego (Twardy 2014),	Rz	O śc		V	V	V		R	3	1				T
2	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Kukułka Fuchsa	Mirocice (Osadowski 2014);	VR	O śc		V					3					T
3	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	Mirocice (Osadowski 2014);	VR	O śc		R	I	V			3	3				T

4	<i>Glaux maritima</i>	Mlecznik nadmorski	Solniska na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Stachowiak 2007); Kołobrzeg (Żukowski, Latowski, Klimko 1981); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - stanowisko nie istnieje; solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999);	Rz	O śc		V	V	V			1				T
5	<i>Goodyera repens</i>	Tajęża jednostronna	Kołobrzeg (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001); w lesie na wydmach na wysokości ul. Plażowej w zachodniej części miasta (Dylawski 2009);	VR	O śc		V	E			1	0				T
6	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasieźrzał pospolity	Łąki solniskowe i trzęślicowe zarastane przez trzcinę na zachód od ul. Krzywoustego (!; Bosiacka i in. 2001);	VR	O śc		V	V			2	3				T
7	<i>Plantago maritima</i>	Babka nadmorska	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Stachowiak 2007); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - obecnie brak (Bosiacka i in. 2001); solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999);	VR	O śc	V	V	Ex		R	2	0				T
8	<i>Salicornia europaea</i>	Soliród zielny	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (!; Bosiacka i in. 2001), solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz	O śc		E	V		R	3	0				T
9	<i>Samolus valerandi</i>	Jarnik solankowy	Solniska na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001); - obecnie tam na odsłonięciach nagiej gleby przy budowie kolektora deszczowego na działce 12/6 (!; Kołobrzeg (Muller 1898);	VR	O śc	R	V	V		R	2	2				T

10	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	Podczele (oddz. 2f); zarośla i zadrzewienia między Ekoparkiem Wschodnim a lotniskiem Bagicz; w zaroślach i zadrzewieniach na przydrożach wokół ogrodów działkowych w Kostrzewnie, nieliczne samosiejki w części uzdrowskiej (Park im. Fredry) (!); liczne, rozproszony w lasach i założeniach parkowych, m.in. promenada, zieleniec na terenie dawnego szpitala, przy Urzędzie Miasta, przy ul. Pomorskiej, Wąskiej i Kolejowej, aleje wzdłuż ul. Bałtyckiej, Morskiej, 6 Dywizji Piechoty i Chopina, lasy brzoźowo-dębowe między Grzybowem a Parkiem im. Jedności Narodowej (!; Bosiacka i in. 2001), buczyny w Ekoparku Wschodnim, oddz. 2g,h Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	N	O ś c	V	V	E			R						T
11	<i>Trollius europaeus</i>	Pełnik europejski	Mirocice (Osadowski 2014);	VR	O ś c			V	V			2	1				T

W **Gminie Kołobrzeg** natomiast stwierdzono 11 gatunków objętych ścisłą ochroną prawną. W grupie tej jeden gatunek jest antropofitem – występuje jako dziczka z upraw i jest to jarząb szwedzki *Sorbus intermedia*. Z pozostałych cztery są halofitami, cztery związane są z mokradłami i dwa z lasami nadmorskimi. Do najczęściej notowanych (stwierdzonych na ponad 20 stanowiskach) należą wrzosiec bagienny *Erica tetralix* i tajeża jednostronna *Goodyera repens* (w obu przypadkach wszystkie stanowiska skoncentrowane są jednak między Dźwirzynem i Grzybowem). Do najrzadziej notowanych należą babka nadmorska *Plantago maritima*, soliród zielny *Salicornia europaea* i listera sercowata *Listera cordata*. Interesujące jest masowe występowanie ściśle chronionej paproci nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum* na łąkach koło przystani w Dźwirzynie oraz dość liczne na solnisku między Kołobrzegiem a Budzistowem. W skali kraju unikatowe znaczenie ma obfita populacja soliroda zielnego spod Budzistowa – gatunku uważanego przez wiele lat za wymarłego w Polsce północnej i zachowanego poza tym tylko na Kujawach.

Jedynie jarząb szwedzki jest ekspansywny w skali lokalnej. Wszystkie pozostałe gatunki trwają na swych siedliskach i ich perspektywy zależne są ściśle z ich zachowaniem w odpowiednim stanie. Kluczowe dla zachowania tych gatunków siedliska – solnisko pod Budzistowem i torfowisko wysokie Dźwirzyno zaproponowane zostały do ochrony rezerwatowej. Najbardziej problematyczne są perspektywy zachowania listery sercowatej w lasach nadmorskich (zagrożeniem jest intensywna penetracja i znikome zasoby gatunku) oraz siedlisk nasięźrzała, wrzośca i babki nadmorskiej w rejonie oczekiwanej rozbudowy miejscowości Dźwirzyno i Grzybowo.

Fot. 3. Wrzosiec bagienny – na torfiastych łąkach na zachód od Grzybowa

Tabela 2. Gatunki ściśle chronione w Gminie Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	Lokalizacja stanowisk	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen orpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową
1	<i>Aster tripolium</i>	Aster solny	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	N	O śc		V	V	V		R	3	1			
2	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	Licznie na mszarach torfowiska wysokiego między Grzybowa a Dźwirzynem (oddz. 207c, 210a, 211b Nadl. Gościno) (!);	N	O śc		R	I	V			3	3			
3	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny	Łąki trzęślicowe na północny zachód od Grzybowa - dz. 49/104-49/109, 49/13, 49/45, 49/66 (!; Grynia 1964); licznie na mszarach torfowiska wysokiego między Grzybowa a Dźwirzynem (oddz. 207c, 208g, 210a,b,c, 211b, 212b,d Nadl. Gościno) (!; Bosiacka 2003a,b); w lasy bagienne na płytkich torfach na zapleczu wydmy na wschód od Dźwirzyna (oddz. 204a oraz 100 m na zachód od oddz. 204f) (!; Bosiacka 2003b); Stary Borek 0,5 km na wschód; Samowo 1,5 km na południowy zachód; Obroty 1 km na północny zachód (Jasnowska, Jasnowski 1979); brzezina bagienna 2 km na wschód od Dźwirzyna (Jasnowska, Jasnowski 1979; Bosiacka 2003b); oddz. 204a, 207a,c, 208d, 210, 211 Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C	O śc			V	E	R		2	2			

4	<i>Glaux maritima</i>	Mlecznik nadmorski	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Stachowiak 2007);	N	O śc			V	V	V			1			
5	<i>Goodyera repens</i>	Tajęża jednostronna	Licznie w lasach na wydmach od Mrzeżyna po Grzybowo (!); oddz. 204a i bór bazyńowy na północ od niego; oddz. 205b,d i na północ od niego; oddz. 206a,d i na północ od niego (Bosiacka i in. 2002); 1 km (0,2 km od brzegu morskiego); 1,3 km (0,2 km od brzegu morskiego); 2 km (0,1 km od brzegu morskiego); 2,7 km (0,1 km od brzegu morskiego); 3 km (0,2 km od brzegu morskiego); 3,5 km (0,7 km od brzegu morskiego); 4,2 km (0,3 km od brzegu morskiego) na wschód od kanału łączącego jez. Resko Przymorskie z morzem (Bosiacka 2005a), oddz. 204a, 205c,f, 206c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C	O śc			V	E			1	0			
6	<i>Listera cordata</i>	Listera sercowata	Dźwirzyno: kilka okazów na północ od oddz. 205c (!); między Grzybowem a Dźwirzynem, przy parkingu leśnym, na północ od oddz. 202a (Ziarnek 2004) – obecnie w miejscu tym nie odnaleziony,	VR	O śc			V								
7	<i>Myrica gale</i>	Woskownica europejska	Licznie w lasach bagiennych na torfowisku wysokim między Dźwirzynem a Grzybowem (oddz. 209b, 211b, 212b, dz. 213/214) (!); Dźwirzyno (Ascherson 1893, Hryniewiecki 1932), „Kołobrzesckie Bagno” (Diels 1930) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2002); na północny zachód od Karcina w szuwarze nad Dębosznicą na 1 ha; na południowy wschód od Bieczynka - dwa kompleksy zarośli na Bieczynieckich Bagnach (Ciaciura, Stępień 2007);	N	O śc			V	E	V		3	1			
8	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasieźrzał pospolity	Łąki koło przystani w Dźwirzynie (dz. nr 686-692, 715, 726-728, 753) - w wielu miejscach masowo (!; Żukowski 1961; niektóre stanowiska podawane też w: Twardy 2014); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	N	O śc			V	V			2	3			

9	<i>Plantago maritima</i>	Babka nadmorska	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2002); łąki koło przystani w Dźwirzynie - obecnie odnaleziony na łące przy skraju lasu (dz. 692) (!); poza tym podawany z działek nr 689-692, 726-728, pojedynczo na działkach 699, 700, 728 (Twardy 2014);	VR	O śc	V		V	Ex		R	2	0			
10	<i>Salicornia europaea</i>	Soliród zielny	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz	O śc			E	V		R	3	0			
11	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	3 km na wschód od Błotnicy (oddz. 236d); licznie w lesie na wydmach wzdłuż Dźwirzyna; samosiejki także na przypłociach i terenach zieleni w obrębie Dźwirzyna, najliczniej w pobliżu wydm, ale też przy przystani żeglarskiej nad jez. Resko Przymorskie; w lasach na wydmach w rejonie Grzybowa oraz w lesie na południe od drogi Grzybowa - Dźwirzyno (oddz. 202d) (!); oddz. 205c, 206b Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006); płaty przejściowe między lasem brzoźowo-dębowym a borem bażynowym na północ od Grzybowa (oddz. 338UM) (Bosiacka i in. 2002);	C	O śc	V	V	E			R					

W **Gminie Ustronie Morskie** stwierdzono 6 gatunków objętych ścisłą ochroną prawną. Dwa z nich zaginęły (wrzosiec bagienny i bagnica torfowa), a pozostałe notowane były na pojedynczych stanowiskach. Interesujące jest występowanie mikołajka nadmorskiego *Eryngium maritimum*, którego pojedynczy egzemplarz odnaleziono po raz pierwszy na terenie gminy przy ogrodzeniu na wydmie na terenie wojskowym koło Wieniotowa. Według informacji niepublikowanych uzyskanych od mieszkańców gminy gatunek ten w przeszłości występował tu „dość licznie”.

Fot. 4. Mikołajek nadmorski rosnący na wydmie na wschód od Ustronia Morskiego

Tabela 3. Gatunki ściśle chronione w Gminie Ustronie Morskie

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA USTRONIE MORSKIE	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowski 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowski 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową	Rośliny cenne dla Pomorza Zachodniego (w granicach woj. zachodniopomorskiego)
1	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny	Torfowisko kopułowe na północ od Kukini; Rusowo 1 km na wschód (Janowska, Janowski 1979) - niepotwierdzone (Bosacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); oddz. 62c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006) - brak odpowiednich siedlisk dla tego gatunku (!);	VR	O śc			V	E	R		2	2				T
2	<i>Cladium mariscus</i>	Kłoc wiechowata	Bagicz: mokradło m. lotniskiem i brzegiem morskim (Twardy 2014);	VR	O śc			R	R								T
3	<i>Eryngium maritimum</i>	Mikołajek nadmorski	0,7 km na północny wschód od Wieniotowa na terenie wojskowym (dz. 318/2 - pojedynczy egzemplarz przy ogrodzeniu na wydmie) (!);	VR	O śc			V			V	1					T
4	<i>Scheuchzeria palustris</i>	Bagnica torfowa	Torfowisko mszarne 1,1 km na wschód od Rusowa - oddz. 332Af (Dylawski 2009) - obecnie niepotwierdzone (!);	VR	O śc			V	E	V		2	1				T
5	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	Bagicz (Bosiacka i in. 2004);	VR	O śc	V	V	E			R						T
6	<i>Utricularia australis</i>	Pływacz zaniedbany	Sianożęty: mokradło 0,5 km na zachód od wsi (Twardy 2014);	VR	O śc			V									

Gatunki objęte ochroną częściową

We florze **Gminy Miasta Kołobrzeg** jest 26 gatunków chronionych częściowo, z czego jeden – centurię nadobną *Centaurium pulchellum*, notowaną jeszcze w 60-tych latach XX wieku – uznano za wymarły. Najczęściej notowane na badanym obszarze były: turzyca piaskowa *Carex arenaria*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, turówka wonna *Hierochloe odorata*, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* oraz cis pospolity *Taxus baccata*. Większość gatunków notowana była bardzo rzadko, na 1-3 stanowiskach. Są to: centuria zwyczajna *Centaurium erythraea*, kukulka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukulka plamista *Dactylorhiza maculata*, groszek błotny *Lathyrus palustris*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernum*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha* oraz gruszyca mniejsza *Pyrola minor*. Spośród gatunków tej grupy za wymierające w skali regionalnej uznawane są dwa – turówka wonna *Hierochloe odorata* oraz podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha* (Żukowski, Jackowiak 1997).

Fot. 5. Włosienicznik rzeczny – gatunek pod ochroną częściową w Parsęcie

Tabela 4. Gatunki częściowo chronione w Gminie Miasto Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	MIASTO KOŁOBRZEG	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową	Rośliny cenne dla Pomorza Zachodniego (w granicach woj. zachodniopomorskiego)
1	<i>Angelica archangelica subsp. litoralis</i>	Dzięgiel nadbrzeżny, arcydzięgiel nadbrzeżny	Brzegi Parsęty wzdłuż całego odcinka miejskiego (!; Bosiacka i in. 2001), podawany z południowo wschodniej części Ekoparku Wschodniego (Bosiacka 2001) - stanowisko w 2012 i 2014 roku niepotwierdzone (prawdopodobnie pomyłka z rosnącym tam <i>A. sylvestris</i>), łąki na zachód od ul. Krzywoustego (Twardy 2014);	Rz	Ocz					R	R						T
2	<i>Batrachium fluitans</i>	Jaskier rzeczny	Parsęta, m.in. na wysokości ul. Młyńskiej (Bosiacka i in. 2001);	Rz	Ocz							2	2				T
3	<i>Carex arenaria</i>	Turzyca piaszkowa	Wydmę i zarośla na szczycie klifu, lasy brzoźowo-dębowe na zachód od ujścia Parsęty (Bosiacka i in. 2001, !), Mirocice (Osadowski 2014); wydmy w Ekoparku Wschodnim (!); piaszczyska przy ul. Zachodniej i Wylotowej (!);	C	Ocz												T
4	<i>Centaurium erythraea</i>	Centuria zwyczajna, tysięcznik	Zdegradowane łąki trzęślicowe przy drodze z Podczela II na plażę, około 150 m od brzegu morza (!; Bosiacka i in. 2001); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (Bosiacka i in. 2001);'	VR	Ocz							3	3				T

5	<i>Centaureum pulchellum</i>	Centuria nadobna	Kołobrzeg (1911), nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (Bosiacka i in. 2001);	W	Ocz					R		2	2				T
6	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Kukułka krwista	Wilgotna łąka ok. 100 m na wschód od ul. Wschodniej i ok. 100 m na południe od torów kolejowych (Kościów, inf. ustna, za Bosiacka i in. 2001), Miocice (Osadowski 2014);	VR	Ocz				V	R		2	2				T
7	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Kukułka plamista	Miocice (Osadowski 2014);	VR	Ocz		V	V	V			2	2				T
8	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna	Wilgotna łąka ok. 100 m na wschód od ul. Wschodniej i ok. 100 m na południe od torów kolejowych (Kościów, inf. ustna, za Bosiacka i in. 2001), wilgotne łąki trzęślicowe nad Parsętą na zachód od ul. Krzywoustego i Chrobrego (Bosiacka 1999, Bosiacka i in. 2001), Miocice (Osadowski 2014);	C	Ocz				V	R		2	2				T
9	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Wydmę szare w Ekoparku Wschodnim - 250 m na zachód od grobli na wysokości Podczela I (Bosiacka i in. 2001);	Rz	Ocz			V	E				R				T
10	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny	Oddz. 2d, 3c, 4d, 5a, c, h, 6a, c, licznie w zadrzewieniach między Podczelem i lotniskiem w Bagiczu (!); oddz. 8a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), Miocice (Osadowski 2014);	C	Ocz												T
11	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Częsty, m.in. Park Żeromskiego (Bosiacka i in. 2001); park im. A. Fredry (!)	C	Ocz			I	I							DH V	T
12	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaskowe	Wydmę na zachód od zejścia na plażę na przedłużeniu ul. Plażowej w zachodniej części miasta (!); wydmę w Ekoparku Wschodnim (Bosiacka i in. 2001); Miocice (Osadowski 2014);	N	Ocz												T?
13	<i>Hierochloe odorata</i>	Turówka wonna, żubrówka	Łąki między miastem i Budzistowem; licznie na Owczym Bagnie, Ekopark: przy linii kolejowej (!);	C	Ocz		R	E	E	V		2	2				T
14	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	Rokitnik zwyczajny	Zarośla na szczycie klifu i na wydmach, zieleńce i parki, m.in. Park Żeromskiego (!; Bosiacka i in. 2001);	N	Ocz												T
15	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny	Kołobrzeg (Ciaciura, Wilhelm 2005);	VR	Ocz		V	V	V	R		3	3				T

16	<i>Leucoium vernum</i>	Śnieżycza wiosenna	Dziczajęcy, m.in. przy Regionalnym Centrum Kultury", Park Żeromskiego, cmentarz (Bosiacka i in. 2001); park im. A. Fredry (!)	VR	Ocz		V		I				1				T
17	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata	Liczne stanowiska w Miocicach (Osadowski 2014) i między Podczelmem i lotniskiem w Bagiczu (!);	C	Ocz				V			3	3				T
18	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski	Częsty w lasach na wydmach na zachód od ujścia Parsęty do granic miasta (!); Park im. Jedności Narodowej (!; Bosiacka i in. 2001), Park Żeromskiego (!); dość liczny w północnej części Nadleśnictwa Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006): oddz. 2d,f, g,h,j, 3c,i,j, 4d, 5a,c,h, 6a,b,c, d Nadl. Gościno (!; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 7A d, 8b,c, 9b (!); Miocice (Osadowski 2014);	C	Ocz				V								T
19	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	Sadzone w ogródkach i na cmentarzu; zdziczały w północno zachodniej części parku im. A. Fredry oraz w parku Jedności Narodowej (!; Bosiacka i in. 2001);	Rz	Ocz			V	E		R						T
20	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy	Miocice (Osadowski 2014); zachodnia część Ekoparku Wschodniego na północ od torów kolejowych (Twardy 2014);	VR	Ocz								3				T?
21	<i>Nasturtium officinalis</i>	Rukiew wodna	Dzielnica zachodnia: rów; liczne stanowiska przy brzegach Parsęty od mostu na ul. Solnej do granic gminy (!); Stramniczka 100 m na południe od Parku J. Dąbrowskiego (Twardy 2014);	Rz	Ocz			V	V								T
22	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybienie białe	Miocice (Osadowski 2014); zbiornik w Ekoparku Wschodnim przy przystanku ścieżki rowerowej (rośliny prawdopodobnie posadzone) (!);	VR	Ocz												T
23	<i>Platanthera bifolia</i>	Podkolan biały	Oddz. 5c Nadl. Gościno w Ekoparku Wschodnim (Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), oddz. 5a Nadl. Gościno (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), Miocice (Osadowski 2014);	VR	Ocz			V	V			2	2				T
24	<i>Platanthera chlorantha</i>	Podkolan zielonawy	Miocice (Osadowski 2014); Podczelme: skraj lasu w oddz. 6 (Twardy 2014);	VR	Ocz			E	E				1				T
25	<i>Pyrola minor</i>	Gruszyca mniejsza	Zadrzewienia na zachód od lotniska Bagicz (!);	VR	Ocz							3	3				T
26	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Częsty w nasadzeniach, m.in. Plac 18 Marca, zieleńce w Dzielnicy Uzdrowskiej, Park Żeromskiego (!; Bosiacka i in. 2001), Park Jedności Narodowej, im. A. Fredry (!); oddz. 5a, n Nadl. Gościno (!; Pr. Ochr. Przyr. 2006).	C	Ocz			R	R		V	4	0				T

We florze **Gminy Kołobrzeg** jest 27 gatunków chronionych częściowo. Najczęściej notowane na badanym obszarze były: arcydzięgiel nadbrzeżny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*, jaskier rzeczny *Batrachium fluitans*, turzyca piaszkowa *Carex arenaria*, bażyna czarna *Empetrum nigrum*, bagno zwyczajne *Ledum palustre* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*. Bardzo rzadko, na 1-3 stanowiskach, notowano następujące gatunki: śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* (rośliny dziczące), rokitnik zwyczajny *Hippophaë rhamnoides*, groszek błotny *Lathyrus palustris*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, pióropusznik strusi *Matteuccia struthiopteris*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, gruszyca mniejsza *Pyrola minor*, gruszyca okrągłolistna *Pyrola rotundifolia* oraz kukulka krwista *Dactylorhiza incarnata*. Z grupy gatunków częściowo chronionych do wymierających na Pomorzu Zachodnim (Żukowski, Jackowiak 1995) zaliczono bażynę czarną *Empetrum nigrum* i turówkę wonną *Hierochloa odorata*.

Fot. 6. Bagno zwyczajne w lasach bagiennych między Grzybowem i Dźwirzynem

Tabela 5. Gatunki częściowo chronione w Gminie Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GINA KOŁOBRZEG	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową
1	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna	212b,d (!); oddz. 208f (Bosiacka i in. 2002); oddz. 207a,c, 208d, 210-211 Nadl. Gościno (!; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	N	O cz			V	V	R		3	2			
2	<i>Angelica archangelica subsp. litoralis</i>	Dzięgiel nadbrzeżny, arcydzięgiel nadbrzeżny	Często wzdłuż brzegów Parsęty na całym odcinku w gminie (!); podawany z łąk na południowy zachód od Samowa (Bosiacka i in. 2002) - obecnie nie potwierdzony (prawdopodobnie pomyłka z rosnącym tam <i>A. sylvestris</i>);	C	O cz					R	R					
3	<i>Batrachium fluitans</i>	Jaskier rzeczny	Parsęta w Starym Mieście (Bosiacka i in. 2002);	C	O cz							2	2			
4	<i>Batrachium trichophyllum</i>	Jaskier skąpopręcikowy	Głowaczewo: rowy w dolinie Błotnicy na północ od miejscowości (!); ocz. wod. nr VI 1,4 km na południe od Drzonowa; ocz. wod. nr II w Karcinie; ocz. wod. nr XX, XVIII na południe od Stramnicy (Bosiacka i in. 2002); KądzIELno, Niekanin, Stare Miasto, Stary Borek, Stramnica (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Radziszewicz 2003); Bogusławiec (Bosiacka, Radziszewicz 2003);	N	O cz							2	3			

5	<i>Carex arenaria</i>	Turzyca piaszkowa	Zadrzewienia na piaskach i murawy na południe od Dźwirzyna, w dolinie Błotnicy, Nowy Borek, na zachód od Obrotów, na wschód od Kolonii Błotnica, licznie w Lasach Rościęcińskich (!); wzdłuż brzegu morskiego w Grzybowie i Dźwirzynie (!; Bosiacka 2003a); oddz. 196g, 203a, 204a, 205b, 206d, 272o; przydroże drogi gruntowej w Starym Borku; wydmy szare na wschód od Dźwirzyna; na północ od oddz. 204a, 205, na zachód od oddz. 206c (Bosiacka i in. 2002); oddz. 196d, 203a, 204a (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006); oddz. 196f, 205c, 206c, 272n Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C	O cz											
6	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Kukułka krwista	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (Bosiacka, Stachowiak 2007),	VR	O cz				V	R		2	2			
7	<i>Empetrum nigrum</i>	Bażyna czarna	Między Dźwirzynem i Grzybowem w lasach na wydmach i ich zapleczu licznie (!; Bosiacka i in. 2002; Bosiacka 2003a), poza tym często na torfowisku wysokim między Dźwirzynem i Grzybowem (!); na północ od oddz. 205a oraz 205c, na północ od oddz. 202, 204a, 206; w oddz. 202b, 203a, 203d, 204a, 205b, 205d (Bosiacka i in. 2002);	C	O cz			R	E	R			1			
8	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Między Grzybowem i Dźwirzynem - rozproszony wzdłuż wydmy i w lasach na wydmach (!; Bosiacka i in. 2002); wydmy szare na wschód od Dźwirzyna (Bosiacka i in. 2002); oddz. 206b Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	N	O cz			V	E				R			
9	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny	Oddz. 45l,m,p,s, 218f, 266f, 267b (!); oddz. 203a, 222j (Pr. Ochr. Przyr. 2006); oddz. 222l (dość licznie także wzdłuż torów kolejowych po drugiej stronie drogi i przy stacji); ocz. wod. nr XXI koło Kądzienka; droga gruntowa z Rościna do Żwirowni; pobocze drogi biegnącej wzdłuż skraju brzeziny bagiennej na E od Dźwirzyna (oddz. 203) (Bosiacka i in. 2002);	N	O cz											
10	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Zdżiczały na dawnym cmentarzu w Bogucinie, Rościęcinie i na skraju lasu na wschód od stacji kolejowej Karsko (oddz. 223l) (!); stary cmentarz ewangelicki w Karcinie i Nowym Borku (Bosiacka i in. 2002);	VR	O cz			I	I							DH V

11	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaszkowe	Piaszczyska na skraju Lasu Rozcięcińskiego (oddz. 233 i 234); na wschód od Kolonii Błotnica; piaszczyska 0,5 km na południowy wschód od Nowego Borku; wydmy w Grzybowie (!); ugor na południe od Czarnego Stawu (przed rozwidleniem drogi gruntowej); łąka naprzeciw kompleksu żwirowni przy Nowogródku (łanowo!); murawa psammofilna przed Przećminem (od strony Błotnicy); żwirownia w Obrotach (w wyrobisku i przy drodze); żwirownia koło Bagnicy; żwirownia przed Drzonowem (nielicznie); wydmy szare na wschód od Dźwirzyna; przydroże na południowy zachód od Samowa (Bosiacka i in. 2002);	N	O cz											
12	<i>Hierochloe odorata</i>	Turówka wonna, żubrowka	Dźwirzyna: łąki między ul. Krasickiego i kanałem łączącym Resko z morzem; łąka na wschód od miejscowości (dz. 53/10); Grzybowo: łąki na zachód od miejscowości (dz. 168/11, 234/206, 52/26); łąki między Budzistowem i Kołobrzegiem (!);	N	O cz		R	E	E	V		2	2			
13	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	Rokitnik zwyczajny	Dźwirzyna: las na wydmach na wysokości Plaża Park (!); płaty przejściowe między lasem brzoźowo-dębowym a borem bażynowym na północny zachód od Dźwirzyna (Bosiacka i in. 2002);	VR	O cz											
14	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny	Dźwirzyna: licznie na łąkach m. ul. Krasickiego i kanałem łączącym jezioro Resko z morzem (!);	VR	O cz		V	V	V	R		3	3			
15	<i>Ledum palustre</i>	Bagno zwyczajne	Na torfowisku wysokim Dźwirzyna: oddz. 207c, 208f, 210a, 211a,b,c, 212b,c,d (!; Bosiacka i in. 2002; Bosiacka 2003a); lasy bagienne na płytkim torfie na zapleczu wydmy w oddz. 202b, 204a (!; Bosiacka i in. 2002);	C	O cz				V			3	3			

16	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski	Okolice Studnicy: oddz. 45l,m,p, las m. Obrotami i Kolonią Obroty: oddz. 194f,l,n, 195c, 196b,g, 197g,h, 198g, 200a,b, k. Bogucina: 190b,d, 191Ah, lasy na południe od Rościęcina: 234a,b,g, 236c,f,j,k, 237f,g, 246a, 256f, 258b, 264d,f,h, 265c,l, 266b,f,g, 267c,d, 270b,g,h, 271g,m,p, 273a, las na południe od Korzystna: 214d,l,m, lasy m. Nowym i Starym Borkiem: 217Ad,g,i, zadrzewienia w dolinie Błotnicy na północny wschód od Głowaczewa, często w kompleksie leśnym na południe od Karcina - wzdłuż linii kolejowej i stacji Karcino, koło Drzonowa - oddz. 228a, często w lasach na wydmach na północ od Dźwirzyna, często w lasach na zapleczu wydmy na północ i północny zachód od Grzybowa (!); oddz. 197d, 222l, 246a, 271k-m, 338UM; Klasztorne Bagno; 230a, 270 (pojedynczo), lasek naprzeciw żwirowni przed Drzonowem, blisko wyschniętych oczek (duże okazy, wspinające się na drzewa); płaty przejściowe między lasem brzoźowo-dębowym a borem bażynowym na północny zachód od Dźwirzyna (Bosiacka i in. 2002); dość liczny w północnej części Nadleśnictwa Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C	O cz				V						
17	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	Las na wydmach między Dźwirzynem i Grzybowem na północ od oddz. 204a oraz na zachód od zejścia na plażę na przedłużeniu ul. Bałtyckiej w Grzybowie (!; Bosiacka i in. 2002); oddz. 206 Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006); Błotnica: podmokły las sosnowy obok ścieżki rowerowej na dawnym poligonie wojskowym (Twardy 2014);	VR	O cz				R		2				DH V
18	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	Ogródki w Niekaninie (Bosiacka i in. 2002);	VR	O cz			V	E		R				
19	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy	W potorfiach torfowiska wysokiego Dźwirzyna: oddz. 210a, 211b (!); łąka obok Słonawy - prop. użycie ekologiczne, podmokłe łąki na wschód od Zieleniewa (Twardy 2014);	VR	O cz							3			

20	<i>Moneses uniflora</i>	Gruszyca jednostronna, gruszyca jednokwiatowa, monezes jednokwiatowa	Licznie w lasach na wydmach na zachód od zejścia na plażę na przedłużeniu ul. Bałtyckiej w Grybowie na odcinku 1000 m (!);	N	O cz			V	V			2	3			
21	<i>Nasturtium officinalis</i>	Rukiew wodna	Licznie w Parsęcie od Starego Miasta do granic miasta Kołobrzeg; Przećmino: kanał Strużka na północ od wsi, Nowogard: rów na zachód od wsi, Sarbia: rów na południowy zachód od wsi (!);	N	O cz			V	V							
22	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybienie białe	Obroty: jezioro na północ od Czarnego Stawu; Dźwirzno: zbiornik przy stacji pomp na południowym skraju miejscowości (!); Grzybów: staw w wyrobisku potorfowym na północny zachód od wsi (!; Bosiacka i in. 2002); Błotnica powyżej Nowogardu (Bosiacka i in. 2002);	Rz	O cz											
23	<i>Ononis repens</i>	Wilżyna rozłogowa	Stary Borek: przydroże na południe od miejscowości, Dźwirzno: przydroże na wschód od miejscowości (!); ścieżka ze Stramnicy do ocz. wod. nr XX; skraj pastwiska przy Bogusławcu; przydroże przy Czarnym Stawie; pobocze drogi w Głowaczewie za mostem na Błotnicy (po lewej stronie drogi i za ok. 30 m – po prawej stronie) (Bosiacka i in. 2002); Obroty: przydroże śródpolne na północ od miejscowości; Głowaczewo: przydroże (Bosiacka i in. 2003); Drzonowo: przydroża i żwirownia na południe od wsi (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka i in. 2003);	Rz	O cz			V	V					LL		
24	<i>Platanthera chlorantha</i>	Podkolan zielonawy	Stramnica: oddz. 45 (Twardy 2014);	VR	O cz											
25	<i>Pyrola minor</i>	Gruszyca mniejsza	Na północ od oddz. 202 (Bosiacka i in. 2002); 5 km i 4,3 km na wschód od kanału łączącego Jez. Resko Przymorskie z morzem - 0,1 i 0,2 km od brzegu morskiego (Bosiacka 2005a); oddz. 202b Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR	O cz							3	3			
26	<i>Pyrola rotundifolia</i>	Gruszyca okrągłolistna, zimozielona	Grzybów: las na wydmach oddz. 202a (!);	VR	O cz			V	V			2	2			

27	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Stare okazy na dawnych cmentarzach w Nowym Borku i Przećminie, poza tym często sadzony w ogrodach (!);	Rz	O cz			R	R		V	4	0			
----	----------------------	---------------	--	----	------	--	--	---	---	--	---	---	---	--	--	--

Fot. 7. Rukiew wodna – gatunek chroniony, względnie częsty nad Parsętą

We florze **Gminy Ustronie Morskie** jest 26 gatunków chronionych częściowo. W grupie tej jest 17 gatunków notowanych najrzadziej, na 1-3 stanowiskach. Należą do nich: jaskier skąpopręcikowy *Batrachium trichophyllum*, centuria nadobna *Centaurium pulchellum*, kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata*, kukułka plamista *Dactylorhiza maculata*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, turówka wonna *Hierochloe odorata*, śnieżyca wiosenna *Leucoium vernalis*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, pióropusznik strusi *Matteuccia struthiopteris*, gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, grzybień białe *Nymphaea alba*, podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha*, gruszyczka mniejsza *Pyrola minor* oraz cis pospolity *Taxus baccata*.

Z grupy gatunków częściowo chronionych do wymierających na Pomorzu Zachodnim (Żukowski, Jackowiak 1995) zaliczono turówkę wonną *Hierochloe odorata* i podkolana zielonawego *Platanthera chlorantha*.

Fot. 8. Kruszczyk rdzawoczerwony rosnący na
wydmie na wschód od Ustronia Morskiego

Tabela 6. Gatunki częściowo chronione w Gminie Ustronie Morskie

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA USTRONIE MORSKIE	Częstość	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Rzadki i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981)	Rote Liste der gefährdeten Hoheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek 1991)	Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert, Klemm 1993)	Gatunki roślin naczyniowych z podstawowej i lokalnej listy CORINE	Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Bernską	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową	Rośliny cenne dla Pomorza Zachodniego (w granicach woj. zachodniopomorskiego)
1	<i>Batrachium trichophyllum</i>	Jaskier skąpopręcikowy	Ustronie Morskie; rów wokół torfowiska w Kukini (Bosiacka i in. 2004); oddz. 62c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR	O cz							2	3				T?
2	<i>Carex arenaria</i>	Turzyca piaszkowa	Licznie wzdłuż brzegu morskiego oraz w lasach na wydmach na wschód od Ustronia Morskiego, na wydmach między Ustroniem Morskim i Sianożętami, wydmy na północ od lotniska w Bagiczu (1,1 km na zachód od Sianożętów) (!; Bosiacka i in. 2004);	C	O cz												T
3	<i>Centaurium pulchellum</i>	Centuria nadobna	Sianożęty: wilgotne zagłębienie na szczycie klifu na zachód od miejscowości (!)	VR	O cz					R		2	2				T
4	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Kukułka krwista	Wilgotna łąka na południe od lotniska w Bagiczu (!); podmokłe zagłębienie na zapleczu klifu 100 m na zachód od Sianożęt (Bosiacka i in. 2004);	VR	O cz				V	R		2	2				T
5	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Kukułka plamista	Podmokłe zagłębienie na zapleczu klifu ok. 100 m na zachód od Sianożęt (Bosiacka i in. 2004);	VR	O cz		V	V	V			2	2				T
6	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna	Wilgotna łąka na południowy wschód od Rusowa (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR	O cz				V	R		2	2				T
7	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Na wydmach licznie na północ od Wieniotowa (!); nielicznie na zachód od Sianożęt i na wschód od Ustronia Morskiego (las na wydmach) (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); pomorski las mieszany na wydmach w północno wschodniej części Ustronia	N	O cz			V	E				R				T

			Morskiego (Bosiacka i in. 2004);														
8	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny	Bagicz: licznie w zadrzewieniach na południe od lotniska oraz w lesie między lotniskiem i Sianożętami; Ustronie Morskie: zadrzewienie na dz. 471/5; Gwizd: zadrzewienie na dz. 566/6 i 566/7; Bagicz: zarośla przy drodze na południe od stacji kolejowej; Kukinia: licznie w lasach i zadrzewieniach na północny wschód od miejscowości: 62Ac, 62a,c; Las Łasiński: oddz. 304a,d, 306d,f,g, 307a, 308h, 311a,c (!); Las Kołobrzeski: często w oddz.: 2, 14, 20-28, 33, 34, 36-44, 48-53, 57-60 (!); oddz. 14f Nadl. Gościno (Jasnowska i in. 1996b), oddz. 21h, 25a, 26b, 27a, 38b Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 14b,c, 18h, 19d,f, 20d,i, 38a (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006), 21g, 25b, 26c, 27b, 38c, 62c, (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C	O cz												T
9	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Zdziczały na dawnym cmentarzu koło Stójkowa (przy oddz. 48d) (!); dziczają w parku w Rusowie (!; Bosiacka i in. 2004); kępa drzew przy drodze z Rusowa do Łasińskiego Lasu; dziczają na cmentarzu w Ustroniu Morskim (Bosiacka i in. 2004);	N	O cz			I	I							DH V	T
10	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaszkowe	Na wydmach na północ od Wieniotowa (!); tyczkowina na klifie przy granicy gminy, żwirownia na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004);	Rz	O cz												T?
11	<i>Hierochloa odorata</i>	Turówka wonna, żubrówka	Bagicz: łąki na południe od lotniska (!);	VR	O cz		R	E	E	V		2	2				T
12	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	Rokitnik zwyczajny	Wydmy i klif od Sianożęt, poprzez Ustronie po Wieniotowo (!; Bosiacka i in. 2004);	Rz	O cz												T
13	<i>Leucoium vernum</i>	Śnieżyczka wiosenna	Rusowo - przypłocie przy parku i przydroże; kępa drzew przy drodze z Rusowa do Łasińskiego Lasu (Bosiacka i in. 2004);	VR	O cz		V		I				1				T
14	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata	Wieniotowo: las nadmorski na północ od wsi (Twardy 2014)	VR	O cz												

15	<i>Lonicera periclymenum</i>	Wiciokrzew pomorski	Często w lesie między Ustroniem, Wieniotowem i brzegiem morskim, w Lesie Łasińskim i Lesie Kołobrzesckim (w obu we wszystkich oddziałach leśnych) (!; Bosiacka i in. 2004); torfowisko na północ od Kukini (Jasnowska i in. 1996a, !); oddz. 15f,g, 19f, 20c, 27a, 38a,c, 39a, 53a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), poza tym w niewielkich kompleksach leśnych na wschód od Kukinki, koło Malechowa, na południe od Ustronia Morskiego, koło Gwizdu, w lasach na zachód od Sianożętów (!); zarośla na klifie na wschód od Ustronia Morskiego; pobocze drogi betonowej z łąsina do Ustronia Morskiego; przy drodze gruntowej ze stacji Bagicz do lasu; pomorski las mieszany m. U. Morskim a Wieniotowem (na wydmach); na północ od torfowiska w Kukini; obrzeże grądu w Kukini (kwitnie); grąd k/torfowiska mszarnego na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004);	C	O cz					V							T
16	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	Las Kołobrzescki oddz. 20f (Twardy 2014);	-	O cz				R			2				DH V	T
17	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	Las Kołobrzescki oddz. 14f - przy stawach (!; Twardy 2014);	VR	O cz			V	E		R						T
18	<i>Moneses uniflora</i>	Gruszychnik jednokwiatowy	Wieniotowo: las nadmorski na północ od Wieniotowa (Twardy 2014);	VR	O cz			V	V								
19	<i>Neottia nidus-avis</i>	Gnieźnik leśny, gniazdosz	Oddz. 311a Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006); 311b,c (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR	O cz			V	E			2					T
20	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybienie białe	Rusowo - jeziorko dystroficzne w oddz. 332Af; Las Łasiński: oddz. 304b (!); Las Kołobrzescki: staw w oddz. 14h (!; Bosiacka i in. 2004);	VR	O cz												T
21	<i>Ononis repens</i>	Wilżyna rozłogowa	Wieniotowo: na wale wydmyowym na brzegu morskim (!); Wieniotowo II: przydroże śródpolne; zwirownia przy Strachominie (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); Kukinka - pobocza drogi; droga polna z łąsina do Wieniotowa; zwirownia na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004);	Rz	O cz			V	V					LL			T
22	<i>Platanthera chlorantha</i>	Podkolan zielonawy	Obrzeża Lasu Kołobrzesckiego - skraj lasu oddz. 20a, 46m; Las Łasiński: oddz. 305d, 311a (!; oznaczenie prowizoryczne - brak okazów generatywnych);	VR	O cz			E	E			1					T

23	<i>Pyrola chlorantha</i>	Gruszyczka zielonawa	Wieniotowo: las na wydmach na północ od miejscowości (Twardy 2014);	VR	O cz			V	E							
24	<i>Pyrola minor</i>	Gruszyczka mniejsza	Las na wydmach na północ od Grzybowa (!);		O cz							3	3			T
25	<i>Pyrola rotundifolia</i>	Gruszyczka okrągłolistna, zimozielona	Zarośla nad klifem w Wieniotowie (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); na wschód od Ustronia Morskiego (licznie) (Bosiacka i in. 2004);	N	O cz			V	V			2	2			T
26	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Często sadzony w ogrodach, rzadko dziczejący - samosiejka w oddz. 300b m. Ustroniem Morskim i Wieniotowem (!); park w Rusowie (Kownas, Sienicka 1952) - brak (Bosiacka i in. 2004);	VR	O cz			R	R		V	4	0			T

Gatunki zagrożone i wymarłe gatunki z „czerwonych list”

We florze **Gminy Miasto Kołobrzeg** są 84 gatunki, figurujące w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin (2001) oraz na czerwonych listach – Polski (Zarzycki 1992) i Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1997). Niektóre z tych gatunków objęte są jednocześnie ochroną ścisłą lub częściową. Wśród pozostałych gatunków aż 25 obecnie uznane są tutaj za wymarłe. Dużą liczbę gatunków wymarłych wiązać należy nie tylko z drastycznymi zmianami w środowisku samego miasta, ale też z podawaniem Kołobrzegu, jako miejsca występowania gatunków rejestrowanych w jego okolicy.

Po wyłączeniu gatunków chronionych i wymarłych, we florze Gminy Miasto pozostaje 36 gatunków zagrożonych, z czego aż 23 notowane były bardzo rzadko – na 1-3 stanowiskach. Do najrzadszych w gminie należą: ostrzew rudy *Blysmus rufus*, Inicznik siewny *Camelina sativa*, turzycza wyciągnięta *Carex extensa*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, narecznica grzebieniasta *Dryopteris cristata*, nicennica niemiecka *Filago vulgaris*, pszeniec różowy *Melampyrum arvense*, zagorzałek nadbrzeżny *Odontites litoralis*, driakiew gołębia *Scabiosa columbaria*, starzec gorczycznikowy *Senecio barbareaifolius* oraz pływacz zaniedbany *Utricularia australis*.

Szczególnie ważne jest istnienie w obrębie Gminy Miasto Kołobrzeg stanowiska turzyczy wyciągniętej *Carex extensa* – gatunku uznanego za wymarły w Polsce, ponownie odkrytego na solnisku między Kołobrzegiem a Budzistowem (Bosiacka, Więclaw 2012). Z gatunków zagrożonych w skali krajowej w obrębie miasta występują poza tym: złoć pochwowata (las wokół Podczela), sit tępokwiatowy i jarnik solankowy (Owczę Bagno), ostrzew rudy i babka nadmorska (solniska na południe od miasta).

Fot. 9. Złoć pochwowata – gatunek zagrożony, rośnie w lasach wokół Podczela

Tabela 7. Gatunki zagrożone w Gminie Miasto Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	MIASTO KOŁOBRZEG	Częstość	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ochrona prawna ściśła (O śc) i częściowa (O cz)	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową
1	<i>Acer campestre</i>	Klon polny, paklon	Ogródki przydomowe, parki, zieleńce, zadrzewienia, m.in. Wyspa Solna, Podczele, Park im. A. Fredry, lasy na wydmach w Dzielnicy Zachodniej (!); Park Żeromskiego, Park Dąbrowskiego (Bosiacka i in. 2001);	C			R		
2	<i>Alisma gramineum</i>	Żabieniec trawolistny	Kołobrzeg (Muller 1898) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2001);	Rz		R	V		
3	<i>Apium inundatum</i>	Pęczyna wodna	Kołobrzeg (Muller 1898, Czubiński 1950, Żukowski 2001a) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
4	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity	Park Żeromskiego (Bosiacka i in. 2001);	VR			V		
5	<i>Aster tripolium</i>	Aster solny	Solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - stanowisko nie potwierdzone w 2001 roku (Bosiacka i in. 2001); obecnie jednak ponownie potwierdzone - rośnie pojedynczo w rowach przydrożnych w kompleksie ogrodów działkowych wzdłuż drogi stanowiącej przedłużenie ul. Artyleryjskiej (!); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007); w dwóch miejscach na Owczym Bagnie (Dylawski 2009) - obecnie niepotwierdzone (!); na zachód od ul. Krzywoustego (Twardy 2014),	N		V	V	O śc	
6	<i>Atriplex calotheca</i>	Łoboda zdobna	Kołobrzeg (Muller 1898) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2001);	W	E	E	V		
7	<i>Baldellia ranunculoides</i>	Żabienica jaskrowata	Kołobrzeg (Czubiński 1950) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2001);	W		E	E		
8	<i>Blysmus rufus</i>	Ostrzew rudy	Solniska W od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR	V	V	E		
9	<i>Camelina sativa</i>	Lnicznik siewny	Gruzowisko na solnisku przy ul. Krzywoustego oraz wzdłuż drogi (Bosiacka i in. 2001);	VR			R		
10	<i>Cardamine flexuosa</i>	Rzeżucha leśna	Podczele: oddz. 2c,d (!); 3a (!; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 3b (!); 4b (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 5a,b, 6d, 9b (!);	Rz			V		
11	<i>Cardamine hirsuta</i>	Rzeżucha włochata, rzeżucha czteropręcikowa	Witkowice (!); Kołobrzeg (Muller 1898), na wschód i zachód od grobli na wysokości Podczela w Ekoparku Wschodnim (Bosiacka i in. 2001);	VR			E		

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

12	<i>Carex disticha</i>	Turzyca dwustronna	Kołobrzeg: nieużytki koło ogrodów działkowych przy ul. Wschodniej; łąki między miastem i Budzistowem; Owczę Bagno (często) (!)	C			V		
13	<i>Carex extensa</i>	Turzyca wyciągnieta	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Preuss 1910, 1911, Czubiński 1950, Piotrowska 1961); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (Bosiacka, Więclaw 2012);	VR	Ex	Ex	Ex		
14	<i>Ceratophyllum submersum</i>	Rogatek krótkoszijkowy	Parsęta na południe od Kołobrzegu (Żukowski 1961)	W			V		
15	<i>Chenopodium bonus-henricus</i>	Komosa strzałkowata	Gruzowisko na solnisku oraz młaki i wilgotne łąki przy ul. Krzywoustego, nieużytki wzdłuż drogi (Bosiacka i in. 2001);	VR			R		
16	<i>Chenopodium urbicum</i>	Komosa trójkątna	Solniska, młaki niskoturzycowe i wilgotne łąki przy ul. Krzywoustego, wysięki wód podziemnych na plaży przy zachodniej granicy gminy koło Grzybowa (Bosiacka i in. 2001);	VR			E		
17	<i>Circaea x intermedia</i>	Czartawa pośrednia	Kołobrzeg (Muller 1898); łąg między oddz. 1a i 9a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001); oddz. 8b,c, 9b (!);	Rz			K		
18	<i>Conium maculatum</i>	Szczwół plamisty	Witkowice (!); Miocice (Osadowski 2014); łąki trzęślicowe, szuwary nad Parsętą na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR			R		
19	<i>Cornus suecica</i>	Dereń szwedzki	Kołobrzeg (Muller 1898), las miejski pod Kołobrzegiem (Czubiński 1950) - nie odnaleziony (!; Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
20	<i>Corydalis intermedia</i>	Kokorycz wątła	Miocice (Osadowski 2014);	Rz			R		
21	<i>Crassula aquatica</i>	Grubosz błotny	Kołobrzeg (1898, Żukowski 2001b) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
22	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Kukułka Fuchsa	Miocice (Osadowski 2014);	VR		V		O sc	
23	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Kukułka plamista	Miocice (Osadowski 2014);	VR		V	V	O cz	
24	<i>Dentaria bulbifera</i>	Żywiec cebulkowy	Oddz. 3c Nadl. Gościno na wschód od grobli na wysokości Podczela I - Ekopark Wschodni (Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR			V		
25	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	Miocice (Osadowski 2014);	VR		R	I	O sc	
26	<i>Dryopteris cristata</i>	Narecznica grzebieniasta	Młaki niskoturzycowe na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001); Miocice (Osadowski 2014);	VR		V	V		
27	<i>Eleocharis parvula</i>	Ponikło maleńkie	Kołobrzeg: Kampscher See (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	V	E	E		
28	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	Ponikło skąpokwiatowe	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (Bosiacka i in. 2001);	W			V		
29	<i>Epilobium obscurum</i>	Wierzbownica różgowata	Kołobrzeg (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W			I		

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

30	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Wydmę szare w Ekoparku Wschodnim - 250 m na zachód od grobli na wysokości Podczela I (Bosiacka i in. 2001);	VR			V	O cz	
31	<i>Filago vulgaris</i>	Nicennica niemiecka	Mirocice (Osadowski 2014);	VR			V		
32	<i>Fragaria moschata</i>	Poziomka wysoka	Kołobrzeg (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W			V		
33	<i>Gagea spathacea</i>	Złoc pochwolista	Kołobrzeg (Muller 1898), często w lasach wokół Podczela: oddz. 2d,f, 3b, 4a,g, 5a,b,c (!); 6b (!; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), d, 7Ad, 8b Nadl. Gościno (!); wcześniej: Kościów 1996 - inf. ustna, za Bosiacka i in. 2001, skraj Lasu Miejskiego koło Podczela (Ziarnek 1997);	C		V	V		
34	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Częsty, m.in. Park Żeromskiego (Bosiacka i in. 2001); park im. A. Fredry (!)	C			I	O cz	
35	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Goryczka wąskolistna	Kołobrzeg (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W		V	V		
36	<i>Glaux maritima</i>	Mlecznik nadmorski	Solniska na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Stachowiak 2007); Kołobrzeg (Żukowski, Latowski, Klimko 1981); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - stanowisko nie istnieje; solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999);	N			V	O śc	
37	<i>Goodyera repens</i>	Tajęża jednostronna	Kołobrzeg (Muller 1898) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001); w lesie na wydmach na wysokości ul. Plażowej w zachodniej części miasta (Dylawski 2009);	VR			V	O śc	
38	<i>Haliomione pedunculata</i>	Obine szypułkowa	Kołobrzeg (Czubiński 1950), solnisko nadmorskie (inf. ustna Stachowiak, za Rutkowskim 1998) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
39	<i>Hammarbya paludosa</i>	Wątlík błotny	Kołobrzeg (Holzfuss 1925) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	V	V	E		
40	<i>Hierochloa odorata</i>	Turówka wonna, żubrówka	Łąki między miastem i Budzistowem; licznie na Owczym Bagnie, Ekopark: przy linii kolejowej (!);	C		R	E	O cz	
41	<i>Hypericum humifusum</i>	Dziurawiec rozesłany	Mirocice (Twardy 2014);	VR			R		
42	<i>Juncus balticus</i>	Sit bałtycki	Owczym Bagno (!);	Rz			V		
43	<i>Juncus capitatus</i>	Sit główkowaty	Mirocice (Twardy 2014);	VR			R		
44	<i>Juncus gerardii</i>	Sit Gerarda	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - nie istnieje; młaki na wschód od ul. Krzywoustego, solniska i szuwały półhalofilne na Owczym Bagnie (!), wzdłuż drogi przy torach na Solnym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001); solnisko na zachód od ul.	C			V		

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

			Krzywoustego (Bosiacka 1999, Bosiacka i in. 2001), solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);						
45	<i>Juncus ranarius</i>	Sit żabi	Solniska na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR			R		
46	<i>Juncus subnodulosus</i>	Sit tępokwiatowy	Kołobrzeg (Muller 1898), Owczym Bagno (Twardy 2014);	VR		V	V		
47	<i>Lathyrus japonicus subsp. maritimus</i>	Groszek nadmorski	Kołobrzeg (Muller 1898); na wydmy na zachód od Parku Jedności Narodowej oraz na zapleczu plaży w Dzielnicy Uzdrowskiej 0,7 km na wschód od falochronu (!);	VR			V		
48	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny	Kołobrzeg (Ciaciura, Wilhelm 2005);	VR		V	V	O cz	
49	<i>Leucoium vernum</i>	Śnieżyca wiosenna	Dziczęcy, m.in. park przy Regionalnym Centrum Kultury, Park Żeromskiego, cmentarz (Bosiacka i in. 2001); park im. A. Fredry (!)	VR		V		O cz	
50	<i>Lotus tenuis</i>	Komonica wąskolistna	Nieistniejące torfowisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1974) - nie odnaleziony, solnisko na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001) i na zachód od ul. Krzywoustego, łąki i przydroża na wschód od ul. Wschodniej i sanatorium "Arka Medical Spa" (Bosiacka i in. 2001);	VR			V		
51	<i>Luronium natans</i>	Elisma pływająca	Kołobrzeg (Muller 1898) - stanowisko nie odnalezione (Bosiacka i in. 2001);	W	V	V	V		DH II
52	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	Sadzone w ogródkach i na cmentarzu; dzicząły w północno zachodniej części parku im. A. Fredry oraz w parku Jedności Narodowej (!; Bosiacka i in. 2001);	Rz			V	O cz	
53	<i>Melampyrum arvense</i>	Pszeniec różowy	Mirocice (Osadowski 2014);	VR			V		
54	<i>Nasturtium officinalis</i>	Rukiew wodna	Kostrzewno: rów; liczne stanowiska przy brzegach Parsęty od mostu na ul. Solnej do granic gminy (!)	Rz			V	O cz	
55	<i>Nymphoides peltata</i>	Grzybieńczyk wodny	Parsęta (Holzfuss 1930) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W		V	V		
56	<i>Odontites litoralis</i>	Zagorzałek nadbrzeżny	Solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty WP (Piotrowska 1961, 1974) - nie istnieje; solnisko na Owczym Bagnie i na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR			V		
57	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasięźrzał pospolity	Łąki solniskowe i trzęślicowe zarastane przez trzcinę na zachód od ul. Krzywoustego (!; Bosiacka i in. 2001);	VR			V	O śc	

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

58	<i>Plantago coronopus</i>	Babka pierzasta	Kołobrzeg (Muller 1898); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Preuss 1910, 1911, Czubiński 1950, Piotrowska 1961), obecnie brak (!; Bosiacka i in. 2001);	W	E	E	E		
59	<i>Plantago maritima</i>	Babka nadmorska	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Stachowiak 2007); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - obecnie brak (Bosiacka i in. 2001); solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999);	VR	V		V	O śc	
60	<i>Platanthera bifolia</i>	Podkolan biały	Oddz. 5c Nadl. Gościno w Ekoparku Wschodnim (Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), oddz. 5a Nadl. Gościno (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), Mirocice (Osadowski 2014);	VR			V	O cz	
61	<i>Platanthera chlorantha</i>	Podkolan zielonawy	Mirocice (Osadowski 2014);	VR			E	O cz	
62	<i>Primula farinosa</i>	Pierwionka omączona	Kołobrzeg (Muller 1898), koło Zieleniewa (Czubiński 1950, Kaźmierczakowa 1993) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	E	Ex		
63	<i>Puccinellia maritima</i>	Mannica nadmorska	Kołobrzeg (Muller 1898) - obecnie brak (Bosiacka i in. 2001);	W	E	E	E		
64	<i>Rhynchospora alba</i>	Przygielka biała	Kołobrzeg (Muller 1898) - obecnie nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W			V		
65	<i>Rhynchospora fusca</i>	Przygielka brunatna	Kołobrzeg (Muller 1898) - obecnie nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2001);	W	V	V	E		
66	<i>Rumex palustris</i>	Szczaw błotny	Owcze Bagno (!);	VR			V		
67	<i>Rumex sanguineus</i>	Szczaw gajowy	Podczele (Bosiacka i in. 2001); często, oddz. 2a,b, d, 3a, 4d, 5f Nadl. Gościno (!; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR			V		
68	<i>Ruppia maritima</i>	Rupia morska	Cieki i stawki na obszarze nieistniejącego solniska w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (Bosiacka i in. 2001);	W		V	E		
69	<i>Sagina maritima</i>	Karmnik nadmorski	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Preuss 1910, 1911, Czubiński 1950, Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
70	<i>Salicornia europaea</i>	Soliród zielny	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje (!; Bosiacka i in. 2001), solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz			E	O śc	
71	<i>Salsola kali</i>	Solanka kolczysta	Podczele, plaża przy zachodnim falochronie (!)	VR			V		

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

72	<i>Samolus valerandi</i>	Jarnik solankowy	Solniska na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001); - obecnie tam na odślonięciach nagiej gleby przy budowie kolektora deszczowego na działce 12/6 (!); Kołobrzeg (Muller 1898);	VR		R	V	O śc	
73	<i>Scabiosa columbaria</i>	Driakiew gołębia	Dzielnica Zachodnia: sucha łąka przy ul. Zachodniej (!);	VR			V		
74	<i>Senecio barbareaifolius</i>	Starzec gorczycznikowy	Kołobrzeg: łąka na zachód od miasta (Zukowski 1961); Solna Wyspa: wilgotne przydroże w obrębie ogrodów działkowych (!)	VR			V		
75	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	Podczele (oddz. 2f); zarośla i zadrzewienia między Ekoparkiem Wschodnim a lotniskiem Bagicz; w zaroślach i zadrzewieniach na przydrożach wokół ogrodów działkowych w dzielnicy zachodniej, nieliczne samosiejki w części uzdrowskiej (Park im. Fredry) (!); liczne, rozproszony w lasach i założeniach parkowych, m.in. promenada, zieleniec na terenie dawnego szpitala, przy Urzędzie Miasta, przy ul. Pomorskiej, Wąskiej i Kolejowej, aleje wzdłuż ul. Bałtyckiej, Morskiej, 6 Dywizji Piechoty i Chopina, lasy brzoźowo-dębowe między Grzybowem a osiedlem w dzielnicy zachodniej (!; Bosiacka i in. 2001), buczyny w Ekoparku Wschodnim, oddz. 2g,h Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	N	V	V	E	O śc	
76	<i>Spergularia salina</i>	Muchotrzew solniskowy	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - obecnie licznie na plaży nad Parsętą (!); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz			V		
77	<i>Stellaria crassifolia</i>	Gwiazdnica grubolistna	Kołobrzeg (Muller 1898) - brak (!, Bosiacka i in. 2001);	W		V	E		
78	<i>Suaeda maritima</i>	Sodówka nadmorska	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Preuss 1911) - obecnie brak (!; Bosiacka i in. 2001);	W	Ex	Ex	Ex		
79	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Częsty w nasadzeniach, m.in. Plac 18 Marca, zieleniec w Dzielnicy Uzdrowskiej, Park Żeromskiego (!; Bosiacka i in. 2001), Park Jedności Narodowej, im. A. Fredry (!); oddz. 5a Nadl. Gościno (!; Pr. Ochr. Przyr. 2006), także oddz. 5n (!);	C			R	O cz	
80	<i>Trifolium ochroleucon</i>	Koniczyna żółtobiata	Kołobrzeg (Muller 1898) - brak (Bosiacka i in. 2001);	W			I		

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

81	<i>Triglochin maritimum</i>	Świbka morska	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - w 2001 roku brak (Bosiacka i in. 2001); obecnie jednak ponownie potwierdzone - rośnie pojedynczo w rowach przydrożnych w kompleksie ogrodów działkowych wzdłuż drogi stanowiącej przedłużenie ul. Artyleryjskiej (!); solniska, niskie szuwary półhalofilne i młaki na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001); solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999; Bosiacka i in. 2001);	Rz			V		
82	<i>Trollius europaeus</i>	Pełnik europejski	Mirocice (Osadowski 2014);	VR			V	O śc	
83	<i>Utricularia australis</i>	Pływacz zaniedbany	Kołobrzeg (Muller 1898), oczko śródlądowe około 150 m na południe od klifu i 300 m na E od W granicy Ekoparku Wschodniego (Bosiacka i in. 2001);	VR			V		
84	<i>Veronica montana</i>	Przetacznik górski	Podczele, oddz. 2b, 5a,b (!); 5h (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 6b, 7Ad, 8c, 9a (!); Park i. A. Fredry, teren wojskowy na wschód od parku Jedności Narodowej (!);	N			V		

We florze **Gminy Kołobrzeg** jest 48 gatunków figurujących w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin (2001) oraz na czerwonych listach – Polski (Zarzycki 1992) i Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995). Niektóre z tych gatunków objęte są jednocześnie ochroną ścisłą lub częściową. Wśród pozostałych gatunków trzy uznane są tutaj za wymarłe.

Po wyłączeniu gatunków chronionych i wymarłych, we florze gminy pozostają 22 gatunki zagrożone, z czego aż 13 notowanych było bardzo rzadko – na 1-3 stanowiskach. Do najrzadszych w gminie należą: klon polny *Acer campestre*, żabieniec lancetowaty *Alisma lanceolatum*, stokłosa żytnia *Bromus secalinus*, rzęśl wielkoowockowa *Callitriche stagnalis*, rzeżucha leśna *Cardamine flexuosa*, turzyca drobna *Carex demissa*, rogatek krótkosztykowy *Ceratophyllum submersum*, szczywót plamisty *Conium maculatum*, sit Gerarda *Juncus gerardii*, groszek nadmorski *Lathyrus japonicus subsp. maritimus*, komonica wąskolistna *Lotus tenuis*, świbka morska *Triglochin maritimum*, przetacznik górski *Veronica montana*.

Tabela 8. Gatunki zagrożone w Gminie Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA KOŁOBRZEG	Częstość	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową
1	<i>Acer campestre</i>	Klon polny, paklon	Las na wydmach na północ od Grzybowa (!); Klasztorne Bagno; oddz. 246a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002);	VR			R		
2	<i>Alisma lanceolatum</i>	żabieniec lancetowaty	Brzeg rowu w dolinie Błotnicy na północ od Głowaczewa (!);	VR			I		
3	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna	212b,d (!); oddz. 208f (Bosiacka i in. 2002); oddz. 207a,c, 208d, 210-211 Nadl. Gościno (!; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	N			V	O cz	
4	<i>Aster tripolium</i>	Aster solny	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	VR		V	V	O śc	
5	<i>Botrychium matricariifolium</i>	Podejrzon marunowy	Dźwierzyno: wilgotna łąka nad Regą (Żukowski 1963) - nie odnaleziony (Bosiacka i in. 2002);	W	CR	E	E		
6	<i>Bromus secalinus</i>	Stokłosa żytnia	Pola na południe od Karcina, na południe od Korzystna (!);	VR			V		
7	<i>Callitriche stagnalis</i>	Rzęśl wielkoowocowa	Staw w parku w Bogucinie (Bosiacka i in. 2002);	VR		I	V		
8	<i>Cardamine flexuosa</i>	Rzeżucha leśna	Las Rościęciński: na drogach leśnych w oddz. 246h, 256i (!);	VR			V		
9	<i>Carex demissa</i>	Turzyca drobna	Oddz. 192, 193 Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR			V		
10	<i>Carex disticha</i>	Turzyca dwustronna	Grzybowa: łąki na zachód od wsi; Kolonia Stary Borek; Dźwierzyno: łąki między kanałem łączącym jezioro Resko i morze a ul. Krasickiego; dolina Błotnicy; Samowo: łąki na północ od wsi; Budzistowo, Stramnica: łąki na północ od wsi (!)	N			V		
11	<i>Ceratophyllum submersum</i>	Rogatek krótkosztykowy	Oczko wodne w Korzyścienku; rów za stawami k/parkingu na północny zachód od Grzybowa (Bosiacka i in. 2002); Kądzienko (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Radziszewicz 2003);	VR			V		
12	<i>Conium maculatum</i>	Szczwół plamisty	Budzistowo, Głowaczewo, Stare Miasto (!);	VR			R		
13	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	Licznie na mszarach torfowiska wysokiego między Grzybowa a Dźwierzynem (oddz. 207c, 210a, 211b Nadl. Gościno (!);	N		R	I	O śc	
14	<i>Dryopteris cristata</i>	Narecznica grzebieniasta	Między Grzybowa a Dźwierzynem: łąki na zachód od Grzybowa (!); torfiasta łąka koło Dźwierzyna (Żukowski 1961) - obecnie odnaleziony na wschód od miejscowości, na torfiastej łące oddz. 209b oraz na południe od wsi - między ul. Krasickiego i kanałem łączącym jez. Resko z morzem (!);	Rz		V	V		

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

15	<i>Eleocharis quinqueflora</i>	Ponikło skąpokwiatowe	Wilgotna łąka koło od Dźwirzyna (Żukowski 1961) - nie odnaleziony (!; Bosiacka i in. 2002);	W			V		
16	<i>Empetrum nigrum</i>	Bażyna czarna	Między Dźwirzynem i Grzybowem w lasach na wydmach i ich zapleczu licznie (!; Bosiacka i in. 2002; Bosiacka 2003a), poza tym często na torfowisku wysokim między Dźwirzynem i Grzybowem (!); na północ od oddz. 205a oraz 205c, na północ od oddz. 202, 204a, 206; w oddz. 202b, 203a, 203d, 204a, 205b, 205d (Bosiacka i in. 2002);	C			R	O cz	
17	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Między Grzybowem i Dźwirzynem - rozproszony wzdłuż wydmy i w lasach na wydmach (!; Bosiacka i in. 2002); wydmy szare na wschód od Dźwirzyna (Bosiacka i in. 2002); oddz. 206b Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	N			V	O cz	
18	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny	Łąki trzęślicowe na północny zachód od Grzybowa - dz. 49/104-49/109, 49/13, 49/45, 49/66 (!; Grynia 1964); licznie na mszarach torfowiska wysokiego między Grzybowem a Dźwirzynem (oddz. 207c, 208g, 210a,b,c, 211b, 212b,d Nadl. Gościno) (!; Bosiacka 2003a,b); w lasy bagienne na płytkich torfach na zapleczu wydmy na wschód od Dźwirzyna (oddz. 204a oraz 100 m na zachód od oddz. 204f) (!; Bosiacka 2003b); Stary Borek 0,5 km na wschód; Samowo 1,5 km na południowy zachód; Obroty 1 km na północny zachód (Jasnowska, Jasnowski 1979); brzezina bagienna 2 km na wschód od Dźwirzyna (Jasnowska, Jasnowski 1979; Bosiacka 2003b); oddz. 204a, 207a,c, 208d, 210, 211 Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C			V	O śc	
19	<i>Gagea spathacea</i>	Złoc pochwołistna	Lasy w dolinie Parsęty: oddz. 197g, 198g,k, 200d, 264d; Bogucino: dolina strumienia na zachód od wsi; Karcino: często w lesie wzdłuż linii kolejowej na południe od wsi (oddz. 219f,g,h, 221b,c,f, 222j,m,s, 223a,g,h) (!)	C		V	V		
20	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Zdzczały na dawnym cmentarzu w Bogucinie, Rościęcinie i na skraju lasu na wschód od stacji kolejowej Karsko (oddz. 223l) (!); stary cmentarz ewangelicki w Karcinie i Nowym Borku (Bosiacka i in. 2002);	VR			I	O cz	DH V
21	<i>Glaux maritima</i>	Mlecznik nadmorski	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Stachowiak 2007);	N			V	O śc	

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

22	<i>Goodyera repens</i>	Tajęża jednostronna	Licznie w lasach na wydmach od Mrzeżyna po Grzybowa (!); oddz. 204a i bór bażynowy na północ od niego; oddz. 205b,d i na północ od niego; oddz. 206a,d i na północ od niego (Bosiacka i in. 2002); 1 km (0,2 km od brzegu morskiego); 1,3 km (0,2 km od brzegu morskiego); 2 km (0,1 km od brzegu morskiego); 2,7 km (0,1 km od brzegu morskiego); 3 km (0,2 km od brzegu morskiego); 3,5 km (0,7 km od brzegu morskiego); 4,2 km (0,3 km od brzegu morskiego) na wschód od kanału łączącego jez. Resko Przymorskie z morzem (Bosiacka 2005a), oddz. 204a, 205c,f, 206c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C			V	O śc	
23	<i>Hierochloe odorata</i>	Turówka wonna, żubrowka	Dźwirzyno: łąki między ul. Krasickiego i kanałem łączącym Resko z morzem; łąka na wschód od miejscowości (dz. 53/10); Grzybowa: łąki na zachód od miejscowości (dz. 168/11, 234/206, 52/26); łąki między Budzistowem i Kołobrzegiem (!);	N		R	E	O cz	
24	<i>Hypericum humifusum</i>	Dziurawiec rozestany	Oddz. 271m Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR			R		
25	<i>Isolepis setacea</i>	Sitniczka szczecinowata	Łąki na wschód od Dźwirzyna (Żukowski 1961) - nie odnaleziono (!, Bosiacka i in. 2002);	W			V		
26	<i>Juncus gerardii</i>	Sit Gerarda	Łąka przy stacji transformatorowej na południowym brzegu Jez. Resko (Bosiacka i in. 2002); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Stachowiak 2007);	VR			V		
27	<i>Lathyrus japonicus subsp.maritimus</i>	Groszek nadmorski	Wydmy na północ od Grzybowa (!)	VR			V		
28	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny	Dźwirzyno: licznie na łąkach m. ul. Krasickiego i kanałem łączącym jezioro Resko z morzem (!);	C		V	V	O cz	
29	<i>Lotus tenuis</i>	Komonica wąskolistna	Solnisko koło Budzistowa (!);	VR			V		
30	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	ogródki w Niekaninie (Bosiacka i in. 2002);	VR			V	O cz	
31	<i>Moneses uniflora</i>	Gruszyca jednostronna, gruszyca jednokwiatowa, monezes jednokwiatowa	Licznie w lasach na wydmach na zachód od zejścia na plażę na przedłużeniu ul. Bałtyckiej w Grybowie na odcinku 1000 m (!);	N			V	O cz	
32	<i>Myrica gale</i>	Woskownica europejska	Licznie w lasach bagiennych na torfowisku wysokim między Dźwirzynem a Grzybowem (oddz. 209b, 211b, 212b, dz. 213/214) (!); Dźwirzyno (Ascherson 1893, Hryniewiecki 1932), „Kołobrzskie Bagno” (Diels 1930) - stanowisko nie odnaleziono (Bosiacka i in. 2002); na północny zachód od Karcina w szuwarze nad Dębosińską na 1 ha; na południowy wschód od Bieczynka - dwa kompleksy zarośli na Bieczynieckich Bagnach (Ciaciura, Stępień 2007);	N			V	O śc	
33	<i>Nasturtium officinalis</i>	Rukiew wodna	Licznie w Parsęcie od Starego Miasta do granic miasta Kołobrzeg; Przećmino: kanał Strużka na północ od wsi, Nowogardek: rów na zachód od wsi, Sarbia: rów na	N			V	O cz	

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

			południowy zachód od wsi (!);						
34	<i>Ononis repens</i>	Wilżyna rozłogowa	Stary Borek: przydroże na południe od miejscowości, Dźwirzyno: przydroże na wschód od miejscowości (!); ścieżka ze Stramnicy do ocz. wod. nr XX; skraj pastwiska przy Bogusławcu; przydroże przy Czarnym Stawie; pobocze drogi w Głowaczewie za mostem na Błotnicy (po lewej stronie drogi i za ok. 30 m – po prawej stronie) (Bosiacka i in. 2002); Obroty: przydroże śródpolne na północ od miejscowości; Głowaczewo: przydroże (Bosiacka i in. 2003); Drzonowo: przydroża i żwirownia na południe od wsi (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka i in. 2003);	Rz			V	O cz	
35	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Nasięźrzał pospolity	Łąki koło przystani w Dźwirzynie (dz. nr 686-692, 715, 726-728, 753) - w wielu miejscach masowo (!; Żukowski 1961; niektóre stanowiska podawane też w: Twardy 2014); solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	N			V	O śc	
36	<i>Plantago maritima</i>	Babka nadmorska	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2002); łąki koło przystani w Dźwirzynie - obecnie odnaleziony na łące przy skraju lasu (dz. 692) (!); poza tym podawany z działek nr 689-692, 726-728, pojedynczo na działkach 699, 700, 728 (Twardy 2014);	VR	V		V	O śc	
37	<i>Populus nigra</i>	Topola czarna	Przy drodze blisko zabudowań folwarcznych w Bogusławcu; Karcino; park w Drzonowie; brzeg Parsęty (Stare Miasto) (Bosiacka i in. 2002);	Rz			V		
38	<i>Pyrola rotundifolia</i>	Gruszyczka okrągłolistna, zimozielona	Grzybowo: las na wydmach oddz. 202a (!);	VR			V	O cz	
39	<i>Rhynchospora alba</i>	Przygiętka biała	Dźwirzyno: torfowisko wysokie na wschód od miejscowości, masowo w oddz. 210a, 211b (!)	N			V		
40	<i>Rumex palustris</i>	Szczaw błotny	Rów koło Grzybowo (Żukowski 1961); ocz. wod. nr VI 1,4 km na południe od Drzonowa; ocz. wod. nr II w Karcinie (Bosiacka i in. 2002); Stary Borek (Bosiacka i in. 2002; Bosiacka, Radziszewicz 2003); Bogusławiec (Bosiacka, Radziszewicz 2003);	Rz			V		
41	<i>Rumex sanguineus</i>	Szczaw gajowy	Oddz 45m-p, 222 Nadl. Gościno (!; Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	Rz			V		
42	<i>Salicornia europaea</i>	Soliród zielny	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz			E	O śc	

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

43	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	3 km na wschód od Błotnicy (oddz. 236d); licznie w lesie na wydmach wzdłuż Dźwirzyna; samosiejki także na przyptociach i terenach zieleni w obrębie Dźwirzyna, najliczniej w pobliżu wydmy, ale też przy przystani żeglarskiej nad jez. Resko Przymorskie; w lasach na wydmach w rejonie Grzybowa oraz w lesie na południe od drogi Grzybowa - Dźwirzyno (oddz. 202d) (!); oddz. 205c, 206b Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2002; Pr. Ochr. Przyr. 2006); płaty przejściowe między lasem brzoźowo-dębowym a borem bażynowym na północ od Grzybowa (oddz. 338UM) (Bosiacka i in. 2002);	C	V	V	E	O śc	
44	<i>Spergularia salina</i>	Muchotrzew solniskowy	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz			V		
45	<i>Stellaria uliginosa</i>	Gwiazdnica bagienna	Między Grzybowa a Dźwirzynem - oddz. 202c, Las Rościęciński - drogi leśne w oddz. 235, 257, 266, Karcino: las na południe od wsi - oddz. 221c (!);	Rz			V		
46	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Stare okazy na dawnych cmentarzach w Nowym Borku i Przećminie, poza tym często sadzony w ogrodach (!);	Rz			R	O cz	
47	<i>Triglochin maritimum</i>	Świbka morska	Solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka, Stachowiak 2007),	VR			V		
48	<i>Veronica montana</i>	Przetacznik górski	Stramnica: oddz. 45 I,s (!);	VR			V		

Fot. 10. Zarośla woskownicy europejskiej w lasach bagiennych między Grzybowa i Dźwirzynem

We florze **Gminy Ustronie Morskie** jest 45 gatunków figurujących w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin (2001) oraz na czerwonych listach – Polski (Zarzycki 1992) i Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995). Niektóre z tych gatunków objęte są jednocześnie ochroną ścisłą lub częściową.

Po wyłączeniu gatunków chronionych we florze gminy pozostaje 29 gatunków zagrożonych, z czego aż 20 notowanych było bardzo rzadko – na 1-3 stanowiskach. Do najrzadszych w gminie należą: czerniec gronkowy *Actaea spicata*, łoboda nadbrzeżna *Atriplex littoralis*, stokłosa żytnia *Bromus secalinus*, rzęśl hakowata *Callitriche hamulata*, turzyca bagienna *Carex limosa* (nie odnaleziona w 2014), szczwół plamisty *Conium maculatum*, kokorycz wątła *Corydalis intermedia*, narecznica grzebieniasta *Dryopteris cristata*, bodziszek leśny *Geranium sylvaticum*, manna gajowa *Glyceria nemoralis*, widłak wroniec *Huperzia selago*, dziurawiec rozestany *Hypericum humifusum*, lilia bulwkowa *Lilium bulbiferum*, topola czarna *Populus nigra*, rdestnica Berchtolda *Potamogeton berchtoldii*, solanka kolczysta *Salsola kali*, driakiew gołębia *Scabiosa columbaria*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*.

Fot. 11. Solanka kolczysta rosnąca u podnóża wydmy na wschód od Ustronia Morskiego

Tabela 9. Gatunki zagrożone w Gminie Ustronie Morskie

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA USTRONIE MORSKIE	Częstość	Polska Czerwona Księga Roślin	Polska Czerwona Lista Roślin (Zarzycki, eds. 1992)	Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)	Ochrona prawna ścisła (O śc) i częściowa (O cz)	Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową
1	<i>Actaea spicata</i>	Czerniec gronkowy	Las Kołobrzeski: nielicznie na skraju lasu w oddz. 30d (!);	VR			V		
2	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity	Oddz. 37f Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004); oddz. 37g Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); droga polna z łąsina do Wieniotowa (w zaroślach przy drodze) (Bosiacka i in. 2004); oddz. 37h Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	Rz			V		
3	<i>Atriplex littoralis</i>	Łoboda nadbrzeżna	Sianożęty: pojedyncze rośliny u podnóża klifu (!);	VR		R	V		
4	<i>Bromus secalinus</i>	Stokłosa żytnia	Rusowo: pola na południe od wsi; Kukinia: pola na północny wschód od wsi; Kukinka: pola na północny wschód od wsi (!); Kukinia, Rusowo, Melechowo, Gwizd, na południe od Gwizdu (Bosiacka i in. 2004);	VR			V		
5	<i>Callitriche hamulata</i>	Rzęśl hakowata	Ustronie Morskie (Bosiacka i in. 2004);	VR			V		
6	<i>Campanula latifolia</i>	Dzwonek szerokolistny	Las Kołobrzeski: oddz. 5a,h (Twardy 2014);	VR			V		
7	<i>Cardamine flexuosa</i>	Rzeżucha leśna	Las Kołobrzeski: bardzo często w łągach, na drogach leśnych i liniach oddziałowych (!);	C			V		
8	<i>Carex disticha</i>	Turzyca dwustronna	Bagicz: wokół lotniska; Wieniotowo: łąsińskie łąki; Ustronie Morskie: mokradła śródpolne na południe od miejscowości; Kukinia: torfowisko na południowy wschód od wsi (!);	Rz			V		
9	<i>Carex limosa</i>	Turzyca bagienna	Torfowisko mszarne na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004); obecnie nieodnaleziony (!);	VR		V	V		
10	<i>Circaea x intermedia</i>	Czartawa pośrednia	Las łąsiński: oddz. 305a, 306a, 307a (!); Las Kołobrzeski: oddz. 8i, 14b,c; 29b, 30b,c (!); oddz. 14j Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	N			K		
11	<i>Conium maculatum</i>	Szczwółt plamisty	Rusowo (!);	VR			R		
12	<i>Corydalis intermedia</i>	Kokorycz wątła	Las Kołobrzeski: wschodnie krańce kompleksu leśnego - oddz. 31i (!);	VR			R		
13	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Kukułka plamista	podmokłe zagłębienie na zapleczu klifu ok. 100 m na zachód od Sianożęt (Bosiacka i in. 2004);	VR		V	V	O cz	
14	<i>Dryopteris cristata</i>	Narecznica grzebieniasta	Rusowo: torfiasta łąka 0,8 km na południowy wschód od wsi (!)	VR		V	V		

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

15	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony	Na wydmach licznie na północ od Wieniotowa (!); nielicznie na zachód od Sianożęt i na wschód od Ustronia Morskiego (las na wydmach) (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); pomorski las mieszany na wydmach w północno-wschodniej części Ustronia Morskiego (Bosiacka i in. 2004);	N			V	O cz	
16	<i>Erica tetralix</i>	Wrzosiec bagienny	Torfowisko kopułowe na północ od Kukini; Rusowo 1 km na wschód (Jasnowska, Jasnowski 1979) - niepotwierdzone (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); oddz. 62c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR			V	O śc	
17	<i>Eryngium maritimum</i>	Mikołajek nadmorski	0,7 km na północny wschód od Wieniotowa na terenie wojskowym (dz. 318/2 - pojedynczy egzemplarz przy ogrodzeniu na wydmie) (!);	VR			V	O śc	
18	<i>Gagea spathacea</i>	Złoc pochwolista	Las Łasiński: często w dolinie łopienniczki i dopływających strumieni (oddz. 301s, 302d,g,h, 304d,g,h,i, 306f, 307c,g, 309d, 310b,f, 311a,b,d); Głaz: oddz. 301i, las na dz. 300/2; Malechowo: dolina strumienia na północny zachód od wsi; Kukinka: dolina strumienia na zachód od wsi; Las Kołobrzesci: często we wschodniej, północnej i zachodniej części (oddz. 9g, 13c,d, 14b,j, 15a,g,j, 16d,i, 19b (!); 20a,b,c (!; Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006), 25b, 30c, 31i, 32c, 45a, 48a (!);	C		V	V		
19	<i>Galanthus nivalis</i>	Śnieżyczka przebiśnieg	Zdziczały na dawnym cmentarzu koło Stójkowa (przy oddz. 48d) (!); dziczcały w parku w Rusowie (!; Bosiacka i in. 2004); kępa drzew przy drodze z Rusowa do Łasińskiego Lasu; dziczcały na cmentarzu w Ustroniu Morskim (Bosiacka i in. 2004);	N			I	O cz	
20	<i>Geranium sylvaticum</i>	Bodziszek leśny	Las Kołobrzesci (Twardy 2014);	VR			R		
21	<i>Glyceria nemoralis</i>	Manna gajowa	Las Łasiński: oddz. 308j, Las Kołobrzesci: 56d (!);	VR			R		
22	<i>Hierochloa odorata</i>	Turówka wonna, żubrowka	Bagicz: łąki na południe od lotniska (!);	VR		R	E	O cz	
23	<i>Huperzia selago</i>	Widłak wroniec	Las Kołobrzesci oddz. 20d, 50b (Twardy 2014)	VR			V		
24	<i>Hypericum humifusum</i>	Dziurawiec rozestany	Las Łasiński: 304c; Las Kołobrzesci: 57f, 59b (!); oddz. 51b, 311a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR			R		
25	<i>Lathyrus japonicus subsp.maritimus</i>	Groszek nadmorski	Wydmy przy wschodniej granicy gminy (m. Wieniotowem a ujściem rzeki Czerwonej), Ustronie Morskie, Sianożęty (!);	Rz			V		
26	<i>Leucoium vernum</i>	Śnieżyczka wiosenna	Rusowo - przyptocie przy parku i przydroże; kępa drzew przy drodze z Rusowa do Łasińskiego Lasu (Bosiacka i	VR		V		O cz	

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

			in. 2004);						
27	<i>Lilium bulbiferum</i>	Lilia bulwkowa	Droga do działek w Łasinie przy wschodniej granicy gminy (Bosiacka i in. 2004);	VR		V			
28	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi	Las Kołobrzeski oddz. 14f - przy stawach (!; Twardy 2014);	VR			V	O cz	
29	<i>Neottia nidus-avis</i>	Gnieźnik leśny, gniazdosz	Oddz. 311a Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006); 311b,c (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR			V	O cz	
30	<i>Ononis repens</i>	Wilżyna rozłogowa	Wieniotowo: na wale wydymowym na brzegu morskim (!); Wieniotowo II: przydroże śródpolne; żwirownia przy Strachominie (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); Kukinka - pobocza drogi; droga polna z Łasina do Wieniotowa; żwirownia na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004);	Rz			V	O cz	
31	<i>Platanthera chlorantha</i>	Podkolan zielonawy	Obrzeża Lasu Kołobrzeskiego - skraj lasu oddz. 20a, 46m; Las Łasiński: oddz. 305d, 311a (!; oznaczenie prowizoryczne - brak okazów generatywnych);	VR			E	O cz	
32	<i>Populus nigra</i>	Topola czarna	Rusowo (Bosiacka i in. 2004);	VR			V		
33	<i>Potamogeton berchtoldii</i>	Rdestnica Berchtolda	Wyrobitka koło wysypiska śmieci na północny wschód od Kukinki (Bosiacka i in. 2004);	VR			K		
34	<i>Pyrola rotundifolia</i>	Gruszyca okrągłolistna, zimozielona	Zarośla nad klifem w Wieniotowie (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); na wschód od Ustronia Morskiego (licznie) (Bosiacka i in. 2004);	N			V	O cz	
35	<i>Rumex sanguineus</i>	Szczaw gajowy	Las Kołobrzeski, często: 4j, 9d (!); 14g,h,j (!; Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); oddz. 15f,g (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); 19c (!); d,f, 20c,d (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); 25b (!); 26b, c, 27a (!; Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); 31i, 34a,b, 39a, 41a,b, 43a, 44a, 45c, 47d, 48a,d, 49a,b, 51a,c, 52a, 53h, 56d, 58b, 59a,b (!); Las Łasiński: oddz. 304d,g, 305a,d (!); 306f (!; Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); 307a,b (!); d (!; Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); 308h,j, 309j,k (!); 311a Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C			V		
36	<i>Salsola kali</i>	Solanka kolczysta	Sianożęty (!); wydma k/lotniska w Bagiczu; u podstawy klifu na wschód od Ustronia Morskiego (licznie) (Bosiacka i in. 2004);	VR			V		
37	<i>Scabiosa columbaria</i>	Driakiew gołębia	Wieniotowo: wydmy tuż przy granicy gminy (!);	VR			V		
38	<i>Scheuchzeria palustris</i>	Bagnica torfowa	Torfowisko mszarne 1,1 km na wschód od Rusowa - oddz. 332Af (Dylawerski 2009) - obecnie niepotwierdzone (!);	VR			V	O śc	

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

39	<i>Sorbus intermedia</i>	Jarząb szwedzki	Bagicz (Bosiacka i in. 2004);	VR	V	V	E	O śc	
40	<i>Sparganium minimum</i>	Jeżogłówka najmniejsza	Bagicz: mokradło między lotniskiem i brzegiem morskim (Twardy 2014);	VR			V		
41	<i>Stellaria uliginosa</i>	Gwiazdnica bagienna	Kukinia: zalesione torfowisko na północny-wschód od wsi - oddz. 62a; Las Kołobrzesci, często, oddz.: 8, 13, 21, 25, 29, 34, 36, 37, 48, 49, 51, 52, 53, 57, 59 (!);	N			V		
42	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	Często sadzony w ogrodach, rzadko dziczejący - samosiejka w oddz. 300b m. Ustroniem Morskim i Wieniotowem (!); park w Rusowie (Kownas, Sienicka 1952) - brak (Bosiacka i in. 2004);	VR			R	O cz	
43	<i>Utricularia australis</i>	Pływacz zaniedbany	Sianożęty: mokradło 0,5 km na zachód od wsi (Twardy 2014);	VR			V	O śc	
44	<i>Veronica montana</i>	Przetacznik górski	Las Kołobrzesci: często, we wszystkich oddziałach z wyj. 54, 55, 60, 61, Las Łasiński: często, we wszystkich oddziałach; Kukinia: las na południowy zachód od oddz. 62Ac, Rusowo: park (!);	C			V		
45	<i>Viola mirabilis</i>	Fiolęk przedziwny	Las Łasiński: oddz. 308d (!)	VR			R		

Gatunki rzadkie w skali regionalnej

Tabela 10. Gatunki rzadkie w skali regionalnej występujące w Gminie Miasto Kołobrzeg

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA MIASTO KOŁOBRZEG	Częstość
1	<i>Achillea ptarmica</i>	Krwawnik kichawiec	Dzielnica Zachodnia (!); ugór na NE od Zieleniewa nad Parsętą, łąki solniskowe na W od ul. Krzywoustego, łąki trzęślicowe na Podczelu II (Bosiacka i in. 2001); Mirocice (Osadowski 2014);	Rz
2	<i>Aira caryophyllea</i>	Śmiałka goździkowa	Mirocice: murawy napiaskowe (Twardy (2014);	VR
3	<i>Aira praecox</i>	Śmiałka wczesna	Mirocice: murawy napiaskowe (Twardy (2014);	VR
4	<i>Allium scorodoprasum</i>	Czosnek węzowy	Mirocice: skarpa obok torów kolejowych na północ od Stramnicy (Twardy 2014);	VR
5	<i>Barbarea stricta</i>	Gorczyk prosty	Ekopark Wschodni na W od grobli w Podczelu I (!; Bosiacka i in. 2001);	VR
6	<i>Berberis vulgaris</i>	Berberys zwyczajny	Gł. sadzony, m.in. zieleniec przy ul. Pomorskiej (Bosiacka i in. 2001);	VR
7	<i>Bolboschoenus maritimus</i>	Sitowiec nadmorski	Dawne solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - obecnie nad rowami wśród ogrodów działkowych (!); Owcze Bagno, solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001), solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999);	VR

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

8	<i>Briza media</i>	Drżączka średnia	Przydroża na E od ośrodka "Arka Medical Spa" i ul. Wschodniej (Ekopark Wschodni) (!; Bosiacka i in. 2001), wyższa partia łąk na wschód od solniska m. Kołobrzegiem i Budzistowem (!);	VR
9	<i>Butomus umbellatus</i>	Łączeń baldaszkowy	Wyspa Solna (!); często na brzegach Parsęty i Kanału Drzewnego (Bosiacka i in. 2001);	N
10	<i>Cakile maritima</i>	Rukwiel nadmorska	Dzielnica Uzdrowskowa, Dzielnica Zachodnia, Podczele (!); rozproszony na wydmach w pasie nadmorskim, wydmy szare usypane na klifie na E od ujścia Parsęty (Bosiacka i in. 2001);	N
11	<i>Calammophila baltica</i>	Trzcinnikownica nadbrzeżna	Podstawa klifu w pobliżu Parku Jedności Narodowej (!);	VR
12	<i>Calla palustris</i>	Czermień błotna	Mirocice (Osadowski 2014);	VR
13	<i>Campanula glomerata</i>	Dzwonek skupiony	Mirocice: łąki obok torów kolejowych (Twardy 2014);	VR
14	<i>Campanula persicifolia</i>	Dzwonek brzoskwinolistny	Zarośla na brzegu morskim w wojskowej stacji bazowania na zachód od ujścia Parsęty (!);	VR
15	<i>Carex distans</i>	Turzyca odległokłosa	Owczce Bagno, solniska na zachód od ul. Krzywoustego (!; Bosiacka i in. 2001);	VR
16	<i>Carex flacca</i>	Turzyca sina	Owczce Bagno (!);	VR
17	<i>Carex flava</i>	Turzyca żółta	Owczce Bagno (Bosiacka i in. 2001); Mirocice (Osadowski 2014);	VR
18	<i>Carex panicea</i>	Turzyca prosowata	Łąki solniskowe między miastem i Budzistowem (!);	VR
19	<i>Chrysanthemum segetum</i>	Złocień polny	Pola koło Janisk (!);	VR
20	<i>Circaea alpina</i>	Czartawa drobna	Łęg między oddz. 1a i 9a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001);	VR
21	<i>Comarum palustre</i>	Siedmiopalecznik błotny	Południowo-wschodnia część Ekoparku, złoża borowinowe na północny zachód od Kądzienka (!, Bosiacka i in. 2001);	VR
22	<i>Digitalis purpurea</i>	Naparstnica purpurowa	Kilkadziesiąt metrów od zabudowań Podczela I w łągu jesionowo-olszowym w oddz. 4h/4g Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR
23	<i>Eleocharis uniglumis</i>	Ponikło jednoprzysadkowe	Solniska na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001) i na zachód od ul. Krzywoustego, młaki niskoturzycowe na wschód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	Rz
24	<i>Equisetum hyemale</i>	Skrzyp zimowy	Podczele - masowo na wydmach wzdłuż brzegu morskiego (!; Bosiacka i in. 2001); Stacja bazowania po zachodniej stronie ujścia Parsęty (!);	Rz
25	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Wełnianka wąskolistna	Solniska i młaki niskoturzycowe na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001);	VR
26	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata, pújki	Podczele: brzezina bagienna w oddz. 5n (!);	VR
27	<i>Euphrasia rostkoviana</i>	Świetlik łąkowy	Suche łąki na skraju lasu sosnowego na wschód od Grzybowa (Bosiacka i in. 2001);	VR
28	<i>Festuca altissima</i>	Kostrzewa leśna	Podczele: oddz. 1c, 2d, 5a,c, 6a,b,c Nadl. Gościno (!; Bosiacka i in. 2001), 3c,f, 4c, 8c (!);	N
29	<i>Galium boreale</i>	Przytulnia północna	Mirocice: łąki w zachodniej części obszaru (Twardy 2014);	VR
30	<i>Geranium pratense</i>	Bodziszek łąkowy	Podczele (!); częsty, m.in. łąki i nieużytki koło Zielieniewa, torowisko przy ul. Okopowej, nasypy kolejowe i łąki w okolicach Stramnicy (Bosiacka i in. 2001);	N
31	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita	Podczele: oddz. 1f (Twardy 2014);	VR
32	<i>Honckenya peploides</i>	Honkenia piaszkowa	Wzdłuż podnóża wydmy i klifów w Ekoparku Wschodnim (!; Bosiacka i in. 2001) oraz na zachód od ujścia Parsęty na terenie wojskowym (!);	Rz

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

33	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Wąkrota zwyczajna	Radzikowo (!); wilgotne łąki na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001);	VR
34	<i>Juncus bulbosus</i>	Sit drobny	Młaki niskoturzycowe na wschód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR
35	<i>Juncus squarrosus</i>	Sit sztywny	Solniska na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001);	VR
36	<i>Juniperus communis</i>	Jałowiec pospolity	Dzielnica Zachodnia: między ul. Wylotową i ścieżką rowerową R-10 (!);	VR
37	<i>Lathraea squamaria</i>	Łuskiewnik różowy	Podczele: skraj oddz. 9a (!);	VR
38	<i>Lepidium campestre</i>	Pieprzyc polna	Podczele: przydroża w obrębie lotniska (!);	VR
39	<i>Leymus arenarius</i>	Wydmuchrzyca piaszkowa	Dzielnica Uzdrowskowa, Dzielnica Zachodnia (!); częsty na wydmach białych i szarych (Bosiacka i in. 2001);	N
40	<i>Lysimachia nemorum</i>	Tojeść gajowa	Kołobrzeg (Muller 1898); Podczele oddz. 5a (!);	VR
41	<i>Melandrium rubrum</i>	Bniec czerwony	Podczele (!); rozproszony, m.in. Ekopark Wschodni (Bosiacka i in. 2001); Mirocice (Twardy 2014);	VR
42	<i>Melica nutans</i>	Perłówka zwisła	Ekopark Wschodni oddz. 2f Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001);	VR
43	<i>Nuphar lutea</i>	Grażel żółty	Parsęta w wielu miejscach, m.in. licznie w porcie jachtowym; Kanał Drzewny: licznie w dolnym odcinku poniżej mostu na ul. Łopuckiego (!; Bosiacka i in. 2001);	N
44	<i>Origanum vulgare</i>	Lebiodka pospolita	Przy ogródkach działkowych na zachodnim brzegu Parsęty (!; Bosiacka i in. 2001)	VR
45	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Śniedek baldaszkowaty	Park Jedności Narodowej (!); zarośla na klifie na wysokości Podczela II, łąki w Dolinie Stramniczki na zachód od torów (Twardy 2014);	VR
46	<i>Ornithopus perpusillus</i>	Seradela drobna	Mirocice (Osadowski 2014);	VR
47	<i>Paris quadrifolia</i>	Czworolist pospolity	Oddz. 2f Nadl. Gościno (!, Bosiacka i in. 2001);	VR
48	<i>Plantago media</i>	Babka średnia	Przydroża wśród łąk na wschód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR
49	<i>Plantago winteri</i>	Babka Wintera	Solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999), solniska na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001), solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!; Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz
50	<i>Polygala vulgaris</i>	Krzyżownica zwyczajna	Mirocice: skraj zadrzewienia i sucha łąka w południowo-wschodniej części obszaru (Twardy 2014);	VR
51	<i>Polygonatum odoratum</i>	Kokoryczka wonna	Dzielnica Zachodnia (!); wydmy szare przy zachodniej granicy miasta (Bosiacka i in. 2001);	VR
52	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnka lekarska	Dziczęjący, Park Żeromskiego, skraj lasu w oddz. 6b Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004);	VR
53	<i>Rumex conglomeratus</i>	Szczaw skupiony	Wyspa Solna (!);	VR
54	<i>Rumex maritimus</i>	Szczaw nadmorski	Brzegi rozlewisk wzdłuż grobli na wysokości Podczela I w Ekoparku Wschodnim (Bosiacka i in. 2001);	VR
55	<i>Sanguisorba minor</i>	Krwiciąg mniejszy	Mirocice: tereny kolejowe (Twardy 2014);	VR
56	<i>Saxifraga granulata</i>	Skalnica ziarenkowata	Sucha łąka przy ul. Morawskiego (Bosiacka i in. 2001);	VR

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

57	<i>Schoenoplectus tabernaemontani</i>	Oczeret Tabernemontana	Radzikowo (!); Owczym Bagno (!, Bosiacka i in. 2001); nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na E od ul. Trzebiatowskiej i ul. 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961) - stanowisko nie istnieje, solnisko na zachód od ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999), solnisko między Kołobrzegiem a Budzistowem (!, Bosiacka i in. 2001, Bosiacka, Stachowiak 2007);	Rz
58	<i>Senecio congestus</i>	Starzec błotny	Solniska na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001)	VR
59	<i>Succisa pratensis</i>	Czarcikęs łąkowy	Łąka trzęślicowa na Owczym Bagnie (Bosiacka i in. 2001);	VR
60	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Rutewka orlikolistna	Południowo-wschodnia część Ekoparku Wschodniego, (ok. 400 m na NE od Podczela II i 250 m na N od torów kolejowych oraz w łęgu między oddz. 1a i 9a Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2001); oddz. 9a (!);	VR
61	<i>Triglochin palustre</i>	Świbka błotna	Nieistniejące solnisko w widłach Parsęty i Kanału Drzewnego na wschód od ul. Trzebiatowskiej i 6 Dywizji Piechoty (Piotrowska 1961, 1974) - obecnie brak, solnisko częściowo przysypane gruzem przy ul. Krzywoustego (Bosiacka 1999, Bosiacka i in. 2001), solniska i szuwały pólhalofilne na Owczym Bagnie (!; Bosiacka i in. 2001), młaki na wschód od ul. Krzywoustego (Bosiacka i in. 2001);	VR
62	<i>Utricularia vulgaris</i>	Pływacz zwyczajny	Ekopark Wschodni na zachód od grobli koło Podczela I (Bosiacka i in. 2001);	VR
63	<i>Valeriana sambucifolia</i>	Kozłek bzowy	Podczele oddz. 5n (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004), 9a (!);	VR
64	<i>Veronica longifolia</i>	Przetacznik długolistny	Mirocice (Osadowski 2014);	VR
65	<i>Vicia cassubica</i>	Wyka kaszubska	Podczele (!);	VR

Fot. 12. Bniec czerwony w lasach koło Podczela

Tabela 11. Gatunki rzadkie w skali regionalnej w Gminie Ustronie Morskie

Lp.	Nazwa łacińska	Polska nazwa gatunku	GMINA USTRONIE MORSKIE	Gatunki lokalnie rzadkie
1	<i>Achillea ptarmica</i>	Krwawnik kichawiec	Kukinia, Las Kołobrzeski, Rusowo (!); ugór przy wyrobisku na północny wschód od Kukinki, skraj lasu przy granicy gminy na południowy wschód od Gwizdu (Bosiacka i in. 2004);	Rz
2	<i>Acinos arvensis</i>	Czyścica drobnokwiatowa	Bagicz: murawy na lotnisku (!);	VR
3	<i>Barbarea stricta</i>	Gorczyznik prosty	Wieniotowo: łąsińskie łąki (!);	VR
4	<i>Berberis vulgaris</i>	Berberys zwyczajny	Wieniotowo: zarośla na klifie na wschód od Ustronia Morskiego (!; Bosiacka i in. 2004);	VR
5	<i>Bolboschoenus maritimus</i>	Sitowiec nadmorski	Wieniotowo: łąsińskie łąki (!)	VR
6	<i>Cakile maritima</i>	Rukwiel nadmorska	Ustronie Morskie, Wieniotowo (!; Bagicz, Sianożęty (!; Bosiacka i in. 2004);	Rz
7	<i>Calammophila baltica</i>	Trzcinnikownica nadbrzeżna	Wieniotowo: wydmy nadmorskie przy granicy gminy; Bagicz: podstawa klifu (!);	VR
8	<i>Calla palustris</i>	Czermień błotna	Obrzeża torfowiska mszarnego na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004);	VR
9	<i>Campanula glomerata</i>	Dzwonek skupiony	Bagicz: przydroże koło lotniska (!);	VR
10	<i>Carex diandra</i>	Turzyca obła	Bagicz: łąka na południe od lotniska (!);	VR
11	<i>Carex digitata</i>	Turzyca palczasta	Oddz. 14h, 62Ad Nadl. Gościno (!; Pr. Ochr. Przyr. 2006; Bosiacka i in. 2004);	VR
12	<i>Carex flava</i>	Turzyca żółta	Bagicz: łąka na południe od lotniska (!); wyschnięty rów na obrzeżu grądu przy studzienice drenarskiej na N od Kukini (Bosiacka i in. 2004);	VR
13	<i>Carex lasiocarpa</i>	Turzyca nitkowata	Las Kołobrzeski: oddz. 35a, 59b (!);	VR
14	<i>Carex panicea</i>	Turzyca prosowata	Kukinia: wilgotna łąka przy olszynie na południowy-wschód od wsi, Bagicz: wilgotna łąka na południowy-wschód od lotniska (!);	VR
15	<i>Carex viridula</i>	Turzyca Oedera	Zagłębienie w lesie nad klifem na zachód od Sianożęt (!; Bosiacka i in. 2004); na północ od polnej drogi z Sianożęt do Bagicza (Bosiacka i in. 2004);	VR
16	<i>Cerastium glomeratum</i>	Rogownica lepka	Sianożęty: nieużytki na zachód od wsi (!);	VR
17	<i>Cerastium macrocarpum</i>	Rogownica wielkoowocowa	Las Kołobrzeski: oddz. 29b (!);	VR
18	<i>Chrysanthemum segetum</i>	Złocień polny	Kukinia (Bosiacka i in. 2004);	VR
19	<i>Circaea alpina</i>	Czartawa drobna	Las łąsiński: oddz. 305a, 306f, 307a,d (!);	VR
20	<i>Clinopodium vulgare</i>	Klinopodium pospolite	Wieniotowo: las na wydmach na północ od wsi (!);	VR
21	<i>Comarum palustre</i>	Siedmiopalecznik błotny	Kukinia, Rusowo (!; Bosiacka i in. 2004); oddz. 62a,c Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR
22	<i>Corydalis intermedia</i>	Kokorycz wątła	Las Kołobrzeski: wschodnie krańce kompleksu leśnego - oddz. 31i (!);	VR
23	<i>Crepis paludosa</i>	Pępawa błotna	Las łąsiński: 302d (!); oddz. 304d (Bosiacka i in. 2004); Las Kołobrzeski (!): oddz. 15a,f Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); grąd na północ od torfowiska w Kukini oddz. 62A (Bosiacka i in. 2004); dolina Malechowskiej Strugi na zachód od Malechowa (!);	Rz

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

24	<i>Digitalis purpurea</i>	Naparstnica purpurowa	Las Łasiński: oddz. 307a (!); Las Kołobrzeski na zrębie w oddz. 38j (Twardy 2014);	VR
25	<i>Eleocharis acicularis</i>	Ponikło igłowe	Sianożęty: mokradło 0,5 km na zachód od wsi (Twardy 2014);	VR
26	<i>Eleocharis uniglumis</i>	Ponikło jednoprzysadkowe	Zagłębienie nad klifem na zachód od Sianożęt (!);	VR
27	<i>Equisetum hyemale</i>	Skrzyp zimowy	Wieniotowo - lasy i zarośla na wydmach (!); Bagicz (!; Bosiacka i in. 2004);	VR
28	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Wełnianka wąskolistna	Las Kołobrzeski: torfowisko w oddz. 48d (!); Rusowo: torfowisko w oddz. 332Af (!; Bosiacka i in. 2004);	VR
29	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata, pujki	Rusowo: oddz. 332Af (!; Bosiacka i in. 2004);	VR
30	<i>Festuca altissima</i>	Kostrzewa leśna	Bagicz, Wieniotowo: las nad klifem na północ od wsi; Kukinia (grądy na północny wschód od wsi), Las Łasiński (oddz. 307-311); Las Kołobrzeski, często, oddz.: 8, 14, 16, 20, 23, 27-29, 31, 41, 48-51, 57, 58, Rusowo: park (!);	C
31	<i>Geranium sylvaticum</i>	Bodziszek leśny	Las Kołobrzeski (Twardy 2014);	VR
32	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita	Las Kołobrzeski: oddz. 9d, 41b (!); oddz. 4k,l,n (Bosiacka i in. 2004, Twardy 2014); oddz. 25 Nadl. Gościno (Jasnowska i in. 1996b), oddz. 41 Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006); oddz. 7Ah (Twardy 2014);	Rz
33	<i>Hippuris vulgaris</i>	Przęstka pospolita, sosnoweczka	Oddz. 14f (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); oddz. 62a Nadl. Gościno (Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR
34	<i>Honckenya peploides</i>	Honkenia piaszkowa	Wzdłuż podnóża wydmy i klifów, częściej koło Sianożęt, bardzo nielicznie koło Ustronia Morskiego i na północ od Wieniotowa (!); Bagicz, Sianożęty (Bosiacka i in. 2004);	Rz
35	<i>Juniperus communis</i>	Jałowiec pospolity	Wieniotowo: lasy nadmorskie (!, Bosiacka i in. 2004);	VR
36	<i>Lathraea squamaria</i>	Łuskiewnik różowy	Las Kołobrzeski: oddz. 16g, 47c, 48a (!); oddz. 20d (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004); oddz. 20a,c Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	Rz
37	<i>Lepidium campestre</i>	Pieprzyca polna	Bagicz: przydroża w obrębie lotniska (!);	VR
38	<i>Leymus arenarius</i>	Wydmuchrzyca piaszkowa	Sianożęty, Ustronie Morskie (!; Bosiacka i in. 2004); Bagicz (Bosiacka i in. 2004);	Rz
39	<i>Lysimachia nemorum</i>	Tojeść gajowa	Las Kołobrzeski, często: oddz. 8, 9, 13, 18, 19, 21-28, 32, 34, 37-44, 48, 49, 51-53, 56-59 (!); wcześniej podawany z oddz. 25- 27 Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Bosiacka, Grinn-Gofroń 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006);	C
40	<i>Melandrium rubrum</i>	Bniec czerwony	Las Łasiński, Wieniotowo (!); oddz. 14f Nadl. Gościno (Jasnowska i in. 1996b); Rusowo; Kołobrzeski Las: 5n, 4j,k,l, 15 f,g, 3i, 2j, 14j,g,h; oddz. 33 b,d, 332Bf,a (Bosiacka i in. 2004);	N
41	<i>Melica nutans</i>	Perłówka zwisa	Las Kołobrzeski: oddz. 48d (!); oddz. 25 Nadl. Gościno (Jasnowska i in. 1996b); oddz. 37g,h Nadl. Gościno (Pr. Ochr. Przyr. 2006);	VR
42	<i>Melica uniflora</i>	Perłówka jednokwiatowa	Kołobrzeski Las: oddz. 53a, 37g,f (Bosiacka i in. 2004);	VR
43	<i>Mercurialis perennis</i>	Szczyr trwały	Bagicz: las nad klifem; Las Kołobrzeski: 16i, 31k, 32a, 47d; zadrzewienie w dolinie Malechowskiej Strugi na zachód od Malechowa (!);	Rz

Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie

44	<i>Monotropa hypopitys</i>	Korzeniówka pospolita	Lasy na brzegu morskim na wschód od Ustronia Morskiego (!, Bosiacka i in. 2004);	VR
45	<i>Nuphar lutea</i>	Grąźel żółty	Oczko przyleśne na południowy wschód od Gwizdu; dystroficzne jezioro przy torfowisku mszarnym na wschód od Rusowa (Bosiacka i in. 2004) (w obu miejscach stwierdzono w 2014 roku tylko grzybienie białe);	VR
46	<i>Oxycoccus palustris</i>	Żurawina błotna	Rusowo: torfowisko w oddz. 332Af (!, Bosiacka i in. 2004);	VR
47	<i>Paris quadrifolia</i>	Czworolist pospolity	Wieniotowo: las na wydmach na północ od wsi, Las Kołobrzegi (!); oddz. 332b,d, 332Bf,a (Bosiacka i in. 2004);	VR
48	<i>Phegopteris connectilis</i>	Zachyłka oszczepowata	Las Łasiński: oddz. 305a; Las Kołobrzegi: oddz. 47d (!);	VR
49	<i>Plantago media</i>	Babka średnia	Wieniotowo: wydmy na północ od wsi (!);	VR
50	<i>Potamogeton pusillus</i>	Rdestnica drobna	Oczko na torfowisku k/Bagicza (Bosiacka i in. 2004);	VR
51	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnka lekarska	Las Kołobrzegi: skraj oddz. 48d, przy dawnym cmentarzu	VR
52	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Rutewka orlikolistna	Zarośla przy drodze polnej z Łasina do Wieniotowa (Bosiacka i in. 2004);	VR
53	<i>Utricularia vulgaris</i>	Pływacz zwyczajny	Oddz. 14h Nadl. Gościno (Bosiacka i in. 2004; Pr. Ochr. Przyr. 2006); oczko przyleśne na południowy wschód od Gwizdu (Bosiacka i in. 2004);	VR
54	<i>Valeriana dioica</i>	Kozłek dwupienny	Las Kołobrzegi: oddz. 56d (!);	VR
55	<i>Valeriana sambucifolia</i>	Kozłek bżowy	Dolina Łopienniczki na północ od Lasu Łasińskiego, Las Łasiński: oddz. 310f; dolina Malechowskiej Strugi wzdłuż Lasu Kołobrzegi; Las Kołobrzegi: oddz. 9g, 43a (!); Kołobrzegi Las, 0,5 km S od Podczela (Ziarnek 1997); Łasińskie Łąki; droga polna z Łasina do Wieniotowa; rów na łąkach m/ Bagiczem a Sianożętami (Bosiacka i in. 2004);	N
56	<i>Veronica scutellata</i>	Przetacznik bagienny	Podmokłe zagłębienie bezodpływowe przy stawie rybnym na wschód od ul. Kolejowej w Ustroniu Morskim; Gwizd (Bosiacka i in. 2004);	VR
57	<i>Viola mirabilis</i>	Fiótek przedziwny	Las Łasiński: oddz. 308d (!)	VR

Fot. 13. Tojeść gajowa – lokalnie gatunek częsty w Lesie Kołobrzeskim

2.5.2. Charakterystyka wymarłej flory

Wśród cennych taksonów flory **Gminy Miasto Kołobrzeg** 25 gatunków obecnie uznaje się za wymarłe. Należą do nich: pęczyna wodna *Apium inundatum*, łoboda zdobna *Atriplex calotheca*, żabienica jaskrowata *Baldellia ranunculoides*, rogatek krótkoszyjkowy *Ceratophyllum submersum*, dereń szwedzki *Cornus suecica*, grubosz błotny *Crassula aquatica*, ponikło maleńkie *Eleocharis parvula*, ponikło skąpokwiatowe *Eleocharis quinqueflora*, wierzbownica różgowata *Epilobium obscurum*, poziomka wysoka *Fragaria moschata*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, obine szypułkowa *Haliomione pedunculata*, wążlik błotny *Hammarbya paludosa*, elisma pływająca *Luronium natans*, grzybieńczyk wodny *Nymphoides peltata*, babka pierzasta *Plantago coronopus*, pierwionka omączona *Primula farinosa*, mannica nadmorska *Puccinellia maritima*, przygiętka biała *Rhynchospora alba*, przygiętka brunatna *Rhynchospora fusca*, rupia morska *Ruppia maritima*, karmnik nadmorski *Sagina maritima*, gwiazdnica grubolistna *Stellaria crassifolia*, sodówka nadmorska *Suaeda maritima* oraz koniczyna żółtobiała *Trifolium ochroleucon*. Większość taksonów w tej grupie to gatunki związane z siedliskami wodnymi i podmokłymi – łąkami i solniskami.

Natomiast wśród cennych taksonów flory **Gminy Kołobrzeg** cztery gatunki były notowane wcześniej na badanym terenie, a obecnie uznane są tutaj za wymarłe. Należą do nich: podejżron marunowy *Botrychium matricariifolium*, ponikło skąpokwiatowe *Eleocharis quinqueflora* i sitniczka szczecinowata *Isolepis setacea*. Przynajmniej w części do flory opisywanej gminy zapewne należały także gatunki wymieniane dawniej ogólnie z Kołobrzegu, obecnie uznane za wymarłe i wymienione w opracowaniu dot. Kołobrzegu – miasta.

W grupie gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych **Gminy Ustronie Morskie** brak danych historycznych i aktualnych o gatunkach wymarłych. W czasie badań obecnych i w ostatnich latach potwierdzono na ogół występowanie w gminie gatunków podawanych we wcześniejszych opracowaniach. Do wyjątków, których nieodnaleziono i których siedliska uległy degradacji stanowiącej prawdopodobnie przyczynę ich zaniku, należą: wrzosiec bagienny i turzyca bagienną. Poza tym na stanowiskach przypisywanych grązelowi żółtemu stwierdzono obecnie grzybienie białe.

2.5.3. Charakterystyka flory o cechach pomnikowych, chronionej lub zasługującej na ochronę jako pomniki przyrody

Charakterystykę flory o cechach pomnikowych zasługującej na ochronę w formie pomników przyrody przedstawiono w rozdziale 5 opracowania.

2.5.4. Charakterystyka flory będącej przedmiotem zbioru do celów leczniczych

Poniżej podano wykaz roślin leczniczych, których zbiór z dzikiego stanu jest dopuszczalny ze względu na ich częste i obfite występowanie (wykrzyknikiem oznaczono gatunki szczególnie pospolite, ekspansywne lub zawleczone). Gatunki nie uwzględnione w poniższym wykazie nie powinny być pozyskiwane ze stanu dzikiego ze względu na niewielkie zasoby i potencjalne zagrożenie dla ich trwałości w przypadku eksploatacji dla celów leczniczych.

Zbiór ze stanu dzikiego może być prowadzony tylko w taki sposób, który nie zagraża istnieniu lokalnych populacji zbieranych gatunków roślin (zawsze należy pozostawiać część osobników i nie można zbierać roślin corocznie z tych samych stanowisk). Zbiór nie można dokonywać na niektórych obszarach objętych ochroną bądź proponowanych do ochrony (rezerwaty przyrody). Zbiór nie powinien być też wykonywany w pozostałościach cennych ekosystemów chronionych bądź proponowanych do ochrony jako użytki ekologiczne.

Poza zbiorem ze stanu dzikiego w obszarze opracowania ze względu na położenie fizyczno-geograficzne, klimat i cechy botaniczne, rekomendowana jest uprawa gatunków wyróżnionych w poniższym wykazie gwiazdką (wg regionalizacji Antkowiak 1998) oraz zbiór roślin leczniczych z upraw. Wyłącznie ze stanu dzikiego pozyskuje się surowce z roślin leśnych, stanowisk podmokłych oraz jemiół. Nie wolno zbierać ziół rosnących w pobliżu dróg. Rekomendowane jest zbieranie ziół do celów leczniczych spoza obszaru miasta.

- *Bez czarny (!) - *Sambucus nigra*
- *Borówka czernica - *Vaccinium myrtillus*
- *Brzoza brodawkowata (!) - *Betula pendula*
- *Chaber bławatek - *Centaurea cyanus*
- *Chmiel zwyczajny - *Humulus lupulus*
- *Dąb szypułkowy (z wyjątkiem alei i parków) - *Quercus robur*
- *Dziurawiec pospolity (!) - *Hypericum perforatum*
- *Glistnik jaskółcze ziele (!) - *Chelidonium majus*
- *Jarzębina pospolita - *Sorbus aucuparia*
- *Jasnota biała - *Lamium album*
- *Kasztanowiec zwyczajny (poza parkami i alejami) - *Aesculus hippocastanum*
- *Konwalia majowa - *Convallaria majalis* (tylko z uprawy)
- *Kruszyna pospolita - *Franula alnus*
- *Krwawnik pospolity (!) - *Achillea millefolium*
- *Lipy - *Tilia sp.*
- *Malina właściwa – *Rubus idaeus*
- *Mniszek pospolity - *Taraxacum officinale*
- *Mydlnica lekarska - *Saponaria officinalis*
- *Nawłóć pospolita - *Solidago virgaurea*
- *Perz – *Elymus repens*
- *Pięciornik gęsi - *Potentilla anserina*
- *Podbiał pospolity - *Tussilago farfara*
- *Pokrzywa pospolita (!) - *Urtica dioica*
- *Porzeczka czarna - *Ribes nigrum* (tylko z uprawy)
- *Rumianki - *Chamomilla sp.*
- *Rzepik pospolity - *Agrimonia eupatoria*

*Skrzyp polny (!) - *Equisetum arvense*
*Sosna zwyczajna (!) - *Pinus sylvestris*
*Śliwa tarnina - *Prunus spinosa*
Babka lancetowata (!) - *Pantago lanceolata*
Babka zwyczajna (!) - *Plantago maior*
Barszcz syberyjski - *Heracleum sibiricum*
Bluszcz kurdybanek - *Glechoma hederacea*
Bylice - *Artemisia sp.*
Cykoria podróżnik - *Cichorium intybus*
Czeremcha zwyczajna - *Padus avium*
Czosnacek pospolity - *Alliaria petiolata*
Dąbrówka rozłogowa - *Ajuga reptans*
Głowienka pospolita (!) - *Prunella vulgaris*
Gwiazdnica pospolita (!) - *Stellaria media*
Gwiazdnica pospolita (!) - *Stellaria media*
Iglica pospolita - *Erodium cicutarium*
Jaskier ostry - *Ranunculus acris*
Koniczyny - *Trifolium sp.*
Kuklik pospolity - *Geum urbanum*
Kurzyśląd polny - *Anagallis arvensis*
Lnica pospolita - *Linaria vulgaris*
Łopiany - *Arctium sp.*
Maki - *Papaver sp.*
Marchew zwyczajna - *Daucus carota*
Mierznica czarna - *Ballota nigra*
Mięty - *Mentha sp.*
Mlecze - *Sonchus sp.*
Nerecznica samcza - *Dryopteris filix-mas*
Nostrzyki (!) - *Melilotus sp.*
Pasternak zwyczajny - *Pastinaca sativa*
Podagrycznik pospolity - *Aegopodium podagraria*
Powój polny - *Convolvulus arvensis*
Poziomka pospolita - *Fragaria vesca*
Przymiotna - *Erigeron sp.*
Przytulie - *Galium sp.* (z wyłączeniem przytulii wonnej *Galium odoratum*)
Rdesty (z wyjątkiem rdestu węzownika) - *Polygonum sp.* (z wyjątkiem *P. bistorta*)
Robinia akacjowa (!) - *Robinia pseudacacia*
Róża dzika - *Rosa canina*
Sałaty - *Lactuca sp.*
Starce - *Senecio sp.*
Stulisze - *Sisymbrium sp.*
Szczawie (!) - *Rumex sp.*
Szczawik zajęczy (!) - *Oxalis acetosella*
Świerżabek gajowy - *Chaerophyllum temulum*
Świerzbica polna - *Knautia arvensis*
Tasznik pospolity (!) - *Capsella bursa-pastoris*
Tatarak zwyczajny - *Acorus calamus*
Tojeść rozestana - *Lysimachia nummularia*
Wierzbówka kiprzyca - *Chamaenerion angustifolium*
Wierzby - *Salix sp.*
Wiesiołek dwuletni - *Oenothera biennis*

Wrotycz pospolity (!) - *Tanacetum vulgare*
Żywokost lekarski - *Symphytum officinale*

Fot. 14. Barszcz Sosnowskiego w południowej części miasta przy ul. 6 Dywizji Piechoty w Kołobrzegu

Fot. 15. Rdestowiec krótkokończysty nad Kanałem Drzewnym

Fot. 16. Wydma biała zarośnięta różą pomarszczoną we wschodniej części Dzielnicy Uzdrowskiej

2.5.5. Charakterystyka gatunków ekspansywnych i stanowiących zagrożenie dla cennych gatunków występujących w obszarze opracowania

Do gatunków stanowiących największy problem w kontekście ochrony walorów przyrodniczych należy wierzba wawrzynkowata (kaspjska, ostrolistna) oraz róża pomarszczona wprowadzone i rozprzestrzeniające się na wydmach białych, powodujące ich stabilizację i formowanie próchnicy oraz degenerację pokrywy roślinnej poprzez tworzenie zwartych zarośli eliminujących naturalną szatę roślinną wydm.

Poza tym w dolinie Parsęty rozprzestrzenia się w szuwarach i zwłaszcza w łęgach wierzbowych kolczurka klapowana, siedliska ruderalne, ale też brzegi cieków porasta rdestowiec ostrokończysty (masowo wzdłuż Kanału Drzewnego), barszcz Mantegazziego i Sosnowskiego. Do lasów nadmorskich na zachód od miasta wprowadzone zostały liczne gatunki egzotów. Obce gatunki spontaniczne rozprzestrzeniające się (np. wejmutka, świerk sitkajski, tawuła, wierzba wawrzynkowa i róża pomarszczona), wymienione na liście „Obcych drzew i krzewów, które w przypadku zadomowienia na obszarach cennych przyrodniczo mogą zagrażać różnorodności biologicznej” nie powinny być tolerowane w składzie drzewostanów (Tokarska-Guzik i in. 2012).

Spośród gatunków inwazyjnych wymienionych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, w gminie występują:

- barszcz Mantegazziego (barszcz kaukaski) *Heracleum mantegazzianum*
- barszcz Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi*
- kolczurka klapowana *Echinocystis lobata*
- niecierpek gruczołowaty *Impatiens glandulifera*
- rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica*

- rdestowiec japoński (rdestowiec ostrokończysty) *Reynoutria japonica*
- trojeść amerykańska *Asclepias syriaca*

Rdestowiec

Pędy i kłącza rdestowca ostrokończystego rosną w bardzo dużym zagęszczeniu, co sprawia, że wzrost innych gatunków roślin jest utrudniony lub niemożliwy, a rdestowiec z czasem tworzy na zajętej powierzchni jednogatunkowe agregacje (Dajdok i in. Gatunki inwazyjne...)

Ma negatywny wpływ na różne gatunki na siedliskach łągowych (W: *Reynoutria japonica* Houtt., W: baza IOP). Główne typy siedlisk przyrodniczych, do których może wnikać rdestowiec ostrokończysty w Polsce to: ziołorośla nadrzeczne (6430), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (91E0). Największym problemem jest dynamiczne wkraczanie rdestowca do fitocenoz ziołorośli nadrzecznych (Tokarska-Guzik i in. 2012).

Proponowane działania:

- należy podjąć kontrolę stanowisk (W: *Reynoutria japonica* Houtt., W: baza IOP)
- należy zaniechać uprawy rośliny w ogrodach na obszarze chronionym i w najbliższym sąsiedztwie (W: *Reynoutria japonica* Houtt., W: baza IOP);
- należy eliminować mechanicznie (przez wykopywanie lub koszenie) wszystkie pojawiające się osobniki (najlepiej przed okresem kwitnienia i owocowania) i spalać poza obszarem chronionym (W: *Reynoutria japonica* Houtt., W: baza IOP);
- wykaszanie można prowadzić mechanicznie lub ręcznie, powtarzając w tym samym sezonie wegetacyjnym (późnym latem) i w kolejnym (Tokarska-Guzik i in. 2007);
- można wiosną stosować oprysk (Roundap) w stężeniach: 4l/ha i 8l/ha i powtórzyć późnym latem (Tokarska-Guzik i in. 2007).

Wg Dajdoka i in. (Gatunki inwazyjne...) ścinanie pędów, nawet wielokrotnie w ciągu roku, nie przynosi pożądanego efektu, podobnie jak stosowanie tylko środków chemicznych. Najskuteczniejsze ma być łączenie tych dwóch metod – chemicznej i mechanicznej (w tym ścinanie pędów i wykopywanie kłączy) stosowane jednocześnie, kilka razy do roku. W skrajnych przypadkach usuwa się całe pokłady ziemi na głębokość nawet 2 m.

Róża pomarszczona

Proponowane działania:

- zaleca się powstrzymanie sadzenia róży pomarszczonej w pasie nadmorskim (do 50 km od brzegów morskich) (Weideman 2006);
- należy zaniechać uprawy na terenach leśnych oraz w ich sąsiedztwie (Tokarska-Guzik i in. 2012);
- kontrolować jego rozmieszczenie i rozprzestrzenianie się w WPN, zwalczać na obszarach chronionych (*Rosa rugosa* Thunb., W: baza IOP);
- usuwać mechanicznie. Gatunek łatwo odrasta z kłączy i korzeni, często tworząc silniejsze osobniki niż przed próbami zwalczania. Skuteczne jest konsekwentne wykopywanie przez dłuższy czas pędów wraz z kłączami i korzeniami (Weideman 2006);
- gatunek jest odporny na działanie ognia i sporadyczne koszenie. Natomiast koszenie konsekwentnie powtarzane może ograniczyć jego rozwój (Weideman 2006);
- ekspansję róż na nowe tereny może zostać ograniczone przez zgryzanie przez zwierzęta. Stosunkowo najbardziej wytrwałe w zgryzaniu tego gatunku są kozy (Weideman 2006).

Najskuteczniejszą metodą walki z rozprzestrzenianiem się róży pomarszczonej jest usuwanie mechaniczne – jednoczesne karczowanie części nadziemnych i wykopywanie części podziemnych (Dajdok i in. Gatunki inwazyjne...). W załączniku nr 1 do Zarządzenia nr 6 Ministra Środowiska z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie zadań ochronnych dla Białowieskiego Parku Narodowego na rok 2013 umieszczono różę pomarszczoną w grupie gatunków podlegających monitoringowi i stałemu usuwaniu (ręczne i mechaniczne usuwanie pojedynczych egzemplarzy i stanowisk).

Fot. 17. Róża pomarszczona na wydmach koło Grzybowa

Wierzba wawrzynkowa

Proponowane działania:

- zaleca się powstrzymanie sadzenia róży pomarszczonej w pasie nadmorskim (do 50 km od brzegów morskich) (Weideman 2006);
- należy zaniechać uprawy na terenach leśnych oraz w ich sąsiedztwie (Tokarska-Guzik i in. 2012);
- Konsekwentnie i regularnie kosić, w miarę możliwości też wykopując korzenie, nie pozwalając na odrastanie i wzmocnienie roślin.

Barszcz Sosnowskiego i Mantegazziego

Zwalczać zgodnie z dostępnymi metodykami (np. <http://www.barszcz.edu.pl/>).

Ponadto na obszarze Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego występują inwazyjne i potencjalnie inwazyjne gatunki obce nie wymienione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. Poniżej zestawiono informację o tych gatunkach wraz z ich szacunkową liczebnością.

Fot. 18. Odłogi porośnięte barszczem Sosnowskiego na północny wschód od Kukinii

Tabela. 12. Wykaz roślin inwazyjnych wraz z ich liczebnością

Gatunek	Nazwa łacińska	powierzchnia		
		Gmina Miasto Kołobrzeg	Gmina Kołobrzeg	Gmina Ustronie Morskie
olsza szara	<i>Alus infantia</i>	powyżej 600m ²	powyżej 400 m ²	powyżej 600m ²
kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i>	5 m ²	powyżej 200m ²	
oliwnik wąskolistny	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	2 szt		
słonecznik bulwiasty	<i>Helianthus tuberosus</i>	10 m ²		
barszcz Mantegazziego	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	200 m ²	1 stanowisko	powyżej 500 m ²
barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	powyżej 900 m ²	powyżej 1200 m ²	powyżej 55000 m ²
niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i>	50 m ²	220 m ²	
wiśnia wonna	<i>Prunus mahaleb</i>	powyżej 200 m ²		
dąb czerwony	<i>Quercus rubra</i>	2 szt.	Kilkadziesiąt szt.	pojedynczo
rdestowiec ostrokończysty	<i>Reynoutria japonica</i>	powyżej 47000 m ²	powyżej 5000 m ²	powyżej 1500 m ²
róża pomarszczona	<i>Rosa rugosa</i>	powyżej 10000 m ²	powyżej 9000 m ²	powyżej 10000 m ²
wierzba ostrolistna	<i>Salix acutifolia</i>	powyżej 700 m ²		powyżej 10000 m ²
wierzba wawrzynkowa	<i>Salix daphnoides</i>	powyżej 1200 m ²	powyżej 4000 m ²	
tawuła wierzbolistna	<i>Spiraea salicifolia</i>	powyżej 500 m ²	powyżej 1000m ²	

śnieguliczka biała	<i>Symphoricarpos albus</i>	100 m ²	powyżej 1300 m ²	powyżej 2500 m ²
karagana syberyjska	<i>Caragana arborescens</i>		100 m ²	
jabłoń domowa	<i>Malus domestica</i>		Pojedynczo	
rozchodnik biały	<i>Sedum album</i>		powyżej 500 m ²	
tawlina jarzębolistna	<i>Sorbaria sorbifolia</i>		powyżej 100m ²	
świdoliwka kłosowa	<i>Amelanchier spicata</i>			powyżej 1000 m ²
sumak octowiec	<i>Rhus typhina</i>			powyżej 200 m ²
rozchodnik biały	<i>Sedum album</i>			powyżej 200 m ²

2.5.6. Podsumowanie tendencji dynamicznych flory i wskazania konserwatorskie

Na terenie **Gminy Miasto Kołobrzeg** zarówno obecnie występujące gatunki zagrożone jak i już wymarłe związane są lub były z siedliskami podmokłymi, w szczególności z solniskami i wilgotnymi łąkami, poza tym z żyznymi lasami i brzegiem morskim. W szczególności zagrożone są gatunki siedlisk otwartych, o dużych wymaganiach świetlnych, ustępujące w wyniku sukcesji zarośli i drzew (na wydmach i łąkach) oraz ekspansji szuwarów (na solniskach). Do niedawna jeszcze utrzymywały się ich siedliska dzięki ekstensywnemu rolnictwu (wypas, koszenie). Współcześnie zanik rolniczego użytkowania gruntów w odniesieniu do łąk solniskowych i zmiennowilgotnych łąk torfowiskowych skutkuje ich zarastaniem trzciną. W efekcie solniska wymagają ochrony czynnej i w tym celu proponuje się ochronę najcenniejszego obiektu w rezerwacie Solnisko Kołobrzesckie. W strefie nadmorskiej największą degradację powoduje intensywne użytkowanie rekreacyjne, zabudowa, a także prowadzenie nasadzeń niszczących murawy wydmowe na rzecz zarośli i lasów z dużym udziałem inwazyjnych gatunków obcych.

Warunkiem utrzymania siedlisk istotnych dla różnorodności gatunkowej w obrębie miasta jest:

- nie dopuszczanie do zmiany przeznaczenia gruntów leśnych,
- nie dopuszczanie do pogarszania warunków wodnych (odwadniania, z wyjątkiem możliwości odprowadzania nadmiaru wód roztopowych i powodziowych) siedlisk podmokłych, w szczególności solnisk,
- nie dopuszczanie do zabudowy zachowanych terenów istotnych dla różnorodności biologicznej (proponowanych do ochrony oraz wskazanych jako cenne),
- zaprzestanie niszczenia pozostałości wydym poprzez introdukcję gatunków inwazyjnych drzew i krzewów oraz ich zabudowę,
- zachowanie wyłączonej z użytkowania rekreacyjnego plaży na zachód od falochronu w Kołobrzegu (w obrębie wojskowej stacji bazowania) – to jeden z nielicznych w Polsce odcinków plaży o ograniczonej dostępności, wyróżniający się wyjątkową strukturą fizjograficzną i roślinnością (szeroka plaża z kizdziną, szeroki pas wydym inicjalnych, względnie szerokie wydmy białe bez zarośli gatunków inwazyjnych),
- utrzymanie lub przywrócenie wypasu lub koszenia w obrębie użytków zielonych, w szczególności w obszarach zasilanych wodami słonymi,

Najważniejsze w obrębie miasta centra różnorodności gatunkowej (solnisko między miastem i Budzistowem oraz lasy wokół Podczela) proponowane są do ochrony rezerwatowej (w przypadku solniska czynnej).

Natomiast na terenie **Gminy Kołobrzeg** w szczególności zagrożone są gatunki siedlisk otwartych, o dużych wymaganiach świetlnych, ustępujące w wyniku sukcesji zarośli i drzew oraz ekspansji szuwarów. Do niedawna jeszcze utrzymywały się ich siedliska dzięki ekstensywnemu rolnictwu (wypas, koszenie), pozyskaniu drewna i pośrednio dzięki kopaniu torfu (odwadnianie degenerowało torfowisko wysokie, ale wyrobiska poeksploatacyjne stały się siedliskiem zastępczym dla roślin torfowiskowych). Współcześnie zanik rolniczego użytkowania gruntów w odniesieniu do łąk solniskowych i zmiennowilgotnych łąk torfowiskowych skutkuje ich zarastaniem trzciną, krzewami i drzewami. Zarówno solniska, jak i torfowisko wysokie wymagają ochrony czynnej i w tym celu proponuje się ochronę najcenniejszych obiektów w dwóch rezerwach (Torfowisk wysokie Dźwirzyno i Solnisko Kołobrzесьkie).

Warunkiem utrzymania innych siedlisk istotnych dla różnorodności gatunkowej jest niedopuszczanie do przeznaczanie pod zabudowę najcenniejszych pozostałości łąk zmiennowilgotnych. Ostojami dla szeregu rzadko spotykanych gatunków są pasma łąk i zarośli na torfach na północny-zachód od Grzybowa (między Rowem Grzybowskim i drogą Grzybowo-Dźwirzyno) oraz kompleks wilgotnych łąk i wrzosowisk między ul. Krasickiego i kanałem łączącym Jezioro Resko z morzem. W tych przypadkach poza utrzymaniem przeznaczenia gruntów także należy przywrócić ekstensywne koszenie w celu powstrzymania sukcesji zarośli i drzew.

Stosunkowo bezpieczne z obecnej perspektywy są nieliczne, ale istotne siedliska zagrożonych i rzadko spotykanych gatunków związanych z żyznymi lasami liściastymi. Tworzą one w gminie jednak dwa niewielkie kompleksy (na południe od Karcina i na północ od Strumian) i potencjalnie bardzo szkodliwe byłyby dla nich intensywne zabiegi hodowlane prowadzone na rozległych powierzchniach równocześnie. Kluczowe jest w tym wypadku zachowywanie biogrup i pasów okrajowych lasu z minimalną ingerencją lub bez ingerencji.

W przypadku **Gminy Ustronie Morskie** Zarówno obecnie występujące gatunki zagrożone jak i zaginione związane są lub były z siedliskami nadmorskimi, leśnymi i mokradłowymi. Najrzadsze gatunki, reprezentowane przez pojedyncze, izolowane populacje o wątych zasobach ginąć mogą z przypadkowych powodów, także naturalnych. W ochronie gatunków nadmorskich problemem w skali gminy jest wąty pas siedlisk wydmych na wschód od Ustronia Morskiego, ulegających degeneracji z powodu rozprzestrzeniania się obcych gatunków inwazyjnych – głównie wierzby wawrzynkowej. Rośliny torfowiskowe zanikły lub zanikają z powodu znacznej i dawnej już degeneracji torfowiska na północ od Kukini, a współcześnie z powodu wędkarskiego użytkowania zbiornika dystroficznego na torfowisku na wschód od Rusowa (wydeptywanie płac na brzegach zbiornika i wygarnianie roślinności wodnej). Niewielkie torfowiska mszarne i brzeziny bagienne na północ od Kukini i w obrębie Lasu Kołobrzесьkiego mają niewielkie zlewnie i są wrażliwe na zmiany warunków wodnych. Unikatowe mokradła między lotniskiem w Bagiczu i brzegiem morskim stanowią siedlisko szeregu rzadkich gatunków i w ich przypadku problemem są wahania poziomu wód gruntowych (mokradła mają dno mineralne i są płytkie) oraz ekspansja szuwarów, a także zarośli łązy, olszy, osik i brzozy. Stosunkowo duże zasoby mają gatunki związane z żyznymi lasami liściastymi. W niektórych przypadkach lokalne zasoby rzadko spotykanych gatunków są wyjątkowo znaczne w skali ich ogólnych zasobów regionalnych (np. tojeść gajowa, złoć pochwowata, przetacznik górski).

Warunkiem utrzymania siedlisk istotnych dla różnorodności gatunkowej w obrębie gminy jest:

- zachowanie mokradeł między lotniskiem w Bagiczu i brzegiem morskim – nie dopuszczanie do zmiany przeznaczenia gruntów, nie dopuszczanie do obniżenia poziomu wód, ograniczanie ekspansji szuwarów, krzewów i drzew (ochrona czynna polegająca na wykaszaniu i usuwaniu biomasy),
- nie dopuszczanie do zmiany przeznaczenia gruntów leśnych,
- nie dopuszczanie do pogarszania warunków wodnych (odwadniania, z wyjątkiem możliwości odprowadzania nadmiaru wód roztopowych i powodziowych) siedlisk podmokłych, w szczególności torfowisk mszarnych i brzezin bagiennych,

- nie dopuszczanie do zabudowy zachowanych terenów istotnych dla różnorodności biologicznej (proponowanych do ochrony oraz wskazanych, jako cenne),
- zaprzestanie niszczenia pozostałości wydym poprzez introdukcję gatunków inwazyjnych drzew i krzewów oraz ich zabudowę.

2.6. Roślinności obszaru opracowania

2.6.1. Charakterystyka roślinności obszaru opracowania (roślinność rzeczywista)

Lasy i zarośla

Powierzchniowo dominują w lasach Gminy Ustronie Morskie siedliska żyznych i kwaśnych buczyn niżowych. Zaskakuje nieco duży areal tych drugich, bowiem w dotychczasowych inwentaryzacjach zbiorowiska te nie były stąd wykazywane, jako istotny składnik pokrywy roślinnej. Żyzne lasy liściaste obejmujące obok buczyn, także łęgi, olsy i grądy tworzą w gminie dwa duże kompleksy leśne – Las Kołobrzesci w części zachodniej i Las Łasiński w części wschodniej. Mniejsze kompleksy lasów poza nimi obejmują siedliska grądowe, bagienne i lasów nadmorskich. Niewielki płat buczyny znajduje się tylko nad klifem na zachód od miejscowości Sianożęty oraz w okolicy Rusowa.

Fot. 19. Żyzna buczyna w Lesie Kołobrzescim

W każdym wypadku dobrze zachowane buczyny kształtują się w drzewostanach bukowych, z niewielkimi domieszkami innych gatunków (jesionami, dębami, jaworami i grabami). Duże areale buczyn zajmują wszakże drzewostany mieszane z różnym udziałem gatunków iglastych (sosen, modrzewi, świerków, daglezji), stanowiące fazy degeneracyjne leśnych zespołów roślinnych. Na około 1/3 areалу potencjalnych siedlisk buczyn drzewostany są niezgodne do tego stopnia z roślinnością potencjalną, że uniemożliwiają identyfikację zespołu roślinnego (czyste drzewostany sosnowe, świerkowe i brzozowe). Silne działanie zakwaszające siedliska leśne, związane z wprowadzaniem i utrzymywaniem drzewostanów iglastych, musi być brane pod uwagę przy analizie potencjalnych zmian areálu siedlisk żyznych i kwaśnych buczyn. Teoretycznie przynajmniej część areálu kwaśnych buczyn może kształtować się w wyniku antropogenicznej degradacji siedlisk żyzniejszych.

W drzewostanach bukowych ustalony wiek rębności i brak powierzchni wyłączonych z użytkowania gospodarczego sprawia, że drzewa osiągają maksymalnie dość młody wiek – ok. 110-130 lat, przy czym w ogromnej większości nie przekracza on nawet 80 lat.

Runo w żyznych buczynach nie jest zbyt różnicowane gatunkowo. W lepiej zachowanych partiach dominuje kostrzewa leśna *Festuca altissima* z udziałem: gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, szczawika zajęczego *Oxalis acetosella*, pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica*, czartawy leśnej *Circaea lutetiana*, prosownicy rozpierzchłej *Milium effusum*. Często, zwłaszcza w młodych drzewostanach, runo ma bardzo małe pokrycie roślin i dominuje ściółka liściasta.

W kwaśnych buczynach brak gatunków o wyższych wymaganiach troficznych. Rośliny rosną zwykle nielicznie, rzadziej, tylko przy silnej insolacji (np. przy skraju lasu w oddz. 311c), runo jest silnie rozwinięte. Najczęstszymi gatunkami w kwaśnej buczynie są: kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*. Zarówno w żyznej, jak i w kwaśnej buczynie, w podroście i podszycie dominuje buk. W kwaśnej buczynie pojawia się jarząb *Sorbus aucuparia* i kruszyna *Frangula alnus*, w żyznej bez czarny *Sambucus nigra*.

Podobne do żyznych buczyn siedliska, ale młodsze, bardziej dynamiczne – zwykle na stokach i w rozcięciach erozyjnych, na obrzeżach kompleksów leśnych i na pograniczu siedlisk łągowych i wyżej położonych siedlisk uboższych i suchszych – zajmują grądy subatlantyckie. Występują na obrzeżach Lasu Kołobrzieskiego, w południowej i wschodniej części Lasu Łasińskiego oraz w niewielkich kompleksach leśnych w krajobrazie rolniczym. Drzewostan jest w tych zbiorowiskach zróżnicowany. Od typowego z dużym udziałem graba i dębu oraz z domieszką buków, po drzewostany niemal czysto bukowe. W podszycie zaznacza się większe zróżnicowanie niż w buczynach – obecna jest leszczyna *Corylus avellana* i głogi *Crataegus* sp. Także runo jest bardziej zróżnicowane gatunkowo, częste są tutaj: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, czyściec leśny *Stachys sylvatica*, jaskier kosmaty *Ranunculus lanuginosus*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, dąbrówka rozesłana *Ajuga reptans*, kokoryczka wielkokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*.

Szczególną cechą żyznych lasów liściastych w gminie, zarówno żyznych buczyn, jak i grądów jest liczna tu obecność gatunków rzadkich w skali regionalnej – złoci pochwowatej *Gagea spathacea* i tojeści gajowej *Lysimachia nemorum*. Gatunki te rosną także w lasach łągowych, zwłaszcza w jesionowych łągach subatlantyckich, gdzie towarzyszą im licznie, także zagrożone w skali regionalnej: przetacznik górski *Veronica montana*, czartawa pośrednia *Circaea intermedia*, szczaw gajowy *Rumex sanguineus* i rzeżucha leśna *Cardamine flexuosa*. Łęgi subatlantyckie wyróżniają się także dominacją turzycy rzadkokłosej *Carex remota*. Wbrew nazwie jesiony są rzadkim składnikiem drzewostanu – zbiorowiska te powstają w wąskich dolinach śródleśnych strumieni w krajobrazie morenowym i często drzewostan w nich stanowi wąskie pasmo olszy czarnych, a nierzadko też roślinność typowa dla łągów jesionowych występuje wzdłuż cieków płynących przez czyste drzewostany bukowe.

Tam gdzie dno jest szersze i płaskie tworzą się łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum*, w zależności od warunków wilgotnościowych nawiązujące w różnych miejscach siedliskowo i florystycznie do olsu *Ribeso nigri-Alnetum*, a gdzie indziej tworzące formy przejściowe do grądów. W odróżnieniu od łągów jesionowych i grądów w składzie tych zbiorowisk występują gatunki olsowe, szuwarowe i łąkowe. Z kolei od olsów odróżnia je brak gatunków borowych, struktury kępkowej oraz udział gatunków typowych dla żyznych lasów liściastych oraz nitrofilnych. W podroście i podszycie występuje naturalne odnowienie jesionu i czarerny. Runo jest bujne i wielogatunkowe, szczególnie efektowne w okresie wiosennym.

W bezodpływowych obniżeniach terenu lub z niewielkim przepływem wód występuje rozproszony w kompleksach leśnych ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*. Dno obniżen porastają zwykle szuwały ze związku *Magnocaricion*, głównie z turzycą błotną *Carex acutiformis*, rzadziej z udziałem kosaćca żółtego *Iris pseudacorus*, trzciny pospolitej *Phragmites australis*. Struktura

kępowa jest w lasach gminy na ogół słabo zaznaczona. W podszycie lasy te wyróżniają często obecne zarośla porzeczki czarnej *Ribes nigrum*. W Lesie Łasińskim fragmenty olsów są częste, ale zajmują niewielkie powierzchnie. Rozproszone są także w Lesie Kołobrzesckim, ale tu w części środkowej zajmują też rozległy obszar. Olsy występują też na wschód od Rosowa oraz między lotniskiem w Bagiczu a klifem nadmorskim.

Typowe dla ubogich siedlisk lasy z klasy *Vaccinio-Piceetea* zajmują w gminie niewielkie powierzchnie. Na rozległym złożu torfu na północ od Kukini z powodu silnego odwodnienia i zmurszenia torfu, potencjalne siedlisko bagiennych borów porasta bardzo zdegradowana brzezina bagienna. W drzewostanie panującym brzoza (brodawkowatej *Betula pendula* i omszonej *B. pubescens*) towarzyszą dęby szypułkowe *Quercus robur*, sosny *Pinus sylvestris*, osiki *Populus tremula*. Gesty podszycie tworzą jarzębiny *Sorbus aucuparia* i kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie dominują jeżyny *Rubus* sp. i trzęślica modra. Poza tym rosną tu licznie takie gatunki jak: borówka czarna *vaccinium myrtillus*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, sit rozpierzchły *Juncus effusus*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, nerecznica krótkokostna *Dryopteris carthusiana*. Brak gatunków typowych dla borów bagiennych, choć jeszcze w drugiej połowie XX wieku podawano stąd wrzosiec bagieny.

Fot. 20. Olszyna bagienna między lotniskiem w Bagiczu i brzegiem morskim

W pasie nadmorskim w gminie nie wykształca się w zasadzie bór bażynowy. Tylko tuż przy wschodniej granicy gminy znajduje się płat czystego drzewostanu sosnowego ze śmiałkiem pogiętym w runie i z liczną paprotką zwyczajną. Poza tym kompleks lasów na wschód od Ustronia Morskiego tworzą lasy liściaste i mieszane lub sosnowe z bukiem, dębem i brzoza w niższej warstwie kształtujące się na piaskach nadmorskich. Tradycyjnie klasyfikowane są one do zespołu kwaśnego lasu brzoza-dębowego *Betulo-Quercetum*. W podszycie liczna jest jarzębina *Sorbus aucuparia* i kruszyna *Frangula alnus*, lokalnie podszycie jest bardzo bujny i zróżnicowany z takimi gatunkami jak: szakłak, kalina, czeremcha zwyczajna, porzeczka czerwona, wiciokrzew suchodrzew, leszczyna. W całym kompleksie rozpowszechniony jest wiciokrzew pomorski. Runo jest zróżnicowane – od borowego po mające charakter niemal grądowy. Specyfika lasów nadmorskich jest duży udział w runie gruszynek, korzeniówki i paprotki zwyczajnej. Przy skraju klifu pojawia się nierzadko kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atrorubens*.

Zbiorowiska zaroślowe występują w strefie brzegu morskiego i na mokradłach tworząc stadium sukcesji w ciągu dynamicznym olsów bagiennych, a poza tym na bardzo niewielkich powierzchniach w krajobrazie rolniczym – na przydrożach, miedzach i skrajach lasów.

Powierzchniowo największy areal zajmują łozowiska *Salicetum pentandro-cinereae* budowane głównie przez charakterystyczne półkuliste krzewy wierzby szarej *Salix cinerea*, której z rzadka towarzyszy wierzba uszata *S. aurita* i pięciopręcikowa *S. pentandra*. Zbiorowiska te mają zwykle mozaikową strukturę cechującą się zmieszaniem płatów zarośli wierzbowych z roślinnością szuwarową w przypadku młodszych faz rozwojowych lub z zapustami i zadrzewieniami olszowymi w przypadku starszych. Runo pod okapem krzewów jest zróżnicowane, zwykle zdominowane przez gatunki szuwarowe. Łozowiska zajmują największe powierzchnie w pradolinie kamieńsko-kołobrzesckiej wokół lotniska w Bagiczu i dalej w kierunku Sianożęt, poza tym występują przy śródpolnych oczkach wodnych i mokradłach oraz w centralnej oraz brzeżnych częściach torfowiska na północ od Kukini.

W pasie wybrzeża na klifach występują zarośla antropogeniczne wprowadzone w celu stabilizacji klifów i wydym, zdominowane przez wierzbę wawrzynkową *Salix daphnoides*, miejscami przez różę pomarszczoną i rokitnika. Te silnie krzewiące się gatunki tworzą zwarte zarośla, tłumiące i degradujące naturalną roślinność strefy nadmorskiej.

Poza tym nielicznie na miedzach, przydrożach i skrajach lasów występują w gminie czyżnie, tj. cierniste zarośla tarninowo-głogowe *Rubus fruticosus-Prunetum spinosae*. W rejonie doliny Malechowskiej Strugi wykształcają się na siedliskach gradowych zarośla leszczynowe stanowiące inicjalne fazy rozwoju grądów subatlantyckich, z typowo grądowym runem.

Łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*

Fot. 21. Lasy łęgowe koło Podczela

Na terenie Gminy Miasta Kołobrzeg wykształca się w „Ekoparku Wschodnim” w kompleksie z olsem porzeczkowym, ale w miejscach bardziej przesuszonych. Płaty o przejściowym charakterze olsowo-łęgowym występują także w obniżeniach na południowym skraju kompleksu leśnego ciągnącego się wzdłuż brzegu morskiego w zachodniej części miasta oraz na zapleczu wały

wydmowego w Ekoparku. W drzewostanie wydzielają się masowo jesiony, w efekcie w wielu miejscach rozwinął się bujny podrost olszy czarnej. Dobrze wykształcona warstwa krzewów, w której rosną m.in.: czeremcha pospolita *Padus avium*, bez czarna *Sambucus nigra*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*, głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaeus*. W warstwie zielnej rzadko można spotkać m.in. żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, czworolist pospolity *Paris quadrifolia*, czartawę drobną *Circaea alpina*, przetacznik górski *Veronica montana*, a wiosną zioło pochwowatą *Gagea spathacea*.

Na ternie Gminy Kołobrzeg łąg jesionowo-olszowy występuje w gminie w postaci niewielkich płątów w dolinie Parsęty. W drzewostanie dominuje olsza czarna *Alnus glutinosa*. W zróżnicowanym gatunkowo runie rosną gatunki nitrofilne, łąkowe i leśne, takie jak: śmiałek darniowy *Deschampsia caespitosa*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kuklik pospolity *Geum urbanum*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, jasnota plamista *Lamium maculatum*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*.

Ols porzeczkowy *Ribes nigri-Alnetum*

Występuje w obniżeniach terenu, wypełnionych niskimi torfami, w obrębie „Ekoparku Wschodniego”. Drzewostany, w których dominuje olsza czarna *Alnus glutinosa*, w mniejszym stopniu jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, częściowo zamaryły na skutek podniesienia poziomu wody, głównie w północno-wschodniej części obszaru. W warstwie krzewów w miejscach najbardziej zabagnionych licznie rośnie porzeczka czarna *Ribes nigrum*, poza tym także wierzba szara *Salix cinerea*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*. Warstwę zielną tworzą m.in.: kosaciec żółty *Iris pseudacorus*, turzyce – rzadkokłosa *Carex remota*, błotna *C. acutiformis*, długokłosa *C. elongata*, sit rozpięchły *Juncus effusus*, mroga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, manna jadalna *Glyceria fluitans*, tojeść bukietowa *Lysimachia thysiflora* i pospolita *L. vulgare*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*.

Na ternie Gminy Kołobrzeg olsy porzeczkowe wykształcają się na torfach niskich. Cechuje się strukturą kępkowo-mozaikową. Na dnie dolinek wykształcają się fragmentarycznie szuwały ze związku *Magnocaricion*, a na szczytach kęp rosną gatunki borowe bądź z klasy *Querco-Fagetea*.

W Gminie Kołobrzeg ols porzeczkowy wykształca się bardzo rzadko – w obrębie kompleksu lasów liściastych przy linii kolejowej (oddziały: 220, 221, 222 i 223 Nadl. Gościno między Karcinem, a Sarbią), gdzie tworzy kompleksy z grądami i buczynami. Poza tym wykształca się w oddziale 45i-n, przy drodze z Kądzieni oraz w szerokiej dolinie Parsęty przy południowej granicy gminy. W runie olsów dominują takie gatunki szuwarowe jak: turzyca błotna *Carex acutiformis* i długokłosa *C. elongata*, kosaciec żółty *Iris pseudacorus*, sit rozpięchły *Juncus effusus*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*. W miejscach suchszych, w górnej części kęp, rosną takie gatunki jak: narecznica krótkoostna *Dryopteris carthusianorum*, skrzyp leśny *Equisetum sylvaticum*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, dąbrowka rozestana *Ajuga reptans*. Natomiast w wodzie między kępami rośnie rzęsa drobna *Lemna minor*. Lokalnie, w dolinie Parsęty olszyny przechodzą w niewielkie partie brzezin bagiennych z torfowcami oraz udziałem brzoź i sosen w drzewostanie.

Nadmorski bór bażynowy *Empetro nigri-Pinetum*

Na ternie Gminy Kołobrzeg bór bażynowy to zbiorowisko inicjalne, powstające jako pierwszy etap sukcesji leśnej na wybrzeżu wydmowym, specyficzne dla Bałtyku. W gminie siedlisko to zostało znacznie zdegradowane poprzez zastąpienie naturalnych, inicjalnych lasów sosnowych przez plantacje różnorodnych gatunków obcych, w tym zwłaszcza sosny hakowatej, czarnej i kosodrzewiny. Homogenizacja struktury drzewostanu w plantacjach ograniczyła w znacznym stopniu występowanie szeregu gatunków typowych do wąskiego pasa lasu na granicy z wydrami. Tu najliczniej występują rośliny z rodzaju gruszyca *Pyrola*, gruszyca jednokwiatowa *Moneses uniflora*, bażyna czarna *Empetrum nigrum*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, korzeniówka pospolita *Monotropa hypopitys*.

Zespół ten wykształca się w gminie między Grzybowem a Dźwirzynem na wydmach nadmorskich – na wysokości oddz. 202-205 Nadl. Gościno i w ich północnej części. Bardzo szczegółowa charakterystyka zespołu, z opisaniem podzespołów, wariantów i facji została zamieszczona w „Waloryzacji przyrodniczej gminy Kołobrzeg” (Bosiacka i in. 2002).

Na siedliskach skrajnie suchych wykształca się podzespół chrobotkowy boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum cladonietosum*, cechujący się około 100-letnim drzewostanem sosnowym, bardzo słabo rozwiniętym podszytem oraz występowaniem w runie gatunku charakterystycznego – tajeży jednostronnej *Goodyera repens* – z bardzo niską stałością. Częściej spotkać tu można bażynę czarną *Empetrum nigrum* oraz turzycę piaszkową *Carex arenaria*. Podzespół chrobotkowy cechuje się też obecnością wielu gatunków porostów z rodzaju *Cladina* i *Cladonia*, występujących tu z dużą ilościowością i stałością. Wykształca się na niewielkich powierzchniach w oddz. 343, 342 (Urząd Morski), 203a, 204a, 205b (Nadl. Gościno). Bosiacka i in. (2002) wyróżniła w obrębie opisywanego podzespołu dwa warianty: z bażyną czarną *Empetrum nigrum* i ze śmiałkiem pogiętym *Deschampsia flexuosa*. W trawiastym wariantcie pojawia się paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*.

Na siedliskach suchych z bardziej zaawansowanym procesem glebotwórczym wykształcają się fitocenozy podzespołu gruszyckiego boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum pyroletosum* – w oddz. 342 (Urząd Morski) i 202 (Nadl. Gościno). Podzespół ten występuje w gminie tylko w wariantcie ze śmiałkiem pogiętym *Deschampsia flexuosa*. Drzewostan buduje sosna, której bardzo rzadko towarzyszy brzoza brodawkowata *Betula pendula*. W słabo wykształconym podszycie występuje jarzębina *Sorbus aucuparia*, kruszyna pospolita *Frangula alnus* i odnowienie sosny. W runie występują: tajeża jednostronna *Goodyera repens* i bażyna czarna *Empetrum nigrum*, pospolicie turzyca piaszkowa *Carex arenaria*, rzadziej jastrzębiec baldaszkowaty *Hieracium umbellatum*.

Najczęstszy w gminie podzespół typowy boru bażynowego *Empetro nigri-Pinetum typicum* występuje na świeżych, średnio żyznych siedliskach – w oddziałach: 340, 342-344 (Urząd Morski), 202b, 203d, 204a, 205d, 205b, 206 (Nadl. Gościno) (Bosiacka i in, 2002). W podzespole tym, pod sosnowym drzewostanem wykształca się podszyt z odnowieniem sosny oraz z takimi gatunkami jak: jarzębina *Sorbus aucuparia*, brzoza *Betula pendula*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie rosną: borówka brusznica *Vaccinium vitis-idaea*, borówka czarna *V. myrtillus*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, wrzos zwyczajny *Erica tetralix*. Opisywany podzespół wykształca się w gminie w najbardziej rozpowszechnionej facji typowej oraz w facji ze śmiałkiem pogiętym *Deschampsia flexuosa*, z masowo występującym w runie śmiałkiem oraz mniejszym udziałem krzewinek: bażyny czarnej *Empetrum nigrum*, borówki bruszniczy *Vaccinium vitis-idaea* i wrzосу zwyczajnego *Calluna vulgaris*.

Podzespół *Vaccinio uliginosi-Pinetum ericetosum* występuje na wilgotnych siedliskach w zagłębieniach śródwydmowych w pododdziale 204a (Nadl. Gościno). Drzewostan obok sosny buduje brzoza brodawkowata *Betula pendula* oraz brzoza omszona *B. pubescens*. W podszycie odnawiają się gatunki drzewostanu. W runie licznie rośnie bagno zwyczajne *Ledum palustre* i borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, poza tym także bażyna czarna *Empetrum nigrum*, wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, trzęślica modra *Molinia caerulea* i turzyca pospolita *Carex nigra*. Wyróżniający wrzosiec bagienny *Erica tetralix* występuje rzadko i nielicznie. W warstwie mszystej obecne są torfowce *Sphagnum* sp.

Bory sosnowe

Na ternie Gminy Kołobrzeg nasadzenia sosny dominują w kompleksie Lasu Rościęcińskiego i Obrowskich Sosnach. O ile w pierwszym przypadku w wielu miejscach mają fizjonomie i skład typowy dla borów subatlantyckich, o tyle w kompleksie po wschodniej stronie Parsety wyraźnie dominują potencjalne siedliska kwaśnych dąbrów *Quercus roboris-Pinetum*. Drzewostan tworzą nasadzenia sosny, w niższej warstwie drzewostanu i w podszycie odnawia się dąb szypułkowy *Quercus robur*. Obok dębu w podszycie rośnie kruszyna *Frangula alnus*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, świerk *Picea abies*, czeremcha amerykańska *Padus serotina*, rzadko wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*. Miejscami

masowo rosną jeżyny *Rubus* sp. W runie częsty jest śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, nielicznie rosną: borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, wrzos pospolity *Calluna vulgaris*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, rzadko gatunki siedlisk mezotroficznych – kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum* i narecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*.

Brzeziny i bory bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*

Na terenie Gminy Kołobrzeg lasy bagienne występują na torfowiskach, najlepiej wykształcone są w kompleksie bagiennym na południowy wschód od Dźwirzyna (oddz. 208-212). W drzewostanie dominuje brzoza omszona *Betula pubescens*, rzadziej sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. W brzeźnych partiach torfowiska, gdzie najsilniej wystąpiło murszenie torfu w runie rosną: jeżyny *Rubus* sp., narecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, zachyłnik błotny *Thelypteris palustris*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, gatunki szuwarowe i borowe. W części centralnej dominuje trzęślica modra, której towarzyszą borówka pijanica *Vaccinium uliginosum* i czarna *V. myrtillus*, woskownica europejska *Myrica gale*, bażyna czarna *Empetrum nigrum*, turzyca pospolita *Carex nigra*, a w warstwie mszystej dominują torfowce *Sphagnum* sp.

Silnie zniekształcone brzeziny bagienne występują na Klasztornym Bagnie, na południowy zachód od Niekanina (oddz. 192, 193) oraz na obrzeżach torfowiska koło Kolonii Obrotu (oddz. 194). W drzewostanie gęsto rośnie brzoza omszona *Betula pubescens*, w podszycie kruszyna *Frangula alnus* i jeżyny *Rubus* sp. W runie dominuje trzęślica modra *Molinia caerulea* i sit rozpierzchły *Juncus effusus*.

W oddz. 230 (torfowisko niskie na południe od Samowa) występuje brzezina bagienna nawiązująca do łągu. W drzewostanie obok dominującej brzozy omszonej występuje olsza czarna *Alnus glutinosa*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*. Podszycie tworzą: kruszyna pospolita *Frangula alnus* czeremcha zwyczajna *Padus avium*, szakłak pospolity *Rhamnus cathartica*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, kalina koralowa *Viburnum opulus*. W runie obficie występują gatunki szuwarowe, a także przytulia wonna *Galium odoratum*, czworolist pospolity *Paris quadrifolia*.

Żyzna buczyna pomorska *Galio odorati-Fagetum*

Fot. 22. Żyzna buczyna koło Podczela

Wykształca się na wzniesieniach w „Ekoparku Wschodnim”. Drzewostan jest bukowy, ewentualnie z domieszką dębów i sosen, częściowo siedliska przekształcone są mocniej – pod drzewostanami z dużym udziałem brzoź i świerków. Podszyt raczej słabo rozwinięty, częściej rośnie w nim bez czarny *Sambucus nigra*. W niezbyt zróżnicowanym runie często rośnie przytulia wonna *Galium odoratum* i kostrzewa leśna *Festuca altissima*, poza tym: gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, dąbrowka rozesłana *Ajuga reptans*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, czyściec leśny *Stachys sylvestris*.

Występuje w Gminie Kołobrzeg tylko w jednym kompleksie leśnym, między Karcinem a Sarbią (oddz. 221-223) na utworach gliniastych i piaszczysto-gliniastych. W zbiorowisku tym widoczne są ślady orania oraz prześwietlania drzewostanu. Drzewostan buduje buk zwyczajny *Fagus sylvatica* i dąb szypułkowy *Quercus robur*. Podrost tworzy buk, rzadziej dąb i klon jawor *Acer pseudoplatanus*. W słabo rozwiniętym runie rosną m.in.: przytulia wonna *Galium odoratum*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, prosownica rozpięchła *Milium effusum* oraz gatunki przechodzące z olsów.

Kwaśna buczyna *Luzulo pilosae* -Fagetum

Wykształca się na niewielkich powierzchniach w szczytowych partiach wzniesień morenowych w obrębie Podczela oraz na obrzeżach lasów sąsiadujących od południa z drogą Kołobrzeg-Koszalin. Pod okapem drzewostanu bukowego i zmieszanego z sosną podszyt jest bardzo skąpy. W runie dominuje śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, licznie rośnie tu także wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*.

Fot. 23. Kwaśna buczyna koło Podczela

Fot. 24. Grąd subatlantycki na południowy wschód od Podczela

Nizinne lasy dębowo-grabowe *Stellario-Carpinetum*

Fitocenozy tego zespołu wykształcają się na obrzeżach „Ekoparku Wschodniego”, w strefie między łęgami i olsami a żyzną buczyną *Galio odorati-Fagetum*, od których wyróżniają się większym zróżnicowaniem gatunkowym. W warstwie krzewów rosną pnącza – bluszcz pospolity *Hedera helix* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, poza tym leszczyna i głogi, w runie występuje m.in.: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, przytulia wonna *Galium odoratum*, czyściec leśny *Stachys sylvatica*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kłosownica pierzasta *Brachypodium sylvaticum*.

W Gminie Kołobrzeg grądy występują tylko w oddz. 45, w sąsiedztwie gruntowej drogi z Kądzielna oraz na obrzeżach lasów między Karcinem i Sarbią. Drzewostan tworzy dąb szypułkowy *Quercus robur* i buk *Fagus sylvatica*, nielicznie także grab pospolity *Carpinus betulus*. W podszyciu licznie występuje leszczyna *Corylus avellana* i bez czarny *Sambucus nigra*, rzadziej głogi *Crataegus* sp. W dość ubogim runie rosną m.in.: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, fiołek Rivina *Viola riviniana*, żankiel leśny *Sanicula europaea*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, przytulia wonna *Galium odoratum*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*.

Pomorski las brzoźowo-dębowy *Betulo-Quercetum roboris*

Wykształca się w północno-zachodniej części miasta na zapleczu wzniesień wydmowych. Drzewostan tworzą: dąb szypułkowy *Quercus robur*, brzoza brodawkowata *Betula pendula* i omszona *B. pubescens*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, topola osika *Populus tremula* oraz sosna pospolita *Pinus sylvestris*. W silnie rozwiniętej warstwie krzewów miejscami masowo występuje kruszyna pospolita *Frangula alnus* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, poza tym: porzeczki – alpejska *Ribes alpinum* i dzika *R. spicatum*, bez czarny *Sambucus nigra*, głogi, leszczyna oraz malina właściwa. W wielogatunkowym runie rosną m.in.: konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, konwalia

majowa *Convallaria majalis*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, prosownica rozpięchła *Millium effusum*, kłosownica pierzasta *Brachypodium sylvaticum* i in. Zbiorowisko wyróżniane jest na siedliskach zróżnicowanych pod względem wilgotnościowym i pod względem żyzności. W miejscach bardziej żyznych kształtuje się jako wielogatunkowe zbiorowisko nawiązujące wręcz do lasów grądowych, ze szczególnie zróżnicowaną i bujną warstwą podszytu.

Fot. 25. Zarośla wierzby piaskowej na zachodnim krańcu miasta

W Gminie Kołobrzeg występują płaty przejściowe między borami bażynowymi *Empetro nigri-Pinetum* a nadmorskimi lasami brzoźowo-dębowymi *Betulo-Quercetum*. Występują one w oddziałach 344-345, 339 i 340.

W podszycie rośnie jarzębina *Sorbus aucuparia* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*, mniej licznie: dąb szypułkowy *Quercus robur*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie rosną: paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, turzycy piaskowa *Carex arenaria*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus* oraz gatunki mezotroficzne: narecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*. Lokalnie, na obrzeżach dawnego torfowiska wysokiego, tworzą formy nawiązujące do brzeziny bagiennych, z liczniejszym udziałem trzęślicy modrej i turzycy pospolitej.

Fot. 26. Bór subatlantycki z wrzosem zwyczajnym w Lesie Rościęcińskim

Zarośla rokitnika i wierzb piaskowej *Hippophae-Salicetum arenariae*

Reprezentowane przez raczej antropogeniczne zarośla rokitnika na wydmach wzdłuż ul. Sułkowskiego i dalej na wschód w kierunku Podczela oraz niewielkie, ale naturalne płaty zarośli wierzb piaskowej na wydmach w zachodniej części miasta. Gęstym zarośлом rokitnika *Hippophae rhamnoides*, towarzyszą niezbyt licznie m.in.: osika *Populus tremula*, wierzba iwa *Salix caprea*, sosna pospolita *Pinus sylvestris*, jarzębina *Sorbus aucuparia*. Formy degeneracyjne tego zbiorowiska powstają w wyniku sadzenia i rozprzestrzeniania się obcych gatunków – wierzby wawrzynkowej *Salix daphnoides* i róży pomarszczonej *Rosa rugosa*, w pewnym stopniu także sosny czarnej *Pinus nigra* i kosodrzewiny *P. mugo*. Runo tworzy kombinacja gatunków leśnych, zaroślowych, łąkowych oraz antropofitów, z dużym udziałem gatunków nitrofilnych. Niskie zarośla wierzb piaskowej rozwijają się w obrębie płatów roślinności murawowej i gatunkowi panującemu towarzyszą gatunki muraw psammofilnych.

Łozowiska *Salicetum pentandro-cinereae*

Wykształcają się na niskich torfach w południowej części „Ekoparku Wschodniego” i dalej na południe po kopalnię borowiny. Zarośla te budują krzewiaste gatunki wierzb – szarej *Salix cinerea*, uszatej *S. aurita* i pięciopręcikowej *S. pentandra*, rzadziej kruchej *S. fragilis*. Domieszkę stanowią: brzoza brodawkowata *Betula pendula* i omszona *B. pubescens*, osika *Populus tremula* i kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie rośnie mozaika gatunków ziołoroślowych i szuwarowych. Niewielkie łozowiska występują także na „Owczym Bagnie” w zachodniej części miasta.

Na ternie Gminy Kołobrzeg zarośla wierzbowe, w których dominują: wierzba szara *Salix cinerea*, uszata *S. aurita* i pięciopręcikowa *S. pentandra*. Rzadziej rosną tu: wierzba krucha *Salix fragilis*, brzoza brodawkowata *Betula pendula* i omszona *B. pubescens*, topola osika *Populus tremula* oraz kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie występują gatunki łąkowe i szuwarowe, takie jak: trzcina pospolita *Phragmites australis*, mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, manna mielec

Glyceria maxima, turzycza błotna *Carex acutiformis*, sit rozpierzchły *Juncus effusus*, żywokost lekarski *Symphytum officinale*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, gwiazdnica błotna *Stellaria palustris*, rzadko siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, kozłek lekarski *Valeriana officinalis*, knieć błotna *Caltha palustris* i in.

W gminie łożowiska występują w obrębie torfowisk niskich, wokół śródpolnych oczek wodnych i stawów oraz wzdłuż rowów melioracyjnych.

Wikliny nadrzeczne *Salicetum triandro-viminalis*

Na ternie Gminy Kołobrzeg wykształcają się wzdłuż brzegów Parsęty w postaci wąskich pasów. Dominują tu: wierzba wiciowa *Salix viminalis*, biała *S. alba* i krucha *S. fragilis*, rzadziej występuje wierzba purpurowa *S. purpurea*. W runie pojawia się odnowienie wierzb i gatunki szuwarowe, głównie mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, poza tym licznie rosną pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, żywokost lekarski *Symphytum officinale*, na obrzeżach także dzięgiel litwor nadbrzeżny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*.

Zarośla tarninowo-głogowe *Pruno-Crataegetum*

Czyżnie wykształcają się w Kołobrzegu rzadko, głównie w kompleksach terenów rolniczych w południowej części miasta – w rejonie Mirocic i terenów wojskowych. W niewielkich kępach dominuje śliwa tarnina *Prunus spinosa*, głogi – jednoszyjkowy *Crataegus monogyna* i dwuszyjkowy *C. laevigata*, leszczyna pospolita *Corylus avellana* oraz różne gatunki jeżyn *Rubus* sp. W runie rosną gatunki leśne i łąkowe.

Należą do najrzadszych zbiorowisk w Gminie Kołobrzeg. Występują w krajobrazie rolniczym w okolicach Przećmina, Samowa, Kądzielna, Stramnicy, Korzystna, na obrzeżach lasów, przydrożach i miedzach śródpolnych. W warstwie krzewów rosną tu: śliwa tarnina *Prunus spinosa*, głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*, leszczyna pospolita *Corylus avellana* oraz jeżyny *Rubus* sp., rzadko także dąb szypułkowy *Quercus robur* i grab pospolity *Carpinus betulus*. W runie rosną gatunki leśne i łąkowe.

Solniska *Juncetum gerardi*

Jest to zespół solniskowy o charakterze nadmorskim, występujący na wilgotnych lub świeżych torfach. Jego fitocenozy występują w gminie po obu stronach Parsęty i oddzielone od morza pasem wydm pokrytych lasami (po zachodniej stronie Parsęty) lub aglomeracją miejską i łąkami (po stronie wschodniej).

Na badanym terenie w zasadzie nie stwierdzono typowych płatów tego zbiorowiska. Wszędzie występuje w postaci zdegradowanej w wyniku ekspansji trzciny pospolitej *Phragmites australis*. W efekcie zespół reprezentowany jest wyłącznie przez zbiorowiska, w których dominuje sit Gerarda *Juncus gerardi* i trzcina. Częstym gatunkiem towarzyszącym jest turzycza lisia *Carex vulpina*, rzadko: mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, świbka błotna *Triglochin palustris*, babka nadmorska *Plantago maritima*, świbka morska *Triglochin maritima*, mietlica rozłogowa *Agrostis stolonifera*.

Płaty z sitem Gerarda *Juncus gerardi* i babką nadmorską *Plantago maritima* porastają w formie kęp i poduch niewielkie wzniesienia w obrębie inicjalnych zbiorowisk solniskowych z solirodem zielnym *Salicornia herbacea* i muchotrzewem solniskowym *Spergularia salina*.

W Gminie Kołobrzeg znajduje się jedno solnisko, położone w Budzistowie, na granicy z miastem Kołobrzeg. Występuje tu unikatowy w skali kraju zespół mannicy nadmorskiej i soliroda zielnego *Puccinellio maritimae-Salicornietum brachystachyae*. Jest to skrajnie ubogie gatunkowo zbiorowisko, cechujące się zmiennym, często niewielkim pokryciem roślin – duże powierzchnie zajmują nagie, słone i grząskie błota. Większe i mniejsze kępy tworzy na nich soliród zielny *Salicornia europaea*. Na obrzeżach płatów towarzyszy mu licznie niska solniskowa odmiana trzciny pospolitej *Phragmites australis*. Poza tym w zbiorowisku występują: aster solny *Aster tripolium* i muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*.

Wokół płątów błot z solirodem występują niewielkie powierzchniowo murawy z mannica odstającą i muchotrzewem solniskowym *Puccinellio-Spergularietum salinae*. Są to pionierskie, zwykle tylko kilkugatunkowe płąty roślinności. Rozwijają się na nagiej powierzchni gleby. W zbiorowiskach tych dominuje muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, łoboda oszczepowata *Atriplex prostrata*, aster solny *Aster tripolium*.

W zbiorowiskach solniskowych ekspansywna jest trzcina pospolita *Phragmites australis*.

Zespół mannicy nadmorskiej i soliroda zielnego *Puccinellio maritimae-Salicornietum brachystachyae*

Skrajnie ubogie gatunkowo zbiorowisko, unikatowe w skali kraju. Zespół ten przez wiele lat uważany był za wymarły w Polsce północnej i zachowany tylko na Kujawach. Tymczasem płąty pod Kołobrzegiem są dobrze wykształcone, choć występują tylko w jednym kompleksie solniskowym między Budzistowem a Osiedlem Lęborskim. Zbiorowisko cechuje się zmiennym, często niewielkim pokryciem roślin – duże powierzchnie zajmują nagie, słone i grząskie błota. Większe i mniejsze kępy tworzy na nich soliród zielny *Salicornia europaea*. Na obrzeżach płątów towarzyszy mu licznie niska solniskowa odmiana trzciny pospolitej *Phragmites australis*. Poza tym w zbiorowisku występują: aster solny *Aster tripolium* i muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*.

Murawa z mannica odstającą i muchotrzewem solniskowym *Puccinellio-Spergularietum salinae*

Pionierskie, zwykle tylko kilkugatunkowe zbiorowisko, występujące w obrębie solnisk między Kołobrzegiem a Budzistowem oraz na plaży nad Parsętą na Wyspie Solnej. Rozwija się na nagiej powierzchni gleby – na buchtowiskach i legowiskach dzików wśród trzcinowisk, na obrzeżach słonych błot z solirodem zielnym *Salicornia europaea* oraz na mineralnym, odsłoniętym brzegu rzeki. W zbiorowiskach tych dominuje muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, łoboda oszczepowata *Atriplex prostrata*, aster solny *Aster tripolium*.

Halofilny szuwar z sitowcem nadmorskim *Scirpetum maritimi*

Niski szuwar z dominacją sitowca nadmorskiego *Bolboschoenus maritimus*, tworzącego często agregacje. Zbiorowisko to związane jest z siedliskami wilgotnymi, zalanymi powierzchniowo przez większą część sezonu wegetacyjnego. Występuje w obrębie Owczego Bagna przy solniskach. Obecnie zarejestrowany głównie w zagłębieniach w rejonie prowadzonych niedawno prac ziemnych przy kolektorze deszczowym.

Junco-Samolietum valerandi

Zespół ten podawany był przez Bosiacką i in. (2001). Obecnie płątów tego zespołu nie odnaleziono. Jarnik solankowy *Samolus valerandi* rośnie pojedynczo w miejscach odsłonięcia nagiej ziemi w rejonie prowadzonych niedawno prac ziemnych przy kolektorze deszczowym.

Klify i wydmy

Zbiorowisko *Cirsium arvense-Tussilago farfara*

Inicjalne zbiorowiska z dominacją podbiału pospolitego *Tussilago farfara* i ostrożeńca polnego *Cirsium arvense* wykształcają się na gliniastych zboczach klifów. Gatunkom dominującym towarzyszą nieliczne rośliny łąkowe, takie jak: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, perz *Agropyron repens*, stokłosa miękka *Bromus hordeaceus*, skrzyp polny *Equisetum arvense* i błotny *Eq. palustre*. W obrębie płątów zbiorowiska częste są fragmenty darni spełzającej z wierzchownicy klifu, bogatsze gatunkowo, z roślinnością łąkową.

Fot. 27. Klif na wysokości Podczela

Trifolio-Anthyllidetum maritimae

Jest to zbiorowisko o charakterze murawowym, wykształcające się fragmentarycznie na klifach, na podłożu piaszczystym. W płatach dominuje przelot zwyczajny *Anthyllis vulneraria* ssp. *maritima*, towarzyszą mu nieliczne gatunki murawowe i łąkowe (np. mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, rozchodnik ostry *Sedum acre*, rzeżusznik piaskowy *Cardaminopsis arenosa*).

Elymo-Ammophiletum

Zbiorowisko wykształcające się u podnóżu klifu, stabilizujące białe i szare wydmy. Najlepiej wykształcone na brzegu morskim w obrębie stacji bazowania wojsk na zachód od ujścia Parsęty. Poza tym porasta wydmy przednie i białe w części zachodniej gminy, fragmentarycznie w części wschodniej. Charakterystyczną fizjonomię nadają zbiorowisku trawy – piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria*, trzcinnikownica nadbrzeżna *Calammophila x baltica* i wydmuchrzyca piaskowa *Leymus arenarius*. Gatunkom tym rzadko towarzyszą: bylica polna *Artemisia campestris*, rdest kędzierzawy *Cirsium crispus*, honkenia piaskowa *Honckenya peploides*, rukwiel nadmorska *Cakile maritima*, solanka kolczysta *Salsola kali*. Fazę degeneracyjną tworzą zbiorowiska zarastające inwazyjną wierzbą wawrzynkową *Salix daphnoides* oraz różą pomarszczoną *Rosa rugosa*, przyspieszające stabilizację wydym i kształtowanie warstwy próchnicznej.

Fot. 28. Murawy z piaskownicą, wydmuchrzycą i kostrzewą czerwoną na terenie wojskowym przy ujściu Parsęty

Na ternie Gminy Kołobrzeg zbiorowisko trawiaste stabilizujące wydmy, występujące powszechnie wzdłuż wybrzeża morskiego. Tworzą je: piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria*, trzcinikownica nadbrzeżna *Calammophila baltica*, wydmuchrzyca piaskowa *Leymus arenarius*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, rzadziej także honkenia piaskowa *Honckenia peploides*, rukwiel nadmorska *Cakile maritima*, bylica polna *Artemisia campestris*, szczaw kędzierzawy *Rumex crispus* i lepiężnik kutnerowaty *Petasites spurius*. Siedliska tych muraw zostały zniszczone introdukcją na wydmy inwazyjnej wierzby wawrzynkowej i róży pomarszczonej. Gatunki te w miejscach, gdzie tworzą gęste zarośla wypierają zupełnie gatunki wydmowe, a tam, gdzie są luźne – przyspieszają stabilizację wydm, powstawanie warstwy próchnicznej i wkraczanie gatunków typowych dla wydm szarych.

Wzdłuż wybrzeża Bałtyku w **Gminie Ustronie Morskie** dominują gleby gliniaste i piaszczyste podcinane działaniem erozyjnym morza w formę niskich klifów. Odcinki w rejonie Ustronia Morskiego są silnie przekształcone z powodu zabudowy hydrotechnicznej i tu nie występują zbiorowiska inne od antropogenicznych nasadzeń zarośli ponad skarpami z gwiazdobloków.

U podnóża klifów poza odcinkiem zabudowanym tworzą się w różnych miejscach wąskie pasma siedlisk wydm inicjalnych i wydm białych. Sporadycznie i pojedynczo pojawiają się tu takie gatunki typowe dla siedlisk inicjalnych jak solanka kolczysta *Salsola kali* i łoboda nadbrzeżna *Atriplex litoralis*. Nieco częściej notowane są honkenia piaskowa *Honckenia peploides*, rukwiel nadmorska *Cakile maritima* i łoboda oszczepowata *Atriplex prostrata*. Na wydmach inicjalnych pojawiają się murawy piaskownicy zwyczajnej, wydmuchrzycy piaskowej, kostrzewy czerwonej, turzycy piaskowej i trzcinikownicy nadbrzeżnej. Najlepiej wykształcona roślinność wydmowa występuje na wale wydmowym przy wschodnim krańcu gminy (trawom towarzyszy tu licznie m.in. lepiężnik kutnerowaty, groszek nadmorski, bylica polna). W miejscach, gdzie klif powstaje na utworach piaszczystych wydmy formują się na różnej wysokości klifów oraz w ich szczytowej części. Taki wysoki wał wydmowy powstał na północ od miejscowości Wieniotowo i w jego szczytowej partii odnaleziono

m.in. na jedynym stanowisku w gminie mikołajka nadmorskiego *Eryngium maritimum*. Tu też formują się murawy typowe dla wydym szarych z zespołu *Helichryso-Jasionetum*. Rosną w nich miejscami dość licznie: jasieniec piaskowy, kocanki piaskowe, rozchodniki, bylica polna, jastrzębiec baldaszkowaty, fiołek trójbarwny i kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atrorubens*. Piaszczyste stoki klifów porastają barwne murawy zespołu *Trifolio-Anthyllidetum maritimae*. W okresie kwitnienia specyficzny wygląd nadają tym zbiorowiska obficie i jaskrawo kwitnące przeloty i rozchodniki.

Fot. 29. Podcięty abrazyjnie wał wydymowy na wschód od Ustronia Morskiego

W miejscach, gdzie klify powstają w utworach gliniastych (środkowa i zachodnia część gminy) – stoki porasta inicjalne zbiorowisko *Cirsium arvense-Tussilago farfara*. Dominują gatunki charakterystyczne – podbiał pospolity *Tussilago farfara* i ostrożeń polny *Cirsium arvense*, którym towarzyszą: skrzyp błotny i polny, trzcinnik piaskowy, kupkówka pospolita, perz właściwy, stokłosa miękka, wyka ptasia, krwawnik pospolity, rogownica pospolita.

Zespół kocanek i jasiońca piaskowego *Helichryso-Jasionetum litoralis*

Bogata florystycznie murawa, wykształcająca się na wydymach w „Ekoparku Wschodnim”. Występuje fragmentarycznie w kompleksie z zaroślami rokitnika *Hippophae rhamnoides*. W fitocenozach dominuje szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, a obok niej: kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, jasieniec piaskowy *Jasione montana*, turzyca piaskowa *Carex arenaria*, jastrzębiec baldaszkowy *Hieracium umbellatum*, bylica polna *Artemisia campestris*. Rzadko rośnie tu kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atrorubens*. Miejscami masowo murawy przerosnięte są skrzypem zimowym *Equisetum hyemale* (Podczele, stacja bazowania). Murawy fragmentarycznie kształtują się głównie w obrębie wydym białych zdegradowanych w wyniku nasadzeń krzewów, co przyspieszyło ich stabilizację i kształtowanie warstwy próchnicznej. Z powodu tych samych inwazyjnych krzewów murawy te szybko zanikają i ulegają dalszej degeneracji.

Na terenie Gminy Kołobrzeg bogata florystycznie murawa budowana przez następujące gatunki: szczotlika siwa *Corynephorus canescens*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, jasioniec piaskowy *Jasione montana*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, turzyca piaskowa *Carex arenaria*, jastrzębiec baldaszkowy *Hieracium umbellatum*, bylica polna *Artemisia campestris*. Rzadko rośnie tu kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactia atropurpurea*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* i in. Licznie występują tu mchy i porosty.

Ze względu na systematyczne nasadzenia drzew i krzewów realizowane na wydmach szarych – murawy te występują fragmentarycznie wzdłuż krawędzi lasu oraz w lukach zarośli.

Zespół suchych wrzosowisk bażynowych *Carici arenariae-Empetretum nigri*

Na terenie Gminy Kołobrzeg zespół wykształcający się na wydmach szarych ok. 1-1,5 km na wschód od Dźwirzyna, na powierzchni kilkudziesięciu m² (Bosiacka i in. 2002). Jest to zbiorowisko borealno-atlantyckie, o dwuwarstwowej strukturze, z pojedynczymi młodymi sosnami, rozproszona wierzbą piaskową *Salix arenaria* oraz z warstwą zielno-krzewinkową w której dominuje bażyna czarna *Empetrum nigrum* i wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*. W runie występują ponadto gatunki przechodzące z zespołów *Helichryso-Jasionetum* i *Elymo-Ammophiletum*, gatunki wrzosowiskowe i borowe.

Murawki śmiałki wczesnej *Airetum praecocis*

Na terenie Gminy Kołobrzeg wykształca w miejscach wydeptywanych w kompleksie borów bażynowych między Dźwirzynem i Grzybowem. Śmiałka wczesna tworzy tu niskie, luźne darnie, a towarzyszą jej gatunki przechodzące z muraw nadmorskich, wydmy szarych lub z muraw wydmy śródlądowych, np. kostrzewa owcza *Festuca ovina*. Zespół ten występuje u nas na granicy swego zasięgu i ma charakter efemeryczny.

Śródlądowe murawy psammofilne

Murawy szczotlichowe *Spergulo vernalis-Corynephorum*

Na terenie Gminy Kołobrzeg są to murawy zarastające piaski w wyeksploatowanych żwirowniach i piaszowniach – w Obrotach, w okolicy Bagnicy, Drzonowa oraz na ugorach przy Przecminie i Stramnicy. Zajmują niewielkie powierzchnie ustępując zwartym traworoślom półruderalnym. Luźne łany tworzy tu szczotlika siwa *Corynephorus canescens*, a obok niej kostrzewa owcza *Festuca ovina* i czerwona *Festuca rubra*. Gatunkami towarzyszącymi, miejscami bardzo licznymi są m.in.: jastrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella*, jasioniec piaskowy *Jasione montana*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, sporek wiosenny *Spergula morisonii*, rozchodnik ostry *Sedum acre*, koniczyna polna *Trifolium arvense*. Rzadziej spotkać można takie gatunki jak: nawłóć pospolita *Solidago virgaurea*, seradela drobna *Ornithopus perpusillus*, chroszcz nagołodygowy *Teesdalia nudicaulis* i in.

Mszary wysokotorfowiskowe i torfowisk przejściowych

Na terenie Gminy Kołobrzeg, na torfowisku wysokim Dźwirzyno na ulegających sukcesji sosen otwartych mszarach zachowały się wyjątkowe w skali kraju rozległe mszary z wrzoścem bagiennym *Erica tetralix* – *Erico-Sphagnetum*, a w zagłębieniach mszary z przygiętką białą *Rhynchosporium albae*. W obu wypadkach rośliny naczyniowe wyrastają na kożuchu torfowców *Sphagnum* sp. Mszar wrzoścowy poza wrzoścem tworzą: wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*. Na mszarach przygiętkowych panuje przygiętka, znacznie mniej licznie rośnie turzyca dzióbkowata *Carex rostrata* i wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*. W obu zespołach mszarnych liczna jest żurawina *Oxycoccus palustris* i roszcika okrągłolistna *Drosera rotundifolia*. Na obrzeżach mszarów niewielkie powierzchnie zajmują ubogie gatunkowo zbiorowiska typowe dla torfowisk przejściowych – mszar z turzycą dzióbkowatą, mszar z wełnianką wąskolistną, mszar z sitem rozpięchłym i mietlicą psią oraz mszar z trzęślicą

modrą. Dwa ostatnie zbiorowiska wykształcają się na torfowiskach przejściowych w oddz. 194 oraz 271.

Łąki, szuwały i wody

We wschodniej części Gminy Miasta Kołobrzeg mozaikę o cechach naturalnych tworzą zbiorowiska łąkowe, szuwały trzcinowe i wielkoturzycowe, często o charakterze jednogatunkowych agregacji. Szuwały ze związku *Magnocaricion* wykształcają się fragmentarycznie na dnach dolinek wypełnionych niskimi torfami, w obrębie „Ekoparku Wschodniego”. Rozległe kompleksy roślinności szuwarowej występują w paśmie obniżen obejmujących rejon kopalni borowiny, Maćkowych łąk oraz Owczego Bagna.

Na terenie Gminy Ustronie Morskie W obniżeniu między Bagiczem a Sianożętami panują szuwały tworzące mozaikę z łożowiskami, jednak na obrzeżach kompleksu i w pobliżu Sianożęt lokalnie utrzymane są zbiorowiska łąk kośnych z dominującym wyczyńcem łąkowym *Alopecurus pratensis*. Ich skład gatunkowy jest raczej ubogi; dominantowi najliczniej towarzyszy: żywokost lekarski *Symphytum officinale*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, sitowie leśne *Scirpus sylvatica*, bodziszek błotny *Geranium palustre*, ostrożeń błotny *Cirsium palustre* i warzywny *C. oleracea*.

Użytki zielone, w różnym stopniu utrzymane i zarastające szuwarami, głównie wielkoturzycowymi i trzcinowymi, występują także w kompleks torfowisk niskich zwanych Łasińskimi łąkami oraz w dolinie Malechowskiej Strugi. Na łąkach utrzymanych w kulturze dominują wyczyńiec łąkowy *Alopecurus pratensis*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, tymotka łąkowa *Phleum pratense*. Zbiorowiska trawiaste tworzą mozaikę z szuwarami mozgowymi, i turzycowiskami z turzycą zaostrzoną *Caricetum gracile*, dwustronną *Caricetum distichae*, pęcherzykowatą *Caricetum vesicariae*. W miejscach bardziej wilgotnych, w sąsiedztwie szuwarów, dominuje sitowie leśne, wiązówka błotna i rutewka żółta.

W okolicach Ustronia oraz na południe od lotniska w Bagiczu występują niewielkie płyty z fitocenozaami nawiązującymi do kwaśnych młak niskoturzycowych *Caricion nigrae*. Dominują w nich niskie turzycy: pospolita *Carex nigra*, prosowata *C. panicea*, a z rzadszych gatunków – turzycza obła *Carex diandra* i żółta *C. flava*.

Na terenie Gminy Kołobrzeg w rzekach – Parsęcie i Błotnicy – występują zwykle jednogatunkowe skupienia roślin, tworzące zbiorowisko o niskiej organizacji. W obu rzekach licznie rośnie grążel żółty *Nuphar luteum* i w jego płatach (*Nupharo-Nymphaeetum albae*) pojawia się rogatek sztywny i moczarka kanadyjska. W Parsęcie na całym odcinku pojawia się pojedynczo, a miejscami w formie niewielkich płatów włosienicznik rzeczny, którego skupienia określane są mianem zespołu *Ranunculetum fluitantis*. Z rzadko gatunkowi temu towarzyszą rzęśl długoszijkowa. W Dęboszniczy roślinność wodna jest skąpa, lokalnie pojawiają się płyty z rdestnicą grzebieniastą *Potametum pectinati*.

W jeziorze Resko Przymorskie występują płyty rdestnicy grzebieniastej *Potamogeton pectinatus* i kędzierzawej *P. crispus* oraz rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*. W stawach w Głowaczewie występuje zbiorowisko z rdestnicą pływającą *Potametum natantis* oraz zespół grzybieni białych *Nupharo-Nymphaeetum albae*. Grzybienie wraz z zespołem spirodeli wielokorzeniowej i rzęs *Spirodeletum polyrhizae* i *Lemnetum trisulcae* występują też w stawie na północny zachód od Grzybowa. Zbiorowiska rzęs i spirodeli są rozpowszechnione także na licznych niewielkich zbiornikach wodnych oraz rowach melioracyjnych. W rowach na północny zachód i zachód od Grzybowa potwierdzono wcześniej podawany stąd zespół rzęsy garbatej *Lemnetum gibbae* z udziałem rzęsy drobnej i spirodeli. W niewielkich zbiornikach śródpolnych często występuje rdest ziemnowodny i rdestnica pływająca traktowane za charakterystyczne dla zespołów *Polygonetum natantis* i *Potametum natantis*. W istocie zbiorowiska te mają kadłubową organizację i dominantom towarzyszą zwykle tylko drobne gatunki pleustonowe (rzęsa i spirodela). Nieczęsto występują w drobnych zbiornikach płyty moczarki kanadyjskiej (zaliczane do zespołu *Elodeetum canadensis*), rogatka sztywnego (*Ceratophylletum demersi*) i krótkoszijkowego (zbiorowisko *Ceratophyllum*

submersum) oraz płaty okrzynicy bagiennej (*Hottonietum palustris*). Gatunkom tym w ich „zbiorowiskach” towarzyszą gatunki pleustonowe i na płycznach terofity – jaskier jadowity *Ranunculus sceleratus*, kropidło wodne *Oenanthe aquatica*, rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium* oraz gatunki szuwarowe.

Szczególnym walorem niewielkich zbiorników śródpolnych w gminie są zbiorowiska ramienicy. Zespół ramienicy kruchej *Charetum fragilis* występuje w zbiorniku na południe od Budzistowa. Poza dominantem notowano tu rdestnicę pływającą oraz rośliny pleustonowe. Zespół ramienicy przeciwstawnej *Charetum contrariae* opisany został z Niekaninia.

Fot. 30. Zbiorowisko grążela żółtego w Błotnicy powyżej ujścia do Jez. Resko

Filipendulo-Geranietum

Wielogatunkowe, barwne zbiorowisko ziołorośli, najlepiej wykształcone we wschodniej części „Ekoparku Wschodniego”, występujące również w jego południowo-zachodniej części. W zbiorowisku tym rosną m.in.: wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, żywokost lekarski *Symphytum officinale*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, krwawnica pospolita *Lythrum salicaria*, dzięgiel leśny *Angelica sylvestris*, wierzbownica kosmata *Epilobium hirsutum*, ostrożeń – błotny *Cirsium palustre* i warzywny *C. oleraceum*, trzcinnik lancetowaty *Calamagrostis canescens*, miejscami przetacznik długolistny *Veronica longifolia*. Zbiorowisko przerastane jest gatunkami szuwarowymi – trzciną i turzycą błotną, w efekcie ustępuje w wyniku sukcesji szuwarom.

Szuwar trzcinowy Phragmitetum australis

Szuwar trzcinowy, wykształcający się w formie wodnej i lądowej. Jest to najpowszechniejsze zbiorowisko szuwarowe w „Ekoparku Wschodnim” i na „Owczym Bagnie”. Dominuje w nim trzcina pospolita *Phragmites australis*, tworząc w miejscach wilgotniejszych niemal jednogatunkowe agregacje. W suchszych miejscach wykształca się postać lądowa szuwaru, z takimi gatunkami jak: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, przytulia czepna *Galium aparine* i błotna *G. palustre*, wiechlina błotna *Poa palustris* i zwyczajna *Poa trivialis*.

W szuwarze trzcinowym na brzegach Parsęty i Kanału Drzewnego miejscami licznie występują takie gatunki jak łączeń baldaszkowaty *Butomus umbellatus* i dzięgiel nadbrzeżny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*. W obrębie solnisk szuwały trzcinowe tworzą rozległe fazy degeneracyjne z udziałem gatunków solniskowych, zajmujące większe powierzchnie od zbiorowisk roślinności halofilnej (zwłaszcza w rejonie Owczego Bagna).

Na terenie Gminy Kołobrzeg szeroko rozpowszechniony szuwar trzcinowy *Phragmitetum australis*, zarasta szerokim pasem brzegi jeziora Resko Przymorskie, jeziora w Starym Borku, Obrotach i niewielkie zbiorniki śródpolne, stawy w Głowaczewie, poza tym niemal całe torfowiska w dolinie Bogucinki oraz na południe od Korzyścienka, w znacznym stopniu także brzegi Parsęty i miejscami jej dno. Szuwar wykształca się często jako jednogatunkowa agregacja trzciny pospolitej *Phragmites australis*.

W suchszej, lądowej postaci trzcinie towarzyszą: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, wiechlina błotna *Poa palustris*, przytulia czepna *Galium aparine*, rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium*.

Szuwały z pałąką szerokolistną *Typhetum latifoliae* zajmują niemal na całej długości brzegi stawów na północ od Obrotów, poza tym mniejsze powierzchnie zajmują przy mniejszych zbiornikach śródpolnych. Przy Czarnym Stawie na niewielkiej powierzchni występuje płat szuwaru z pałąką wąskolistną *Typhetum angustifoliae*. Płaty oczeretów jeziornych *Schoenoplectus lacustris* występują w jeziorze Resko i bardzo nielicznie w Parsęcie. Dość rzadkie są szuwały manny mielec *Glycerietum maximae* zarejestrowane koło Budzistowa i Grzybowa.

Fot. 31. Szuwały trzcinowe nad Jez. Resko

Szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae*

Szuwar z dominacją mozgi trzcinowatej *Phalaris arundinacea* występuje głównie wzdłuż Parsęty, poza tym na mniejszych powierzchniach w „Ekoparku Wschodnim”. Zbiorowisko raczej ubogie gatunkowo, często mające formę agregacji mozgi trzcinowatej. Gatunkami towarzyszącymi

w tym zbiorowisku są m.in.: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, przytulia czepna *Galium aparine*.

Na terenie Gminy Kołobrzeg szuwar mozgowy *Phalaridetum arundinaceae* z dominującą mozgą trzcinową *Phalaris arundinacea*, występuje na niewielkich raczej powierzchniach ale za to często wzdłuż cieków naturalnych i rowów. Często tworzy agregacje jednogatunkowe. Skład florystyczny i fizjonomia są podobne jak w szuwarze trzcinowym.

Szuwar mанны mielec *Glycerietum maximae*

Szuwar budowany przez agregacje mанны mielec *Glyceria maxima*. Wykształca się na siedliskach eutroficznych, w miejscach okresowo wysychających. Występuje fragmentarycznie w „Ekoparku Wschodnim”, a także nad Parsętą i Kanałem Drzewnym, gdzie gatunkowi dominującemu nielicznie towarzyszy łączeń baldaszkowaty *Butomus umbellatus* i dzięgiel nadbrzeżny *Angelica archangelica subsp. litoralis*.

Szuwar mанны jadalnej *Sparganio-Glycerietum fluitantis*

Jest to niski szuwar z dominacją mанны jadalnej *Glyceria fluitans*, preferujący żyzne siedliska, częsty w kompleksach olsów, gdzie pojawia się w lukach i na ich obrzeżach. Poza tym obecny także na brzegach oczka wodnego w Parku im. Fredry, gdzie mannie towarzyszy bardzo licznie żabieniec babka wodna *Alisma plantago-aquatica* i karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*. Na brzegach oczka w olsie porzeczkowym na wschód od zabudowań Podczela obok mанны mielec rosną: turzyca nibyciborowata *Carex pseudocyperus*, turzyca rzadkokłosa *C. remota*, sit rozpięzchły *Juncus effusus* i in.

Szuwar szerokopałkowy *Typhetum latifoliae*

Szuwar ten preferuje eutroficzne wody i organiczne lub mineralno-organiczne podłoże. Charakteryzuje się dominacją pałki szerokolistnej *Typha latifolia*. Na brzegach Parsęty i Kanału Drzewnego miejscami w szuwarze pałkowym spotkać można takie gatunki jak łączeń baldaszkowaty *Butomus umbellatus* i dzięgiel nadbrzeżny *Angelica archangelica subsp. litoralis*. Szuwar pałkowy dominuje na wschód od grobli w Podczelu w „Ekoparku Wschodnim”. Obok pałki rośnie tu szereg pospolitych gatunków, takich jak: turzyca błotna *Carex acutiformis*, sit rozpięzchły *Juncus effusus*, manna mielec *Glyceria maxima*, skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara* i in.

Szuwar pałkowy porasta też brzegi oczka wodnego w Parku im. Fredry. Obok pałki nielicznie rośnie tu manna mielec *Glyceria maxima*.

Szuwar wielkoturzycowy *Caricetum acutiformis*

Szuwar ten występuje w mozaice z łożowiskami, ziołoroślami, mozgowiskami i trzcinowiskami w „Ekoparku Wschodnim” oraz na „Owczym Bagnie”. Bezwzględnie dominuje w tych zbiorowiskach turzyca błotna *Carex acutiformis*. Towarzyszą jej m.in.: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, przytulia czepna *Galium aparine* i błotna *G. palustre*, groszek polny *Lathyrus pratensis*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, sit rozpięzchły *Juncus effusus*, rzadziej knieć błotna *Caltha palustris*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, tarczycza pospolita *Scutellaria galericulata* i in.

Na terenie Gminy Kołobrzeg najbardziej rozpowszechniony i w wielu miejscach zajmujący rozległe przestrzenie jest szuwar z dominacją turzycy błotnej *Carex acutiformis* (*Caricetum acutiformis*). Występuje on np. w okolicach Grzybowa i Stramnicy. Turzyca błotna tworzy tu niemal zwarte płyty w kompleksie z łożowiskami i kwaśnymi łąkami. Liczniej towarzyszą jej: przytulia błotna *Galium palustre*, skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, sit rozpięzchły *Juncus effusus* i in. Rzadziej rosną tu: siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, knieć błotna *Caltha palustris*, tarczycza pospolita *Scutellaria galericulata*, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*.

Nierzadko wraz z płytami turzycy błotnej występują płyty turzycy zaostrej *Caricetum*

gracilis. Zanotowano je na północ od Stramnicy i na południe od Budzistowa. W dużych kompleksach szuwarów wielkoturzycowych niewielkie płyty tworzy turzycą pęcherzykowata *Caricetum vesicariae*.

Szuwary turzyc kępiastych zajmują niewielkie powierzchnie, częściej wykształcają się w formie wąskich pasm na obrzeżach mokradeł i w zaniedbanych rowach melioracyjnych. W takiej postaci występują szuwary z turzycą sztywną *Caricetum elatae* oraz z turzycą prosową, wykształcające się w rozproszeniu w okolicy Grzybowa i na południe od Budzistowa.

Caricetum paniculatae

Szuwar turzycy prosowej *Carex paniculata*, wykształcający się w postaci niewielkich agregacji we wschodniej części „Ekoparku Wschodniego”, w miejscach ze stagnującą wodą oraz w dawnych rowach. Gatunkowi dominującemu towarzyszą: szczaw lancetowaty *Rumex hydrolapathum*, pępawa błotna *Crepis paludosa* i kosaciec żółty *Iris pseudacorus*.

Szuwary niskie

Na terenie Gminy Kołobrzeg rozległy szuwar skrzypu bagiennego *Equisetum fluviatilis* oraz szuwar turzycy dzióbkowatej *Caricetum rostratae* występują w Czarnym Stawie na północ od Obrotów. W tym pierwszym przypadku to w zasadzie jednogatunkowa agregacja, w drugim zwraca uwagę obecność wężkowca *Hydrocotyle vulgaris* i tojeści bukoetowej *Lysimachia thyrsiflora*. Na niewielkich powierzchniach (koło Drzonowa i Niekanina oraz nad Jeziorem Resko) występują w gminie płyty ponikła błotnego *Eleocharis palustris* opisywane jako zespół *Eleocharitetum palustris*. Częste w zagłębieniach śródpolnych są płyty manny jadalnej tworzące zbiorowisko opisywane jako zespół *Sparganio-Glycerietum fluitantis*. Występuje on w bardzo różnych warunkach wodnych, w tym także

w miejscach wysychających latem. Miejsca wysychające i odsłonięte porasta także zespół różnych gatunków rdestów i uczepów *Polygono-Bidentetum*, o zmiennym składzie gatunkowym i zagęszczeniu roślin. Zwarte, jednogatunkowe niemal zbiorowiska tworzą także na brzegach wód jeżogłówka gałęzista (*Sparganietum erecti*) i tatarak zwyczajny (*Acoretum calami*).

Łąki wilgotne z rzędu *Molinietalia*

Ze względu na zanik tradycyjnych form użytkowania łąk reprezentują fazy degeneracyjne, praktycznie niemożliwe do klasyfikacji w systemie zespołów występujących w Europie Środkowej w pierwszej połowie XX wieku. Wykształcają się na rozległych przestrzeniach Maćkowych Łąk, poza tym na niewielkich przestrzeniach na obrzeżach „Ekoparku Wschodniego” i „Owczego Bagna”. Na ogół mają formę raczej ubogich traworośli z dominującymi w różnych fazach rozwoju i siedliskach takimi gatunkami jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa* i kłosówka wełnista *Holcus lanatus*. Często zbiorowiska te tworzą kompleksy w szuwarach mózgowymi i turzycowymi. Duży udział w nich mają takie gatunki jak: sit rozpierzchły *Juncus effusus* i członowaty *J. articulatus*, mietlica rozłogowa *Agrostis stolonifera* i olbrzymia *A. gigantea*, ostrożeń błotny *Cirsium palustre* i warzywny *C. oleraceum*, sitowie leśne *Scirpus sylvaticus*, wiązówka błotna *Filipendula vulgaris*. Rzadziej trafiają się takie gatunki jak: rutewka żółta *Thalictrum flavum*, koniczyna białoróżowa *Trifolium hybridum*, wężkowca zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*.

Na terenie Gminy Kołobrzeg ze względu na zanik tradycyjnych form użytkowania łąk reprezentują fazy degeneracyjne, praktycznie niemożliwe do klasyfikacji w systemie zespołów występujących w Europie Środkowej w pierwszej połowie XX wieku. Wykształcają się na rozległych przestrzeniach pradoliny od Jeziora Resko, poprzez okolice Głowaczewa, Przećmina po Zieleniewo, w okolicach Samowa i Sarbii oraz w dolinie Parsęty. Na ogół mają formę raczej ubogich traworośli z dominującymi w różnych fazach rozwoju i siedliskach takimi gatunkami jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa* i kłosówka wełnista *Holcus lanatus*. Często zbiorowiska te tworzą kompleksy w szuwarach mózgowymi i turzycowymi. Duży udział w nich mają takie gatunki jak: sit rozpierzchły *Juncus effusus* i członowaty *J. articulatus*, mietlica rozłogowa

Agrostis stolonifera i olbrzymia *A. gigantea*, ostrożeń błotny *Cirsium palustre* i warzywny *C. oleraceum*, sitowie leśne *Scirpus sylvaticus*, wiązówka błotna *Filipendula vulgaris*, groszek żółty *Lathyrus pratense*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense* i białoróżowa *T. hybridum*, komonica błotna *Lotus uliginosus*.

Miejscami nawiązują te zbiorowiska silniej do określonych związków (*Calthion*, *Alopecurion*, *Filipendulion*, najrzadziej – *Molinion*). Na szczególną uwagę zasługują zbiorowiska łąkowe nawiązujące do zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych ze związku *Molinion*. Wykształcają się one na torfach wzdłuż nasypu kolejowego w okolicach Stramnicy oraz na północny-zachód i zachód od Grzybowa. Obok trzęślicy modrej licznie rosną w tych miejscach takie gatunki jak: firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta*, dzięgiel leśny *Angelica sylvestris*, w okolicy Grzybowa także wrzosiec bagienny *Erica tetralix*, turzycza prosowata *Carex panicea*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis* i wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*.

Bardzo rzadkie, słabo wykształcone są w kompleksach łąk wilgotnych płaty z roślinnością nawiązującą do kwaśnych młak niskoturzycowych *Caricion nigrae*. Pozbawione są warstwy mszystej i wyróżniają się obecnością niskich turzyc: pospolitej *Carex nigra* i prosowatej *C. panicea*.

Fot. 32. Łąki wyczyńcowe w dolinie Błotnicy na południe od Dźwirzyna

Kwaśne młaki niskoturzycowe ze związku *Caricion fuscae*

Zbiorowiska te wykształcają się fragmentarycznie, głównie przy zachodniej granicy Gminy Miasto Kołobrzeg. Pozbawione są warstwy mszystej, luźno rośnie w nich wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*, bardzo licznie: ostrzew spłaszczony *Blysmus compressus*, ponikło błotne *Eleocharis palustris* i jednopodsadkowe *E. uniglumis*. Rzadko spotkać można takie gatunki jak: wierzbownica błotna *Epilobium palustre*, gwiazdnica błotna *Stellaria palustris*, świbka błotna *Triglochin palustre*, turzycze oraz pojedyncze osobniki gatunków halofilnych. W zbiorowiskach tych stała domieszkę stanowią gatunki łąkowe, takie jak: sit członowaty *Juncus articulatus*, pięciornik gęsi *Potentilla anserina* i śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa*.

Nupharo-Nymphaeetum albae

Zbiorowisko zakorzenionych makrofitów o liściach pływających, wykształcające się w Parsęcie i Kanale Drzewnym. Opisywane fitocenozy wykształcają się jako agregacje grążela żółtego *Nuphar lutea*, występującego szczególnie licznie w Kanale Drzewnym. Obok grążela rośnie tu podwodna forma strzałki wodnej *Sagittaria sagittifolia* oraz łączów baldaszkowaty *Butomus umbellatus*, w płytszych miejscach: moczarka kanadyjska *Elodea canadensis* i rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*.

Elodeetum canadensis

Zanurzone zbiorowisko z bezwzględną dominacją moczarki kanadyjskiej *Elodea canadensis*, występujące w wodach Parsęty i Kanału Drzewnego, miejscami zajmując duże powierzchnie. Moczarka w płatach tych tworzy jednogatunkowe agregacje.

Sagittario-Sparganietum emersi

Zespół wykształcający się w postaci niskich szuwarów w płytkiej wodzie, na podłożu mineralnym lub słabo zamulonym. Wykształca się na płytszych odcinkach Parsęty i Kanału Drzewnego w formie płatów budowanych przez rosnącą tu masowo jeżogłówkę pojedynczą *Sparganium emersum*.

Sparganietum erecti

Zbiorowisko z dominacją jeżogłówki gałęzistej *Sparganium erectum*, wykształcające się w płytkich eutroficznych wodach o wolnym przepływie. W mieście zbiorowisko to występuje nad Kanałem Drzewnym, gdzie tworzy niewielkie płaty. Gatunek charakterystyczny to jeżogłówka gałęzista *Sparganium erectum*, towarzyszą jej pojedynczo m.in.: strzałka wodna *Sagittaria sagittifolia*, sitowie leśne *Scirpus sylvaticus*, mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea* i manna mielec *Glyceria maxima*. Lokalnie masowo pojawia się przy tych zbiorowiskach rukiew wodna *Nasturtium officinale*.

Ranunculetum fluitantis

Zbiorowisko z masowo występującym tu włosienicznikiem rzecznym *Batrachium fluitans*, wykształcające się w Parsęcie w południowej części miasta. Gatunkowi dominującemu towarzyszy licznie rzęśl długoszykowa *Callitriche cophocarpa* i rdestnica kędzierzawa *Potamogeton crispus*. Zbiorowisko to preferuje względnie czyste wody i mineralne lub słabo zamulone dno.

Zespół rzęsy drobnej i spirodeli wielokorzeniowej Lemnetum-Spirodeletum polyrhizae

Prymitywne zbiorowiska pleustonowe, budowane przez rzęsę drobną *Lemna minor* i spirodelę wielokorzeniową *Spirodela polyrhiza*, wykształcają się na miejscach powierzchni wody w rowach melioracyjnych oraz zbiornikach we wschodniej części miasta. Jako gatunki towarzyszące czasami występują tu pływacze – zwyczajny *Utricularia vulgaris* i zachodni *U. australis* oraz rzęśl długoszykowa *Callitriche cophocarpa*.

Zespół rdestnicy pływającej Potamogetonetum natantis

Zbiorowisko to charakteryzuje się dominacją rdestnicy pływającej *Potamogeton natans*, pokrywającej lustro wody. Wykształca się w oczku wodnym w Parku Fredry. Rdestnicy towarzyszy rzęsa drobna *Lemna minor* i spirodela wielokorzeniowa *Spirodela polyrhiza*.

Zespół z okrzynicą bagienną Hottonietum palustris

Zbiorowisko to preferuje płytkie wody o znaczących wahaniach poziomu w ciągu sezonu wegetacyjnego. Fitocenoza tego zespołu wykształca się w oczku w olsie porzeczkowym w rejonie Podczela. Charakterystycznej okrzynicy bagienną *Hottonia palustris* towarzyszą: rzęsa drobna *Lemna minor* i trójrowkowa *Lemna trisulca*.

Zespół kosaćca żółtego *Iridetum pseudacori*

Fitocenoza tego zespołu wykształca się w kompleksach szuwarów we wschodniej części miasta. Obok dominującego kosaćca *Iris pseudacorus* rosną tu: turzycyca nibyciborowata *Carex pseudocyperus*, turzycyca rzadkokłosa *C. remota*, sit rozpierzchny i in.

Płaty *Iridetum pseudacori*, mające postać niemal jednogatunkowych agregacji, występują także na rozlewiskach na wschód od grobli w Podczelu („Ekopark Wschodni”), w sąsiedztwie szuwaru szerokopalkowego.

Szuwar skrzypowy *Equisetum limosi*

Jest to szuwar budowany głównie przez skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile*. Gatunkowi temu towarzyszą gatunki przechodzące z innych zbiorowisk – wielkoturzycowych i łąkowych. Występuje nielicznie w Ekoparku Wschodnim.

Oenantherorippetum

Zespół ten wykształca się stosunkowo często po zachodniej stronie grobli w Podczelu („Ekopark Wschodni”) w związku z wahaniami poziomu wody. Obok kropidła wodnego *Oenanthe aquatica* rośnie tu marek szerokolistny *Sium latifolium*, turzycyca nibyciborowata *Carex pseudocyperus*, rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium* i niezapominajka błotna *Myosotis palustris*, a późnym latem różne gatunki uczepów *Bidens* sp.

Zespół szczawiu nadmorskiego *Rumicetum maritimi*

Zespół wykształcający się na mulistym, wysychającym podłożu u podnóża grobli w Podczelu, w części północnej. Gatunkiem charakterystycznym jest tu szczaw nadmorski *Rumex maritimus*, któremu towarzyszą uczepy *Bidens* sp.

Polygono-Bidentetum

Zbiorowisko to wykształca się miejscami na krawędzi szuwarów trzcinowych *Phragmitetum australis*, w strefie rozlewisk w sąsiedztwie klifów oraz w kompleksie olsów w „Ekoparku Wschodnim”. Obok rzepichy wodnej *Rorippa palustris* rośnie tu wyczyniec kolankowy *Alopecurus aequalis*, uczepek trójlistkowy *Bidens tripartita*, rzadziej uczepek zwisły *B. cernua*.

Zbiorowiska synantropijne

Zbiorowiska chwastów segetalnych z rzędu *Aperatalia*

Fitocenozy te, występujące w uprawach zbóż w południowo-wschodniej części miasta, w miejscach piaszczystych. Cechują się masową obecnością czerwca rocznego *Scleranthus annuus* i sporka polnego *Spergula arvensis*. Inne gatunki rosnące w rozproszeniu to: chaber bławatek *Centaurea cyanus*, wilczomlec obrotny *Euphorbia helioscopia*, jasnota purpurowa *Lamium purpureum* i in.

Veronico-Fumarietum officinalis

Zbiorowisko to wykształca się w postaci zubożałej w uprawach okopowych między ogródkami działkowymi a Zieleniewem. Rośnie tu nielicznie dymnica pospolita *Fumaria officinalis*, towarzyszą jej sporadycznie: farbownik polny *Anchusa arvensis*, jasnota różowa *Lamium amplexicaule*, wilczomlec obrotny *Euphorbia helioscopia*.

Diantho-Armerietum elongatae

W Gminie Miasto Kołobrzeg zespół ten wykształca się w formie inicjalnej na ugorach między ogródkami działkowymi a Zieleniewem. Są to bogate gatunkowo płaty, tworzone przez gatunki murawowe oraz przechodzące z sąsiednich upraw chwasty okopowe i zbożowe. W opisywanych płatach rosną m.in.: zawciąg pospolity *Armeria maritima* subsp. *elongata*, starzec jakubek *Senecio jacobea*, krwawnik kichawiec *Achillea ptarmica*, przytulie – właściwa *Galium verum* i pospolita *G. mollugo*, gorczyca polna *Sinapis arvensis*, chaber bławatek *Centaurea cyanus* i in.

Sisymbrietum sophiae

Jeden z najpospolitszych zespołów synantropijnych Kołobrzegu, wykształcający się powszechnie na przypiłociach. W jego fitocenozach rośnie stulisz Loesela *Sisymbrium loeseli* i stulicha psia *Descurania sophia*.

Hordeo-Brometum

Pospolity zespół synantropijny, wykształcający się w obrębie osiedli na przypiłociach i przymurzach. Płaty stanowią zwykle niemal jednogatunkowe agregacje jęczmienia płonnego *Hordeum murinum*. Towarzyszy mu nielicznie stokłosa płonna *Bromus sterilis* i miękka *B. hordeaceus*.

Urtico-Malvetum neglectae

Zespół synantropijny, wykształcający się rzadko w obrębie starej zabudowy w zachodniej części miasta. W jego fitocenozach rosną: przymiotno kanadyjskie *Conyza canadensis*, śláz zaniedbany *Malva neglecta*, pokrzywa żegawka *Urtica urens* i stulisz lekarski *Sisymbrium officinale*, rzadziej także komosa wielonasienna *Chenopodium polyspermum* i pieprzyca gruzowa *Lepidium rudemale*.

Zbiorowiska ze związku Onopordion acanthii

Wykształcają się na gruzowiskach, np. przy drodze na Białogard, na nasypach kolejowych i w kompleksach ogródków działkowych. Zbiorowiska te tworzą wysokie byliny, takie jak: żmijowiec zwyczajny *Echium vulgare*, nostrzyk żółty *Melilotus officinalis*, nostrzyk biały *M. alba*, rzadko także: rezeda żółtawa *Reseda luteola*, popłoch okazały *Onopordon acanthium*, sałata kompasowa *Lactuca serriola*, komosa strzałkowata *Chenopodium bonus-henricus* i in.

Lolio-Plantaginetum

Zbiorowisko wykształcające się powszechnie w miejscach wydeptywanych – na ścieżkach i przydrożach. Budowane jest przez niskie byliny i rośliny jednoroczne, np. rumianek bezpromieniowy *Chamomilla suaveolens*, wiechlinę roczną *Poa annua*, życię trwałą *Lolium perenne*, babkę zwyczajną *Plantago major*.

Prunello-Plantaginetum

Zbiorowisko dywanowe, wykształcające się na ścieżkach i przydrożach leśnych. Fitocenozy buduje głowienka pospolita *Prunella vulgaris*, inne gatunki znoszące wydeptywanie, takie jak: rumianek bezpromieniowy *Chamomilla suaveolens*, wiechlina roczna *Poa annua*, życica trwałą *Lolium perenne*, babka zwyczajna *Plantago major* oraz przechodzące gatunki leśne, np. kuklik pospolity *Geum urbanum* i kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*.

W **Gminie Ustronie Morskie** brak większych jezior i cieków. Do Bałtyku uchodzi w granicach gminy Melechowska Struga, która niemal pozbawiona jest roślinności wodnej z wyjątkiem odcinków, gdzie rośnie liczniej potocznik wąskolistny *Berula erecta*. W rowach melioracyjnych z roślin wodnych obecne są w zasadzie tylko gatunki pleustonowe – rzęsy i spirodela.

Zbiorowisk makrohydrofitów z grzybieniami białymi *Nymphaea alba* wykształcają się w zbiorniku eutroficznym na północnym skraju Lasu Łasińskiego (oddz. 304), na stawach w zachodniej części Lasu Kołobrzieskiego oraz w jeziorze dystroficznym na torfowisku na wschód od Rusowa (tu niszczone przez wędkarzy).

Fot. 33. Zbiornisko rdestnicy pływającej w stawie śródpolnym koło miejscowości Gwizd

W kilku niewielkich zbiornikach występują pospolite zbiorniska roślinności wodnej z inwazyjną moczarką kanadyjską *Elodeetum canadensis*, poza tym z rdestnicą pływającą *Potametum natantis* i rdestem ziemnowodnym *Polygonetum natantis*. W stawach w Lesie Kołobrzescim łanowo rośnie rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*, a podawano stąd także zbiornisko przestki *Hippuris vulgaris* w formie podwodnej *Hippuridetum submersae*, wywłócznika kłosowego *Myriophyllum spicati* i pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris*. Agregacje roślin wodnych z racji niskiego stopnia organizacji i zwykle niewielkich areatów trudno definiować w odniesieniu do klasyfikacji syntaksonomicznych zespołów roślinnych. Stosunkowo częste w różnego rodzaju zbiornikach i rowach są zbiorniska pleustonowe: *Lemnetum trisulcae*, *Spirodeletum polyrhizae*, rzadziej zespół rzęsy garbatej *Lemnetum gibbae*.

W wyrobisku na północny wschód od Kukinki, w pobliżu wysypiska śmieci, stwierdzono obecność łąki ramienicowej *Charetum fragilis* z udziałem rdestnicy drobnej *Potamogeton pusillus*.

Wokół zbiorników i na nieużytkowanych kośnie torfowiskach niskich pradoliny kamieńsko-kołobrzesckiej wykształcają się szuwały. Największe powierzchnie zajmują szuwały trzciny pospolitej *Phragmitetum australis* rozpowszechnione wzdłuż brzegów zbiorników i na mokradłach wokół lotniska w Bagiczu, w Sianożętach, Kukinii i koło Rusowa. Przy niektórych zbiornikach (np. w oddz. 304 w Łasińskim Lesie oraz na stawach w Lesie Kołobrzescim duże powierzchnie zajmują wzdłuż brzegów szuwały pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae*. W obu wypadkach szuwały te są ubogie gatunkowo. Tylko szuwar trzcinowy w postaci lądowej wyróżniać się może bogatszym składem, np. na torfowiskach koło Bagicza miejscami nawiązując do zbiornisk ziołoroślowych ze względu na duży udział kielisznika zaroślowego i pokrzywy zwyczajnej. Z szuwarów właściwych w kilku miejscach wykształcają się eutroficzne zbiorniska mанны mielec (m.in. przy stawach w Lesie Kołobrzescim i w Rusowie).

Stosunkowo rzadkie w gminie i niezbyt rozległe są szuwały wielkoturzycowe, budowane głównie przez turzycę błotną *Carex acutiformis* i zaostrzoną *C. gracilis*, rzadko wykształcają się wąskie zbiorniska z turzycą sztywną *Carex elata*, prosową *C. paniculata* i nibyciborową *C. pseudocyperus* (np. zbiorniki na północ od lotniska w Bagiczu). Rzadkie są niskie szuwały skrzypu bagiennego *Equisetum fluviatilis* (stawy w zachodniej części Lasu Kołobrzesciego) i ponikła błotnego *Eleocharis*

palustris (zbiornik przy wysypisku odpadów k. Kukinki). Mokradła na glinie zasobnej w węglan wapnia na północ od lotniska w Bagiczu porasta bogaty florystycznie szuwar z sitowiem *Tabernemontana Scirpus tabernaemontani* z licznym udziałem turzycy *Oedera*, ponikła błotnego i situ członowanego.

Roślinność typowa dla przejściowych torfowisk emersyjnych wykształca się na niewielkim torfowisku wokół dystroficznego, śródleśnego jeziora w oddz. 332Af, ok. 1 km na wschód od Rusowa oraz w postaci zdegradowanej na niewielkich mszarach w obrębie Lasu Kołobrzieskiego.

Koło Rusowa występuje tu zbiorowisko *Sphagnum recurvum*-*Eriophorum angustifolium* z jednolitą warstwą mszystą, budowaną niemal wyłącznie przez torfowca *Sphagnum fallax* z warstwą zielną zdominowaną przez wełniankę wąskolistną i żurawinę błotną *Vaccinium uliginosum*. W zachodniej części torfowiska występuje zbiorowisko *Sphagnum recurvum*-*Eriophorum vaginatum*, o charakterze wysokotorfowiskowym, luźno porastające niskimi sosnami. Niewielkie mszary w Lesie Kołobrzieskim poprzrastane są turzycą nitkowatą *Carex lasiocarpa*, turzycą dzióbkową *Carex rostrata* i sitem rozpierzchnym *Juncus effusus*. Miejscami na obrzeżach występują niewielkie, ale malownicze płaty z dominacją płonnika pospolitego *Polytrichum commune*.

Roślinność segetalna i ruderalna

Na terenie Gminy Kołobrzeg najszerzej rozpowszechnione w miejscowościach i na przydrożach są zbiorowiska wydeptywiskowe. Na terenach otwartych i zabudowanych jest to zespół *Lolio-Plantaginietum* z niskimi bylinami i roślinami jednorocznymi odpornymi na uszkodzenia mechaniczne. Zespół ten w kadłubowej postaci pojawia się także w obrębie lasów. Niezbyt rozpowszechniony na drogach leśnych jest zespół *Prunello-Plantaginietum* z główienką pospolitą *Prunella vulgaris*, kuklikiem pospolitym *Geum urbanum* i kostrzewą olbrzymią *Festuca gigantea*.

W obrębie miejscowości zagospodarowanie zieleni, utrzymywanie trawników i powierzchnie utwardzone znacznie ograniczyły przestrzeń zajmowaną na dawnych przychaciach i przydrożach przez roślinność ruderalną. Na inicjalnych lub często przekształcanych siedliskach kształtują się zbiorowiska roślin jednorocznych z rzędu *Sisymbrietalia*. Do najbardziej rozpowszechnionych należy *Sisymbrium sophiae* tworzony m.in. przez stulichę psią i stulisza lekarskiego. Starsze siedliska ruderalne, zwłaszcza na przydrożach i miedzach zajmują zbiorowiska bylin z rzędu *Artemisietalia vulgaris*, a przy dawnych parkach, cmentarzach i zaroślach także zbiorowiska okrajkowe z rzędu *Glechometalia*. Dominują w nich łopiany, bylica pospolita, pokrzywa zwyczajna, na miedzach także trzcinnik piaskowy.

Na polach zajmowanych pod uprawy zbóż stwierdzono pospolite gatunki segetalne, wyraźnie skupione na skrajach upraw i przydrożach, co wynika z intensywnego użytkowania rolniczego, w tym zwłaszcza stosowania herbicydów w uprawach. Zarejestrowano gatunki typowe dla słabych gleb oraz gatunki pospolite, o szerokiej skali wymagań ekologicznych, najbardziej rozpowszechnione wśród chwastów segetalnych: miotła zbożowa *Apera spica-venti*, chaber bławatek *Centaurea cyanus*, tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris*, bodziszek drobny *Geranium pusillum*, farbownik polny *Anchusa arvensis*, komosa biała *Chenopodium album*, maruna bezwonna *Tripleurospermum inodorum*, rumianek pospolity *Matricaria chamomilla*, mak polny *Papaver rhoeas*. Ze względu na skutki zabiegów agrotechnicznych klasyfikacja syntaksonomiczna zespołów roślinnych jest trudna, a w wielu przypadkach niemożliwa do zespołu roślinnego.

Większe zachwaszczenie obserwowano na słabych, piaszczystych glebach, gdzie wykształcają się zbiorowiska segetalne z rzędu *Aperetalia*. Występują w nich takie gatunki jak: czerwiec roczny *Scleranthus annuus*, sporek polny *Spergula arvensis*, fiołek polny *Viola arvensis*, rdestówka powojowata *Fallopia convolvulus*, chaber bławatek *Centaurea cyanus*, mak polny *Papaver rhoeas*, konyza kanadyjska *Conyza canadensis*, tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris*, maruna bezwonna *Matricaria maritima*. Lokalnie, w rejonie Nowogardku rośnie masowo w takich zbiorowiskach inwazyjna tomka oścista *Anthoxanthum aristatum*, a w okolicach Starego Borka i Głowaczewa – chłodek drobny *Arnoseris minima*. Rzadko występują z zanikających chwastów kąkol polny *Agrostemma githago* i stokłosa żytnia *Bromus secalinus*.

Specyfiką Pomorza Środkowego jest rozpowszechnienie poza tym rzadko rejestrowanego

zespołu chwastów *Spergulo-Chrysanthemetum segeti*. Wykształca się on na obrzeżach upraw zbóż w okolicach Budzistowa, podawany był z okolic Niekanina, Obrotów, Drzonowa, Sarbi, Karcina, Stramnicy. Charakterystyczny wygląd nadaje tym zbiorowiskom zwykle masowo występujący złocień polny *Chrysanthemum segetum*. Zbiorowiska bywają zróżnicowane pod względem składu. Do częstszych gatunków towarzyszących należą: sporek polny *Spergula arvensis*, maruna bezwonna *Tripleurospermum inodorum*, farbownik polny *Anchusa arvensis*, komosa biała *Chenopodium album*, tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris*.

W uprawach okopowych i kukurydzy wykształcają się zbiorowiska z rzędu *Polygono-Chenopodietalia*. Reprezentują zespoły *Echinochloo-Setarietum* oraz *Veronico-Fumarietum officinalis*. Dominują w nich takie gatunki jak: komosa biała, bodziszek drobny, rdest ptasi, maruna bezwonna..

Na terenie Gminy Ustronie Morskie najszerszej rozpowszechnione w miejscowościach i na przydrożach są zbiorowiska wydeptywiskowe. Na terenach otwartych i zabudowanych jest to zespół *Lolio-Plantaginetum* z niskimi bylinami i roślinami jednorocznymi odpornymi na uszkodzenia mechaniczne. Zespół ten w kadłubowej postaci pojawia się także w obrębie lasów. Niezbyt rozpowszechniony na drogach leśnych jest zespół *Prunello-Plantaginetum* z główienką pospolitą *Prunella vulgaris*, kuklikiem pospolitym *Geum urbanum* i kostrzewą olbrzymią *Festuca gigantea*. Miejscami licznie w koleinach rośnie inwazyjny sit cienki *Juncus tenuis*. Specyfiką Lasu Kołobrzieskiego jest kształtowanie się siedlisk mikroługowych w koleinach dróg i występowanie rzadkich gatunków na drogach gruntowych, takich jak: przetacznik górski, rzeżucha leśna i tojeść gajowa.

W obrębie miejscowości zagospodarowanie zieleni, utrzymywanie trawników i powierzchnie utwardzone znacznie ograniczyły przestrzeń zajmowaną na dawnych przychaciach i przydrożach przez roślinność ruderalną. Na inicjalnych lub często przekształcanych siedliskach kształtują się zbiorowiska roślin jednorocznych z rzędu *Sisymbrietalia*. Do najbardziej rozpowszechnionych należy *Sisymbrietum sophiae* tworzony m.in. przez stulicę psią i stulisza lekarskiego. Starsze siedliska ruderalne, zwłaszcza na przydrożach i miedzach zajmują zbiorowiska bylin z rzędu *Artemisietalia vulgaris*, a przy dawnych parkach, cmentarzach i zaroślach także zbiorowiska okrajkowe z rzędu *Glechometalia*. Dominują w nich łopiany, bylica pospolita, pokrzywa zwyczajna, na miedzach także trzcinnik piaskowy. W wielu miejscach, zwłaszcza w rejonie Ustronia, rozprzestrzeniają się płaty inwazyjnego rdestowca ostrokończystego *Reynoutria japonica*.

Na polach zajmowanych pod uprawy zbóż stwierdzono pospolite gatunki segetalne, skupiające się na skrajach upraw i przydrożach, co spowodowane jest intensywnym użytkowaniem rolniczym, w tym zwłaszcza stosowaniem herbicydów w uprawach. Zarejestrowano gatunki typowe dla słabych gleb oraz gatunki pospolite, o szerokiej skali wymagań ekologicznych, najbardziej rozpowszechnione wśród chwastów segetalnych: chaber bławatek *Centaurea cyanus*, tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris*, bodziszek drobny *Geranium pusillum*, farbownik polny *Anchusa arvensis*, komosa biała *Chenopodium album*, maruna bezwonna *Tripleurospermum inodorum*. Ze względu na skutki zabiegów agrotechnicznych klasyfikacja syntaksonomiczna zespołów roślinnych jest trudna, a w wielu przypadkach niemożliwa do zespołu roślinnego. Odłogi porastające zbiorowiskami z dominacją perzu, trzcinnika piaskowego i ostrożeńca polnego, w rejonie Kukini i Rusowa stały się także miejscem inwazji okazałego barszczu Sosnowskiego, panującego tu na obszarze obejmującym wiele hektarów.

W uprawach okopowych i kukurydzy wykształcają się zbiorowiska z rzędu *Polygono-Chenopodietalia*. Reprezentują zespoły *Echinochloo-Setarietum* oraz *Veronico-Fumarietum officinalis*. Dominują w nich takie gatunki jak: komosa biała, bodziszek drobny, rdest ptasi, maruna bezwonna.

2.6.2. Występowanie typów siedlisk przyrodniczych

Na terenie **Gminy Miasto Kołobrzeg** stwierdzono następującej siedliska przyrodnicze podlegające ochronie zgodnie z prawem Unii Europejskiej oraz prawem polskim:

Ujścia rzek (estuaria) (kod 1130). Miejszem, w którym następuje mieszanie się wód morskich i pochodzących ze spływu lądowego wód słodkich jest ujściowy odcinek rzeki Parsęty objęty falochronami, włącznie z obszarem portu, który ze względu na głębokość i rozszerzenie basenów portowych sprzyja mieszaniu wód rzeki i morskich.. Problematyczny jest status tego siedliska ze względu na stopień przekształcenia. Ze względu na warunki ekologiczne jest to estuarium ponieważ łączy w sobie różne siedliska, a niezależnie od stopnia przekształcenia organizmy typowe dla tego siedliska tu występują, roślinność wodna zanurzona utrzymuje się w basenach portowych, a halofilne gatunki ziołoroślowe (dzięgiel litwor nadbrzeżny) rosną wzdłuż narzutów kamiennych u nasady falochronu. Głównymi zagrożeniami dla estuariów jest brak siedlisk litoralnych związanych z zabudową brzegów oraz regularna, hydrotechniczna ingerencja w dno (w tym wypadku jednak naśladująca w dużym stopniu swymi skutkami procesy naturalne). Poza tym problem stanowi eutrofizacja i zanieczyszczenie wód.

Kidzina na brzegu morskim (kod 1210). Siedlisko powstające w wyniku osadzania na piaszczystych plażach szczątków roślin morskich oraz kawałków drewna i innych materiałów organicznych przynoszonych do morza przez rzeki. Jest to siedlisko nietrwałe, o zmiennym rozmieszczeniu, niszczone przez silne sztormy, stąd co roku odtwarzane na nowo. Zasiedlane jest tylko przez rośliny roczne, o krótkim cyklu życiowym, preferujące siedlisko równocześnie bogate w azot (z rozkładających się szczątków roślin) i zasolone. Spotyka się tu: łobodę oszczepowatą *Atriplex prostrata*, rukwiel nadmorską *Cakile maritima*, marunę nadmorską *Matricaria maritima* i solankę kolczystą *Salsola kali* ssp. *kali*. Rośliny te tworzą ubogie zbiorowiska o niewielkim stopniu pokrycia, często po prostu rosną pojedynczo. Kidzina może występować wzdłuż całego brzegu morskiego, jednak ze względu na intensywne użytkowanie rekreacyjne w gminie wykształca się szczątkowo. Największym problemem w zachowaniu tego siedliska jest usuwanie kidziny podczas czyszczenia plaż. Dlatego kluczowe miejsce dla kształtowania się tego siedliska to zamknięta plaża w obrębie wojskowej stacji bazowania na zachód od ujścia Parsęty.

Klify na wybrzeżu Bałtyku (kod 1230). Strome urwiska powstające na skutek podcinania wysokiego brzegu morskiego w jego dolnej części przez fale morskie i obrywania się części górnej. Nie uznaje się za siedlisko podciętych erozyjnie wydm, które zgodnie z poradnikami zaliczane są do siedlisk wydmowych. Na terenie gminy żywe klify (1230-1), pozostające przez cały czas pod wpływem erozyjnego działania fal wykształcają się na wysokości Parku Jedności Narodowej w dzielnicy Zachodniej oraz na dwóch odcinkach w rejonie Ekoparku Wschodniego. Charakter roślinności zależy od podłoża budującego klif. Na podłożu gliniastym lub ilastym występującym we wschodniej części miasta, roślinami pionierskimi jest podbiał *Tussilago farfara* i ostrożeń polny *Cirsium arvense*. Na lekko zasadowym podłożu klifów osypiskowych wykształcają się zbiorowiska inicjalne z koniczyną łąkową *Trifolium pratense* i dzwonkiem brzoskwiniolistnym *Campanula persicifolia*.

Śródlądowe błotniste solniska z solirodem (*Salicornion ramosissimae*, kod 1310). Miejsca podmokłe, zasilane stale przez wypływy silnie zasolonych wód podziemnych, zwykle nad płytko zalegającymi pokładami soli kamiennych. W skali kraju to siedlisko spotykane wyjątkowo, a w Polsce północnej uznawane przez dłuższy czas za zniszczone i nieistniejące. Występuje w obszarze opracowania na solnisku między Kołobrzegiem i Budzistowem. Siedlisko wyróżnia specyficzna roślinność halofilna (słonolubna). W ubogich gatunkowo zbiorowiskach i o bardzo zmiennym pokryciu dominuje soliród zielny *Salicornia europaea*, któremu towarzyszy muchotrzew solniskowy *Spergularia salina* oraz aster solny *Aster tripolium*.

Śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwały (*Glauco-Puccinietalia*, kod 1340). Siedliska przyrodnicze o wyglądzie łąki lub niskiego szuwaru związane z miejscami zasilanymi wodami słonymi. Mimo położenia nadmorskiego – w obszarze opracowania brak tego typu siedlisk kształtowanych pod wpływem wód morskich. Występujące solniska zasilane są wysiekami wód zasolonych i ze względu na genezę zaliczane powinny być do typu solnisk śródlądowych. Położenie nadmorskie powoduje jednak, że siedliska solniskowe w rejonie Kołobrzegu mają specyficzny charakter i wzbogacone są o gatunki typowe dla wybrzeży atlantyckich zachodniej Europy, poza tym nie spotykanymi w Polsce. W szczególności takim unikatowym składnikiem jest uważana przez wiele lat za wymarłą turzycę wyciągnięta *Carex extensa*.

W gminie występuje kilka podtypów siedliska. Podtyp siedliska 1340-1 – murawa z mannica odstającą i muchotrzewem solniskowym *Puccinellio-Spergularietum salinae* to pionierskie, zwykle tylko kilkogatunkowe zbiorowisko. Występuje w obrębie solnisk między Kołobrzegiem a Budzistowem oraz na plaży nad Parsętą na Wyspie Solnej. Rozwija się na nagiej powierzchni gleby – na buchtowiskach i legowiskach dzików wśród trzcinowisk, na obrzeżach słonych błot z solirodem zielnym *Salicornia europaea* oraz na mineralnym, odsłoniętym brzegu rzeki. W zbiorowiskach tych dominuje muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, łoboda oszczepowata *Atriplex prostrata*, aster solny *Aster tripolium*.

Drugi podtyp to łąki solniskowe z sitem Gerarda *Juncetum gerardi* (1340-2). Są to zbiorowiska występujące na wilgotnych lub świeżych torfach. Jego fitocenozy występują w na Owczym Bagnie oraz na solniku między Kołobrzegiem i Budzistowem. Na badanym terenie w zasadzie nie stwierdzono typowych płatów tego zbiorowiska. Wszędzie występuje w postaci zdegradowanej w wyniku ekspansji trzciny pospolitej *Phragmites australis*. W efekcie zespół reprezentowany jest wyłącznie przez zbiorowiska, w których dominuje sit Gerarda *Juncus gerardi* i trzcina. Częstym gatunkiem towarzyszącym jest turzycę lisia *Carex vulpina*, rzadko: mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, świbka błotna *Triglochin palustris* i morska *T. maritima*, babka nadmorska *Plantago maritima*, mietlica rozłogowa *Agrostis stolonifera*.

Solnikom zagraża ekspansja trzciny, co jest skutkiem zaniechania ich ekstensywnego użytkowania pastwiskowego i łąkarskiego. Problemem jest także osuszanie łąk i potencjalna presja inwestycyjna w miejscach ich występowania.

Fot. 34. Słone błota z solirodem zielnym między Kołobrzegiem i Budzistowem

Inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych (kod 2110). Siedlisko to stanowią drobne pofałdowania na granicy plaży letniej i zimowej (2110-1) lub gładkie kopczyki z piasku u podnóża wydmy białej (2110-2), często poddawane działaniu sztormów. Siedlisko jest bardzo dynamiczne i przemodelowywane w wyniku działania sztormów, a zwłaszcza w wyniku działalności rekreacyjnej. W obszarze opracowania siedlisko wykształca się fragmentarycznie i w wąskich pasmach terenu między wydrami i plażą rekreacyjną, z reguły tam, gdzie pozwala na to ogrodzenie. Najlepsze warunki do występowania tego siedliska znajdują się na zapleczu szerokiej plaży w obrębie wojskowej stacji bazowania na zachód od ujścia Parsęty, gdzie inicjalne wydmy mają jedne z najlepszych warunków do występowania w skali regionalnej. Gatunkami bytującymi w takich warunkach są honkenia piaszkowa *Honckenya peploides* oraz rukwiel nadmorska *Cakile maritima* tworzące wybitnie niestabilne zbiorowiska na odcinkach zalewanych falami. Towarzysza im takie gatunki jak: solanka kolczysta *Salsola kali* ssp. *kali* oraz trawy wydmuchrzyca piaszkowa *Elymus arenarius* i piaszkownica zwyczajna *Ammophila arenaria* w wyższych partiach plaży letniej. Systemy korzeniowe utrwalają lotne podłoże, a wokół pędów tworzą się kopczyki piasku, inicjując powstawanie wydmy.

Największym zagrożeniem dla takich siedlisk jest ruch turystyczny oraz utrwalanie piasków przez nasadzenia i zabudowę techniczną brzegu.

Fot. 35. Siedliska inicjalnych wydmy białych na zachód od ujścia Parsęty

Nadmorskie wydmy białe z zespołem *Elymo-Ammophiletum arenariae* (kod 2120). Wydmy białe to wały piasku nanoszonego przez wiatr, tworzące się równoległe do brzegu morza. Pokrywa roślinna na nich jest zwykle luźna i uboga, a tworzą ją głównie skupienia piaszkownicy zwyczajnej *Ammophila arenaria* i wydmuchrzycy piaskowej *Elymus arenarius*. Na skutek stałego nanoszenia piasku przez wiatr wydmy białe rosną i mają dynamiczną formę. W miarę starzenia wydmy białych wzrasta zagęszczenie roślin, co ułatwia dalszą akumulację piasku w obrębie wydmy. W miejscach słabiej zasypywanych pojawiają się: kostrzewa czerwona podgatunek piaszkowy *Festuca rubra* subsp. *arenaria*, groszek nadmorski *Lathyrus japonicus*, turzycza piaszkowa *Carex arenaria*, szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, bylica polna odmiany nadmorskiej *Artemisia campestris* var. *sericea* i jastrzębiec baldaszkowy odmiany wydmovej *Hieracium umbellatum* var. *linariifolium*. Największy

problem w ochronie tego siedliska paradoksalnie stanowią działania zmierzające do ochrony wybrzeża. Obecne gatunki krzewów wprowadzane na wydmy w celu ich stabilizacji (zwłaszcza wierzba wawrzynkowa i róża pomarszczona) powodują akumulację próchnicy i przyspieszoną sukcesję skutkującą kształtowaniem warunków siedliskowych typowych dla wydmy szarej. Zwarte zarośla gatunków inwazyjnych eliminują przy tym wszelką roślinność typową dla wydmy, ewentualnie ograniczają jej miejsca występowania do luk wśród zakrzaczeń.

Nadmorskie wydmy szare z murawą psammofilną *Helichryso-Jasionetum litoralis* (kod 2130). Wydmy szare są kolejnym po wydmach białych stadium sukcesyjnym rozwoju wydmy nadmorskiej, z zapoczątkowanym procesem gromadzenia się próchnicy i powstawania gleby. Na wydmach szarych rozwijają się murawy napiaskowe, a cechy podłoża stopniowo są modyfikowane: wzrasta pojemność wodna, podłoże staje się bardziej zwarte i zmniejsza się jego przewiewność, odczyn staje się obojętny lub słabo kwaśny. Ze względu na systematyczne działania w celu ochrony brzegu morskiego, dawne wały wydmy szarej w zasadzie w całości zajmują obecnie nasadzenia rozmaitych gatunków drzew, głównie sosny zwyczajnej, hakowatej i kosówki. Roślinność typowa dla tego siedliska kształtuje się na bardzo niewielkich powierzchniach na skrajach wydmy białej i lasów oraz na siedliskach zastępczych – w lukach między zaroślami na antropogenicznie ustabilizowanych wydmach. W mieście Kołobrzeg siedliska wydmy szarej zostały zalesione lub przekształcone w zieleń parkową i jedynie wąski pas na szczycie wału wydmy w obrębie wojskowej jednostki bazowania na zachód od ujścia Parsęty to siedlisko zachowane w rozpoznawalnej postaci.

W płatach roślinności wskaźnikowych dla siedliska wydmy szarej zagęszczenie roślin jest bardzo zmienne. Licznie rośnie tu szczotlika siwa *Corynephorus canescens*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, turzycza piaszczysta *Carex arenaria* oraz utrzymujące się po młodszym okresie rozwoju wydmy – piaszczysta zwyczajna *Ammophila arenaria* i wydmuchrzyca piaszczysta *Elymus arenarius*. Licznie pojawiają się tu porosty i mszaki. Na te wydmy wkraczają też luźno rosnące okazy sosny, ale dominuje inwazyjna wierzba wawrzynkowa *Salix daphnoides*.

Wydmy szare są zagrożone zalesieniami oraz wkraczaniem gatunków nitrofilnych i zmniejszeniem powierzchni muraw.

Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich (kod 2180). Siedlisko przyrodnicze obejmujące lasy o zróżnicowanej fizjonomii, które łączy specyficzna flora typowa dla wybrzeża bałtyckiego i geneza podłoża. Najbardziej inicjalne siedliska zajmują bory sosnowe zwane bżynowymi *Empetro nigri-Pinetu*, które jednak w granicach miasta praktycznie nie występują. O obecnym rozprzestrzenieniu i charakterze zbiorowisk leśnych porastających wydmy i ich zaplecze zdecydowały bowiem nie naturalne procesy sukcesyjne, lecz planowe nasadzenia sosny, brzozy, dębów i innych gatunków. W efekcie nasadzeń oraz odnowień naturalnych w pasie nadmorskim kształtują się zbiorowiska nawiązujące do lasów brzozy-dębowych *Betulo pendulae-Quercetum roboris* (kod 2180-1). Wyróżniają się one wielogatunkowym i bujnym podszytem, co prowadzi do powstawania warstwy szybko przetwarzanej próchnicy i kształtowania się specyficznej roślinności nawiązującej swym charakterem wręcz do zbiorowisk grądowych. Obok podrostu dębów, brzozy i domieszkowych buków, w bujnym podszytu obecna jest kruszyna *Frangula alnus*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, leszczyna *Corylus avellana*, kalina *Viburnum opulus*, szakłak *Rhamnus cathartica*, głóg *Crataegus monogyna* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*. Specyficzny dla tych lasów jest liczny udział w runie zarówno gatunków borowych jak i typowych dla dąbrów oraz żyznych lasów liściastych (kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum* i in.).

Lasy na wydmach stanowiące siedlisko przyrodnicze występują wzdłuż wydmy odcinka wybrzeża w Dzielnicy Zachodniej ciągnąc się w stronę Grzybowa. Problemem w ich ochronie jest silna presja rekreacyjna oraz wykonywanie niektórych prac związanych z gospodarką leśną, w szczególności wykonywanie zrębów zupełnych i sztuczne odnawianie siedlisk nadmorskich sosną zwyczajną, z niedostatecznym wykorzystaniem gatunków odnawiających się naturalnie.

Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (kod 3150). Siedlisko obejmuje jeziora i starorzecza o wodach średnio żyznych i żyznych, w których rozwijają się bujnie zbiorowiska roślin podwodnych oraz pływających na powierzchni wody. Stosunkowo wysoka żyzność wód wiąże się zwykle z niską przezroczystością wody tych zbiorników. Lustro wody otoczone jest pasem zbiorowisk szuwarowych, a na ich zapleczu często rozwijają się szuwały wysokich turzyc. Zbiorniki eutroficzne w gminie reprezentowane są przez kilka niewielkich jezior w Mirocicach o powierzchni poniżej 2,5 ha. Otoczone szuwarami trzcinowymi zbiorniki porasta ubogie zbiorowisko z grzybieniami białymi. Za zbiorniki naturalne nie uznano zalewów na dawnych gruntach rolnych w Ekoparku, w których zresztą roślinność wodna ma bardzo zmienny charakter, co wiąże się z dużymi wahaniami poziomu wody w latach minionych. Stabilizacja wód w tym obszarze powinna umożliwić rozwój roślinności wskaźnikowej dla wód eutroficznych.

Rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (kod 3260). Siedlisko to jest związane najczęściej z przyróżdłowymi odcinkami cieków, natomiast gminie występuje w Parsęcie w jej odcinku przy południowej granicy miasta. Parsęta na tym odcinku nie ma typowej dla rzek włosienicznikowych postaci jednak występuje tu charakterystyczna dla takich cieków roślinność: włosienicznik rzeczny *Batrachium fluitans*, rzęśl *Callitriche* sp., łączeń baldaszkowaty *Butomus umbellatum*, grązel żółty *Nuphar lutea*, jeżogłówki *Sparganium* sp, wzdłuż szuwarów częsta jest rukiew wodna *Nasturtium officinale*. Rośliny zielne wykształcają formy specyficzne dla szybko płynących wód – zakorzenione w dnie pędy są wielometrowej długości. Siedlisko zagrożone jest przekształceniem hydrotechnicznym rzeki oraz zanieczyszczeniem wód.

Fot. 36. Parsęta w południowej części miasta – rzeka włosienicznikowa

Cieptolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (kod 6120). Siedlisko udokumentowane w Mirocicach. Wykształca się tu jednak słabo, na niewielkiej powierzchni w postaci muraw zawciągu pospolitego, mietlicy pospolitej i szczotliczy siwej (zespół *Armerio elongatae-Festucetum ovinae*) oraz muraw mietlicy pospolitej *Agrostis capillaris*, kupkówki pospolitej *Dactylis glomerata*, kostrzewy czerwonej *Festuca rubra* i wiechliny łąkowej *Poa pratensis* z dominacją gatunków psammofilnych, w tym charakterystycznych dla muraw piaskowych z klas: *Koelerio-*

Corynephoretea (kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, jasieniec piaskowy *Jasione montana*) i *Calluno-Ulicetea* (jastrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella*). Zbiorowiska te zagrożone są sukcesją roślinności i potencjalnie zmianą sposobu użytkowania gruntów.

Ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) (kod 6430). Nadrzeczne, nitrofilne i bogate gatunkowo zbiorowiska okrajkowe wykształcają się wąskimi pasami wzdłuż Parsęty. W obrębie miasta Kołobrzeg występują wąskie i silnie przekształcone, związane z zabudowanymi brzegami siedliska ziołorośli subhaleofilnych z dzięglem litworem nadbrzeżnym *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*. Powyżej centrum miasta, na brzegach Wyspy Solnej w kompleksach przestrzennych z szuwarami i zaroślami wierzb wąskolistnych występują wąskie i niewielkie powierzchniowo płaty ziołorośli okrajkowych z dominacją sadzca konopiastego *Eupatorium cannabinum*, wierzbownicy kosmatej *Epilobium hirsutum* i pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica*, z dużym udziałem kielisznika zaroślowego *Calystegia sepium*. We zbiorowiskach tych stałą i liczną domieszkę stanowią gatunki nitrofilne, obok pokrzywy: przytulia czepna *Galium aparine*, bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*. Do ziołorośli okrajkowych często wkraczają i opanowują te siedliska gatunki inwazyjne obcego pochodzenia: niecierpek gruczołowaty *Impatiens glandulifera*, rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica*, nawłóć późna *Solidago gigantea*, słonecznik bulwiasty *Helianthus tuberosus*. Fitocenozy z dominacją obcych gatunków nie są chronione – wyparty one zupełnie rodzime ziołorośla na wielu odcinkach Kanału Drzewnego.

Świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (kod 6510). Jako siedlisko klasyfikowane są półnaturalne, bogate florystycznie, ekstensywnie użytkowane (koszone do dwóch razy w roku po wykłoszeniu traw), słabo lub umiarkowanie nawożone. Na niżu wyróżniane są dwa podtypy siedliska: łąka rajgrasowa (owsicowa) (*Arrhenatheretum elatioris*) (6510-1) i łąka z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną (zbiorowisko *Poa pratensis-Festuca rubra*) (6510-2). W obszarze opracowania na użytkach zielonych dominują jednak zbiorowiska mające formę raczej ubogich traworośli z dominującymi w różnych fazach rozwoju i siedliskach takimi gatunkami jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa* i kłosówka wełnista *Holcus lanatus*.

Niewielkie, wielogatunkowe płaty świeżych łąk wykształcające się na glebach mineralnych i mineralno-organicznych zarejestrowano w Miocicach. Występują tu w sąsiedztwie nasypu kolejowego przy zachodniej granicy działki nr 4 i w kompleksie zapustów osikowych przy wschodniej granicy działki łąki rajgrasowe *Arrhenatheretum elatioris*. Do roślin charakterystycznych dla tych siedlisk należą trawy: *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata* oraz liczne gatunki dwuliścienne, np.: krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, przytulia pospolita *Galium mollugo*. Fitocenozy z gatunków charakterystycznych zespołu występuje tu rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, któremu towarzyszą m.in. bodziszek łąkowy *Geranium pratense* i pasternak *Pastinaca sativa*. Zbiorowisko dobrze wyróżniają także występujące miejscami masowo takie gatunki jak kupkówka pospolita *Dactylis glomerata* i komonica zwyczajna *Lotus corniculatus*.

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea nigrae*) (kod 7140). W gminie nie występują torfowiska przejściowe, jednak jako siedlisko przyrodnicze tego typu podano stadia sukcesyjne eutroficznych zbiorowisk mszystych z mokrąśką zaostrzoną *Calliergonella cuspidata* i storczykami. Zarośla w nich tworzy wierzb łoża *Salix cinerea*, w runie duży udział mają gatunki szuwarowe – turzycza błotna *Carex acutiformis* i trzcina pospolita *Phragmites australis*. Rosną tu także typowe dla trzęsawisk takie gatunki jak: bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, kozłek dwupienny *Valeriana dioica*, turzycza prosowa *Carex panicea*.

Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion* (kod 9110) – lasy bukowe na ubogich, kwaśnych glebach. Wykształcają się w mieście Kołobrzeg na małych powierzchniach w lasach wokół Podczela. W drzewostanie zdecydowanie dominują buki zwyczajne *Fagus sylvatica*, w domieszcze spotyka się

dęby szypułkowe *Quercus robur* i sosny zwyczajne *Pinus sylvestris*. Warstwa krzewów jest z reguły bardzo słabo rozwinięta, miejscami pojawiają się płyty zwartego odnowienia (młodego pokolenia) bukowego. Płaty siedliska mają charakter świeży – runo jest trawiasto-mszyste z udziałem takich gatunków jak: śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, turzycza pigułkowata *Carex pilulifera*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* i konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*. Rośliny rosną zwykle nielicznie i tylko przy silnej insolacji (np. przy skraju lasu przy drodze Kołobrzeg - Koszalin), runo jest silnie rozwinięte.

Żyzne buczyny *Galio odorati-Fagenion* (kod 9130) – lasy bukowe na żyznych siedliskach, z reguły na glebach o neutralnym lub słabo kwaśnym odczynie, z dominacją gatunków typowych dla lasów liściastych w runie. Wykształcają się na niewielkich powierzchniach w lasach otaczających Podczele. W drzewostanie występują niemal wyłącznie buki, rzadko i pojedynczo jawory, dęby i jesiony. Podszycie leśne jest ubogie, a warstwa zielna bywa różnie rozwinięta, w jednych miejscach jest bogata w liczne gatunki bylin i traw osiagających znaczne pokrycie, gdzie indziej runo jest rzadkie i mało zróżnicowane. Na glebach uboższych, zwykle w urozmaiconym krajobrazie morenowym wykształca się postać z runem, w którym dominuje kępiasta trawa – kostrzewa leśna *Festuca altissima*. W najczęściej spotykanym wariantcie typowym, na terenach zwykle wyrównanych lub w obniżeniach między pagórkami morenowymi, runo składa się zwykle z gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, przytulii wonnej *Galium odoratum*, prosownicy rozpierzchłej *Milium effusum*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*.

Grąd subatlantycki *Stellario-Carpinetum* (kod 9160). Żyzne lub średniożyzne, wielogatunkowe lasy liściaste. W drzewostanie dominuje najczęściej buk *Fagus sylvatica*, grab *Carpinus betulus*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, czasem także wiązy *Ulmus sp.*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i specyficzne dla tutejszych lasów – okazałe czereśnie *Prunus avium*. W często dobrze wykształconej warstwie krzewów dominuje zwykle leszczyna *Corylus avellana*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea* i głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*. Bogate runo składa się z gatunków typowych dla lasów dębowo-grabowych, największe znaczenie diagnostyczne dla grądu subatlantyckiego ma gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*. Skład gatunkowy runa jest zmienny w zależności od żyzności i wilgotności siedliska. Grądy te zajmują podnóża wzniesień morenowych, młode zbocza dolin rzecznych oraz obniżenia i dna dolin poza zasięgiem zalewów. Występują na dużej powierzchni w lasach otaczających Podczele.

Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum* (kod 91D0) – siedlisko priorytetowe. Bory i lasy liściaste na podłożu torfowym z trwale wysokim lustrem wód gruntowych, w bezodpływowych obniżeniach terenu. Woda uboga jest w związki odżywcze, a nieznaczne różnice w żyzności istotnie wpływają na charakter siedliska. W mieście brzeziny bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis* stwierdzono w jednym z obniżów w obrębie kompleksu leśnego otaczającego Podczele. W drzewostanie panuje brzoza omszona, jednak licznie rośnie tu także olsza czarna. W podszycie występuje licznie kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie o dużym zwarcu występują licznie mszaki (w tym torfowce) oraz trzęślica modra *Molinia caerulea*. Towarzyszą im: sit rozpierzchły *Juncus effusus*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea* oraz narecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*.

Fot. 37. Niewielki płat brzeziny bagiennej na zachód od Podczela

Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe (kod 91E0) – siedlisko priorytetowe. Lasy wykształcające się na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych występują w naszym regionie stosunkowo często, zwłaszcza nad mniejszymi rzekami i strumieniami.

Wzdłuż brzegów Parsęty wykształcają się wąskie pasy wiklin nadrzecznych *Salicetum triandro-viminalis* (*91E0-1). Dominują w nich: wierzba wiciowa *Salix viminalis*, biała *S. alba* i krucha *S. fragilis*, rzadziej występuje wierzba purpurowa *S. purpurea*. W runie pojawia się odnowienie wierzb i gatunki szuwarowe, głównie mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, poza tym licznie rosną pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, żywokost lekarski *Symphytum officinale*, na obrzeżach także dzięgiel litwor nadbrzeżny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*.

W kompleksie lasów wokół Podczela oraz w Mirocicach występują niżowe łęgi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* (*91E0-3). W zależności od warunków wilgotnościowych nawiązują w różnych miejscach siedliskowo i florystycznie do olsu *Ribeso nigri-Alnetum*, a gdzie indziej tworzą formy przejściowe do grądów. W odróżnieniu od łęgów jesionowych i grądów w składzie tych zbiorowisk występują gatunki olsowe, szuwarowe i łąkowe. Z kolei od olsów odróżnia je brak gatunków borowych, struktury kępkowej oraz udział gatunków typowych dla żyznych lasów liściastych oraz nitrofilnych. W podroście i podszycie występuje naturalne odnowienie jesionu i czarernchy. Runo jest bujne i wielogatunkowe, szczególnie efektowne w okresie wiosennym.

Natomiast na terenie **Gminy Kołobrzeg** stwierdzono następujące siedliska przyrodnicze wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzięki fauny i flory (tzw. siedliskowej) z zaznaczeniem tzw. typów siedlisk priorytetowych. Siedliska należy określić kodem siedliska przyrodniczego i nazwą typu siedliska zgodnie z Dyrektywą siedliskową oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13.04.2010r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510):

Ujścia rzek (estuaria) (kod 1130). Miejscem, w którym następuje mieszanie się wód morskich i pochodzących ze spływu lądowego wód słodkich jest kanał łączący Jezioro Resko i morze Bałtyckie. Problematyczny jest status tego siedliska ze względu na genezę kanału. Ze względu na warunki ekologiczne jest to estuarium ponieważ łączy w sobie różne siedliska – słodko- i słonowodne. Głównymi zagrożeniami dla estuariów jest zabudowa brzegów i regularna, hydrotechniczna ingerencja w dno (w tym wypadku jednak naśladująca w dużym stopniu swymi skutkami procesy naturalne), poza tym eutrofizacja i zanieczyszczenie wód oraz introdukcja gatunków inwazyjnych do zabudowy brzegów (róża pomarszczona).

Fot. 38. Estuarium – ciek łączący Jez. Resko z Morzem Bałtyckim

Zalewy i jeziora przybrzeżne (laguny) – siedlisko priorytetowe (kod 1150). W gminie reprezentowane przez podtyp jezioro przybrzeżne (1150-2) obejmujący jeden akwen – jezioro Resko Przybrzeżne. Jest to płytki zbiornik o wodach eutroficznych, słabo zasolonych, o dużej amplitudzie wahań poziomu lustra wody i znacznej miąższości osadów dennych. W zbiorniku tym mieszają się wody słodkie i słone, przy czym oddzielenie od morza przez niemal zamkniętą mierzę powoduje dominację wód słodkich wnoszonych do zalewu przez cieki (Rega, Błotnica i in.). Łączność z morzem zapewnia tylko kanał łączący jezioro z morzem. Wzdłuż brzegów jeziora rozwija się bogata roślinność w pasie przybrzeżnym – od strony lądu obecne są szerokie pasy szuwarów trzcinowych, bliżej toni występują płyty oczeretów i piaszczyste łachy. Występowanie makrofitów ograniczone jest z powodu znacznej dynamiki warunków siedliskowych powodowanej przez silne wiatry, falowanie i przesuwanie podłoża. Na rozległych płycznach i w zatokach licznie rosną rdestnice *Potamogeton* sp. i rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*. Zbiornik mieści się w całości obrębie obszaru „Trzebiatowsko-Kołobrzegi Pas Nadmorski” (PLH320017).

Największym zagrożeniem dla tego siedliska jest postępujące wypłcenie zbiornika, powodowane m.in. nanoszone osady, eutrofizację, ograniczenie wlewów wód morskich, zakwity fitoplanktonu, zarastanie przez szuwały od strony lądu. Potencjalnie groźna jest presja na zagospodarowanie rekreacyjne terenów przylegających do jeziora (teren między wypływem wód i przystanią żeglarską).

Fot. 39. Jezioro przymorskie – Resko koło Dźwirzyna

Kidzina na brzegu morskim (kod 1210). Siedlisko powstające w wyniku osadzania na piaszczystych plażach szczątków roślin morskich oraz kawałków drewna i innych materiałów organicznych przynoszonych do morza przez rzeki. Jest to siedlisko nietrwałe, o zmiennym rozmieszczeniu, niszczone przez silne sztormy, stąd co roku odtwarzane na nowo. Zasiedlane jest tylko przez rośliny roczne, o krótkim cyklu życiowym, preferujące siedlisko równocześnie bogate w azot (z rozkładających się szczątków roślin) i zasolone. Spotyka się tu: łobodę oszczepowatą *Atriplex prostrata*, rukwiel nadmorską *Cakile maritima*, marunę nadmorską *Matricaria maritima* i solankę kolczystą *Salsola kali* ssp. *kali*. Rośliny te tworzą ubogie zbiorowiska o niewielkim stopniu pokrycia, często po prostu rosną pojedynczo. Kidzina może występować wzdłuż całego brzegu morskiego, jednak ze względu na intensywne użytkowanie rekreacyjne w obszarze opracowania wykształca się szczątkowo. Największym problemem w zachowaniu tego siedliska jest usuwanie kidziny podczas czyszczenia plaż.

Śródlądowe błotniste solniska z solirodem (*Salicornion ramosissimae*, kod 1310). Miejsca podmokłe, zasilane stale przez wypływy silnie zasolonych wód podziemnych, zwykle nad płytko zalegającymi pokładami soli kamiennych. W skali kraju to siedlisko spotykane wyjątkowo, a w Polsce północnej uznawane przez dłuższy czas za zniszczone i nieistniejące. Występuje w obszarze opracowania na solniku między Kołobrzegiem i Budzistowem. Siedlisko wyróżnia specyficzna roślinność halofilna (słonolubna). W ubogich gatunkowo zbiorowiskach i o bardzo zmiennym pokryciu dominuje soliród zielny *Salicornia europaea*, któremu towarzyszy muchotrzew solniskowy *Spergularia salina* oraz aster solny *Aster tripolium*.

Śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwały (*Glauco-Puccinietalia*, kod 1340). Siedliska przyrodnicze o wyglądzie łąki lub niskiego szuwalu związane z miejscami zasilanymi wodami słonymi. Mimo położenia nadmorskiego – w obszarze opracowania brak tego typu siedlisk kształtowanych pod wpływem wód morskich. Występujące solniska zasilane są wysiękami wód zasolonych i ze względu na

genezę zaliczane powinny być do typu solnisk śródlądowych. Położenie nadmorskie powoduje jednak, że siedliska solniskowe w rejonie Kołobrzegu mają specyficzny charakter i wzbogacone są o gatunki typowe dla wybrzeży atlantyckich zachodniej Europy, poza tym nie spotykanymi w Polsce. W szczególności takim unikatowym składnikiem jest uważana przez wiele lat za wymarłą turzycę wyciągnięta *Carex extensa*.

W obszarze opracowania występuje podtyp siedliska 1340-1 – murawa z mannica odstającą i muchotrzewem solniskowym *Puccinellio-Spergularietum salinae*. Jest to pionierskie, zwykle tylko kilkogatunkowe zbiorowisko, występujące w obrębie solnisk między Kołobrzegiem a Budzistowem oraz na plaży nad Parsętą na Wyspie Solnej. Rozwija się na nagiej powierzchni gleby – na buchtowiskach i legowiskach dzików wśród trzcinowisk, na obrzeżach słonych błot z solirodem zielnym *Salicornia europaea* oraz na mineralnym, odsłoniętym brzegu rzeki. W zbiorowiskach tych dominuje muchotrzew solniskowy *Spergularia salina*, mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, mannica odstająca *Puccinellia distans*, łoboda oszczepowata *Atriplex prostrata*, aster solny *Aster tripolium*.

Drugi podtyp to łąki solniskowe z sitem Gerarda *Juncetum gerardi* (1340-2). Są to zbiorowiska występujące na wilgotnych lub świeżych torfach. Jego fitocenozy występują na solniku między Kołobrzegiem i Budzistowem, w szczątkowej postaci także na skrajach szuwarów między jeziorem Resko i Dźwirzynem. W zasadzie nie stwierdzono w gminie typowych płatów tego zbiorowiska. Wszędzie występuje w postaci zdegradowanej w wyniku ekspansji trzciny pospolitej *Phragmites australis*. W efekcie zespół reprezentowany jest wyłącznie przez zbiorowiska, w których dominuje sit Gerarda *Juncus gerardi* i trzcina. Częstym gatunkiem towarzyszącym jest turzycę lisia *Carex vulpina*, rzadko: mlecznik nadmorski *Glaux maritima*, świbka błotna *Triglochin palustris* i morska *T. maritima*, babka nadmorska *Plantago maritima*, mietlica rozłogowa *Agrostis stolonifera*.

Solnikom zagraża ekspansja trzciny, co jest skutkiem zaniechania ich ekstensywnego użytkowania pastwiskowego i łąkarskiego. Problemem jest także osuszanie łąk i potencjalna presja inwestycyjna w miejscach ich występowania.

Fot. 40. Słone błota z solirodem zielnym koło Budzistowa

Inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych (kod 2110). Siedlisko to stanowią drobne pofałdowania na granicy plaży letniej i zimowej (2110-1) lub gładkie kopczyki z piasku u podnóża wydmy białej (2110-2), często poddawane działaniu sztormów. Siedlisko jest bardzo dynamiczne i przemodelowywane w wyniku działania sztormów oraz działalności rekreacyjnej. W gminie siedlisko wykształca się fragmentarycznie i w wąskich pasmach terenu między wydmami i plażą rekreacyjną, z reguły tam, gdzie pozwala na to ogrodzenie. Gatunkami bytującymi w takich warunkach są honkenia piaszkowa *Honkenya peploides* oraz rukwiel nadmorska *Cakile maritima* tworzące wybitnie niestabilne zbiorowiska na odcinkach zalewanych falami. Towarzyszą im takie gatunki jak: solanka kolczysta *Salsola kali ssp. kali* oraz trawy wydmuchrzyca piaszkowa *Elymus arenarius* i piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria* w wyższych partiach plaży letniej. Systemy korzeniowe utrwalają lotne podłoże, a wokół pędów tworzą się kopczyki piasku, inicjując powstawanie wydmy. Największym zagrożeniem dla takich siedlisk jest ruch turystyczny oraz utrwalanie piasków przez nasadzenia i zabudowę techniczną brzegu.

Fot. 41. Wydma biała koło Dźwirzyna

Nadmorskie wydmy białe z zespołem *Elymo-Ammophiletum arenariae* (kod 2120). Wydmy białe to wały piasku nanoszonego przez wiatr, tworzące się równoległe do brzegu morza. Pokrywa roślinna na nich jest zwykle luźna i uboga, a tworzą ją głównie skupienia piaskownicy zwyczajnej *Ammophila arenaria* i wydmuchrzycy piaskowej *Elymus arenarius*. Na skutek stałego nanoszenia piasku przez wiatr wydmy białe rosną i mają dynamiczną formę. W miarę starzenia wydmy białych wzrasta zagęszczenie roślin, co ułatwia dalszą akumulację piasku w obrębie wydmy. W miejscach słabiej zasypywanych pojawiają się: kostrzewa czerwona podgatunek piaskowy *Festuca rubra* subsp. *arenaria*, groszek nadmorski *Lathyrus japonicus* subsp. *maritimus*, turzycza piaszkowa *Carex arenaria*, szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, bylica polna odmiany nadmorskiej *Artemisia campestris* var. *sericea*, jastrzębiec baldaszkowy odmiany wydmowej *Hieracium umbellatum* var. *linariifolium*. Największy problem w ochronie tego siedliska paradoksalnie stanowią działania zmierzające do ochrony wybrzeża. Obecne gatunki krzewów wprowadzane na wydmy w celu ich stabilizacji (zwłaszcza

wierzba wawrzynkowa i róża pomarszczona) powodują akumulację próchnicy i przyśpieszoną sukcesję skutkującą kształtowaniem warunków siedliskowych typowych dla wydmy szarej. Zwarte zarośla gatunków inwazyjnych eliminują przy tym wszelką roślinność typową dla wydmy, ewentualnie ograniczają jej miejsca występowania do luk wśród zakrzaczeń. W obrębie gminy wydmy białe występują wzdłuż całego wybrzeża morskiego, przy czym kształtują się zarówno w postaci akumulacyjnego wału na zapleczu plaży, jak i podciętego wału w skutek działania abrazyjnego morza.

Fot. 42. Wydma szara koło Grzybowa

Nadmorskie wydmy szare z murawą psammofilną *Helichryso-Jasionetum litoralis* (kod 2130). Wydmy szare są kolejnym po wydmach białych stadium sukcesyjnym rozwoju wydmy nadmorskiej, z zapoczątkowanym procesem gromadzenia się próchnicy i powstawania gleby. Na wydmach szarych rozwijają się murawy napiaskowe, a cechy podłoża stopniowo są modyfikowane: wzrasta pojemność wodna, podłoże staje się bardziej zwarte i zmniejsza się jego przewiewność, odczyn staje się obojętny lub słabo kwaśny. Ze względu na systematyczne działania w celu ochrony brzegu morskiego, dawne wały wydmy szarej w zasadzie w całości zajmują obecnie nasadzenia rozmaitych gatunków drzew, głównie sosny zwyczajnej, hakowatej i kosówki. Roślinność typowa dla tego siedliska kształtuje się na bardzo niewielkich powierzchniach na skrajach wydmy białej i lasów oraz na siedliskach zastępczych – w lukach między zaroślami na antropogenicznie ustabilizowanych wydmach.

W płatach roślinności wskaźnikowych dla siedliska wydmy szarej zagęszczenie roślin jest bardzo zmienne. Dominuje szczotlika siwa *Corynephorus canescens* i kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, towarzyszą im m.in.: jasioniec piaskowy odmiany nadbrzeżnej *Jasione montana* var. *litoralis*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium* i turzycza piaskowa *Carex arenaria* oraz utrzymujące się po młodszym okresie rozwoju wydmy – piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria* i wydmuchrzyca piaskowa *Elymus arenarius*. Licznie pojawiają się tu porosty i mszaki. Często na te wydmy wkraczają też luźno i wolno rosnące okazy sosen.

Wydmy szare są zagrożone zalesieniami oraz nadmiernym ruchem turystycznym, powodującymi ustępowanie wielu gatunków typowych dla wydym, wkraczanie gatunków nitrofilnych i zmniejszenie powierzchni muraw.

Nadmorskie wydmy z zaroślami wierzby piskowej (kod 2170). Zarośla podgatunku piskowego wierzby płożącej wykształcają się zazwyczaj w mniej lub bardziej wilgotnych zagłębieniach międzywydmowych, zwykle w obrębie wydmy białej i sąsiadują od strony lądu z wydmami szarymi. W obszarze opracowania powstają fragmentarycznie wśród wydym bezpośrednio na wale nadmorskim oraz na niewielkich wydmach na południe od Dźwirzyna i na wschód od kanału łączącego jezioro Resko z morzem. Warstwę zielną tworzą rośliny typowe dla muraw napiaskowych – piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria*, wydmuchrzyca piskowa *Elymus arenarius*, turzyca piskowa *Carex arenaria*. Rozwój tego siedliska ograniczają czynniki naturalne – niszczące działanie fal morskich oraz zasypywanie grubą warstwą pisku oraz antropogeniczne – wprowadzanie inwazyjnych gatunków krzewów oraz budowa ośrodków wypoczynkowych i presja turystyczna.

Fot. 43. Wydma z niskimi zaroślami wierzby piskowej na południe od Dźwirzyna

Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich (kod 2180). Siedlisko przyrodnicze obejmujące lasy o zróżnicowanej fizjonomii, które łączy specyficzna flora typowa dla wybrzeża bałtyckiego i geneza podłoża. Najbardziej inicjalne siedliska zajmują bory sosnowe zwane bażynowymi *Empetro nigri-Pinetum*. O obecnym rozprzestrzenieniu i charakterze tych zbiorowisk zdecydowały jednak nie naturalne procesy sukcesyjne, lecz planowe nasadzenia sosen, realizowane zresztą z użyciem różnych gatunków drzew i krzewów. W efekcie siedlisko ma bardzo homogeniczny charakter, w młodszych klasach wieku drzewostanu jest bardzo ubogie florystycznie. Występuje w rejonie między Dźwirzynem i Grzybowem. Gatunkami wyróżniającymi to siedlisko od borów subatlantyckich typowych dla obszarów oddalonych od brzegu morskiego jest udział takich gatunków jak: tajeża jednostronna *Goodyera repens*, listera sercowata *Listera cordata*, gruszychnik jednokwiatowy *Moneses uniflora* i szczególnie obficie tu spotykana bażyna czarna *Empetrum nigrum*.

W wyniku renaturyzacji składu drzewostanu, bory bażynowe w wielu miejscach ulegają transformacji w lasy brzoźowo-dębowe *Betulo pendulae-Quercetum roboris* (kod 2180-1). O ile początkowe stadia sukcesji przypominają faktycznie kwaśne lasy brzoźowo-dębowe, o tyle z czasem, w wyniku kształtowania się wielogatunkowego podszytu powstaje warstwa szybko przetwarzanej próchnicy i kształtuje się roślinność bardzo specyficzna i bogata, nawiązująca swym charakterem wręcz do zbiorowisk grądowych. Obok podrostu dębów, brzoź i domieszkowych buków (lokalnie dominują i kształtując płaty nawiązujące mniej lub bardziej do buczyn), w bujnym podszycie obficie obecna jest kruszyna *Frangula alnus*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, leszczyna *Corylus avellana*, kalina *Viburnum opulus*, szakłak *Rhamnus cathartica*, głóg *Crataegus monogyna* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*. Specyficzny dla tych lasów jest liczny udział w runie zarówno gatunków borowych jak i typowych dla żyznych lasów liściastych (kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum* i in.)

Wszystkie wymienione zbiorowiska leśne związane z pasem wydm obecne są niemal wzdłuż całego wybrzeża wydmowego we wszystkich gminach objętych opracowaniem. Problemem w ich ochronie jest silna presja rekreacyjna oraz wykonywanie niektórych prac związanych z gospodarką leśną, w szczególności wykonywanie zrębów zupełnych i sztuczne odnawianie siedlisk nadmorskich sosną zwyczajną, z niedostatecznym wykorzystaniem gatunków odnawiających się naturalnie.

Fot. 44. Mszysty nadmorski bór bażynowy koło Dźwirzyna

Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (kod 3150). Siedlisko obejmuje jeziora i starorzecza o wodach średnio żyznych i żyznych, w których rozwijają się bujnie zbiorowiska roślin podwodnych oraz pływających na powierzchni wody. Stosunkowo wysoka żyzność wód wiąże się zwykle z niską przezroczystością wody tych zbiorników. Lustro wody otoczone jest pasem zbiorowisk szuwarowych (trzciniowych i pałkowych), a na ich zapleczu często rozwijają się szuwały wysokich turzyc. Zbiorniki eutroficzne w obszarze opracowania reprezentowane są przez dwa podtypy siedliska: jeziora eutroficzne, o powierzchni powyżej 1 ha i starorzecza wraz z drobnymi zbiornikami wodnymi. Różnice w głębokości obiektów należących do

tych podtypów mają odzwierciedlenie w warunkach ekologicznych, powodując zróżnicowanie dotyczące temperatury, sposobu mieszania się wód, warunków tlenowych i cyklicznych zmian poziomu wody w ciągu roku. Dla żadnego z podtypów obszar gminy nie stanowi istotnej ostoji – oba podtypy siedliska reprezentowane są nielicznie. Większe zbiorniki to tylko jezioro koło Starego Borku. Drobne zbiorniki śródpolne także nie występują tu licznie, w dodatku ich często charakter astatyczny oraz brak roślinności zanurzonej ze związków *Nympheion* i *Potamion* uniemożliwia uznanie ich za siedlisko przyrodnicze. Podobnie dyskwalifikujące w uznaniu za siedlisko jest przekształcenie zbiorników w sztuczne zbiorniki. Starorzecza występują tylko w dolinie Parsęty i w znacznej części porośnięte są szuwarami.

Rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (kod 3260). Siedlisko to jest związane najczęściej z przyróżłowymi odcinkami cieków, natomiast w Parsęcie kształtuje się niemal na całym biegu rzeki. Rzeka włosienicznikowa cechuje się bystrym nurtem, ma piaszczyste lub żwirowe dno, przez które następuje wymiana wód z przyległymi terenami wodonośnymi. Charakterystyczną roślinność tworzą rośliny naczyniowe: włosienicznik rzeczny *Batrachium fluitans*, rzęśl *Callitriche* sp., łąceń baldaszkowaty *Butomus umbellatum*, grążel żółty *Nuphar lutea*, jeżogłówki *Sparganium* sp. i strzałka wodna *Sagittaria sagittifolia*. Rośliny zielne wykształcają formy specyficzne dla szybko płynących wód – zakorzenione w dnie pędy są wielometrowej długości.

Fot.45. Parsęta – rzeka włosienicznikowa. Okolice Rozcięcina

Suche wrzosowiska (kod 4030). Siedlisko o charakterystycznym wyglądzie, budowane przez bezdrzewne zbiorowiska krzewinkowe z dominacją wrzosu *Calluna vulgaris*. W obszarze opracowania występuje na obrzeżach złoża dawnego torfowiska wysokiego między Dźwirzynem i Grzybowem, na podłożu ubogim i kwaśnym. Występują tu formy przejściowe nawiązujące do muraw bliźniczkowych i kwaśnych łąk trzęślicowych, z którymi to siedliskami wrzosowiska sąsiadują. Na wrzosowiskach dobrze rozwinięta jest warstwa mszysta z licznymi gatunkami mchów właściwych i porostów. W obszarze występują wrzosowiska knotnikowe *Pohlio-Callunetum* (4030-2). Siedliska te pozbawione

ingerencji człowieka przekształcają się w zbiorowiska krzewiaste, a potem leśne. Ochrona czynna realizowana jest przez usuwanie drzew i krzewów, koszenie i kontrolowane wypalanie.

Bogate florystycznie murawy bliźniczkowe, psiary (*Nardion*) (kod 6230) – płaty bogate florystycznie są siedliskiem priorytetowym. W obszarze opracowania występuje jeden z czterech podtypów tego siedliska znanych w Polsce – niżowe murawy bliźniczkowe (6230-4). Wykształcają się one na obrzeżach zadrzewień i torfowisk na południe od Dźwirzyna, na glebach kwaśnych i jałowych. Są to niskie, zwarte murawy z licznym udziałem takich gatunków jak: bliźniczka psia trawka *Nardus stricta*, izgrzyca przyziemna *Danthonia decumbens*, tomka wonna *Anthoxanthum odoratum*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra* oraz wrzos *Calluna vulgaris*. Warstwę krzewów tworzy kruszyna pospolita *Frangula alnus* oraz wsiewające się sosny i brzozy. Zmniejszanie się areалу muraw bliźniczkowych wynika z zaprzestania wypasu oraz z odwodnieniami, prowadzącymi do powstawania zbiorowisk łąkowych.

Fot. 46. Murawa bliźniczkowa na południe od Dźwirzyna

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (kod 6410). Łąki trzęślicowe to w typowej postaci bardzo bogate florystycznie zbiorowiska półnaturalne, o szerokiej amplitudzie ekologicznej. Rozwijają się na siedliskach wilgotnych lub okresowo suchych, o zmieniającym się w ciągu roku poziomie wód gruntowych, na glebach organicznych lub mineralnych, o odczynie od kwaśnego do zasadowego. Stałym elementem, nadającym łąkom charakterystyczną fizjonomię, jest kępowa trawa – trzęślica modra *Molinia caerulea*. W obszarze opracowania zbiorowiska takie kształtują się na obrzeżach i w obrębie dawnego złoża torfu wysokiego między Grzybowem i Dźwirzynem. Obok trzęślicy modrej licznie rosną w tych miejscach takie gatunki jak: firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta*, dzięgiel leśny *Angelica sylvestris*, w okolicy Grzybowa także wrzosiec bagienny *Erica tetralix*, turzycza prosowata *Carex panicea*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis* i wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*. Na zachód od Grzybowa kształtują się fragmentarycznie łąki sitowo-trzęślicowe *Junco-Molinietum* (6410-2) powstające na siedliskach ubogich i kwaśnych.

Powstawanie i trwałość łąk trzęślicowych uzależnione są od znacznych ruchów pionowych wody w gruncie oraz od specyficznego użytkowania – rzadkiego koszenia (nawet co kilka lat). Przyczyną postępującej degradacji tych łąk jest całkowite zaniechanie ich użytkowania, nadmierne osuszenie, sukcesja zarośli i drzew (kruszyzny pospolite, brzoź).

Fot. 47. Łąka trzęślicowa na północny zachód od Grzybowa

Świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (kod 6510). Jako siedlisko klasyfikowane są półnaturalne, bogate florystycznie, ekstensywnie użytkowane (koszone do dwóch razy w roku po wykłoszeniu traw), słabo lub umiarkowanie nawożone. Na niżej wyróżniane są dwa podtypy siedliska: łąka rajgrasowa (owsicowa) (*Arrhenatheretum elatioris*) (6510-1) i łąka z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną (zbiorowisko *Poa pratensis-Festuca rubra*) (6510-2). W obszarze opracowania na użytkach zielonych dominują jednak zbiorowiska mające formę raczej ubogich traworośli z dominującymi w różnych fazach rozwoju i siedliskach takimi gatunkami jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa* i kłosówka wełnista *Holcus lanatus*.

Niewielkie, wielogatunkowe płaty świeżych łąk wykształcające się na glebach mineralnych i mineralno-organicznych zarejestrowano w rozproszeniu wśród uboższych zbiorowisk łąkowych. Do roślin charakterystycznych dla tych siedlisk należą trawy: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata* oraz liczne gatunki dwuliścienne, np.: krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, przytulia pospolita *Galium mollugo*. W runi uboższych florystycznie łąk wiechlinowo-kostrzewowych, np. na południe od Dźwirzyna, dominuje wiechlinowa łąkowa *Poa pratensis* i kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, towarzyszą im: kłosówka wełnista *Holcus lanatus*, mietlica olbrzymia *Agrostis gigantea* oraz tomka wonna *Anthoxanthum odoratum*, a rośliny dwuliścienne występują nielicznie (są to głównie rośliny motylkowate: groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, wyka ptasia *Vicia cracca*, komonica zwyczajna *Lotus corniculata*).

Zaprzestanie koszenia (przynajmniej raz w roku) i nawożenia łąk powoduje spadek ich różnorodności florystycznej. Z kolei intensyfikacja nawożenia, wypasu i zabiegów agrotechnicznych skutkuje ujednoliceniem składu, w którym dominują pojedyncze gatunki traw. Do siedliska nie zalicza się łąk zasiewanych (cechują się one małym zróżnicowaniem gatunkowym, znacznym udziałem roślin motylkowych i traw dających jakościowo dobrą paszę, takich jak: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, tymotka łąkowa *Phleum pratense*, życica trwała *Lolium perenne*).

Torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (kod 7120). Bardzo rzadkie w skali kraju torfowisko wysokie wykształca się między Dźwirzynem i Grzybowem. Obiekt w przeszłości został odwodniony funkcjonująca wciąż siecią melioracyjną oraz stanowił miejsce eksploatacji torfu. W rozległych dawnych wyrobiskach potorfowych, nastąpiła regeneracja roślinności torfotwórczej. Typowym dla Pomorza przejawem zahamowania wzrostu torfowiska wysokiego jest obecny tu także rozwój mszarnika z wrzoścem bagiennym *Erica tetralix*. Ulega on sukcesji sosen, jednak mimo to zachował się tu na wyjątkowo w skali kraju rozległych powierzchniach. Na kożuchu torfowców *Sphagnum* sp. poza masowo rosnącym wrzoścem rosną tu licznie: wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, żurawina *Oxycoccus palustris* i rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, na obrzeżach także bagno zwyczajne *Ledum palustre* i woskownica europejska *Myrica gale*.

Fot. 48. Torfowisko wysokie między Grzybowem i Dźwirzynem – mszary z wrzoścem bagiennym

Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion* (kod 9110) – lasy bukowe na ubogich, kwaśnych glebach. Wykształcają się w gminie Kołobrzeg tylko na niewielkich powierzchniach w północnej części Lasu Rozcięcińskiego. W drzewostanie zdecydowanie dominują buki zwyczajne *Fagus sylvatica*, w domieszce spotyka się rzadko dęby szypułkowe *Quercus robur* i sosny zwyczajne *Pinus sylvestris*. Warstwa krzewów jest z reguły bardzo słabo rozwinięta, miejscami pojawiają się płyty zwartego odnowienia (młodego pokolenia) bukowego. Runo jest bardzo ubogie, na stromych stokach przy

dolinie Parsęty porostowo-mszyste, najczęściej z płonnikiem strojnym *Polytrichum formosum*, widłozębem miotlastym *Dicranum scoparium*, merzykiem groblowym *Mnium hornum*. Na siedliskach świeżych w runie rosną takie gatunki jak: śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, turzyca pigułkowata *Carex pilulifera*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium* i trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*.

Żyzne buczyny *Galio odorati-Fagenion* (kod 9130) – lasy bukowe na żyznych siedliskach, z reguły na glebach o neutralnym lub słabo kwaśnym odczynie, z dominacją gatunków typowych dla lasów liściastych w runie. Wykształcają się tylko w kompleksie leśnym na południe od Karcina oraz na północ od Stramnicy. W drzewostanie występują niemal wyłącznie buki, rzadko i pojedynczo jawory, dęby i jesiony. Podszyt jest ubogi, a warstwa zielna bywa różnie rozwinięta, w jednych miejscach jest bogata w liczne gatunki bylin i traw osiagających znaczne pokrycie, gdzie indziej runo jest rzadkie i mało zróżnicowane. Na glebach uboższych, zwykle w urozmaiconym krajobrazie morenowym wykształca się postać z runem, w którym dominuje kępiasta trawa – kostrzewa leśna *Festuca altissima*. W najczęściej spotykanym wariantcie typowym, na terenach zwykle wyrównanych lub w obniżeniach między pagórkami morenowymi, runo składa się zwykle z gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, przytulii wonnej *Galium odoratum*, prosownicy rozpięchłej *Milium effusum*, czartawy pospolitej *Circaea lutetiana*.

Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* (kod 7150). Siedlisko blisko „spokrewnione” z wilgotnymi zagłębieniami z przygielką *Rhynchospora alba*, występującymi na torfowiskach przejściowych (kod 7140). Wyróżnione zostało w obrębie torfowiska wysokiego Dźwirzyno, gdzie zajmuje rozległą powierzchnię w jego centralnej części w kompleksie przestrzennym z mszarami wrzoścowymi. Na mszarach przygielkowych panuje przygielka, liczna jest żurawina *Oxycoccus palustris*, znacznie mniej licznie rośnie turzyca dzióbkowata *Carex rostrata*, rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* i welnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*.

Fot. 49. Obniżenia śródtofowe z mszarami przygielki białej

Grąd subatlantycki *Stellario-Carpinetum* (kod 9160). Żyzne lub średniożyzne, wielogatunkowe lasy liściaste. W drzewostanie dominuje najczęściej buk *Fagus sylvatica*, grab *Carpinus betulus*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, czasem także wiązy *Ulmus sp.*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i specyficzne dla tutejszych lasów – okazałe czereśnie *Prunus avium*. W często dobrze wykształconej warstwie krzewów dominuje zwykle leszczyna *Corylus avellana*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea* i głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*. Bogate runo składa się z gatunków typowych dla lasów dębowo-grabowych, największe znaczenie diagnostyczne dla grądu subatlantyckiego ma gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*. Skład gatunkowy runa jest zmienny w zależności od żyzności i wilgotności siedliska. Grądy te zajmują podnóża wzniesień morenowych, młode zbocza dolin rzecznych oraz obniżenia i dna dolin poza zasięgiem zalewów. Występują często, choć na niezbyt wielkich powierzchniach – w kompleksie leśnym na południe od Karcina, na północ od Stramnicy oraz na skarpach doliny Parsęty.

Fot. 50. Brzeziny bagienne z woskownicą między Grzybowem i Dźwirzynem

Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum* (kod 91D0) – siedlisko priorytetowe. Bory i lasy liściaste na podłożu torfowym z trwale wysokim lustrem wód gruntowych, w bezodpływowych obniżeniach terenu. Woda uboga jest w związki odżywcze, a nieznaczne różnice w żyzności istotnie wpływają na charakter siedliska. W miejscach skrajnie ubogich, związanych z obecnością torfowisk wysokich wykształcają się sosnowe bory bagienne *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. Występuje jedynie w centralnej części, w otoczeniu otwartych mszarów wysokotorfowiskowych, torfowiska wysokiego Dźwirzyno. W drzewostanie panuje tu sosna. W miejscach trochę bardziej żyznych, na obrzeżach torfowiska wysokiego oraz w licznych torfowiskach rozproszonych na terenie badanych gmin powstają brzeziny bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*. W tym wypadku w drzewostanie panuje brzoza omszona. W podszycie w obu przypadkach liczniej występuje jedynie kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie o dużym zwarcu na siedliskach borowych występują licznie mszaki (w tym zwykle masowo mchy torfowce) oraz trzęślica modra *Molinia caerulea*. Towarzyszą im: wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*,

bagno zwyczajne *Ledum palustre*, borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*. Na siedliskach brzezin bagiennych liczniej pojawiają się kolejne gatunki, takie jak: borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea* oraz nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata* i krótkoostna *D. carthusiana*.

Fot. 51. Bór bagienny między Grzybowem i Dźwirzynem

łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe (kod 91E0) – siedlisko priorytetowe. Lasy wykształcające się na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych występują w naszym regionie stosunkowo często, zwłaszcza nad mniejszymi rzekami i strumieniami.

Wzdłuż brzegów Parsęty wykształcają się wąskie pasy wiklin nadrzecznych *Salicetum triandroviminalis* (*91E0-1). Dominują w nich: wierzba wiciowa *Salix viminalis*, biała *S. alba* i krucha *S. fragilis*, rzadziej występuje wierzba purpurowa *S. purpurea*. W runie pojawia się odnowienie wierzb i gatunki szuwarowe, głównie mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, poza tym licznie rosną pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, żywokost lekarski *Symphytum officinale*, na obrzeżach także dzięgiel litwor nadbrzeżny *Angelica archangelica* subsp. *litoralis*.

Największe powierzchnie w gminie zajmują, zwłaszcza w dolinie Parsęty, niżowe łęgi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* (*91E0-3). W zależności od warunków wilgotnościowych nawiązują w różnych miejscach siedliskowo i florystycznie do olsu *Ribeso nigri-Alnetum*, a gdzie indziej tworzą formy przejściowe do grądów. W odróżnieniu od łęgów jesionowych i grądów w składzie tych zbiorowisk występują gatunki olsowe, szuwarowe i łąkowe. Z kolei od olsów odróżnia je brak gatunków borowych, struktury kępkowej oraz udział gatunków typowych dla żyznych lasów liściastych oraz nitrofilnych. W podroście i podszycie występuje naturalne odnowienie jesionu i ceremchy. Runo jest bujne i wielogatunkowe, szczególnie efektowne w okresie wiosennym.

Fot. 52. Łęgi wierzbowe nad Parsętą w pobliżu Budzistowa

Na terenie **Gminy Ustronie Morskie** stwierdzono następujące siedliska przyrodnicze podlegające ochronie zgodnie z prawem Unii Europejskiej oraz prawem polskim:

Kidzina na brzegu morskim (kod 1210). Siedlisko powstające w wyniku osadzania na piaszczystych plażach szczątków roślin morskich oraz kawałków drewna i innych materiałów organicznych przynoszonych do morza przez rzeki. Jest to siedlisko nietrwałe, o zmiennym rozmieszczeniu, niszczone przez silne sztormy, stąd co roku odtwarzane na nowo. Zasiedlane jest tylko przez rośliny roczne, o krótkim cyklu życiowym, preferujące siedlisko równocześnie bogate w azot (z rozkładających się szczątków roślin) i zasolone. Spotyka się tu kilka gatunków łobod: nadbrzeżną *A. littoralis* (stwierdzona na pojedynczych stanowiskach koło Sianożęt), oszczepowatą odmiany solnej *Atriplex prostrata* var. *salina*, poza tym: rukwiel nadmorską *Cakile maritima*, marunę nadmorską *Matricaria maritima* ssp. *maritima* i solankę kolczystą *Salsola kali* ssp. *kali*. Rośliny te tworzą ubogie zbiorowiska o niewielkim stopniu pokrycia, często po prostu rosną pojedynczo. Kidzina może występować wzdłuż całego brzegu morskiego, jednak ze względu na intensywne użytkowanie rekreacyjne w obszarze opracowania wykształca się szczątkowo. Największym problemem w zachowaniu tego siedliska jest usuwanie kidziny podczas czyszczenia plaż.

Fot. 53. Łoboda nadbrzeżna u podnóża klifu w Sianożętach

Klify na wybrzeżu Bałtyku (kod 1230). Strome urwiska powstające na skutek podcinania wysokiego brzegu morskiego w jego dolnej części przez fale morskie i obrywania się części górnej. Nie uznaje się za siedlisko podciętych erozyjnie wydmy, które zgodnie z poradnikami zaliczane są do siedlisk wydmych (stąd piaszczyste skarpy wałów wydmych na wschód od Ustronia Morskiego nie zaliczono do tego siedliska). Na terenie gminy żywe klify (1230-1), pozostające przez cały czas pod wpływem fal, wykształcają się na wysokości Sianożęt i na zachód od tej miejscowości. Charakter roślinności zależy od podłoża budującego klif. Na podłożu gliniastym lub ilastym roślinami pionierskimi jest podbiał *Tussilago farfara* i ostrożeń polny *Cirsium arvense*, którym towarzyszą nieliczne gatunki (skrzyp błotny *Equisetum palustre* i polny *E. arvense*, perz *Agropyron repens*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*), później pojawiają się wielogatunkowe zarośla m.in. z rokitnikiem *Hippophäe rhamnoides*, jarzębiną *Sorbus aucuparia* i różą dziką *Rosa canina*, często też z inwazyjną różą pomarszczoną *R. rugosa*. Na lekko zasadowym podłożu klifów osypiskowych wykształcają się zbiorowiska inicjalne z koniczyną łąkową *Trifolium pratense* i przelotem zwyczajnym *Anthylis vulneraria*. Klify martwe (1230-2), leżące poza zasięgiem fal powstają w wyniku zabudowy hydrotechnicznej brzegu morskiego i podstawy klifu. Działania takie wiążą się zwykle także z formowaniem i obsadzeniem klifu gatunkami zapobiegającymi erozji, co na przykładzie odcinka klifów wzdłuż Ustronia Morskiego oznacza w zasadzie likwidację naturalnych cech siedliska.

Fot. 54. Klif gliniasty w Sianożętach

Inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych (kod 2110). Siedlisko to stanowią drobne pofałdowania na granicy plaży letniej i zimowej (2110-1) lub gładkie kopczyki z piasku u podnóża wydmy białej (2110-2), często poddawane działaniu sztormów. Siedlisko jest bardzo dynamiczne i przemodelowywane w wyniku działania sztormów oraz działalności rekreacyjnej. W obrębie gminy siedlisko wykształca się w postaci niewielkich pofałdowań w najwyższej części plaży, zasiedlonych przez honkenię piaskową *Honckenya peploides* w zachodniej części Sianożęt. Rośliny te utrwalają lotne podłoże, a wokół pędów tworzą się kopczyki piasku, inicjując powstawanie wydmy. Największym zagrożeniem dla tych siedlisk jest ruch turystyczny oraz utrwalaanie piasków przez nasadzenia i zabudowę techniczną brzegu.

Nadmorskie wydmy białe z zespołem *Elymo-Ammophiletum arenariae* (kod 2120). Wydmy białe to wały piasku nanoszonego przez wiatr, tworzące się równoległe do brzegu morza. Pokrywa roślinna na nich jest zwykle luźna i uboga, a tworzą ją głównie skupienia piaszownicy zwyczajnej *Ammophila arenaria* i wydmuchrzyca piaskowej *Elymus arenarius*. Na skutek stałego nanoszenia piasku przez wiatr wydmy białe rosną i mają dynamiczną formę. W miarę starzenia wydmy białych wzrasta zagęszczenie roślin, co ułatwia dalszą akumulację piasku w obrębie wydmy. W miejscach słabiej zasypywanych pojawiają się: kostrzewa czerwona podgatunek piaskowy *Festuca rubra* subsp. *arenaria*, groszek nadmorski *Lathyrus japonicus* subsp. *maritimus*, turzyca piaskowa *Carex arenaria*, szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, bylica polna odmiany nadmorskiej *Artemisia campestris* var. *sericea*, jastrzębiec baldaszkowy odmiany wydmowej *Hieracium umbellatum* var. *Linariifolium* i bardzo rzadko już spotykany mikołajek nadmorski *Eryngium maritimum* (tylko jedno stanowisko w gminie). Największy problem w ochronie tego siedliska paradoksalnie stanowią działania zmierzające do ochrony wybrzeża. Obecne gatunki krzewów wprowadzane na wydmy w celu ich stabilizacji (zwłaszcza wierzba wawrzynkowa i róża pomarszczona) powodują akumulację próchnicy i przyspieszoną sukcesję skutkującą kształtowaniem warunków siedliskowych typowych dla wydmy szarych. Zwarte zarośla gatunków inwazyjnych eliminują przy tym wszelką roślinność typową dla wydmy, ewentualnie ograniczają jej miejsca występowania do luk wśród zakrzaczeń. W obrębie gminy

wydmy białe występują na wschód od Ustronia Morskiego, przy czym tworzą zarówno niski wał na zapleczu plaży, jak i potężny i na ogół zalesiony wał, podcięty działaniem abrazyjnym morza.

Fot. 55. Wydma biała z wydmuchrzycą i piaskownicą na wschód od Ustronia Morskiego

Nadmorskie wydmy szare z murawą psammofilną *Helichryso-Jasionetum litoralis* (kod 2130). Wydmy szare są kolejnym po wydmach białych stadium sukcesyjnym rozwoju wydm nadmorskich, z zapoczątkowanym procesem gromadzenia się próchnicy i powstawania gleby. Na wydmach szarych rozwijają się murawy napiaskowe, a cechy podłoża stopniowo są modyfikowane: wzrasta pojemność wodna, podłoże staje się bardziej zwarte i zmniejsza się jego przewiewność, odczyn staje się obojętny lub słabo kwaśny. Ze względu na systematyczne działania w celu ochrony brzegu morskiego, dawne wały wydm szarych w zasadzie w całości zajmują obecnie nasadzenia rozmaitych gatunków drzew, głównie sosny zwyczajnej. Roślinność typowa dla tego siedliska kształtuje się na bardzo niewielkich powierzchniach na skrajach wydm białych i lasów oraz na siedliskach zastępczych – w lukach między zaroślami na antropogenicznie ustabilizowanych wydmach. W obrębie gminy siedlisko to występuje tylko na szczycie okazałego wału wydmowego na wschód od Ustronia Morskiego.

W płatach roślinności wskaźnikowych dla siedliska wydm szarych zagęszczenie roślin jest bardzo zmienne. Dominuje szczotlika siwa *Corynephorus canescens* i kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, towarzyszą im m.in.: jasioniec piaskowy odmiany nadbrzeżnej *Jasione montana* var. *litoralis*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium* i turzyca piaskowa *Carex arenaria* oraz utrzymujące się po młodszym okresie rozwoju wydmy – piaskownica zwyczajna *Ammophila arenaria* i wydmuchrzyca piaskowa *Elymus arenarius*. Licznie pojawiają się tu porosty i mszaki. Na siedlisku tym występuje lokalnie jeszcze licznie kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis atropurpurea*. Na te wydmy wkraczają też luźno rosnące okazy sosen i niestety było one zalesiane przez inwazyjną wierzbę wawrzynkową *Salix daphnoides*.

Fot. 56. Wydma szara nad Bałtykiem przy wschodniej granicy gminy Ustronie Morskie

Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich (kod 2180). Siedlisko przyrodnicze obejmujące lasy o zróżnicowanej fizjonomii, które łączy specyficzna flora typowa dla wybrzeża bałtyckiego i wydmowa geneza podłoża. Najbardziej inicjalne siedliska zajmują bory sosnowe zwane bażynowymi *Empetro nigri-Pinetum*. O obecnym rozprzestrzenieniu i charakterze tych zbiorowisk zdecydowały jednak nie naturalne procesy sukcesyjne, lecz planowe nasadzenia drzewostanów na wydmach. W efekcie Wał wydmowy na północny wschód od Ustronia pokrywają drzewostany sosnowe i bukowe. Te pierwsze silniej do borów bażynowych nawiązują w wąskim pasie wzdłuż skraju wału wydmowego oraz szerzej na krańcach obszaru gminy. Poza tym kształtują się w typie borów subatlantyckich z pewnymi elementami lasów nadmorskich, takimi jak masowo występujący wiciokrzew pomorski i paprotka zwyczajna. W wyniku renaturyzacji składu drzewostanu, bory bażynowe wzdłuż skraju lasów nad brzegiem morskim ulegają transformacji w tzw. lasy brzoźowo-dębowe *Betulo pendulae-Quercetum roboris* (kod 2180-1). Przy czym w wyniku kształtowania się wielogatunkowego podszytu powstaje warstwa szybko przetwarzanej próchnicy i kształtuje się roślinność bardzo specyficzna i bogata, nawiązująca swym charakterem wręcz do zbiorowisk łąkowych. Obok podrostu dębów, brzoź i domieszkowych buków (lokalnie dominują i kształtując płyty nawiązujące mniej lub bardziej do buczyn), w bujnym podszywie obficie obecna jest kruszyna *Frangula alnus*, jarzębina *Sorbus aucuparia*, leszczyna *Corylus avellana*, kalina *Viburnum opulus*, szakłak *Rhamnus cathartica*, głóg *Crataegus monogyna* i wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum*. Specyficzny dla tych lasów jest liczny udział w runie zarówno gatunków borowych jak i typowych dla żyznych lasów liściastych (kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum* i in.)

Śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwały (*Glauco-Puccinietalia*, kod 1340). Siedlisko problematyczne w obrębie gminy. W typowej postaci ma wygląd łąki lub niskiego szuwaru i związane jest z miejscami zasilanymi wodami słonymi. Mimo położenia nadmorskiego – w obszarze opracowania brak tego typu siedlisk kształtowanych pod wpływem wód morskich. Niewielki płyty szuwarów z sitowcem nadmorskim *Bolboschoenus maritimus* występują we wschodniej części łąk łąsińskich. Płyty te nawiązują do podtypu 1340-3 halofilny szuwar z sitowcem nadmorskim, jednak

stanowią niemal jednogatunkowe agregacje. Brak w gminie innych gatunków solniskowych (poza zasiedlającymi plażę i wydmy).

Fot. 57. Półhalofilny szuwar sitowca nadmorskiego na łąkach Łasińskich

Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (kod 3150). Siedlisko obejmuje w obrębie gminy niewielkie jeziora o wodach żyznych, w których rozwijają się bujnie zbiorowiska roślin podwodnych oraz pływających na powierzchni wody. Stosunkowo wysoka żyzność wód wiąże się zwykle ze śródpolnym położeniem i spływem biogenów i skutkuje niską przezroczystością wody. Lustro wody otoczone jest pasem zbiorowisk szuwarowych (trzciniowych i pałkowych), a na ich zapleczu często rozwijają się szuvary wysokich turzyc. Różnice w głębokości obiektów należących do tych podtypów mają odzwierciedlenie w warunkach ekologicznych, powodując zróżnicowanie dotyczące temperatury, sposobu mieszania się wód, warunków tlenowych i cyklicznych zmian poziomu wody w ciągu roku. Dla żadnego z podtypów obszar gmin objętych opracowaniem nie stanowi istotnej ostoi. Do jezior (powierzchnia ponad 1 ha) należą nieliczne zbiorniki w okolicy Kukini i Rusowa. Poza tym występuje tu kilka naturalnych, drobnych zbiorników śródpolnych. W tym ostatnim przypadku często ich charakter astatyczny oraz brak roślinności zanurzonej ze związków *Nympheion* i *Potamion* uniemożliwia uznanie ich za siedlisko przyrodnicze. Podobnie dyskwalifikujące w uznaniu za siedlisko jest przekształcenie zbiorników w sztuczne zbiorniki, częste w gminie.

Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (kod 3160). To niewielkie skąpożywne zbiorniki wodne w obrębie torfowisk zarastające trzęsawiskowym torfowiskiem mszarnym, tzw. płem. W gminie zbiornik taki występuje tylko na torfowisku na wschód od Rusowa. Zbiornik charakteryzuje się kwaśnym odczynem, słabą przejrzystością i brunatnym zabarwieniem wody, co jest spowodowane przenikaniem do jeziora kwasów humusowych z otaczających torfowisk. Na dnie zbiornika dystroficznych tworzy się gruby pokład luźnej, galaretowatej gytii organicznej. Ze względu na ekstremalne warunki fizyczne i chemiczne jeziora dystroficzne są miejscem życia niewielkiej grupy wyspecjalizowanych organizmów. Są to przede wszystkim mikroskopowe glony: kryptomonady, złotowiciowce, okrzemki, bruzdnice, zielenice, desmidie i sinice, a także nieliczne mszaki (głównie

torfowce) i rośliny naczyniowe – makrohydrofity – tutaj – grzybień białe. Ze względu na warunki ekologiczne zbiorniki te są nieużytkami rybackimi. Mimo to jedyny zbiornik tego typu jest użytkowany wędkarsko, co skutkuje niszczeniem roślinności wodnej (w tym roku zbiornik został z niej „oczyszczony”), a pło na skraju jest wydeptywane.

Świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (kod 6510). Jako siedlisko klasyfikowane są półnaturalne, bogate florystycznie, ekstensywnie użytkowane (koszone do dwóch razy w roku po wykłoszeniu traw), słabo lub umiarkowanie nawożone. Na niżu wyróżniane są dwa podtypy siedliska: łąka rajgrasowa (owsicowa) (*Arrhenatheretum elatioris*) (6510-1) i łąka z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną (zbiorowisko *Poa pratensis-Festuca rubra*) (6510-2). W obszarze opracowania na użytkach zielonych dominują jednak zbiorowiska mające formę raczej ubogich traworośli z dominującymi w różnych fazach rozwoju i siedliskach takimi gatunkami jak: wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa* i kłosówka wełnista *Holcus lanatus*. Do siedliska nie zalicza się też łąk zasiewanych (cechują się one małym zróżnicowaniem gatunkowym, znacznym udziałem roślin motylkowych i traw dających jakościowo dobrą paszę, takich jak: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, tymotka łąkowa *Phleum pratense*, życica trwała *Lolium perenne*).

Niewielkie, wielogatunkowe płaty świeżych łąk wykształcające się na glebach mineralnych i mineralno-organicznych zarejestrowano tylko w dwóch miejscach wśród uboższych zbiorowisk łąkowych. Do roślin charakterystycznych dla tych siedlisk należą trawy: rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata* oraz liczne gatunki dwuliścienne, np.: krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, przytulia pospolita *Galium mollugo*. Na łąkach koło lotniska w Bagiczu rosną storczyki – kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata*.

Zaprzestanie koszenia (przynajmniej raz w roku) i nawożenia łąk powoduje spadek ich różnorodności florystycznej. Z kolei intensyfikacja nawożenia, wypasu i zabiegów agrotechnicznych skutkuje ujednoliceniem składu, w którym dominują pojedyncze gatunki traw.

Fot. 58. Torfowisko mszarne na wschód od Rusowa

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria–Caricetea nigrae*) (kod 7140). W gminie ekosystemy torfowiskowe zachowane są na niewielkich powierzchniach, w przypadku torfowisk przejściowych – ulegają przy tym sukcesji w kierunku brzezin bagiennych. Większy płat dobrze zachowanego mszaru typowego dla torfowiska przejściowego występuje na mokradle na wschód od Rusowa. Występuje tu zbiorowisko *Sphagnum recurvum–Eriophorum angustifolium* z jednolitą warstwą mszystą, budowaną niemal wyłącznie przez torfowca *Sphagnum fallax* z warstwą zielną zdominowaną przez wełniankę wąskolistną i żurawinę błotną *Vaccinium uliginosum*. Niewielkie mszary w Lesie Kołobrzeskim poprzerastane są turzycą nitkowatą *Carex lasiocarpa*, turzycą dzióbkowatą *Carex rostrata* i sitem rozpięchłym *Juncus effusus*. Miejscami na obrzeżach występują niewielkie, ale malownicze płaty z dominacją płonnika pospolitego *Polytrichum commune*.

Fot. 59. Kwaśna buczyna w Lesie Kołobrzeskim

Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion* (kod 9110) – lasy bukowe na ubogich, kwaśnych glebach. Wykształcają się na dużych powierzchniach w kompleksach lasów liściastych, zwłaszcza w Lesie Łasińskim i Kołobrzeskim. W drzewostanie zdecydowanie dominują buki zwyczajne *Fagus sylvatica*, w domieszce spotyka się rzadko graby *Carpinus betulus*, dęby szypułkowe *Quercus robur*, częstym składnikiem wprowadzanym w przeszłości przez leśników do tego siedliska są liczne obecnie sosny zwyczajne *Pinus sylvestris* i świerki pospolite *Picea abies*. W konsekwencji tylko na części takich powierzchni można zidentyfikować typowo wykształcone siedlisko przyrodnicze. Warstwa krzewów jest z reguły bardzo słabo rozwinięta, miejscami pojawiają się płaty zwartego odnowienia (młodego pokolenia) bukowego. Struktura i skład runa zależy od warunków wilgotnościowych. W miejscach suchych, zwykle na stokach wzniesień morenowych, runo jest bardzo ubogie, porostowo-mszyste, najczęściej z płonnikiem strojnym *Polytrichum formosum*, widłozębem miotlastym *Dicranum scoparium*, merzykiem groblowym *Mnium hornum* oraz chrobotkami *Cladonia* sp. Na siedliskach świeżych runo jest trawiasto-mszyste z udziałem takich gatunków jak: śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, turzycza pigułkowata *Carex pilulifera*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* i konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*. Rośliny rosną zwykle nielicznie,

rzadziej, tylko przy silnej insolacji (np. przy skraju lasu w oddz. 311c), runo jest silnie rozwinięte. Najczęstszymi gatunkami w kwaśnej buczynie są: kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, konwalia dwulistna *Maianthemum bifolium*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*.

Żyzne buczyny *Galio odorati-Fagenion* (kod 9130) – lasy bukowe na żyznych siedliskach, z reguły na glebach o neutralnym lub słabo kwaśnym odczynie, z dominacją gatunków typowych dla lasów liściastych w runie. Wykształcają się na dużych powierzchniach w kompleksach lasów liściastych, zwłaszcza w Lesie Łasińskim i Kołobrzescim. W drzewostanie w warunkach naturalnych występują niemal wyłącznie buki, rzadko i pojedynczo jawory, dęby i jesiony. Podszycie leśne jest ubogie, a warstwa zielna bywa różnie rozwinięta, w jednych miejscach jest bogata w liczne gatunki bylin i traw osiagających znaczne pokrycie, gdzie indziej runo jest rzadkie i mało zróżnicowane. Na glebach uboższych, zwykle w urozmaiconym krajobrazie morenowym wykształca się postać z runem, w którym dominuje kępiasta trawa – kostrzewa leśna *Festuca altissima*. W najczęściej spotykanym wariantcie typowym, na terenach zwykle wyrównanych lub w obniżeniach między pagórkami morenowymi, runo składa się zwykle z gajowca żółtego *Galeobdolon luteum*, przytulii wonnej *Galium odoratum*, prosownicy rozpięchłej *Milium effusum*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*.

Grąd subatlantycki *Stellario-Carpinetum* (kod 9160). Żyzne lub średniożyzne, wielogatunkowe lasy liściaste. W drzewostanie dominuje najczęściej buk *Fagus sylvatica*, grab *Carpinus betulus*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, czasem także wiązy *Ulmus sp.*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i specyficzne dla tutejszych lasów – okazałe czereśnie *Prunus avium*. W często dobrze wykształconej warstwie krzewów dominuje zwykle leszczyna *Corylus avellana*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea* i głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*. Bogate runo składa się z gatunków typowych dla lasów dębowo-grabowych, największe znaczenie diagnostyczne dla grądu subatlantyckiego ma gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*. Skład gatunkowy runa jest zmienny w zależności od żyzności i wilgotności siedliska. Grądy te zajmują podnóża wzniesień morenowych, młode zbocza dolin rzecznych oraz obniżenia i dna dolin poza zasięgiem zalewów. Występują często, choć zwykle w niezbyt wielkich kompleksach – głównie na obrzeżach kompleksów Lasu Kołobrzesciego i Lasu Łasińskiego, poza tym w niewielkich zadrzewieniach na skarpach dolin strumieni w krajobrazie rolniczym.

Bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum* (kod 91D0) – siedlisko priorytetowe. Bory i lasy liściaste na podłożu torfowym z trwale wysokim lustrem wód gruntowych, w bezodpływowych obniżeniach terenu. Woda uboga jest w związki odżywcze, a nieznaczne różnice w żyzności istotnie wpływają na charakter siedliska. W gminie występują w rozproszeniu typowe dla nieco żyzniejszych torfowisk brzeziny bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*. Największy kompleks, ale w bardzo złym stanie (siedlisko silnie odwodnione, torf zmurszały) znajduje się na północny-wschód od Kukini. Nieco tylko lepiej zachowały się niewielkie płyty brzeziny bagiennych w Lesie Kołobrzescim oraz koło Rusowa (między olsem i otwartym mszarem na torfowisku). W drzewostanie brzeziny bagiennych panuje brzoza omszona, na zdegradowanym torfowisku koło Kukini także dęby, olsze, osiki i sosny. W podszycie występuje licznie kruszyna pospolita *Frangula alnus*. W runie o dużym zwarcu występują licznie mszaki (w tym jednak rzadko masowo torfowce) oraz trzęślica modra *Molinia caerulea*. Towarzyszą im: welnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, sit rozpięchły *Juncus effusus*, borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea* oraz narecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata* i krótkoostna *D. carthusiana*. Na zdegradowanym torfowisku koło Kukini w runie masowo rosną też jeżyny *Rubus sp.*

Fot. 60. Subatlantycki łęg jesionowy w Lesie Kołobrzesckim

łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe (kod 91E0) – siedlisko priorytetowe. Lasy wykształcające się na glebach zalewanych wodami płynącymi, o wysokim poziomie wód gruntowych występują w gminie stosunkowo często, jednak z racji kształtowania się w wąskich dolinach mniejszymi rzek i strumieniami – zajmują stosunkowo niewielkie powierzchnie.

Specyficzne dla Lasu Kołobrzesckiego i Łasińskiego jest występowanie rzadkich w Polsce jesionowych łęgów subatlantyckich *Carici remotae-Fraxinetum* (*91E0-5). Wbrew nazwie jesiony są rzadkim składnikiem drzewostanu – zbiorowiska te powstają w wąskich dolinach śródleśnych strumieni w krajobrazie morenowym i często drzewostan w nich stanowi wąskie pasmo olszy czarnych, a nierzadko też roślinność typowa dla łęgów jesionowych występuje wzdłuż cieków płynących przez czyste drzewostany bukowe. Cechą wyróżniającą te siedliska jest liczne występowanie zagrożonych w skali regionalnej gatunków: przetacznika górskiego *Veronica montana*, czartawy pośredniej *Circaea intermedia*, szczawiu gajowego *Rumex sanguineus* i rzeżuchy leśnej *Cardamine flexuosa*. W runie dominuje jednak najczęściej turzycza rzadkokłosa *Carex remota*.

Największe powierzchnie w obszarze opracowania i najbardziej rozpowszechnione są jednak niżowe łęgi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum* (*91E0-3). W zależności od warunków wilgotnościowych nawiązują w różnych miejscach siedliskowo i florystycznie do olsu *Ribeso nigri-Alnetum*, a gdzie indziej tworzą formy przejściowe do grądów. W odróżnieniu od łęgów jesionowych i grądów w składzie tych zbiorowisk występują gatunki olsowe, szuwarowe i łąkowe. Z kolei od olsów odróżnia je brak gatunków borowych, struktury kępkowej oraz udział gatunków typowych dla żyznych lasów liściastych oraz nitrofilnych. W podroście i podszycie występuje naturalne odnowienie jesionu i ceremchy. Runo jest bujne i wielogatunkowe, szczególnie efektowne w okresie wiosennym.

2.7. Charakterystyka grzybów obszaru opracowania

Waloryzacja grzybów na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego oparta jest głównie na danych publikowanych przez Tadeusza Twardego na stronie Przyroda Kołobrzegu (<http://www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl>), przy czym wyłączone z niej gatunki wskazane jako problematyczne czy niezwyfikowane. Nieliczne dane pochodzą z innych publikacji oraz w kilku przypadkach z obserwacji własnych autorów opracowania (stanowiska błyskoporka korowego i ozorka dębowego).

Z gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie **Gminy Miasta Kołobrzeg** występuje tylko kolczakówka strefowana *Hydnellum concrescens*. Spośród gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano 5 taksonów. W obrębie gminy występuje 6 gatunków narażonych na wymarcie (V), 14 gatunków rzadkich, potencjalnie zagrożonych (R), 2 gatunki o nieokreślonym statusie zagrożenia (I), 5 gatunków wymierających (E).

Natomiast na terenie **Gminy Kołobrzeg** z gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie gminy występuje berłowieczka frędzelkowana *Tulostoma fimbriatum* i sarniak szorstki *Sarcodon scabrosus*. Spośród gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano 3 taksony. W obrębie gminy występują 4 gatunki narażone na wymarcie (V), 17 gatunków rzadkich, potencjalnie zagrożonych (R), 4 gatunki o nieokreślonym statusie zagrożenia (I), 8 gatunków wymierających (E).

Z gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie **Gminy Ustronie Morskie** występuje tylko kolczakówka strefowana *Hydnellum concrescens*. Gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano 9 gatunków. W obrębie gminy występuje 21 gatunków narażonych na wymarcie (V), 42 gatunki rzadkie, potencjalnie zagrożone (R), 5 gatunków o nieokreślonym statusie zagrożenia (I), 12 gatunków wymierających (E).

Tabela 13. Wykaz grzybów wielkoowocnikowych

Nazwa gatunku	Status	CzK	Stanowiska
Berłowieczka frędzelkowana - <i>Tulostoma fimbriatum</i>	Ch	E	Wyrobisko nieczynnej żwirowni na południe od Drzonowa (!);
Błyskoporek podkorowy - <i>Inonotus obliquus</i>	Chcz	R	Park im. A. Fredry (!); Las nadmorski w zachodniej części miasta, las nadmorski na E od sanatorium "Arka Medical Spa" na olszach, Mirocice Grzybowo: oddz. 202 c (!); Stare Miasto - łożowiska, Brzezina Bagienna (!: oddz. 212d),
Błyskoporek skórzasty - <i>Inonotus cuticularis</i>	-	R	Las Kołobrzesci oddz. 18a - na buku
Borowiczak dęty - <i>Boletinus cavipes</i>	Chcz	R	Las Kołobrzesci oddz. 35a (3.10.2009); oddz. 14i (1.10.2010), , oddz. 30b (13.09.2011), oddz. 35a (3.10.2013)
Borowik grubotrzonowy - <i>Boletus calopus</i>	-	R	Las Kołobrzesci oddz. 32a (18.10.2006); oddz. 47b (26.08.2011), oddz. 27a (30.08.2013)
Borowik żonkilowy - <i>Boletus luridiformis</i> var. <i>junquilleus</i>	-	E	Las Kołobrzesci oddz. 36d (20.09.2006 i 29.09.2007)
Borowik żółto-brązowy - <i>Boletus appendiculatus</i>	-	V	Las Kołobrzesci oddz. 48a (16.08.2006)
Buławka pałeczkowata - <i>Clavariadelphus pistillaris</i>	Chcz	V	Las Kołobrzesci oddz. 41a (1.10.2010); oddz. 22g (25.08.2011), 41a (14.09.2013)
Buławka rurkowata - <i>Macrotyphula fistulosa</i>	-	R	Las Kołobrzesci oddz. 41c (14.12.2008)
Buławka sitowata - <i>Macrotyphula filiformis</i>	-	R	Las Kołobrzesci oddz. 48c (14.10.2008)
Chropiatka kwiatowata - <i>Thelephora anthocephala</i>	-	V	Las Kołobrzesci oddz. 29a (7.09.2013)
Chropiatka pędzelkowata - <i>Thelephora penicillata</i>	-	V	Las Kołobrzesci oddz. 29a (7.09.2013)
Ciżmówka płaska - <i>Crepidotus</i>	-	R	Las Kołobrzesci oddz. 26b (26.08.2012)

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

applanatus			
Czernidłak pstry - <i>Coprinus picaceus</i>	-	V	Las Kołobrzeski (24.10.2006, 17.11.2012)
Czernidłak szarobiał - <i>Coprinus narcoticus</i>	-	R	Las koło Starego Miasta (6.09.2012)
Czyreń osikowy - <i>Phellinus tremulae</i>	-	E	Las nadmorski N od m. Wieniotowo
Czyreń sosnowy - <i>Phellinus pini</i>	-	R	Las nadmorski w pobliżu zachodniej granicy miasta Bór Bażynowy (9.07.2006 r.), Brzezina Bagienna
Drobnołuszcak pomarańczowoczerwony - <i>Pluteus aurantiorugosus</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 13d (24.09.2013)
Drobnoporek ceglasczerwony - <i>Postia placenta</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 31i na modrzewiu (14.07.2012), oddz. 35a (6.09.2013) na świerku
Drobnoporek łzawiący - <i>Tyromyces guttulatus</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 34c, 3j (18.09.2013)
Dzwonkówka fioletowawa - <i>Entoloma euchroum</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 13d (18.09.2013), 54a (23.09.2013)
Fałdówka kędzierzawa - <i>Plicaturopsis crispa</i>	-	R	Ekopark Wschodni - przy zachodniej granicy użytku (15.01.2012) Las Kołobrzeski
Gąbkowiec północny - <i>Climacocystis borealis</i>	-	R	Las Kołobrzeski - oddz. 27a (2.09.2012, 2.09.2014)
Gąska czerwieniejąca - <i>Tricholoma orirubens</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 41a (26.09.2008, 10.10.2013), oddz. 48c (5.10.2014)
Gąska gołębia - <i>Tricholoma columbetta</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 41a (14.10.2013)
Gąska ognista - <i>Tricholoma focale</i>	-	E	Las nadmorski koło Dźwirzyna (29.09.2012)
Gąska zielonka - <i>Tricholoma equestre</i>	-	I	Mirocice: zagajnik sosnowy obok torów w kierunku na Stramnicę Las Kołobrzeski oddz. 45d
Gęstoporek cynobrowy - <i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	-	R	Las koło Starego Miasta (2.11.2010)
Goździeniec - <i>Clavaria acuta</i>	-	R	Mokradefko E od Sianożęt, wilgotna łąka obok lotniska Bagicz
Grzybolubka lepka - <i>Asterophora parasitica</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 38d, 50b (23.09.2013)
Grzybówka delikatna - <i>Mycena adscendens</i>	-	E	Mirocice (znal. 15.09.2011 na korze Salix)
Grzybówka fioletowobrzozowa - <i>Mycena purpureofusca</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 54g (7.07.2011)
Grzybówka gołębia - <i>Mycena pelianthina</i>	-	I	Las Kołobrzeski oddz. 28c (znal. 13.08.2010)
Grzybówka szafranowa - <i>Mycena crocata</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 12, 10c (26.08.2011)
Gwiazdosz potrójny - <i>Geastrum triplex</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 2h (znal. 18.04.2012, 6.10.2012)
Hełmówka pniakowa - <i>Galerina triscopa</i>	-	R	Las koło Starego Miasta
Innoporek dwuwarstwowy - <i>Abortiporus biennis</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 30b (15.08.2008 r.) i oddz. 26b (26.09.2008), oddz. 30b/14i (31.08.2013), oddz. 49c (5.10.2014)
Jamkóweczka żółtawa - <i>Antrodiella serpula</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 4p (znal. 10.07.2011)
Jamkówka kurczliwa - <i>Antrodia ramentacea</i>	Chcz	V	Las nadmorski N od Grzybowa
Jamkówka żółtawa - <i>Antrodia xantha</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 41b/h, 29a/b (na pniakach świerkowych)
Jęczyzek siatkowany - <i>Arrhenia retiruga</i>	-	E	Mokradefko 500 m na W od Sianożęt (16.09.2012)
Kisielnica przezroczysta - <i>Exidia nucleata</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 5dfg
Kisielnica trzoneczkowa - <i>Exidia truncata</i>	-	R	Las koło Starego Miasta Las Kołobrzeski oddz. 44c
Kisielnica wierzbowa - <i>Exidia recisa</i>	-	V	Mirocice: koło oczka wodnego (21.12.2006); Ekopark Wschodni - przy zachodniej granicy użytku Korona i zaplecze Klifu - bardzo liczny (11.11.2009)

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Klejoporek dwubarwny - <i>Gloeoporus dichrous</i>	-	E	Mirocice (30.07.2011), Las Kołobrzeski oddz. 4p (20.10.2013) Budzistowo: las koło Starego Miasta (6.02.2011) Las Kołobrzeski oddz. 29a (11.2012), oddz. 4r (27.12.2013)
Klejoporek winnoczerwony - <i>Meruliopsis taxicola</i>	-	R	Grzybowo: bór nadmorski (2010), Budzistowo: las koło Starego Miasta (6.02.2011)
Klejówka kleista - <i>Gomphidius glutinosus</i>	-	R	Las koło Starego Miasta (6.10.2011) Las Kołobrzeski (10.09.2010), oddz. 30b/14i (31.08.2013)
Klejówka różowa - <i>Gomphidius roseus</i>	-	R	Grzybowo: bór nadmorski (14.09.2012, 3.10.2013)
Kolczakówka strefowana - <i>Hydnellum conrescens</i>	Ch	V	Mirocice (30.07.2011) Las Kołobrzeski oddz. 36a (27.08.2009, 4.09.2011)
Kolczatek strzępiasty - <i>Creolophus cirrhatus</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 47g (26.08.2010), 47b (19.09.2013)
Kołpaczek motylkowaty - <i>Panaeolus papilionaceus</i>	-	R	Łąka koło Karcina
Koralówka czerwonowierzchołkowa - <i>Ramaria botrytis</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 33f (8.10.2008)
Koralówka żółta - <i>Ramaria flava</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 45c
Korkoząb ciemny - <i>Phellodon connatus</i>	-	E	Bór Wrzoścowy, w drągowinie sosnowej (znal. 2.08.2011)
Korkoząb kieliszkowy - <i>Phellodon tomentosus</i>	-	E	Nadmorski las między Dżwirzynem i Grzybowem (znal. 21.09.2011)
Koźlarz białawy - <i>Leccinum holopus</i>	-	V	Las Kołobrzeski
Kruchaweczka piaskowa - <i>Psathyrella ammophila</i>	-	E	Wydma biała w Ekoparku Wschodnim
Kruchaweczka plamista - <i>Psathyrella maculata</i>	Chcz	-	Las Kołobrzeski
Kruchaweczka wysmukła - <i>Psathyrella corrugis</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 50c
Kustrzebka czarnofioletowa - <i>Peziza saniosa</i>	-	R	Las Kołobrzeski
Lakownica czarnobrzowa - <i>Ganoderma carnosum</i>	-	V	Las nad Parsętą 1,5 km SSE od Bogucina (20.08.2011)
Lakownica lśniąca - <i>Ganoderma lucidum</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 4p (12.06.2011)
Lejkoporek olszowy - <i>Gyrodon lividus</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 11b (znal. 7.09.2008)
Łopatnica żółtawa - <i>Spathularia flvida</i>	-	E	Las nad Parsętą 1,5 km SSE od Bogucina, pod sosnami (2011.08.28)
Łuskiak - <i>Pholiota adiposa</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 47b (2.10.2013)
Łuskiak włóknistołuskowaty - <i>Pholiota heteroclita</i>	Chcz	E	Las Kołobrzeski oddz. 9d (znal. 8.09.2008 r.)
Łysiczka łuskowata - <i>Stropharia squamosa</i>	-	I	Las Kołobrzeski oddz. 36b (21.09.2008)
Maczużnik bojowy - <i>Cordyceps militaris</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 42a/c (26.10.2008)
Maślak błotny - <i>Suillus flavidus</i>	Chcz	E	Bór wrzoścowy (20.09.2011, 9.10.2012)
Misecznica łodygowa - <i>Calyptella capula</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 48b (26.08.2012)
Mitrówka półwolna - <i>Mitrophora semilibera</i>	-	R	100 m W od zachodniej granicy Ekoparku Wschodniego przy ścieżce rowerowej (8.05.2010 i 15.05.2011)
Mleczaj liliowy - <i>Lactarius lilacinus</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 35a (30.09.2013)
Mleczaj ostry - <i>Lactarius acris</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 33f (2.09.2009)
Mleczaj pospolity - <i>Lactarius trivialis</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 26b (8.09.2013)
Mleczaj złocisty - <i>Lactarius chrysorrheus</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 36a (21.10.2012)
Muchomor jadowity - <i>Amanita virosa</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 8h, oddz. 27a (30.08.2013)
Naparstniczka stożkowata - <i>Verpa conica</i>	Chcz	R	Wydmy usypane na klfie w Ekoparku Wschodnim - kilka dużych grup pod krzewami - maj 1999 r. (Bosiacka 2000)
Niszczyk liściastodrzewny - <i>Trichaptum biforme</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 5f (znal. 19.11.2010)

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Ozorek dębowy - <i>Fistulina hepatica</i>	Chcz	R	licznie na terenie jednostki wojskowej między Parsętą i Parkiem im. Jedności Narodowej (!); Las Kołobrzeski
Pępówka pofałdowana - <i>Omphalina ericetorum</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 53a (23.09.2013)
Piaskowiec modrzak - <i>Gyroporus cyanescens</i>	-	R	Las obok drogi Bogucino - Pustary, las koło Starego Miasta (23.08.2009)
			Mirocice (23.05.2011)
Piestrzyca - <i>Helvella queletii</i>	-	R	-
Piestrzyca zatokowata - <i>Helvella lacunosa</i>	-	R	Na poboczu stawów leśnych E od Dźwierzyna (3.06.2013); Obroty: pobocze drogi gruntowej wiodącej do Budzistowa, obok zagajnika sosnowego Las Kołobrzeski oddz. 33f (11.10.2008)
Płomienniczek owocolubny - <i>Flammulaster carpophilus</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 48b (26.08.2012)
Pochwiak jedwabnikowy - <i>Volvariella bombycina</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 32a, na buku (18.08.2006)
Podgrzybek pasożytniczy - <i>Xerocomus parasiticus</i>	Chcz	R	Las Kołobrzeski dość częsty
Porokolczak mleczny - <i>Irpex lacteus</i>	-	R	Las koło Starego Miasta
Purchawka jeżowata - <i>Lycoperdon echinatum</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 41a (5.09.2009, 7.09.2010), oddz. 47c (13.10.2012)
Sarniak szorstki - <i>Sarcodon scabrosus</i>	Ch		Bór Wrzoścowy, w drągowinie sosnowej (19.08.2011)
Siodłówka siodlasta - <i>Helvella ephippium</i>	-	R	Las k/Starego Miasta (6.11.2009)
Smardz jadalny - <i>Morchella esculenta</i>	-	R	Wydmy usypane na kłifie w Ekoparku Wschodnim, nieliczne owocniki na odsłoniętym piasku - maj 1999 r. (Bosiacka 2000), cztery owocniki przy ścieżce rowerowej przy W granicy Ekoparku (7.05.2010), 10 owocników koło ścieżki rowerowej na W od kładki (14.05.2010), 6 owocników przy ścieżce rowerowej na E od kładki (5.05.2012)
Smolucha bukowa - <i>Ischnoderma resinosum</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 5f (14.11.2009)
Smolucha świerkowa - <i>Ischnoderma benzoinum</i>	-	V	Budzistowo: las k/Starego Miasta (17.01.2011); bór nadmorski k/Grzybowa (14.09.2012) Las Kołobrzeski oddz. 18b (22.09.2012), oddz. 14b (10.09.2013), oddz. 35a (11.10.2013)
Soplówka bukowa - <i>Hericium coralloides</i>	Chcz	V	W zachodniej części Ekoparku Wschodniego na topoli (20.10.2013)
Stroczek leśny - <i>Serpula himantoides</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 5c (3.12.2006)
Suchogłówka korowa - <i>Phleogena faginea</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 5l, na leszczynie (26.10.2013)
Suchogłówka korowa - <i>Phleogena faginea</i>	-	E	Las Kołobrzeski oddz. 8h, na kłodzie buka (9.03.2008)
Szczeciniak żółto-brzezi - <i>Hymenochaete tabacina</i>	-	R	Mirocice: zarośla wierzbowe w zachodniej części obszaru; podmokły las na E od san. Arka Medical Spa, Las Kołobrzeski oddz. 5b na leszczynie
Szmaciak gałęzisty - <i>Sparassis crispa</i>	-	R	Las Kołobrzeski, dość częsty
Szyszkowiec łuskowaty - <i>Strobilomyces strobilaceus</i>	Chcz	R	Las Kołobrzeski oddz. 47b. (20.09.2006, 29.09.2007), oddz. 26a (15.09.2013)
Śluzopępka węglolubna - <i>Fayodia maura</i>	-	I	Las koło Starego Miasta (17.10.2012)
Świecznica rozgałęziona - <i>Clavicornia pyxidata</i>	-	V	Stare Miasto-Łozowiska (13.07.2014)
Tęgoskór kurzawkowy - <i>Scleroderma bovista</i>	-	E	Ekopark Wschodni - wydmy na poboczu ścieżki rowerowej
Trzęsak listkowaty - <i>Tremella foliacea</i>	-	I	Stare Miasto - Łozowiska (15.12.2013) Las Kołobrzeski na kłodzie bukowej w oddz. 36d (24.08.2008)
Twardziaczek cuchnący - <i>Marasmiellus foetidum</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 11b, na leżących gałęziach brzozy (21.09.2008)

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Twardziak muszlowy - <i>Lentinus conchatus</i>	-	R	Las koło Starego Miasta
Twardziak tygrysi - <i>Lentinus tigrinus</i>	-	R	Ekopark Wschodni na kłodzie wierzbowej przy starej grobli biegnącej w głąb mokradeł (27.05.2006)
Twardzioszek bukowy - <i>Marasmius setosus</i>	-	V	Korona i zaplecze Klifu (27.09.2012)
Wilgotnica żółknąca - <i>Hygrocybe chlorophana</i>	-	R	Mirocice: łąka na stoku w SE części obszaru
Włośnianka korzeniasta - <i>Hebeloma radicosum</i>	-	I	Las koło Starego Miasta (20.11.2011 r.), las S od Bogucina (1.09.2012 r.) Las Kołobrzeski
Wodniczka późna - <i>Hygrophorus hypothejus</i>	-	I	Mirocice: zagajnik sosnowy obok torów w kierunku na Stramnicę Bór Wrzoścowy - N skraj lasu
Workotrząsak galaretowaty - <i>Ascotremella faginea</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 5dfg (13.12.2008), Mirocice (12.08.2011)
Woszczynek obrzeżona - <i>Ceriporiopsis pannocincta</i>	-	E	Las nadmorski E od Dźwirzyna - na brzozie
Wrośniaczek sosnowy - <i>Diplomitoporus flavescens</i>	-	R	Las nad Parsętą 1,5 km SSE od Bogucina (20.08.2011), las nadmorski E od Grzybowa (6.11.2011), Stare Miasto - Łozowiska (15.12.2013)
Zasłonak fioletowy - <i>Cortinarius violaceus</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 28f (1.10.2010)
Zasłonak rudy - <i>Cortinarius orellanus</i>	-	R	Las Kołobrzeski (09.2013 r.)
Zasłonak szafranowy - <i>Cortinarius croceus</i>	-	R	Bór nadmorski W od Grzybowa
Ząbkowiec strzępiasty - <i>Steccherinum fimbriatum</i>	-	R	Las (źródłisko) nad Parsętą 1,4 km SSE od Bogucina (2.09.2011) Las Kołobrzeski oddz. 45d
Ziemiozór fałszywy - <i>Geoglossum fallax</i>	-	R	Wilgotna łąka obok lotniska Bagicz (30.09.2013)
Zmiennoporek szklisty - <i>Physisporinus vitreus</i>	-	R	Las Kołobrzeski
Żagiew bulwiasta - <i>Polyporus tuberaster</i>	-	R	Las Kołobrzeski oddz. 48b (27.06.2009 r.), oddz. 27a (30.08.2013)
Żagiew wielogłowa - <i>Dendropolyporus umbellatus</i>	Chcz	V	Las Kołobrzeski oddz. 25b (26.08.2010), oddz. 41a (19.06.2011)
Żagwica listkowata - <i>Grifola frondosa</i>	Chcz	V	Las Kołobrzeski oddz.5k (26.10.2013) Las Kołobrzeski oddz.47c (20.09.2006, 19.09.2013 pod dębem), oddz. 7p (21.10.2012)
Żylak kolczasty - <i>Mycoacia uda</i>	-	V	Las Kołobrzeski oddz. 14d (2.09.2014)

Fot. 61. Błyskoporek podkorowy w parku im. A. Fredry

Fot. 62. Berłóweczka frędzelkowana w wyrobisku żwirowni koło Drzonowa

Porosty

Waloryzacja grzybów porostowych na terenie opracowania oparta jest głównie na danych publikowanych przez Tadeusza Twardego na stronie Przyroda Kołobrzegu (<http://www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl>), przy czym wyłączono z niej gatunki wskazane jako problematyczne czy niezwyfikowane. Nieliczne dane pochodzą z innych publikacji.

Z gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie **Gminy Miasto Kołobrzeg** występuje 5 gatunków. Spośród gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano także 5 taksonów. W obrębie gminy występują 4 gatunki zagrożone wymarciem (EN), 3 gatunki bliskie zagrożeniu (NT) oraz 5 gatunków narażonych na wymarcie (VU).

Z gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie **Gminy Kołobrzeg** występuje 5 gatunków. Spośród gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano 10 taksonów. W obrębie gminy objętej opracowaniem występują 2 gatunki wymierające (E), 2 gatunki zagrożone wymarciem (EN), 1 gatunek o nieokreślonym statusie (I), 2 gatunki bliskie zagrożeniu (NT) oraz 7 gatunków narażonych na wymarcie (VU).

Natomiast na terenie **Gminy Ustronie Morskie** z gatunków objętych ochroną ścisłą występują dwa. Spośród gatunków pod ochroną częściową dotychczas udokumentowano 4 taksony. W obrębie gminy objętej opracowaniem występuje 1 gatunek wymierający (E), 3 gatunki zagrożone wymarciem (EN), 4 gatunki bliskie zagrożeniu (NT) oraz 5 gatunków narażonych na wymarcie (VU).

Tabela 14. Wykaz porostów

Nazwa gatunku	Ochrona	Status	Stanowiska
Amyłka oliwkowa - <i>Lecidella elaeochroma</i>			Na suchych gałęziach dębów w lesie nadmorskim
Biedronecznik zmienny - <i>Punctelia subrudecta</i>	Ch	VU	Na starych wierzbach obok drogi gruntowej od ul. Koszalińskiej na dawną strzelnicę garnizonową
Botrydina vulgaris		NT	Las Kołobrzeski oddz. 53a
Brodaczka kędzierzawa - <i>Usnea subfloridana</i>	Ch	E	Pojedyncze egzemplarze na skraju lasu w Borze Wrzoścowym
Brodaczka kępkowa - <i>Usnea hirta</i>	Chcz	VU	Pojedynczo w lesie nadmorskim w zachodniej części miasta
Brodaczka zwyczajna - <i>Usnea filipendula</i>	Ch	VU	Suche wrzosowisko na wschód od Dźwirzyna - na brzożach
Chrobotek darenkowy - <i>Cladonia caespiticia</i>		EN	Las Kołobrzeski oddz. 4p
Chrobotek gronkowaty - <i>Cladonia botrytes</i>		EN	Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek gwiazdkowy - <i>Cladonia uncialis</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek kieliszkowy - <i>Cladonia chlorophaea</i>			Łłotnica: teren dawnego poligonu wojskowego Las Kołobrzeski
Chrobotek koralkowy - <i>Cladonia coccifera</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna; Łłotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Chrobotek koralowy - <i>Cladonia macilenta</i>			Łłotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Chrobotek łeśny - <i>Cladonia arbuscula</i>	Chcz		Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek łagodny - <i>Cladonia mitis</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek mączysty - <i>Cladonia pleurota</i>			Las Kołobrzeski
Chrobotek najeżony - <i>Cladonia portentosa</i>	Chcz		Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek palczasty - <i>Cladonia digitata</i>			Stare Miasto-Łłozowiska
Chrobotek reniferowy - <i>Cladonia rangiferina</i>	Chcz		Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek rogokształtny - <i>Cladonia subulata</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek rosochaty - <i>Cladonia foliacea</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek strzępiasty - <i>Cladonia fimbriata</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Chrobotek sztydłasty - <i>Cladonia coniocrea</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna
Chrobotek widłasty - <i>Cladonia furcata</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna; Błotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Chrobotek wysmukły - <i>Cladonia gracilis</i>			Wydmę szare E od Dźwirzyna; Błotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Jaskrawiec zwodniczy - <i>Caloplaca decipiens</i>			Lotnisko w Podczelu
Literak właściwy - <i>Graphis scripta</i>		NT	Las Kołobrzeski oddz. 5a Las k/Starego Miasta - na leszczynie
Mąkla tarniowa – <i>Evernia prunastri</i>		NT	Lasy na zapleczu klifu w Ekoparku Wschodnim, Las Kołobrzeski Stare Miasto - Łozowiska , na skraju lasu w Borze Wrzoscowym, przydrożne drzewa na trasie Kołobrzeg - Obroty – Pustary Aleja lipowa przy ul. Kolejowej w Ustroniu Morskim
Mąklik otrębiasty - <i>Pseudevernia furfuracea</i>			Las nadmorski E od Dźwirzyna, na sosnach, Stare Miasto – Łozowiska Las Kołobrzeski oddz. 4p
Misecznica bledsza - <i>Lecanora expallens</i>			Ekopark
Misecznica jaśniejsza - <i>Lecanora chlarotera</i>			Las Kołobrzeski koło Podczela
Misecznica murowa - <i>Lecanora muralis</i>			Lotnisko w Podczelu
Misecznica polna - <i>Lecanora campestris</i>			Ekopark
Misecznica pomarszczona - <i>Lecanora rugosella</i>			Ekopark
Misecznica pospolita - <i>Lecanora dispersa</i>			Wieniotowo: betonowe elementy dawnej baterii stałej
Obrost drobny - <i>Physcia tenella</i>			Las Kołobrzeski
Obrost gwiazdkowaty - <i>Physcia stellaris</i>			Las Kołobrzeski
Obrost modry - <i>Physcia caesia</i>			Lotnisko w Podczelu
Obrost sinawy - <i>Physcia aipolia</i>		NT	Mirocice: obok oczka wodnego Las Kołobrzeski oddz. 15g
Obrost wzniesiony - <i>Physcia adscendens</i>			Często
Obrost zmienny - <i>Physcia dubia</i>			Drzewa przy drodze Rusowo – Strachomino
Obrośnica rzęsowata - <i>Anaptychia ciliaris</i>	Ch	EN	Na pniach drzew przy drodze Rusowo – Strachomino
Ochrost gruby - <i>Ochrolechia parella</i>			Las nadmorski w zach. części miasta
Odnożyca bałtycka - <i>Ramalina baltica</i>	Ch	EN	350 m E od sanatorium Arka Medical Spa - na korze topoli kanadyjskiej
Odnożyca kępkowa - <i>Ramalina fastigiata</i>	Ch	EN	Częsty, na pniach i konarach drzew w parkach i przy drogach
Odnożyca mączysta - <i>Ramalina farinacea</i>	Chcz	VU	Rośnie na pniach i konarach drzew w parkach i przy drogach
Odnożyca opylona - <i>Ramalina pollinaria</i>	Chcz	VU	Na pniach i konarach drzew w parkach i przy drogach
Orzast kolisty - <i>Phaeophyscia orbicularis</i>			Janiska: na korze drzew przydrożnych Na korze drzew przydrożnych
Otwornica dziurawa - <i>Pertusaria pertusa</i>		E	Las Kołobrzeski oddz. 30b - na buku
Otwornica gorzka - <i>Pertusaria amara</i>			Las Kołobrzeski koło Podczela
Otwornica misecznicowata - <i>Pertusaria hymenea</i>		E	Las k/Starego Miasta, nad Parsętą
Pałecznik zielony - <i>Calicium viride</i>		VU	Ekopark Wschodni - 350 m E od san. Arka Medical Spa na korze jesionu pensylwańskiego
			Las na zapleczu klifu na pniu powalanej topoli
Pawężnica łusieczkowata - <i>Peltigera praetextata</i>		VU	Las Kołobrzeski m.in. skarpy przydrożne i skarpy rowów w oddz. 25b i 41c
Pawężnica palczasta - <i>Peltigera</i>		I	Na zapleczu wydm nadmorskich, na skraju Boru

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

<i>polydactyla</i>			wrzoścowego
Pawężnica psia - <i>Peltigera canina</i>		VU	Wyjątkowa obfitość tego porostu w Starej Żwirowni Obrockiej, mniej licznie w wyrobisku po starej żwirowni koło Bogucina Sporadycznie na wydmach szarych Korony i Zaplecza Klifu
Pawężnica rudawa - <i>Peltigera rufescens</i>			Mirocice
Pismaczek czarny - <i>Opegrapha atra</i>			Ekopark Wschodni
Płaszczynka okopcona - <i>Melanelixia fuliginosa</i>			Ekopark Wschodni Las Kołobrzeski, las nadmorski we wschodniej części miejscowości - na sosnach
Płucnica darenkowa - <i>Cetraria muricata</i>	Chcz		Łłotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Płucnica islandzka - <i>Cetraria islandica</i>	Chcz	VU	Las nadmorski na W od Grzybowa
Płucnica kolczasta - <i>Cetraria aculeata</i>			Zagłębienia międzywydmowe na skraju lasu sosnowego na E od Dźwirzyna; Łłotnica: teren dawnego poligonu wojskowego
Płucnica zielonawa - <i>Cetraria chlorophylla</i>		VU	Stary płot drewniany przy oczkach wodnych przy drodze dojazdowej do Lasu Kołobrzeskiego
Płucnik modry - <i>Platismatia glauca</i>			Las koło Starego Miasta, Stare Miasto - łozowiska, lasy na E od Dźwirzyna Las Kołobrzeski
Przylepniczka oliwkowa - <i>Melanohalea olivacea</i>	Ch		Mirocice: koło oczka wodnego (21.12.2006), las liściasty w północnej części obszaru (20.05.2013)
Przylepniczka szorstka - <i>Melanohalea exasperatula</i>	Ch		Na kłonie zwyczajnym przy stacji paliw Orlen przy ul. Koszalińskiej (4.04.2012) Stare Miasto - łozowiska (15.12.2013)
Przylepniczka szorstka - <i>Melanohalea exasperatula</i>	Ch		Las Kołobrzeski oddz. 29a na pniach buków zwyczajnych (25.03.2012)
Przylepnik złotawy - <i>Melanelixia subaurifera</i>	Chcz	VU	Mirocice Droga polna wiodąca do Lasu Kołobrzeskiego - na deskach starego ogrodzenia
Pustułka pęcherzykowata - <i>Hypogymnia physodes</i>			Las Kołobrzeski koło Podczela Bór wrzoścowy, wrzosowisko w E części Dźwirzyna
Pustułka rurkowata - <i>Hypogymnia tubulosa</i>	Chcz	NT	Mirocice: las liściasty w północnej części obszaru Suche wrzosowisko na wschód od Dźwirzyna - na brzożach (20.05.2013) Las Kołobrzeski
Soreniec popielaty - <i>Physconia grisea</i>			Na starych drzewach W lesie nadmorskim E od Dźwirzyna
Strzępiec obrębiasty - <i>Pannaria conoplea</i>	Ch	EN	Ul. B. Krzywoustego - na przydrożnych drzewach
Tarczownica bruzdkowana - <i>Parmelia sulcata</i>			Las nadmorski E od Dźwirzyna Aleja lipowa przy ul. Kolejowej w Ustroniu Morskim
Wabnica kielichowata - <i>Pleurosticta acetabulum</i>	Chcz	EN	Aleja Nadmorska, ul. Starynowska - na kłonie, na terenie JW przy ul. Koszalińskiej - na topolach, kłony przy ul. Jedności Narodowej Na drzewach przydrożnych przy ul. Janiska obok ogrodów działkowych. Liczna.
Włostka spleciona - <i>Bryoria implexa</i>	Ch	VU	Suche wrzosowisko na wschód od Dźwirzyna - na brzożach Droga polna wiodąca do Lasu Kołobrzeskiego - na deskach płotu Na skraju lasu nadmorskiego E od Dźwirzyna - na brzozie
Złotlinka jaskrawa - <i>Vulpicida pinastri</i>	Chcz	NT	Wrzosowisko na wschód od Dźwirzyna - na brzożach; Łłotnica - wilgotny zagajnik sosnowy na obszarze dawnego poligonu
Złotorost ścienny - <i>Xanthoria parietina</i>			wszędzie pospolity

Złotorost wieloowocnikowy - <i>Xanthoria polycarpa</i>			Las nadmorski koło Dźwirzyna
Żółtnica chropowata - <i>Flavoparmelia caperata</i>	Chcz	EN	Las Kołobrzeski oddz. 4m,p

2.8. Charakterystyka mszaków obszaru opracowania

Waloryzacja mszaków w Nadmorskim Obszarze Funkcjonalnym oparta jest na obserwacjach własnych i danych publikowanych przez Tadeusza Twardego na stronie Przyroda Kołobrzegu (<http://www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl>) przy czym wyłączono z niej gatunki wskazane jako problematyczne czy niezwyfikowane.

Brak jest gatunków objętych ochroną ścisłą na terenie opracowania występuje. Zestawienie obejmuje gatunki chronione, których zarejestrowano 35 gatunków – z czego 34 pod ochroną częściową (wyjątek błotniszek wełnisty). Siedliska chronionych mszaków to głównie lasy oraz torfowiska, zwłaszcza torfowisko wysokie Dźwirzyno. Dane oznaczone jako autorskie w opracowaniu oznaczone zostały przez dr Marcina Wilhelma z Uniwersytetu Szczecińskiego. Dane oznaczone jako autorskie w opracowaniu oznaczone zostały przez dr Marcina Wilhelma z Uniwersytetu Szczecińskiego. Większość to gatunki pospolite i nierzadkie, do ciekawych, rzadko spotykanych należy nadrzewna miechera spłaszczona rosnąca na starych drzewach w Lesie Kołobrzeskim.

Tabela 15. Wykaz mszaków

Nazwa gatunku	Ochrona	Lokalizacja
bielistka siwa - <i>Leucobryum glaucum</i>	Chcz	lasy m. Grzybowem i Dźwirzynem (!; Bosiacka 2003) Las Łasiński: kwaśne buczyny (!); kwaśne dąbrowy w lesie k. Starego Miasta (!); skraj brzeziny bagiennej w oddz. 62Ad (!);
błotniszek wełnisty - <i>Helodium blandowii</i>	Ch	Las Kołobrzeski, Nadl. Gościno oddz. 24c (Twardy 2014);
brodawkowiec czysty - <i>Pseudoscleropodium purum</i>	Chcz	Las nadmorski w Dzielnicy Zachodniej (!); Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211, 212) (!); lasy nadmorskie m. Grzybowem i Dźwirzynem (!);
drabik drzewkowaty - <i>Climacium dendroides</i>	Chcz	Kołobrzeski Las oddz. 2b, Mirocice (Twardy 2014); Klasztorne Bagno k/Obrotów (Twardy 2014); mokradła śródlądowe m. lotniskiem w Bagiczu i brzegiem morskim, torfowisko na północny-wschód od Kukinii (Twardy 2014);
dzióbkowiec Zetterstedta - <i>Eurhynchium angustirete</i>	Chcz	Las Kołobrzeski (Twardy 2014);
fałdownik nastroszony - <i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Chcz	Trawnik przy hotelu Solny, skarpy ziemne przy Lapidarium Żydowskim, Mirocice (Twardy 2014); Grzybowo: lasek brzozy na północny wschód od wsi, las koło Obrotów (Twardy 2014); Las Kołobrzeski (Twardy 2014);
fałdownik trzyczęściowy - <i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	Chcz	Las Kołobrzeski, mokradło na zachód od Sianożęt, las nadmorski na północny-wschód od Wieniotowa (Twardy 2014);

gajnik lśniący - <i>Hylocomium splendens</i>	Chcz	Dolina Parsęty m. Rościęcinem i Ząbrowem Nadl. Gościno oddz. 270h (!); zabagniony las NW od Grzybowa: oddz. 204a (!, Bosiacka 2003); Las Kołobrzesci (Twardy 2014);
gładysz paprociowaty - <i>Homalia trichomanoides</i>	Chcz	Las Kołobrzesci oddz. 5a (Twardy 2014); Las Kołobrzesci oddz. 29a (Twardy 2014);
miechera spłaszczona - <i>Neckera complanata</i>	Chcz	Las Kołobrzesci oddz. 5a (Twardy 2014) (!); Las Kołobrzesci Nadl. Gościno oddz. 16d (pień starego buka) (!); oddz. 51c - na dębie "Warcisław" (Twardy 2014);
miedzik płaski - <i>Frullania dilatata</i>	Chcz	Ekopark Wschodni (Twardy 2014);
mokradłoszka zaokrąglona - <i>Calliergonella cuspidata</i>	Chcz	Mirocice (Osadowski 2014); Karcino: oczko wodne na południowy-wschód od wsi (Bosiacka, Radziszewicz 2003) Las Kołobrzesci oddz. 24c na torfowisku źródłiskowym, mokradło na zachód od Sianożęt (Twardy 2014);
płaszczoniec marszczony - <i>Buckiella undulata</i>	Chcz	Las Kołobrzesci oddz. 42a obok drogi asfaltowej, 57b skraj świerczyny (Twardy 2014);
płonnik cienki - <i>Polytrichum strictum</i>	Chcz	Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211) (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);
płonnik pospolity - <i>Polytrichum commune</i>	Chcz	obrzeża torfowiska wysokiego Dźwirzyno (oddz. 207-212) oraz lasy m. Dźwirzynem i kompleksem Lasów Państwowych (!); bór bagienny NW od Grzybowa: oddz. 204a (!, Bosiacka 2003); Torfowisko w oddz. 271j (!); Las Kołobrzesci, obrzeża torfowisk Nadl. Gościno oddz. 34d, 35a, 58b (!); brzezina bagienna w oddz. 62Ad (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);
próchniczek błotny - <i>Aulacomnium palustre</i>	Chcz	Dolina Parsęty m. Rościęcinem i Ząbrowem Nadl. Gościno oddz. 270h (!); Torfowisko Dźwirzyno: Nadl. Gościno oddz. 207b, 209a, 210, 211, 212 (!); zabagniony las NW od Grzybowa: oddz. 204a (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);
roketnik pospolity - <i>Pleurozium schreberi</i>	Chcz	Ekopark Wschodni (Twardy 2014); Często w Lesie Rościęcińskim, w lasach nadmorskich i w kompleksie lasów koło Obrotów (!); Lasy sosnowe na północ od Wieniotowa (!);
rzęsiak pospolity - <i>Ptilidium ciliare</i>	Chcz	Wydmy na wschód od Dźwirzyna; Błotnica: teren dawnego poligonu wojskowego (Twardy 2014);
skosatka zanokcicowata - <i>Plagiochila asplenioides</i>	Chcz	Las Kołobrzesci: na skarpach przydrożnych i brzegach cieków wodnych m.in. w oddz. 17g/h, 41a, 43a (Twardy 2014);
torfowiec błotny - <i>Sphagnum palustre</i>	Chcz	Ekopark Wschodni: oddz. 5n (!); Dolina Parsęty m. Rościęcinem i Ząbrowem Nadl. Gościno oddz. 270h (!); Nadl. Gościno oddz. 194m, na E od m. Stare Miasto (!); Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211, 212) (!); Torfowisko w oddz. 271j (!); Las Kołobrzesci, Nadl. Gościno oddz. 34d, 35a, 58b (!); brzezina bagienna w oddz. 62Ad (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);

torfowiec czerwonawy - <i>Sphagnum rubellum</i>	Chcz	Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211) (!);
torfowiec frędzlowany - <i>Sphagnum fimbriatum</i>	Chcz	Dolina Parsęty m. Rościęcinem i Ząbrowem Nadl. Gościno oddz. 270h (!); Nadl. Gościno oddz. 194m, na E od m. Stare Miasto (!); Las Kołobrzeski, Nadl. Gościno oddz. 58b (!); brzezina bagienna w oddz. 62Ad (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);
torfowiec Girgensohna - <i>Sphagnum girgensohnii</i>	Chcz	Zabagniony las NW od Grzybowa: oddz. 204a (!);
torfowiec kończysty - <i>Sphagnum fallax</i>	Chcz	Torfowisko w oddz. 271j (!); Las Kołobrzeski, Nadl. Gościno oddz. 34d (!); torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!), torfowisko Kopuła na północ od Kukinii (Twardy 2014);
torfowiec magellański - <i>Sphagnum magellanicum</i>	Chcz	Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211) (!);
torfowiec nastroszony - <i>Sphagnum squarrosum</i>	Chcz	Nadl. Gościno oddz. 194m, na E od m. Stare Miasto (!); Brzezina bagienna na północny-zachód od Grzybowa (oddz. 204) (!); Las Kołobrzeski, Nadl. Gościno oddz. 58b (!); brzezina bagienna w oddz. 62Ad (!); torfowisko Kopuła na północ od Kukinii (Twardy 2014); ols bagienny otaczający torfowisko na wschód od Rusowa: oddz. 332Af (!);
torfowiec ostrolistny - <i>Sphagnum capillifolium</i>	Chcz	Ekopark Wschodni (Twardy 2014); M. Grzybowem i Dźwirzynem Nadl. Gościno oddz. 207b (!); bór bagienny NW od Grzybowa: oddz. 204a (Bosiacka 2003);
torfowiec spiczastolistny - <i>Sphagnum cuspidatum</i>	Chcz	Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211) (!);
torfowiec wąskolistny - <i>Sphagnum angustifolium</i>	Chcz	Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211) (!);
tujowiec delikatny - <i>Thuidium delicatulum</i>	Chcz	Stare Miasto: mokradło na wschód od miejscowości (Twardy 2014); Las Kołobrzeski oddz. 24c (Twardy 2014);
tujowiec tamaryszkowaty - <i>Thuidium tamariscinum</i>	Chcz	Dolina Parsęty na południe od Kopydłówek – olszyna bagienna w oddz. 270 h (!);
widłoząb kędzierzawy - <i>Dicranum polysetum</i>	Chcz	Dolina Parsęty m. Rościęcinem i Ząbrowem Nadl. Gościno oddz. 270h (!); Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211, 212) (!); Las Kołobrzeski (Twardy 2014);
widłoząb miotlasty - <i>Dicranum scoparium</i>	Chcz	Ekopark Wschodni (Twardy 2014); Często w Lesie Rościęcińskim, w lasach nadmorskich i w kompleksie lasów koło Obrotów (!); Torfowisko wysokie Dźwirzyno (oddz. 210, 211, 212) (!); Las Kołobrzeski: często w kwaśnych lasach pod sosnami, na obrzeżach torfowisk mszarnych (!);

Fot. 63. Tujowiec tamaryszkowaty w dolinie Parsęty koło Kopydłówka

2.9. Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i innej związanej z ludzkimi osiedlami

2.9.1. Parki miejskie, wiejskie, pałacowe, dworskie uzdrowiskowe i inne

Tereny zieleni urządzonej to wciąż niewykorzystany dostatecznie potencjał gmin. Parki, z zwłaszcza liczne dawne cmentarze, nie pełnią funkcji publicznych i nie stanowią też pomników dawnej kultury. Przy nielicznych znajdują się informacje opisujące obiekt (np. cmentarz w Nowym Borku), większość jest zaniedbana, zachwaszczona, nierzadko zaśmiecona. Nawet w przypadku zadbania o założenie (np. dawny cmentarz w Grzybowie) – nie jest wykorzystane jako obiekt publiczny – brak wyznaczonych ścieżek i alei.

Wnioskuje się o udostępnienie i adaptację do celów rekreacyjnych zachowanych drzewostanów parkowych i dawnych cmentarnych w miarę możliwości ze względów własnościowych. W odniesieniu do tych założeń powinno się postępować według następujących zasad:

- Zachowane pamiątki i walory kulturowe – zabytki, ruiny, resztki pomników zachowywać. Wskazane jest po sporządzeniu szczegółowej inwentaryzacji i dokumentacji zgromadzenie resztek dawnych nagrobków w formie lapidarium.
- Zachowywać i pielęgnować drzewa i krzewy z dawnych założeń – wszelkie stare okazy, drzewa i krzewy ozdobne, nierodzące.
- Usuwać lub rozrzedzać podrost drzew ekspansywnych, rodzimych (osiki, brzozy, klony, jawory) oraz inwazyjnych, nadmiernie rozrośniętych krzewów (zwłaszcza śnieguliczka).
- W założeniach w dużym stopniu zmienionych w wyniku sukcesji leśnej rozważyć akceptację takiego kierunku przemian w całości lub przynajmniej w części obiektu. W takim fragmencie nie ingerować z zabiegami zachowując drzewostan wielowarstwowy, z gęstym podszytem.

- Zlikwidować miejsca składowania odpadów i utrzymywać obiekt w czystości.
- Wytyczyć aleje i ścieżki, postawić ławki, tablice informacyjne, wykaszać regularnie fragmenty o charakterze polan i pasma terenu wzdłuż alejek.
- Uzupełniać założenia zieleni o nasadzenia drzew i krzewów ozdobnych z nawiązaniem do tradycji miejsca (np. na dawnych cmentarzach cisy, świerki, daglezje, jesiony i buki w odmianie płaczącej) w parkach egzoty i odmiany hodowlane gatunków rodzimych. Unikać sadzenia drzew gatunków pospolitych i ekspansywnych (klony, jawory, brzozy).

Gmina Miasto Kołobrzeg

Parki, skwery i zieleńce Kołobrzegu to zieleń urządzona i regularnie pielęgnowana. Niektóre z założeń posiadają cenne starodrzewy, częściowo chronione jako pomniki przyrody.

Cenne są skupiska okazałych drzew przy obiektach usługowych miasta (przy Katedrze, kościołach, szpitalu, niektórych parkingach, obiektach sportowych) (Kempińska 2004). Na osiedlach i w dzielnicach willowych zieleń urządzona to przede wszystkim trawniki oraz ogródki przydomowe i działkowe.

Aleje wzdłuż ulic tworzą platany (aleja pomnikowa), lipy, klony, topole, wiązy i in. Drzewa te często mają powyżej 80-100 lat. W mieście są także pasy zieleni izolacyjnej, w formie nasadzeń drzew o funkcji wiatrochronnej i maskującej obiekty uciążliwe. Pojedyncze lub podwójne szpalery topoli otaczają tereny wojskowe, dawne poligony przy ul. Koszalińskiej, obiekty sportowe przy ul. Śliwińskiego itp. Zieleń izolacyjna występuje wzdłuż rzeki Parsęty – są to głównie wierzby, topole i olsze (Kempińska 2004).

Charakterystyczny jest układ terenów zielonych w mieście składający się z pasma nadmorskiego, okalającego centrum miasta półkolistego pasa siedlisk półnaturalnych w obniżeniach terenu (od Owczego Bagna na zachodzie poprzez Solną Wyspę, Maćkowe Łąki i Ekopark) oraz równoległego do doliny Parsęty przecinającego środek miasta pasma parków i zieleńców łączących dawne stare miasto z portem.

Ze względu na nieocenione znaczenie terenów zieleni dla walorów uzdrowiskowo-turystycznych miasta Kołobrzeg oraz ich znaczące walory, zasługują one na szczególną uwagę w zakresie nie tylko ich ochrony, ale też utrzymania wysokich standardów także w warunkach rozwoju miasta. Zdecydowanie nie wystarczająca jest w przypadku Kołobrzegu ochrona zieleni w sensie konserwatorskim – konieczny jest jej rozwój bazujący na specyficznych cechach kompozycji, składu i funkcji.

Teoretycznie tereny zieleni Kołobrzegu mogłyby być chronione jako zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a liczne drzewa jako pomniki przyrody. Taka strategia ochrony jest jednak optymalna w przypadku wyraźnie wyodrębniających się obiektów kwalifikujących się do ochrony i tła nie zasługującego na takie szczególne traktowanie. W przypadku Kołobrzegu kryteria ochrony pomnikowej spełnia wiele efektownych drzew, a wszystkie założenia parkowe i zieleńce obfitują w nasadzenia rzadko spotykanych egzotów i okazałych drzew.

Fot. 64. Park im. J.H. Dąbrowskiego

Fot. 65. Park im. A. Fredry

W działaniach na rzecz ochrony i rozwoju walorów Kołobrzegu należałoby systemowo, podobnie jak to przed wielu laty zaczęto czynić, kształtować zieleni na podobieństwo egzotycznego ogrodu, z poszanowaniem walorów i cech naturalnych, jednak z zaskakującymi elementami kompozycji w strefie intensywnie zagospodarowanej. Dążyć należy do unikania trywializacji składu terenów zielonych i zapewnienie udziału w nasadzeniach gatunków rzadko spotykanych w ogrodach i ofercie handlowej. Unikać wręcz należy, poza terenami półnaturalnych parków leśnych (np. w pasie nadmorskim), sadzenia drzew pospolitych.

Fot. 66. Skwer miast partnerskich.

Tabela 16. Wykaz parków Gminy Miasto Kołobrzeg

Symbol na mapie	Nazwa/ Lokalizacja	Rodzaj, wiek, powierzchnia	Opis parku	Rejestr
Pa-1	Park im. Stefana Żeromskiego Kołobrzeg	Dawny Nadmorski Park Zdrojowy z połowy XIX w., o pow. 19,3 ha, ul. Sikorskiego, Rodziewiczówny, Aleja Nadmorska oraz dawny Park przy Pomniku Zaślubin o pow. 5,9 ha.	Układ przestrzenny: Park położony nad morzem, między portem a Szańcem Kamiennym, zajmuje teren między ul. Rodziewiczówny i Gen. Sikorskiego a Aleją Nadmorską. Powstawał stopniowo od 1853 roku, najstarsza jest jego zachodnia część. Obok ul. Mickiewicza zachowały się ślady po zlikwidowanym w latach 60-tych cmentarzu. W parku znajdują się korty tenisowe, muszla koncertowa, obiekty małej gastronomii. Od wschodu park ogranicza Kamienny Szaniec – fragment dawnych umocnień fortecznych użytkowany jako obiekt gastronomiczno-rozrywkowy. Park obwiedziony jest od strony plaży i Dzielnicy Uzdrowskiej promenadami, przecina go w środku aleja równoległa do brzegu morskiego (w części zachodniej dwie równoległe aleje), poza tym poprzecinany jest prostopadle licznymi drogami	Obiekt wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej. 927/76

			<p>łączącymi Dzielnicę Uzdrowską z plażą morską.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: Drzewostan w wieku 100-250 lat (Kempińska 2004). W sąsiedztwie budowli oraz wzdłuż centralnej alei rosną okazałe, stukilkudziesięcioletnie wiąz szypułkowe <i>Ulmus laevis</i>, poza tym drzewostan parku tworzą następujące gatunki: wiąz górski, dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>, dąb barwierski, brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> i omszona <i>B. pubescens</i>, kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>, kasztan jadalny <i>Castanea sativa</i>, platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>, robinia akacjowa <i>Robinia pseudacacia</i>, lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i> i drobnolistna <i>T. cordata</i>, grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>, buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>, klony – zwyczajny <i>Acer platanoides</i>, jawor <i>A. pseudoplatanus</i>, polny <i>A. campestre</i> i klon srebrzysty <i>A. saccharinum</i>, olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>, jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>, wierzba biała <i>Salix alba</i>, topola biała <i>Populus alba</i>, włoska <i>Populus italica</i>, szare <i>Populus x canescens</i> (w pobliżu sanatorium Bałtyk). Wzdłuż alei Nadmorskiej rośnie jarzab pospolity <i>Sorbus aucuparia</i> i szwedzki <i>S. intermedia</i>. Z gatunków szpilkowych rosną tu: świerk kłujący <i>Picea pungens</i>, biały <i>P. glauca</i> i serbski <i>P. omorika</i>, daglezień zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>, cis pospolity <i>Taxus baccata</i>, jodła kalifornijska <i>Abies concolor</i> i pospolita <i>A. alba</i>, sosny – czarna <i>Pinus nigra</i>, wejmutka <i>P. strobus</i>, sosna pospolita <i>P. sylvestris</i> i inne (Twardy 2014).</p> <p>We wschodniej części parku rośnie kilka okazów dębu błotnego <i>Quercus palustris</i>, a w pobliżu Kamiennego Szańca rośnie cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Warstwę krzewów w parku tworzy wiele gatunków, m.in. bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i> (obficie ścielący się także w runie), wiciokrzew suchodrzew <i>Lonicera xylosteum</i>, kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i>, rokitnik zwyczajny <i>Hippophaë rhamnoides</i>. Runo ma charakter parkowo-leśny – dominują takie gatunki jak: podagrycznik pospolity <i>Aegopodium podagraria</i>, wiechlina gajowa <i>Poa nemoralis</i>, zawilec biały <i>Anemone nemorosa</i>, kokoryczka wielokwiatowa <i>Polygonatum multiflorum</i>, czyściec leśny <i>Stachys sylvatica</i>, niecierpek drobnokwiatowy <i>Impatiens parviflora</i>, bluszcz kurdybanek <i>Glechoma hederacea</i>.</p> <p>Zagrożenia: Potencjalnie trywializacja składu gatunkowego – ciekawe i egzotyczne okazy to drzewa starsze. W młodszym pokoleniu dominują dość trywialne i pospolite gatunki (osika, brzozy, klony).</p> <p>Wskazania ochronne: Brak siedlisk półnaturalnych predysponuje ten obszar do rozwoju funkcji rekreacyjnych, uzupełniania nasadzeń gatunkami ozdobnymi i egzotycznymi.</p>	
Pa-2	Park im. Jedności Narodowej Kołobrzeg	Park stanowi wschodnią część Parku Zachodniego, 1971 r., pow. 6,5 ha	<p>Układ przestrzenny: Park położony nad morzem, ograniczony ulicami Arciszewskiego i Wiosenną. Jest to dawny cmentarz, pełniący funkcję parkową od 1971 roku. Z resztek kamieni nagrobnych utworzono w parku lapidarium. Park składa się z trzech tzw. kwater – wiatrochronnej, dawnej grzebalnej i krajobrazowej. Od strony zachodniej park przechodzi w las, poprzecinany dojściami do plaży. Od wschodu część dawnego założenia parkowego obejmuje swym ogrodzeniem</p>	<p>Obiekt wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej. 927/76</p>

			<p>wojskowa stacja bazowania. Część parku wokół stawu i w miejscu dawnego cmentarza z licznymi utwardzonymi alejkami.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: W pasie nadmorskim dominuje sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> i rokitnik zwyczajny <i>Hippophaë rhamnoides</i>. Na terenie dawnego cmentarza licznie rosną: kasztanowiec biały <i>Aesculus hippocastanus</i>, dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>, wierzba iwa <i>Salix caprea</i> i wiąz górski <i>Ulmus glabra</i>. Od strony ul. Arciszewskiego i wokół oczka wodnego rośnie olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i> i szara <i>A. incana</i>. Od strony jednostki wojskowej przeważa buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>, w tym drzewa okazałe.</p> <p>Gatunki szpilkowe w parku to: żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>, świerk sitkajski <i>P. sitchensis</i>, cis pospolity <i>Taxus baccata</i>, daglezia zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>, sosna pospolita <i>Pinus sylvestris</i>, sosna czarna <i>Pinus nigra</i>, jodła olbrzymia <i>Abies grandis</i> i pospolita <i>Abies alba</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: W podszycie rośnie wiciokrzew pomorski <i>Lonicera periclymenum</i> oraz takie gatunki jak: kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i>, śnieguliczka biała <i>Symphoricarpos albus</i>, bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i> (wspina się na wiele drzew i kwitnie) i inne. Warstwę zielną tworzą m.in.: podagrycznik pospolity <i>Aegopodium podagraria</i>, zawilec gajowy <i>Anemone nemorosa</i>, ziarnopłon wiosenny <i>Erophila verna</i>, szczawik zajęczy <i>Oxalis acetosella</i>, kuklik pospolity <i>Geum urbanum</i>, bluszcz kurdybanek <i>Glechoma hederacea</i> i inne (!, Twardy 2014, Świderek 2007). Z rzadka rośnie tu także śniedek baldaszkowy <i>Ornithogallum umbellatum</i>. W części wojskowej zarejestrowano obecność zagrożonego w skali regionalnej przetacznika górskiego <i>Veronica montana</i> oraz zdziczały pióropusznik strusi <i>Matteuccia struthiopteris</i>, na drzewach rośnie też ozorek dębowy <i>Fistulina hepatica</i> (!).</p> <p>Zagrożenia: W pasie bliższym klifom i plaży następuje naturalizacja składu drzewostanu i podszytu, zaburzona w tym przypadku obecnością gatunków obcych geograficznie. Z kolei w części użytkowanej rekreacyjnie następuje trywializacja składu w związku z ekspansją pospolitych gatunków rodzimych. Wzdłuż ogrodzeń terenu wojskowego oraz w jego wnętrzu rozprzestrzenia się bardzo inwazyjny rdestowiec ostrokończysty..</p> <p>Wskazania ochronne: Docelowo w planie zagospodarowania i utrzymania parku wskazany jest podział funkcjonalny na część przymorską rekomendowaną do naturalizacji, gdzie zwalczane powinny być gatunki inwazyjne drzew i krzewów, oraz część rekreacyjną, gdzie promowane powinny być gatunki ozdobne, a ograniczany udział gatunków pospolitych i nie mających istotnych walorów ozdobnych. Zwalczać należy inwazyjny w parku rdestowiec ostrokończysty.</p>	
Pa-3	Park im. Aleksandra Fredry Kołobrzeg	Park krajobrazowy typu o pow. 21,3 dawna nazwa Park Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, ul. A.	<p>Układ przestrzenny: Park położony wokół Amfiteatru, między ulicami Fredry, 4. Dywizji Wojska Polskiego i A. Sułkowskiego. Założony jako Wolfbergspark, z charakterystyczną podwójną obwodnicą na obrzeżu terenu parku.</p>	Obiekt wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej.

		Fredry, 4 Dywizji Wojska Polskiego, Sułkowskiego	<p>Charakterystyka drzewostanu: Na podmokłych terenach parku rośnie 6 cypryśników błotnych <i>Taxodium distichum</i> – dwa z nich o obwodach 210 i 150 cm są chronione jako pomniki przyrody. Niedaleko Amfiteatru rośnie skrzydłoorzech kaukaski <i>Pterocarya fraxinifolia</i>. W parku rosną też potężne topole czarne <i>Populus nigra</i> osiągające do 500 cm w obwodzie.</p> <p>Inne gatunki tworzące drzewostan parku to m.in.: buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> i wschodni <i>F. orientalis</i>, brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>, dęby - szypułkowy <i>Quercus robur</i>, bezszypułkowy <i>Q. petraea</i>, błotny <i>Q. palustris</i> i burgundzki <i>Q. cerris</i>, grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>, jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>, kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>, olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i> i szara <i>A. incana</i>, lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>, klony – zwyczajny <i>Acer platanoides</i>, jawor <i>A. pseudoplatanus</i> i polny <i>A. campestre</i>, wiązy – górski <i>Ulmus glabra</i>, <i>U. campestris</i> pospolity i szypułkowy <i>U. laevis</i>, robinia akacjowa <i>Robinia pseudacacia</i>, świerk sitkajski <i>Picea sitchensis</i>, daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>, modrzew europejski <i>Larix decidua</i>, sosna czarna <i>Pinus nigra</i>, sosna rumelijska <i>P. peuce</i>, żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>, choina zachodnia <i>Tsuga heterophylla</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Park ma charakter parkowo-leśny, przy czym w części wschodniej w dużym stopniu ma warunki siedliskowe i skład roślinności o charakterze łąkowym. Podszyt tworzą m.in. bez czarny <i>Sambucus nigra</i> i koralowy <i>S. racemosa</i>, czeremcha pospolita <i>Padus avium</i>, kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i>, szakłak pospolity <i>Rhamnus cathartica</i>, a także interesująca malina okazała <i>Rubus spectabilis</i>.</p> <p>W runie rosną wczesnowiosenne byliny: zawilec gajowy <i>Anemone nemorosa</i> i żółty <i>A. ranunculoides</i>, czosnaczek wiosenny <i>Alliaria petiolata</i> oraz ziarnopłon wiosenny <i>Ficaria verna</i>. W północno-wschodniej części w obniżeniach terenu licznie rośnie zagrożony na Pomorzu przetacznik górski <i>Veronica montana</i>. W części północno-zachodniej dziczały pióropusznik strusi <i>Matteuccia struthiopteris</i>.</p> <p>Zagrożenia: Teren parku jest zaśmiecony, niektóre drzewa noszą ślady nadpalenia i nacinania. Po pracach ziemnych przy deptaku wzdłuż ul. Fredry rozprzestrzeniony został inwazyjny rdestowiec ostrokończysty.</p> <p>Wskazania ochronne: Zwalczać inwazyjny rdestowiec. Zachować rozległą polanę w części centralnej kosząc dwu-trzykrotnie w ciągu roku. Usunąć odpady.</p>	927/76
Pa-4	Park im. 3 Dywizji Piechoty Wojska Polskiego Kołobrzeg	Utworzony w 1971 r., pow. 4,5 ha	<p>Układ przestrzenny: Park zajmuje teren między ulicami: Koszalińską, Mieszka I i Kaszubską. Utworzony w miejscu dawnych niemieckich cmentarzy. Część parku przeznaczono pod budowę domów mieszkalnych, kaplicy, a następnie plebanii oraz placu zabaw dla dzieci.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: Park jest zaniedbany, o wysokim poziomie wody, stąd drzewa nieliczne, a wiele z nich obumarło. Zachowały się stare jesiony <i>Fraxinus excelsior</i>, szpalery grabowe <i>Carpinus betulus</i> oraz okazy takich gatunków jak leszczyna turecka <i>Caorylus colurna</i> i wierzba iwa <i>Salix caprea</i>.</p> <p>Zagrożenia: Park bardzo zaniedbany, częściowo</p>	Obiekt wpisany do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej. 927/76, następnie wykreślony decyzją Ministra Kultury z dnia 6 kwietnia 2004 r.

			przeznaczony pod zabudowę, podmokły ze względu na zniszczenie starych instalacji drenarskich. Wskazania ochronne: Poprawa warunków wodnych, rewitalizacja parku, otwarcie drzewostanu.	
Pa-5	Park im. Henryka Dąbrowskiego o Kołobrzeg	Park z II połowy XIX w., pow. 3 ha	Układ przestrzenny: Park utworzony ok. roku 1873, zachował się w swoich pierwotnych granicach do dzisiaj. W parku zachowały się pozostałości umocnień fortecznych – w centrum jest staw, stanowiący fragment dawnej fosy, z wysepką na środku, poza tym bastion Pommern, o kształcie częściowo nieczytelny z powodu wybrania ziemi oraz bastion Magdeburg, usypany na kamienno-ceglanej podmurówce. W części południowej park przechodzi w niewielką łąkę. Charakterystyka drzewostanu: W parku znajduje się grupa 7 starych buków <i>Fagus sylvatica</i> , o obwodach 377-575 cm, chroniona jako pomnik przyrody. Poza tym drzewostan tworzą okazy następujących gatunków: klony – jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> , polny <i>A. campestre</i> , srebrzysty <i>A. saccharinum</i> , jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> , kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> , topole osika <i>Populus tremula</i> i biała <i>P. alba</i> , lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> , robinia akacjowa <i>Robinia pseudoacacia</i> , głóg jednoszyjkowy <i>Crataegus monogyna</i> , wiąz polny <i>Ulmus campestris</i> , buk zwyczajny odm. purpurowa <i>Fagus sylvatica 'Atropurpurea'</i> , olsza szara <i>Alnus incana</i> , wierzba biała <i>Salix alba</i> , świerk pospolity <i>Picea abies</i> i modrzew europejski <i>Larix decidua</i> . Zagrożenia: Nie stwierdzono. Wskazania ochronne: Stare zamierające drzewa zachowywać jako zabytki przyrody, ew. powalić w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa, ale w takim przypadku pozostawić do naturalnego rozkładu. Można wykorzystać je do celów edukacyjnych i postawić tablicę dydaktyczną o roli martwego drewna.	Obiekt wpisany do ewidencji konserwatorskiej pod numerem A-1057 z dnia 22.03.2012 r.
Pa-6	Skwer im. Anatola Przybylskiego	Utworzony na początku XX w.	Układ przestrzenny: Skwer zajmuje prostokątny kwartał między ulicami Ratuszową, Walki Młodych, Katedralną i Dubois. Poprowadzone po przekątnej ścieżki prowadzą do kolistego placu pośrodku, gdzie zachowała się Baszta Prochowa – pozostałość dawnych fortyfikacji. Charakterystyka drzewostanu: Na skwerze rośnie ponad 100-letni cis <i>Taxus baccata</i> oraz stare lipy szerokolistne <i>Tilia platyphyllos</i> w części środkowej. Młodszy drzewostan tworzą okazy takich gatunków jak: topola włoska <i>Populus italica</i> , wiąz holenderski <i>Ulmus x hollandica</i> , grab pospolity <i>Carpinus betulus</i> , złotokap zwyczajny <i>Laburnum anagyroides</i> , żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i> , świerk kłujący <i>Picea pungens</i> , cyprysik Lawsona <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> i in. Inne walory przyrodnicze: Inne nasadzenia w parku tworzą: jaśminowiec wonny <i>Philadelphus coronarius</i> , pigwowiec japoński <i>Chaenomeles speciosa</i> , forsycja pośrednia <i>Forsythia intermedia</i> i in. Żywopłoty wzdłuż alejek. Zagrożenia: Nie stwierdzono. Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej.	Obiekt wpisany do ewidencji konserwatorskiej pod numerem A-85 z dnia 29.11.2011 r.
Pa-7	Skwer 18 Marca	Utworzony w II połowie XIX w. (ok.	Układ przestrzenny: Skwer zajmuje teren ograniczony ulicami Dworcową, Armii Krajowej, Sybiraków i 18.	Bd.

	Kołobrzeg	roku 1870), przekomponowany na początku XX w., styka się ze Skwerem Pionierów Kołobrzegu, pow. 1,6 ha	<p>Marca. Zaprojektowany został przez niemieckiego ogrodnika Henryka Martensa w miejscu dawnych urządzeń fortecznych. W środkowej części znajduje się rotunda z fontanną.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: W północno-zachodnim narożniku ponad 200-letni buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> o obwodzie 400 cm oraz kasztanowiec czerwony <i>Aesculus x carnea</i> o obwodzie 385 cm. Inne rosące tu gatunki drzew to: skrzydłoorzech kaukaski <i>Pterocarya fraxinifolia</i>, buk strzepolisty <i>Fagus silvatica</i> 'Asplenifolia', lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i>, parczelina trójlistkowa <i>Ptelea trifoliata</i>, klon jesionolistny <i>Acer negundo</i>, jesion pensylwański <i>Fraxinus pensylvanica</i>, cis pospolity <i>Taxus baccata</i>, cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i>, jałowiec sabina <i>Juniperus sabina</i>, żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>, świerk kłujący <i>Picea pungens</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Na skwerze rosną także inne gatunki ozdobne, takie jak: kłokoczka kaukaska <i>Staphylea colchica</i>, wiciokrzew suchodrzew <i>Lonicera xylosteum</i>, czeremcha pospolita <i>Padus avium</i>, głóg szkarłatny <i>Crataegus intricata</i>, głóg śliwolistny <i>Crataegus x prunifolia</i>, trzmielina zwyczajna <i>Euonymus europaea</i>, złotokap zwyczajny <i>Laburnum anagyroides</i>, lilak chiński <i>Syringa chinensis</i>, jaśminowiec wonny <i>Philadelphus coronarius</i>. Ponadto w parku znajdują się rabaty z kwiatami, a wiosną w trawnikach masowo kwitnie cebulica syberyjska <i>Scilla sibirica</i>.</p> <p>Zagrożenia: Nie stwierdzono.</p> <p>Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej. Ze względu na wartościowy drzewostan warto na skwerze umieścić tablicę informacyjną identyfikującą gatunki i wskazującą ich lokalizację.</p>	
Pa-8	Skwer Pionierów Kołobrzegu Kołobrzeg	Utworzony w latach 70-tych XX w., styka się ze Skwerem 18 Marca	<p>Układ przestrzenny: Skwer położony jest między ulicami Sybiraków, Walki Młodych, Łopuskiego i Armii Krajowej, w rejonie dawnych umocnień twierdzy. Na skwerze znajduje się fontanna, a w rogu ulic Armii Krajowej i Sybiraków - pomnik J. Piłsudskiego.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: Na skwerze rośnie wiele interesujących gatunków i ciekawostek dendrologicznych, m.in.: grujecznik japoński <i>Cercidiphyllum japonicum</i>, perukowiec podolski <i>Cotinus coggygria</i>, wiśnia wonna <i>Prunus mahaleb</i>, wiśnia piłkowana <i>Prunus serrulata</i>, śliwa wiśniowa <i>Prunus cerasifera</i>, rokitnik zwyczajny <i>Hippophaë rhamnoides</i>, sumak octowiec <i>Rhus typhina</i>, leszczyna południowa <i>Corylus maxima</i> 'Purpurea', leszczyna turecka <i>Corylus colurna</i>, tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>, sosna amerykańska <i>Pinus strobus</i>, cyprysik groszkowy <i>Chamaecyparis pisifera</i>, świerk kłujący <i>Picea pungens</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Rosnące tu krzewy to m.in. różanecznik żółty <i>Rhododendron luteum</i> i dereń jadalny <i>Cornus mas</i> oraz róże.</p> <p>Zagrożenia: Nie stwierdzono.</p> <p>Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej. Ze względu na wartościowy drzewostan warto na skwerze umieścić tablicę informacyjną identyfikującą gatunki i wskazującą ich lokalizację.</p>	Bd.
Pa-9	Park przy ul.	Utworzony ok.	Układ przestrzenny: Park między ulicami Zdrojową,	Bd.

	Spacerowej Park Teatralny Kołobrzeg	1868 r.	<p>Mickiewicza, Spacerową i Solną. Powstał w II połowie XIX wieku jako Park Teatralny przy znajdującym się tu wówczas teatrze, jako reprezentacyjne założenie parkowe, jednocześnie krajobrazowe i geometryczne. Od centralnego placu przed wejściem do teatru promieniście rozchodzą się alejki, ponadto ze wschodu na zachód biegnie aleja równoległa do ul. Spacerowej. Na rogu ulic Zdrojowej i Mickiewicza znajduje się lapidarium żydowskie, zbudowane w miejscu dawnego cmentarza żydowskiego.</p> <p>Park jest częścią parku nadmorskiego i łączy się z terenami zielonymi przy ul. Zwycięzców oraz ze skwerem przy dworcu kolejowym.</p> <p>W obrębie parku działa park linowy.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: W parku zachował się starodrzew – przede wszystkim stare nasadzenia wzdłuż ul. Spacerowej oraz grupy buków i dębów w centralnej części parku. Gatunki tworzące drzewostan parkowy to m.in.: kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>, dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>, klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>, jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>, buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>, olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>, platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>, dagleź zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>, żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>, cis pospolity <i>Taxus baccata</i>, cyprysik groszkowy <i>Chamaecyparis pisifera</i>. Przy Regionalnym Centrum Kultury rośnie bożodrzew gruczołkowany <i>Ailanthus altissima</i>, korkowiec amurski <i>Phellodendron amurense</i>, kasztan jadalny <i>Castanea sativa</i>, platany klonolistne <i>Platanus x acerifolia</i> i iglicznia trójcierniowa <i>Gleditsia triacanthos</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Przy budynku nastawni kolejowej rośnie lilak himalajski <i>Syringa emodi</i>.</p> <p>Zagrożenia: Nie stwierdzono.</p> <p>Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej.</p>	
Pa-10	Skwer przy dworcu kolejowym Kołobrzeg	Utworzony ok. 1870 r.	<p>Układ przestrzenny: Skwer przy dworcu, rozdzielony ul. Dworcową, ograniczony ulicami Kolejową i Kniewskiego. Współcześnie na terenie zieleni postawiony został budynek dworca autobusowego i budynek handlowo-usługowy, które zaburzyły kompozycję założenia.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: Na skwerze zachowały się liczne stare drzewa, niektóre o wymiarach pomnikowych: jesion wąskolistny <i>Fraxinus angustifolia</i> (obwód 255 cm), jesion amerykański <i>Fraxinus americana</i>, klon srebrzysty <i>Acer saccharinum</i> (obwód 475 cm, potężny ale zamierający), klon zwyczajny <i>Acer platanoides</i>, klon polny <i>Acer campestre</i>, klon jesionolistny <i>Acer negundo</i>, kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>, buk purpurowy <i>Fagus sylvatica</i> Purpurea, leszczyna turecka <i>Corylus colurna</i>, robinia akacjowa <i>Robinia pseudacacia</i>, wiąz pospolity <i>Ulmus campestris</i>.</p> <p>Zagrożenia: Niektóre stare drzewa zamierają.</p> <p>Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej.</p>	Bd.
Pa-11	Skwer przy ul. Zwycięzców	Utworzony ok. 1870 r., przekomponowany na początku XX w.	<p>Układ przestrzenny: Skwer zajmuje teren między ulicami Solną, Kolejową i Zwycięstwa. Na początku XX wieku przeprowadzono nowe alejki i urządzono dwa place wypoczynkowe. W centralnej części zachowała się</p>	Bd.

			stara latarnia, wyposażona obecnie w nowe lampy. Skwer stanowi część zespołu parków nadmorskich i łączy się z nimi poprzez park przy ul. Spacerowej. Charakterystyka drzewostanu: Stare drzewa zachowane na skwerze to kasztanowce, lipy, klony i wiązy. Rośnie tu klon polny <i>Acer campestre</i> i głógonieszpułka wielkokwiatowa <i>Crataegomespilus grandiflora</i> . Na skwerze jest także wiele młodszych nasadzeń. Zagrożenia: Nie stwierdzono. Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej.	
Pa-12	Park sanatoryjny Podczele		Układ przestrzenny: Park stanowi wydzielony fragment Lasu Kołobrzieskiego otaczający ośrodek sanatoryjno-wypoczynkowy. Teren ogrodzony. Charakterystyka drzewostanu: Rośnie tu licznie daglezyja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> , poza tym liczne okazy takich gatunków jak: buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> i wschodni <i>F. orientalis</i> , dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> , brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> i in. Zagrożenia: Nie stwierdzono. Wskazania ochronne: Utrzymywać jako teren zieleni urządzonej.	Bd.

Tabela 17. Wykaz parków Gminy Kołobrzeg

Symbol na mapie	Nazwa/ Lokalizacja	Rodzaj, wiek, powierzchnia	Opis parku	Rejestr
Pa-1	Park podworski Drzonowo; dz. 228/5	Park z II połowy XIX w.	Opis: Park stanowi własność prywatną. Jest zaniedbany, zarośnięty i trudnodostępny. Przepływa przez niego ciek tworzący w parku małe rozlewiska. Podszyt i runo gęste i bujne. Charakterystyka drzewostanu: Drzewostan parku tworzą następujące gatunki: jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> , grab pospolity <i>Carpinus betulus</i> , dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> , buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> , olsza szara <i>Alnus incana</i> , klon pospolity <i>Acer platanoides</i> i jawor <i>A. pseudoplatanus</i> , wiąz górski <i>Ulmus glabra</i> , wierzbowa <i>Salix caprea</i> , lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> , czeremcha pospolita <i>Padus avium</i> , bez czarny <i>Sambucus nigra</i> , leszczyna pospolita <i>Corylus avellana</i> , świerk pospolity <i>Picea abies</i> . Drzewa o pomnikowych rozmiarach to kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> o obwodzie 305 cm oraz buk zwyczajny odm. miedziana <i>Fagus sylvatica</i> var. <i>purpurea</i> o obwodzie 330 cm. Pozostałe drzewa mniejsze. Runo i siedlisko ma charakter łąkowy. Zagrożenia: Zatarcie cech założenia kulturowego. Wskazania ochronne: Możliwa naturalizacja i akceptacja leśnego kierunku sukcesji lub rewitalizacja założenia parkowego.	Park wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej. 973/78

Pa-2	Park pałacowy Budzistowo; dz. 119	Park pałacowy z II poł. XIX w.	Opis: Park pałacowy Charakterystyka drzewostanu: jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> – 37 szt., świerk pospolity <i>Picea abies</i> – 4 szt., kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i> – 1 szt., orzech włoski <i>Juglans regia</i> – 1 szt. (Podst. Opr. Ekofizjogr. Gm. Kołobrzeg 2008).	
Pa-3	Park pałacowy Budzistowo; dz. 145, 146, 163, 164, 165, 166, 167, 168, część 136	Park pałacowy z II poł. XIX w.	Park przy pałacu myśliwskim z lat 70-tych XIX w. Malowniczy starodrzew na stoku wzniesienia opadającym ku Parsęcie.	
Pa-4	Park pałacowy; Kądzierzno; dz. 13/38	Park pałacowy z II poł. XIX w.	bd.	
Pa-5	Park pałacowy; Zieleniewo; dz. 118/2	Park pałacowy z końca XIX w.	bd.	

Fot. 67. Aleja lipowa na nieczynnym cmentarzu w Błotnie

Gmina Ustronie Morskie

Tabela 18. Wykaz parków Gminy Ustronie Morskie

Symbol na mapie	Nazwa/ Lokalizacja	Rodzaj, wiek, powierzchnia	Opis parku	Rejestr
Pa-1	Park podworski Rusowo	Park podworski z II połowy XIX w., pow. 37,62 ha	<p>Układ przestrzenny: Założenie parkowe składa się z drzewostanu parkowego, drzewostanu leśnego oraz trzech łąk parkowych, stawu i fragmentów fundamentu dawnego pałacu. W 2002 roku wykonano inwentaryzację (aut. mgr inż. J. Olszewski i mgr inż. J. Skrypko) oraz prace pielęgnacyjne w parku.</p> <p>Charakterystyka drzewostanu: W parku rosną liczne drzewa o pomnikowych rozmiarach, m.in. 280-letni platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i> o obwodzie 630 cm, jesion wyniosły o obwodzie 645 cm, lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> o obw. 492 cm. Kilka lip w północnej części parku ze złamanymi pniami, w najgrubsza, której kikut ma 560 cm obwodu. W parku rośnie zdrowy dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o obwodzie 445 cm, buk czerwonołistny o obwodzie 360 cm, próchniejący jawor o obwodzie 480 cm. Gatunki tworzące parkowy drzewostan to m.in.: głąg jednoszyjkowy <i>Crataegus monogyna</i>, jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>, czeremcha zwyczajna <i>Padus avium</i>, kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>, leszczyna pospolita <i>Corylus avellana</i>, jarzab pospolity <i>Sorbus aucuparia</i>, klon pospolity <i>Acer platanoides</i>, wierzb krucha <i>Salix fragilis</i>, lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>, buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>, grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>, topola biała <i>Populus alba</i>, daglezw zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>, dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>, świerk pospolity <i>Picea abies</i>, klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>, olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>, brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>, platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>, żywotnik wschodniego <i>Thuja orientalis</i>.</p> <p>Inne walory przyrodnicze: Na terenie parku poprowadzono ścieżkę edukacyjną z tablicami informacyjnymi (częściowo zniszczone) dotyczącymi m.in. okazów pomnikowych drzew. Do parku przylega fragment leśny – las grądowy, wykształcający się na zboczach zagłębienia terenu oraz ols porzeczkowy z fragmentami łożowisk i szuwarów na jego dnie. W runie o charakterze grądowym występują m.in. śnieżyczka przebiśnieg <i>Galanthus nivalis</i>, przetacznik górski <i>Veronica montana</i>, śnieżyc wiosenna <i>Leucojum vernum</i>. Liczny jest bluszcz <i>Hedera helix</i>.</p> <p>Zagrożenia: Liczne drzewa z racji wieku w złym stanie zdrowotnym. Kilka okazałych lip w minionym roku złamało się. Obiekt w miejscami zaśmiecony, tablice informacyjne zniszczone. Młode pokolenie drzew reprezentuje pospolite gatunki i ma charakter leśny.</p> <p>Wskazania ochronne: Drzewa zamierające zachowywać także po śmierci do naturalnego rozkładu. Odtworzyć tablice informacyjne. Wykonać czyszczenia w podroście ograniczając masowy porost pospolitych gatunków (klony, buki, osika), poprawiając ekspozycję drzew okazałych i egzotów. Generalnie jednak utrzymywać park, jako angielski – półnaturalny.</p>	Park wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr rej. 918/76

Fot. 68. Pomnikowy platan i inne okazałe drzewa w parku w Rusowie

Fot. 69. Staw w parku w Rusowie

2.9.2. Zieleń przykościelna, cmentarna, pocmentarna

Cmentarz Komunalny w Kołobrzegu wraz z Cmentarzem Wojennym gdzie w części z grobami żołnierzy dominują drzewa i krzewy iglaste. Wzdłuż alei prowadzącej na cmentarz od ul. 6 Dywizji Piechoty rosną jałowce płozące *Juniperus horizontalis*, a za nimi kosodrzewina *Pinus mugo*, cyprysiki *Chamaecyparis nootkatensis* i cisy *Taxus baccata*. W drzewostanie znajdującym się na cementarzu rosną świerki kłujące *Pinus pungens*, a aleję w osi cmentarza tworzą lipy szerokolistne *Tilia platyphyllos*. Wśród pomników i grobów rosną poza tym licznie brzozy brodawkowate *Betula pendula*, jarzaby pospolite *Sorbus aucuparia*, żywotniki zachodnie *Thuja occidentalis*, jałowce pospolite *Juniperus communis* i pośrednie *J. x media*. W części komunalnej cmentarz cechuje się dwojakim krajobrazem. Część wschodnia, znajdująca się bliżej ul. 6 Dywizji Piechoty porośnięta jest starym drzewostanem liściastym z dominacją lip. Przy kaplicy rośnie okazały platan, jednak w obrębie cmentarza nie stwierdzono drzew o rozmiarach pomnikowych. Część zachodnia ma odmienny charakter – zadrzewienie jest tu mniejsze, między grobami dominują nasadzenia gatunków iglastych, w szczególności żywotników.

Teren zielony wokół parafii grekokatolickiej przy ul. Szpitalnej – m.in. korkowiec amurski o obwodzie 215 cm. Poza tym rosną tu: daglezie, cis, dąb szypułkowy, klon jawor, sosna czarna *Pinus nigra*. Obok, po stronie południowej (na terenie starego szpitala) okazały wiąz pospolity *Ulmus minor* (obw. 340 cm), jarzab szwedzki *Sorbus intermedia* (obw. 160 cm), platan *Platanus acerifolia* (obw. 365 cm), cyprysik groszkowy *Chaemacyparis pisifera*, daglezieja *Pseudotsuga glauca*, lipa szerokolistna *Tilia platyphyllos*.

Fot. 70. Cmentarz wojenny w Kołobrzegu

W mieście znajduje się również skwer z pomnikowymi lipami drobnolistnymi, bylinami ozdobnymi i strzyżonymi żywopłotami przy mogile jeńców francuskich między Bulwarem Marynarzy Okrętów Pogranicza i ul. Frankowskiego.

Tabela 19. Wykaz cmentarzy znajdujących się w Gminie Kołobrzeg

L.p.	Miejscowość	Nr działki	Obiekt
Cm-1	Błotnica	89	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w., nieczynny. Położony w lesie w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej. Granica cmentarza w lesie w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej. Granica cmentarza czytelna dzięki zachowanemu szpalerowi świerków, niektórych o rozmiarach pomnikowych. W obrębie cmentarza rosną klony zwyczajne, jawory, kasztanowiec zwyczajny. W podszycie stwierdzono barwinek i bluszcz pospolity.
Cm-2	Błotnica	170	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w. przy drodze do Przećmina, nieczynny. W części centralnej w osi cmentarza aleja lip drobnolistnych (13 drzew). W części północnej rośnie kilka starych dębów (do 235 cm obwodu). Podszycie jest gęste, tworzy go we wnętrzu jesion wyniosły, śnieguliczka biała, miejscami ligustr. Wzdłuż skraju gęsto rosną głogi jednoszyjkowe, bez lilak, jaśminowiec. Na cmentarzu zachował się pojedynczy cis. W runie rosną dziczyzna: bluszcz pospolity, barwinek, fiołek wonny, konwalia majowa, miesięcznica roczna. Zachowały się nieliczne cokoły pomników nagrobnych.
Cm-3	Bogucino	109	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny. Na wzniesieniu. Drzewostan: szpaler świerkowy wzdłuż granic dawnego cmentarza, natomiast w obrębie cmentarza centralna aleja składająca się z 10 lip oraz kilkanaście dębów. W podszycie śnieguliczka, głóg jednoszyjkowy, a w runie barwinek pospolity, śnieżyczka przebiśnieg i bluszcz pospolity.
Cm-4	Budzistowo	501	Cmentarz ewangelicki poł. XIX w., nieczynny. Czytelny układ – Cmentarz wyznacza szpaler z głogów. W obrębie cmentarza zachowana centralna aleja 12 lip drobnolistnych, a ponadto 22 dęby szypułkowe, 14 klonów pospolitych, wierzba biała i jesion: wyniosły i zwisły. W runie rośnie barwinek, śnieżyczka przebiśnieg, miesięcznica roczna, bluszcz pospolity i paprocie.
Cm-5	Budzistowo	1/8	Cmentarz przykościelny, nieczynny. Pojedynczo rosną tu stare i okazałe drzewa: buk zwyczajny o obw. 390 cm, jesion wyniosły i lipy drobnolistne o obwodach 360 i 410 cm. Część drzew proponowana do objęcia ochroną jako pomniki przyrody. Na niektóre drzewa wspina się bluszcz pospolity. Teren kościoła i dawnego cmentarza otacza żywopłot strzyżony z ligustru, za którym znajduje się młody park (?) z licznymi nasadzeniami drzew ozdobnych (działka 112).
Cm-6	Budzistowo	6/7	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w., nieczynny. Drzewostan wycięty, pozostały jedynie: klon cukrowy i jesion wyniosły.
Cm-7	Dźwirzyno	7	Cmentarz dawny ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny – nieczytelny w terenie. Brak drzewostanu.
Cm-8	Głowaczewo	393	Cmentarz dawny ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny. Zachowane groby z lat powojennych oraz zebrane w formie lapidarium nieliczne nagrobki przedwojenne. Drzewostan złożony z ponad 40 dębów szypułkowych rosnących w rzędach, drzewa stosunkowo młode, osiągają 150-250 cm obwodu, uznane są za pomnik przyrody. Na część drzew wspina się bluszcz pospolity, pokrywający na rozległym obszarze runo. Na terenie cmentarza pomnik poległych w I wojnie światowej.

Cm-9	Grzybowo	121	Cmentarz dawny ewangelicki z poł. XIX w. nieczynny. Starodrzew stanowią dęby szypułkowe. Dominują drzewa poniżej 200 cm obwodu, najgrubszy okaz ma 290 cm obwodu. Nieliczne jawory i jesiony. W runie bluszcz pospolity.
Cm-10	Karcino	486	Cmentarz przykościelny, nieczynny. Starodrzew złożony z lip drobnolistnych, szerolistnych i dębu szypułkowego. Drzewa rosną dookoła kościoła wzdłuż ogrodzenia. Osiągają do 330 cm obwodu. Na liczne wspina się bluszcz. Między okalającym teren szpalerem drzew a kościołem rozpościera się bezdrzewny trawnik. Po wschodniej stronie kościoła pomnik ku czci poległym w I wojnie światowej i niewielkie lapidarium z resztkami płyt nagrobnych.
Cm-11	Korzystno	217	Cmentarz przykościelny, dawny ewangelicki z 1866 r., nieczynny, choć groby z pochówkami powojennymi utrzymane. Drzewa uznane za pomniki przyrody, przy czym wyznaczone dwukrotnie i za każdym razem nieco inne drzewa wskazano do ochrony. Rośnie to okazała sosna wejmutka (obw. 245), chociaż w dotychczasowych opracowaniach i aktach powołujących pomniki przyrody określana jest mianem sosny smółkowej. Kilka dębów z najgrubszym 275 cm obwodu, klon pospolity o obw. 270 cm, brzoza brodawkowata o obw. 215 cm. lipa drobnolistna o obw. 315 i liczne modrzewie europejskie, japońskie i eurojapońskie oraz świerki (wszystkie o obwodzie poniżej 200 cm).
Cm-12	Korzystno	44	Cmentarz ewangelicki z II poł. XIX w., nieczynny, położony w lesie przy drodze do Przećmina. Na starodrzew składa się kilka okazów lip, dębów. W obrębie cmentarza stwierdzono także bez lilak, bluszcz pospolity i konwalię majową.
Cm-13	Korzyścienko	292	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny. Zachowany starodrzew stanowią dęby i świerki. W podszycie głóg i podrost jarzębiny, osiki i dębu, w runie rośnie bluszcz pospolity i konwalia majowa.
Cm-14	Nowy Borek	193	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w. nieczynny. Zachowały się ruiny ceglanej bramy i cokoły pomników. Zachowany starodrzew lipowy oraz młodsze dęby (jeden starszy przy północno-zachodniej granicy ma 275 cm obwodu). Lipy oplatają kwitnące okazy bluszczu pospolitego – uznane za pomnik przyrody. Bluszcz pokrywa bujnie także runo, mniej licznie towarzyszą mu m.in. konwalia majowa, barwinek pospolity, fiołek wonny, pióropusznik strusi, paprotka zwyczajna. Gęsty podrost tworzą klony, jawory i lipy szerokolistne. W podszycie zachowały się pojedyncze żywotniki i cisy. Jeden z okazalszych cisów został wycięty – został tylko pniak.
Cm-15	Obroty	1/4	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w., nieczynny. Czytelny układ – cmentarz wyznacza szpaler składający się z głogów (dawniej strzyżone, teraz wybudane), jaworów i dębów. Od południa okazała kępa bzu lilaka. Zachowana aleja centralna składająca się z 13 drzew: jaworów i klonów zwyczajnych osiągających 150-220 cm obwodu. Oprócz tego w obrębie cmentarza rośnie kilka dębów szypułkowych. W runie licznie rośnie bluszcz pospolity, barwinek pospolity, poza tym jasnota plamista, nerecznica samcza, podagrycznik pospolity, konwalia majowa.
Cm-16	Roścęcino	7/24	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny. Wzdłuż granic szpalery głogu i lip szerokolistnych (dawniej ogławiane). W runie barwinek pospolity, śnieżyczka przebiśnieg, bluszcz pospolity.
Cm-17	Sarbia	286	Cmentarz przykościelny, dawny ewangelicki, z pocz. XIX w. Najbardziej okazałe dwa dęby rosnące przy furtce wejściowej chronione są jako pomniki przyrody, osiągają 410 i 330 cm obwodu. Poza dębami rosną tu pojedyncze kasztanowce, jesiony wyniosłe, jawory, daglezie i modrzewie. Przy pobliskiej plebanii (dz. nr 259) dąb szypułkowy o obwodzie 465 i cis o obwodzie 280

			cm.
Cm-18	Sarbia	105/1	Cmentarz dawny ewangelicki z poł. XIX w., obecnie parafialny katolicki czynny. Drzewostan młody, tylko w części zachodniej. Dominują dęby szypułkowe, poza tym są lipy drobnolistne, świerki (też rząd wzdłuż wschodniej granicy. Do cmentarza prowadzi aleja ze starymi kasztanowcami.
Cm-19	Sarbia	112	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w., nieczynny.
Cm-20	Stramnica	55	Cmentarz ewangelicki z pocz. XX w., nieczynny. Wzdłuż południowej granicy rząd ogłowionych lip drobnolistnych. Poza tym gęsty podrost klonów. W gęstym podszyciu występuje głóg jednoszyjkowy, bez czarny, ligustr, a w runie bardzo obficie bluszcz pospolity i podagrycznik pospolity.
Cm-21	Stramnica	131/1	Cmentarz dawny ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny – nieczytelny w terenie. Splantowany w latach 80-tych.
Cm-22	Zieleniewo	292	Cmentarz ewangelicki z poł. XIX w., nieczynny. Starodrzew stanowią lipy, klony pospolite i klon jawor. W podszyciu bluszcz pospolity.

Fot. 71. Aleja klonowo-jaworowa na nieczynnym cmentarzu w Obrotach

Gmina Ustronie Morskie

Bagicz dz. nr 63 – nieczynny cmentarz ewangelicki. Przy drodze dojazdowej do lotniska stare jawory *Acer pseudoplatanus* i kasztanowce *Aesculus hippocastanus*, w środku młody drzewostan jaworów z domieszką grabów *Carpinus betulus*, pojedyncze brzozy *Betula pendula*, olsze czarne *Alnus glutinosa* świerki *Picea abies*. Zachowane ruiny i postumenty nagrobków, układ alei zatarty. Teren

koszony, zadbane. W runie bluszcz pospolity *Hedera helix*, poza tym inne pospolite gatunki terenów parkowo-leśnych (podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria* - dominant, fiołek wonny *Viola odorata*, czosnaczek *Alliaria petiolata*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*).

Fot. 72. Nieczynny cmentarz w Bagiczu

Ustronie Morskie dz. nr 431 – czynny cmentarz komunalny. Starszy drzewostan tylko w części południowej. Dominują jawory *Acer pseudoplatanus*, nieliczne są jesiony *Fraxinus excelsior*, lipy szerokolistne *Tilia platyphyllos* (w tym najgrubsze drzewo na cmentarzu o obwodzie 280 cm), pojedyncze są stare świerki *Picea abies* i sosny *Pinus sylvestris*. W północnej, młodszej części cmentarza dominują strzyżone żywopłoty z żywotników.

Rusowo dz. nr 162 – czynny cmentarz komunalny. Centralna alejka obsadzona żywotnikami. Poza tym część grzebalna niezadrzewiona. Wzdłuż ogrodzenia nieregularne rzędowe nasadzenia z udziałem kasztanowców zwyczajnych, świerków, klonów.

W gminie wzdłuż kilku odcinków dróg występują aleje, głównie z udziałem lip drobnolistnych *Tilia cordata*, jaworów *Acer pseudoplatanus* i kasztanowców zwyczajnych *Aesculus hippocastanus*. Najbardziej efektowna aleja lipowa znajduje się przy ul. Kolejowej w Ustroniu Morskim. Obwód największych drzew przekroczył 300 cm. Aleja znalazła się w gronie finalistów ogólnopolskiego konkursu *Drzewo roku 2014* prowadzonego przez organizację ekologiczną Klub Gaja pod patronatem m.in. Ministra Środowiska i Ministra Edukacji Narodowej. Kora drzew porośnięta jest licznymi porostami głównie gatunków: *Parmelia sulcata*, *Xanthoria parietina*, *Evernia prunastri*. Pojedyncze stare lipy rosną też przy zabudowaniach stacji kolejowej.

Inne efektowne aleje ciągną się wzdłuż ulicy pomocniczej biegnącej po południowej stronie lotniska w Bagiczu oraz wzdłuż drogi z Rusowa do Strachomina.

Fot. 73. Aleja kasztanowców zwyczajnych przy stacji kolejowej w Ustroniu Morskim

Fot. 74. Cmentarz komunalny w Ustroniu Morskim

2.9.3. Inne cenne założenia zielone

Na inne cenne założenia zielone w Gminie Miasto Kołobrzeg składają się również Park otaczający Pomnik Zaślubin Polski z Morzem – mający charakter parku leśnego, drzewostan liściasty i mieszany, z licznymi starymi drzewami (lipy, dęby, buki), gdzie w podszycie w niektórych miejscach bujnie rozrasta się śnieguliczka biała.

Skwer Kmdr. Stanisława Mieszkowskiego – teren zieleni urządzonej z rabatami, małą architekturą.

Teren zielony przy Klubie Wojskowym przy ul. Łopuskiego 2. Rosną tu cisy, okazały kasztan jadalny *Castanea sativa*, jesion mанный *Fraxinus ornus*, buk czerwonołistny *Fagus sylvatica* *Atropurpurea* i inne egzoty.

Charakterystycznym składnikiem zieleni wysokiej Kołobrzegu są zróżnicowane aleje przydrożne tworzone przez niepospolite gatunki drzew.

Przy ul. Łopuskiego aleja platanów *Platanus acerifolia* (pomnik przyrody), na odcinku przy skwerze Pionierów Kołobrzegu – aleja okazałych leszczyn tureckich *Corylus colurna*. Wzdłuż ul. Solnej na wschód od Parsęty rosną wiekowe klony srebrzyste *Acer saccharinum*, wzdłuż alei Kolejowej – kasztanowce zwyczajne *Aesculus hippocastanum*, wzdłuż ul. Bałtyckiej jarząby szwedzkie *Sorbus aucuparia*, przy ul. Szpitalnej kasztanowce czerwone *Aesculus x carnea*, aleja dębów kasztanolistnych i burgundzkich *Quercus castaneifolia* i *Q. cerris* przy ul. Krakusa i Wandy, wzdłuż deptaka przy ul. Fredry nieregularna aleja buków wschodnich i zwyczajnych *Fagus orientalis* i *F. sylvatica*, przy ul. Zygmuntowskiej – aleja lip krymskich *Tilia euchlora*.

2.9.4. Kolekcje i zbiory botaniczne

Na terenie całego Nadmorskiego obszaru funkcjonalnego nie zarejestrowano dotychczas żadnych kolekcji zbiorów botanicznych.

2.10. Waloryzacja zasobów szaty roślinnej. Uwarunkowania ochrony przyrody

Uwarunkowania ochrony przyrody w odniesieniu do waloryzacji szaty roślinnej zostały przedstawione w rozdziale 5 niniejszego opracowania dotyczącym ochrony przyrody nadmorskiego obszaru funkcjonalnego.

2.11. Plany zagospodarowania przestrzennego i inne dokumenty planistyczne w świetle waloryzacji szaty roślinnej

Do największych problemów związanych z kolizją uwarunkowań związanych z szatą roślinną i planowanymi inwestycjami i ustalonymi kierunkami rozwoju na terenie **Gminy Miasta Kołobrzeg** należy kwestia kolizji III etapu budowy obwodnicy śródmiejskiej w rejonie występowania solnisk śródlądowych i słonych błot. Przedsięwzięcie potencjalnie zagraża nie tylko unikatowym w skali kraju solniskom przyrodniczym, ale też populacjom gatunków zagrożonych i chronionych istotnych w skali krajowej. Na etapie planowania i realizacji należy przedsięwziąć wszelkie środki, by nie dopuścić do zagrożenia dla chronionych siedlisk i populacji.

Chronione siedliska solniskowe potwierdzone zostały dla obszaru Owczego Bagna w Dzielnicy Zachodniej, przy czym populacje gatunków wskaźnikowych, w tym zagrożonych w skali regionalnej i krajowej występują w większości poza granicami proponowanego w studium użytku ekologicznego UE-1, koncentrując się w obszarze TO-1 planowanej budowy parku rozrywki i Aquaparku. Część z populacji gatunków solniskowych i słabo wykształconych solnisk występuje w sąsiedztwie także w obszarze wskazanym do zabudowy MN-1.

Potencjalne problemy wiązać się mogą z przeznaczeniem pod zabudowę obszaru MWA-4 w Podczelu sięgającego po drogi i pas startowy lotniska w Bagiczu. Teren tak wyznaczony obejmuje

zadrzewienia i zarośla oddzielające obecne osiedle od lotniska, stanowiące siedlisko bogatych populacji chronionych storczyków – listery jajowatej i kruszczyka szerokolistnego.

Innych kolizji w skali planów i studium z istotnymi walorami nie stwierdzono. Dla siedlisk związanych z pasem nadmorskim (kidzina, wydmy inicjalne, wydmy białe, klify) bardzo istotne jest kształtowanie strefy brzegowej. W tym wypadku jako ostoję tego typu ekosystemów traktować należy wyłączony obszar stacji bazowania wojsk na zachód od ujścia Parsęty. Na pozostałych odcinkach planując zagospodarowanie dążyć należy do zachowania możliwie bez zmian wałów wydmowych na zapleczu plaży, a przynajmniej na wybranych odcinkach także przylegającego do nich pasma plaży o szerokości przynajmniej kilkunastu metrów.

Zwraca uwagę w planowaniu kierunków rozwoju miasta niewielki udział terenów zieleni towarzyszących terenom przeznaczanym pod budownictwo różnych funkcji. Nowe obszary z rezerwa pod zieleń urządzoną i półnaturalną wyznaczane są peryferyjnie, gdzie nie będą pełnić istotnej roli dla mieszkańców, turystów oraz funkcjonowania środowiska w mieście. W szczególności problem dotyczy rozbudowywanej Dzielnicy Zachodniej, gdzie poza pasem nadmorskim i cmentarzem wyznaczono tylko obszar ZP-16 przy obwodnicy śródmiejskiej.

W obrębie **Gminy Kołobrzeg** w m. Dźwirzyno obszar UT między ul. Krasińskiego i kanałem ujściowym łączącym jezioro Resko z morzem. Kolizja planowanego zagospodarowania z siedliskami chronionymi

w obszarze Natura 2000 Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski (PLH320017) oraz z siedliskami szeregu gatunków chronionych ściśle i częściowo

Występują tu siedliska nadmorskie wydmy z zaroślami wierzby piaskowej (kod 2170), górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion — płaty bogate florystycznie) (kod 6230), zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion) (kod 6410). Poza tym występują tu niewielkie płaty łąk świeżych i łąk nawiązujących do słonaw ze stanowiskami gatunków halofilnych. Brzozowe lasy na kwaśnym podłożu mineralno-torfowym nawiązują do brzezin bagiennych na płytkich torfach z dominującą trzęślica modrą i turzycą pospolitą w runie.

W obszarze występuje ogromna i wyjątkowa w skali regionalnej populacja chronionego ściśle nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum*, poza tym rosną tu licznie: turówka wonna *Hierochloe odorata*, trzcinnik prosty *Calamagrostis stricta*, turzyca dwustronna *Carex disticha*, babka nadmorska *Plantago maritima*, groszek błotny *Lathyrus palustris*, i wiele innych rzadko spotykanych gatunków. Ze względu na nagromadzenie walorów przyrodniczych obszar należy to wyjątkowych w skali gminy, a ze względu na to że jest znacząca ostoją gatunków zagrożonych w skali regionalnej oraz jest miejscem występowania siedlisk przyrodniczych i rzadko spotykanych w skali regionalnej – obszar ma rangę regionalną.

Siedliska przyrodnicze (wrzosowiska, brzeziny bagienne i lasy na wydmach) znajdują się we wschodniej części miejscowości Dźwirzyno w obrębie jednostek ZP, i UT, MN. W miejscach tych realizacja przedsięwzięć dopuszczonych w planie miejscowym i studium mogłaby wiązać się ze znaczącym pogorszeniem stanu siedlisk przyrodniczych.

W obrębie Grzybowa bardzo problematyczne jest dopuszczenie inwestycji w obszarze UT położonym na południe od parkingu przy drodze łączącej Grzybowo z Mrzeżynem. W obszarze tym występują zdominowane przez trzęślicę modrą, zdegradowane, ale stanowiące siedlisko przyrodnicze mszary wysokotorfowiskowe z licznie rosnącym wrzosem bagiennym i torfowcami.

W całym obszarze na zachód od Grzybowa, mimo ograniczeń zapisanych w Studium gminy odnośnie możliwości zabudowy łąk na gruntach organicznych i w ogóle terenów poza zwartą zabudową, dokonano podziału powierzchniowego gruntów rolnych w sposób typowy dla terenów budowlanych. Tereny te położone są na obrzeżach zmeliorowanego, rozległego torfowiska i stanowią

siedlisko wielu rzadko spotykanych gatunków roślin, łąk o charakterze trzęślicowym i mszarów wrzoścowych porośniętych trzęślicą.

Potencjalnym zagrożeniem dla walorów przyrodniczych przymorskiego jeziora Resko są wyznaczone na północ od Karcina dwa obszary UT. Położone są one w oddaleniu od zabudowań miejscowości, sąsiadując bezpośrednio z pasem szuwarów okalających jezioro. W tym wypadku zagrożenie polega na zanieczyszczeniu środowiska oraz presji na udostępnienie i przekształcenie strefy brzegowej jeziora.

W obrębie **Gminy Ustronie Morskie** w zasadzie nie stwierdzono jednoznacznych kolizji ustalonych kierunków zagospodarowania z uwarunkowaniami wynikającymi z potrzeb ochrony szaty roślinnej. Pewne problemy potencjalnie mogą wiązać się z zagospodarowywaniem terenów leśnych położonych na północ od Wieniotowa i na wschód od Ustronia Morskiego. W obszarze tym kształtują się lasy na wydmach, przy czym są one pofragmentowane przez dawne i współczesne zagospodarowanie.

W obszarze tym inwestycje powinny podlegać procedurom ocenowym, by w szczególności ustalać warunki ich realizacji, powiązania z otoczeniem i możliwe oddziaływania na siedliska przyrodnicze i siedliska gatunków chronionych.

Ogólny problem dla funkcjonowania środowiska w gminie stanowić może w przyszłości rozpełzająca się zabudowa akceptowana w Studium gminy w obszarach D2 i F2. Mimo że faktyczny zakres podziałów gruntów na działki mające kształt i areal typowy dla budowlanych jest daleko większy, to i tak plany akceptują daleko idące rozszerzanie zabudowy na rozległych obszarach dotąd rolniczych w gminie. W szczególności problemem jest akceptacja rozszerzania terenów zabudowywanych w postaci pasm ciągnących się wzdłuż wszelkich dróg, co prowadzić będzie do fragmentacji krajobrazu i poszatkowania go siecią barier ekologicznych.

Minimalizacji oddziaływań na środowisko przyrodnicze trzeba będzie poszukać dla projektowanej drogi krajowej nr 6 i 11, która przecinać będzie, co najmniej dwa problematyczne odcinki. Po pierwsze kompleks łąk i lasów między zdegradowanym torfowiskiem Kukinia i grądami w oddziale 62A. Po drugie południowy kraniec Lasu Łasińskiego. W obu przypadkach występują w rejonie planowanej inwestycji siedliska lasów gradowych i liczne siedliska gatunków chronionych.

Dla siedlisk związanych z pasem nadmorskim (kizina, wydmy inicjalne, wydmy białe i szare, klify) bardzo istotne jest kształtowanie strefy brzegowej. Planując i realizując zagospodarowanie dążyć należy do utrzymania możliwie bez zmian wałów wydmych na zapleczu plaży, a przynajmniej na wybranych odcinkach także przylegającego do nich pasma plaży o szerokości przynajmniej kilkunastu metrów.

2.12. Wskazania konserwatorskie dotyczące flory i roślinności

1. Podstawowym narzędziem ochrony walorów szaty roślinnej jest sieć form ochrony przyrody zabezpieczająca obszary węzłowe i powiązania ekologiczne obszaru oraz racjonalne, uwzględniające uwarunkowania przyrodnicze ustalenia przeznaczenia terenu poza siecią obszarów chronionych. Propozycje form ochrony przyrody przedstawione zostały w opracowaniu. W tym kontekście zwrócić uwagę należy na problemy z potencjalnym zachowaniem pozostałości najcenniejszych elementów środowiska okolic Kołobrzegu – solnisk. Słone błota i solniska między miastem i Budzistowem muszą zostać zachowane mimo przecięcia przez obwodnicę śródmiejską. Z kolei solniska na Owczym Bagnie w znacznej części kolidują z planowanym w studium zagospodarowaniem obszaru. Docelowa sieć obszarów chronionych obejmuje pas nadmorski (Koszaliński Pas Nadmorski), pradoliny wraz z doliną Parsęty i obszar Mirocice-Stramnica. W obrębie tej sieci dwa obszary węzłowe rangi krajowej wskazane zostały jako kwalifikujące się do ochrony rezerwatuowej – Solnisko Kołobrzesckie koło Budzistowa i

Torfowisko wysokie Dźwirzyno. Docelowa sieć obszarów chronionych obejmuje Las Kołobzeski, Las Łasiński, okolice Rusowa i Kukini oraz pas nadmorski

2. Istotne walory przyrodnicze związane z brzegiem morskim znajdują się poza siecią obszarów chronionych lub wskazywane są jako obszary cenne. W tym wypadku zachowanie walorów przyrodniczych wymaga uwzględnienia ich potrzeb podczas zagospodarowania i użytkowania rekreacyjnego terenu oraz hydrotechnicznej ochrony brzegu morskiego. W tym wypadku jako ostoję tego typu ekosystemów traktować należy wyłączony obszar stacji bazowania wojsk na zachód od ujścia Parsęty. Na pozostałych odcinkach planując zagospodarowanie dążyć należy do zachowania możliwie bez zmian wałów wydmych na zapleczu plaży, a przynajmniej na wybranych odcinkach także przylegającego do nich pasma plaży o szerokości przynajmniej kilkunastu metrów.
3. Dla należących do Skarbu Państwa gruntów leśnych i pasa brzegowego znajdujących się w zarządzie Nadleśnictwa Gościno i Urzędu Morskiego w Słupsku działania z zakresu ochrony przyrody są obowiązkiem i zadaniem tych instytucji i realizowane powinny być zgodnie z ich dokumentami planistycznymi. Zalecane jest udostępnienie informacji o środowisku przyrodniczym zinwentaryzowanych i zebranych w niniejszym opracowaniu zarządom tych gruntów. W tym wypadku brak wymiany informacji stanowić może istotne zagrożenie dla trwałości walorów przyrodniczych w przypadku nieuwzględnienia faktu ich istnienia w działalności ww. zarządców.
4. Dla siedlisk łąkowych warunkiem utrzymania jest obok niedopuszczenia do zmian sposobu użytkowania także niedopuszczanie do sukcesji leśnej oraz do istotnych zmian warunków wodnych (zatonienie lub osuszenie). Istotne jest wspieranie i utrzymywanie działalności rolniczej oraz jednoznaczne ustalenie zasad przeznaczania terenów rolniczych na cele budowlane. Fatalnym zbiegiem okoliczności najbardziej cenne przyrodniczo kompleksy łąk (na południe od Dźwirzyna i na zachód od Grzybowa) znajdują się pod największą presją inwestycyjną co znalazło już odzwierciedlenie w podziałach ewidencyjnych gruntów i częściowo w planach miejscowych.
5. Dla siedlisk nieleśnych takich jak solniska i łąki warunkiem ich utrzymania jest niedopuszczenie do sukcesji leśnej oraz do istotnych zmian warunków wodnych (zatonienie lub osuszenie). Dla siedlisk solniskowych zalecane jest opracowanie szczegółowych zasad ochrony i użytkowania, stąd w przypadku najlepiej zachowanego kompleksu solnisk między Kołobrzegiem i Budzistowem zaproponowano ochronę rezerwatową, wiążącą się z opracowaniem planu ochrony obiektu.
6. W związku z ekspansją szuwarów trzcinowych, a w następnej kolejności łożowisk w obniżeniach pradolin, zalecane jest przywrócenie użytkowania łąkarskiego lub pastwiskowego takich gruntów. Działania takie powinny być wspierane i promowane.
7. Proponuje się wykorzystanie walorów przyrodniczych dla promocji Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego i wydłużenia okresu turystycznego. W szczególności poprawy dostępności, lepszego wyeksponowania i promocji wymagają:
  - szlak kajakowy rzeką Parsętą,
  - lasy wokół Podczela (proponowany rezerwat przyrody) ,
  - lasy nadmorskie w Dzielnicy Zachodniej,
  - solniska kołobzeskie.
8. Zaleca się wyznaczenie dobrze oznakowanych szlaków i ścieżek rekreacyjno-dydaktycznych oraz promocję wśród turystów wydawnictw promujących walory miasta. W program ten włączyć należy walory związane z terenami zieleni urządzonej oraz obiekty zlokalizowane w gminach przyległych (w szczególności Las Kołobzeski, torfowisko wysokie Dźwirzyno, bory bażynowe koło

- Dźwirzyna). W szczególności lepszego wyeksponowania i promocji wymaga torfowisko wysokie Dźwirzyna, lasy nadmorskie i szlak kajakowy rzeki Parsęty.
9. Ze względu na możliwości promocyjne i rolę dla zachowania walorów regionu kołobrzesckiego wskazane byłoby rozwijanie wysokiej jakości terenów zieleni kontynuując tradycję przedwojenną. Jedną z zalecanych opcji budowania marki miasta jako niezwykle atrakcyjnego pod względem przyrodniczym mogłaby być budowa ogrodu botanicznego lub ew. arboretum, dla którego warunki klimatyczne miasto ma bardzo dobre.
  10. Ze względu na unikowe w skali krajowej występowanie populacji solirodu zielnego i turzycy wyciągniętej – rekomendowane jest nawiązanie współpracy z doświadczoną placówką naukową (np. ogród botaniczny w Poznaniu) w celu utrzymania tych gatunków poprzez prowadzoną uzupełniającą ochronę ex situ (namnożenie roślin i uprawa ich w ogrodzie na zastępczym stanowisku).
  11. Przy zagospodarowaniu i utrzymaniu terenów zieleni należałoby systemowo, podobnie jak to przed wielu laty zaczęto czynić, kształtować zieleń na podobieństwo egzotycznego ogrodu, z poszanowaniem walorów i cech naturalnych, jednak z zaskakującymi (egzotycznymi) elementami kompozycji w strefie intensywnie zagospodarowanej. Dążyć należy do unikania trywializacji składu terenów zielonych i zapewnienie udziału w nasadzeniach gatunków rzadko spotykanych w ogrodach i ofercie handlowej. Wykluczać przy tym należy gatunki potencjalnie inwazyjne (rozsiewając ce się). Unikać wręcz należy, poza terenami półnaturalnych parków leśnych (np. w pasie nadmorskim), sadzenia drzew pospolitych. Z kolei nie jest rekomendowane sadzenie gatunków obcych w lasach.
  12. Cały teren Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego stał się ośrodkiem masowego występowania inwazyjnych gatunków obcych - rdestowców i barszczy, a na wydmach róży pomarszczonej i wierzby wawrzynkowej. Wskazane jest systematyczne zwalczanie tych roślin (w obrębie brzegu morskiego wspólnie z Urzędem Morskim).
  13. Potencjalne problemy mogą wiązać się z zagospodarowywaniem terenów leśnych położonych na północ od Wieniotowa i na wschód od Ustronia Morskiego i nieleśnych położonych w pasie nadmorskim od Dźwirzyna po Grzybowo. W obszarze tym kształtują się lasy na wydmach, wrzosowiska i lasy bagienne w obniżeniach. W obszarze tym inwestycje powinny podlegać procedurom ocenowym, by w szczegółach ustalać warunki ich realizacji, powiązania z otoczeniem i możliwe oddziaływania na siedliska przyrodnicze oraz siedliska gatunków chronionych.
  14. W kompleksach leśnych Lasu Kołobrzesckiego i Lasu Łasińskiego bardzo brak powierzchni wyłączonych z użytkowania gospodarczego. Nie zaproponowano w tych lasach rezerwatu (poza Podczelem w mieście Kołobrzeg) ze względu na ich stopień przekształcenia. Problemem jest też znaczny udział gatunków iglastych przy ogromnej dominacji żyznych siedlisk lasowych. Ze względu na potencjał siedlisk i zachowane walory flory lasy te zasługują na szczególną troskę np. w formie wyłączenia powierzchni referencyjnych na różnych siedliskach.
  15. Wskazane jest wzmocnienie powiązań ekologicznych między Lasem Kołobrzesckim a Lasem Łasińskim poprzez ochronę i uzupełnianie zadrzewień i lasów w paśmie biegnącym na południowy zachód od Lasu Łasińskiego w stronę Kukini (proponowany obszar chronionego krajobrazu) oraz wyznaczenie i utrzymanie pasa zieleni wolnego od zabudowy w rejonie Kukini łączącej teren ww. z Lasem Kołobrzesckim.
  16. W odniesieniu do proponowanego użytku ekologicznego obejmującego torfowisko na wschód od Rusowa (dawniej proponowany rezerwat) konieczne jest zabezpieczenie obiektu przed dalszą

dewastacją i skuteczne wyłączenie zbiornika dystroficznego z użytkowania wędkarskiego i rybackiego.

17. Dla terenów na południowy wschód od Rusowa wskazana jest rewitalizacja polegająca na odnowieniu zabytkowego parku podworskiego oraz przywróceniu użytkowania łąkarskiego (według wskazówek dla łąk zmiennowilgotnych) w obniżeniu terenu położonym dalej na południowy wschód od parku.
18. Nie akceptować dalszego przekształcania naturalnych zbiorników śródpolnych w stawy rekreacyjne i rybackie. W obrębie gminy większość zbiorników to obecnie sztuczne obiekty o ograniczonej roli środowiskowej.

2.13. Podsumowanie

Badaniami terenowymi objęto cały obszar Gminy Miasto Kołobrzeg, Gminy Kołobrzeg oraz Gminy Ustronie Morskie. Wyniki przedstawione zostały w formie opracowań tekstowych oraz systemu informacji geograficznej (GIS), które precyzyjnie umiejscawiają wszelkie istotne elementy szaty roślinnej. Inwentaryzację botaniczną wykonano w celu rozpoznania aktualnego stanu szaty roślinnej w mieście oraz identyfikacja i ustalenie rozmieszczenia oraz zasobów cennych jej elementów, w szczególności stanowiących prawne uwarunkowania dla gospodarki przestrzennej oraz stanowiących walor zasługujący na ochronę i promocję. W wyniku prac usystematyzowano informacje o różnorodnych elementach szaty roślinnej w odniesieniu do uwarunkowań prawnych, przyrodniczych i kulturowych.

Opracowanie zawiera i podsumowuje aktualną wiedzę o szacie roślinnej gminy, jej składzie florystycznym i zróżnicowaniu zespołów roślinnych, rozmieszczeniu i zasobach gatunków chronionych, zagrożonych, rzadko spotykanych i inwazyjnych, rozmieszczeniu zabytkowych drzew i układów zieleni urządzonej oraz zawiera przegląd miejscowych siedlisk przyrodniczych.

W wyniku prac zinwentaryzowano:

- 27 rodzajów siedlisk przyrodniczych;
- 15 gatunków roślin chronionych ściśle;
- 41 gatunków roślin chronionych częściowo;
- 23 gatunki roślin zagrożonych;
- 55 gatunków roślin rzadkich w skali regionalnej;
- 125 gatunków grzybów wielkoowocnikowych;
- 75 gatunków porostów;
- 33 gatunków mszaków.

Poza tym inwentaryzacją objęto tereny zieleni urządzonej, drzewa pomnikowe i inne okazałe i ustalono propozycję sieci obszarów chronionych.

Przeprowadzone prace potwierdziły wyjątkowe walory przyrodnicze Kołobrzegu związane z obecnością zachowanych siedlisk nadmorskich (w tym przypadku na uwagę zasługuje opisane po raz pierwszy wyjątkowo dobrze zachowany układ ekologiczny i sukcesyjny wybrzeża wydmowego na terenie wojskowym po zachodniej stronie ujścia Parsęty), solnisk zasilanych wodami wysiękowymi (poza znanymi i opisywanymi w ostatnich latach solniskami w rejonie Budzistowa ciekawostką jest potwierdzenie istnienia halofitów na Owczym Bagnie oraz na Wyspie Solnej), rzeki Parsęty, mokradła i lasów Ekoparku. Proponuje się wykorzystanie w większym stopniu walorów przyrodniczych miasta jako atutu w rozwijaniu branży turystycznej i wydłużeniu sezonu turystycznego. Dążyć należy do harmonizacji ochrony i promocji walorów przyrodniczych.

3. Operat faunistyczny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

3.1. Metodyka opracowania

Inwentaryzacja faunistyczna prowadzona była w okresie od późnej wiosny do końca jesieni 2014 r. Po terenie poruszano się pieszo, rowerem, kajakiem (spływ Parsętą) oraz samochodem. Notowano wszystkie napotkane gatunki - na podstawie obserwacji wizualnych oraz wydawanych odgłosów. Kontrole nocne odbywały się w okresie maj-lipiec - rowerem oraz podczas prowadzenia nasłuchów detektorowych. Do prac terenowych wykorzystywano lornetkę MR 10x42 (Ecotone) i lunetę KOWA TSN82-SV (okular 20x-60x). Dokumentację fotograficzną wykonywano aparatami Sony DSC-HX300 oraz Nikon D7100 z użyciem obiektywów AF-S Nikkor 70-300 i Sigma DG 150-500.

W przypadku stanowisk rozrodu zwierząt umieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, umieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, na Polskiej czerwonej liście zwierząt, ptaków nielicznych oraz bardzo nielicznych jako lęgowe w Polsce, płazów i gadów notowano dokładną lokalizację przy pomocy urządzenia GPS – Garmin GPSmap 62stc. Status lęgowych ptaków rzadkich w został ustalony na podstawie oceny liczebności i rozmieszczenia gatunków w skali kraju zamieszczonych w publikacjach Tomiałojć & Stawarczyk (2003), Sikora et al. (2007) oraz własnych wieloletnich doświadczeń terenowych.

Obserwacje chiropterofauny prowadzono wykorzystując detektor ultrasoniczny Batcorder 2.0 (Ecoobs). Analizy nagrań dokonano wykorzystując dedykowane do ww. detektora oprogramowanie bcAdmin, bcAnalyze i bcIdent. Miejsca aktywności nietoperzy rejestrowano za pomocą synchronizacji urządzenia GPS (Garmin) oraz detektora ultrasonicznego, umożliwiającą określenie miejsca bezpośredniego kontaktu (rejestracji) przelatujących nietoperzy w trakcie nagrań. Rejestracje prowadzono metodą transektów samochodowych i nasłuchów punktowych. Przejazdy samochodowe prowadzono z prędkością do 15 km/h z rejestratorem umieszczonym na zewnątrz auta i jednoczesnym zapisem ścieżki przemieszczania się przez rejestrator GPS Garmin. Powyższe umożliwiło objęcie maksymalnie dużego areału nasłuchu z jednoczesnym dokładnym określeniem miejsca (współrzędnych) przelotu rejestrowanego głosu nietoperza. W wytypowanych obszarach leśnych (m.in. Kołobrzeski Las, Ekopark) dodatkowo prowadzono nasłuchy punktowe. Nasłuchy detektorowe prowadzono w czerwcu, lipcu oraz sierpniu i wrześniu 2014 r.

Z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych już podczas trwania sezonu rozrodczego części gatunków fauny, analiza dostępnych materiałów (literatura, strony internetowe) miała miejsce w znacznej mierze na etapie opracowywania danych, co częściowo uniemożliwiło weryfikację części stanowisk cennych gatunków zwierząt. Wiosenny krótki okres bezlistny nie pozwolił na dokładne spenetrowanie wszystkich terenów leśnych pod kątem obecności gniazd kruków, ptaków szponiastych czy też bociana czarnego. Z uwagi na rozległość terenu, dużą mozaikę siedlisk oraz stosunkowo krótki okres na przeprowadzenie prac terenowych, dane zebrane w 2014 r. należy traktować, jako rozpoznanie składu gatunkowego, a nie gatunkowo-ilościowego.

3.2. Dotychczasowy stan wiedzy o faunie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Obszerne dane o faunie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego zamieszczone są w waloryzacjach przyrodniczych gmin, programie ochrony przyrody Nadleśnictwa Gościno oraz na stronie internetowej www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl. W dużej mierze są to dane sprzed kilkunastu lat jak również nie zawsze możliwe do weryfikacji. Dla dużej grupy gatunków w opracowaniach tych brak szczegółowej lokalizacji stwierdzeń np. zapisy o występowaniu na terenie całego nadleśnictwa albo nad Parsętą. Bardzo dobrze poznana jest awifauna terenu użytku ekologicznego "Ekopark Wschodni" monitorowanego od 2001 r. (Mrugowski i inni, Kościów). Od kilku lat mnóstwo obserwacji ptaków, w tym gatunków bardzo rzadko zalatujących do Polski pochodzi z terenu zarządzanego przez Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze tj. ostoi ptaków "Stawy

Głowaczewo". Dobrze poznana jest awifauna migrująca i przelotna wzdłuż Bałtyku - wieloletnie akcje liczenia ptaków morskich wykonywane przez członków ZTP (wcześniej Zachodniopomorskiego Towarzystwa Ornitologicznego). Jednak dostępne podsumowania tych liczeń są mało dokładne, gdyż niejednokrotnie dotyczą liczebności ptaków podawanych dla długich odcinków wybrzeża np. Kołobrzeg - Świnoujście.

Przeprowadzone lustracje terenowe, analiza literatury i stron internetowych pozwoliły wytypować najcenniejsze dla fauny obszary oraz określić ich walory. Szczególną uwagę poświęcono środowiskom wodno-błotnym, dużym kompleksom leśnym (Kołobrzeski i Łasiński Las), terenom łąkowym - tereny te jako najciekawsze przyrodniczo, charakteryzują się największą bioróżnorodnością gatunkową. Jednocześnie są one zagrożone degradacją i zanikaniem w wyniku działalności człowieka.

W Polsce prawną ochroną gatunkową objęte są niemal wszystkie gatunki ptaków, wszystkie płazy i gady oraz duża ilość pozostałych gromad zwierząt. Zwierzęta łowne tj. ssaki i ptaki oraz ryby podlegają ochronie okresowej. Jesienią 2014 r. dokonano zmiany rozporządzenia o ochronie gatunkowej zwierząt w wyniku których m.in. część gatunków płazów i gadów przeniesiono do ochrony częściowej czy np. zlikwidowano ochronę tygrysa paskowanego.

W przypadku bezkręgowców duża część danych ma charakter historyczny nie potwierdzony obecnie. Odnosi się to przede wszystkim do motyli, które badali w latach 30. XX w. O. Jeschke, J. Jeschke oraz Klossowski. Badali oni głównie motyle nocne. Dane entomologów niemieckich zebrał Urbahn (1939).

Dane faunistyczne sięgają końca XVII w. - badanie solanek przez niemieckiego przyrodnika i podróżnika v. Humboldta. Prowadził on również trzyletnie odłowy gryzoni. Od 1825 r. w „Colberger Wochenblatt” ukazywały się notatki przyrodnicze dotyczące fauny i krajobrazu ziem kołobrzeskich. 29 stycznia 1924 r. nauczyciel dr Otto Dibbelt zakłada w Kołobrzegu „Kołobrzeskie Towarzystwo Miłośników Regionu” i wydaje miesięcznik, w którym pojawiają się opracowania przyrodnicze.

Pierwsze wzmianki o ssakach pochodzą z 1928 r. Dotyczą występowania nornicy rudej *Clethrionomys glareolus* w Kołobrzegu schwytej i zdeponowanej w Muzeum Zoologicznym im. Humboldta w Berlinie (Raczyński 1983). Zimmermann (1937) pisze o ssakach Pomorza, wykazując z terenów Kołobrzegu i okolic 4 gatunki drobnych ssaków: darniówkę zwyczajną *Pitymys subterraneus*, nornika północnego *Microtus oeconomus*, burego *M. agrestis* oraz zwyczajnego *M. arvalis*. Są to gatunki, które powszechnie występują na terenie gminy Kołobrzeg. W latach 70. XX w. badania między Dźwirzynem a Ustroniem Morskim prowadził Haitlinger (1972b) odławiając na wydmach 3 gatunki drobnych ssaków: ryjówkę aksamitną *Sorex araneus*, nornika burego *Microtus agrestis* i zwyczajnego *M. arvalis*. Bardzo ważne są również doniesienia Gaffrey'a (1944) na temat występowania orzesznicy *Muscardinus avellanarius*. Areał tego gatunku ciągnie się wąskim pasem wzdłuż zadrzewień wydmych od Ustronia Morskiego, przez Kołobrzeg i dalej do Wolina (Pucek 1983c, 1984; Daud 1989).

W 1970 r. między Kołobrzegiem a Dźwirzynem schwytano w sieci morświna *Phocoena phocoena* (B. PIĘKOWSKI in litt.). W tym samym roku odłowiono kolejnego osobnika w Kołobrzegu. W obszarze gminy spotykany był jeszcze jeden gatunek z rzędu waleni *Cetacea* – delfin białonosy *Lagenorhynchus albirostris*. Pierwszy okaz znaleziony w sieciach rybackich w 1862 r. (Kowalski & Pucek 1984), kolejny dopiero w 1989 r. (Stacja Morska IO UG).

Pierwsze doniesienia o awifaunie pochodzą z początków XVIII w. Dotyczą regionu i samego Kołobrzegu. Pionierem badań na Pomorzu w okolicach Reska Przymorskiego i Kołobrzegu był Paul Robien. W 1855 r. w Kołobrzegu znalazł lęg bekasika *Limnocyptes minimus* (Robien 1935). Badania te kontynuował Taczanowski (1882). Na początku XX w. nad jez. Resko (Tomiałoje 1990) i na Parsęcie pod Kołobrzegiem w latach 1967–68 do lęgów przystępował biegus zmienny (J. Sokołowski).

Do 2004 r. z terenu gminy Ustronie Morskie brak było jakichkolwiek opracowań dot. fauny. W 2003 r. wykonano "Waloryzację Przyrodniczą Gminy Ustronie Morskie" (BKP 2004), będąca pierwszą kompleksową inwentaryzacją gminy.

3.3. Charakterystyka fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

3.3.1. Ogólna charakterystyka fauny obszaru opracowania

Teren nadmorskiego obszaru funkcjonalnego stanowi istotne miejsce do bytowania wielu gatunków zwierząt podlegających ochronie, w tym dość licznej grupie zwierząt z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej oraz umieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt oraz na Polskiej czerwonej liście zwierząt. Samych ptaków stwierdzono ok. 250 gatunków z 450 gatunków odnotowanych na terenie całej Polski. Z uwagi na specyfikę położenia obszaru najwięcej stwierdzeń dotyczy gatunków wodno-błotnych, w mniejszym stopniu gatunków związanych z terenami leśnymi i zadrzewieniami, w najmniejszym stopniu gatunków pól uprawnych, łąk, nieużytków i terenów zabudowanych. Najistotniejszymi miejscami dla fauny - przede wszystkim awifauny - na terenie nadmorskiego obszaru funkcjonalnego są:

- 1) stawy w Głowaczewie - miejsce rozrodu i licznych stwierdzeń wielu gatunków rzadkich zwierząt,
- 2) rejon jez. Resko - miejsce rozrodu i bytowania wielu gatunków rzadkich zwierząt,
- 3) Kołobrzesci Las - miejsce rozrodu wielu gatunków rzadkich zwierząt,
- 4) Łasiński Las - miejsce rozrodu wielu gatunków rzadkich zwierząt, w tym duża koncentracja gniazd ptaków szponiastych,
- 5) Ekopark - miejsce rozrodu i licznych stwierdzeń wielu gatunków rzadkich zwierząt,
- 6) plaże na całej długości obszaru wraz z falochronami - miejsce żerowania i odpoczynku wielu gatunków ptaków,
- 7) Parsęta - miejsce bytowania wielu gatunków ryb oraz innych zwierząt podlegających ochronie.

W dalszej części opracowania przedstawiono wykazy gatunków poszczególnych grup zwierząt z podaniem informacji nt. ich stwierdzeń na podstawie dostępnych materiałów (literatura, strony internetowe) oraz obserwacji własnych autorów inwentaryzacji z 2014 r. Osobne rozdziały poświęcono gatunkom szczególnej troski (obserwacje oraz opis zagrożeń i sposoby ochrony), gatunkom łownym oraz inwazyjnym i ekspansywnym oraz nietoperzom.

3.3.2. Gatunki szczególnej troski i zainteresowania

3.3.2.1. Bezkręgowce

W grupie tej na całym obszarze spośród gatunków umieszczonych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt¹ i polskiej czerwonej liście zwierząt² stwierdzono 26 gatunków.

Acupalpus elegans. Podawany z solnisk w dolinie Stramniczki w rejonie Budzistowa - 2005 r. Polska czerwona lista zwierząt kategoria EN - zagrożony (www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl³).

Biegacz szykowny *Carabus nitens*. Podawany z Lasu Charzyńskiego k. Błotnicy - 2013 r. (PPK). PCLZ VU - narażony. Ochrona częściowa.

Bycznik *Typhoeus typhoeus*. Podawany z lasu na północ od Charzyna oraz lasu k. Starego Miasta w Kołobrzegu - 2010 r. (PPK). PCLZ NT - bliski zagrożenia.

Ciołek matowy *Dorcus parallelipedus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzesckiego Lasu - 2011 r. (PPK). PCLZ VU - narażony. Objęty ochroną do zmiany Rozporządzenia w 2014 r.

---

¹ Polska Czerwona Księga Zwierząt - nazywana w dalszej części opracowania PCKZ.

² Polska czerwona lista zwierząt - nazywana w dalszej części opracowania PCLZ.

³ www.przyroda.powiat.kolobrzeg.pl - nazywana w dalszej części opracowania PPK.

Fot. 75. Ciótek matowy *Dorcus parallelipedus*

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*. Podawany z łąk w okolicy oczka k. Korzyścienka (PPK), w północnej części Mirocic - 2013 (PPK), z wilgotnych łąk w Kołobrzeskim Lesie (PPK). Gatunek z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ LR - gatunek niższego ryzyka, PCLZ LC - najmniejszej troski. Ochrona ścisła. W 2014 r. odnotowany na 1 stanowisku w rejonie Korzyścienka.

Fot. 76. Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Dicheirotrichus gustavii. Podawany z solniska w dolinie Stramniczki w rejonie Budzistowa - 2005 (PPK). PCLZ EN - zagrożony.

Dostojka eufrozyna *Boloria euphrosyne*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). PCLZ NT - bliska zagrożenia.

Enochrus bicolor. Podawany z solniska w dolinie Stramniczki w rejonie Budzistowa - 2005 (PPK). PCLZ EN - zagrożony.

Gałeczka rzeczna *Sphaerium rivicola*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK). PCLZ VU - narażona. Ochrona częściowa.

Kałużnica czarna *Hydrous aterrimus*. Podawana z Ekoparku - 2009 i 2001 (PPK), ze stawów leśnych na wschód od Dźwirzyna (PPK). PCLZ VU - narażona.

Kozioróg bukowiec *Cerambyx scopolii*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu - 1979 r. (PPK). PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane. Ochrona częściowa.

Kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). Umieszczony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ VU - gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie, PCLZ VU - narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Krzewioróżka *Ctenophora flaveolata*. Podawana z ul. Krzywoustego w Kołobrzegu - 2009 (PPK). PCKZ VU - narażona.

Leszcz *Nebria livida*. Podawany z klifu między Sianożętami a Bagiczem (PPK). PCLZ CR - krytycznie zagrożony.

Mieniak strużnik *Apatura ilia*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP), Kołobrzieskiego Lasu (PPK). PCLZ LC - najmniejszej troski.

Mieniak tęczowiec *Apatura iris*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i lasu k. Budzistowa (PPK), oraz Kołobrzieskiego Lasu (PPK). PCLZ LC - najmniejszej troski.

Morsznica osowata *Temnostoma vespiforme*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). PCLZ DD - niezidentyfikowane.

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. Podawana z Ekoparku - 4.08.2009 r. znaleziona martwa na ścieżce rowerowej (pochodząca prawdopodobnie ze starych wierzb w Ekoparku) (PPK). Podawana z Kołobrzieskiego Lasu - martwa w pobliżu dębu "Bolesław" (PPK). Umieszczona w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie, PCLZ VU - narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Paracymus aeneus. Podawany z solniska w dolinie Stramniczki w rejonie Budzistowa - 2005 (PPK). Było to pierwsze stwierdzenie tego gatunku w Polsce. Umieszczony na niemieckiej czerwonej liście zwierząt EN - zagrożony.

Paź królowej *Papilio machaon*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Mirocic (PPK). PCLZ LC - najmniejszej troski.

Pijawka lekarska *Hirudo medicinalis*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa - rzeki, jeziora, stawy (POP). PCKZ VU - gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie, PCLZ VU - narażony. Ochrona częściowa.

Sercówka pospolita *Cerastoderma glaucum*. W 2014 r. spotykany w przybrzeżnej strefie Bałtyku na całym obszarze. PCLZ VU - narażona.

Szczeżuja wielka *Anodonta cygnea*. Podawana ze stawów leśnych na wschód od Dźwirzyna - 2011, 2113 oraz stawów Niekanin - Obroty (PPK). PCKZ EN - gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożony wyginięciem, PCLZ EN - zagrożona. Ochrona częściowa.

Świerszcz polny *Gryllus campestris*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). PCLZ NT - bliski zagrożenia. Spotykany na całym obszarze.

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. Podawana jako liczna w Kołobrzieskim Lesie - 2007, 2010, 2012 (PPK). Podawana z Parsęty w Zieleniewie oraz boru na południe od Błotnicy (PPK). Umieszczona w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Ochrona ścisła.

Fot. 77. Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*. Podawana ze stawów w Kołobrzskim Lesie - 2013 (PPK). Umieszczona w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Ochrona ścisła

3.3.2.2. Kręgowce /minogi, ryby, płazy, gady, ptaki, ssaki/

Certa *Vimba vimba*. Podawana z Parsęty (POP, PPK). PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane.

Ciosa *Pelecus cultratus*. Podawana z Parsęty (PPK). Gatunek wymieniony w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ - gatunek niższego ryzyka, PCLZ NT - bliska zagrożenia. Objęta częściową ochroną gatunkową z wyjątkiem żyjącej w wodach Zalewu Wiślanego.

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*. Podawany z dopływów Parsęty w Kołobrzegu. Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane. Ochrona częściowa.

Koza *Cobitis taenia*. Podawana z bocznego dopływu Parsęty poniżej Kołobrzegu (POP) i Ekoparku (PPK). Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane. Ochrona częściowa.

Łosoś *Salmo salar*. Podawany z Parsęty (POP, PPK). Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ CR - skrajnie zagrożony, PCLZ CR - krytycznie zagrożony.

Miętus *Lota lota*. Podawany z Parsęty (Dębowski P.). PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane.

Minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*. Podawany z Parsęty w Kołobrzegu (PPK). Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ - VU - gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie, PCLZ VU - gatunek narażony. Ochrona częściowa.

Piskorz *Misgurnus fossilis*. Podawany z Ekoparku (PPK). Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka, PCLZ NT - bliska zagrożenia. Ochrona częściowa.

Sieja *Coregonus laveretus*. Podawana z Parsęty (PPK). PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane.

PŁAZY I GADY

W grupie tej na całym obszarze spośród gatunków umieszczonych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt i Czerwonej liście zwierząt stwierdzono 9 gatunków.

Kumak nizinny *Bombina bombina*. Podawany z polnego oczka wodnego na południowy-wschód od Rusowa (WPGU⁴, PPK). Podawany z Ekoparku (PPK). Umieszczony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCLZ DD - zagrożenie niezdefiniowane. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*. Podawana z Ekoparku (PPK). Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu oddz. 47g - 2012, 2014 (PPK). Podawana z mokradłą na zachód od Sianożęt - 2012, 2013 i Kołobrzесьkiego Lasu oddz. 47g - 2012, 2014 (PPK). Umieszczona w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka, PCLZ NT - bliska zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Żółw błotny *Emys orbicularis*. Podawany ze stawów leśnych na wschód od Dźwirzyna (PPK). Stanowisko wymaga weryfikacji. Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ EN - gatunek silnie zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Fot. 78. Kumak nizinny *Bombina bombina*

PTAKI

W grupie tej na całym obszarze spośród gatunków umieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt i Czerwonej liście zwierząt stwierdzono 88 gatunków.

---

⁴ Waloryzacja przyrodnicza Gminy Ustronie Morskie - nazywana w dalszej części opracowania .

Bocian biały *Ciconia ciconia*. Podawany jako lęgowy w Zieleniewie, Korzystnie (2-3), Starym Borku, Karcinie (2), Głowaczewie, Sarbi, Drzonowie, Nowogardku, Błotnicy, Przecminie, Bogucinie, Niekaninie, Stramnicy (2), Starym Miastku i Rościence (WPGK). Żerujące widywano pojedynczo w dolinie Parsęty i Stramnicy (WPMK). W gminie Kołobrzeg zagęszczenie wynosiło 16,5 par/100 km² (Guziak, Jakubiec 2006). Podawany z pól na południe od stacji PKP Bagicz, 6 gniazd w Malechowie, Kukini i Rusowie (WPGU). Ogólnopolska inwentaryzacja gatunku w 2004 r. wykazała, że w gminie Ustronie Morskie występuje jedna z największych koncentracji gniazd - 22,8 pary/100 km² (Guziak, Jakubiec 2006). W Rusowie w 2004 r. znajdowało się 5 gniazd.

Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Lokalizacja zinwentaryzowanych w 2014 r. gniazd:

- Bagicz gniazdo na słupie - zajęte (N 54 11.294 E15 41 499).
- Błotnica gniazdo na słupie - puste (N54 6.148 E15 30.501).
- Błotnica gniazdo na słupie - zajęte (N54 6.182 E15 31.639).
- Bogusławiec - gniazdo na słupie - puste (N54 5.208 E15 28.249).
- Bogusławiec - gniazdo na słupie - zajęte (N54 5.162 E15 27.487).
- Bogusławiec - gniazdo na słupie - zajęte (N54 5.193 E15 28.140).
- Kukinia gniazdo na słupie zajęte - wcześniej było na świerkach (N54 09.980 E15 45.337).
- Karcino gniazdo na słupie - puste (N54 07.562 E15 23.651).
- Karcino gniazdo na słupie - zajęte (N54 07.933 E15 24.797).
- Karcino gniazdo na słupie - zajęte (N54 07.220 E15 23.109).
- Korzystno gniazdo na słupie - zajęte (brak dokładnej lokalizacji).
- Nowogardek gniazdo na słupie - puste (N54 6.559 E15 26.460).
- Rusowo przy drodze Kukinia - Rusowo, gniazdo na słupie - niezajęte (N54 10.131 E15 46.954).
- Rusowo centrum wsi - gniazdo na słupie - zajęte (N54 09.842 E15 48.502).
- Rusowo przy drodze do Gąskowa - gniazdo na brzozie - niezajęte (N54 09.410 E15 48.167).
- Rusowo przy drodze do Gąskowa - gniazdo na słupie - zajęte (N54 09.316 E15 47.908).
- Stramnica gniazdo na słupie - zajęte (N54 09.194 E15 38.089).
- Samowo gniazdo na słupie - zajęte (N54 5.114 E15 22.525).
- Sarbia gniazdo na słupie - zajęte (N54 05.637 E15 25.366).
- Wieniotowo gniazdo na słupie - nieczynne (N54 12.829 E15 46.947).

Batalion *Philomachus pugnax*. Podawany jako zimujący w estuarium Parsęty (WPMK⁵). Obserwacje tą należy uznać jako późne stwierdzenie (np. grudniowe) ptaka lub ptaków a nie faktyczne zimowanie. W dostępnej literaturze (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) z terenu całej Polski podany jest 1 przypadek zimowania tego gatunku (27 os. 17.01.1974 r. w Poznaniu). Pojedyncze migrujące w Ekoparku (Mrugowski et al. 2012, 2013). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ EN - silnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. przelotnie notowano w Ekoparku oraz przelotnie notowano na stawach w Głowaczewie.

Bąk *Botaurus stellaris*. Z lat 80. XX w. podawany z mokradeł pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Zimą 3 os. na Solnym Bagnie - 27.01.2002 (Czeraszewicz, Oleksiak 2003). Podawany jako lęgowy ze starorzeczy Parsęty (POP). Lęgowy na Solnym Bagnie w liczbie od 2 (1989, 1994) do 5 par (1997, 1999) (Antczak, Mohr ed. 2006), a w 2001, 2010 i 2012 - para (E. W. Mrugowski 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012). Zimą 1 os. na jez. Resko - 18.01.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2003). Podawany jako lęgowy z jez. Resko, starorzeczy Parsęty, okolic Grzybowa i Drzonowa oraz stawów k. Głowaczewa, na torfowiskach i rozlewiskach k. Grzybowa, na Wielkim Rowie, jez. Resko (2 stanowiska), proponowany UE k. Dźwirzyna i przy wjeździe do

---

⁵ WPMK - waloryzacja przyrodnicza miasta Kołobrzeg.

Drzonowa od drogi nr 102 (POP, WPGK⁶). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła. Obecnie jedyne czynne stanowisko znajduje się w północno-wschodniej części jez. Resko. Na terenie Ekoparku lęgowy nie corocznie w liczbie 1 pary (w 2014 r. brak lęgów).

Bekasik *Limnocryptes minimus*. Podawany jako lęgowy z połowy XIX w. (1855) pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) oraz niełęgowy z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). PCKZ CR - skrajnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Bernikla białolica *Branta leucopsis*. Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno błotnych na wybrzeżu odnotowano 139 os. w locie na zachód - 18.10.2008 (Kajzer et al. 2011). W Kołobrzegu 7 os. - 13.10.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004) i 1 os. na Solnym Bagnie - 23.12.2013 r. (forum.przyroda.org). Na stawach w Głowaczewie 19 os. - 20.12.2013 - 8.12.2013 (forum.przyroda.org). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. Niełęgowa. W 2014 r. notowana na stawach w Głowaczewie - 2 os. - 19.10.2014.

Biegus zmienny *Calidris alpina*. Para w ujściu Parsęty pod Kołobrzegiem w latach 1967-68 (Tomiałojć 1990). Przelotne podawano na plażach w Kołobrzegu oraz w Ekoparku (WPMK, Mrugowski et al. 2012). Do 50 os. w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2013). W latach 20. - 40. XX w. podawany jako lęgowy na jez. Resko (Tomiałojć 1990). Podawany z okolic Dźwirzyna (mało prawdopodobne lęgi) (POP, WPGK). Do 28 os. na stawach w Głowaczewie - 17.10.2013 (forum.przyroda.org). PCKZ EN - silnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Fot. 79. Biegus zmienny *Calidris alpina* w rejonie Kołobrzegu

Bielik *Haliaeetus albicilla*. Podawany jako niełęgowy obserwowany w Ekoparku (WPMK). Podawany z doliny Parsęty (POP). W leśnictwie Bagicz na terenie gminy Kołobrzeg znajdowała się 1 strefa ochronna (zlikwidowana w 2013 r. decyzją RDOŚ). Podawany z doliny Parsęty (POP), z łąk i lasu bukowego na północ od Sarbi, doliny Parsęty – Kopydłówek, z trzcinowisk pod Kołobrzegiem (WPGK).

---

⁶ WPGK - waloryzacja przyrodnicza Gminy Kołobrzeg.

W rejonie stawów w Głowaczewie 3 i 4 polujące na gęsi - 20 i 22.12.2013 (forum.przyroda.org). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła. Nielęgowy. W 2014 r. poza okresem lęgowym obserwowany przy południowej części Kołobrzieskiego Lasu. Poza okresem lęgowym spotykany nad stawami w Głowaczewie (polujący na gęsi) i nad jez. Resko.

Fot. 80. Bielik *Haliaeetus albicilla*

Błotniak łąkowy *Circus pygargus*. Podawany jako lęgowy (pojedyncze pary) pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany z rejonu Rusowa (lęgowy?) (POP). Podawany z łąk w Rusowie (WPGU)⁷. Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Nielęgowy. Samca poza okresem lęgowym obserwowano między na łąkach między Dźwirzynem a Głowaczewem.

Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*. Podawany jako lęgowy na jez. Resko, na starorzeczach Parsęty, w ujściu Pyski, na łąkach k. Niekanina, Samowa, Zieleniewa, torfowiskach k. Grzybowa, Wielkiego Rowu, Zieleniewskich łąk, na łąkach k. Rusowa, proponowanych UE Dźwirzyno i koło Drzonowa (POP, WPGK). Późna obserwacja samicy pod Drzonowem - 20.12.2013 (forum.przyroda.org). W Ekoparku 3 pary lęgowe w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001) i para w 2010 (Mrugowski et al. 2010). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. pojedyncze lęgowe pary odnotowano w północno-wschodniej części jez. Resko, na stawach w Głowaczewie oraz na południowy-zachód od Bogusławca. Na terenie Ekoparku lęgowy nie corocznie - w 2014 r. brak. W 2014 r. para lęgowa na południowy-zachód od Łasińskiego Lasu.

Błotniak zbożowy *Circus cyaneus*. Podawany z kołobrzeskich mokradeł (brak dokładnej lokalizacji) (WPMK). Tokujące lub budujące gniazdo pojedyncze pary notowano na Solnym Bagnie w latach 1985, 1990 i 1994 (Ławicki et al. 2008). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ VU - narażony

---

⁷ Waloryzacja przyrodnicza gminy Ustronie Morskie.

na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - gatunek narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Błotniak zbożowy *Circus cyaneus*. Podawany z rejonu łąk nad Dębosznicą, jez. Resko, w rejonie Zieleniewa i Starego Borka, Wielkiego Rowu, przy Kolonii Stawy Borek i nad Dębosznicą k. Drzonowa (POP, WPGK). Mało prawdopodobne aby stwierdzenia te dotyczyły ptaków lęgowych. Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - gatunek narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. wiosną samica polująca w rejonie Drzonowa.

Bocian czarny *Ciconia nigra*. Podawany, jako lęgowy na terenie Kołobrzесьkiego Lasu do 1985 r. (Antczak, Mohr ed. 2006). Żerujące ptaki w tym czasie obserwowano m.in. w dolinie Melechowskiej Strugi. Żerujące ptaki przed 1985 r. obserwowano w rejonie Solnego Bagna, na śródleśnych łąkach k. Stramnicy oraz na śródleśnych stawach rybnych. W 1997 r. żerującego widziano na Solnym Bagnie (PPK). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Nie stwierdzony podczas inwentaryzacji.

Brodziec pławny *Tringa stagnatilis*. 1 os. - 6.07.2006 w Pyszcze pod Kołobrzegiem (Kajzer et al. 2011). PCKZ EN - silnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Czapla biała *Egretta alba*. W 2012 w Ekoparku 1-12 os. latem (Mrugowski et al. 2012). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. Niełęgowa. W 2014 r. notowana na terenie Ekoparku 1-4 os. W 2014 r. notowana na stawach w Głowaczewie - 5 os. (wiosna) i 18 os. (jesień).

Czapla nadobna *Egretta garzetta*. W dniu 5.10.2004 stwierdzono 3 os. w locie nad morzem w Kołobrzegu (Kajzer et al. 2011). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Czeczotka *Carduelis flammea*. Podawana z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). 2 os. przy falochronie w Kołobrzegu - 6.11.2013 (www.forum.przyroda.org). PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Derkacz *Crex crex*. Dwa stanowiska w dolinie Parsęty i Stramniczki oraz w Ekoparku (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001). Podawany jako lęgowy w dolinie Pyski, Dębosznic, łąk k. Zieleniewa (POP). Podawany jako lęgowy z Zieleniewskich łąk, Doliny Stróżki i stawów k. Głowaczewa (WPGK). Podawany, jako lęgowy z łąk Bagicza, Gwizdu, Kukini i Ustronia Morskiego (POP). Podawany, jako lęgowy z łąk: w sąsiedztwie rzeki Czerwonej, nadmorskich k. Bagicza, nadmorskie między Bagiczem a Sianożętami, nadmorskie na północ od Sianożęt, doliny Malechowskiej Strugi, na zachód od Kukini, na północ od Gwizdu, między łąsinem a Wieniotowem, na zachód od Sianożęt, w Ustroniu Morskim, k. Kukini i łąk w Rusowie (WPGU). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Czerwona lista zwierząt DD - gatunek o nieokreślonym statusie. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. co najmniej 27 terytorialnych ptaków. Najliczniej występuje w rejonie lotniska k. Bagicza - 9 stacjonarnych ptaków. Najliczniej występuje w rejonie Zieleniewa - 11 oraz w rejonie Budzistowa - 3. Stwierdzenia pojedynczych stacjonarnych ptaków odnotowano w rejonie Samowa, Grzybowa i Korzyścienka. Nie wyklucza się obecności ptaków na części stanowisk wykazywanych w latach wcześniejszych.

Drzemlik *Falco columbarius*. W Kołobrzegu 1 samica/imm. - 6.10.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2004). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony. Drzonowo gniazdo na słupie - zajęte (N54 5.376 E15 26.162).

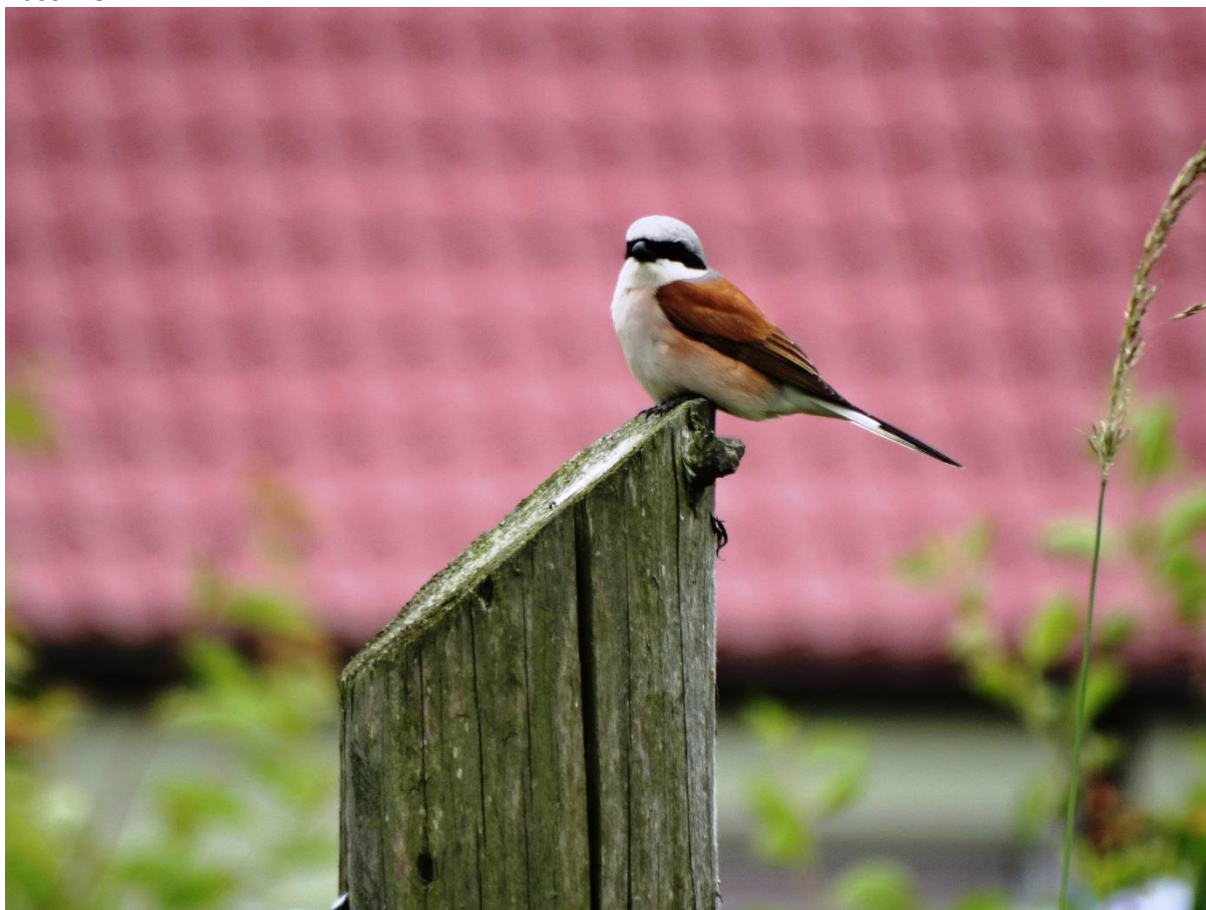
Dubelt *Gallinago media*. 1 os. - 3.09.2004 k. Głowaczewa pod Kołobrzegiem (Kajzer et al. 2011). Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - gatunek narażony. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Dzierlatka *Galerida cristata*. Podawana jako lęgowa na terenach otwartych w pobliżu zabudowań z płaskimi dachami - brak szczegółowych lokalizacji (WPMK). Czerwona lista zwierząt DD - gatunek o nieokreślonym statusie. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*. Podawany jako lęgowy z Kołobrzeskiego Lasu (WPMK). W Ekoparku para lęgowa w 2010 (Mrugowski et al. 2010). Podawany z doliny Parsęty, Błotnicy (POP). Podawany z Kołobrzeskiego Lasu (POP). Podawany, jako lęgowy z Kołobrzeskiego Lasu - oddz. 24 i 59 (WPGU). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy tylko na terenie Kołobrzeskiego Lasu - w liczbie co najmniej 2 par.

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*. Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Gąsiorek *Lanius collurio*. Podawany jako lęgowy w Ekoparku i Owczym Bagnie oraz notowany w dolinie Stramniczki (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010). Podawany z Rusowa i Sianożęt (POP). Podawany, jako lęgowy z łąk nadmorskich na zachód od Sianożęt i z zakrzaczeń w Rusowie (WPGU). Podawany z rejonu Kołobrzegu, łąk k. Głowaczewa i Zieleniewa (POP). Podawany jako lęgowy z borowin Zieleniewskich i Głowaczewskich łąk (WPGK). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. odnotowano co najmniej 13 par lęgowych. Najliczniej występował wzdłuż Parsęty na odcinku Pustary - Zieleniewo - 7 par. Pojedyncze pary notowano przy północno-wschodniej części jez. Resko, przy stawach w Głowaczewie. 2 pary w rejonie Gwizdu i pojedyncze w północnej części lotniska k. Bagicza, przy Wieniotowie oraz przy Rusowie.

Fot. 81. Gąsiorek w rejonie Gwizdu

Ibis kasztanowaty *Plegadis falcinellus*. 1 os. obserwowano w rejonie Głowaczewa 25.10.2013 r. (Zientek P.; akceptacja Komisji Faunistycznej 13509). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Jarzębatka *Sylvia nisoria*. Podawana jako prawdopodobnie lęgowa w ostatnich latach (2010) na terenie Owczego Bagna (PPK). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie odnotowano stanowisk lęgowych. Nie wyklucza się lęgów pojedynczych par jarzębatki w odpowiednich siedliskach.

Kania czarna *Milvus migrans*. Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona. Wysoce prawdopodobne jest pojawianie się tego gatunku na opisywanym terenie w okresie migracji.

Kania ruda *Milvus milvus*. Lęgowa w latach 1985-90 (WPMK). Obserwowana na polach k. Kądzielna, łąkach na wschód od Dźwirzyna i na północ od Sarbi oraz Doliny Parsęty – Kopydłówek (WPGK). Podawana (lęgowa?) z Kołobrzieskiego Lasu (POP). Podawana (lęgowa?) z Kołobrzieskiego Lasu - oddz. 40-45 i 340 oraz z wysypiska (WPGU). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. w okresie lęgowym pojedyncze krążące osobniki obserwowano na południe od Łasińskiego Lasu oraz na południe od Rusowa. Niewykluczone lęgi w Łasińskim lub Kołobrzieskim Lesie.

Kropiatka *Porzana porzana*. Podawana jako lęgowa w dolinie Stramniczki oraz na Solnym Bagnie (WPMK). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Czerwona lista zwierząt DD - nieokreślony status. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Kulik wielki *Numenius arquata*. W latach 90. XX w. 2 pary gnieździły się w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Przelot 130 (max. 50 os.) os. w ciągu 2 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 11.08.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Podawany jako zatrzymujący się na Solnym i Owczym Bagnie (WPMK). Przelot 130 (max. 50 os.) os. w ciągu 2 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 11.08.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Podawany (lęgowy) z łąk k. Głowaczewa i Doliny Błotnicy (WPGK). 90 os. na łąkach k. Przećmina - 26.06.2002 (Czeraszewicz, Oleksiak 2003).

PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - gatunek narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. pojedyncze i grupy do kilku os. przelotne wzdłuż wybrzeża na wysokości Ekoparku. W 2014 r. pojedyncze i grupy do kilku os. przelotne wzdłuż wybrzeża na wysokości Dźwirzyna.

Lelek *Caprimulgus europaeus*. Podawany jako występujący w Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Lerka *Lullula arborea*. Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona. Nie wykluczone lęgi pojedynczych.

Lerka *Lullula arborea*. Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona. Niewykluczone lęgi pojedynczych par na całym obszarze.

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*. Jedno z późniejszych wiosennych stwierdzeń dla Pomorza Zachodniego pochodzi z Kołobrzegu - 1 ad. - 12.05.2007 (Kajzer et al. 2011). Na stawach w Głowaczewie do 67 os. - 23.12.2013 r. i do 19 os. żerujących na polach pod Drzonowem - 29.12.2013 r. (forum.przyroda.org). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. Nie stwierdzony w 2014 r.

Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*. Na stawach w Głowaczewie do 695 os. - 23.12.2013 r. oraz do 271 os. żerujących na polach pod Drzonowem - 29.12.2013 r. (forum.przyroda.org). W okresie 26.02-04.07.2000 1-2 ad. na Solnym Bagnie (Czeraszewicz, Oleksiak 2003). Podawany jako lęgowy przez Juszcza i Majca (1997) w Ekoparku, jednak obserwacja nie zweryfikowana przez Komisję Faunistyczną. Przelotny nad Ekoparkiem w 2013 (Mrugowski et al. 2013). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. Nie lęgowy. W 2014 r. notowany tylko w Ekoparku oraz na stawach w Głowaczewie.

Łęczak *Tringa glareola*. Stwierdzany zimujący w estuarium Parsęty (WPMK), migrujące widywane na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). Wg dostępnej literatury brak jest informacji o zimowaniu tego gatunku (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W Ekoparku w okresie migracji do 18 os. (Mrugowski et al. 2012, 2013). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ CR - skrajnie

zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. podczas migracji pojedyncze w Ekoparku. W 2014 r. podczas migracji pojedyncze na stawach w Głowaczewie.

Mewa czarnogłowa *Larus melanocephalus*. W Kołobrzegu 1 ad. - 23.07.1989, 3 juv. 18-19.09.1994, 2 imm. - 15.09.1994, 3 imm. - 17.10.1994, 1 imm. - 19.10.1994 (Staszewski, Mrugowski 2000). Podawana jako zimująca w estuarium Parsęty, migrujące widywane na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). Zimowanie tego gatunku wymaga potwierdzenia. Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mewa mała *Larus minutus*. Migrująca wzdłuż kołobrzieskiego wybrzeża (WPMK, forum.przyroda.org). Podawana jako lęgowa w ilości 4 par w Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Obserwacja nie zweryfikowana przez Komisję Faunistyczną. Zalicza do Ekoparku (Mrugowski et al. 2010). PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mornel *Charadrius morinellus*. 2 ad. i 2 juv. w Drzonowie - 3.09.2013 r. (Zientek P.; akceptacja Komisji Faunistycznej 13506). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ CR - skrajnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Muchołówka mała *Ficedula parva*. Podawana z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997, Mrugowski et al. 2013). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa w Ekoparku. W 2014 r. lęgowa na terenie Kołobrzieskiego Lasu - co najmniej 9 par oraz na terenie Łasińskiego Lasu - co najmniej 3 pary. Populację na terenie ww. terenów leśnych szacuje się na co najmniej 20-25 par.

Nawałnik duży *Oceanodroma leucorhoa*. Martwy odnaleziony w Kołobrzegu - 11.11.1986 (Staszewski, Mrugowski 2000). W październiku 1927 r. odnaleziono szczątki k. Dźwierzyna (Tomiałojć, Stawarczyk 2003 za Robieniem 1928a). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Nur czarnoszyi *Gavia arctica*. Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno-błotnych na wybrzeżu odnotowano 124 os. - 18.10.2008 oraz 88 os. - 15.11.2008 (Kajzer et al. 2011). Na odcinku Świnoujście - Kołobrzeg 59 os. - 19.01.1992 r. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany jako występujący podczas migracji i zimowania w strefie przybrzeżnej Bałtyku, w estuarium Parsęty i na odcinku Grzybowo - Podczele (WPMK). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ EXP - gatunek zanikły w Polsce (jako lęgowy), PCLZ EX - wymarły. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Nur rdzawoszyi *Gavia stellata*. Na odcinku Świnoujście - Kołobrzeg 25 os. - 19.01.1992 r. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Jedno z wcześniejszych stwierdzeń jesiennych dla Pomorza Zachodniego pochodzi z Kołobrzegu - 1 os. - 21.09.2004 (Kajzer et al. 2011). Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno-błotnych na wybrzeżu odnotowano 19 os. - 18.10.2008 (Kajzer et al. 2011). Wyjątkowe stwierdzenie letnie pochodzi z 20.06.2004 - 1 os. na odcinku Kołobrzeg - Dźwierzyna (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ EXP - gatunek zanikły w Polsce (jako lęgowy). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Nurzyk *Uria aalge*. 1 os. w Grzybowie - 26.08.2007 (Kajzer et al. 2011). 1 os. w Kołobrzegu 26.08.2007 (Kajzer et al. 2011). Martwego znaleziono w Kołobrzegu - 12.04.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Ohar *Tadorna tadorna*. Podawany jako przelotny w Ekoparku - kilka os. (WPMK). W okresie lęgowym w 2013 przelotne 2 os. nad Ekoparkiem (Mrugowski et al. 2013). PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. na stawach w Głowaczewie do 10 os.

Fot. 82. Ohar *Tadorna tadorna*

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*. Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ LC - gatunek mniejszego ryzyka. Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. w okresie lęgowym 3 stwierdzenia pojedynczych krążących ptaków na południe od Łasińskiego Lasu oraz na południe od Rusowa. Niewykluczone lęgi w Łasińskim lub Kołobrzeskim Lesie.

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*. Podawany z jez. Resko (POP) i z delty wstecznej jez. Resko (WPGK). Przelot w sumie 80 os. w Kołobrzegu - 5.08.2008 (Kajzer et al. 2011). 1 os. w locie na wys. Ekoparku - 20.05.2001 (Mrugowski). PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - narażony. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Pelikan różowy *Pelecanus onocrotalus*. Okaz zdobyty wiosną 1841 pod Kołobrzegiem (Tomiałojć za Hollandem 1871). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Perkoz rogaty *Podiceps auritus*. 1 juv. 2.09.2004 w Kołobrzegu (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Płatkonóg sztyldodzioby *Phalaropus lobatus*. 1 juv. w Kołobrzegu - 9.09.2007 (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony. Przecmiono gniazdo na drzewie - zajęte (N54 7.103 E 15 31.240).

Przepiórka *Coturnix coturnix*. Lęgowa w dolinie Stramniczki oraz na łąkach przy Parsęcie (WPMK). Czerwona lista zwierząt DD - nieokreślony status. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona. Z uwagi na mały nakład czasowy poświęcony na inwentaryzację gatunków o nocnej aktywności na terenie pól uprawnych należy znacznie liczniejsze występowanie przepiórki na całym obszarze.

Przepiórka *Coturnix coturnix*. Podawana z okolic Grzybowa, Kołobrzegu oraz łąk nad Wielkim Rowem (POP, WPGK). Podawana z pól na południe od stacji PKP Bagicz, na zachód od Kukini, między Kukinią a Rusowem, w Kukince i w Rusowie (WPGK). Czerwona lista zwierząt DD - nieokreślony status. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowe odnotowano tylko w rejonie Sarbi. Z uwagi na mały nakład czasowy poświęcony na inwentaryzację gatunków o nocnej aktywności na terenie pól uprawnych należy znacznie liczniejsze występowanie przepiórki na całym obszarze.

Rożeniec *Anas acuta*. W drugiej połowie sierpnia 1975 pod Kołobrzegiem widziano wiele przelatujących stad liczących do 40 os. (Tomiałojć 1990). Zimowe stwierdzenie samca z Kołobrzegu - styczeń 2004 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2004). Podawany jako migrujący tylko z Ekoparku (WPMK, Mrugowski et al. 2010, 2013). PCKZ EN - silnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. niełęgowe notowano w Ekoparku. W 2014 r. niełęgowe notowano na stawach w Głowaczewie.

Rybitwa białoczelna *Sterna albifrons*. Obserwowana na kołobrzesckim wybrzeżu w trakcie migracji, żerująca w estuarium Parsęty i na odcinku molo – falochrony (WPMK). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*. W 2007 1 os. w locie nad Ekoparkiem (Mrugowski). PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowa). W 2007 lęgi 13 par na Pysce pod Kołobrzegiem (Kajzer et al. 2011). PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

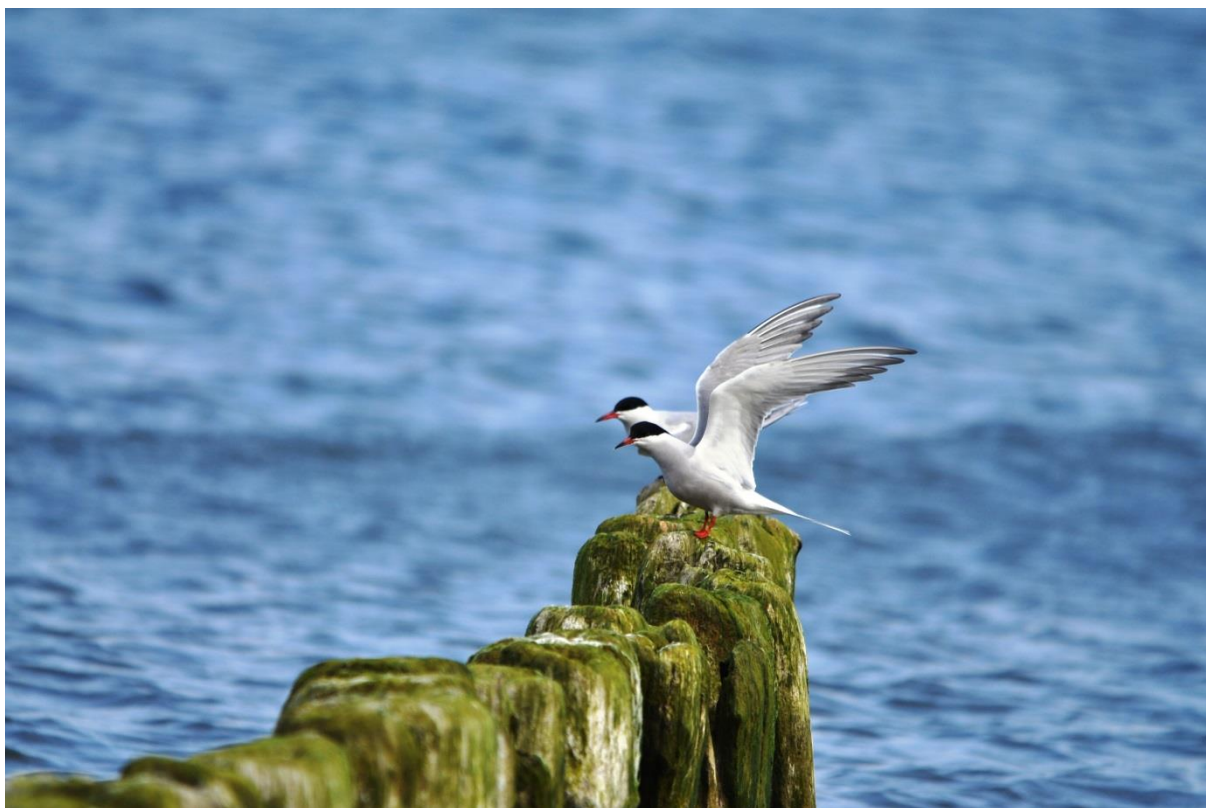
Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*. Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. pojedyncza w locie nad stawami w Głowaczewie - 3.06.2014.

Rybitwa czarna *Chlidonias niger*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku - 6 par (Juszczak, Majca 1997). Zalatyje do Ekoparku (Mrugowski et al. 2013). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. pojedyncze przelotne w rejonie Ekoparku. W 2014 r. pojedyncze przelotne w rejonie stawów w Głowaczewie.

Rybitwa czubata *Sterna sandvicensis*. Obserwowane na kołobrzesckim wybrzeżu w trakcie migracji, żerująca w estuarium Parsęty i na odcinku molo – falochrony (WPMK). Pojedyncze przelotne w rejonie Ekoparku (Mrugowski et al. 2012). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ CR - skrajnie zagrożona (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Rybitwa popielata *Sterna paradisaea*. 1 ad. w Dźwirzynie - 28.06.2008, 1 juv. k Grzybowa - 6.11.2006 (Kajzer et al. 2011). W Kołobrzegu 1 ad. - 20.08.1988 (Staszewski, Mrugowski 2000) i 5 juv. - 29.08.2007 (Kajzer et al. 2011), 1 juv. przy falochronie w Kołobrzegu - 6.11.2013 (www.forum.przyroda.org). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ CR - skrajnie zagrożona (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*. Przelot 230 os. w ciągu 3 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 25.08.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2004). Podawana jako zimująca w estuarium Parsęty, w czasie migracji przebywająca na falochronach portu oraz w ich pobliżu (WPMK). Wg dostępnej literatury (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) zimowanie jest mało prawdopodobne. Zalatyująca do Ekoparku (Mrugowski et al. 2012) i prawdopodobnie lęgowa w liczbie 1-2 par w 2010 i 2013 (Mrugowski et al. 2010, 2013). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W ostatnich latach lęgi pojedynczych par notowano na terenie Ekoparku (w 2014 r. nie stwierdzono lęgów). Zalatyująca wzdłuż wybrzeża na odcinku miejskim. W 2014 r. lęgowa tylko na stawach w Głowaczewie - 7 par. Możliwe lęgi na jez. Resko (poza inwentaryzowanym terenem), gdzie w sezonie lęgowym obserwowano pojedyncze ptaki.

Fot. 83. Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*.

Rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*. 1 os. w locie na wys. Ekoparku - 20.05.2001 (Mrugowski). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Rybołów *Pandion haliaetus*. Corocznie przelotne obserwowane w Ekoparku (WPMK) m.in. latem 2012 r. (Mrugowski et al. 2012). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - gatunek narażony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Sęp kasztanowaty *Aegypius monachus*. W 1906 r. zdobyty okaz pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Sieweczka obroźna *Charadrius hiaticula*. Podawana jako lęgowa z plaży k. Grzybowa (WPGK). Podawana (lęgowa?) z rejonu Grzybowa (POP). Podawana jako lęgowa z terenu Ekoparku (WPMK, Głowaciński 2001). Przelot 60 os. w ciągu 3 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 24.08.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt VU - narażona. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. migrujące spotykano w Ekoparku - do kilku os. W 2014 r. migrujące spotykano na stawach Głowaczewo - do kilku os.

Siewka złota *Pluvialis apricaria*. Podawana jako zimująca w estuarium Parsęty, migrująca widywana na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ EXP - gatunek zanikły w Polsce (jako lęgowa). Czerwona lista zwierząt EX - wymarła jako lęgowa. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Słonka *Scolopax rusticola*. Podawana (lęgowa?) z lasu k. Dźwirzyna i łąk k. Karcina (WPGK). Podawana jako lęgowa w Ekoparku (WPMK). Podawana z doliny Malechowskiej Strugi i torfowiska - ols w oddz. 62 (WPGU). Czerwona lista zwierząt DD - gatunek o nieokreślonym statusie. Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona.

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*. Przelot 3 dorosłe w ciągu 2 godzin obserwacji migrujące nad Kołobrzegiem - 30.09.2004 (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ CR - skrajnie zagrożony (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szablodziób *Recurvirostra avosetta*. 30.06.2004 w Kołobrzegu 5 os. (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szczudłak *Himantopus himantopus*. 26.05.2005 samiec na Pysce pod Kołobrzegiem (Kajzer et al. 2011). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szlachar *Mergus serrator*. Podawany z jez. Resko (POP, WPGK). PCKZ EN - silnie zagrożony (jako łęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szlachar *Mergus serrator*. W Kołobrzegu 140 os. - 29.01.2002 i 130 os. - 15.11.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). PCKZ EN - silnie zagrożony (jako łęgowy). Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szlamnik *Limosa lapponica*. W Ekoparku do 16 os. w okresie migracji - jedna z większych koncentracji żerowiskowych odnotowanych w Polsce (E. W. Mrugowscy 2001). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Świstun *Anas penelope*. Podawany jako łęgowy w Ekoparku i jako jeden z najliczniejszych kaczek w okresie migracji (WPMK). Podawany z jez. Resko (POP, WPGK). PCKZ CR - skrajnie zagrożony (jako łęgowy). Przelot 1 100 os. w ciągu 2 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 13.10.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Łęgi tego gatunku niezwerifikowane przez Komisję Faunistyczną. Zalutuje w niewielkich stadach do Ekoparku (Mrugowski et al. 2013). PCKZ CR - skrajnie zagrożony (jako łęgowy). Czerwona lista zwierząt CR - krytycznie zagrożony. Ochrona ścisła. W 2014 r. niełęgowe notowano w Ekoparku. W 2014 r. niełęgowe notowano na stawach w Głowaczewie.

Terekia *Xenus cinereus*. 1 os. na stawach w Głowaczewie - 15.07.2013 (Barcz M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 13386). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Trzmielojad *Pernis apivorus*. W Kołobrzegu 1 juv. - 25.09.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Zalutuje do Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Turkawka *Streptopelia turtur*. Podawana jako łęgowa w zadrzewieniach nadrzecznych, na starorzeczu Parsęty przy granicy Parku Dąbrowskiego i przewidzianego UE – „Dolina Stramniczki” (WPMK). Czerwona lista zwierząt DD - gatunek o nieokreślonym statusie. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Turkawka *Streptopelia turtur*. Podawana jako łęgowa z lasu przy Karcinie (POP, WPGK). Czerwona lista zwierząt DD - gatunek o nieokreślonym statusie. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Uszatka błotna *Asio flammeus*. 26.09.2010 przelotny 1 os. nad Ekoparkiem (Mrugowski et al. 2010). Podawana w sezonie łęgowym (1.05.2005) z Reska Przymorskiego (Kajzer et al. 2011). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ VU - narażony na wyginięcie (jako łęgowa). Czerwona lista zwierząt VU - narażona. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Warzęcha *Platalea leucorodia*. Na stawach w Głowaczewie 2 ad. - 30.05-02.06.2011 i 1 ad. - 12.06.2011 (Zientek P. i inni; akceptacja Komisji Faunistycznej 11924). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Wąsatka *Panurus biarmicus*. Podawana (łęgowa?) z jez. Resko (POP, WPGK). PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako łęgowa). Podawana jako rzadki ptak łęgowy Ekoparku (WPMK; Juszczak, Majca 1997). PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie (jako łęgowa). Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła. Od 2001 r. nie odnotowana w Ekoparku. W 2014 r. wiosną 1 os. stwierdzono na stawach w Głowaczewie, jednak nie potwierdzono łęgów.

Włochatka *Aegolius funereus*. Podawana z Lasu Kołobrzieskiego w liczbie 1-2 par w 2006 (Kajzer et al. 2011). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ LC - gatunek o nieokreślonym statusie

(jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona.

Zielonka *Porzana parva*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku (Juszczak, Majca 2001). Umieszczona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. PCKZ NT - gatunek niższego ryzyka (jako lęgowy). Czerwona lista zwierząt NT - gatunek bliski zagrożeniu. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Zimorodek *Alcedo atthis*. Podawany jako lęgowy w Ekoparku, na Parsęcie przy szpitalu lub k. ogródków działkowych pod Zieleniewem oraz na stawie przy złożach borowiny (WPMK). Podawany jako lęgowy z Parsęty k. Rościęcina, Błotnicy i Dębosznic (WPGK). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. nielegowe spotykane na jez. Resko. W 2014 r. lęgowy w rejonie stawów w północno-zachodniej części Kołobrzесьkiego Lasu oraz w rejonie stawów nad Malechowską Strugą (obserwowano ptaki w okresie lęgowym, nie odnaleziono nor lęgowych).

Żuraw *Grus grus*. Z lat 90. XX w. do 8 par w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Lęgowy w Ekoparku (WPMK) 4 pary w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001) oraz para w 2010 i 2012 (Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Późna obserwacja dotyczy 1 os. w locie nad Kołobrzegiem - 31.12.2013 (forum.przyroda.org). Podawany jako lęgowy z Wielkiego Rowu, lasu na wschód od Starego Borka, lasu 1 km na wschód od Dźwirzyna oraz z Karcina, z torfowiska – ols w oddz. 62 i 62a (WPGK). Umieszczony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Ochrona ścisła. W 2014 r. pojedyncze pary lęgowe odnotowano na południowy-wschód od Dźwirzyna oraz przy stawach w Głowaczewie, przy północno-wschodniej granicy Kołobrzесьkiego Lasu, na północ od Kukini, pod Strachominem oraz 2 pary w Łasińskim Lesie. W 2014 r. para lęgowa w Ekoparku.

Fot. 84. Żuraw *Grus grus*

SSAKI

Charakterystyka chiropterofauny oraz ssaków łownych opisane zostały w osobnych punktach.

Bóbr europejski *Castor fiber*. Podawany jako złowiony na plaży w Kołobrzegu - 2010, ślady żerowania przy Kanale Ulgi w Kołobrzegu - 2013, z mokradła na północ od lasku przy "Fabryce Domów" (PPK) oraz w Ekoparku - 2013 (Mrugowski, Ziarnek). Ślady żerowania nad Parsętą w lesie k. Starego Miasta w gm. Kołobrzeg. Wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Ochrona częściowa. Polska populacja bobrów nie jest zagrożona w swym istnieniu. Obecnie nie ma potrzeby podejmowania dodatkowych działań ochronnych w obrębie obszaru objętego inwentaryzacją. W 2014 r. ślady bytności w postaci zgryzów stwierdzono wzdłuż Parsęty, na zachód od Grzybowa oraz nad Dębosznicą poniżej Głowaczewa.

Wydra *Lutra lutra*. Podawana z ujścia Błotnicy (PPK). Wymieniona w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Ochrona częściowa.

Żubr *Bison bonasus*. Migrujący, pojedynczy osobnik obserwowany był na polach k. Kądzielna 16.09.2013 r. (www.miaستokolobrzeg.pl/wiadomosci/6858-pod-koobrzegiem-pojawi-si-ubr.html). Wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ EN - silnie zagrożony. Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Z uwagi na wyjątkowe pojawy na przedmiotowym terenie nie ma potrzeby stosowania dodatkowych działań ochronnych w obrębie obszaru objętego inwentaryzacją.

Foka szara *Halichoerus grypus*. Wymieniona w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Czerwona lista zwierząt EN - zagrożona. Ochrona ścisła. Z uwagi na biologię gatunku nie ma potrzeby stosowania dodatkowych działań ochronnych w obrębie obszaru objętego inwentaryzacją.

Foka obrączkowana *Pusa hispida*. Ochrona ścisła.

Stwierdzenia fok na podstawie raportów zamieszczonych na stronie <http://www.fokarium.pl/obserwacje/fok/obserwacje/fok.htm>

- 13.06.2014 r. znaleziono martwą fokę szarą w Kołobrzegu.
- 28.04.2014 r. złowiono dorosłego samca foki szarej w Kołobrzegu.
- 01.02.2014 r. obserwowano fokę szarą pod kołobrzeskim mołem.
- 18.11.2013 r. dorosły samiec foki szarej płynący z zachodu na wschód ok. 500 m od brzegu w Podczelu.
- 09.06.2013 r. 2 foki na plaży w Kołobrzegu i w jego pobliżu.
- 24.04.2013 r. młoda foka obrączkowana odpoczywająca na plaży w Kołobrzegu.
- 07.06.2012 r. martwa młoda foka szara w Podczelu.
- 04.06.2012 r. martwa foka szara w Kołobrzegu.
- 10.06.2011 martwa foka szara w Kołobrzegu.
- 23.06.2010 r. martwa foka w Kołobrzegu.
- 25.05.2010 r. martwa młoda foka szara w Kołobrzegu.
- 08.06.2014 r. znaleziono martwą fokę szarą (młoda samica) w Dźwirzynie.
- 26.10.2013 r. foka szara odpoczywająca na brzegu w Dźwirzynie.
- 22.07.2013 r. martwa samica foki szarej w Dźwirzynie.
- 06.06.2012 r. martwa foka w Dźwirzynie.
- 28.05.2014 r. znaleziono martwą fokę szarą (młody samiec) w Ustroniu Morskim.
- 27.08.2010 r. obserwowano fokę w Ustroniu Morskim.

Morświn *Phocoena phocoena*. Podawany z Bałtyku (WPMK). Wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ CR - skrajnie zagrożony. Czerwona lista zwierząt LC - gatunek najmniejszej troski. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Z uwagi na biologię gatunku nie ma potrzeby stosowania dodatkowych działań ochronnych w obrębie obszaru objętego inwentaryzacją.

3.3.3. Pozostałe gatunki fauny występujące na obszarze opracowania

Na początku każdej z grup bezkręgowców zamieszczono listę charakterystykę gatunków podlegających częściowej ochronie gatunkowej, a w dalszej części gatunków nie podlegających ochronie.

Bezkręgowce

OWADY INSECTA

Acupalpus teutonius. Podawany z wyrobisk żwirowni k. Błotnicy (PPK).

Adelphocoris seticornis. Podawany z rejonu Mirocic (PPK).

Anisotoma humeralis. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Arctophila superbiens. Podawany z mokradła na zachód od Sianożęt - 2014 (PPK).

Baldurek pręgowany *Leptura quadrifasciata*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Barczatka malinówka *Macrothylacia rubi*. Podawana z Mirocic (PPK).

Barczatka napójka *Euthrix potatoria*. Podawana z doliny Stramniczki i stawów Niekanin - Obroty (PPK), z Ekoparku i doliny Stramniczki (PPK).

Bąk *Atylotus rusticus*. Podawany z Obrotów (PPK).

Bąk brązowy *Tabanus sudeticus*. Podawany z łąk i terenów nadwodnych w gminie Kołobrzeg (PPK).

Bęblik *Anthocomus coccineus*. Podawany z trzcinowiska na zachód od ul. Krzywoustego w Kołobrzegu (PPK).

Bęblik dwuplamek *Malachius bipustulatus*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Białożąbka dwubarwica *Leucodonta bicoloria*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biedroneczka łąkowa *Coccinula quatuordecimpustulata*. Podawana z lasu k. Obrotów (PPK).

Biedronka czternastokropka *Calvia quatuordecimguttata*. Podawana jako częsta w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka dwudziestokropka *Thea vigintiduopunctata*. Podawana z ogrodów, brzegów lasów i zakrzaczeń w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka dwukropka *Adalia bipunctata*. Podawana z ogrodów, brzegów lasu i zakrzaczeń w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka *Myrrha octodecimguttata*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Biedronka oczatka *Anatis ocellata*. Podawana z lasów i parków w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka pięciokropka *Coccinella quinquepunctata*. Podawana jako rzadka w Kołobrzegu, występuje m.in. w Ekoparku (PPK).

Biedronka siedmiokropka *Coccinella septempunctata*. Podawana jako bardzo pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka trzynastokropka *Hippodamia tredecimpunctata*. Podawana z łąki na zachód od ul. Krzywoustego w Kołobrzegu (PPK).

Biedronka wrzeczka *Propylea quatuordecimpunctata*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biegacz fioletowy *Carabus violaceus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa - pas nadmorski (POP), z wydm i przylegających lasów w Kołobrzegu (PPK), na nadmorskim pasie technicznym na wschód od Dźwirzyna (PPK) i z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biegacz gajowy *Carabus nemoralis*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biegacz gładki *Carabus glabratus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzесьkiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa.

Biegacz górski *Carabus arcensis*. Podawany z lasu w Błotnicy - 1974 r. (PPK).

Biegacz granulowaty *Carabus granulatus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biegacz ogrodowy *Carabus hortensi*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Biegacz skórzasty *Carabus coriaceus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Kołobrzieskiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa.

Biegacz wręgaty *Carabus cancellatus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa - pola i lasy (POP) i Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Biegacz zielonozłoty *Carabus auronitens*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.

Biegacz złocisty *Carabus auratus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa - uprawy rolne (POP) i Ekoparku (liczne stwierdzenia na ścieżce rowerowej k. Podczela) (PPK) oraz w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Biegowiec osowaty *Clytus arietis*. Podawany z Ekoparku (PPK), z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Bielinek bytomkowiec *Pieris napi*. Podawany jako częsty w zakrzaczeniach i lasach w Kołobrzegu (PPK).

Bielinek kapustnik *Pieris brassicae*. Podawany z Ekoparku (PPK, E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010). W 2014 r. notowany na całym obszarze.

Bielinek rzepnik *Pieris rapae*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Błotnica *Plateumaris sericae*. Podawana z korony i zaplecza klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Błyszczka jarzynówka *Autographa gamma*. Podawana z zakrzaceń i łąk w Korzyścienka (PPK).

Boczanka brązowianka *Pleuroptya rufalis*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Borczynek owocowy *Carpocoris fuscispinus*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Borzewka *Diaperis boleti*. Podawna z łożowisk na starym mieście w Kołobrzegu (PPK), z parku w Rusowie (PPK).

Brudnica mniszka *Lymantria monarcha*. Podawana z lasów i zadrzewień w Kołobrzegu (PPK).

Bzyg prążkowany *Episyrphus balteatus*. Podawany z Mirocic (PPK).

Chasmias lugens. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Chrabąszcz majowy *Melolontha melolontha*. Pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Cioch barwny *Anaglyptus mysticus*. Podawany okolic jez. Resko k. Karcina (PPK).

Cylindromyia sp. Podawana z łąk przy lesie na zachód od Obrotów (PPK).

Czerwończyk dukacik *Lycaena virgaureae*. Podawany z zarośli na obrzeżach łąk i przydroży w Kołobrzegu (PPK).

Czerwończyk płomieniec *Lycaena hippothoe*. Podawany z Mirocic (PPK).

Czerwończyk uroczek *Lycaena tityrus*. Podawany z zarośli na obrzeżach łąk i przydroży w Kołobrzegu (PPK).

Czerwończyk żarek *Lycaena phlaeas*. Podawany z zarośli na obrzeżach łąk i przydroży w Kołobrzegu (PPK).

Dostoja ino *Brenthis ino*. Podawana z łąk nad Parsętą k. Zieleniewa (PPK), z podmokłych łąk w Mirocicach (PPK).

Dostojka ino *Brenthis ino*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Dostojka latonia *Issoria lathonia*. Podawana jako z terenu dawnego poligonu wojskowego w Błotnicy (PPK), jako częsta w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Dostojka malinowiec *Argynnis paphia*. Podawana, jako częsta w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Dyląg garbarz *Prionus coriarius*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Dyrdoń czteroplamek *Dromius quadrimaculatus*. Podawany z Kołobrzegu (PPK).

Ectemnius cavifrons. Podawna z Miroic (PPK).

Ectemnius continuus. Podawna z Mirocic (PPK).

Ectemnius dives. Podawna z nieużytków na skraju lasu na zachód od Obrotów (PPK).

Enochrus melanocephalus. Podawany ze stawów w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Gadziogłówka zwyczajna *Gomphus vulgatissimus*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z lasu nad Parsętą k. Starego Miasta w Kołobrzegu (PPK).

Glinik lulkarz *Corizus hyoscyami*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Gnatarz rzepakowiec *Athalia rosae*. Podawany z łąk, nieużytków i zarośli w gminie Kołobrzeg (PPK).

Gniłun *Helophilus pendulus*. Podawany z łąka na zachód od Grzybowa (PPK).

Gnojka *Eristalis pertinax*. Podawana z Mirocic (PPK).

Grabarz żółtoczarny *Nicrophorus vespilloides*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu oraz korony i zaplecza klifu w gminie Ustronie Morskie (PPK).

Grabarz żółtoczarny *Nicrophorus vespilloides*. Podawany z Mirocic (PPK).

Guniak czerwcyk *Amphimallus solstitialis*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Hurmak olszowiec *Agelastica alni*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Husarz władca *Anax imperator*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Jątrawka zielona *Phratora vulgatissima*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Jednerek kosaćcowy *Mononychus punctumalbum*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Karłątek ceglasty *Thymelicus sylvestris*. Podawany z lasu k. Starego Miasta w Kołobrzegu (PPK).

Karłątek kniejnik *Ochlodes sylvanus*. Podawany z podmokłych łąk przy Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Klecanka polna *Polistens nimphus*. Podawana z Mirocic (PPK).

Kłopotek czarny *Spondylis buprestoides*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Kłowacz podżegacz *Pimpla instigator*. Podawany z Mirocic (PPK).

Kołodudnica zielonka *Gastrophysa viridula*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Konik brunatny *Chorthippus brunneus*. Podawany jako pospolity na terenach trawiastych w Kołobrzegu (PPK).

Konik górski *Chorthippus montanus*. Podawany z terenów trawiastych w Korzyścienku (PPK).

Konik pospolity *Chorthippus biguttulus*. Podawany z suchych terenów trawiastych w Kołobrzegu (PPK).

Kopyciak *Hoplia graminicola*. Podawany z korony z zaplecza klifu w gminie Ustronie Morskie (PPK).

Korzenica dębowa *Biorhiza pallida*. Podawana z Kołobrzegu (PPK).

Kostrzeń barylkwaty *Sinodendron cylindricum*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Kowal bezskrzydły *Pyrrhocoris apterus*. Podawany jako częsty w Kołobrzegu (PPK).

Koziółka *Tipula vernalis*. Podawana ze żwirowni k. Błotnicy (PPK).

Koziółka warzywna *Tipula oleracea*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Krasnopani poziomówka *Callimorpha dominula*. Podawana z podmokłych miejsc w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Kraśnik pięciopłamek *Zygaena trifolii*. Podawany z Mirocic - 2004 r. (PPK), z podmokłych łąk na obrzeżach Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Kraśnik sześciopłamek *Zygaena filipendulae*. Podawany z Mirocic (PPK).

Krocionóg piaskowy *Schizophyllum sabulosum*. Podawany z Ekoparku (E. W. Mrugowsky 2001).

Kruszczyca złotawka *Cetonia aurata*. Podawana z rejonu Zieleniewa (PPK).

Kulczanka wodniczka *Lixus paraplecticus*. Podawana z Mirocic (PPK).

Kuliborka *Sphaerophoria scripta*. Podawana z ogrodów działkowych, łąk i nieużytków w Kołobrzegu (PPK).

Kuprówka rudnica *Euproctis chrysorrhoea*. Podawana z Mirocic (PPK).

Kuprówka złotnica *Euproctis similis*. Podawana z lasów i zakrzaczeń w Kołobrzegu (PPK).

Kusak cesarek *Staphylinus caesareus*. Podawany z Charzyńskiego Lasu (PPK) oraz Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Kwietnica różówka *Protaetia metallica*. Podawany z przydrożnych zakrzaczeń w Obrotach (PPK).

Larinus planus. Podawany z Owczego Bagna (PPK).

Larinus sturnus. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Latolistek cytrynek *Gonepteryx rhamni*. Pospolity na całym obszarze (2014).

Lecicha pospolita *Orthetrum cancellatum*. Podawana ze Stramnickiego Grądu (PPK).

Leń marcowy *Bibio marci*. Podawany z Kołobrzegu (PPK).

Listnik zmiennobarwny *Anomala dubia*. Podawany ze starej żwirowni na południe od Drzonowa (PPK).

Lśniak szmaragdek *Adscita staticea*. Podawany jako częsty w Kołobrzegu (PPK).

Lygisterius sanguineus. Podawany z Ekoparku (PPK).

Łączyn brodawnik *Decticus verrucivorus*. Podawany z łąk przy torach kolejowych na północ od Stramnicy (PPK).

Łątka dziewczeczka *Coenagrion puella*. W 2014 r. w spotykana w wielu miejscach.

Łątka wczesna *Coenagrion pulchellum*. Podawana z leśnych stawów na wschód od Dźwirzyna (PPK).

Łodziki czteroplamki *Scaphidium quadrimaculatum*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu - 2014 (PPK).

Łunica czerwona *Pyrrhosoma niphula*. Podawana z nad Parsęty (PPK).

Miernik zieleniak *Geometra papilionaria*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Miesierka różówka *Megachile centuncularis*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Modraszek ikar *Polyommatus icarus*. Podawany z klifu w gminie Ustronie Morskie (PPK).

Morsznica *Temnostoma meridionale*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu - oddz. 4p.

Mrówka ćmawa *Formica polyctena*. Podawana z wydmy z lasem nadmorskim w gminie Ustronie Morskie oraz z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa.

Mrówka rudnica *Formica rufa*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP), nadmorskim pasie technicznym w gminie Kołobrzeg, na wschód od Dźwirzyna, na Klasztornej Bagni, na północny-zachód od Obrotów, w lesie przy drodze Kołobrzeg - Gościno (PPK) oraz z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa.

Muszelnica mrowiskowa *Clytra quadripunctata*. Podawana z lasu k. Charzyna (PPK).

Naliściak pokrzywiak *Phyllobius urticae*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Nartnik duży *Gerris lacustris*. Podawany z Parsęty i stojących zbiorników wodnych (PPK).

Niestrzęp głogowiec *Aporia crataegi*. Podawany z Ekoparku, łąk i zakrzaczeń wokół Kołobrzegu m.in. w Mirocicach (PPK, E. W. Mrugowscy 2001).

Niestrzęp głogowiec *Aporia crataegi*. W 2014 r. widziany w rejonie lotniska k. Bagicza.

Nimfa stawowa *Enallagma cyathigerum*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK). W 2014 r. odnotowana na obrzeżach Kołobrzесьkiego Lasu. W 2014 r. odnotowana w Ekoparku oraz w rejonie Korzystna.

Notiophilus palustris. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu z rejonu rowów z wodą (PPK).

Ochthebius marinus. Podawany z solnisk w dolinie Stramniczki w rejonie Budzistowa - 2005 (PPK).

Ocykus ocznik *Ocypus ophthalmicus*. Podawany z okolic lotniska Bagicz gm. Ustronie Morskie (PPK).

Odorek zieleniak *Palomena prasina*. Podawany z Mirocic (PPK).

Ogniczek grzebykoczułki *Schizotus pectinicornis*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Ogniczek większy *Pyrochroa coccinea*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK), ze Stramnickiego Grądu w gm. Kołobrzeg (PPK).

Ogrodnica niszczylistka *Phyllopertha horticola*. Podawana jako pospolita z zakrzaczeniach podmiejskich w Kołobrzegu (PPK).

Ogrodnica niszczylistka *Phyllopertha horticola*. Podawana ze starej żwirowni w Drzonowie (PPK).

Okrajka okrągłoplamka *Chilocorus renipustulatus*. Podawana z lasu k. Charzyna (PPK).

Oleica krówka *Meloe proscarabeus*. Podawana jako częsta w gminie Kołobrzeg (PPK).

Omarlica czarna *Silpha atrata*. Podawana jako pospolita w Kołobrzесьkim Lesie (PPK).

Omięk *Lagria hirta*. Podawana jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Omomilek *Cantharis decipiens*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Omomilek czarny *Cantharis nigra*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Omomilek szary *Cantharis fusca*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Osa dachowa *Vespula germanica*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Osa pospolita *Vespula vulgaris*. W 2014 r. spotykana na całym terenie.

Osadnik egeria *Pararge aegeria*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK), w 2014 r. spotykany na całym terenie.

Osadnik megera *Lasiommata megera*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK), w 2014 r. spotykany na całym terenie.

Oskrobek *Cionus tuberculosus*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Osmaganek plamek *Pseudopanthera macularia*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Ostrokrywka nieparka *Oxymirus cursor*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu - 1979, 2012 (PPK).

- Oszynda leszczynowiec** *Apoderus coryli*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Owełnica lucernianka** *Subcoccinella vigintiquatuorpunctata*. Podawana z upraw lucerny w gminie Kołobrzeg (PPK).
- Pałątka mała** *Lestes virens*. Podawana z klifu w gminie Ustronie Morskie (PPK).
- Pałątka podobna** *Lestes dryasa*. Podawana z klifu w gminie Ustronie Morskie (PPK), z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Paraplatypeza atra**. Podawana z Mirocic (PPK).
- Parasyrphus annulatus**. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pasikonik pospolity** *Tettigonia cantans*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK), w 2014 r. spotykany na całym terenie.
- Pasikonik zielony** *Tettigonia viridissima*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Paśnica tarczówkowa** *Ectophasia cressipennis*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Piaśnica czarnoruda** *Podalonia hirsuta*. Podawana z nieużytków k. Czarnego Stawu w gm. Kołobrzeg (PPK).
- Pierzchotek pobrzeżnik** *Elaphrus cupreus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu - oddz. 4p (PPK), z podmokłych łąk k. Budzistowa (PPK), Podawany z brzegów Parsęty w Kołobrzegu (PPK).
- Pierzchotek pobrzeżny** *Elaphrus riparius*. Podawany z wyrobisk w żwirowni k. Błotnicy (PPK).
- Piędzik przedzimek** *Operophtera brumata*. Podawany z lasu w Budzistowie (PPK).
- Pilarz polny** *Tenthredo campestris*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pilarz** *Tenthredo omissa*. Podawany z łąk i nieużytków trawiastych w gm. Kołobrzeg (PPK), z Mirocic (PPK).
- Pióronóg Tanyptera atrata**. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pióronóg zwykły** *Platynemis pennipes*. Podawana z brzegów Parsęty (PPK).
- Plamiec leśniak** *Abraxas sylvata*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Plamiec nabuczak** *Lomaspilis marginata*. Podawany z Mirocic (PPK).
- Platycis minutus**. Podawany ze Stramnickiego Lasu gm. Kołobrzeg (PPK).
- Plusknia jagodziak** *Dolycoris baccarum*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pluskolec grzbietopławek** *Notonecta glauca*. Podawany z Ekoparku (PPK).
- Płaskoryjek** *Platyrhinus resinosus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Płoszczyca szara** *Nepa cinerea*. Podawana z Ekoparku (PPK).
- Pływak żółto-brzeżek** *Dytiscus marginalis*. Podawany z Ekoparku (PPK).
- Podkrzewin szary** *Pholidoptera griseoaptera*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pokłonnik kamilla** *Limnitis camilla*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pokropka** *Helyzia sedecimguttata*. Podawana z łąk na południe od Dźwirzyna (PPK).
- Polowiec szachownica** *Melanargia galathea*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Poskrzypka cebulowa** *Lilioceris merdiger*. Podawana z ogrodów i pól w Kołobrzegu (PPK).
- Poskrzypka dwunastokropkowa** *Crioceris duodecimpunctata*. Podawana z wydmy w Ekoparku (PPK).
- Pospieszek polny** *Anchomenus dorsalis*. Podawany ze skrajów lasów i pól w Kołobrzegu (PPK).
- Pościerwka** *Thanatophilus rugosus*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z Mirocic (PPK).
- Przędz łysy** *Chrysotoxum intermedium*. Podawany z Obrotów (PPK).
- Proporzca marzymłódka** *Tyria jacobaeae*. Podawana z Mirocic (PPK), z rejonu stawów Niekanin - Obroty (PPK).
- Próchniaczek czarniawy** *Ocypus olens*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Pruśnica** *Saprinus semistriatus*. Podawana z Kołobrzegu (PPK).
- Przekrasek mróweczka** *Thanasimus formicarius*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Przeplatka cinksia** *Melitaea cinxia*. Podawana z Mirocic (PPK).
- Przeplatka diamina** *Melitaea diamina*. Informacja o możliwym występowaniu w gminie Ustronie Morskie na podmokłych śródleśnych łąkach (PPK).
- Przestrojnik jurtina** *Maniola jurtina*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu. W 2014 r. obserwowany w wielu miejscach.

Przestrojnik trawnik *Aphantopus hyperantus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu oraz z Mirocic. W 2014 r. obserwowany w wielu miejscach.

Przestrojnik trawnik *Aphantopus hyperantus*. W 2014 r. obserwowany w wielu miejscach.

Przypłaszczek granatek *Phaenops cyanea*. Podawany w Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Pseudocistela ceramboides. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu - oddz. 47b (PPK).

Pszczółka miodna *Apis mellifera*. W 2014 r. obserwowana na całym terenie.

Rączyca rdzawa *Tachina fera*. Podawana z okolic stawów w Kołobrzskim Lesie (PPK).

Rączyca *Tachina magnicornis*. Podawana z przyleśnych łąk na zachód od Obrotów (PPK).

Rdestnica *Galeruca laticollis*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Rdestnica wrotyczówka *Galeruca tanacetii*. Podawana z okolic Bogucina (PPK).

Rębacz pniowiec *Rhagium mordax*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Rębacz sosnowiec *Rhagium inquisitor*. Podawany z Charzyńskiego Lasu (PPK).

Rusałka admirał *Vanessa atalanta*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Ekoparku (PPK) i Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Rusałka ceik *Polygonia c-album*. Podawana z Ekoparku (PPK) z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Rusałka kratkowiec *Araschnia levana*. Podawana z Ekoparku (PPK). oraz Kołobrzieskiego Lasu (PPK). W 2014 r. notowana w wielu miejscach.

Rusałka kratkowiec *Araschnia levana*. W 2014 r. notowana w wielu miejscach.

Rusałka osetnik *Vanessa cardui*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Ekoparku (PPK). W 2014 r. notowana w wielu miejscach.

Rusałka pawik *Vanessa io*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP), z Ekoparku i Kołobrzieskiego Lasu (PPK). W 2014 r. obserwowana w wielu miejscach.

Rusałka pokrzywnik *Aglais urticae*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP), Ekoparku oraz z podmokłych łąk i wydm w Kołobrzegu (PPK). W 2014 r. obserwowana w wielu miejscach.

Rusałka wierzbowiec *Nymphalis polychloros*. Podawana z Ekoparku (Mrugowski et al. 2010). 2014 r. odnotowana w rejonie stawów w Głowaczewie oraz w rejonie lotniska k. Bagicza.

Rusałka żałobnik *Nymphalis antiopa*. Podawana z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Ekoparku (PPK).

Rynnica olchówka *Plagiosterna aenea*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu, zwłaszcza w Ekoparku (PPK).

Rzemlik topolowiec *Saperda carcharis*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Rzęsielnica *Donacia cinerea*. Podawana ze stawów Niekanin - Obroty i stawów leśnych k. Grzybowa (PPK), Ekoparku (PPK), z brzegów Parsęty w Zieleniewie (PPK).

Sadzanka rumienica *Phragmatobia fuliginosa*. Podawana z łąk, ogrodów i nieużytków w Kołobrzegu (PPK).

Schylik *Mordellochroa abdominalis*. Podawany z Łasińskiego Lasu (PPK).

Schylik przepaskowiec *Variimorda fasciata*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Siwoszek błękitny *Oedipoda coerulescens*. Podawany z lasów przy torach na północ od Stramnicy oraz z Błotnicy na terenie dawnego poligonu w gm. Kołobrzeg (PPK).

Skoczek uszaty *Ledra aurita*. Podawany z przydroży na północ od drogi do Koszalina - 2014 (PPK), z przydroży na wschód od Bagicza (PPK).

Skorek pospolity *Forficula auricularia*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK). Spotykany na całym obszarze.

Skorek pospolity *Forficula auricularia*. Spotykany na całym obszarze.

Skrzypionka błękitka *Oulema gallaeciana*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Skrzypionka zbożowa *Oulema melanopus*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Słonik żółodziowiec *Curculio glandium*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK).

Smolik sosnowiec *Pissodes pini*. Podawany z klifów w gminie Ustronie Morskie (PPK).

Sprężyk *Actenicerus sjaelandicus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z lasu k. Charzyna gm. Kołobrzeg (PPK).

Sprężyk sosnowy *Ampedus sanguineus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Srogoń napastnik *Rhinocoris annulatus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Stępień ślimaczarz *Cychnus caraboides*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Stonka ziemniaczana *Leptinotarsa decemlineata*. Podawana z upraw ziemniaka w gminie Kołobrzeg (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Gór Skalistych i wyżyny Colorado. W Polsce pierwsze stwierdzenia pod koniec XIX w. w rejonie Suwałk, gdzie została wyniszczona. Kolejny pojaw miał miejsce w 1944 r. w rejonie Kielc oraz k. Gorzowa.

Strangalia czarna *Stenurella nigra*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Strangalia czarniawa *Stenurella melanura*. Podawana jako pospolita w Kołobrzegu (PPK).

Straszka pospolita *Sympecma fusca*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu i przy jego zachodniej granicy (gm. Ustronie Morskie) (PPK).

Strojnica baldaszkówka *Graphosoma lineatum*. Podawana z Parku Fredry w Kołobrzegu (PPK). Spotykana na całym obszarze.

Susówka *Haltica aenescens*. Podawana z lasu k. Starego Miasta w gm. Kołobrzeg (PPK).

Susówka rdestowa *Haltica oleracea*. Podawana ze stawów w Kołobrzskim Lesie (PPK).

Szablak krwisty *Sympetrum sanguineum*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Szablak szkocki *Sympetrum danae*. Podawany z klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Szablak wędrowny *Sympetrum fonscolombii*. Podawany ze śródpolnych oczek - Stare Miasto w gm. Kołobrzeg (PPK).

Szablak żółty *Sympetrum flaveolum*. Podawany z łąk między Dźwirzynem a Grzybowem (PPK).

Szarek ostowiec *Cleonis pigra*. Podawany z lotniska Podczele (PPK).

Szarynka grzybieniówka *Galarucella nymphaea*. Podawana z Ekoparku (PPK), z leśnych oczek k. Grzybowa przy parkingu (PPK).

Szczotecznicza szarawka *Dasychira pudibunda*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Szeliniak sosnowy *Hylobius abietis*. Podawany z lasów w gm. Ustronie (PPK). Spotykany na całym terenie.

Szerszeń groźny *Vespa crabro*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). Występuje na całym terenie.

Szewnica miętówka *Spilosoma lubricipeda*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z terenów zielonych, lasów i parków w Kołobrzegu (PPK).

Szklarka zielona *Cordulia aenea*. Podawana z lasu nadmorskiego k. Grzybowa (PPK).

Szrotówek kasztanowcowiaczek *Cameraria ohridella*. Gatunek obcy w polskiej faunie, ekspansywny, pochodzący z Macedonii. Po raz pierwszy stwierdzony w 1998 r. w Wojsławicach k. Wrocławia (Łabanowski i Soika 1998), w następnych latach opanowuje całą południową część kraju, a w 2003 r. występuje już praktycznie na całym obszarze Polski. Spotykany na całym terenie.

Szrotówek kasztanowcowiaczek *Cameraria ohridella*. Gatunek obcy w polskiej faunie, ekspansywny, pochodzący z Macedonii. Po raz pierwszy stwierdzony w 1998 r. w Wojsławicach k. Wrocławia (Łabanowski i Soika 1998), w następnych latach opanowuje całą południową część kraju, a w 2003 r. występuje już praktycznie na całym obszarze Polski. Spotykany na całym terenie.

Szykoń czarny *Pterostichus vulgaris*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Ścierwiec *Oeceoptoma thoraccica*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z Mirocic (PPK).

Świetlik świętojański *Lampyrus noctiluca*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Świtezianka błyszcząca *Calopteryx splendens*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z Parsęty poniżej Kołobrzegu, jez. Resko Przymorskie (POP) i 1,5 km na zachód od Obrotów (PPK). W 2014 r. odnotowana w rejonie stawów w Głowaczewie i nad Błotnicą.

Świtezianka błyszcząca *Calopteryx splendens*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Świtezianka dziewica *Calopteryx virgos*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z Parsęty poniżej Kołobrzegu, jez. Resko Przymorskie (POP) i 5 km na zachód od Obrotów (PPK). W 2014 r. odnotowana w rejonie stawów w Głowaczewie i nad Błotnicą.

Świtezianka dziewica *Calopteryx virgos*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Tarczyk *Cassida rubiginosa*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Tarczyk łopianowy *Cassida vibex*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Tarczyk pokrzywowy *Cassida vittata*. Podawany z wydm w Ekoparku (PPK).

Tarczyk zielony *Cassida viridis*. Podawany z Ekoparku (PPK).

- Tęcznik mniejszy** *Calosoma inquisitor*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa.
- Tężnica mała** *Ichnura pumilio*. Podawana z klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK), z Parsęty w gm. Kołobrzeg (PPK).
- Tężnica wytworna** *Ichnura elegans*. Podawana z klifu w gm. Kołobrzeg i stawów Niekanin - Obroty (PPK).
- Topielnica** *Ranatra linearis*. Podawana z Ekoparku (PPK).
- Trociniarka czerwica** *Cossus cossus*. Podawana z Ekoparku (PPK).
- Trzciniówka** *Anisosticta novemdecimpunctata*. Podawana z wilgotnych łąk i trzcinowisk w Kołobrzegu (PPK).
- Trzmiel ciemnopasy** *Bombus ryderatus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel drzewny** *Bombus hypnorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP).
- Trzmiel gajowy** *Bombus lucorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa - skraje zadrzewień i lasów, polany leśne (POP), rejonu lasów wydmy i zadrzewień w Kołobrzegu. Ochrona częściowa.
- Trzmiel kamiennik** *Bombus lapidarius*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa - łąki, nieużytki, obrzeża lasów (POP), nieliczny w Kołobrzegu, z nadmorskiego pasa technicznego (PPK). Ochrona częściowa.
- Trzmiel leśny** *Bombus pratorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP).
- Trzmiel ogrodowy** *Bombus hortorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel ozdobny** *Bombus distinguendus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel paskowany** *Bombus subterraneus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel polny** *Bombus agrorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP).
- Trzmiel rudoszary** *Bombus sylvarum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel rudy** *Bombus pascuorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP), wydmy i skrajów lasów przyległych do wydmy i na lewobrzeżu Parsęty w Kołobrzegu (PPK), nadmorskiego pasa technicznego i na wschód od Dźwirzyna w gm. Kołobrzeg (PPK). Ochrona częściowa.
- Trzmiel szary** *Bombus veteranus*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel ziemny** *Bombus terrestris*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP), nadmorskiego pasa technicznego, na wschód od Dźwirzyna, Klasztorne Bagna, rejonu Obrotów, Sarbi, lasu mieszanego przy Parsęcie i kolonii Kopydłowo w gm. Kołobrzeg (PPK). Ochrona częściowa.
- Trzmiel żółty** *Bombus muscorum*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.
- Trzmiel gajowy** *Psithyrus bohemicus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Trzmielówka leśna** *Volucella pellucens*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Trzpiennik olbrzym** *Urocerus gigas*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Trzyszc piaskowy** *Cicindela hybrida*. Podawany z leśnych ścieżek na wschód od Dźwirzyna i z terenu dawnego poligonu w Błotnicy (PPK).
- Trzyszc polny** *Cicindela campestris*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Tutkarz cygarowiec** *Byctiscus betulae*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).
- Tutkarz** *Lasioryhynchites sericeus*. Podawany z lasu nad Parsętą k. Starego Miasta w gm. Kołobrzeg (PPK).
- Tycz cieśla** *Acanthocinus aedilis*. Podawany z lasu k. Rościęcina (PPK).
- Uleiota planata**. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z lasu k. Starego Miasta w gm. Kołobrzeg (PPK).
- Walgina rdestniak** *Timandra comae*. Podawana z łąk i terenów trawiastych w Kołobrzegu (PPK).
- Warcabnik ślazowiec** *Carcharodus alceae*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Warzywnica kapustna *Eurydema oleraceum*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Ważka czteroplama *Libellula quadrimaculata*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Ważka płakobrzucha *Libellula depressa*. Podawana Ekoparku (Mrugowski et al. 2010), z rejonu Stramnicy (PPK), ze stawów w Kołobrzieskim Lesie (PPK).

Wąsateczka zawilczaneczka *Nemophora degeerella*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Wąsik zieloniacek *Adela reaumurella*. Podawany z rejonu stawów Niekanin - Obroty (PPK).

Widelnica paskowana *Perla marginata*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Wiecheć płowy *Alosterna tabacicolor*. Podawany z Kołobrzegu (PPK).

Wierciel nadmorski *Nacerdes melanura*. Podawany z Kołobrzegu - 1979 (PPK).

Witalnik naostrzak *Chiasmia clathrata*. Podawany z łąk i terenów trawiastych w Kołobrzegu (PPK).

Wonnica piżmówka *Aromia moschata*. Podawana z Ekoparku i Mirocic (PPK).

Wtyk straszny *Coreus marginatus*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Wyglodek biedronkowaty *Endomychus coccineus*. Podawany ze Stramnckiego Grądu gm. Kołobrzeg (PPK).

Wznosik Fabrycjusza *Anthophila fabriciana*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zaciosek grzebykoczułki *Ctenicera pectinicornis*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z lasu k. Charzyna gm. Kołobrzeg (PPK).

Zacnik *Gnorimus nobilis*. Podawany z klifu w gm. Ustronie Morskie i Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zacnik kropkowany *Gnorimus variabilis*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu oddz. 47b - 2011 (PPK).

Zajadek domowy *Reduvius personatus*. Podawany z Kołobrzegu (PPK).

Zakliniec *Platycerus caprea*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zalęszczycza *Oedemera croceicollis*. Podawana z gruzowiska na solnisku na zachód od ul. Krzywoustego w Kołobrzegu - 2014 (PPK), z terenów trawiastych, nieużytków i skrajów lasów w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Zalotka czerwona *Leucorrhinia rubicunda*. Podawana z Uroczyska Grzybowo (PPK).

Zatrawiec *Onthophagus nuchicornis*. Podawany z Pradoliny Bałtyckiej - Borek (PPK).

Zawisak powojowiec *Agrius convolvuli*. Podawany z klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Zgrzyplik twardokrywka *Lamia textor*. Podawany z Uroczyska Grzybowo (PPK).

Zgrzytnica *Agapanthia intermedia*. Podawana z Mirocic - 2014 (PPK).

Zgrzytnica zielonkawowłosa *Agapanthia villosa viridescens*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zieleńczyk ostrężyniec *Callophrys rubi*. Podawany z brzeziny bagiennej w gm. Kołobrzeg (PPK).

Zieleńczyk zielonawy *Chlorophanus viridis*. Podawany jako częsty w zakrzaczeniach i łąkach ziołoroślowych nad wodami w Kołobrzegu (PPK).

Złotka *Chrysolina analis*. Podawana z suchych terenów trawiastych w Kołobrzegu (PPK).

Złotka *Chrysolina herbacea*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu oddz 4m (PPK).

Złotka *Chrysolina polita*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Złotka *Chrysolina sturmi*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Złotka *Chrysolina varians*. Podawana z łąk i nieużytków w Kołobrzegu (PPK).

Złotka jasnotowa *Chrysolina fastuosa*. Podawana z łąk i nieużytków w Kołobrzegu (PPK).

Złotka nadwodna *Chrysolina staphylaea*. Podawana z łąk i nieużytków w Kołobrzegu (PPK).

Zmięk *Rhagonycha limbata*. Podawany ze stawów leśnych na wschód od Dźwirzyna (PPK).

Zmięk żółty *Rhagonycha fulva*. Podawany jako pospolity w Kołobrzegu (PPK), z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zmorsznik ciemny *Leptura aethiops*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Zmorsznik czerwony *Leptura rubra*. Podawany z lasu nadmorskiego na wschód od Dźwirzyna (PPK).

Zmorsznik paskoczułki *Paracorymbia maculicornis*. Podawany z lasu k. Starego Miasta w gm. Kołobrzeg (PPK).

Zmrocznik gładysz *Deilephila elpenor*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK), z Mirocic (PPK).

Zmrożka *Cryptocephalus decemmaculatus*. Podawana z klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Zmrożka złotawa *Cryptocephalus sericeus*. Podawana z łąk na obrzeżach Kołobrzegu m.in. Mirocic (PPK), z łąk na południowy-wschód od Dźwirzyna (PPK).

Zorzynek rzeżuchowiec *Anthocharis cardamines*. Podawany z Ekoparku (PPK).
Żaczka warzuchówka *Phaedon cochleariae*. Podawana z Parsęty w Zieleniewie (PPK).
Żagnica błękitna *Aeshna cyanea*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).
Żagnica jesienna *Aeshna mixta*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu - część południowa (PPK).
Żagnica ruda *Aeshna isoceles*. Podawana z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).
Żagnica wielka *Aeshna grandis*. Podawana z Ekoparku (PPK).
Żółwinek zbożowy *Eurygaster maura*. Podawany z upraw zbożowych k. Przećmina (PPK).
Żuchwień głowacz *Brosicus cephalotes*. Podawany z boru w Błotnicy - 1974 (PPK).
Żuk leśny *Geotrupes stercorosus*. Podawany jako pospolity w lasach w Kołobrzegu (PPK). Spotykany na całym obszarze.
Żuk leśny *Geotrupes stercorosus*. Spotykany na całym obszarze.
Żuk wiosenny *Geotrupes vernalis*. Podawany jako pospolity w lasach w Kołobrzegu (PPK). Spotykany na całym obszarze.
Żyrytwa pluskwowata *Ilycoris cimicoides*. Podawana z Ekoparku (PPK).

PAJĘCZAKI ARACHNIDA

Aksamitka *Trombidium holosericeum*. Podawana jako częsta z miejsc nasłonecznionych w Kołobrzegu (PPK).
Bagnik przybrzeżny *Dolomedes fimbriatus*. Podawany z rejonu stawów leśnych na wschód od Dźwirzyna (PPK), z rejonu stawu w Mirocicach (PPK).
Bokochód pospolity *Xysticus ulmi*. Podawany z łąk i trzcinowisk w Kołobrzegu (PPK).
Czaik jesienny *Metellina segmentata*. Podawany z Mirocic, łąk i skrajów lasów w Kołobrzegu (PPK).
Darownik przedziwny *Pisaura mirabilis*. Podawany z łąk i trzcinowisk w Kołobrzegu (PPK), z przydroży w Kołobrzесьkim Lesie (PPK).
Kosarz pospolity *Phalangium opilio*. Podawany z łożowisk na Starym Mieście w Kołobrzegu (PPK).
Krzeczek naziemnik *Trochosa terricola*. Podawany z lasu nadmorskiego k. Grzybowa (PPK).
Krzyżak łąkowy *Araneus quadratus*. Podawany z przydroży w Kołobrzесьkim Lesie (PPK).
Krzyżak ogrodowy *Araneus diadematus*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).
Kwadratnik trzcinowy *Tetragnata extensa*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).
Kwietnik *Misumena vatia*. Podawany z łąk na obrzeżach Kołobrzegu m.in. z Mirocic (PPK).
Neoscona adianta. Podawany z trawiatych łąk na obrzeżach Kołobrzegu m.in. z Mirocic (PPK).
Spachacz zielonawy *Micrommata virescens*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).
Tygrzyk paskowany *Argiope bruennichi*. Podawany z rejonu Helenówka (POP) i łąk na Owczym Bagnie (PPK). Podawany z rejonu oczka wodnego k. Korzyścienka (PPK). Gatunek objęty ochroną do zmiany rozporządzenia w 2014 r. W 2014 r. odnotowany tylko na północ od Budzistowa.

Fot. 85. Tygrzyk paskowany *Argiope bruennichi*

SKORUPIAKI *CRUSTACEA*

Ośliczka pospolita *Asellus aquaticus*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Pąkla *Balanus improvisus*. Podawana ze strefy przybrzeżnej Bałtyku. Gatunek obcy w faunie Polski, pochodzący wybrzeża atlantyckiego Ameryki Północnej. W Bałtyku został znaleziony po raz pierwszy w Zalewie Wiślanym k. Królewca w 1844 r. Prawdopodobnie został tam zawleczony na dnie statków (Jensen i Knudsen 2005). W 2014 r. w wielu miejscach spotykana wyrzucona na plażach.

Zmieraczek plażowy *Talitrus saltator*. Podawany z plaży we wschodniej części Kołobrzegu (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. odnotowany jedynie na plaży na zachód od falochronu w Kołobrzegu (liczny) i pojedyncze na wysokości ul. Grobla w Podczelu.

Fot. 86. Zmieraczek plażowy *Talitrus saltator*

MIĘCZAKI MOLLUSCA

Błotniarka pospolita *Stagnicola palustris*. Podawana z Ekoparku (PPK), z małych zbiorników wodnych (POP), ze starorzeczy Parsęty i małych zbiorników wodnych (POP) oraz Ekoparku (PPK).

Bursztynka pospolita *Succinea putris*. Podawana z klifu w gm. Ustronie Morskie (PPK), z trawiastych i wilgotnych łąk i zarośli w Kołobrzegu m.in. Mirocice (PPK).

Groszkówka błada *Pisidium subtruncatum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP) i Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Groszkówka drobna *Pisidium supinum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP).

Groszkówka jajowata *Pisidium henslowanum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP).

Groszkówka kulista *Pisidium obtusale*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP).

Groszkówka lśniąca *Pisidium nitidum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP) i wybrzeża Bałtyku (PPK).

Groszkówka pospolita *Pisidium casertanum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP), Parsęty w gm. Kołobrzeg i jez. Resko (PPK).

Groszkówka rogowa *Sphaerium corneum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP).

Groszkówka rzeczna *Pisidium amnicum*. Podawana ze strefy przybrzeżnej Bałtyku i Parsęty (PPK).

Krążalek obły *Discus rudatus*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu (PPK).

Kulkówka rzeczna *rivicola*. Podawana z Parsęty poniżej Kołobrzegu (POP).

Omulek jadalny *Mytilus edulis*. W 2014 r. spotykany w przybrzeżnej strefie Bałtyku na całym obszarze.

Piaskołaz wielki *Mya arenaria*. Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z atlantyckich wybrzeży Ameryki Północnej. Dokładny czas i miejsce inwazji w południowym Bałtyku jest nieznane. W 2014 r. spotykany w przybrzeżnej strefie Bałtyku na całym obszarze.

Pomrów czarniawy *Limax cinereoniger*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Pomrów wielki *Limax maximus*. Podawany z Ekoparku (PPK), z brzeziny bagiennej w gm. Kołobrzeg (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący prawdopodobnie z obszaru zachodnio-śródziemnomorskiego. W Polsce notowany od początku XIX w., ale nie wszystkie dane są pewne z uwagi na częste mylenie tego gatunku z *Limax cinereoniger*. Pierwsze pewne stanowiska pochodzą prawdopodobnie z Dolnego Śląska i Sudetów Zachodnich (Merkel 1894, Riedel 1988). Dziś, jako synantrop, występuje na całym obszarze kraju. W 2014 r. spotykany na całym obszarze.

Racicznica zmienna *Dreissena polymorpha*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP), jez. Resko i Parsęty w gm. Kołobrzeg (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z północnej części Morza Kaspijskiego i rzeki Jaik na Uralu. Najstarsze doniesienia o obecności tego małża pochodzą z pierwszej połowy XIX w., ale wg Piechockiego i Dyduch-Falniowskiej (1993) z pewnością pojawił się on na tym obszarze zanim rozpoczęto budowę Kanału Augustowskiego (1824 r.).

Rogowiec bałtycki *Macoma balthica*. W 2014 r. spotykany w przybrzeżnej strefie Bałtyku na całym obszarze.

Rozdętka pospolita *Physa fontinalis*. Podawana ze starorzecza Parsęty (POP).

Skójką malarską *Unio pictorum*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP).

Skójką zaostrzoną *Unio tumidus*. Podawana ze zbiorników wodnych na terenie nadleśnictwa (POP), Parsęty w gm. Kołobrzeg oraz jez. Resko (PPK)..

Szczężyka pospolita *Anodonta piscinalis*. Podawana z Parsęty (POP).

Ślimak kosmaty *Trichia hispida*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Ślimak zaroślowy *Arianta arbustorum*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Śliniak wielki *Arion rufus*. W 2014 r. spotykany w wielu miejscach.

Winniczek *Helix pomatia*. Podawany z terenu całego nadleśnictwa (POP) i Ekoparku (PPK), rejonu jez. Resko, Sarbii, Zieleniewskich łąk i Rościęcina (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. spotykany w wielu miejscach.

Wstężyk gajowy *Cepaea nemoralis*. W 2014 r. spotykany w wielu miejscach.

Wstężyk ogrodowy *Cepaea hortensis*. W 2014 r. spotykany w wielu miejscach.

Zatoczek moczarowy *Anisus spirorbis*. Podawany z małych zbiorników w gm. Ustronie Morskie (PPK).

Zatoczek pospolity *Planorbis planorbis*. Podawany z małych zbiorników na łąkach w południowej części Kołobrzegu oraz z Ekoparku (PPK).

Zatoczek rogowy *Planorbarius corneus*. Podawany z Ekoparku (PPK).

Żyworódka pospolita *Viviparus contectus*. Podawana z Ekoparku (PPK).

Żyworódka rzeczna *Viviparus viviparus*. Podawana z Parsęty (POP)

KRĄŻKOPLAWY SCYPHOZA

Chełbia modra *Aurelia aurita*. Występuje w przybrzeżnej strefie Bałtyku (PPK). W 2014 r. obserwowano pojedyncze na brzegu w rejonie Podczela.

3.3.3.2. Minogi i ryby

Ciernik *Gasterosteus aculeatus*. Podawany z Ekoparku (PPK), z jez. Resko (PPK).

Jaź *Leucistus idus*. Podawany z Parsęty (PPK).

Karaś pospolity *Carassius carassius*. Podawany z Ekoparku (PPK, Fundacja Aquarius 2014), z jez. Borek, rzeki Błotnicy i stawów Niekanin - Obroty (PPK, Fundacja Aquarius 2014).

Karaś srebrzysty *Carassius auratus gibelio*. Podawany z Ekoparku (Fundacja Aquarius 2014). Podawany z rzeki Błotnicy (PPK). Gatunek obcy w polskiej faunie. Pierwsze udokumentowane stwierdzenie *Carassius gibelio* w Polsce dotyczy gospodarstwa Lubella pod Żółkwią na północ od Lwowa (dziś Ukraina) i stawów obecnego woj. świętokrzyskiego w 1933 r. (Gąsowska 1934).

Karp *Cyprinus carpio*. Podawany z Ekoparku (PPK), z jez. Resko, rzeki Błotnicy i stawów Niekanin - Obroty (PPK). Gatunek obcy w polskiej faunie, pochodzący prawdopodobnie ze zlewni Dunaju. Karp był pierwszym introdukowanym gatunkiem ryby do wód polskich. Prawdopodobnie wprowadzony został już w (XII?) XIII-XIV w. Pierwsza wzmianka o nim w Polsce pochodzi z Kroniki Jana Długosza (Szczygielski 1967).

Kiełb *Gobio gobio*. Podawany z Parsęty (Dębowski P.), z rzeki Błotnicy i Dębosznicy w gm. Kołobrzeg (PPK) oraz Parsęty (Dębowski P.).

Kleń *Leuciscus cephalus*. Podawany z Parsęty (PPK).

Krąp *Blicca bjoerkna*. Podawany z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Leszcz *Abramis brama*. Podawany z Parsęty w Kołobrzegu i jez. Resko (PPK).

Lin *Tinca tinca*. Podawany z jez. Resko, jez. Borek, rzeki Błotnicy i stawów Niekanin - Obroty (PPK, Fundacja Aquarius 2014), z Parsęty w Kołobrzegu, Ekoparku (PPK, Fundacja Aquarius 2014).

Lipień pospolity *Thymallus thymallus*. Podawany z Parsęty (POP, PPK). Czerwona lista zwierząt DD - zagrożenie niezdefiniowane.

Okoń *Perca fluviatilis*. Podawany z Parsęty z dopływami w Kołobrzegu (PPK) oraz Ekoparku (Fundacja Aquarius 2014), jez. Resko i rzeki Błotnicy (PPK).

Płoć *Rutilus rutilus*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK) oraz Ekoparku (Fundacja Aquarius 2014), z rzeki Błotnicy (PPK).

Pstrąg potokowy *Salmo trutta morpha fario*. Podawany z Parsęty z dopływami w Kołobrzegu (PPK), z rzeki Błotnicy (PPK).

Pstrąg tęczowy *Salmo gairdneri*. Podawany z Parsęty z dopływami w Kołobrzegu (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z zachodniej części Ameryki Północnej oraz azjatyckich rzek Kamczatki i rejonu Morza Ochockiego. W Polsce pierwsze zarybienia pstrągiem tęczowym wykonano prawdopodobnie na terenach zaboru pruskiego w latach 1882-1889, a w Galicji w latach 1891-1910. Początki hodowli stawowej datują się od 1904 r., kiedy to sprowadzono ze Szwecji ikrę do ośrodka hodowlanego w Złotym Potoku; kolejny transport (z USA) miał miejsce w 1924 r.

Sandacz *Sander lucioperka*. Podawany z jez. Resko (PPK), z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*. Podawana z Parsęty w Kołobrzegu (PPK).

Stynka *Osmerus eperlanus*. Podawana z Parsęty (PPK).

Szczupak *Esox lucius*. Podawany z Parsęty (POP, PPK) i jez. Resko (PPK) oraz Ekoparku (Fundacja Aquarius 2014).

Śledź *Clupea harengus*. Podawany z ujścia Parsęty (PPK).

Ślíz pospolity *Neomacheilus barbatulus*. Podawany z dopływów Parsęty w Kołobrzegu (PPK). Ochrona częściowa.

Troć wędrowna *Salmo trutta m. trutta*. Podawany z Parsęty (POP, PPK), Błotnicy i Dębosznicy (PPK, forum.przyroda.org).

Węgorz europejski *Anguilla anguilla*. Podawany z Ekoparku (PPK) oraz Parsęty (Dębowski P.) z jez. Resko i rzeki Błotnicy (PPK) oraz Parsęty (Dębowski P.).

3.3.3.3. Płazy i gady

Grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*. Podawana z wydmy przy Owczym Bagnie i w Ekoparku oraz w przyległych lasach, na słonych łąkach na południe od ul. Krzywoustego w Kołobrzegu (PPK), ze zbiorników wodnych w oddz. 304, w Gwiździe, na wschód od łąsina, powstałych w miejscu wydobywania żwiru - wysypisko, śródpolnych w Ustroniu Morskim, na południowy-wschód od Rusowa oraz oczka i torfowiska w oddz. 332a (WPGU), na oczku przyleśnym w Łasińskim Lesie (PPK). Ochrona ścisła. W 2014 r. odnotowana jedynie w północno-wschodniej części Łasińskiego Lasu.

Jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*. Podawana z Uroczyska Grzybowa i ujścia Błotnicy (PPK), w Ekoparku w 2001 (Mrugowski). Podawana z Ekoparku, terenu powojkowego oraz złóż borowiny przy ul. Wschodniej w Kołobrzegu (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. odnotowana między Niekaninem a Obrotami oraz w rejonie Grzybowa. W 2014 r. odnotowana na przydrożu Kołobrzесьkiego Lasu w rejonie drogi Kołobrzeg - Koszalin.

Jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*. Podawana z Ekoparku i doliny Stramniczki w Kołobrzegu (PPK), z Kołobrzесьkiego Lasu - oddz.11, misy dawnego jeziora w Rusowie oraz oczka i torfowiska w oddz. 332a (WPGU), Kołobrzесьkiego Lasu oddz. 20abc (PPK). Podawana z oczka i torfowiska w oddz. 332a (WPGU). Ochrona częściowa. W 2014 r. odnotowana na terenie Ekoparku oraz w rejonie Budzistowa.

Padalec zwyczajny *Anguis fragilis*. Podawany z Kołobrzесьkiego Lasu - oddz.15, misy dawnego jeziora w Rusowie oraz oczka i torfowiska w oddz. 332a (WPGU), z pasa nadmorskiego przy Owczym Bagnie (PPK), z Uroczyska Grzybowa (PPK), Kołobrzесьkiego Lasu (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. odnotowany w rejonie Grzybowa.

Ropucha paskówka *Bufo calamita*. Podawana ze starej żwirowni Obrockiej gm. Kołobrzeg (PPK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie odnotowano jej obecności.

Ropucha szara *Bufo bufo*. Notowana w ujściu Błotnicy (PPK). Podawana z łąk nadmorskich k. Bagicza, między Bagiczem a Sianożętami, między łąsinem a Wieniotowem oraz zbiorników wodnych - śródpolnego na wschód od Kukinki, w oddz. 301 i 304, polnego k. Gwizdu, w Gwiździe, na wschód od łąsina, zbiorników powstałych w miejscu wydobywania żwiru - wysypisko, przy wysypisku, dawnego wylewiska, zbiorników w Kukince, polnych w Ustroniu Morskim, w Kukini, polne w Ustroniu Morskim, polne w łąsinie, polne w Rusowie, śródpolnego oczka na południowy-wschód od Rusowa, z misy dawnego jeziora w Rusowie, oczka i torfowiska w oddz. 332a, stawu w parku w Rusowie i żwirowni w Strachominie (WPGU), przyleśnego oczka w Łasińskim Lesie (PPK). Widywane w Ekoparku w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001). Podawana z Ekoparku (PPK). Ochrona częściowa.

W 2014 r. odnotowana na wschód od Dźwirzyna, na torfiankach między Grzybowem a Dźwirzynem (bardzo liczne godowisko) oraz na terenie leśnym wzdłuż linii kolejowej na południowy-wschód od Karcina. W 2014 r. odnotowana we wschodniej części Kołobrzесьkiego Lasu, w rejonie Kukini - co najmniej 4 stanowiska, w rejonie Rusowa - co najmniej 4 stanowiska, w Łasińskim Lesie, na terenie leśnym wzdłuż drogi na północny-wschód od Wieniotowa. Liczba stanowisk znacznie niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych w trakcie wiosennych wędrówek oraz godów.

Fot. 87. Ropucha szara *Bufo bufo*

Rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Podawana z Ekoparku i Owczego Bagna (PPK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzona na żadnym stanowisku.

Traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*. Podawana z Ekoparku (PPK), z Kołobrzieskiego Lasu - dolina Strugi i oddz. 3, zbiornika w oddz. 304 oraz oczka i torfowiska w oddz. 332a, ze zbiornika w Gwiździe (WPGU), przyleśnego oczka w Łasińskim Lesie, mokradła na zachód od Sianożęt - 2012 oraz na stawach w Kołobrzieskim Lesie (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. nie stwierdzona na żadnym stanowisku.

Zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*. Podawany z Ekoparku, Owczego Bagna (PPK), z oczka i torfowiska w oddz. 332 a (WPGU), Kołobrzieskiego Lasu, (PPK), z Uroczyska Grzybowa, ujścia Błotnicy i stawów Niekanin - Obroty (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. odnotowany wzdłuż wschodniego brzegu jez. Resko - 3 miejsca, na zachód od Grzybowa, na zachód od Sarbi, na zachód od Bogusławca, na północ od Grzybowa oraz między Niekaninem a Obrotami (2 stanowiska). W 2014 r. odnotowany na Melechowskiej Strudze w rejonie Sianożęt.

Żaba jeziorkowa *Rana lessonae*. Podawana z Ekoparku (PPK, E. W. Mrugowscy 2001), z łąk w sąsiedztwie rzeki Czerwonej, Kołobrzieskiego Lasu - oddz.14, 15 i 18, łąk nadmorskich k. Bagicza, między Bagiczem a Sianożętami, na północ od Sianożęt, śródpolnego zbiornika na wschód od Kukinki, zbiorników: w oddz. 301 i 304, polnego k. Gwizdu, na wschód od Łasina, w Malechowie i Kukince, zbiorników w Gwiździe, łąk między Łasinem a Waniotowem, śródpolnego oczka w Wieniotowie, zbiorników powstałych w miejscu wydobycia żwiru – wysypisko, zbiorników przy wysypisku, dawnego wylewiska, polnych zbiorników w Kukince i w Ustroniu Morskim, polnych zbiorników w Ustroniu Morskim, w Łasinie i w Rusowie, misy dawnego jeziora w Rusowie, polnego oczka na południowy wschód od Rusowa, oczka i torfowisko w oddz. 332a, stawu w parku w Rusowie i ze żwirowni w Strachominie (WPGU). Podawana z przyleśnego oczka w Łasińskim Lesie (PPK). Ochrona częściowa.

Żaba moczarowa *Rana arvalis*. Podawana z łąk w sąsiedztwie rzeki Czerwonej, Kołobrzieskiego Lasu - w dolinie Strugi oraz w oddz. 3, 5, 8, 11, 13-15, 25, 30, 38, 39, łąk nadmorskich k. Bagicza, między Bagiczem a Sianożętami i na północ od Sianożęt, doliny Malechowskiej Strugi, torfowiska - ols oddz. 62, doliny Łopienniczki, śródpolnego zbiornika na wschód od Kukinki, zbiornika w oddz. 301 i 304, polnego zbiornika k. Gwizdu, zbiornik w Gwińdzie, na wschód od Łasina, powstałego w miejscu wydobycia żwiru – wysypisko, dawnego wylewiska, polnego zbiornika wody k. Kukini, polnych zbiorników w Łasinie, misy dawnego jeziora w Rusowie, polnego oczka na południowy-wschód od Rusowa, stawu w parku w Rusowie, oczka i torfowiska w oddz. 332a oraz żwirowni w Strachominie (WPGU). Podawana z przyleśnego oczka w Łasińskim Lesie (PPK), z Ekoparku i okolic, kopalni borowiny w Mirocicach, stawu Stokrotka (PPK). Ochrona ścisła. W 2014 r. godowiska stwierdzono w północno-wschodniej części Łasińskiego Lasu oraz na południowy-wschód od Rusowa. Liczba stanowisk niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych w trakcie wiosennych godów. Pojedyncze osobniki tego gatunku notowano w wielu miejscach Kołobrzieskiego i Łasińskiego Lasu. Pojedyncze osobniki tego gatunku notowano w Ekoparku. W 2014 r. godowiska stwierdzono na zachód od Bogusławca. Liczba stanowisk niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych w trakcie wiosennych godów.

Żaba śmieszka *Rana ridibunda*. Podawana z Parsęty (POP), z Kanału Drzewnego i doliny Parsęty w Kołobrzegu (PPK), Dęboszniczy i Błotnicy (POP) oraz z ujścia Błotnicy (PPK). Ochrona częściowa.

Żaba trawna *Rana temporaria*. Podawana z doliny Strugi, Kołobrzieskiego Lasu - oddz. 3, 14, 15, 39 i 44, łąk nadmorskich k. Bagicza, między Bagiczem a Sianożętami oraz na północ i wschód od Sianożęt, doliny Malechowskiej Strugi, torfowiska - ols oddz. 62, doliny Łopienniczki, śródpolnych zbiorników na wschód od Kukinki, polnego zbiornika k. Gwizdu, zbiornika w oddz. 301, w Gwińdzie i na wschód od Łasina, łąk między Łasinem a Wieniotowem oraz w Wieniotowie, zbiorników powstałych w miejscu wydobycia żwiru - wysypisko, dawnego wylewiska, polnych zbiorników w Ustroniu Morskim i Łasinie, łąk w Rusowie, misy dawnego jeziora w Rusowie, polnego oczka na południowy-wschód od Rusowa, oczka i torfowiska w oddz. 332a (WPGU). Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK). Podawana z ujścia Błotnicy (PPK). Podawana ze stawu w Parku Fredry, stawu Stokrotka, Ekoparku i Owczego Bagna, (PPK). Ochrona częściowa. Odnotowana tylko na jednym stanowisku na południowy-wschód od Rusowa. Liczba stanowisk niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych w trakcie wiosennych godów. Gatunek, który potrafi zasiedlać nawet niewielkie śródpolne wczesnowiosenne zastoiska wody.

Żaba wodna *Rana esculenta*. Podawana z Ekoparku, stawu Stokrotka i w Parku Fredry w Kołobrzegu (PPK). Podawana ze śródpolnych zbiorników na wschód od Kukinki, zbiornika powstałego w miejscu wydobycia żwiru – wysypisko, przy wysypisku, polnych zbiorników w Kukince, Ustroniu Morskim i Łasinie (WPGU). Ochrona częściowa.

Żaby brunatne (moczarowa i trawna). W 2014 r. mieszane godowiska notowano na Owczym Bagnie (2 stanowiska). W 2014 r. mieszane godowiska notowano w rejonie Kołobrzieskiego Lasu (co najmniej 4 stanowiska), nad Malechowską Strugą i jej dopływem w rejonie Malechowa - 3 stanowiska, w Łasińskim Lesie - co najmniej 9 stanowisk, między Kukinią i Rusowem - 3 stanowiska, w Rusowie i w jego bezpośrednim sąsiedztwie - 3 stanowiska, na południowy-wschód od Rusowa, w rejonie Wieniotowa - 4 stanowiska.

Żaby zielone *Rana esculenta complex*. W 2014 r. notowane w Kołobrzieskim i Łasińskim Lesie oraz w ich sąsiedztwie - kilkanaście stanowisk, na południowym pograniczu Sianożęt, na południowy-wschód od Rusowa, nad Czerwoną w rejonie Wieniotowa - 2 stanowiska.

Żaby zielone *Rana esculenta complex*. W 2014 r. notowane wzdłuż linii brzegowej jez. Resko - liczne stanowiska, na Błotnicy i stawach w Głowaczewie - kilka stanowisk, na torfiankach między Grzybowem a Dźwirzynem. w Ekoparku w 2001 (Mrugowski). W 2014 r. notowane na terenie Ekoparku - kilka stanowisk.

Żmija zygzakowata *Vipera berus*. Podawana z Owczego Bagna, terenów powojkowych przy ul. Koszalińskiej w Kołobrzegu (PPK). Podawana z rejonu Stramnicy, podmokłej łąki przy oczkach

wodnych w rejonie Grzybowa i torfowiska leśnego 1,5 km na wschód od Dźwirzyna (PPK). Ochrona częściowa. W 2014 r. nie stwierdzona.

Ptaki

Gmina Miasto Kołobrzeg

Rząd: Nury *Gaviiformes*

Rodzina: Nury *Gaviidae*

Nur białodzioby *Gavia adamsii*. 4.02.2004 pozyskano młodocianego os. utopionego w sieciach rybackich w okolicach Kołobrzegu (Kajzer et al. 2011). Było to pierwsze stwierdzenie gatunku dla Pomorza Zachodniego. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Brodzące *Ciconiiformes*

Rodzina: Czaplowate *Ardeidae*

Czapla siwa *Ardea cinerea*. Żerująca, koczująca i przelotna w dolinie Parsęty, Stramniczki oraz na terenie Solnego Bagna (WPMK). Podawana jako zalatująca w dolinie Parsęty (POP). Ochrona częściowa. Niełęgowa. W 2014 r. do kilkunastu osobników na terenie Ekoparku.

Rząd: Perkozy *Podicipediformes*

Rodzina: Perkozy *Podicipedidae*

Perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*. Podczas liczeń w latach 1991-1994 podczas zimowania na odcinku między Świnoujściem a Kołobrzegiem do 115 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Dawniej lęgowy na terenie Solnego Bagna (1998 i 2001 r.; Antczak, Mohr ed. 2006). W Ekoparku para lęgowa w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. niełęgowe spotkane na Bałtyku w rejonie Ekoparku i falochronu.

Perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*. Pojedyncza para podawana w 1986 k. Kołobrzegu (zapewne z Ekoparku) (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany z Ekoparku (WPMK). Lęgowy od 1994 r. na terenie Solnego Bagna - do 5 par (Antczak, Mohr ed. 2006, E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na terenie Ekoparku - 5 par. Niełęgowe spotykane są w przybrzeżnej strefie Bałtyku i na Parsęcie w rejonie falochronu.

Perkozek *Tachybaptus ruficollis*. Podawany jako lęgowy w Ekoparku, notowany w dolinie Stramniczki, okolicach Parsęty oraz na falochronach w okolicy portu i w ich pobliżu (WPMK). Podawany z Parsęty (POP). Podawany jako lęgowy z Solnego Bagna (Antczak, Mohr ed. 2006), gdzie w 2001 r. lęły się 3 pary a w 2013 para (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie corocznie lęgowy na terenie Ekoparku. Poza okresem lęgowym spotykany w Ekoparku.

Zausznik *Podiceps nigricollis*. Dawniej lęgowy na Solnym Bagnie - para prawdopodobnie lęgowa (1986, 1991), para z młodymi (1988, 1990, 1999-2001) (Antczak, Mohr ed. 2006), 2 pary lęgowe (2001) (Mrugowscy E. W. 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono ptaków lęgowych ani przelotnych.

Rodzina: Kormorany *Phalacrocoracidae*

Kormoran *Phalacrocorax carbo*. Podawany przelotny i żerujący w estuarium Parsęty (WPMK) i w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona częściowa. Niełęgowy. Spotykany przez cały rok pojedynczo i w migrujących grupach, najliczniej po zachodniej stronie falochronu w Kołobrzegu i na terenie Ekoparku.

Fot. 88. **Kormorany** *Phalacrocorax carbo* na falochronie w Kołobrzegu

Rząd: Blaszkozdiobe *Anseriformes*

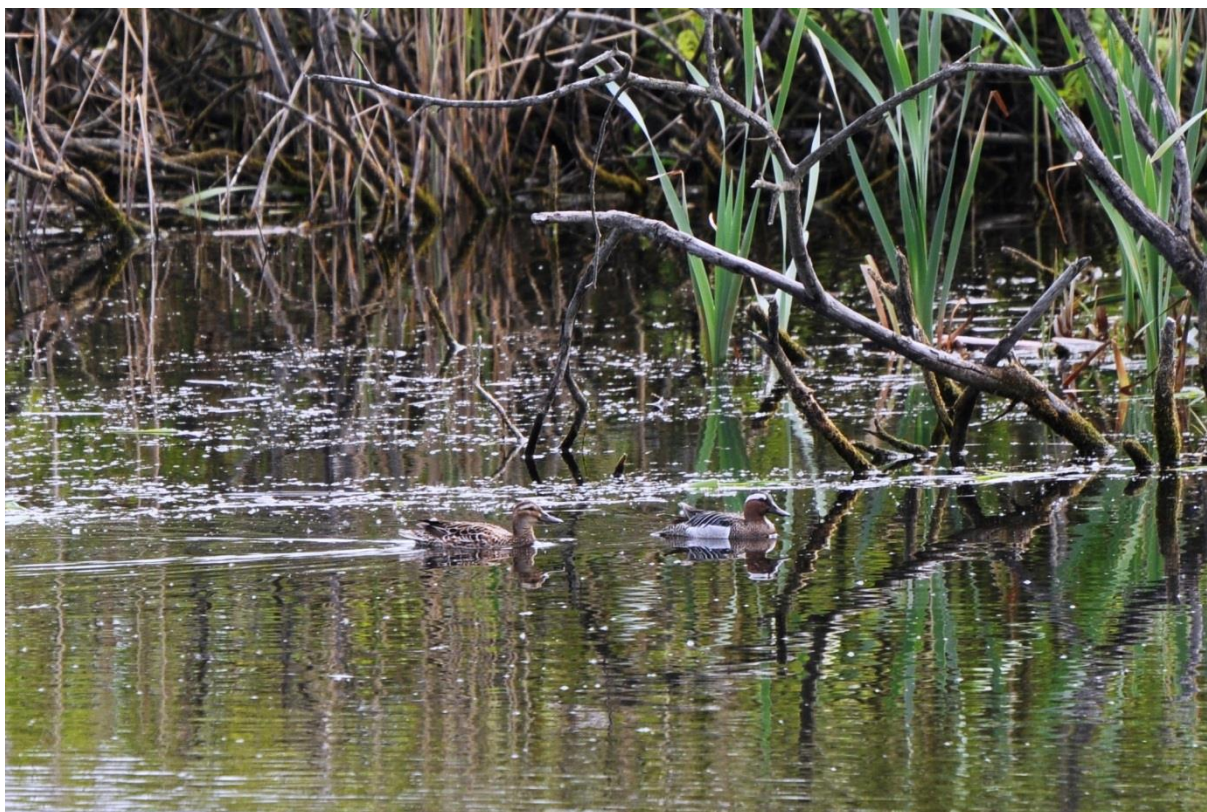
Rodzina: Kaczkowate *Anatidae*

Bernikla obrożna *Branta bernicla*. Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno błotnych na wybrzeżu odnotowano migrację 40 os. - 18.10.2008 (Kajzer et al. 2011). Kilka stwierdzeń 1 os. na plaży w Kołobrzegu - 02.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2003), 3 ad. w Kołobrzegu - 25.09.2003 oraz 1 os. tamże - 18.06.1997 (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) i 1 os. 16.10.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Bielaczek *Mergus albellus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. zimujące notowano w przybrzeżnej strefie Bałtyku.

Cyraneczka *Anas crecca*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, a w czasie migracji z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK). W Ekoparku do 70 os. poza okresem lęgowym i para lęgowa w 2012 (Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów. W okresie migracji spotykana w Ekoparku.

Cyranka *Anas querquedula*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, a w czasie migracji z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK). W Ekoparku 3 pary lęgowe w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001) i para w 2012 (Mrugowski et al. 2012). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. notowana podczas migracji w Ekoparku.

Fot. 89. **Cyranka** *Anas querquedula* w Ekoparku

Czernica *Aythya fuligula*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, a w czasie migracji z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK). W Ekoparku 10 par lęgowych w 2001, 2-3 pary w 2012, 4-6 par w 2013 (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2012, 2013). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa na terenie Ekoparku - co najmniej 6 par.

Fot. 90. **Czernica** *Aythya fuligula* w Ekoparku

Edredon *Somateria mollissima*. Zimą 1991/92 na odcinku między Świnoujściem a Kołobrzegiem kilka os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W rejonie falochronu w Kołobrzegu 3 os. - 27.11.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Gągoł *Bucephala clangula*. Jako przelotny i zimujący podawany z Parsęty i Ekoparku (WPMK). Podawany jako lęgowy ze starorzeczy Parsęty (POP). Prawdopodobnie lęgowy - 1-3 pary - w Ekoparku w 2013 (Mrugowski et al. 2013). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy na ternie Ekoparku - 2 pary.

Gęgawa *Anser anser*. Z lat 80. XX w. podawana z mokradeł k. Kołobrzegu 13 par (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Zimujące na Solnym Bagnie do 80 os. - 23.12.2013 r. (forum.przyroda.org). W Ekoparku do 16 par lęgowych w 2001, 2012 i 2013 oraz 8 par w 2010 (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). W Ekoparku w okresie migracji przebywa do 81 os. (Mrugowski et al. 2013). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa na terenie Ekoparku - co najmniej 30 par.

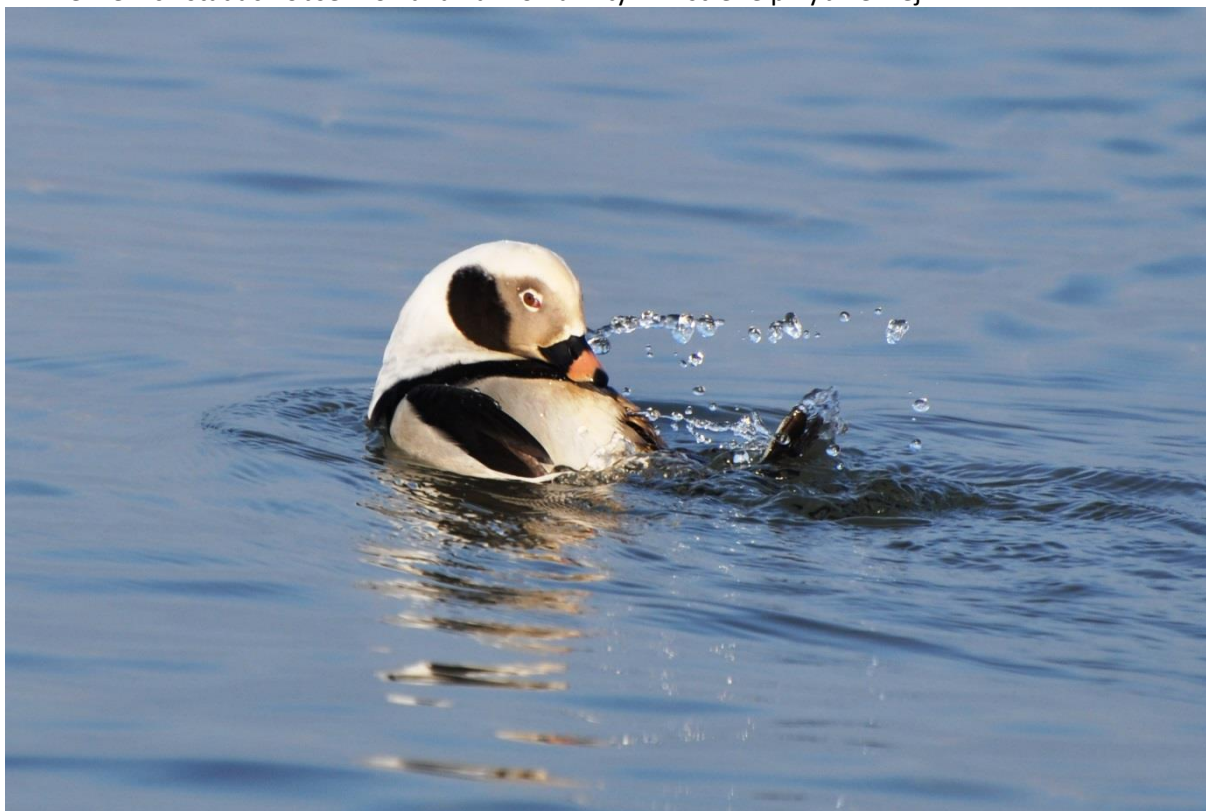
Gęś białoczelna *Anser albifrons*. Podawana z Solnego Bagna 12 os. - 23.12.2013 r. (forum.przyroda.org). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona.

Głowienka *Aythya ferina*. Lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, a w czasie migracji z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2013). Gatunek łowny. Lęgowa na terenie Ekoparku - co najmniej 2 pary.

Krakwa *Anas strepera*. Lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, a w czasie migracji z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK). Podawana z dorzecza Parsęty (POP). W Ekoparku para lęgowa w 2001 i 2012, 3 pary w 2010 i 8 par w 2013 (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa w Ekoparku - co najmniej 8 par.

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*. Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa m.in. w Ekoparku.

Lodówka *Clangula hyemalis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji i zimowania pojedynczo i w niewielkich stadach obserwowana na morzu w tym w strefie przybrzeżnej.

Fot. 91. **Lodówka** *Clangula hyemalis*

Łabędź niemy *Cygnus olor*. Podawany z Parsęty (POP). Dawniej lęgowy na Solnym Bagnie w liczbie 2 par (1992-1995), a w 2000 r. - 6 par, na Parsęcie w Kołobrzegu 1-2 pary, para na Kanale Drzewnym, 1-

2 pary na stawach ogródków działkowych Stokrotka (Antczak, Mohr ed. 2006). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na terenie Ekoparku - do 8 par. Na Bałtyku do 20 os.

Markaczka *Melanitta nigra*. W styczniu i lutym 1992-93 na wodach przybrzeżnych między Świnoujściem i Kołobrzegiem do 455 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie notowana.

Nurogęś *Mergus merganser*. Podawany jako występujący w strefie przybrzeżnej Bałtyku (WPMK). Podawany (raczej jako niełęgowy) ze starorzeczy Parsęty (POP). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Płaskonos *Anas clypeata*. Kilka par lęgowych w latach 90. XX w. pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Lęgowy w Ekoparku, zimujący w estuarium Parsęty, a w czasie migracji podawany z falochronów w Kołobrzegu i ich sąsiedztwa (WPMK). Przelot 250 os. w ciągu 3 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 24.08.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). W Ekoparku 6 par w 2001, 4 w 2012 i 3-4 w 2013 (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2012, 2013). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy na terenie Ekoparku - co najmniej 5 par. W okresie migracji spotykany w Ekoparku.

Turkan *Somateria spectabilis*. Samiec w Kołobrzegu - 20.01.2011 (Typiak J., Kośmicki A.; akceptacja Komisji Faunistycznej 11742). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Szponiaste *Falconiformes*

Rodzina: Jastrzębiowate *Accipitridae*

Jastrząb *Accipiter gentilis*. W 2014 r. nie potwierdzono gniazdowania mimo obserwacji w sezonie lęgowym pojedynczych ptaków w w Ekoparku.

Krogulec *Accipiter nisus*. Lęgowy (?) przy południowo-wschodniej granicy gminy niedaleko UE-2 (WPMK). Podawany z rejonu Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. możliwe lęgi pary w Ekoparku.

Myszołów *Buteo buteo*. W 2001 r. para prawdopodobnie lęgowa na terenie Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. obserwowany na terenie miasta, jednak nie odnaleziono gniazd.

Myszołów włochaty *Buteo lagopus*. Ochrona ścisła. W okresie zimowym w latach wcześniejszych obserwowano pojedyncze na terenach otwartych (Mrugowski, Siuda - obserwacje własne).

Rodzina: Sokołowate *Falconidae*

Pustułka *Falco tinnunculus*. Lęgowa w zabudowaniach śródmiejskich (WPMK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Lęgowa na terenie Kołobrzegu - co najmniej 2 pary - po parze w Baszcie Prochowej przy ul. Gierczak i w Bazylice Katedralnej przy ul. Mariackiej.

Rząd: Grzebiące *Galliformes*

Rodzina: Kurowate *Phasianidae*

Bażant *Phasianus colchicus*. Gatunek łowny, obcy w faunie Polski, pochodzący ze środkowej Azji. Najwcześniejsze informacje o występowaniu bażantów na obszarze położonym w obecnych granicach Polski pochodzą z 1567 r. ze Śląska (Glutz von Blotzheim 1973). Gatunek często wsiedlany przez koła łowieckie. W 2014 r. lęgowy, jednak spotykany niezbyt licznie.

Rząd: Żurawiowe *Gruiformes*

Rodzina: Chruściele *Rallidae*

Kokoszka *Gallinula chloropus*. Podawana z doliny Parsęty (POP), jako lęgowa z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na terenie Ekoparku - 2 pary.

Fot. 92. **Kokoszka** *Gallinula chloropus* w Ekoparku

Łyska *Fulica atra*. Podczas zimowania w styczniu 1992 r. między Świnoujściem i Kołobrzegiem kilkadziesiąt os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa m.in. w Ekoparku, jednak nie tworzy większych skupień lęgowych.

Wodnik *Rallus aquaticus*. Podawany z terenu Ekoparku (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001). Podawany z doliny Parsęty (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Siewkowe *Charadriiformes*

Rodzina: Siewkowate *Charadriidae*

Czajka *Vanellus vanellus*. Lęgowa na kołobrzeskich bagnach i łąkach przy Owczym Bagnie i w Ekoparku (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa w rejonie Mirocic - para. Przelotne notowane wzdłuż wybrzeża i w Ekoparku.

Sieweczka rzeczna *Chardrius dubius*. Podawana jako zimująca w estuarium Parsęty, migrująca widywana na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). Wg dostępnej literatury (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) zimowanie mało prawdopodobne. W Ekoparku para w 2001 i w okresie migracji do 14 os. (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. przelotne notowane w Ekoparku oraz na plażach.

Rodzina: Bekasowate *Scolopacidae*

Biegus morski *Calidris maritima*. 1 imm. w Kołobrzegu - 15.10.2004 (Kajzer et al. 2011), 3 os. na plaży w Kołobrzegu - 03.01.2002 oraz 3 os. kilkakrotnie tamże - 02.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Biegus krzywodzioby *Calidris ferruginea*. W Ekoparku podczas migracji do 11 os. (Mrugowski et al. 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji pojedyncze na plaży w rejonie Ekoparku i w samym Ekoparku.

Biegus rdzawy *Calidris canutus*. W Ekoparku podczas migracji do 3 os. (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Brodziec śniady *Tringa erythropus*. Podczas migracji w Ekoparku do kilku os. (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2013). Na stawach w Głowaczewie do 7 os. - 17.10.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. podczas migracji do 3 os. na stawach w Głowaczewie i w Ekoparku.

Krwawodziób *Tringa totanus*. Podawany jako lęgowy w Ekoparku oraz stwierdzany zimujący w estuarium Parsęty (WPMK). Migrujące widywane na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK) oraz w Ekoparku do 9 os. (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2012, 2013). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. przelotne notowano w Ekoparku.

Kszyk *Gallinago gallinago*. Podawany jako rzadki ptak lęgowy w Ekoparku (WPMK). Podczas migracji pojedyncze w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. tokującego słyszano na Owczym Bagnie (wczesną wiosną), jednak lęgów nie potwierdzono. Podczas migracji pojedyncze w Ekoparku.

Kulik mniejszy *Numenius phaeopus*. Przelot 20 (max. 10 os.) os. w ciągu 2 godzin wzdłuż wybrzeża w Kołobrzegu - 11.08.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Kwokacz *Tringa nebularia*. Pojedyncze w okresie migracji w Ekoparku (Mrugowski et al. 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Piskliwiec *Actitis hypoleucos*. Podawany jako lęgowy na Parsęcie - 9 par w latach 80 XX w. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany jako zimujący z estuarium Parsęty oraz z falochronów w Kołobrzegu w okresie migracji oraz lęgowy w Ekoparku (WPMK). W okresie migracji pojedyncze w Ekoparku (Mrugowski et al. 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. przelotne notowano w Ekoparku.

Samotnik *Tringa ochropus*. Podawany jako zimujący w estuarium Parsęty oraz na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). W okresie migracji do kilku os. w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. przelotne i żerujące pojedyncze w Ekoparku.

Rodzina: Wydrzyki *Stercorariidae*

Wydrzyk pasożytny *Stercorarius parasiticus*. W Kołobrzegu 1 ad. i 1 juv. - 12.10.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Wydrzyk wielki *Stercorarius skua*. Podawany z Kołobrzegu 1 juv. 5.12.2009 (Komisja Faunistyczna 2010). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Mewy *Laridae*

Mewa błada *Larus hyperboreus*. W Kołobrzegu 1 imm. - 17.09.1989 (Staszewski, Mrugowski 2000) i pierwszoroczny ptak - 1.12.2004 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mewa obrożna *Xema sabini*. 1 ad. w rejonie Kołobrzegu - 23.09.2012 (Guentzel S., Kajzer Z., Ławicki Ł.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12850). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mewa polarna *Larus glaucoides*. W Kołobrzegu 1 imm. - 21.01.2012 (Sołowiej M. i inni; akceptacja Komisji Faunistycznej 12197) oraz 1 imm. - 01, 11 i 15.02.2012 (Rudzionek R., Kajzer Z.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12198 i 12198 bis). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mewa siodłata *Larus marinus*. Zalatuje do Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. nielęgowe pojedyncze notowano w Kołobrzegu.

Mewa siwa *Larus canus*. W latach 90. XX w. do 10 par lęgowych w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Lęgowa na terenie Ekoparku (WPMK, E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Na terenie Ekoparku nie corocznie lęgowa (w 2014 r. nie odnotowano lęgów). Nielęgowe notowane na terenie całego miasta.

Mewa srebrzysta *Larus argentatus*. W latach 90. XX. do 14 par gniazdowało w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Lęgowa w dużym rozproszeniu na dachach w Kołobrzegu oraz kilkanaście osobników w Ekoparku (WPMK). Podczas zimowania w styczniu 1992 r. między Świnoujściem a Kołobrzegiem 4 400 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W 2008 r. na Pomorzu Zachodnim, w tym również w Kołobrzegu przeprowadzono inwentaryzację populacji lęgowej tego

gatunku (Kajzer 2012). W Kołobrzegu stwierdzono drugą co do wielkości na tym terenie (po Świnoujściu) najliczniejszą populację tej mewy z liczbą 188 par. W Kołobrzegu mewa srebrzysta najliczniej zasiedlała dzielnice mieszkalne (łącznie 152 pary), a najwięcej par gniazdowało w nadmorskiej dzielnicy uzdrowskiej, śródmieściu, w rejonie starówki oraz na osiedlu Milenium. Na terenie portu handlowo-rybackiego stwierdzono gniazdowanie 36 par. Ochrona częściowa. W 2014 r. notowane na terenie całego miasta. Wielkość populacji kołobrzesckiej oszacowano na co najmniej 100 par lęgowych.

Mewa trójpalcza *Rissa tridactyla*. W Kołobrzegu 1 juv i 2-3 subad. - 13-20.09.1984 (Staszewski, Mrugowski 2000) oraz 1 ad. - 19.11.2004 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Mewa żółtonoga *Larus fuscus*. 1 juv. falochron Kołobrzeg - 12.11.2013 (www.forum.przyroda.org). Zimująca w estuarium Parsęty, migrujące widywane na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku, zimująca w estuarium Parsęty, migrujące widywane na falochronach w Kołobrzegu i w ich sąsiedztwie (WPMK) oraz w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa tylko na terenie Ekoparku 60-90 par.

Rodzina: Alki *Alcidae*

Alka *Alca torda*. Widziana żywa w latach 80. XX w. w Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003) oraz 1 os. - 24-27.08.1987 (Staszewski, Mrugowski 2000). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Nurnik *Cephus grylle*. Stwierdzenia w Kołobrzegu: 1 ad. martwy - 12.03.2005, 2 os. - 14.03.2005 i 3 os. - 15.03.2005 (Kajzer et al. 2011); martwy - 7.02.2003, 2 os. - 15.03.2003 oraz pojedyncze - 3, 6 i 14.11.2003 oraz 19.12.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Gołębiowe *Columbiformes*

Rodzina: Gołębiowate *Columbidae*

Gołąb miejski *Columba livia forma urbana*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowy w Kołobrzegu. Populacja wymaga dokładnego oszacowania.

Grzywacz *Columba palumbus*. Zimujące w Kołobrzegu do 450 os. (zapewne w latach 90. XX w.) (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Gatunek łowny. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy, szczególnie w zabudowie miasta.

Sierpówka *Streptopelia decaocto*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa zabudowie.

Siniak *Columba oenas*. Para w Ekoparku w 2001 i 2013 (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2013). Ochrona ścisła. Nie corocznie lęgowy na terenie Ekoparku (w 2014 r. niełęgowy). Populacja niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych z trakcie okresu największej aktywności głosowej gatunku.

Rząd: Kukułkowe *Cuculiformes*

Rodzina: Kukułkowate *Cuculidae*

Kukułka *Cuculus canorus*. Ochrona ścisła. Lęgowa.

Rząd: Sowy *Strigiformes*

Rodzina: Puszczkowate *Strigidae*

Puszczyk *Strix aluco*. Podawany jako lęgowy w Ekoparku (Juszczak, Majca 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony. Możliwe lęgi, jednak inwentaryzacja przeprowadzona została poza szczytem aktywności głosowej gatunku.

Uszatka *Asio otus*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku (Juszczak, Majca 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. gatunek nie odnotowany podczas prac inwentaryzacyjnych. Obecność wysoce

prawdopodobna, jednak nie ustalona z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych poza szczytem aktywności godowej gatunku.

Rząd: Jerzykowe *Apodiformes*

Rodzina: Jerzykowate *Apodidae*

Jerzyk *Apus apus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy w Zaudowie.

Jerzyk blady *Apus pallidus*. Stwierdzony rejonie Kołobrzegu 1 os. - 29.10.2013 (R. Rudzionek; akceptacja Komisji Faunistycznej 13457). W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Dzięciołowe *Piciformes*

Rodzina: Dzięciołowate *Picidae*

Dzięcioł duży *Dendrocopos major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek, szczególnie w lasach i parkach.

Dzięcioł zielony *Picus viridis*. Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997, forum.przyroda.org) - 2009. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzony.

Dzięciołek *Dendrocopos minor*. Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997), w 2010 r. 2-3 pary lęgowe (Mrugowski et al. 2010). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Krętogłów *Jynx torquilla*. Lęgowy w Kołobrzesckim Lesie, lesie nadmorskim i Parku Fredry (WPMK) oraz w Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy tylko na obrzeżach Ekoparku. Prawdopodobnie liczniejszy na badanym terenie.

Rząd: Wróblowe *Piciformes*

Rodzina: Skowronkowate *Alaudidae*

Skowronek *Alauda arvensis*. Ochrona ścisła. Liczny gatunek lęgowy krajobrazu otwartego.

Rodzina: Jaskółkowate *Hirundinidae*

Brzegówka *Riparia riparia*. Podawana z klifów pod Bagiczem i przy Podczelu, z brzegów Parsęty k. ogródków działkowych oraz z Owczego Bagna (WPMK). Podawana z Parsęty (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. tylko na 1 stanowisku tj. na klifie w rejonie Podczela - kilkanaście norek.

Dymówka *Hirundo rustica*. Bardzo późne stwierdzenie w Kołobrzegu - 25.11.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Oknówka *Delichon urbicum*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pliszkowate *Motacillidae*

Pliszka górska *Motacilla cinerea*. Podawana z doliny Parsęty (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Pliszka siwa *Motacilla alba*. Zimowe stwierdzenie w Kołobrzegu - 6.01.2001 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie.

"Pliszka tundrowa" *Motacilla flava thunbergi*. 20 samców na Solnym Bagnie - 15.05.2006 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Pliszka żółta *Motacilla flava*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy.

Siwerniak *Anthus spinoletta*. Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Świergotek drzewny *Anthus trivialis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Świergotek łąkowy *Anthus pratensis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. niezbyt licznie lęgowy.

Świergotek nadmorski *Anthus petrosus*. Podawany jako stwierdzany w Kołobrzegu (19 stwierdzeń z 37 os.) z maksymalną ilością 5 os. - 29.09.2007 (Kajzer et al. 2011). Na falochronie w Kołobrzegu 2 os. - 12.11.2013 i 1 os. 27.11.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Jemiołuszki *Bombycillidae*

Jemiołuszka *Bombycilla garrulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona, jednak w okresie zimowym spodziewać należy się jej obecności w Kołobrzegu.

Rodzina: Strzyżyki *Troglodytidae*

Strzyżyk *Troglodytes troglodytes*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Płochacze *Prunellidae*

Pokrzywnica *Prunella modularis*. Zimowe stwierdzenie 1 os. nad Parsętą w Kołobrzegu - 26.12.2001 (Czeraszewicz, Oleksiak 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgi odnotowano na terenie Ekoparku.

Rodzina: Drozdowate *Turdidae*

Białorzytka *Oenanthe oenanthe*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono ptaków lęgowych. W ostatnich latach (2010) lęgowa na Owczym Bagnie (PPK).

Drożdżik *Turdus iliacus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji spotykany w wielu miejscach, szczególnie w śródpolnych zadrzewieniach i zakrzaczeniach.

Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na wszystkich terenach zabudowanych.

Kos *Turdus merula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy, szczególnie na terenach leśnych, parkach i pośród zabudowy.

Kwicoł *Turdus pilaris*. Lęgowy w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów.

Paszkoł *Turdus viscivorus*. Podawany z Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus*. Podawana lęgowa z Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa lecz niezbyt licznie.

Pokląska *Saxicola rubetra*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Rudzik *Erithacus rubecula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Słowiak szary *Luscinia luscinia*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy, niezbyt liczny.

Śpiewak *Turdus philomelos*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pokrzkowate *Sylviidae*

Brzęczka *Locustella luscinioides*. Podawana jako lęgowa z Ekoparku, Owczego Bagna i doliny Stramieniczki (WPMK). Podawana z doliny Parsęty (POP). W Ekoparku 1-4 pary (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa tylko na terenie Ekoparku - 5 par.

Ciemiówka *Sylvia communis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Gajówka *Sylvia borin*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Kapturka *Sylvia atricapilla*. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Łozówka *Acrocephalus palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa, niezbyt liczna.

Mysikrólik *Regulus regulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Pięgża *Sylvia curruca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Piecuszek *Phylloscopus trochilus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy w całym obszarze.

Rokitniczka *Acrocephalus schenobaenus*. Podawana jako lęgowa z Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Strumieniówka *Locustella fluviatilis*. Podawana jako lęgowa w Ekoparku, na Owczym Bagnie oraz notowana w dolinie Parsęty i Stramieniczki (WPMK, Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na granicy miasta w rejonie lotniska k. Bagicza.

Świerszczak *Locustella naevia*. Podawany z łąk w dolinie Parsęty (POP) oraz Ekoparku - 3 pary w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w wielu miejscach m.in. w Ekoparku.

Świstunka *Phylloscopus sibilatrix*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Trzcinia *Acrocephalus arundinaceus*. Podawany jako lęgowy z terenu Ekoparku oraz Owczego Bagna (WPMK). Podawany z doliny Parsęty (POP). W Ekoparku 1-3 pary (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2012, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na terenie Ekoparku - 2 pary.

Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*. Podawany jako liczny w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 lęgowy w Ekoparku.

Zaganiacz *Hippolais icterina*. Podawany z doliny Parsęty (POP) i Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Zniczek *Regulus ignicapilla*. Podawany jako lęgowy na terenie Kołobrzieskiego Lasu oraz w Parku Żeromskiego i Fredry (WPMK) oraz z lasów na terenie Nadleśnictwa. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie odnotowano lęgowych. Poza sezonem lęgowym 1 os. widziano w Ekoparku.

Rodzina: Mucholówki *Muscicapidae*

Mucholówka szara *Muscicapa striata*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Mucholówka żałobna *Ficedula hypoleuca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Rodzina: Raniuszki *Aegithalidae*

Raniuszek *Aegithalos caudatus*. Lęgowy w Ekoparku (E. W. Mrugowscy 2001, Mrugowski et al. 2010, 2013). Ochrona ścisła. W 2014 r. pojedyncze pary lęgowe notowano w Ekoparku.

Rodzina: Sikory *Paridae*

Bogatka *Parus major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Czarnogłówek *Poecile montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Czubatka *Lophophanes cristatus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Modraszka *Cyanistes caeruleus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Sikora uboga *Poecile palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Sosnowka *Periparus ater*. Ochrona ścisła. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Rodzina: Kowaliki *Sittidae*

Kowalik *Sitta europaea*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pętlacze *Certhidae*

Pętlacz leśny *Certhia familiaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Pętlacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Remizy *Remizidae*

Remiz *Remiz pendulinus*. Podawany jako gatunek o malejącej liczebności, lęgowy w zadrzewieniach na terenach podmokłych w dolinie Stramniczki i Parsęty oraz na Solnym Bagnie i w Kanale Drzewnym (WPMK). W Ekoparku 2-3 pary lęgowe w 2001 (E. W. Mrugowscy 2001) i para w 2010 (Mrugowski et al. 2010). Ochrona ścisła. Nielęgowe spotykane w Ekoparku.

Rodzina: Wilgi *Oriolidae*

Wilga *Oriolus oriolus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na niezbyt licznie.

Rodzina: Dzierzbowate *Laniidae*

Srokosz *Lanius excubitor*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nielegowe pojedyncze obserwowano na Owczym Bagnie.

Rodzina: Krukowate *Corvidae*

Gawron *Corvus frugilegus*. W WPMK podano informację o budowie gniazd na kasztanowcach przy Parsęcie przy ul. Szpitalnej. Ochrona ścisła osobników poza obszarem administracyjnym miast. Ochrona częściowa osobników w obszarze administracyjnym miast.

W 2014 r. stwierdzono 6 kolonii lęgowych złożonych ze 110 gniazd:

- 1) Kołobrzeg ul. Sikorskiego; 16 gniazd - 11 na bukach, 5 na brzozech (N54 11.118 E15 34.836).
- 2) Kołobrzeg ul. Grottgera; 8 gniazd - 7 na klonach, 1 na jaworze (N54 10.966 E15 34.598).
- 3) Kołobrzeg ul. Walki Młodych; 31 gniazd na klonach i lipach (N54 10.663 E15 34.732).
- 4) Kołobrzeg ul. Zdrojowa; opuszczona kolonia złożona z kilku rozsypujących się gniazd (N54 11.002 E15 33.792).
- 5) Kołobrzeg ul. Łopuskiego w rejonie szpitala; 17 gniazd - z czego 14 na platanach, 2 na klonach, 1 na nieoznaczonym drzewie (N54 10.539 E15 34.099).
- 6) Kołobrzeg ul. Łopuskiego w rejonie Kościoła Zielonoświątkowego; 38 gniazd na platanach (N54 10.370 E15 33.846).

Kawka *Corvus monedula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa w zabudowie. W okresie migracji jesiennej stada liczące do 700 os. mieszane z gawronami notowano na obrzeżach Kołobrzegu przy drodze w kierunku Wałcza.

Kruk *Corvus corax*. W Ekoparku 2 pary (Juszczak, Majca 1997). Ochrona częściowa. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów, a pojedyncze ptaki widywano w wielu miejscach.

Sójka *Garrulus glandarius*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa.

Sroka *Pica pica*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowa - liczna w obrębie zabudowy Kołobrzegu.

Wrona *Corvus cornix*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowa.

Rodzina: Szpakowate *Sturnidae*

Pasterz *Sturnus roseus*. W XIX w. kilkakrotnie stwierdzony w Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Szpak *Sturnus vulgaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Wróble *Passeridae*

Mazurek *Passer montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Wróbel *Passer domesticus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy.

Rodzina: Łuszczaki *Fringillidae*

Czyż *Carduelis spinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono lęgowych. Poza okresem lęgowym grupki ptaków notowano m.in. w Ekoparku i na Owczym Bagnie.

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*. Podawana z doliny Stramniczki - niełęgowa i z Ekoparku - lęgowa (WPMK, Mrugowski et al. 2012). Podawana z doliny Parsęty (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa Ekoparku - 2 pary.

Dzwoniec *Chloris chloris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Gil *Pyrrhula pyrrhula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie odnotowano ptaków lęgowych. Niełęgowe obserwowano w Ekoparku.

Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowe odnotowano w Ekoparku.

Jer *Fringilla montifringilla*. Podawany z Ekoparku - migracja lub zimowanie (Juszczak, Majca 1997). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Kulczyk *Serinus serinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Makolągwa *Carduelis cannabina*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa, niezbyt liczna.

Szczygieł *Carduelis carduelis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Zięba *Fringilla coelebs*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Trznadłowate *Emberizidae*

Potrzeszcz *Miliaria calandra*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na obrzeżach miasta.

Potrzos *Emberiza schoeniclus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

Trznadel *Emberiza citrinella*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy.

GATUNKI ZBIEGŁE Z NIEWOLI LUB O NIEZNANYM STATUSIE

Flaming *Phoenicopterus species*. 1 os. pod Kołobrzegiem - 16.09.1963 r. (Tomiałojć 1990).

Łabędź czarny *Cygnus atratus*. W dniach 17-19.04.1990 widziano 2 ptaki w Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003).

Karolinka *Aix sponsa*. Samiec w Kołobrzegu 30.09.2008 (Komisja Faunistyczna 2009).

Gmina Kołobrzeg

Rząd: Nury *Gaviiformes*

Rodzina: Nury *Gaviidae*

Nur białodzioby *Gavia adamsii*. 4.02.2004 pozyskano młodocianego os. utopionego w sieciach rybackich w okolicach Kołobrzegu (Kajzer et al. 2011). Było to pierwsze stwierdzenie gatunku dla Pomorza Zachodniego. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Perkozy *Podicipediformes*

Rodzina: Perkozy *Podicipedidae*

Perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*. Podczas liczeń w latach 1991-1994 podczas zimowania na odcinku między Świnoujściem a Kołobrzegiem do 115 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na jez. Resko - co najmniej 4 pary w obrębie gminy Kołobrzeg. Dla całego jeziora w latach 1999-2002 podawano 28 par lęgowych (Kościów 2004). Nielęgowe spotkanie na Bałtyku.

Perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*. Prawdopodobnie lęgowy w 1998 r. przy ujściu Błotnicy do Reska (Antczak, Mohr ed. 2006). Ochrona ścisła. W 2014 r. nielegowe spotykane są w przybrzeżnej strefie Bałtyku.

Perkozek *Tachybaptus ruficollis*. Na mokradłach pod Kołobrzegiem 10-14 par lęgowych w 1987-88 (Tomiałojć, Stawarczyk 2003; WPGK). Podawany z Parsęty, jez. Resko oraz stawów k. Grzybowa i Korzystna (POP). Podawany jako lęgowy z Wielkiego Rowu, torfowiska 1 km na południowy-zachód od Korzystna, mokradeł k. Korzyścienka, jez. Borek, stawów pod lasem na północny-zachód od Grzybowa, jez. Resko od strony Karcina i od strony Dźwirzyna, Błotnicy przy jez. Resko, stawów k. Głowaczewa, Czarnego Stawu oraz przy wjeździe do Drzonowa od drogi nr 102 i starorzecza Parsęty koło Kopydłówka (WPGK). W 2014 r. 2 pary lęgowe na zbiornikach między Obrotami a Niekaninem, para na zbiorniku na południe od Drzonowa.

Rząd: Pełnopłetwe *Pelecaniformes*

Rodzina: Głuptaki *Sulidae*

Głuptak *Morus bassanus*. Dorosłego obserwowano w rejonie Dźwirzyna 14.09.2013 r. (Sołowiej M., Barcz M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 13491). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Kormorany *Phalacrocoracidae*

Kormoran *Phalacrocorax carbo*. Podawany z wybrzeża Bałtyku i jez. Resko (WPGK). Ochrona częściowa. Nielęgowy. Spotykany przez cały rok pojedynczo i w migrujących grupach, najliczniej na stawach w Głowaczewie oraz na jez. Resko.

Rząd: Brodzące *Ciconiiformes*

Rodzina: Czaplowate *Ardeidae*

Czapla siwa *Ardea cinerea*. Podawana jako zalatująca w dolinie Parsęty (POP). Ochrona częściowa. Nielęgowa. W 2014 r. do 30 os. na stawach w Głowaczewie oraz pojedyncze na jez. Resko.

Rząd: Blaszkoziołbe *Anseriformes*

Rodzina: Kaczkowate *Anatidae*

Bernikla obrożna *Branta bernicla*. Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno-błotnych na wybrzeżu odnotowano migrację 40 os. - 18.10.2008 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Bielaczek *Mergus albellus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. zimujące notowano w przybrzeżnej strefie Bałtyku oraz na jez. Resko.

Cyraneczka *Anas crecca*. Podawana jako lęgowa na stawach w Głowaczewie i na jez. Resko (WPGK). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - para. Nie wykluczone lęgi na jez. Resko, gdzie w sezonie lęgowym obserwowano cyraneczki poza obszarem objętym opracowaniem. W okresie migracji spotykana na stawach w Głowaczewie (do 80 os.) oraz leśnych oczkach przy drodze Grzybowo - Dźwirzyno.

Cyranka *Anas querquedula*. Podawana lęgowa ze stawów k. Głowaczewa, jez. Resko oraz doliny Parsęty, torfowiska przy Grzybowie, Zieleniewskich łąk, Wielkiego Rowu i łąk k. Samowa (WPGK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - para. Nie wykluczone lęgi na jez. Resko, gdzie w sezonie lęgowym obserwowano cyranki poza obszarem objętym opracowaniem.

Czernica *Aythya fuligula*. Podawana jako lęgowa na jez. Resko (WPGK). Gatunek łowny. W 2014 r. w sezonie lęgowym obserwowano czernice na jez. Resko (poza obszarem objętym inwentaryzacją).

Edredon *Somateria mollissima*. Zimą 1991/92 na odcinku między Świnoujściem a Kołobrzegiem kilka os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Gągoł *Bucephala clangula*. Podawany jako lęgowy ze starorzeczy Parsęty i jez. Resko (POP, WPGK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. w sezonie lęgowym obserwowany na jez. Resko (poza inwentaryzowanym obszarem). Nielęgowe spotykane na stawach w Głowaczewie.

Gęgawa *Anser anser*. Z lat 80. XX w. podawana z mokradeł k. Kołobrzegu 13 par (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Do 200 os. na stawach w Głowaczewie - 17.10.2013 (forum.przyroda.org). Gatunek łowny. W 2014 r. w sezonie lęgowym obserwowana na stawach w Głowaczewie i na jez. Resko, jednak lęgów nie potwierdzono (możliwe straty w lęgach). Poza okresem lęgowym 270 os. na stawach w Głowaczewie - 27.06.2014.

Gęś białoczelna *Anser albifrons*. Gatunek łowny. W okresie migracji i zimowania przesiadujące ptaki w mieszanych stadach spotykano na stawach w Głowaczewie.

Gęś krótkodzioba *Anas brachyrhynchus*. W rejonie stawów w Głowaczewie 6 os. - 22.12.2013 r. i 2 os. - 8.12.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Gęś zbożowa *Anser fabalis*. Na jez. Resko 400 os. - 17.01.1996 (Staszewski 1996) i 74 os. - 9.11.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). Gatunek łowny. W okresie migracji i zimowania przesiadujące ptaki w mieszanych stadach spotykano na stawach w Głowaczewie.

*Gęś białoczelna i zbożowa. Na jez. Resko w latach 90. XX w. jesienią 600 os., zimą 650 os. w 2002 oraz wiosną 1 000 os. w 1995 (Ławicki et al. 2010). W dniu 27.12.2013 r. od strony wschodniej jez. Resko odnotowano wylot z noclegowiska ok. 2 500 os. (forum.przyroda.org). W rejonie Drzonowa na polach 1 200 os. - 29.12.2013 r. i ok. 3 000 - 20.12.2013 (forum.przyroda.org). W 2014 r. jesienią na stawach w Głowaczewie do 800 os.

Głowienka *Aythya ferina*. Lęgowa na jez. Resko (WPGK). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - co najmniej para. W sezonie lęgowym obserwowana na jez. Resko (poza inwentaryzowanym obszarem).

Krakwa *Anas strepera*. Podawana z dorzecza Parsęty (POP). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - co najmniej 5 par. Ponadto w sezonie lęgowym obserwowana na jez. Resko (poza inwentaryzowanym terenem).

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*. Na jez. Resko w części wschodniej do 800 os. - 29.12.2013 r. i do 1 000 os. na stawach w Głowaczewie - 11.12.2013 (forum.przyroda.org). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa w wielu miejscach m.in. jez. Resko, stawy w Głowaczewie, większość oczek wodnych. Na stawach w Głowaczewie do 130 os. - 27.06.2014.

Lodówka *Clangula hyemalis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji i zimowania pojedynczo i w niewielkich stadach obserwowana na morzu w tym w strefie przybrzeżnej.

Łabędź niemy *Cygnus olor*. Podawany z Parsęty, Pyski (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na stawach w Głowaczewie - co najmniej 3 pary. Obserwowany w sezonie lęgowym na jez. Resko (poza inwentaryzowanym terenem). Na Bałtyku do 20 os.

Markaczka *Melanitta nigra*. W styczniu i lutym 1992-93 na wodach przybrzeżnych między Świnoujściem i Kołobrzegiem do 455 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie notowana.

Nurogęs *Mergus merganser*. Podawany (raczej jako niełęgowy) z jez. Resko i starorzeczy Parsęty (POP, WPGK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. poza okresem lęgowym spotykany na jez. Resko i na stawach w Głowaczewie.

Płaskonos *Anas clypeata*. Kilka par lęgowych w latach 90. XX w. pod Kołobrzegiem (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany jako zalatujący na jez. Resko (POP, WPGK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy na stawach w Głowaczewie - co najmniej 2 pary W okresie migracji spotykany na stawach w Głowaczewie.

Rząd: Szponiaste *Falconiformes*

Rodzina: Jastrzębiowate *Accipitridae*

Jastrząb *Accipiter gentilis*. Podawany z okolic Grzybowa (POP), lęgowy w lesie przy torfowisku w Grzybowie i w lesie 1,5 km na południe od Korzystna i rejonu Karcina (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie potwierdzono gniazdowania mimo obserwacji w sezonie lęgowym pojedynczych ptaków w stawów w Głowaczewie.

Krogulec *Accipiter nisus*. Podawany z rejonu Korzystna (POP) i (lęgowy?) z drągowiny sosnowej przy oczyszczalni ścieków k. Korzystna (WPGK) Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Myszołów *Buteo buteo*. Ochrona ścisła. Lęgowe (gniazda) stwierdzono na południe od Bogucina, na północny-zachód od Obrotów i na wschód od Błotnicy.

Myszołów włochaty *Buteo lagopus*. Ochrona ścisła. W okresie zimowym w latach wcześniejszych obserwowano pojedyncze na terenach otwartych na całym obszarze (Mrugowski, Siuda).

Rodzina: Sokołowate *Falconidae*

Pustułka *Falco tinnunculus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Obserwacje ptaków na obrzeżach Kołobrzegu wskazują na możliwe lęgi.

Rząd: Grzebiące *Galliformes*

Rodzina: Kurowate *Phasianidae*

Bażant *Phasianus colchicus*. Gatunek łowny, obcy w faunie Polski, pochodzący ze środkowej Azji. Najwcześniejsze informacje o występowaniu bażantów na obszarze położonym w obecnych granicach Polski pochodzą z 1567 r. ze Śląska (Glutz von Blotzheim 1973). Gatunek często wsiedlany przez koła łowieckie. W 2014 r. lęgowy, jednak spotykany niezbyt licznie.

Kuropatwa *Perdix perdix*. Podawana jako lęgowa na polach k. Budzistowa (WPGK). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona, jednak nie można wykluczyć lęgów pojedynczych par na polach. Gatunek często wsiedlany przez koła łowieckie.

Rząd: Żurawiowe *Gruiformes*

Rodzina: Chruściele *Rallidae*

Kokoszka *Gallinula chloropus*. Podawana z doliny Parsęty (POP) Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa w północno-wschodniej części jez. Resko i w rejonie Bogustawca.

Łyska *Fulica atra*. Podczas zimowania w styczniu 1992 r. między Świnoujściem i Kołobrzegiem kilkadziesiąt os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa, jednak na wszystkich zbiornikach nie tworzyła większych skupień lęgowych.

Wodnik *Rallus aquaticus*. Podawany z doliny Parsęty, jez. Resko oraz okolic Głowaczewa (POP). Podawany jako lęgowa z jez. Resko i stawów k. Głowaczewa (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. pojedyncze stanowiska lęgowe odnotowano w północno-wschodniej części jez. Resko oraz na stawach w Głowaczewie.

Rząd: Siewkowe *Charadriiformes*

Rodzina: Siewkowate *Charadriidae*

Czajka *Vanellus vanellus*. Podawana znad Pyszki i Dęboszniczy, łąk k. Karcina, Dźwirzyna i Zieleniewa (POP). Podawana jako lęgowa na Zieleniewskich łąkach, pól k. Korzystna, Doliny Stróżki, łąk k. Dźwirzyna i k. Karcina, Doliny Dęboszniczy oraz łąk k. Nowogardka (WPGK). Zimą 1 os. na jez. Resko Przymorskie - 20.01.2000 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2003). Późna obserwacja dotyczy 22 os. w rejonie Drzonowa - 30.12.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - co najmniej 2 pary.

Sieweczka morska *Charadrius alexandrinus*. W Grzybowie 5.09.1987 r. - 1 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Fot. 93. Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*

Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*. Podawana (lęgowa?) z oczyszczalni ścieków Korzystno (POP, WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. prawdopodobnie lęgowa na stawach w Głowaczewie - co najmniej para i tu do 18 os. Przelotne notowane na falochronie w Dźwirzynie.

Siewnica *Pluvialis squatarola*. W Dźwirzynie na plaży 2 os. - 10.10.2013 r. (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Rodzina: Bekasowate *Scolopacidae*

Biegus arktyczny *Calidris melanotos*. Na stawach w Głowaczewie 1 ad. - 14.06.2012 (Zientek P.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12698) i 1 os. - 21.05.2013 (Jasiński M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 13547). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Biegus płaskodzioby *Limicola falcinellus*. 4 os. na Pysce pod Kołobrzegiem - 23.05.2005 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Biegus rdzawy *Calidris canutus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji pojedyncze w rejonie falochronu w Dźwirzynie.

Brodziec śniady *Tringa erythropus*. Na stawach w Głowaczewie do 7 os. - 17.10.2013 (forum.przyroda.org). Ochrona ścisła. W 2014 r. podczas migracji do 3 os. na stawach w Głowaczewie.

Krwawodziób *Tringa totanus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. przelotne notowano na stawach w Głowaczewie.

Kszyk *Gallinago gallinago*. Podawany (jako lęgowy?) w okolicach Dźwirzyna, doliny Parsęty, Błotnicy i Zieleniewskich Łąk (POP). Podawany jako lęgowy na Zieleniewskich Łąkach, łąkach k. Dźwirzyna oraz w Dolinie Błotnicy (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. podczas migracji do kilku os. na stawach w Głowaczewie.

Kulik mniejszy *Numenius phaeopus*. Podawany jako zalatujący w dolinie Błotnicy i na łąki k. Głowaczewa (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Piskliwiec *Actitis hypoleucos*. Podawany jako lęgowy na Parsęcie - 9 par w latach 80 XX w. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawany z rejonu Rościęcina i jez. Resko (lęgowy?) (POP). Podawany jako lęgowy z Parsęty k. Rościęcina, jez. Resko k. Dźwirzyna i k. Dęboszniczy (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. przelotne notowano na stawach w Głowaczewie.

Samotnik *Tringa ochropus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. przelotne pojedyncze żerujące na stawach w Głowaczewie.

Rodzina: Wydrzyki *Stercorariidae*

Wydrzyk długosterny *Stercorarius longicaudus*. 1 juv. w Dźwirzynie - 31.08.2013 (Marcz M. i inni; akceptacja Komisji Faunistycznej 13388). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Wydrzyk tęposterny *Stercorarius pomarinus*. 1 ad. w Dźwirzynie - 21.09.2013 (Barcz M. i inni; akceptacja Komisji Faunistycznej 13504). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Mewy *Laridae*

Mewa siodłata *Larus marinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. niełęgowe pojedyncze notowano w Dźwirzynie.

Mewa siwa *Larus canus*. W latach 90. XX w. do 10 par lęgowych w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podawana (lęgowa?) z Czarnego Stawu (WPGK). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. w 2014 r. niełęgowe notowano na plaży i falochronie w Dźwirzynie.

Mewa srebrzysta *Larus argentatus*. W latach 90. XX. do 14 par gniazdowało w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Podczas zimowania w styczniu 1992 r. między Świnoujściem a Kołobrzegiem 4 400 os. (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W 2014 r. niełęgowe notowane na plażach całego obszaru.

Mewa trójpalcza *Rissa tridactyla*. W Dźwirzynie 1 imm. - 28.02.2005, 1 juv./imm. martwy w Grzybowie 17.10.2009 (Komisja Faunistyczna 2010), 1 ad. martwy - 13.03.2012 i martwy 1 imm. - 28.04.2012 w Dźwirzynie (Hryniewicz K.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12823 i 12824), 1 imm. w Grzybowie - 18.01.2012 (Kołodziejczyk P. i inni; akceptacja Komisji Faunistycznej 12374). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - co najmniej kilka par. Wiosną na stawach w Głowaczewie 260 os.

Rząd: Gołębiowe *Columbiformes*

Rodzina: Gołębiowate *Columbidae*

Grzywacz *Columba palumbus*. Gatunek łowny. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Sierpówka *Streptopelia decaocto*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa zabudowie we wszystkich miejscowościach, wsiach oraz osadach.

Rząd: Kukułkowe *Cuculiformes*

Rodzina: Kukułkowate *Cuculidae*

Kukułka *Cuculus canorus*. Ochrona ścisła. Lęgowa na całym obszarze.

Rząd: Sowy *Strigiformes*

Rodzina: Puszczykowate *Strigidae*

Puszczyk *Strix aluco*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na terenie leśnym w rejonie Niekanina (obserwowano młode słabo lotne ptaki). Populacja na terenie całego obszaru jest zapewne znacznie liczniejsza, jednak pozostałe stanowiska nie zostały ustalone z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych poza szczytem aktywności godowej gatunku.

Uszatka *Asio otus*. Ochrona ścisła. Gatunek nie odnotowany podczas prac inwentaryzacyjnych. Obecność wysoce prawdopodobna, jednak nie ustalona z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych poza szczytem aktywności godowej gatunku.

Rząd: Jerzykowe *Apodiformes*

Rodzina: Jerzykowate *Apodidae*

Jerzyk *Apus apus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy m.in. w Dźwirzynie, Kądzielnie i Karcinie.

Rząd: Dzięciołowe *Piciformes*

Rodzina: Dzięciołowate *Picidae*

Dzięcioł duży *Dendrocopos major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek, szczególnie w lasach.

Dzięciołek *Dendrocopos minor*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy nad Parsętą w rejonie Kopydłówka - para. Prawdopodobnie znacznie liczniejszy na badanym terenie.

Rząd: Wróblowe *Piciformes*

Rodzina: Skowronkowate *Alaudidae*

Skowronek *Alauda arvensis*. Ochrona ścisła. Bardzo liczny gatunek lęgowy krajobrazu otwartego.

Rodzina: Jaskółkowate *Hirundinidae*

Brzegówka *Riparia riparia*. Podawana z Parsęty i Zieleniewskich Łąk (lęgowa?) (POP). Podawana jako lęgowa z Parsęty i Zieleniewskich Łąk (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. niełęgowe notowano w rejonie stawów w Glowaczewie oraz nad jez. Resko.

Dymówka *Hirundo rustica*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Oknówka *Delichon urbicum*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Rodzina: Pliszkowate *Motacillidae*

Pliszka górska *Motacilla cinerea*. Podawana z dolin Parsęty, Pyszki, Dęboszniczy (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Pliszka siwa *Motacilla alba*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie.

*"Pliszka tundrowa" *Motacilla flava thunbergi*. Nad jez. Resko Przymorskie 40 samców - 1.05.2005 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Pliszka żółta *Motacilla flava*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy.

Świergotek drzewny *Anthus trivialis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym terenie.

Świergotek łąkowy *Anthus pratensis*. Podawany z łąk nad Błotnicą i Dębosznicą (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w na całym obszarze m.in. w rejonie Głowaczewa, Dźwirzyna i Sarbi.

Rodzina: Jemiołuszki *Bombycillidae*

Jemiołuszka *Bombycilla garrulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona, jednak w okresie zimowym spodziewać należy się jej obecności m.in. w Dźwirzynie.

Rodzina: Strzyżyki *Troglodytidae*

Strzyżyk *Troglodytes troglodytes*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy, zwłaszcza na terenach leśnych.

Rodzina: Drozdowate *Turdidae*

Droździk *Turdus iliacus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji spotykany w wielu miejscach, szczególnie w pasowych, śródpolnych zadrzewieniach i zakrzaczach.

Kłaskawka *Saxicola torquata*. Brak stwierdzeń sprzed 2014 r. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowe odnotowano w rejonie Budzistowa.

Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na wszystkich terenach zabudowanych.

Kos *Turdus merula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy, szczególnie na terenach leśnych i pośród zabudowy.

Kwiczół *Turdus pilaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w Korzystnie - para, Budzistowie - 2 pary, Bogucinie - para, w rejonie Obrotów - 2 pary i Stramnicy - 2 pary.

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa lecz niezbyt licznie.

Pokląskwa *Saxicola rubetra*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa stosunkowo licznie.

Rudzik *Erithacus rubecula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Słownik szary *Luscinia luscinia*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy, niezbyt liczny.

Śpiewak *Turdus philomelos*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pokrzewkowate *Sylviidae*

Brzęczka *Locustella luscinioides*. Podawana z doliny Parsęty, Dębosznic i Błotnicy oraz łąk k. Zieleniewa (POP). Podawana jako lęgowa z Zieleniewskich łąk, Wielkiego Rowu, stawów k. Głowaczewa, Dębosznic k. Sarbi, Błotnicy (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na stawach w Głowaczewie - para. Na jez. Resko również lęgowa, ale w 2014 r. poza terenem objętym inwentaryzacją. Nie można wykluczyć jej lęgów na jez. Resko w obrębie gminy Kołobrzeg.

Cierniówka *Sylvia communis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Gajówka *Sylvia borin*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Kapturka *Sylvia atricapilla*. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Łozówka *Acrocephalus palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa, niezbyt liczna.

Mysikrólik *Regulus regulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy, stosunkowo liczny na terenach leśnych.

Piegża *Sylvia curruca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie.

Piecuszek *Phylloscopus trochilus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy w całym obszarze.

Rokitniczka *Acrocephalus schenobaenus*. Podawana z łąk k. Zieleniewa i Głowaczewa (POP). Podawana jako lęgowa z Zieleniewskich łąk, Wielkiego Rowu i stawów k. Głowaczewa (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa nie stwierdzona.

Strumieniówka *Locustella fluviatilis*. Podawana z łąk k. Zieleniewa oraz z doliny Dębosznic, Pyszek i Błotnicy (POP). Podawana jako lęgowa z Zieleniewskich łąk, Wielkiego Rowu, stawów k. Głowaczewa, Dębosznic k. Sarbi i Błotnicy (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa pojedyncze pary w rejonie Stramnicy.

Świerszczak *Locustella naevia*. Podawany z doliny Parsęty, Pyski, Błotnicy i Dębosznic (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w wielu miejscach m.in. w rejonie Dźwirzyna i Głowaczewa.

Świstunka *Phylloscopus sibilatrix*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa stosunkowo licznie na całym obszarze.

Trzcinia *Acrocephalus arundinaceus*. Podawany z doliny Parsęty, jez. Resko oraz k. Głowaczewa (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na jez. Resko - 6 par w obrębie gminy Kołobrzeg oraz na stawach w Głowaczewie - 3 pary.

Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*. Ochrona ścisła. W 2014 lęgowy na stawach w Głowaczewie, na łąkach w rejonie Dźwirzyna, na jez. Resko i w rejonie Starego Miasta.

Zaganiacz *Hippolais icterina*. Podawany z doliny Parsęty (POP). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Zniczek *Regulus ignicapilla*. Podawany jako lęgowy z lasów na terenie Nadleśnictwa. Podawany jako lęgowy z lasu k. Grzybowa (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Mucholówki *Muscicapidae*

Mucholówka szara *Muscicapa striata*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Mucholówka żałobna *Ficedula hypoleuca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Rodzina: Raniuszki *Aegithalidae*

Raniuszek *Aegithalos caudatus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. pojedyncze pary lęgowe notowano nad Parsętą w rejonie Obrotów i w rejonie Korzystna.

Rodzina: Sikory *Paridae*

Bogatka *Parus major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Czarnogłówka *Poecile montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Czubatka *Lophophanes cristatus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Modraszka *Cyanistes caeruleus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Sikora uboga *Poecile palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Sosnowka *Periparus ater*. Ochrona ścisła. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Rodzina: Kowaliki *Sittidae*

Kowalik *Sitta europaea*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pętlacze *Certhidae*

Pętlacz leśny *Certhia familiaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Pętlacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Remizy *Remizidae*

Remiz *Remiz pendulinus*. Podawany z rejonu Dźwirzyna, Grzybowa i jez. Resko (POP). Podawany jako lęgowy z jez. Resko, lasu k. Dźwirzyna i torfowiska k. Grzybowa (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. pojedyncze pary lęgowe na stawach w Głowaczewie oraz na wschód od Rościęcina. Nielęgowe spotykane nad jez. Resko.

Rodzina: Wilgi *Oriolidae*

Wilga *Oriolus oriolus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie, jednak niezbyt licznie.

Rodzina: Dzierzbowate *Laniidae*

Srokosz *Lanius excubitor*. Podawany z rejonu łąk k. Głowaczewa, Sianożęt i Zieleniewa (POP). Podawany jako lęgowy z Zieleniewskich i Głowaczewskich łąk (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów. Nielęgowe pojedyncze obserwowano na łąkach w rejonie Dźwirzyna.

Rodzina: Krukowate *Corvidae*

Gawron *Corvus frugilegus*. Ochrona ścisła osobników poza obszarem administracyjnym miast. Ochrona częściowa osobników w obszarze administracyjnym miast. W 2014 r. niełęgowny, pojedyncze osobniki i większe grupy notowano w wielu miejscach.

Kawka *Corvus monedula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowna m.in. w zabudowie Dźwirzyna. W okresie migracji jesiennej stada liczące do 700 os. mieszane z gawronami notowano dookoła Głowaczewa, w rejonie Karcina i Korzystna.

Kruk *Corvus corax*. Ochrona częściowa. W 2014 r. niełęgowne pojedyncze osobniki notowano w wielu miejscach.

Sójka *Garrulus glandarius*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowna na całym obszarze.

Sroka *Pica pica*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowna na całym obszarze.

Wrona *Corvus cornix*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowna na całym obszarze.

Rodzina: Szpakowate *Sturnidae*

Szpak *Sturnus vulgaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowny. W trzcinowiskach na stawach w Głowaczewie jesienią 2014 r. stwierdzono noclegowisko ok. 300 os. i stado 400 os. przy drodze Głowaczewo - Stary Borek.

Rodzina: Wróble *Passeridae*

Mazurek *Passer montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowny na całym obszarze.

Wróbel *Passer domesticus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowny na całym obszarze.

Rodzina: Łuszczeniaki *Fringillidae*

Czyż *Carduelis spinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono lęgowych. Poza okresem lęgowym grupki ptaków notowano m.in. w rejonie Głowaczewa i jez. Resko oraz na terenach leśnych na południe od drogi Kołobrzeg - Dźwirzyna.

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*. Podawana z doliny Parsęty i jez. Resko (POP). Podawana jako lęgowna na Wielkim Rowie, łąkach nad jez. Resko i nad Stróżką (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Dzwoniec *Chloris chloris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowny na całym obszarze.

Kulczyk *Serinus serinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowny na całym obszarze.

Makolągwa *Carduelis cannabina*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowna lęgowna na całym terenie, niezbyt liczna.

Szczygieł *Carduelis carduelis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowna na całym obszarze.

Zięba *Fringilla coelebs*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowny.

Rodzina: Trznadłowate *Emberizidae*

Poławierka *Calcarius lapponicus*. 1 os. w Drzonowie - 21.11.2011 (Jasiński M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12162) i 1 os. w Karcinie - 11.02.2012 (Kajzer Z.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12539), 1-3 os. - 22 i 27.03.2011 w Karcinie (Jasiński M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 11691). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Potrzeszcz *Miliaria calandra*. Podawany jako lęgowny z Wielkiego Rowu, łąk na jez. Resko, nad Stróżką i nad Błotnicą, pól PGR Kądzienko i k. Niekanina (WPGK). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowny na całym obszarze na otwartych terenach.

Potrzos *Emberiza schoeniclus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowny nad większością zbiorników i cieków wodnych.

Trznadel *Emberiza citrinella*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowna na całym obszarze.

Gmina Ustronie Morskie

Rząd: Pełnopłetwe *Pelecaniformes*

Rodzina: Kormorany *Phalacrocoracidae*

Kormoran *Phalacrocorax carbo*. Ochrona częściowa. Niełęgowy. Spotykany przez cały rok pojedynczo i w migrujących grupach wzdłuż wybrzeża.

Rząd: Blaszkoziołbe *Anseriformes*

Rodzina: Kaczkowate *Anatidae*

Bernikla obrożna *Branta bernicla*. Na odcinku między Świnoujściem a Ustroniem Morskim podczas liczenia ptaków wodno-błotnych na wybrzeżu odnotowano migrację 40 os. - 18.10.2008 (Kajzer et al. 2011). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Bielaczek *Mergus albellus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. zimujące notowano w przybrzeżnej strefie Bałtyku.

Czernica *Aythya fuligula*. Podawana, jako lęgowa z nadmorskich łąk między Bagiczem a Sianożętami (WPGU). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona.

Gęgawa *Anser anser*. Z lat 80. XX w. podawana z mokradeł k. Kołobrzegu 13 par (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona.

Głowienka *Aythya ferina*. Podawana (lęgowa?) ze zbiornika wodnego przy wysypisku (WPGU). Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona.

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*. Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa w wielu miejscach.

Lodówka *Clangula hyemalis*. W latach 70. XX w. kilkakrotnie notowano skupienia do 3 000 os. m.in. w rejonie Ustronia Morskiego (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji i zimowania pojedynczo i w niewielkich stadach obserwowana na morzu w tym w strefie przybrzeżnej.

Łabędź niemy *Cygnus olor*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na śródleśnym zbiorniku w Kołobrzesckim Lesie - para.

Rząd: Szponiaste *Falconiformes*

Rodzina: Jastrzębiowate *Accipitridae*

Jastrząb *Accipiter gentilis*. Podawany z Kołobrzesckiego Lasu (POP). Podawany, jako lęgowy z Kołobrzesckiego Lasu - oddz. 39 (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie potwierdzono gniazdowania mimo obserwacji w sezonie lęgowym pojedynczych ptaków w rejonie Kołobrzesckiego i Łasińskiego Lasu.

Myszołów *Buteo buteo*. Podawany z Kołobrzesckiego Lasu - oddz. 39 oraz z Łasińskiego Lasu (WPGU). Ochrona ścisła. Lęgowe (gniazda) stwierdzono w Kołobrzesckim i Łasińskim Lesie. Największą liczbę gniazd stwierdzono w Łasińskim Lesie.

Myszołów włochaty *Buteo lagopus*. Ochrona ścisła. W okresie zimowym w latach wcześniejszych obserwowano pojedyncze na terenach otwartych na całym obszarze (Mrugowski, Siuda).

Rodzina: Sokołowate *Falconidae*

Pustułka *Falco tinnunculus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Obserwacje ptaków na obrzeżach Kołobrzegu oraz w rejonie lotniska k. Bagicza wskazują na możliwe lęgi.

Rząd: Grzebiące *Galliformes*

Rodzina: Kurowate *Phasianidae*

Bażant *Phasianus colchicus*. Gatunek łowny, obcy w faunie Polski, pochodzący ze środkowej Azji. Najwcześniejsze informacje o występowaniu bażantów na obszarze położonym w obecnych granicach Polski pochodzą z 1567 r. ze Śląska (Glutz von Blotzheim 1973). Gatunek często wsiedlany przez koła łowieckie. W 2014 r. lęgowy, jednak spotykany niezbyt licznie.

Kuropatwa *Perdix perdix*. Gatunek łowny. W 2014 r. nie stwierdzona, jednak nie można wykluczyć lęgów pojedynczych par na polach. Gatunek często wsiedlany przez koła łowieckie.

Rząd: Żurawiowe *Gruiformes*

Rodzina: Chruściele *Rallidae*

Kokoszka *Gallinula chloropus*. Podawana z okolic Rusowa (POP), jako lęgowa ze śródpolnego oczka na południowy-wschód od Rusinowa (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na południowy-wschód od Rusowa.

Łyska *Fulica atra*. Gatunek łowny. W 2014 r. lęgowa.

Rząd: Siewkowe *Charadriiformes*

Rodzina: Siewkowate *Charadriidae*

Czajka *Vanellus vanellus*. Podawana z łąk k. Bagicza i Rusowa (POP). Podawana z łąk nadmorskich między Bagiczem a Sianożętami (WPGU). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów.

Rodzina: Bekasowate *Scolopacidae*

Biegus morski *Calidris maritima*. 1 os. w Ustroniu Morskim - 23.09.2012 (Kajzer Z., Guentzel S., Ławicki Ł.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12909). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Kszyk *Gallinago gallinago*. Podawany (jako lęgowy?) w okolicach Czerwonej, łąk k. Rusowa, Ustronia Morskiego i Bagicza (POP). Podawany (lęgowy?) z łąk: w sąsiedztwie rzeki Czerwonej, nadmorskich między Bagiczem a Sianożętami, doliny Malechowskiej Strugi, łąk w Ustroniu Morskim i Rusowie (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Samotnik *Tringa ochropus*. Podawany z doliny Malechowskiej Strugi i torfowiska – ols w oddz. 62 (WPGU). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy w Łasińskim Lesie nad Łopieniczką.

Rodzina: Mewy *Laridae*

Mewa siodłata *Larus marinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nieleęgowe pojedyncze notowano w Ustroniu Morskim.

Mewa siwa *Larus canus*. W latach 90. XX w. do 10 par lęgowych w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. Nieleęgowe notowane na plażach w Sianożętach i w Ustroniu Morskim.

Mewa srebrzysta *Larus argentatus*. W latach 90. XX. do 14 par gniazdowało w okolicach Kołobrzegu (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W 2014 r. nieleęgowe notowane na plażach w Sianożętach i Ustroniu Morskim.

Mewa trójpalcza *Rissa tridactyla*. 64 juv. - 05-07.11.2012 w Podczelu (Rudziołek R.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12730). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona.

Śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nieleęgowe na plażach w Ustroniu Morskim i Sianożętach.

Rząd: Gołębiowe *Columbiformes*

Rodzina: Gołębiowate *Columbidae*

Grzywacz *Columba palumbus*. Gatunek łowny. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Sierpówka *Streptopelia decaocto*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowa zabudowie we wszystkich miejscowościach, wsiach oraz osadach.

Siniak *Columba oenas*. Podawany z Kołobrzieskiego Lasu (POP), lęgowy w Kołobrzieskim Lesie - oddz. 22, 38 i 59 (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na terenie Kołobrzieskiego Lasu - co najmniej 3 pary oraz Łasińskiego Lasu - co najmniej para. Populacja niedoszacowana z uwagi na rozpoczęcie prac inwentaryzacyjnych z trakcie okresu największej aktywności głosowej gatunku.

Rząd: Kukułkowe *Cuculiformes*

Rodzina: Kukułkowate *Cuculidae*

Kukułka *Cuculus canorus*. Ochrona ścisła. Lęgowa na całym obszarze.

Rząd: Sowy *Strigiformes*

Rodzina: Puszczkowate *Strigidae*

Puszczyk *Strix aluco*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w zabudowie Rusowa (obserwowano młode słabo lotne ptaki). Populacja na terenie całego obszaru jest zapewne znacznie liczniejsza, jednak pozostałe stanowiska nie zostały ustalone z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych poza szczytem aktywności godowej gatunku.

Uszatka *Asio otus*. Ochrona ścisła. Gatunek nie odnotowany podczas prac inwentaryzacyjnych. Obecność wysoce prawdopodobna, jednak nieustalona z uwagi na rozpoczęcie prac terenowych poza szczytem aktywności godowej gatunku.

Rząd: Jerzykowe *Apodiformes*

Rodzina: Jerzykowate *Apodidae*

Jerzyk *Apus apus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy m.in. w Ustroniu Morskim, Sianożętach i Grąbnicy.

Rząd: Dzięciołowe *Piciformes*

Rodzina: Dzięciołowate *Picidae*

Dzięcioł duży *Dendrocopos major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek, szczególnie w lasach.

Krętogłównik *Jynx torquilla*. Lęgowy w Kołobrzesckim Lesie (WPMK) Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rząd: Wróblowe *Piciformes*

Rodzina: Skowronkowate *Alaudidae*

Skowronek *Alauda arvensis*. Ochrona ścisła. Bardzo liczny gatunek lęgowy krajobrazu otwartego.

Rodzina: Jaskółkowate *Hirundinidae*

Brzegówka *Riparia riparia*. Podawana z klifów pod Bagiczem i przy Podczelu (WPMK). Podawana ze skarp zbiorników wodnych powstałych w miejscu wydobycia żwiru na wysypisku i w żwirowni w Strachominie (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. tylko na 1 stanowisku na klifie w rejonie Bagicza - kilkanaście norek.

Dymówka *Hirundo rustica*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Oknówka *Delichon urbicum*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Rodzina: Pliszki *Motacillidae*

Pliszka siwa *Motacilla alba*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie.

Pliszka żółta *Motacilla flava*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy.

Świergotek drzewny *Anthus trivialis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym terenie.

Świergotek łąkowy *Anthus pratensis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze m.in. na lotnisku k. Bagicza.

Świergotek szponiasty *Anthus richardi*. 1 os. w rejonie Kukini - 22.09.2012 (Barcz M.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12632). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Jemiołuszki *Bombacillidae*

Jemiołuszka *Bombacilla garrulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzona, jednak w okresie zimowym spodziewać należy się jej obecności m.in. w Ustroniu Morskim.

Rodzina: Strzyżyki *Troglodytidae*

Strzyżyk *Troglodytes troglodytes*. Ochrona ścisła. W 2014 r. stosunkowo liczny gatunek lęgowy, zwłaszcza na terenach leśnych.

Rodzina: Drozdowate *Turdidae*

Białorzytka *Oenathe oenathe*. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono ptaków lęgowych. W ostatnich latach (2010) lęgowa na lotnisku k. Bagicza (PPK).

Drożdżnik *Turdus iliacus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. w okresie migracji spotykany w wielu miejscach, szczególnie w pasowych, śródpolnych zadrzewieniach i zakrzaczach.

Kłaskawka *Saxicola torquata*. Brak stwierdzeń sprzed 2014 r. Ochrona ścisła.

W 2014 r. pojedyncze pary lęgowe odnotowano w rejonie Kukini i Rusowa.

Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na wszystkich terenach zabudowanych.

Kos *Turdus merula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy, szczególnie na terenach leśnych i pośród zabudowy.

Kwiczol *Turdus pilaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w Kukini - 2 pary, Rusowie - 3 pary, Gąskowie - para.

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa lecz niezbyt licznie.

Poklaskwa *Saxicola rubetra*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa stosunkowo licznie.

Rudzik *Erithacus rubecula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Słownik szary *Luscinia luscinia*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy, niezbyt liczny.

Śpiewak *Turdus philomelos*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pokrzewkowate *Sylviidae*

Cierniówka *Sylvia communis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Gajówka *Sylvia borin*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Kapturka *Sylvia atricapilla*. Zimowe stwierdzenie w Podczelu - 07.01.2003 (Czeraszkiewicz, Oleksiak 2003). Zimująca w Ustroniu Morskim w 1977 (Tomiałojć, Stawarczyk 2003). W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Łozówka *Acrocephalus palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa, niezbyt liczna.

Mysikrólik *Regulus regulus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy, stosunkowo liczny na terenach leśnych.

Pięgża *Sylvia curruca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie.

Piecuszek *Phylloscopus trochilus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy na całym obszarze.

Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy w całym obszarze.

Strumieniówka *Locustella fluviatilis*. Podawana z łąk k. Rusowa (POP). Podawana, jako lęgowa w misie dawnego jeziora w Rusinowie (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa w rejonie lotniska w Bagiczu i na terenach przyległych - 7 par, pojedyncze pary w rejonie Łasina.

Świerszczak *Locustella naevia*. Podawany z łąk k. Rusowa, Ustronia Morskiego, Sianożęt oraz doliny Czerwonej (POP). Podawany, jako lęgowy na łąkach w sąsiedztwie rzeki Czerwonej, nadmorskich między Bagiczem a Sianożętami, nadmorskich na północ i wschód od Sianożęt, śródpolnych zbiorników w Ustroniu Morskim, łąk na zachód od Sianożęt, w Rusowie i w misie dawnego jeziora w Rusowie (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy w wielu miejscach m.in. na lotnisku k. Bagicza i w Podczelu.

Świstunka *Phylloscopus sibilatrix*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa stosunkowo licznie na całym obszarze.

Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*. Podawany z okolic Kukini i Rusowa (POP). Podawany, jako lęgowy na śródpolnym zbiorniku k. Kukini, z misy dawnego jeziora w Rusowie i śródpolnego oczka na południowy-wschód od Rusowa (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzono lęgów.

Wójcik *Phylloscopus trochiloides*. Samiec W Podczelu - 19.05.2012 (Kajzer Z.; akceptacja Komisji Faunistycznej 12541). Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Zaganiacz *Hippolais icterina*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Zaroślówka *Acrocephalus dumetorum*. Ochrona ścisła. W 2014 r. śpiewające ptaki odnotowano w rejonie Podczela (www.clanga.com; brak dokładnej lokalizacji) oraz w obrębie zabudowy Sianożęt.

Zniczek *Regulus ignicapilla*. Podawany, jako lęgowy na terenie Kołobrzieskiego Lasu (WPMK) oraz z lasów na terenie Nadleśnictwa. Ochrona ścisła. W 2014 r. nie stwierdzony.

Rodzina: Mucholówki *Muscicapidae*

Mucholówka szara *Muscicapa striata*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Mucholówka żałobna *Ficedula hypoleuca*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Rodzina: Sikory *Paridae*

Bogatka *Parus major*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Czarnogłówka *Poecile montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Czubatka *Lophophanes cristatus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Modraszka *Cyanistes caeruleus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Sikora uboga *Poecile palustris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Sosnówka *Periparus ater*. Ochrona ścisła. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Rodzina: Kowaliki *Sittidae*

Kowalik *Sitta europaea*. Ochrona ścisła. W 2014 r. liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Pełzacze *Certhidae*

Pełzacz leśny *Certhia familiaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Pełzacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*. Ochrona ścisła. W 2014 r. umiarkowanie liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Łuszczeniaki *Fringillidae*

Dziwonia *Carpodacus erythrinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa nad Malechowską Strugą w rejonie Sianożęt i Bagicza - 5 par oraz para przy zachodnich obrzeżach zabudowy Sianożęt.

Dzwoniec *Chloris chloris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Fot. 94. Dzwoniec *Chloris chloris*.

Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowe odnotowano jedynie w rejonie Gwizdu, w Koszalińskim i Łasińskim Lesie.

Jer *Fringilla montifringilla*. Ochrona ścisła. Z lat wcześniejszych znane są zimowe stada ptaków z rejonu Kołobrzeskiego Lasu (Mrugowski, Siuda).

Kulczyk *Serinus serinus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Makolągwa *Carduelis cannabina*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie, niezbyt liczna.

Fot. 95. Makolągwa *Carduelis cannabina*

Szczygieł *Carduelis carduelis*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Zięba *Fringilla coelebs*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Wilgi *Oriolidae*

Wilga *Oriolus oriolus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym terenie, jednak niezbyt licznie.

Rodzina: Dzierzbowate *Laniidae*

Srokosz *Lanius excubitor*. Podawany, jako lęgowy z łąk nadmorskich na północ od Sianożęt (WPGU). Ochrona ścisła. W 2014 r. mniej stwierdzony.

Rodzina: Krukowate *Corvidae*

Gawron *Corvus frugilegus*. Ochrona ścisła osobników poza obszarem administracyjnym miast. Ochrona częściowa osobników w obszarze administracyjnym miast. W 2014 r. stwierdzono 1 kolonię lęgową: Ustronie Morskie - między promenadą a plażą; 17 gniazd na bukach (N54 12.941 E15 45.038).

Kawka *Corvus monedula*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa m.in. w zabudowie Ustronia Morskiego.

Kruk *Corvus corax*. Podawany z Kołobrzeskiego Lasu i Rusowa (WPGU). Ochrona częściowa. W 2014 r. zajęte gniazda znaleziono w sąsiedztwie Łasińskiego Lasu, w Łasińskim i Kołobrzeskim Lesie.

Sójka *Garrulus glandarius*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Sroka *Pica pica*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Wrona *Corvus cornix*. Ochrona częściowa. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Rodzina: Szpakowate *Sturnidae*

Szpak *Sturnus vulgaris*. Ochrona ścisła. W 2014 r. bardzo liczny gatunek lęgowy.

Rodzina: Wróble *Passeridae*

Mazurek *Passer montanus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Wróbel *Passer domesticus*. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze.

Rodzina: Trznadłowate *Emberizidae*

Potrzezcz *Miliaria calandra*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy na całym obszarze na otwartych terenach.

Potrzos *Emberiza schoeniclus*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowy nad większością zbiorników i cieków wodnych.

Trznadel *Emberiza citrinella*. Ochrona ścisła. W 2014 r. lęgowa na całym obszarze.

Ssaki

Badylarka *Micromys minutus*. Podawana z pól w rejonie KądzIELna i Drzonowa (POP), z wału wydm nadmorskich, Solnego i Owczego Bagna oraz doliny Stramniczki (WPMK). Podawana z Ekoparku, Owczego Bagna i doliny Stramniczki w Kołobrzegu (PPK). Ochrona częściowa.

Borsuk *Meles meles*. Podawany jako rzadko spotykany, występujący w pobliżu Owczego Bagna (WPMK), z rejonu Ekoparku (PPK). Gatunek łowny. W 2014 r. kompleks nor odnotowano w rejonie Stramniczki.

Borsuk *Meles meles*. Podawany, jako rzadko spotykany, z Kołobzieskiego Lasu oddz. 38a/39a i kompleks nor w oddz. 36d (PPK). Gatunek łowny. W 2014 r. kompleks nor odnotowano w rejonie południowo-zachodniej części Łasińskiego Lasu.

Darniówka zwyczajna *Pitymys suterreaneus*. Podawana z wału wydm nadmorskich oraz z Solnego Bagna i doliny Stramniczki (WPMK).

Gronostaj *Mustela erminea*. Podawany z doliny Stramniczki i z byłego poligonu przy ul. Wschodniej, obserwowany również koło Radzikowa III i na lotnisku k. Bagicza (WPMK), Ekoparku, doliny Stramniczki w Kołobziesgu i Owczego Bagna (PPK). Ochrona częściowa.

Jeż wschodni *Erinaceus roumanicus*. Podawany jako rozpowszechniony we wszystkich parkach miasta (WPMK, PPK). Podawany z terenu Nadleśnictwa Gościno (POP) i Ekoparku (Juszczak, Majca 1997). Ochrona częściowa.

Karczownik ziemnowodny *Arvicola terrestris*. Podawany ze starorzeczy Parsęty (POP) i Ekoparku (PPK, E. W. Mrugowscy 2001). Ochrona częściowa z wyjątkiem osobników na terenach ogrodów, upraw ogrodnich i szkółek leśnych.

Kret *Talpa europea*. Podawany jako rozpowszechniony na terenie całego miasta, spotykany zarówno w centrum na zielonych skwerach jak również na torfowiskach i mokradłach wokół Kołobziesgu (WPMK). Podawany z terenu Nadleśnictwa Gościno (POP). Ochrona częściowa - osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodnich, szkółek leśnych, trawiastych lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych.

Łasica *Mustela nivalis*. Podawana z doliny Parsęty i łąk przy ul. Wschodniej (WPMK). Podawana z Ekoparku, doliny Parsęty i łąk przy ul. Wschodniej w Kołobziesgu oraz (PPK). Podawana z pól w rejonie KądzIELna, Korzystna, Niekanina i Stramnicy (POP), doliny Parsęty oraz z oczka śródpolnego w Stramnicy (PPK). Ochrona częściowa.

łoś *Alces alces*. Podawany jako sporadycznie spotykany na terenie miasta i w Ekoparku (PPK). Gatunek łowny z całorocznym okresem ochronnym.

Mysz leśna *Apodemus flavicollis*. Podawana z parków, lasów i zadrzewień w Kołobrzegu (PPK).

Mysz polna *Apodemus agrarius*. Podawana z Owczego i Solnego Bagna oraz z doliny Stramniczki (WPMK, PPK).

Mysz zaroślowa *Apodemus sylvaticus*. Podawana z wału wydym nadmorskich oraz z Solnego i Owczego Bagna (WPMK). Ochrona częściowa.

Norka amerykańska *Mustela vison*. Podawana z Ekoparku, doliny Stramniczki i Parsęty (WPMK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Ameryki Północnej. W Polsce pierwsze hodowle norek amerykańskich powstały w 1953 r. (Lisiecki i Sławoń 1980), a już wkrótce zaobserwowano pierwszych pojedynczych uciekinierów i sporadyczne przypadki rozrodu tego gatunku poza hodowlą (Ruprecht 1996).

Nornica ruda *Clethrionomys glareolus*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (PPK).

Nornik północny *Microtus oeconomus*. Podawany z Owczego i Solnego Bagna oraz z doliny Stramniczki (WPMK, PPK).

Orzesznica *Muscardinus avellanarius*. Areał tego gatunku ciągnie się wąskim pasem wzdłuż zadrzewień wydymowych od Ustronia Morskiego, przez Kołobrzeg i dalej do Wolina (Pucek 1983c, 1984; Daud 1989). Występowania tego gatunku nie potwierdzono podczas inwentaryzacji przyrodniczej miasta, podczas prowadzonych na terenie gminy badań terenowych w latach 1985-2001 oraz podczas inwentaryzacji w 2014 r. Ochrona ścisła.

Piżmak *Ondatra zibethicus*. Podawany z rowów melioracyjnych w Kołobrzegu (PPK). Podawany ze stawów Niekanin - Obroty (PPK). Gatunek łowny, wypierany przez norkę amerykańską, obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Ameryki Północnej. Piżmak przedostał się do Polski dwoma drogami: przez naturalne rozprzestrzenienie się z Czech (istotne znaczenie dla zasiedlenia obszaru Polski) oraz przez sprowadzanie do ferm hodowlanych, skąd nierzadko wydostawał się na wolność (Nowak 1966). We współczesnych granicach Polski pojawił się w 1924 r., najprawdopodobniej przedostając się z Czech doliną Orlicy w okolicy Bystrzycy Kłodzkiej, a być może także w okolicy Przetęczy Lubawskiej, a stamtąd do Odry, po czym zarówno w górę, jak i w dół rzeki (Nowak 1966). Hodowla fermowa piżmaków rozpoczęła się w Polsce w drugiej połowie lat 20. XX w.

Ryjówka aksamitna *Sorex araneus*. Podawana jako liczna na łąkach w dolinie Stramniczki, nad Parsętą, na Solnym Bagnie oraz na wydymach do strony Grzybowa (WPMK). Ochrona częściowa.

Ryjówka malutka *Sorex minutus*. Podawana jako pospolity gatunek w dolinie Parsęty i kanału Stramniczka, dominujący na mokradłach Solnego i Owczego Bagna (WPMK, PPK), z łąk przy Dębosznicy (POP), z rejonu między Kukinią a Rusowem (POP). Ochrona częściowa.

Rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*. Podawany z łąk nad Błotnicą, jez. Resko Przymorskie i doliny Parsęty (POP), z Solnego Bagna i doliny Stramniczki na torfowisku przy ogrodach działkowych „Janiska” (WPMK). Podawany z doliny Parsęty (POP).

Sarna *Capreolus capreolus*. Gatunek łowny. W 2014 r. notowana w wielu miejscach, zarówno na terenach leśnych jak i na przestrzeniach otwartych. Podawana z obrzeży miasta, spotykana również w Parku Fredry, Jedności Narodowej i na osiedlu Radzikowo (WPMK). Gatunek łowny. W 2014 r. notowana w wielu miejscach, zarówno na terenach leśnych jak i na przestrzeniach otwartych.

Szczur wędrowny *Rattus norvegicus*. Podawany jako często spotykany w Kołobrzegu (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący prawdopodobnie z północno-wschodniej Azji. Lata pojawu tego gatunku w dzisiejszych granicach Polski nie są znane. Można przypuszczać, że mógł pojawiać się na ziemiach polskich już z końcem średniowiecza. Druga fala migracji miała miejsce w Polsce w połowie XVIII w., podobnie jak w krajach nadbałtyckich i w Prusach (1750 r.) (Lever 1985). Pierwsze wzmianki o tym gatunku pochodzą z XIX wieku. Zawadzki (1840) gatunek ten wymienia z obszarów Galicji i Bukowiny. Z innego źródła (Plater 1852) wynika, że w połowie XIX w. szczur ten był już obecny we wsiach i miasteczkach na terenach Polski.

Zając szarak *Lepus europaeus*. Podawany jako często notowany w wielu miejscach Kołobrzegu (WPMK, PPK). Gatunek łowny.

Fot. 96. Sarna *Capreolus capreolus*

Wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*. Podawana z Kołobrzieskiego Lasu (WPMK). Podawana z Parku 3 Dywizji Piechoty, Żeromskiego i 18-ego Marca (WPMK), Ekoparku i Parku Fredry w Kołobrzegu (PPK). Podawana z terenu Nadleśnictwa (POP). Ochrona częściowa.

Fot. 97. Wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris*

NIETOPERZE

Wg Programu Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Gościno na terenie nadleśnictwa występuje siedem gatunków nietoperzy: borowiec wielki *Nyctalus noctula*, gacek wielkouch *Plecotus auritus*, karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*, mroczek późny *Eptesicus serotinus*, nocek duży *Myotis myotis*, nocek rudy *Myotis daubentonii* i nocek Natterera *Myotis nattereri*. Gatunki te występują na terenie całego nadleśnictwa, a dolina Parsęty jest jednym z głównych szlaków migracyjnych nietoperzy z i na zimowiska. Z kolei Kołobrzeg jest jednym z ważniejszych w kraju miejsc zimowisk nietoperzy.

W waloryzacji przyrodniczej **miasta Kołobrzeg** podawany jest **gacek brunatny** *Plecotus auritus* - jako zimujący w podziemiach amfiteatru, obserwowany w Parku Fredry i Żeromskiego oraz w lasach miejskich. W 2014 r. nie potwierdzono jego obecności.

Gacek wielkouch (szary) *Plecotus auritus*. Podawany jest z Ekoparku, zimujący w podziemiach amfiteatru, Parku Fredry, Parku Żeromskiego i schronów na stadionie. W 2014 r. nie potwierdzono jego obecności - nie kontrolowano zimowisk. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Nocek duży *Myotis myotis* podawany jest z Ekoparku (PPK). Wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*. Podawany ze schronów na stadionie w Kołobrzegu, gdzie regularnie zimują 3 os. (PPK). Wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. PCKZ EN - silnie zagrożony. Czerwona lista zwierząt EN - zagrożony. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Nocek Natterera *Myotis nattereri*. Podawany jako zimujący w ostatnich latach w schronach na stadionie w Kołobrzegu - kilkadziesiąt os. (PPK). Czerwona Księga Zwierząt; kategoria LC - niższego ryzyka. Ochrona ścisła, wymaga ochrony czynnej.

Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* (Ppip)

Podawany jako obserwowany w parkach i na skwerach na terenie całego miasta oraz w lasach miejskich i w Ekoparku (WPMK, PPK, Mrugowski et al. 2012, 2013).

Mały nietoperz o rogalikowatych, szerokich koziółkach. Swym zasięgiem obejmuje całą Polskę (Sachanowicz, Ciechanowski 2005). Jest to gatunek liczny i niezagrożony. Karlik malutki charakterystyczny jest dla miejsc przekształconych przez człowieka, przede wszystkim w krajobrazie rolno - leśnym w miastach i wsiach. Gatunek tworzący kolonie rozrodcze w obiektach budowlanych w okresie kwiecień – maj. W Polsce karlik malutki objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej. Najliczniej rejestrowany gatunek nietoperza w badaniach, notowany na przeważającej większości obszaru.

Tabela 20. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika malutkiego

Lp.	Miejsce	Opis
1.	Kołobrzeg	Notowany w rozproszeniu w całym mieście. Najliczniej wzdłuż Parsęty, w rejonie Parku im. Jedności Narodowej. Ekoparku Wschodniego, ul. Koszalińskiej
2.	Kądzierzno	Bardzo liczne rejestracje w zasięgu miejscowości. Wysoce prawdopodobna lokalizacja kolonii rozrodczej w zabudowie wsi
3.	Stramnica	Licznie przeloty karlików w miejscowości. Możliwa obecność kolonii przedmiotowego gatunku w zasięgu wsi
4.	Korzystno – Stary Borek	Rejestrowano aktywność karlików wzdłuż drogi łączącej miejscowości
5.	Błotnica - Bogusławiec	Rejestrowano aktywność karlików wzdłuż drogi łączącej miejscowości
6.	Grzybowo – Dźwirzyno	Rejestrowano aktywność karlików wzdłuż drogi łączącej miejscowości
7.	Ząbrowo	Licznie rejestracje karlików w rejonie miejscowości
8.	Bagicz	Notowany w rejonie zabudowy, lotniska
9.	Sianożęty	Pojedyncze rejestracje przelatujących karlików malutkich w rejonie zabudowy miejscowości

Lp.	Miejsce	Opis
10.	Ustronie Morskie	Pojedyncze rejestracje przelatujących karlików malutkich w rejonie zabudowy miejscowości
11.	Ustronie Morskie - Kukinia	Rejestrowano aktywność karlików wzdłuż drogi łączącej miejscowości

Tabela 21. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika malutkiego *Pipistrellus pipistrellus*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.680823	54.194767
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.681081	54.19505
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.68987	54.157194
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.690099	54.157213
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.690214	54.157223
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.691919	54.198687
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.692651	54.199064
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.698166	54.157289
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.701584	54.193058
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.713383	54.206315
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.733605	54.207472
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.739687	54.197188
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.739818	54.195761
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.740488	54.192762
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.740649	54.192171
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.740762	54.191703
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.740862	54.191294
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.747805	54.206541
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.748342	54.205427
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.749379	54.178246
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.749432	54.178202
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.752448	54.214407
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.787899	54.222791
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.802583	54.194506
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.803649	54.193972
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.804868	54.193793
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.809591	54.193793
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.542288	54.154624
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.547452	54.178532
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.548006	54.17845
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.549253	54.178694
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.549761	54.161621
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.549945	54.179342
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.568229	54.177072
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.569614	54.175694
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.570999	54.175046

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.57227	54.17398
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.589765	54.1707
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.592607	54.180558
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.594684	54.180882
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.603549	54.183882
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.626534	54.178414
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.64621	54.189069
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.653993	54.188247
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.657104	54.187711
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.669445	54.19212
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.669445	54.19212
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.672433	54.193594
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.41912	54.144906
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.419833	54.144088
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.453009	54.162757
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.456296	54.163011
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.457025	54.163056
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.461758	54.163365
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.463455	54.087952
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.466625	54.163677
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.467301	54.088388
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.476397	54.08978
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.476923	54.089888
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.482369	54.132694
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.488641	54.132477
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.493081	54.134294
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.503186	54.097182
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.504997	54.097993
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.505303	54.138976
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.508211	54.139784
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.510888	54.100622
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.516823	54.104251
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.517551	54.144927
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.518863	54.10525
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.52231	54.145487
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.527301	54.109379
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.530528	54.148742
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.530941	54.111143
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.53602	54.113479
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.538867	54.152076
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.550628	54.120284
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.569202	54.128466
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.596306	54.11228
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.601617	54.116705

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.601921	54.115812
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.602074	54.115634
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.613303	54.100661
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.617767	54.121706
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.621123	54.09483
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.62115	54.094795
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.621164	54.094777
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.621985	54.093392
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.6226	54.092333
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.622983	54.091668
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.623049	54.091552
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.623792	54.090253
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.623846	54.09016
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.624471	54.089072
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.624674	54.088721
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.634123	54.181091
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.634204	54.181012
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.634687	54.180509
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.634738	54.180457
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.63531	54.179904
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.63531	54.179904
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.635406	54.179812
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.637036	54.178211
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.63781	54.177552
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.637959	54.15427
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639558	54.176793
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.63959	54.176755
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639593	54.176756
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639595	54.176757
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639714	54.176771
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639829	54.176269
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.639979	54.176736
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.641657	54.154508
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.643083	54.154543
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.643083	54.154543
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.644503	54.154567
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.644551	54.154569
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.644551	54.154569
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.644663	54.154571
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.64489	54.154572
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.647764	54.154556
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.64834	54.1546
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.649836	54.154646
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.651309	54.154507

Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.651835	54.154545
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.651931	54.154666
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.66419	54.187764
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.664408	54.188157
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.664408	54.188157
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.669438	54.192122
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.74738	54.179841
Ppip	karlik malutki	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	15.802278	54.194863

Karlik większy *Pipistrellus nathusii* (Pnat)

Największy z karlików obejmujący swym zasięgiem teren całego kraju. W północnej Polsce jest jednym z najczęstszych gatunków nietoperzy spotykanych w kompleksach leśnych, które wraz ze zbiornikami wodnymi tworzą optymalny biotop dla karlika większego (Sachanowicz, Ciechanowski 2005). Naturalnymi kryjówkami tego gatunku są dziuple drzew, powszechnie również wybiera kryjówki związane z zabudową. Często żeruje w lukach znajdujących się w drzewostanach. W Polsce karlik większy objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej 92/43. Notowany m.in. w rejonie Ekoparku.

Tabela 22. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika większego

Lp.	Miejsce	Opis
1.	Ekopark	Rejestrowany w pobliżu starodrzewi, nadmorskiej ścieżki rowerowej
2.	Nowogardek – Głowaczewo - Dźwirzyno	Przeloty rejestrowano w zasięgu obszarów otwartych pomiędzy miejscowościami w rejonie kanałów i cieków wodnych w okresie migracyjnym (sierpień)
3.	Las Kołobrzeski	Notowany wzdłuż dróg wewnętrznych kompleksu leśnego
4.	Bagicz	Notowany w rejonie lotniska

Tabela 23. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika większego *Pipistrellus nathusii*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.567349	54.163539
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.604915	54.176305
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.615408	54.177957
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.567894	54.165128
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.644133	54.191824
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.646072	54.190446
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.630559	54.193931
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.418485	54.14278
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.418481	54.142778
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.418839	54.142831
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.417309	54.147002
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.414868	54.151445
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.450929	54.124249
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.447418	54.12239
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.503803	54.097458

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.623578	54.090626
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.602074	54.11483
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.729446	54.207192
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.699943	54.192701
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.69976	54.192661
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.692265	54.198833
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.692265	54.198833
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.690534	54.173667
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.69095	54.174478
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.692196	54.177964
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.692612	54.164018
Pnat	karlik większy	<i>Pipistrellus nathusii</i>	15.679453	54.176586

Karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus* (Ppyg)

Najmniejszy nietoperz Polski, współwystępujący z karlikiem malutkim, niezagrożony i liczny (Sachanowicz, Ciechanowski 2005). Choć rzadszy niż karlik malutki, tworzy duże kolonie rozrodcze liczące nawet do 1 000 samic (np. na wyspie Wolin). Gatunek zgodnie z danymi literaturowymi związany z terenami obfitującymi w wody powierzchniowe. W Polsce karlik drobny objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej.

Tabela. 24. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika drobnego

Lp.	Miejsce	Opis
1.	KądzIELno	Zarejestrowany w zasięgu wsi
2.	Ustronie Morskie	Odnotowany przy drodze nr 11

Tabela 25. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika drobnego *Pipistrellus pygmaeus*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Ppyg	karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	15.634102	54.182402
Ppyg	karlik drobny	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	15.731003	54.199098

Karlik sp. *Pipistrellus* sp. (Pipistrelloid)

Głosy nietoperzy, których cechy diagnostyczne pozwoliły na zaklasyfikowanie do poziomu rodzaju – karlik sp. odnotowano między Głowaczewem i Dźwirzynem, w Karcinie, KądzIELnie oraz Ząbrowie.

Tabela 26. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlików spp.

Lp.	Miejsce	Opis
1.	Głowaczewo - Dźwirzyno	Otwarte przestrzenie pomiędzy miejscowościami
2.	Karcino	Wieś
3.	KądzIELno	Wieś
4.	Rusowo	Wieś

Tabela 27. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlików spp. *Pipistrellus* spp.

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.386104	54.121074
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.432905	54.134528
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.43472	54.136367
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.418482	54.142778
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.414851	54.14986
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.63969	54.176755
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.617251	54.098026
Pipistrelloid	karlik sp.	<i>Pipistrellus sp.</i>	15.800745	54.165489

Borowiec wielki *Nyctalus noctula* (Nnoc)

Podawany jako zimujący w schronach i fortach miasta, obserwowany w Parku Żeromskiego i lasach mieszanych (WPMK) i w Ekoparku (PPK, Mrugowski et al. 2012, 2013).

Duży nietoperz o szerokich koziółkach obejmujący swym zasięgiem występowania teren całego kraju. Jest to gatunek niezagrożony i pospolity w całej Polsce. Preferuje duże kompleksy leśne, wykorzystując dziuple drzew jako naturalne schronienia. Żeruje na otwartej przestrzeni, często w lukach drzewostanów, ale również w rejonie latarni ulicznych. Lata wysoko nad ziemią (niekiedy pow. 40 m). Lot borowca wielkiego jest bardzo szybki i mało zwrotny. Poluje zazwyczaj do 10 km od kryjówki dziennej. Wykazuje latem dwa szczyty aktywności, wieczorny i poranny. Borowiec wielki odbywa długodystansowe wędrówki pokonując do 44 km na dobę, wędrując podobnie jak ptaki wzdłuż dolin rzecznych, wybrzeży. W pokarmie tego nietoperza duży udział mogą mieć chrząszcze *Coleoptera*. W Polsce ww. gatunek objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG. W 2014 r. odnotowany tylko w Ekoparku (Mrugowski et al. 2014). Gatunek notowany najliczniej w rejonie otwartych terenów pomiędzy Głowaczewem i Dźwirzynem.

Tabela 28. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania borowca wielkiego

Lp.	Miejsce	Opis
1.	Głowaczewo - Dźwirzyno	Gatunek notowany w obszarach otwartych pomiędzy miejscowościami w rejonie rzeki Błotnica
2.	Stramnica	Rejestrowany przy torach kolejowych
3.	Bagicz	Notowany w pobliżu lotniska
4.	Ustronie Morskie	W zasięgu miejscowości – droga wjazdowa do Ustronia Morskiego

Tabela 29. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji borowca wielkiego *Nyctalus noctula*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.434452	54.136059
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.423276	54.140181
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.420139	54.14222
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.420014	54.142277
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.420014	54.142277
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.418469	54.142787
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.418469	54.142787

Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.418474	54.142785
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.41857	54.142818
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.41694	54.147429
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.647641	54.154551
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.52774	54.109593
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.745946	54.210463
Nnoc	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	15.694442	54.19937

Nocek rudy *Myotis daubentonii* (Mdau)

Podawany z Parku Dąbrowskiego oraz z Parsęty przy SP 1, zimujący w schronie na stadionie (WPMK). Podawany z Ekoparku, Parku Dąbrowskiego i schronów na stadionie w Kołobrzegu - zimowisko kilkudziesięciu os. (PPK, Mrugowski et al. 2012, 2013).

Pospolity nietoperz Polski licznie występuje w dolinach rzecznych, lata nisko nad powierzchnią wody (Sachanowicz, Ciechanowski 2005). Częstymi kryjówkami są dziuple drzew liściastych oraz szczeliny mostów w terenach zadrzewionych. W Polsce nocek rudy objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej. Notowany licznie w obszarze Ekoparku. Gatunek corocznie rejestrowany w przedmiotowej lokalizacji. Wysoce prawdopodobne jest umiejscowienie w otoczeniu rozlewisk stanowiska rozrodu tego gatunku nietoperza.

Tabela 30. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania nocka rudego

Lp.	Miejsce	Opis
1	Ekopark	Corocznie notowany w obszarze Ekoparku, stanowiącego miejsce żerowiskowe tego gatunku. Wysoce prawdopodobne jest lokalizacja w otoczeniu (starodrzewia) stanowisk rozrodu nocka rudego.

Tabela 31. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji nocków rudyh *Myotis daubentonii*

Skrót gatunkowy	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrzędna X	Współrzędna Y
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.644271	54.193526
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.64441	54.192959
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.644133	54.194822
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.643579	54.195633
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.644976	54.192568
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.645795	54.192472
Mdau	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	15.642886	54.190933

Nocek spp. - *Myotis spp.*

Nietoperze rejestrowane i oznaczone do poziomu rodzaju – nocek spp. stwierdzono w Ekoparku oraz w rejonie Rościcina, Obrotów oraz Bogucina.

Tabela 32. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania nocków spp.

Lp.	Miejsce	Opis
1.	Bogucino - Obroty	Odnotowano przeloty nocków w pobliżu wsi i kompleksu leśnego
2.	Rościcino - Kopydłówek	Nocki notowano w pobliżu doliny Parsęty
3.	Las Kołobrzieski	W zasięgu dróg wewnętrznych kompleksu leśnego
4.	Ekopark	Rejestrowano przeloty nocków w rejonie ścieżki rowerowej i Podczela

Tabela 33. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji nocków *Myotis* spp.

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.601921	54.115366
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.601769	54.11608
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.618681	54.121171
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.617767	54.12251
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.644825	54.186961
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.689426	54.17764
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.690396	54.175127
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.677376	54.1761
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.640116	54.195957
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.637484	54.195471
Myotis	nocek sp.	<i>Myotis sp.</i>	15.634576	54.195066

Borowce/mroczki *Nyctaloid*

Głosy echolokacyjne, których cechy umożliwiły przydzielenie do poziomu grupy rodzajowej *Nyctaloid*, a więc należące do rodzajów borowiec lub/i mroczek notowano w rejonie Stramnicy, Głowaczewa oraz Błotnicy.

Tabela 34. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania borowców/mroczków

Lp.	Miejsce	Opis
1	Stramnica	Rejestrowano przeloty w rejonie wsi, torów kolejowych
2	Głowaczewo	W zasięgu otwartych przestrzeni
3	Błotnica	Przy drodze nr 102
4	Wieniotowo	Przy kompleksie leśnym graniczącym z miejscowością

**Tabela 35. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji borowców/mroczków
*Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio***

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.386249	54.121161
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.432831	54.134425
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.43442	54.136038
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.656282	54.154811
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.65181	54.154569
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.651722	54.154528
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.651545	54.154446
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.651389	54.154458
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.646593	54.154525
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.64646	54.154526
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.646327	54.154527
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.646194	54.154528
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.646061	54.154529
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.645928	54.15453
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.630241	54.153297
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.49749	54.094651
Nyctaloid	borowiec/mroczek	<i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	15.795763	54.22471

Mroczek późny *Eptesicus serotinus* (Eser)

Gatunek dużego nietoperza o rogalikowatych koziółkach, występującego w całej Polsce. Zasiedla antropogeniczne środowiska, głównie na nizinach. Najczęściej występuje w osadach, wsiach. Kolonie rozrodcze zakłada na strychach budynków, przeważnie starszej konstrukcji. Jest gatunkiem niezagrożonym, należąc do najliczniejszych nietoperzy. W Polsce mroczek późny objęty jest ścisłą ochroną gatunkową i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Znajduje się również w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej. Jest gatunkiem niezagrożonym w skali Europy. Przeloty mroczków późnych notowano w Stramnicy w zasięgu wsi.

Tabela 36. Stanowiska (miejsca rejestracji) mroczków późnych

Lp.	Miejsce	Opis
1	Stramnica	Przeloty w zasięgu zabudowy wiejskiej, możliwa lokalizacja kryjówek rozrodczej

Tabela 37. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji mroczków późnych *Eptesicus serotinus*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.398714	54.107362
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.398432	54.107794
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.646061	54.154529
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.651916	54.154596
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.640855	54.154419
Eser	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	15.651677	54.154507

Mopek *Barbastella barbastellus* (Bbar)

W zachodniej Europie należy do najbardziej zagrożonych nietoperzy, w Polsce rozpowszechniony i lokalnie dość liczny, obejmuje zasięgiem całą Polskę (Sachanowicz, Ciechanowski 2005). W Polsce ma status DD (o nieokreślonym zagrożeniu). **Gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej Unii Europejskiej**, ścisła ochrona gatunkowa i wymaga ochrony czynnej, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Czerwona lista zwierząt DD - zagrożenie niezdefiniowane. Mopek z uwagi na preferencje siedliskowe występuje przede wszystkim w obszarach zalesionych, żerując w zasięgu roślin, nad terenami zadrzewionymi w pobliżu cieków wodnych, w ogrodach, przy lampach ulicznych. Uważany jest za takson osiadły, przy czym jego najdłuższe przeloty dochodzą do 290 km (Ciechanowicz i Sachanowski 2005). Przedmiotowy gatunek odnotowano tylko jednokrotnie w rejonie Lasu Kołobrzieskiego w pobliżu Podczela (starodrzew dębowy).

Tabela 38. Stanowisko (miejsce rejestracji) mopka

Lp.	Miejsce	Opis
1	Las Kołobrzieski	Pojedyncza rejestracja w rejonie północnym Lasu Kołobrzieskiego (w pobliżu Podczela)

Tabela 39. Lokalizacja (współrzędne) rejestracji mopka *Barbastella barbastellus*

Skrót	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Współrz. X	Współrz. Y
Bbar	mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	15.645624	54.187545

3.3.4. Charakterystyka fauny wymarłej

Do gatunków, które uznać można jako wymarłe na terenie opracowania należą:

1. **Kozioróg bukowiec** *Cerambyx scopolii* - brak stwierdzeń od 1979 r.
2. **Bocian czarny** *Ciconia nigra*. Brak lęgów od 1985 r.
3. **Świstun** *Anas penelope*. Brak lęgów od co najmniej 15 lat.
4. **Bielik** *Haliaeetus albicilla*. Likwidacja jedynej na całym obszarze strefy ochronnej w 2013 r. Z uwagi na stwierdzenia gatunku na terenie opracowania jego gniazdowania w przyszłości nie można wykluczyć.
5. **Błotniak łąkowy** *Circus pygargus*. Brak stwierdzeń lęgach od co najmniej 10 lat.
6. **Błotniak zbożowy** *Circus cyaneus*. Brak lęgów na Solnym Bagnie od 1994 r.
7. **Kania ruda** *Milvus milvus*. Brak informacji o lęgach od 1990 r. Z uwagi na obserwacje ptaków na przedmiotowym obszarze jej lęgów na terenach leśnych lub niewielkich śródpolnych kęp drzew nie można wykluczyć.
8. **Kropiatka** *Porzana porzana*. Brak danych o lęgach od co najmniej 10 lat.
9. **Zielonka** *Porzana parva*. Brak danych o lęgach od co najmniej 15 lat.
10. **Sieweczka obrożna** *Charadrius hiaticula*. Brak danych o lęgach od co najmniej 10 lat.
11. **Bekasik** *Lymnocyptes minimus*. Nielęgowy od co najmniej 100 lat.
12. **Biegus zmienny** *Calidris alpina*. Nielęgowy od co najmniej 40 lat.
13. **Kulik wielki** *Numenius arquata*.
14. **Rybitwa czarna** *Chlidonias niger*. Nielęgowa od co najmniej 15 lat.
15. **Lelek** *Caprimulgus europaeus*. Nielęgowa od co najmniej 15 lat.
16. **Dzierlatka** *Galerida cristata*. Z uwagi na zanikanie gatunku m.in. w Szczecinie, przy braku stwierdzeń w 2014 r. na całym obszarze uznać należy ją za gatunek wymarły.

Gatunki których nie odnotowano w 2014 r. a których obecność - lęgowych - na terenie objętym opracowaniem wymaga potwierdzenia to kumak nizinny, żółw błotny, włośnatka, dzięcioł średni, wąsatka i wydra. Lęgi łabędzia krzykliwego w Ekoparku nie zostały potwierdzone, natomiast rybitwa białoskrzydła jest gatunkiem, który nie corocznie lęgnie się na poszczególnych stanowiskach.

3.3.5. Charakterystyka fauny gatunków łownych lub będących przedmiotem pozyskania

Na obszarze Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego prowadzą gospodarkę łowiecką dwa koła łowieckie tj. Wojskowe Koło Łowieckie nr 240 "Rybitwa" 78-105 Kołobrzeg ul. Wschodnia 19/16 (wklrybitwa.pl) oraz Koło Łowieckie "Ryś" Kołobrzeg 78-100 Kołobrzeg ul. Wodna 2.

Tabela. 40. Szacowane liczebności gatunków łownych w poszczególnych kołach (stan na dzień 10.03.2014 r.)

Gatunek	Rybitwa obwód 8	Rybitwa obwód 31	Ryś obwód 30	Ryś obwód 7	Razem
Jeleń	25	45	80	34	184
Daniel	1	3	-	-	4
Sarna	150	250	410	330	1140
Dzik	110	110	190	125	535
Lis	50	50	60	50	210
Jenot	15	15	15	15	60
Borsuk	10	10	15	5	40
Kuna leśna	15	20	10	7	52
Kuna domowa	-	-	5	3	8
Norka	25	20	10	10	65
Tchórz	10	10	10	10	40
Szop pracz	5	5	-	-	10
Zając szarak	70	60	90	60	280

Bażant	35	10	-	-	45
Kuropatwa	20	30	20	20	90

Daniel *Dama dama*. Gatunek obcy w polskiej faunie, pochodzący z Bliskiego Wschodu i śródziemnomorskiego regionu Europy. Mimo że wg większości źródeł daniela zostały po raz pierwszy wprowadzone na obszar Polski w XVII w., to najwcześniejsza introdukcja miała miejsce najprawdopodobniej już w XIII w. na Śląsku (Włodek 1979, Łabudzki 1993).

Jenot *Nyctereutes procyonoides*. Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Dalekiego Wschodu. Jenoty dotarły do Polski z Białorusi, Litwy i Ukrainy. Po raz pierwszy zanotowano je w 1955 r. w Puszczy Białowieskiej oraz okolicach Hrubieszowa na Zamojszczyźnie (Dehnel 1956).

Szop pracz *Procyon lotor*. Gatunek łowny, inwazyjny, obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Ameryki Środkowej i Północnej. Pojedyncze osobniki występujące na wolności notowano w Polsce w kilkunastu miejscach, najczęściej na Mazurach i Pomorzu zaraz po II wojnie światowej (Bogdanowicz i Ruprecht 1987). Były to osobniki zbiegłe lub wypuszczone z hodowli fermowych (najwięcej stwierdzeń w pobliżu ferm), założonych w granicach Polski (ponad 20 hodowli), i zapewne z niektórych ogrodów zoologicznych (np. w Gdańsku-Oliwie).

3.3.6. Gatunki ekspansywne i inwazyjne

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. Nr 210, Poz. 1260) na terenie objętym opracowaniem stwierdzono obecność 6 takich gatunków.

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*. Na stawach w Głowaczewie i w sąsiedztwie 18 os. - 29.12.2013, 14 os. - 8.12.2013 (forum.przyroda.org). W Kołobrzegu: 1 os. - 22.10 i 30.10-1.11.1987 (Staszewski, Mrugowski 2000) i 1 os. - 14.02.2003 (Czeraszewicz, Oleksiak 2004). W 2010 r. pojedyncza w Ekoparku (www.forum.przyroda.org). Brak ochrony. Gatunek obcy w faunie Polski, ekspansywny, pochodzący z Alaski, Kanady i północnej części Stanów Zjednoczonych. Pierwsze stwierdzenie bernikli kanadyjskiej w granicach Polski miało miejsce na Pomorzu przed 1935 r., a kolejne dopiero po ponad 30 latach w Gubinie. W 2014 r. nie stwierdzona.

Biedronka azjatycka *Harmonia axyridis*. Podawana z łąki na zachód od ul. Krzywoustego w Kołobrzegu - gatunek inwazyjny (PPK). Gatunek obcy w rodzimej faunie, pochodzący ze wschodniej Azji. Po raz pierwszy została stwierdzona w Polsce w 2006 r. na 2 stanowiskach na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. W latach następnych podawana była z kolejnych stanowisk: początkowo w zachodniej części Polski do linii Wisły, a następnie z północno-wschodniej i wschodniej części kraju (Przewoźny i in. 2007; Jadwiszczak 2008; Ruta i in. 2009). Biorąc pod uwagę tempo ekspansji, a także dużą ilość niepublikowanych obserwacji, podawanych na forach internetowych (np. www.entomo.pl/forum/) można przyjąć, że gatunek ten zasiedla obecnie całe terytorium naszego kraju. W 2014 r. nie stwierdzona.

Gęsiówka egipska *Alopochen aegyptiaca*. 2 os. na Pyszcze - 07.05.2008 (www.clanga.com; akceptacja Komisji Faunistycznej 11748). Brak ochrony. Gatunek obcy w Polsce. W 2014 r. nie stwierdzona.

Krab wełnistoszczypcy *Eriocheir sinensis*. Podawany z przybrzeżnej strefy Bałtyku (PPK). Gatunek inwazyjny, obcy w faunie Polski, pochodzący z Morza Chińskiego. Odkryty pierwszy raz w Zalewie Szczecińskim (Kulmatycki 1928). W 2014 r. nie stwierdzony.

Rak pręgowany *Orconectes limosus*. Podawany z Parsęty (POP). Gatunek inwazyjny, z północnego wschodu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Pojaw gatunku w Polsce jest jednocześnie początkiem jego wprowadzenia do wód europejskich (1890/1891). W 2014 r. nie stwierdzony.

Szop pracz *Procyon lotor*. Gatunek łowny, inwazyjny, obcy w rodzimej faunie, pochodzący z Ameryki Środkowej i Północnej. Pojedyncze osobniki występujące na wolności notowano w Polsce

w kilkunastu miejscach, najczęściej na Mazurach i Pomorzu zaraz po II wojnie światowej (Bogdanowicz i Ruprecht 1987). Były to osobniki zbiegłe lub wypuszczone z hodowli fermowych (najwięcej stwierdzeń w pobliżu ferm), założonych w granicach Polski (ponad 20 hodowli), i zapewne z niektórych ogrodów zoologicznych (np. w Gdańsku-Oliwie). W 2014 r. nie stwierdzony.

3.4. Charakterystyka zmian w składzie fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego na przestrzeni czasu

Prawdopodobnie na terenie obszaru objętego opracowaniem nie występuje już kumak nizinny, którego stanowiska podawane były z rejonu Rusowa i Ekoparku. Nasłuchy prowadzone w rejonie Rusowa oraz w Ekoparku nie wykazały obecności kumaków.

Weryfikacji wymaga informacja o żółciu błotnym w rejonie Dźwirzyna, jednak z uwagi na dużą antropopresję tego terenu, zwłaszcza w okresie letnim spodziewać należy się porzucenia tego stanowiska.

Bąk i błotniak stawowy na terenie Ekoparku przystępują nie corocznie do lęgów. Prawdopodobnie ustąpiły z wielu wykazywanych wcześniej stanowisk lęgowych. Jednak z uwagi na biologię bąka (aktywność głosowa bardzo wczesną wiosną, tj. poza okresem inwentaryzacji z 2014 r.) stanowiska z lat wcześniejszych wymagają weryfikacji.

Zausznik, bocian czarny, bielik, kania ruda, błotniak łąkowy i zbożowy, kropiatka, zielonka, sieweczka obrożna, kszysk (wcześniejsze stanowiska do weryfikacji), piskliwiec, kulik wielki, rybitwa białoskrzydła i czarna, mewa mała, lelek, dzierlatka, białorzytka, rokitniczka, srokosz i wąsatka przestały przystępować do lęgów na przedmiotowym terenie. Również odleglejsze czasowo lęgowiska bekasika i biegusa zmiennego zostały opuszczone. Lęgów pojedynczych par zarówno bielika, kani rudej i orlika krzykliwego nie można wykluczyć (obserwacje w sezonie lęgowym).

Informacja o lęgowym w latach 90. XX w. łabędziu krzykliwym w Ekoparku jest mało wiarygodna.

Świstun nie przystępuje do lęgów na przedmiotowym terenie, co związane jest z regresem tego gatunku w całej Polsce.

W najbliższych latach nie można wykluczyć przystępowania do lęgów w rejonie Głowaczewa przez ohara.

Gatunki których liczebność (jako lęgowych) zmniejszyła się w stosunku do lat wcześniejszych to zimorodek, perkozy, cyranka, czajka (z uwagi na wczesne przystępowanie do lęgów, wcześniejsze stanowiska wymagają weryfikacji), brzegówka i remiz.

Gatunki których liczebność (jako lęgowych) uległa wzrostowi - gęgawa, gawron (wcześniejsze materiały wskazują na obecność 1 kolonii w Kołobrzegu) i potrzuszc.

Perkoz dwuczuby nie lęgnie się od wielu lat na terenie Ekoparku, natomiast lęgi perkoza rdzawoszyjnego znane są z Ekoparku dopiero od 1986 r.

Ilość miejsc rozrodu grzebiuszki ziemnej i innych płazów, zwłaszcza przystępujących do godów wczesną wiosną wymaga weryfikacji.

Gatunkami które stosunkowo niedawno zasiedliły obszar objęty opracowaniem to daniel, jenot, norka amerykańska, szop praczy, biedronka azjatycka, szrotówek kasztanowcowiaczek. W przypadku kląskawki i zaroślówki brak stwierdzeń sprzed 2014 r.

3.5. Charakterystyka fauny wymagającej podjęcia działań konserwatorskich

Bezkręgowce

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*. Zagrożenia. Obecnie nie jest zagrożony wyginięciem w Polsce. Pewne zagrożenie stanowić mogą melioracje i osuszanie terenów podmokłych, gdzie występuje najliczniej. Możliwość zasiedlania bardziej suchych środowisk redukuje te zagrożenia (www.iop.krakow.pl).

Ochrona. Utrzymaniu obecnego stanu populacji możliwe będzie przy ekstensywnej gospodarce łąkarskiej (podmokłe łąki), nie dopuszczającej do ich zarastania. Należy również zachować śródpolne i śródlęgowe oczka wodne oraz unikać wykaszania obrzeży rowów melioracyjnych, gdzie rosną gatunki szczawiu będące roślinami pokarmowymi gąsienic (szczaw lancetowaty, tępolistny, kędzierzawy i zwyczajny).

Kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*. **Zagrożenia.** Związane są głównie ze zmianami siedliskowymi, ograniczającymi możliwości rozwojowe. Zmiany spowodowane są intensywną gospodarką leśną, wycinaniem, podpalaniem czy kaleczeniem starych drzew oraz obniżaniem poziomu wód gruntowych (www.iop.krakow.pl).

Ochrona. Niezbędna jest ochrona rezerwatowa drzewostanów i zadrzewień dębowych, gdzie kozioróg występuje najliczniej. Pojedyncze lub grupy dębów zasiedlonych przez kozioroga chronić należy w jako pomniki przyrody.

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. **Zagrożenia.** Wycinka starych, dziuplastych drzewa ze względów sanitarnych, z uwagi na bezpieczeństwo czy estetykę. Nadmierne zabiegi pielęgnacyjne dokonywane na starych drzewach - usuwanie konarów, czyszczenie dziupli. Przy zabiegach tego typu na dużych obszarach powstaje dla pachnicy, która niechętnie migruje, bariera której nie jest w stanie pokonać. Zniszczenie lokalnego refugium pachnicy, jakie powinno stanowić co najmniej 10 drzew z odpowiednimi do zasiedlenia dziuplami, prowadzi do rozrywania jej zasięgu (iop.krakow.pl).

Ochrona. W miejscach występowania gatunku niezbędne jest categoryczne pozostawianie żywych i martwych drzew z nienaruszonymi dziuplami (stojących jak i leżących).

Pijawka lekarska *Hirudo medicinalis*. **Zagrożenia.** Poważne zagrożenie dla tego gatunku stanowi intensyfikacja rolnictwa, głównie melioracje. W efekcie osuszania znikają drobne zbiorniki, starorzecza, tereny bagienne, tj. miejsca najchętniej zasiedlane przez ten gatunek. Prywatyzacja (dzierżawa) jezior i przygotowania przed wprowadzeniem do nich ryb wiążą się ze zniszczeniem populacji pijawek. Unowocześnienie hodowli bydła prowadzi do zaniechania pojenia krów i owiec w naturalnych zbiornikach, co uniemożliwia pijawkom kontakt z łatwo dostępnymi do niedawna gatunkami żywicielskimi (www.iop.krakow.pl).

Ochrona. Pijawka musi być chroniona razem z całymi, zasiedlanymi przez nią biocenozami. Spośród form ochrony przyrody warunek ten najlepiej spełniają parki narodowe i rezerваты. Tworzenie rezerwatów faunistycznych dla ochrony pijawki lekarskiej, w rejonach kraju, gdzie najczęściej odnotowywana jest jej obecność i gdzie występują jeszcze naturalne torfianki, glinianki, starorzecza i gęsta sieć małych jezior i drobnych cieków, zagwarantowałoby przetrwanie tego gatunku.

Szczeżuja wielka *Anodonta cygnea*. **Zagrożenia.** Zatrucie wód na skutek chemizacji rolnictwa i skażenie ściekami bytowymi. Ponadto prace regulacyjne i osuszające w dolinach rzek, likwidujące siedliska gatunku. Kolejnym zagrożeniem jest pozyskiwanie szczeżui do przydomowych stawów, oczek i akwariów. Nie bez znaczenia jest zaśmiecanie i zasypywanie niewielkich zbiorników oraz eksploatacja kruszyw w korytach rzek (www.iop.krakow.pl).

Ochrona. Utrzymywać dotychczasowe formy ochrony; zlikwidować główne przyczyny negatywnie oddziałujące na gatunek - powstrzymywanie zanieczyszczeń wód i niszczenia zbiorników wodnych. Wraz ze starzeniem się zbiornika populacja szczeżui zanika. Zachowanie takich obiektów w odpowiednim dla gatunku stanie jest kosztowne i niewykonalne. W przypadku starorzeczy ochrona populacji powinna polegać na umożliwieniu funkcjonowania metapopulacji szczeżui poprzez utrzymanie jej naturalnego charakteru. Wskutek erozji bocznej rzeka tworzy nowe siedliska w miejsce zarastających, które powinny być kolonizowane w czasie wezbrań, dzięki rybom roznoszącym larwy.

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. **Zagrożenia.** Regulacja koryt rzecznych i spadek liczby miejsc dogodnych dla rozwoju larw; duże obciążenie wód rzecznych odprowadzanymi do nich ściekami i biogenami wpływającymi ze zlewni, prowadzące m.in. do zmiany charakteru osadów dennych (na

bardziej muliste) i zarastania koryt przez roślinność oraz usuwanie roślinności drzewiastej i zarośli na obrzeżach cieków.

Ochrona. W rejonach występowania dużych populacji trzepli niewskazane jest prowadzenie regulacji koryta rzecznego, ewentualnie należy ograniczyć te zabiegi do minimum – przypadków podyktowanych absolutną koniecznością.

Fot. 98. Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*.

Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*. Zagrożenia. Szybka i daleko posunięta eutrofizacja wód na skutek dopływu dużego ładunku biogenów (wynik bezpośredniej aktywności człowieka na zbiornikach, np. hodowli ryb, wędkarstwa, także spływu ze zlewni). Wzrost żyzności spadek przezroczystości wody

oraz zmiany w składzie i strukturze roślinności – ubożenie i zanikanie roślinności zanurzonej, dominacja ubogich gatunkowo, gęstych szuwarów wysokich zarastających strefę przybrzeżną czy całe zbiorniki. Zmiana drobnych zbiorników trwałych w okresowe i całkowite wysychanie wód, proces nasilający się w ostatnich, bardzo ciepłych latach.

Ochrona. Na obszarach rolniczych i przemysłowych wskazane byłoby: ograniczenie zarybiania i wędkowania na wybranych zespołach torfianek; zapobieżenie niszczeniu wód powyrobiskowych (torfianki, żwirownie, glinianki), tzn. ich zaśmiecaniu i zasypywaniu; rezygnacja z działań melioracyjnych na torfowiskach niskich i bagnach - rozważyć doprowadzenie do wysokiego stanu wody na wybranych podsychających torfowiskach niskich.

Ryby i minogi

Ciosa *Pelecus cultratus*. Gatunek związany głównie z Zalewem Wiślanym, gdzie populacja jest niezagrożona. Zagrożenia. Dla ryb wędrujących w górę lub w dół rzeki zagrożenie stanowią urządzenia piętrzące wodę i budowle hydrotechniczne z niewłaściwie funkcjonującymi przepławkami oraz zanieczyszczenie wód.

Ochrona. Ograniczyć zanieczyszczenie rzek.

Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*. Zagrożenia. Zanieczyszczenia, regulacje oraz brak drożności cieków (gatunek o słabych zdolnościach lokomotorycznych).

Ochrona. Powstrzymać należy antropogeniczne oddziaływania na ekosystemy drobnych potoków oraz dążyć do ich renaturyzacji. Zabiegi te przyniosą pozytywne skutki dla innych chronionych i wskaźnikowych gatunków ryb jak strzebla potokowa, pstrąg potokowy czy lipień).

Koza *Cobitis taenia*. Zagrożenia. Zanieczyszczenie wód, przebudowa rzek i degradacja naturalnego środowiska.

Ochrona. Ograniczenie zanieczyszczeń dostających się do wody oraz utrzymanie minimalnych przepływu wód w rzekach.

Łosoś *Salmo salar*. Zagrożenia. Głównym potencjalnym zagrożeniem dla odtwarzanych populacji łososia jest zanieczyszczanie rzek, pozyskiwanie żwiru w korytach rzecznych, prace melioracyjne na tarliskach, nadmierna eksploatacja, a największym jest przegradzanie rzek, które odcinają możliwość dotarcia tarlakom na tarliska.

Ochrona. Należy powstrzymać przegradzanie tras wędrówek łososi, nie budować nowych piętrzeń, a na istniejących wybudować przepławki. Należy dążyć do powstrzymania w ciekach prac melioracyjnych zmierzających do prostowania rzek, wycinania drzew i krzewów nadbrzeżnych, obniżenia dna cieku, eksploatacji żwiru oraz likwidacji źródeł zanieczyszczania rzek.

Minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*. Zagrożenia. Główne zagrożenie stanowi brak drożności rzek w wyniku ich hydrotechnicznej zabudowy, co uniemożliwia dotarcie do tarlisk. Ponadto zanieczyszczenia wód oraz regulacje cieków, które prowadzą do likwidacji tarlisk i miejsc przebywania stadiów larwalnych.

Ochrona. Zachowanie tarliskowych fragmentów rzek oraz ich odtworzenie zagwarantuje również siedliska dla wielu reofilnych gatunków ryb jak brzana, świnka, certa i lipień.

Piskorz *Misgurnus fossilis*. Zagrożenia. Zniszczenie środowiska życia poprzez obwałowanie i kanalizację rzek oraz odcięcie starorzeczy od koryt uniemożliwia kontakty między lokalnymi populacjami i możliwości naturalnej restytucji. Grozi to powstaniem izolowanych populacji, które są bardziej podatne na wyginięcie.

Ochrona. Odtworzyć naturalne połączenia starorzeczy z rzekami. Ochrona naturalnych, zanikających zbiorników przed melioracją i zasypywaniem. Rekultywacja sieci rowów melioracyjnych, które wskutek zaniedbań (wypłylenie i zarośnięcie) przestały spełniać rolę specyficznego środowiska wodnego. Utrzymać stabilność i jakość systemów hydrologicznych wód płynących, poziomów wodonośnych i wód stojących.

Płazy i gady

Kumak nizinny *Bombina bombina*. Zagrożenia. Zanik odpowiednich miejsc do rozrodu: osuszanie mokradeł, likwidacja starorzeczy i regulacja rzek, sypanie wałów ograniczających okresowe wylewy, zasypywanie małych przydomowych sadzawek. Z uwagi na dynamiczny charakter przestrzennej struktury populacji kumaków, szczególnie groźna jest fragmentacja krajobrazu i powstawanie barier utrudniających lub uniemożliwiających dyspersję osobników i kolonizowanie nowo powstających zbiorników. Niekorzystny wpływ na populacje kumaków i innych płazów ma praktyka zarybiania drobnych zbiorników wodnych. Na wczesnym etapie rozwoju zarodki kumaków i kijanki są bezbronne. Wprowadzenie ryb może w krótkim czasie doprowadzić do wyniszczenia lokalnej populacji.

Ochrona. Głównym zadaniem ochronnym jest zachowanie odpowiedniej liczby dogodnych stanowisk rozrodu i odpowiednich warunków na terenach przyległych. Stanowiska takie cechuje umiarkowana ilość roślinności pływającej, łagodne brzegi, sąsiedztwo dogodnych kryjówek zimowych. Ochrona miejsc rozrodu może polegać na: zapobieganiu ich dewastacji (np. zasypywaniu śmieciami,

odprowadzaniu ścieków); zapobieganiu ich wysychaniu (np. w wyniku niewłaściwej melioracji); powstrzymywaniu spontanicznych niekorzystnych zmian powodowanych naturalną sukcesją i zarastaniem (np. poprzez usuwanie szlamu, rzęsy i nadmiaru pływających roślin pokrywających powierzchnię, by zapewnić dostęp światła do głębszych partii wód, wycinanie rozrastających się pątek, trzciny i krzaków, przeredzenie drzew rosnących wzdłuż brzegów); tworzeniu łagodnych brzegów i pływów, gdzie mogłyby żerować młode osobniki; ograniczeniu dostępu domowych kaczek i gęsi zjadających skrzek i kijanki oraz niszczących roślinność wodną, wśród której kumaki znajdują schronienie; ograniczaniu zabiegów agrotechnicznych (zwłaszcza stosowania nawozów sztucznych i pestycydów) w sąsiedztwie stanowisk; tworzeniu miejsc zimowania (np. przy kamieniach przemieszanych z liśćmi, sieczką, patykami i luźną glebą, stosów grubszych gałęzi i kłód drewna). Dla skutecznej ochrony tego gatunku wskazane jest gospodarowanie przestrzenią, tak aby zachować ciągłość korytarzy ekologicznych posiadających warunki dogodne dla migracji kumaków. W przypadku konieczności budowy barier na ważnych trasach migracji, należy stosować przejścia podziemne, których parametry, lokalizacja i liczba powinny być dobierane do warunków lokalnych w konsultacji z herpetologiem.

Trasza grzebieniasta *Triturus cristatus*. Zagrożenia. Niszczenie stanowisk rozrodczych (odwadnianie terenu, zasypywanie lub zanieczyszczanie niewielkich zbiorników wodnych). Pogłębia to izolację istniejących lokalnych populacji i w konsekwencji może doprowadzić do ich zaniku.

Ochrona. Tworzenie lub odtwarzanie niewielkich zbiorników wody stojącej. Trasza ta stosunkowo wolno zasiedla nowe zbiorniki wodne. Dlatego odległość nowych zbiorników od znanych stanowisk rozrodu nie powinna przekraczać 400 m, co daje minimalne zagęszczenie ok. 2 zbiorników/1 km². Obecność ryb w zbiorniku jest niepożądana, stąd stawy rybne nie mają dla nich znaczenia. W przypadku mniejszych zbiorników, w celu umożliwienia traszkom ich kolonizacji, celowe może być odłowienie ryb. Wokół zbiorników - miejsc rozrodu traszki - powinien istnieć co najmniej 20-metrowy pas zróżnicowanego siedliska z zaroślami i zadrzewieniami. W pobliżu zbiorników należy ułożyć stosy kamieni, sterty chrustu i butwiejącego drewna, co zapewni traszkom miejsca do ukrycia się podczas dnia. Stosy te można przysypać ziemią, co ułatwi wzrost trawy, podniesie wilgotność wewnątrz kopców i zapewni tam większą stabilność mikroklimatu. Rowy, naturalne ciekły, miedze, zadrzewienia śródpolne i obszary zwarte lasu łączące się ze zbiornikami rozrodczymi sprzyjają dyspersji osobników i są niezbędne do długotrwałego funkcjonowania lokalnej populacji.

Żółw błotny *Emys orbicularis*. Zagrożenia. Degradacja środowiska naturalnego. Największym zagrożeniem dla żółwia może być osuszanie terenów podmokłych, na których występuje oraz zalesianie położonych w ich pobliżu nieużytków, na których składa jaja. Zanieczyszczenie środowiska, głównie metalami ciężkimi i pestycydami. Odłowy osobników do prywatnych hodowli. Wędkarstwo i kłusownictwo: utopienia w sieciach, uszkodzenia po złapaniu na haczyk. Ruch samochodowy: śmierć lub uszkodzenia pancerza podczas migracji. Niekontrolowane wpuszczanie do zbiorników obcych gatunków żółwi - wprowadzenie pasożytów i chorób, na które żółw błotny nie jest odporny oraz konkurencja międzygatunkowa.

Ochrona. Wprowadzić ochronę prawną i czynną obszarów, na których występuje żółw błotny. Określić miejsca rozrodu i utworzyć na tych miejscach użytki ekologiczne lub rezerваты. W razie konieczności, późną jesienią lub w zimie raz na 3–5 lat wycinać krzewy i samosiejki drzew zaciężające te tereny. Aby zminimalizować niebezpieczeństwo zniszczenia komór lęgowych z zimującymi żółwiami, do prac tych nie należy wykorzystywać ciężkiego sprzętu. Niekiedy wskazane może być także koszenie wysokiej roślinności zielnej.

Ptaki

Bąk *Botaurus stellaris*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku - zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy i zagłębień terenu okresowo wypełnianych wodą); intensyfikacji gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych; niekontrolowanego pozyskiwania trzciny na

obszarach lęgowych; wiosennego, nielegalnego wypalania szuwarów trzcinowych. Nielegalne odstrzały przez strażników rybackich i myśliwych.

Ochrona. Ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; w dolinach rzek utrzymać wysoki poziom wód gruntowych, zachować okresowo wypełnione wodą obniżenia i starorzecza; nie zezwalać na pozyskiwanie trzciny w miejscach lęgów bąka; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych; podjąć podtapianie przesuszonych trzcinowisk. Wskazane są wszelkie zabiegi utrzymujące lub przywracające odpowiednią strukturę siedlisk lęgowych bąka, głównie rozległych płatów trzcinowisk oraz płatów pałki wodnej zalanych płytką wodą (50–90 cm). Zalecany jest przynajmniej 15–20% stopień zarośnięcia roślinnością szuwarową zbiorników wodnych (stawy, starorzecza, glinianki, żwirownie, zb. retencyjne) – optymalnie w postaci płatów trzcinowisk o szerokości 20–30 m, najlepiej zbudowanych z mozaiki kilkuletnich i młodych płatów trzciny.

Bocian biały *Ciconia ciconia*. **Zagrożenia.** Kurczenie się areалу żerowisk i spadek liczebności potencjalnych ofiar na skutek regulacji rzek, zagospodarowania dolin rzecznych innego niż w formie użytków zielonych, melioracji oraz intensyfikacji rolnictwa; kolizje z napowietrznymi liniami energetycznymi (najczęściej w sąsiedztwie gniazda lub w miejscach, gdzie ptaki odpoczywają na słupach lub tranzystorach; śmiertelność młodych zaplątanych w przynoszone do gniazd sznurki z tworzywa sztucznego, używane w rolnictwie; utrata miejsc gniazdowych w wyniku przebudowy dachów, likwidowania platform gniazdowych na słupach itp.

Ochrona gniazd. Kontynuować konstruowanie platform na słupach napowietrznych linii energetycznych; izolować przewody elektryczne na niewielkich odcinkach przy słupach energetycznych; wyeliminować słupy energetyczne wyposażone w izolatory stojące lub zaopatrzyć je w dodatkową półkę, tak aby ptaki nie mogły mieć kontaktu z izolatorami lub przewodami; zastąpić sznurki plastikowe stosowane w rolnictwie sznurkami wykonanymi z innego, biodegradowalnego materiału; wprowadzić częściową refundację wydatków na cele remontowe, które ponoszą właściciele budynków z gniazdami. **Ochrona żerowisk.** Rozpoznać miejscowe warunki żerowania - w przypadku dolin rzecznych utrzymać możliwie naturalny system ekologiczny doliny (łąki na międzywalu, starorzecza itp.), a w przypadku pozadolinowego krajobrazu rolniczego ograniczyć melioracje do obszarów ornych, natomiast unikać osuszania i likwidacji trwałych użytków zielonych; zaniechać zalesiania podmokłych i wilgotnych terenów otwartych oraz łąk.

Bocian czarny *Ciconia nigra*. **Zagrożenia.** Utrzymanie i konsekwentne egzekwowanie ochrony strefowej oraz należytego uwodnienia siedlisk lęgowych skutkuje brakiem zagrożeń dla gatunku w Polsce.

Ochrona. W przypadku stwierdzenia lęgów tego gatunku należy wprowadzić ochronę strefową z jasnymi zasadami gospodarowania w strefie; utrzymać zwartość drzewostanu w sąsiedztwie gniazd – ptaki unikają drzewostanów prześwietlonych, o dużej fragmentacji, np. z rębniami gniazdowymi; utrzymać wysoką wilgotność w otoczeniu miejsc gniazdowania – zaniechać osuszania, a w razie potrzeby przywrócić właściwe stosunki wodne poprzez budowę przytamowań na istniejących rowach odwadniających. W pobliżu gniazd, w okresie połęgowym, w razie potrzeby mogą być przeprowadzane prace pielęgnacyjne polegające na wycince drzew utrudniających ptakom właściwy dołot do gniazda. Niekiedy przed przylotem ptaków z zimowisk gniazda mogą być poprawiane, łącznie z budową sztucznych platform tam, gdzie gniazda uległy zniszczeniu. Bociany czarne chętnie zasiedlają sztuczne gniazda.

Ohar *Tadorna tadorna*. **Zagrożenia.** Znaczna część populacji gniazdującej na wybrzeżu występuje nad akwenami o silnej antropopresji: zanikanie miejsc dogodnych dla przebywania oharów - wzmożona penetracja plaż przymorskich i przylegających do nich terenów lądowych); na kondycję całej populacji lęgowej negatywny wpływ ma drapieżnictwo ze strony lisa i jenota.

Ochrona. Ograniczyć liczebność lisa i jenota na całym obszarze; z uwagi na deficyt odpowiednich miejsc lęgowych wskazane jest wykonanie sztucznych nor w miejscach koncentracji par lęgowych.

Bielik *Haliaeetus albicilla*. Gatunek w Polsce ekspansywny. Zagrożenia. Niepokojenie wysiadujących ptaków przez ludzi, prowadzenie prac leśnych w pobliżu gniazd; degradacja łowisk w wyniku zabudowy rekreacyjnej oraz coraz większej presji turystów – zmniejszeniu ulega baza żerowa (spadek liczebności ptaków wodnych); kolizje z napowietrznymi liniami energetycznymi, a także kolizje z elektrowniami wiatrowymi, zwłaszcza ustawianymi w dolinach rzecznych i miejscach koncentracji ptaków; chemiczne skażenie środowiska; drapieżnictwo (kruk, kuny, puchacz); część gniazd spada z drzew w wyniku silnych wiatrów.

Ochrona. Utrzymać dotychczasowy sposób gospodarowania w lasach, w szczególności pozostawianie grup drzew na zrębach i pojedynczych, starych drzew, starszych niż otaczający drzewostan (przestoi); zaniechać zabudowy rekreacyjnej brzegów jezior i wysp jeziornych na terenach łowieckich bielika, co oznacza pozostawianie niezabudowanego pasa wokół naturalnych zbiorników wodnych, o szerokości 100 m; budować platformy lęgowe; ograniczyć użycie śrutu ołowianego w amunicji myśliwskiej stosowanej do polowań na ptaki wodno-błotne; w pobliżu miejsc dużej koncentracji bielików istniejące przewody napowietrznych linii energetycznych oznaczać kulami, markerami lub innymi znakami ostrzegawczymi; izolować przewody elektryczne na niewielkich odcinkach przy słupach energetycznych; wyeliminować słupy energetyczne wyposażone w izolatory stojące lub zaopatrzyć je w dodatkową półkę, tak aby ptaki nie mogły mieć kontaktu z izolatorami lub przewodami. Nie należy dokarmiać ptaków w okresie zimowym.

Błotniak łąkowy *Circus pygargus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; utrata siedlisk gniazdowych w wyniku zmniejszania się powierzchni ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk w dolinach rzecznych na rzecz pól uprawnych oraz w wyniku osuszania śródpolnych zbiorników wodnych i torfowisk; zwiększona presja drapieżników niszczących lęgi (głównie lisa), wynikająca z łatwiejszego dostępu do gniazd (obniżenie poziomu wody na torfowiskach); ułatwienie ludziom dostępu do gniazd w wyniku obniżenia poziomu wody w miejscach lęgu; utrata bazy pokarmowej w wyniku zaniku dużych gatunków owadów w łowiskach; niszczenie gniazd i śmierć piskląt w czasie zbioru zbóż.

Ochrona. Poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; w uzasadnionych przyrodniczo przypadkach wprowadzić korektę instrukcji gospodarowania wodą na zbiornikach już istniejących, tak by w dolinie rzeki poniżej piętrzenia utrzymane zostały okresowe zalewy wiosenne; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych na obszarach pozadolinnych; ograniczyć pewne formy antropopresji (turystyka i rekreacja) na obszarach łąkowych oraz przyjeziornych i przyzalewowych; protegować ekstensywne rolnictwo, zwłaszcza użytkowanie łąk i pastwisk; objąć formą ochrony przyrody (użytek ekologiczny, rezerwat) torfowiska, starorzecza, oczka wodne skupiające pary lęgowe tego gatunku; podjąć ochronę czynną gniazd zakładanych w zbożach. Jeśli koszenie zboża odbywa się w czasie, kiedy młode przebywają jeszcze w gniazdach, należy oznakować gniazda tyczkami, tak aby koszący mógł pozostawić wokół gniazda możliwie jak największy nieskoszony obszar (przynajmniej o promieniu 15 m).

Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku: likwidacji lub zmniejszenia powierzchni zajętej przez szuwały (wykaszenie, wypalanie), zwłaszcza trzcinowe, na stawach i innych zbiornikach wodnych; zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; osuszania śródpolnych zbiorników wodnych oraz torfowisk; zwiększanie się antropopresji w strefie przybrzeżnej jezior, co może powodować spadek liczebności na lęgówiskach w pobliżu atrakcyjnych turystycznie terenów; aktywne prześladowanie (nielegalny odstrzał) ze strony użytkowników stawów rybnych i jezior; zwiększona presja drapieżników niszczących lęgi (przede wszystkim lisa), wynikająca z łatwiejszego dostępu do gniazd, spowodowanego obniżeniem poziomu wody w miejscach lęgu.

Ochrona. Należy: opracować i wdrożyć mechanizmy rekompensowania ekstensywnych metod gospodarowania na stawach rybnych (w tym tworzenia sztucznych, ziemnych wysp przy przebudowie

stawów, zachowania rozległych płątów szuwaru i pasów szuwaru wzdłuż grobli); opracować i wdrożyć zasady przyjaznego ptakom pozyskiwania trzciny na zbiornikach wodnych; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych; poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; zaprzestać osuszania śródpolnych zbiorników wodnych; podjąć podtapianie przesuszonych trzcinowisk; podjąć redukcję drapieżników (odstrzał), zwłaszcza lisa; wprowadzić strefy ciszy i ograniczonej turystyki wodnej na jeziorach eutroficznych w pobliżu łęgówisk ptaków.

Fot. 99. Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*

Błotniak zbożowy *Circus cyaneus*. Zagrożenia. Główne przyczyny spadku liczebności tego gatunku w Polsce nie są poznane. Obecnie krajowa populacja jest szczątkowa (w Polsce znajduje się wschodni skraj zasięgu gatunku) i szereg lokalnych czynników, tj. np. nielegalny odstrzał czy zwiększona presja ze strony lisa, mogą niekorzystnie wpływać na jej przetrwanie. Do głównych zagrożeń w Polsce zaliczają się: utrata siedlisk łęgowych w wyniku zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; utrata siedlisk gniazdowych w wyniku: zmniejszania się powierzchni ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk w dolinach rzecznych na rzecz pól uprawnych; osuszania śródpolnych zbiorników wodnych i torfowisk; zwiększona presja drapieżników niszczących łęgi (przede wszystkim lisa), wynikająca z łatwiejszego dostępu do gniazd, spowodowanego obniżeniem poziomu wody na torfowiskach.

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych na obszarach pozadolinnych; ograniczyć pewne formy antropopresji (turystyka i rekreacja) na obszarach łąkowych oraz przyjeziornych i przyzalewowych; protegować ekstensywne rolnictwo, zwłaszcza użytkowanie łąk i pastwisk.

Kania czarna *Milvus migrans* i **kania ruda** *Milvus milvus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk gniazdowych i siedlisk żerowania w wyniku: rozwoju turystyki i rekreacji w pobliżu zbiorników wodnych; zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; utrata siedlisk gniazdowania w wyniku: wyrębu starodrzewu na obszarach leśnych w sąsiedztwie zbiorników wodnych; usuwania starodrzewu z międzywala dolin rzecznych; utrata siedlisk żerowania w wyniku: intensyfikacji rolnictwa i związanej z nią likwidacji różnorodności otwartego krajobrazu (likwidacja zabagnień i oczek wodnych, usuwanie zadrzewień, tworzenie rozległych monokultur); zmiany ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy; drapieżnictwo, a zwłaszcza rabowanie lęgów przez kruka i wronę siwą; kolizje z napowietrznymi liniami energetycznymi oraz z elektrowniami wiatrowymi, zwłaszcza ustawianymi w dolinach rzecznych i miejscach koncentracji ptaków; bezpośrednie zatrucie osobników powodowane przez chemiczne zanieczyszczenie środowiska, zwłaszcza niekontrolowane zrzuty substancji chemicznych do wód oraz zjadanie padliny zawierającej śrut ołowiany.

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; zachować i odtwarzać lasy nad brzegami zbiorników i cieków wodnych, zwłaszcza zalewowe; nie usuwać wszystkich lasów i zadrzewień nadrzecznych z międzywala; popierać ekstensywne rolnictwo, związane z utrzymaniem różnicowanego krajobrazu rolniczego; ograniczyć wędkowanie i biwakowanie na wyznaczonych odcinkach brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych (w pobliżu miejsc lęgowych kani) w okresie od początku kwietnia do końca lipca; utworzyć strefy ochronne na zbiornikach wodnych (jeziora, większe rzeki) w pobliżu miejsc gniazdowania kani, z zakazem używania sprzętu wodnego (jachty, kajaki, łodzie motorowe, itp.) w okresie od początku kwietnia do końca lipca; ograniczyć użycie śrutu ołowianego w amunicji myśliwskiej, stosowanej do polowań na ptaki wodno-błotne.

Trzmielojad *Pernis apivorus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk gniazdowych w wyniku zastępowania drzewostanów mieszanych przez monokultury iglaste; utrata siedlisk żerowania w wyniku likwidacji śródleśnych terenów otwartych; niepokojenie wysiadujących ptaków przez ludzi w wyniku prowadzenia prac leśnych w pobliżu gniazd oraz rozwoju ruchu rekreacyjnego.

Ochrona. Należy kontynuować gospodarkę leśną zmierzającą do uzyskania drzewostanów o różnicowanym składzie gatunkowym i strukturze piętrowej oraz chronić śródleśne tereny otwarte.

Pustułka *Falco tinnunculus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk żerowania w wyniku: intensyfikacji rolnictwa i związanej z nią likwidacji różnorodności otwartego krajobrazu (likwidacja zabagnień i oczek wodnych, usuwanie zadrzewień, tworzenie rozległych monokultur), a tym samym zmniejszanie się bazy pokarmowej w wyniku spadku liczby drobnych gryzoni na polach; zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; zmiany ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk w intensywnie użytkowane uprawy; likwidacji i zabudowy nieużytków/dzikich trawników na terenie miast (szczególnie na obrzeżach osiedli); zmniejszanie się liczby dogodnych miejsc lęgowych na terenach zurbanizowanych w wyniku likwidacji szczelin na budynkach (zamurowywanie, zabezpieczanie siatkami) w czasie ich remontu lub ocieplania; rozległe farmy wiatrowe.

Ochrona. Należy: protegować ekstensywne rolnictwo, zwłaszcza użytkowanie łąk i pastwisk; dążyć do utrzymania różnicowanego krajobrazu rolniczego; propagować, chronić i zakładać zadrzewienia śródpolne jako miejsca gniazdowania w krajobrazie rolniczym (jest to szczególnie istotne dla ginącej populacji nadrzecznej); poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; utrzymywać tereny o charakterze nieużytków/dzikich trawników na terenie miast, a szczególnie na obrzeżach osiedli; prowadzić program czynnej ochrony pustułki zawierający element wieszania skrzynek lęgowych w dogodnych dla tego ptaka miejscach, zarówno w krajobrazie rolniczym, jak i zurbanizowanym.

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*. Zagrożenia. Utrata siedlisk żerowania w wyniku: intensyfikacji rolnictwa i związanej z nią likwidacji różnorodności otwartego krajobrazu (likwidacja zabagnień, usuwanie zadrzewień, tworzenie rozległych monokultur); zmiany ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk na intensywnie użytkowane uprawy; zaniechania rolniczego użytkowania gruntów, czego bezpośrednim skutkiem jest bądź celowe ich zalesianie, bądź też zarastanie roślinnością krzewiastą i drzewiastą, drogą naturalnej sukcesji; zalesiania śródleśnych obszarów otwartych; działania związane z prowadzeniem gospodarki leśnej w pobliżu zajętych gniazd w okresie lęgowym bezpośrednio przyczyniają się do zwiększenia strat w lęgach.

Ochrona. Na obszarach gniazdowania gatunku należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; popierać ekstensywne rolnictwo związane z utrzymaniem zróżnicowanego krajobrazu rolniczego; odtworzyć śródleśne łąki i pastwiska, które w ciągu ostatnich 20 lat zarastały krzewami; zabezpieczyć śródleśne tereny otwarte przed zalesianiem i naturalną sukcesją roślinności; zaniechać osuszania obszarów leśnych, a w razie potrzeby przywrócić wysokie uwilgotnienie gruntów leśnych poprzez budowę przetamowań na istniejących rowach melioracyjnych; zaniechać wszelkich odwodnień śródpolnych zabagnień.

Fot. 100. Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

Derkacz *Crex crex*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; utrata siedlisk gniazdowych w wyniku zmniejszania się powierzchni ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk w dolinach rzecznych na rzecz pól uprawnych; mechanizacja rolnictwa połączona z pewnymi formami wykonywania zabiegów agrotechnicznych (wprowadzenie szybkotnących kosiarek rotacyjnych, przyspieszenie terminów koszenia, metoda koszenia od peryferii do środka łąki); narastająca presja drapieżników - norka amerykańska, lis, kot domowy, kruk, wrona siwa.

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; zaniechać deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy

i zagłębień terenu okresowo wypełnionych wodą); utrzymać późny termin pierwszego pokosu traw (nie

wcześniej niż 10 czerwca, optymalnie po 1 lipca); wprowadzić zmianę techniki koszenia, polegającą na wprowadzeniu wolniejszych maszyn, rozłożeniu wykaszania dużych obszarów łąkowych na kilka dni, rozpoczynaniu pokosu od środka łąki i prowadzeniu go do peryferii, pozostawianiu pasa niewykoszonych ziołorośli na skraju łąki, stanowiącego ok. 5% powierzchni łąkowej; podjąć redukcję drapieżników niszczących lęgi, w pierwszym rzędzie lisa, norki amerykańskiej, kruka i wrony siwej.

Kropiatka *Porzana porzana* i **zielonka** *Porzana parva*. Zagrożenia. Utrata siedlisk gniazdowych w wyniku: intensyfikacji gospodarki stawowej, połączonej z pogłębianiem stawów, niszczeniem roślinności wynurzonej i likwidacją wysp na stawach hodowlanych; osuszania śródpolnych zbiorników wodnych; zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; zmniejszania się powierzchni ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk w dolinach rzecznych na rzecz pól uprawnych; presja ze strony drapieżników, szczególnie niepokojący jest wzrost liczebności norki amerykańskiej; wypalanie szuwarów.

Ochrona. Opracować i wdrożyć: mechanizmy rekompensowania ekstensywnych metod gospodarowania na stawach rybnych; mechanizmy rekompensowania ekstensywnej gospodarki łąkowo-pastwiskowej w dolinach rzek; zasady przyjaznego ptakom pozyskiwania trzciny na zbiornikach wodnych; poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; zaniechać deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy i zagłębień terenu okresowo wypełnionych wodą); użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych; podjąć podtapianie przesuszonych szuwarów.

Żuraw *Grus grus*. Zarozenia. Osuszanie wszelkich mokradł, ograniczające atrakcyjność obszarów łęgowych; nadmierna chemizacja w rolnictwie; drapieżnictwo ze strony dzika (niszczenie gniazd).

Ochrona. Należy: chronić śródleśne i przyleśne zbiorniki oraz ciek wodne przed osuszeniem; zaprzestać osuszania śródpolnych zbiorników wodnych; poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; objąć ochroną miejsca pierzenia się niełęgowych żurawi; objąć ochroną zlotowiska, na których ptaki gromadzą się w okresie połęgowym i w okresach wędrówek.

Sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula*. Zagrożenia. Utrata siedlisk łęgowych w wyniku: zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy i zagłębień terenu okresowo wypełnianych wodą); ograniczenia powierzchni nadrzecznych pastwisk o stosunkowo niskiej obsadzie bydła; odseparowania od wolnego wypasu bydła na rozległych wygonach, na korzyść wypasu kwaterowego na niewielkich działkach, a także zwiększania obsady bydła i przyspieszania terminu jego wyprowadzania na pastwiska; niska udatność łęgów w wyniku wzrostu intensywności ruchu turystycznego na terenach nadrzecznych i plażach nadmorskich; wysokie straty w łęgach zakładanych w siedliskach antropogenicznych, powodowane przez prace podejmowane w trakcie sezonu łęgowego - napełnianie stawów, zmiany miejsca eksploatacji kruszywa w obrębie czynnych żwirowni, ruch kołowy na drogach serwisowych na istniejących farmach wiatrowych (Guntzel, Mrugowski, Siuda - obserwacje własne); niska udatność łęgów spowodowana przez drapieżniki (krurowate, mewa srebrzysta, lis, jenot, norka amerykańska i inne łasicowate) niszczące lęgi; dzika eksploatacja kruszyw z terenów nadrzecznych muraw i odsypisk, niszcząca siedlisko gniazdowe; w okresach wędrówek: zmniejszanie powierzchni naturalnych terenów zalewowych w dolinach rzek niżowych, regularnie podtapianych w okresie wiosennym; kurczenie się powierzchni mulistych i piaszczystych ławic w nurcie i odsypisk przybrzeżnych, odsłanianych latem i jesienią w korytach rzek, wynikające z regulacji i pogłębiania koryt; kurczenie się dostępnej dla ptaków powierzchni mulistego dna stawów rybnych, spuszcanych i napełnianych bez uwzględnienia okresów wędrówki; zanik otwartych, płytkowodnych nadmorskich obszarów, zlokalizowanych przede wszystkim przy ujściach rzek, gdzie

z roku na rok podczas wędrówki jesiennej gromadzą się w dużych ilościach ptaki siewkowe; płoszenie przez ludzi (spacerowiczów) i psy stad zatrzymujących się ptaków, zarówno na wybrzeżu, jak i na śródlądziu.

Ochrona. Poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; objąć obszary pastwiskowe stanowiące lęgowiska gatunku programami rolnośrodowiskowymi, promującymi ekstensywny system wypasu, przy obsadzie nieprzekraczającej 1 DJP/ha, możliwie późnym terminie rozpoczęcia wypasu (optymalnie po 20 maja) i wolnym wypasie zwierząt na rozległych wygonach; ograniczać dostęp ludzi do lęgowisk gatunku w okresie 1 kwietnia–31 lipca, w szczególności uniemożliwić dojazd samochodów na nadrzeczne łąki i pastwiska (ograniczenie nie powinno dotyczyć przedstawicieli społeczności lokalnych i powinno mu towarzyszyć wskazanie, w miarę potrzeby, alternatywnych miejsc biwakowania, połączone z oznakowaniem, ułatwieniem dojazdu i zaopatrzeniem w podstawową infrastrukturę); podjąć redukcję liczebności drapieżników (lis, norka amerykańska, kruk, wrona siwa, sroka); opracować i wdrożyć mechanizmy: rekompensowania ekstensywnych metod gospodarowania na stawach rybnych (w tym dostosowanie terminów spuszczenia wody i napełniania nią stawów hodowlanych do terminów wędrówki ptaków – w celu utrzymania jesienią i wiosną jak największej powierzchni mulistego dna zbiorników – miejsca żerowania podczas wędrówek); rekompensowania przyjaznej dla ptaków eksploatacji żwiru; zachowywać płytkowodne obszary, zwłaszcza nadmorskie, zlokalizowane przy ujściach rzek (ograniczenie zabudowy rekreacyjno-turystycznej) oraz na śródlądziu, w okolicach regularnie odwiedzanych przez wędrujące ptaki siewkowe; zapewnić spokój wędrującym ptakom na terenach największych koncentracji siewkowców (na wybrzeżu i śródlądziu), ograniczając ich użytkowanie turystyczne i rekreacyjne w okresie czerwiec–październik.

Słonka *Scolopax rusticola*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: obniżenia poziomu wód gruntowych w lasach, spowodowanego pracami melioracyjnymi; budowy wałów zapobiegających podtapianiu terenów leśnych, likwidacji zastoisk wody, starorzeczy, śródleśnych stawów, torfowisk i bagienek; fragmentaryzacji obszarów leśnych, która w drastyczny sposób może ograniczyć liczebność populacji lęgowej.

Ochrona. Należy: ograniczyć osuszanie obszarów leśnych, a w razie potrzeby przywrócić wysokie uwilgotnienie gruntów leśnych poprzez budowę zastawek na istniejących rowach melioracyjnych oraz zaniechanie ich pogłębiania i udrażniania ich sieci; zachować śródleśne zbiorniki wodne oraz zachować wysoki poziom uwilgotnienia dolin niewielkich śródleśnych rzek i innych śródleśnych zbiorników wodnych; chronić zabagnione drzewostany, a zwłaszcza olsy; popierać wsiedlanie i bytowanie bobrów na terenach leśnych.

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucopterus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku: zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy i zagłębień terenu okresowo wypełnianych wodą); osuszania śródpolnych zbiorników wodnych; niska udatność lęgów spowodowana przez drapieżniki (kruk, wrona siwa, sroka, lis, jenot, norka amerykańska) niszczące lęgi; odwiedzanie kolonii lęgowych przez zorganizowane grupy obserwatorów ptaków (niepokojenie rybitw w okresie lęgowym może niekorzystnie wpływać na przebieg lęgów).

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; w dolinach rzek utrzymać wysoki poziom wód gruntowych późną wiosną, zachować okresowo wypełniane wodą obniżenia i płytkie starorzecza; odstąpić od budowy (lub rozbudowy) sieci melioracyjnej; w przypadku istniejącej sieci melioracyjnej zahamować zbyt szybki odpływ powierzchniowy poprzez budowę zastawek na istniejących rowach melioracyjnych oraz zaniechanie udrażniania i pogłębiania rowów; zaprzestać osuszania śródpolnych zbiorników wodnych; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych; podjąć redukcję liczebności

drapieżników (lis, jenot, norka amerykańska, kruk, wrona siwa, sroka); zapewnić spokój wędrującym ptakom, przede wszystkim

na terenach większych koncentracji rybitw na śródlądziu, przez wyłączenie tych obszarów z użytkowania turystycznego i rekreacyjnego w okresie lipiec–październik; ograniczyć stosowanie pestycydów w rejonach bezpośrednio sąsiadujących z terenami lęgowymi rybitw.

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*. Zagrożenia. Utrata siedlisk lęgowych w wyniku: zmian reżimu hydrologicznego rzek, zmieniających częstość i długość zalewów w dolinach rzecznych; deniwelacji powierzchni dolin rzecznych (zasypywania starorzeczy); zalesiania nieużytków rolnych w dolinach rzek; niska udatność lęgów w wyniku: wzrostu intensywności ruchu turystycznego na plażach nadmorskich (ciągłe płoszenie wysiadujących ptaków, co prowadzi do większych strat w lęgach; wzrostu intensywności ruchu turystycznego na terenach nadrzecznych i jeziornych, szczególnie na wyspach, na których znajdują się kolonie lęgowe; spowodowana przez drapieżniki (kruk, wrona siwa, sroka, mewa srebrzysta, lis, jenot, norka amerykańska i inne łasicowate) niszczące lęgi; w okresie pozalęgowym: płoszenie przez ludzi (spacerowiczów i uprawiających sporty wodne) stad ptaków zbierających się na przybrzeżnych wyspach i plażach na odpoczynek (szczególnie niekorzystne przed wieczorem, gdy rybitwy gromadzą się na noclegowisku).

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; opracować i wdrożyć mechanizmy rekompensowania ekstensywnych metod gospodarowania na stawach rybnych (w tym tworzenia sztucznych, ziemnych wysp przy przebudowie stawów); usuwać nadmiernie rozwijającą się roślinność na wyspach, na których znajdują się kolonie lęgowe rybitw, poprzez wykaszanie, karczowanie i/lub kontrolowany wypas bydła w okresie połęgowym (nie wcześniej niż od połowy lipca); zaniechać zalesiania nieużytków rolnych w dolinach rzecznych; ograniczać dostęp ludzi do lęgów w okresie 1 kwietnia–31 lipca, w szczególności uniemożliwić dojazd samochodów na nadrzeczne łąki i pastwiska (ograniczenie nie powinno dotyczyć przedstawicieli społeczności lokalnych i powinno mu towarzyszyć wskazanie, w miarę potrzeby, alternatywnych miejsc biwakowania połączone z oznakowaniem, ułatwieniem dojazdu i zaopatrzeniem w podstawową infrastrukturę); podjąć redukcję liczebności drapieżników (lis, jenot, norka amerykańska, kruk, wrona siwa, sroka); zapewnić spokój wędrującym ptakom, przede wszystkim na terenach większych koncentracji rybitw (na wybrzeżu i śródlądziu), przez wyłączenie tych obszarów z użytkowania turystycznego i rekreacyjnego w okresie lipiec–październik; podjąć ochronę czynną poprzez tworzenie sztucznych miejsc gniazdowych w postaci pływających platform oraz niewielkich zadarnionych wysp na zbiornikach wodnych.

Uszatka błotna *Asio flammeus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: osuszania naturalnych siedlisk bagiennych i eksploatacji torfu; przekształcania pastwisk i półnaturalnych łąk w tereny orne; przeorywania i nawożenia łąk w celu uzyskania wysokowydajnych użytków zielonych; melioracji odwadniających połączonych z planowym zalesianiem lub stymulujących szybką sukcesję lasu; zajmowania nieużytków na cele związane z rekreacją, w tym pod zabudowę lotniskową.

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; użytkować doliny rzeczne zgodnie z dotychczasową ewidencją gruntów; w dolinach rzek utrzymać wysoki poziom wód gruntowych późną wiosną, zachować okresowo wypełnione wodą obniżenia i starorzecza; odstąpić od budowy (lub rozbudowy) sieci melioracyjnej; w przypadku istniejącej sieci melioracyjnej zahamować zbyt szybki odpływ powierzchniowy poprzez budowę zastawek na istniejących rowach melioracyjnych oraz zaniechanie udrażniania i pogłębiania rowów; odstąpić od planów zalesiania otwartych obszarów w rejonach gnieźdzenia się gatunku; w ramach ochrony czynnej podjąć próbę rekultywacji osuszonych torfowisk.

Włochatka *Aegolius funereus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: nadmiernej eksploatacji starszych drzewostanów i ograniczania powierzchni starodrzewu; eliminacji z lasu martwego drewna i obumierających drzew; upraszczania struktury drzewostanów - struktury gatunkowej (szczególnie usuwanie świerka), piętrowej (szczególnie usuwanie przestojów bukowych w litych świerczynach lub w otoczeniu podrostu bukowego) i wiekowej (odmładzanie drzewostanów).

Ochrona. Należy: chronić dzięcioła czarnego, którego dziuple stanowią podstawowe, naturalne miejsce gniazdowania włośchatki; podjąć ochronę zachowawczą jak największej powierzchni starych drzewostanów oraz utrzymanie odpowiedniej ilości starych drzew w lasach gospodarczych; drzewostany w wieku ponad 100 lat powinny stanowić nie mniej niż 20% ogólnej powierzchni lasów; przyjąć w gospodarce leśnej zasadę pozostawiania w trakcie trzebieży późnych wszelkich drzew dziuplastych, także martwych i zamierających; dążyć w hodowli lasu do tworzenia: drzewostanów wielopiętrowych, m.in. ze świerkiem w podroście; mozaiki siedlisk leśnych, zarówno pod względem wieku, jak i składu gatunkowego drzewostanu oraz przestrzeni otwartych; wywieszać budki lęgowe, które włośchatka chętnie zasiedla (powinno być stosowane w młodszych klasach wieku drzewostanu, poniżej 80-lat; tworzyć strefy ochronne o promieniu 50 m wokół zajętych dziupli, gdzie obowiązywałby całkowity zakaz prac leśnych na podobnych zasadach, jak w przypadku stref ochronnych dla innych gatunków w Polsce.

Lelek *Caprimulgus europaeus*. **Zagrożenia.** Utrata bazy pokarmowej (obniżenie liczebności dużych owadów) w wyniku: stosowania chemicznych środków ochrony roślin w okresie lęgowym (maj–sierpień) w rozległych kompleksach borowych zasiedlanych przez lelka; zamiany pastwisk na grunty orne; zalesiania odłogów.

Ochrona. Należy: pozostawiać w stanie nie zmienionym siedliska otwarte w obrębie lasów (polany, niezalesione wydmy i dolinki śródleśnych rzek, wrzosowiska); pozostawiać kępy starszych drzew wśród zrębów, stanowiące dogodne miejsca dziennego odpoczynku ptaków.

Zimorodek *Alcedo atthis*. **Zagrożenia.** Utrata siedlisk lęgowych w wyniku zmian reżimu hydrologicznego rzek oraz odlesiania brzegów rzek; wysoka śmiertelność dorosłych powodowana przez długie okresy niskich temperatur zimą; straty w lęgach powodowane przez: obfite deszcze w sezonie lęgowym, zatapiające nory wodą przesączającą się przez piaskowe podłoże; zatopienie nor umieszczonych nisko nad wodą, powodowane podniesieniem się poziomu wody w rzece (roztopy, regulacje śluzami i zaporami wodnymi); erozję skarp i brzegów wskutek ich oberwania się, przesuszania się podłoża lub penetracji ludzkiej; drapieżnictwem - lis, jenot i łasica; ludzi w wyniku prowadzonych prac, dłuższego przebywania w pobliżu nory lub celowego niszczenia gniazda.

Ochrona. Należy: poważnie ograniczyć plany zabudowy hydrotechnicznej dolin rzecznych i plany przekształceń reżimu hydrologicznego rzek; unikać wycinania drzew w linii brzegowej (w pasie do 10 m od brzegu rzeki lub zbiornika wodnego); wprowadzić zakaz usuwania drzew powalonych do wody na odcinkach rzek obfitujących w zimorodki (drzewa takie stanowią miejsca żerowania, odpoczynku i schronienia); wprowadzić korekty profilu skarp, które uległy erozji, wcześniej zasiedlanych przez zimorodka (utworzenie na skarpie pionowej ściany o powierzchni co najmniej 1,5x1,5 m spowodować może ponowne zajęcie stanowiska lub w siedliskach spełniających inne kryteria może stanowić dodatkowy czynnik zachęcający ptaki do wydrążenia nory; umieszczać sztuczne nory na obszarach spełniających kryteria siedlisk lęgowych poza dostępnością odpowiednich miejsc gniazdowych.

Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*. **Zagrożenia.** Utrata siedlisk w wyniku nadmiernej eksploatacji starszych drzewostanów i ograniczania powierzchni starodrzewu oraz wynikająca z eliminacji z lasu martwych i obumierających drzew.

Ochrona. Podjąć ochronę zachowawczą jak największej powierzchni starych drzewostanów oraz utrzymanie odpowiedniej ilości starych drzew w lasach gospodarczych (drzewostany w wieku ponad 100 lat powinny stanowić nie mniej niż 20% ogólnej powierzchni lasów; podjąć działania zmierzające do zatrzymania w lesie odpowiedniej ilości martwego i obumierającego drewna (drzewostany zasobne w martwe i obumierające drewno, chronione zachowawczo aż do stadium terminalnego, powinny stanowić co najmniej 5% powierzchni leśnej; przyjąć w gospodarce leśnej zasadę pozostawiania: w trakcie trzebieży późnych wszelkich drzew dziuplastych oraz pozostawiania na zrębach kęp starodrzewu. Dzięcioł czarny, jako jedyny w naszych lasach gatunek wykuwający duże dziuple, jest gatunkiem kluczowym dla funkcjonowania populacji wielu innych dziuplaków, m.in. gągoła, siniaka, włośchatki i innych zwierząt, dlatego jego ochrona ma znacznie szerszy aspekt biocenotyczny.

Fot. 101. Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: zmniejszania się powierzchni lasów liściastych, z dominacją lub współdominacją dębów, których wiek przekracza 80 lat; zwiększania stopnia izolacji lasów liściastych; usuwania z lasu drzew obumierających i martwych, charakteryzujących się obecnością starych dziupli oraz zainfekowanych przez grzyby.

Ochrona. Należy: zachować istniejące lasy liściaste oraz preferować dąb (rodzime gatunki) w trakcie przebudowy struktury gatunkowej drzewostanów; zachować ciągłość wiekową drzewostanu w lasach z dominacją dębów; pozostawiać w lesie drzewa obumierające i martwe (zarówno stojące, jak i leżące) oraz drzewa charakteryzujące się obecnością dziupli i hub (preferowane miejsca wykuwania dziupli).

Lerka *Lullula arborea*. Zagrożenia. Utrata siedlisk gniazdowych w wyniku: zalesiania piaszczystych obszarów sąsiadujących z lasami; zajmowania piaszczystych obszarów sąsiadujących z lasami pod budownictwo rekreacyjne i mieszkaniowe; niski sukces lęgowy w wyniku drapieżnictwa ze strony czworonożnych drapieżników (głównie lisa).

Ochrona. Należy: objąć specyficzne, suche grunty z rzadką roślinnością murawową, sąsiadujące z kompleksami leśnymi, programami rolnośrodowiskowymi promującymi utrzymanie takich siedlisk w stanie niezmienionym, rotacyjne odłogowanie, zaniechanie stosowania pestycydów oraz nawożenia mineralnego, wykluczenie planowych zalesień.

Jarzębatka *Sylvia nisoria*. Zagrożenia. Utrata siedlisk gniazdowych wskutek: urbanizacji i budowy dróg; niszczenia zarośli i zadrzewień w dolinach rzecznych; zmian krajobrazu rolniczego zachodzących wraz z intensyfikacją praktyk rolniczych, wyrażających się w zamianie użytków zielonych na grunty orne, likwidowaniu zadrzewień śródpolnych, zadrzewień i zarośli nad strumieniami, rowami i drogami, oczek wodnych, tzw. nieużytków, miedzi, wprowadzaniu monokultur i zwiększeniu stosowania chemicznych środków ochrony roślin i uprawy roli.

Ochrona. Należy: objąć ochroną doliny dużych rzek niżowych, a szczególnie przylegające do doliny zbocza wysoczyzn; zachować zadrzewienia wiklinowe w dolinach małych rzek i strumieni; zachować w krajobrazie rolniczym zadrzewienia i żywopłoty (szczególnie z krzewami kolczastymi) i oczka

wodne; wzbogacić krajobraz rolniczy w zadrzewienia z krzewami kolczastymi; zakładać nowe zadrzewienia śródpolne z nasadzeniami krzewów kolczastych (np. dzikiej róży, głogu i tarniny); tworzyć miejsca lęgowe dla jarzębatki (i innych gatunków ptaków) przez obsadzanie żywopłotami np. wiejskich cmentarzy i parków.

Muchołówka mała *Ficedula parva*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: nadmiernej eksploatacji starszych drzewostanów liściastych i ograniczania powierzchni starodrzewu; eliminacji z lasu martwego drewna i obumierających drzew.

Ochrona. Należy: podjąć ochronę zachowawczą jak największej powierzchni starych drzewostanów liściastych oraz zmierzać do utrzymania odpowiedniej ilości starych drzew w lasach gospodarczych; podjąć działania zmierzające do zatrzymania w drzewostanach liściastych odpowiedniej ilości martwego i obumierającego drewna (drzewostany zasobne w martwe i obumierające drewno, chronione zachowawczo aż do stadium terminalnego, powinny stanowić co najmniej 5% powierzchni leśnej); przyjąć w gospodarce leśnej zasadę pozostawiania w trakcie trzebieży późnych wszelkich drzew dziuplastych, a także pozostawiania kęp drzew o miękkim drewnie (brzoza, osika).

Wąsatka *Panurus biarmicus*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: osuszania obszarów podmokłych, spadku poziomu wód gruntowych oraz usuwania wodnej roślinności wynurzonej; intensyfikacji gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych; niekontrolowanego pozyskiwania trzciny na obszarach lęgowych wąsatki; wiosennego, nielegalnego wypalania szuwarów trzcinowych; wysoka śmiertelność osobników dorosłych w czasie surowych i długotrwałych zim; straty w lęgach powodowane przez drapieżniki, niekorzystne warunki atmosferyczne i zmiany poziomu wody.

Ochrona. Należy: opracować i wdrożyć: mechanizmy rekompensowania ekstensywnych metod gospodarowania na stawach rybnych (w tym: utrzymywania na stawach dużych płatów szuwaru trzcinowego); zasady przyjaznego ptakom pozyskiwania trzciny na zbiornikach wodnych; w dolinach rzek utrzymać wysoki poziom wód gruntowych, zachować okresowo wypełnione wodą obniżenia i starorzecza; wykluczyć osuszanie torfowisk i niecek jeziornych; podjąć redukcję drapieżników, zwłaszcza norki amerykańskiej i jenota; podjąć podtapianie przesuszonych szuwarów trzcinowych.

Gąsiorek *Lanius collurio*. Zagrożenia. Utrata siedlisk w wyniku: kurczenia się terenów lęgowych wskutek urbanizacji; intensyfikacji rolnictwa – scalania pól połączonego z likwidacją miedz, zadrzewień

śródpolnych i śródpolnych zbiorników wodnych (oczek) oraz intensywnym stosowaniem chemicznych środków ochrony roślin (likwiduje to miejsca gniazdowania oraz powoduje zanik populacji dużych chrząszczy i prostoskrzydłych, stanowiących główny składnik diety. Ostatnio coraz poważniejszym zagrożeniem są porzucane na polach i łąkach plastikowe i sztalowe sznurki, wykorzystywane przez ptaki do budowy gniazda. Niekiedy stanowią one całą wyściółkę wnętrza gniazda. Pisklęta w takim gnieździe zaplątują się w sznurki i giną.

Ochrona. Należy: zachować istniejące zadrzewienia śródpolne i utrzymać w nich kolczaste krzewy; zakładać nowe zadrzewienia śródpolne z nasadzeniami krzewów kolczastych (np. dzikiej róży, głogu i tarniny); zastąpić sznurki plastikowe, stosowane w praktykach rolniczych, sznurkami wykonanymi z innego materiału, podlegającego biodegradacji; ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony

roślin; podjąć ochronę czynną w postaci przygotowywania miejsc zdobywania pokarmu, np. przez wykaszanie w terytoriach gąsiorka płatów wysokiej roślinności zielnej o powierzchni kilku m².

Ssaki

Wydra *Lutra lutra*. Zagrożenia. Kłusownictwo na stawach hodowlanych i kolizje z pojazdami w okresie zimowych wędrówek. Ginięcie wydr w sieciach rybackich. Brak ryb w śródleśnych rzekach oraz likwidacja bagien są głównymi czynnikami ograniczającymi liczebność gatunku w Polsce.

Ochrona. Chroniąc bobra i jego terytoria w szerokim zakresie, pośrednio tworzą się dogodne warunki dla wydr, ograniczając szkody wyrządzane przez ten gatunek na stawach hodowlanych. Stosunkowo

czyste wody rzek śródlęśnych powinny być utrzymane w swym naturalnym charakterze i zarybiane. W obrębie stawów hodowlanych należy zarybiać wszystkie cieki. Stawy po eksploatacji torfu, obszary bagienne i cieki tylko częściowo zamarzające powinny być chronione szczególnie, jako miejsca zdobywania pożywienia w okresach ciężkich zim.

3.6. Kolekcje fauny

Jedyna stwierdzona kolekcja fauny to 13 sztuk poroży jeleni znajdujące się na stacji BP w Ustroniu Morskim.

Fot. 102. Kolekcja zbiorów faunistycznych na stacji paliw

3.7. Waloryzacja zasobów fauny Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego

Uwarunkowania ochrony przyrody w odniesieniu do waloryzacji fauny zostały przedstawione w rozdziale 5 niniejszego opracowania dotyczącym ochrony przyrody nadmorskiego obszaru funkcjonalnego.

3.8. Miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych

Na terenie całego obszaru brak jest czynnych stref gatunków zwierząt podlegających ochronie strefowej. W latach wcześniejszych do lęgów w obszarze opracowania przystępowały bielik, bocian czarny i włośchatka. Z uwagi na obserwacje w sezonie lęgowym 2014 r. bielika, orlika krzykliwego i kani rudej nie wyklucza się obecności czynnych gniazd, co wymaga weryfikacji w

terenie. Prawdopodobnie stanowiska lęgowe ww. gatunków znajdują się na terenie Kołobrzесьkiego i Łasińskiego Lasu. Również stanowisko żółwia błotnego na stawach leśnych na wschód od Dźwirzyna wymaga weryfikacji.

3.9. Plany zagospodarowania przestrzennego oraz inne dokumenty w zakresie planowania przestrzennego i zagospodarowania w świetle waloryzacji fauny

Należy objąć ochroną prawną obiekty i obszary wskazane w opracowaniach planistycznych dla przedmiotowego obszaru w wersji zakresie zaproponowanym w niniejszym opracowaniu. Dla zaproponowanych obszarów chronionych należy sporządzić szczegółową dokumentację przyrodniczą, a następnie w aktach powołujących określić zakazy i wskazania konserwatorskie. Zakazem zabudowy powinny być objęte użytki ekologiczne, rezerwat (proponowany), inne obszary cenne przyrodniczo w tym grunty leśne, zadrzewienia śródpolne i przydrożne, podmokłe łąki i inne tereny podmokłe, zabagnione oraz wszelkie oczka wodne.

Istotnym problemem dla fauny jest sukcesywne rozprzestrzenianie się zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, szczególnie poza granicami istniejącej zwartej zabudowy. Tereny otwarte (pola, łąki, nieużytki) nie zawsze stanowią miejsca istotne do rozrodu cennych gatunków zwierząt. Są one jednak dla wielu zwierząt, w tym lęgowych na terenach wyłączonych z zagospodarowania, ważnym miejscem żerowiskowym zarówno podczas lęgów, migracji wiosennej i jesiennej oraz zimowania. Badania przedrealizacyjne i porealizacyjne na planowanych i istniejących farmach wiatrowych wskazują na istotne znaczenie terenów użytkowanych rolniczo dla awifauny - różne w różnych okresach fenologicznych. Pola uprawne są miejscem koncentracji niekiedy bardzo licznych stad m.in. gęsi, łabędzi, żurawi, ptaków siewkowatych, krukowatych, gołębi, mew oraz drobnych ptaków wróblowatych. Stanowią też żerowisko i miejsce stałego bytowania gatunków łownych - saren, dzików, zajęcy, lisów, bażantów czy kuropatw.

Na użytkach zielonych należy prowadzić ekstensywną gospodarkę łąkową - koszenie, wypas - oraz przywrócić użytkowanie kośne na nieużytkowanych łąkach. Terminy koszenia powinny być dostosowane m.in. do okresu rozrodu derkacza.

Nie przerywać istniejących korytarzy ekologicznych, a w przypadku konieczności ich przerywania (inwestycje liniowe - drogi, tory kolejowe, linie napowietrzne) należy zastosować stosowne środki minimalizujące (oznakowanie napowietrznych linii, przejścia i przepusty dla zwierząt, płotki dla płazów).

Nie zalesiać terenów istotnych dla fauny - miejsc rozrodu i żerowania.

Wykonać nasadzenia śródpolne krzewów i drzew gatunków rodzimych - jako nowe nasadzenia oraz uzupełnienie luk w zadrzewieniach pasowych - w celu zwiększenia bioróżnorodności na terenach użytkowanych rolniczo.

W odniesieniu do wód powierzchniowych należy utrzymywać na nich różnorodność siedliskową, odcinkowe tworzenie warunków do spontanicznego kształtowania się koryta, zakazać grodzenia strefy brzegowej w celu umożliwienia zwierzętom swobodny dostęp do wody i migrację. Na rzekach wszelkie urządzenia hydrotechniczne powinny być wykonane w sposób umożliwiający przemieszczanie się ryb.

Tereny znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie większych kompleksów leśnych powinny być wyłączone z zabudowy, której sąsiedztwo powoduje zwiększoną penetrację, zaśmiecanie, niszczenie siedlisk stanowiących miejsce rozrodu i bytowania fauny. Rozsądne udostępnianie lasów mieszkańcom i turystom - odpowiednie zagospodarowanie rekreacyjno-edukacyjne (w tym przenośne toalety na parkingach leśnych czy miejscach odpoczynku), ograniczające penetrację terenów najcenniejszych przyrodniczo oraz minimalizujące dewastację gruntów leśnych. Zachować w stanie zbliżonym do naturalnego śródleśne zbiorniki i cieki wodne. Nie zalesiać śródleśnych łąk, bagien, nieużytków i niewielkich luk w drzewostanie. Nie stosować zrębów zupełnych.

Oznakować drogi publiczne będące miejscami najintensywniejszych wędrówek ptaków m.in. odcinek leśny wzdłuż Ekoparku, droga Ustronie Morskie - Wieniotowo, droga Ustronie Morskie - Malechowo, droga Kukinia - Rusowo, cała wieś Rusowo i Stramniczka.

Na poboczach dróg, szczególnie o dużym natężeniu ruchu kołowego, stosować mieszanki traw mało atrakcyjne jako pokarm dla zwierzyny łownej.

W przypadku stosowania ekranów dźwiękochłonnych przy inwestycjach drogowych należy:

1. Naklejać na ekrany po zewnętrznej stronie drogi pionowe czarne lub białe paski taśmy, o szerokości 2 cm w odległości nie większej niż 10 cm od siebie. Nie powinny być one węższe niż 2 cm, ponieważ wpływa to na wzrost kolizji. Powinna to być taśma dobrej jakości, trwała i odporna na zmienne warunki atmosferyczne. Dzięki tej metodzie liczba zderzeń jest mniejsza o ponad 80%. Nie mogą to być linie poziome, gdyż są zdecydowanie mniej skuteczne.
2. Zalaminować folię z nadrukowanymi poziomymi czarnymi liniami o szerokości 2 mm w odległości 28 mm od siebie. Zaletą tego typu rozwiązania jest również fakt niskiego pokrycia powierzchni tafli przez wzór, w związku z czym ich stosowanie ma dobry odbiór społeczny.
3. Stosować na ekranach wzór w postaci czarnych kropek średnicy 0,8 cm w odległości 14 mm od siebie, całkowicie pokrywający szybę, naniesiony metodą sitodruku (97,5%) – bardzo skuteczna.
4. Stosować pionowe linie (w odległości i szerokości jak w punkcie 2) złożone z kropek czarnych lub czarnych i pomarańczowych. Eksperymenty wykazały ich bardzo wysoką skuteczność – 97,6-94,4%.
5. Zastosować folię samoprzylepną One Way Vision. Folia ta ma strukturę podobną do plastra miodu, posiada cienkie ściany z przezroczystymi otworami. Tworzy efekt lustra weneckiego. Przeznaczona jest do nadruków solwentowych. Dzięki perforacji umożliwia oglądanie nadrukowanej grafiki z jednej strony, w minimalny sposób ogranicza dostęp światła z drugiej strony. Ponieważ folia ma zastosowanie zewnętrzne, a grafiki na niej drukowane dają możliwość prezentacji produktów lub firm, ekrany akustyczne mogą być wykorzystywane jako swoiste powierzchnie reklamowe.

Z uwagi na bardzo duże znaczenie znacznej części terenu będącego przedmiotem opracowania dla awifauny (lęgowej, migrującej i zimującej) oraz chiropterofauny, jak również mając na względzie otoczenie obszaru niniejszego opracowania licznymi funkcjonującymi i planowanymi farmami wiatrowymi nie wskazane jest lokalizowanie na nim elektrowni wiatrowych. Obecność w obszarze opracowania gatunków zakwalifikowanych do grupy ptaków o wysokim i bardzo wysokim ryzyku kolizji z turbinami - bocian biały, krzyżówka, kania ruda, bielik, błotniak stawowy i łąkowy, myszółów, pustułka, śmieszka, mewa siwa i srebrzysta, rybitwa czubata, rzeczna, jerzyk, skowronek, kruk, potrzęsacz - stwarza poważne zagrożenie dla realizacji farm wiatrowych. Z uwagi na znaczną powierzchnię zajmowaną przez duże farmy fotowoltaiczne, co związane jest z ograniczeniem powierzchni terenów otwartych, ich lokalizacja w nadmorskim obszarze funkcjonalnym jest również nie wskazana.

Przy pracach związanych z termomodernizacją budynków należy wykonać ekspertyzę przyrodniczą stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy.

3.10. Podsumowanie

Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona w obrębie Gminy Miasto Kołobrzeg, Gminy Kołobrzeg oraz Gminy Ustronie Morskie w 2014 r. uzupełniona danymi z literatury oraz stron internetowych dostarczyła bogatych informacji o jej walorach faunistycznych. W obszarze Kołobrzegu zlokalizowano cenne faunistycznie obszary, dla których zaproponowano formy ochronne.

Obszar trzech gmin stanowi obszar o dużych walorach faunistycznych. Wpływ na to ma obecność na terenie parków, lasów i mokradeł. Największe walory faunistyczne, zwłaszcza awifaunistyczne skupiają się na terenie użytku ekologicznego „Ekopark Wschodni”, stawów w Głowaczewie, w rejonie jez. Resko a także obecność na terenie gminy m.in. lasów i mokradeł. O bogactwie fauny świadczą stwierdzone cenne gatunki zwierząt m.in. bąk, derkacz, błotniak stawowy, żuraw, rybitwa rzeczna, dzięcioł czarny, zimorodek, jarzębatka, muchołówka mała, gąsiorek, ciosa, głowacz białopłetwy, koza, łosoś, minóg rzeczny, piskorz, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, czerwonończyk nieparek i pachnica dębowa. Dotychczasowy stan rozpoznania fauny w gminie był stosunkowo dobry.

Na obszarze Gminy Miasta Kołobrzegu opisano:

- prawie 240 gatunków bezkręgowców;
- 16 gatunków płazów i gadów,
- niemal 230 gatunków ptaków,
- 43 gatunki ssaków,
- ponad 30 gatunków ryb i minogów.

Na obszarze Gminy Kołobrzeg opisano:

- ponad 170 gatunków bezkręgowców;
- 12 gatunków płazów i gadów,
- niemal 200 gatunków ptaków,
- ponad 30 gatunków ssaków,
- 25 gatunków ryb i minogów.

Na obszarze Gminy Ustronie Morskie opisano:

- ponad 200 gatunków bezkręgowców;
- 13 gatunków płazów i gadów,
- prawie 130 gatunków ptaków,
- 26 gatunków ssaków.

Dla gatunków cennych podano główne zagrożenia oraz wskazania ochronne. Ponadto w rozdziale 3.7. wskazano ogólne zalecenia związane z ochroną fauny.

Uzupełnienia stanu wiedzy wymaga:

- szczegółowe rozmieszczenie wszystkich stanowisk lęgowych gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej,
- szczegółowe rozmieszczenie wszystkich miejsc rozrodu gatunków z Załącznika II Dyrektywy

4. Przyroda nieożywiona i krajobraz

4.1. Geologia

Gmina Miasto Kołobrzeg znajduje się na wschodnim skłonie antykliny Kołobrzegu, która jest wysoko wypiętrzoną strukturą permo-mezozoiczną pociętą siecią uskoków. Struktura ta kontynuuje się pod dnem Bałtyku. W jądrze antykliny odsłaniają się na powierzchni podczwartorzędowej utwory jury dolnej (domer, toars) i środkowej (aalen-bajos) na głębokości 25-50 m p.p.m.. Są to piaski i piaskowce z wkładkami mułowców, iłów, sydereytów i węgli. Wschodnie skrzydło antykliny morskie osady jury środkowej wykształcone, jako piaskowce chlorytowe, mułowce, iłowce z syderytami, oraz zlepieńce. W rejonie Podczela i Bagicza odsłaniają się w podłożu czwartorzędu osady wapienno-margliste jury górnej (oksford, kimeryd).

Wody mineralne ujmowane dla celów leczniczych są ściśle uwarunkowane od struktury antykliny Kołobrzegu. Są one podstawowym surowcem leczniczym decydującym o walorach uzdrowiskowych Kołobrzegu. Są to reliktowe wody mezozoiczne, a odnawianie ich zasobów następuje drogą ascenzji wód słonych z poziomu triasowego i cechsztyńskiego wzdłuż linii tektonicznych. Wody te są izolowane od powierzchni i posiadają utrudniony kontakt z wodami infiltracyjnymi. W profilu osadów czwartorzędowych o miąższości 40-50 m występują trzy poziomy glacialne reprezentujące zlodowacenie Odry, Warty i Wisły. Są to kompleksy glin zwałowych, osadów zastoiskowych i wodnolodowcowych. Najmłodsze gliny zwałowe zlodowacenia Wisły budują wysoczyznę morenową. W stropie glin zwałowych występują często lodowcowe piaski gliniaste oraz piaszczysto-mułkowe osady jeziorne i organiczne (torfy, namuły), wypełniające różnej wielkości zagłębienia wytopiskowe po martwym lodzie. W obrębie doliny przymorskiej (dolina marginalna wód roztopowych) fragmentarycznie na powierzchni terenu, a przeważnie pod pokrywą torfów występują piaski i żwiry wodnolodowcowe, których geneza wiąże się z późnoglacialnym odpływem wód roztopowych i inicjalnym etapem tworzenia się sieci rzecznej. W obrębie równiny jeziornej na zachód od Kołobrzegu występują piaski z domieszką humusu podścielone serią mułkowo-ilastą z cienkimi wkładkami namułów organicznych. Akumulacja tych osadów rozpoczęła się u schyłku plejstocenu (zagłębienia po martwym lodzie) i kontynuowała się w holocenie. W okresie litorynowym w wyniku podniesienia się poziomu morza zostały zalane najniżej położone obszary w rejonie ujścia Parsęty. Powstały wówczas mułki i ily jeziorne. W okresie subborealnym i subatlantyckim miała miejsce intensywna akumulacja torfów oraz zasypywanie jezior i osadów przez powoli i ustawiczne przemieszczającą się wraz z cofaniem brzegu akumulację eoliczną. We wschodniej części miasta osady jeziorne występują pod warstwą nasypów mineralnych na głębokości od 4,0 do 14,0 m. Wzdłuż wybrzeża uformował się wąski pas osadów akumulacji eolicznej budujących nadmorski wał wydmy oraz pokrywy piasków eolicznych stopniowo przemieszczające się ku południowi i zasypujące płytkie torfowiska. W ujściowym odcinku doliny Parsęty rozwinęły się tarasy zalewowe zbudowane z piasków drobnoziarnistych przewarstwionych mady. Mady reprezentują typ facji powodziowej. Ich geneza wiąże się ze zjawiskiem cofki powodującej wlewy odmorskie w ujściowym odcinku rzeki. Podobną sytuację można obserwować w rejonie Radzikowskiego Przedmieścia, gdzie w wyniku silnych powodzi nastąpiło rozmycie wału i zalanie najniżej położonych obszarów. Miąższość osadów facji powodziowej dochodzi do 2 m. W strefie powodziowej w obrębie doliny Parsęty występują niewielkie wydłużone pagórki piaszczyste - nasypy powodziowe. Budują je piaski drobnoziarniste z domieszką różnoziarnistych o miąższości do 2 m. Przymorską dolinę wód roztopowych wypełniają torfy. Osady te występują również w obrębie zagłębień i niecek wytopiskowych na wysoczyźnie, na równinie jeziornej i tarasie zalewowym w dolinie Parsęty.

Gmina Kołobrzeg leży na styku dwóch głównych geologicznych jednostek strukturalnych Europy, do których należą: prekambryjska platforma wschodnioeuropejska oraz paleozoiczna platforma zachodnioeuropejska (paleozoiczna).

Według podziału geologicznego na jednostki strukturalne obszar gminy położony jest w północno-wschodniej części wału pomorskiego w granicach bloku Kołobrzegu. Antyklina Kołobrzegu stanowi najbardziej wydźwignięty obszar. Zachodnie skrzydło antykliny opada w kierunku synkliny trzebiatowskiej

Powstanie wału pomorskiego związane jest z permskimi fazami orogenezy waryscyjskiej, które doprowadziły do przebudowy paleogeograficznej środkowej Europy oraz ruchami górotwórczymi w erze mezozoicznej – fazą starokimeryjską na przełomie triasu i jury oraz fazą młodokimeryjską na przełomie jury i kredy. Spowodowały one powstanie uskoków na platformie paleozoicznej. Na omawianym obszarze znajdował się wtedy zbiornik sedimentacyjny, którego dno wykazywało tendencje do okresowego obniżania się i wydźwigania, czego efektem są naprzemianległe osady głębokiego morza i utworów szelfowych. Wypiętrzanie wału środkowopolskiego rozpoczęło się pod koniec kredy. Nasilenie ruchów na przełomie kredy i paleogenu spowodowało wzmożone procesy denudacyjne, w efekcie czego odsłonięte zostały utwory jurajskie. Procesy te zachodziły także w późniejszych okresach, czego wynikiem jest brak osadów trzeciorzędowych.

Prawie cały teren **Gminy Ustronie Morskie** to północny, zdenudowany skłon wysoczyzn morenowych, silnie poprzecinany jest południkowym i równoleżnikowym systemem pradolin i dolin rzecznych, na obszarze której zaznaczyły się pojedyncze wzgórza moren czołowych. Pod względem budowy geologicznej tą część moreny dennej budują przede wszystkim gliny zwałowe, miejscami występują utwory wolnolodowcowe, tj. żwiry, piaski i iły zastoiskowe. Wyjątek stanowi równina bagienna będąca niziną nadmorską.

W okresie holocenu miała miejsce intensywna akumulacja pokładów torfów oraz zasypywanie jezior i osadów już utworzonych przez powoli i ustawiczne przemieszczające się wraz z cofaniem brzegu, utwory eoliczne. W wyniku tego ostatniego procesu wzdłuż wybrzeża uformował się wąski pas osadów akumulacji eolicznej budujący nadmorski wał wydmy.

Z tego też okresu pochodzą torfy niskie zalegające na powierzchni ponad tysiąca hektarów przymorskiej doliny wód roztopowych, rozciągającej się pomiędzy Ustroniem Morskim a Kołobrzegiem. Wśród tych torfów niskich, tuż przy granicy z Ustroniem Morskim, są pokłady torfów borowinowych, głównie budowanych przez torfy turzycowo – olchowe oraz turzycowo - mszyste, służące obecnie celom balneologicznym. Pod nimi znajdują się pokłady gytyi. Osady torfów niskich występują również w obrębie zagłębień i niecek wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej.

W obrębie obniżen terenowych, w tym przede wszystkim w dolinach rzecznych oraz w innych obniżeniach terenowych występują głównie utwory holocenne wykształcone w postaci torfów, osadów i piasków rzecznych. Torfy występujące w szerokich dnach pradolin zalegają najczęściej na piaskach ze żwirami.

4.2. Geomorfologia i rzeźba terenu

Gmina Miasto Kołobrzeg położona jest w brzeżnej części wybrzeża Trzebiatowskiego (do ujścia Parsęty). Dalej na wschód rozciąga się obszar Wybrzeża Słowińskiego. Obszar ten ciągnie się 11,5km w kierunku wschód – zachód oraz ok. 5km w kierunku północ - południe.

Najniższy punkt miasta stanowi brzeg morski, najwyższy zaś wzgórze w południowo-wschodniej części miasta (okolice Stramnicy), przekraczające 30m n.p.m.

Przeważającą cechą krajobrazu okolic Kołobrzegu jest rozczłonkowanie wysoczyzny morenowej na szereg wysp plejstocennych „zatopionych” w osadach akumulacji organogenicznej („kępy wysoczyznowe” Zieleniewa, Budzistowa, Bagicza). Na północy wysoczyzna kończy się przeważnie klifem lub pasem niewysokich wydym nadmorskich. Zachodnia część miasta położona jest w obrębie płaskiej równiny jeziornej rozciągającej się od Kołobrzegu w kierunku Dźwirzyna. Jest ona pozostałością litorynowego jeziora przybrzeżnego rozwiniętego w obrębie rozległej późnoglacialnej niecki wytopiskowej. Powierzchnia równiny wznosi się na wysokość do 5 m n.p.m., w jej

przegłębieniach występują osady bagienne i torfy powstałe na etapie zarastania jeziora. Jezioro to zaczęło zarastać w wyniku zasypywania go przez osady eoliczne stale przemieszczającej się ku południowi akumulacji wydymowej. Obszar torfowiska okolic Kostrzewna jeszcze w ubiegłym wieku zajmowało jezioro Czarne leżące w obrębie tzw. „Błot Kołobrzeskich”, których powierzchnia wynosiła 2300 ha. Powierzchnia niecki dawnego jeziora wznosi się na wysokość 0,5-1,5 m n.p.m. (punktowo notowane kilkucentymetrowe depresje). Tzw. „Błota Kołobrzeskie” jeszcze w końcu XIX wieku w dużej mierze były zajęte przez bagna i podmokłości. Teren ten odwadnia rów grzybowski oraz sieć mniejszych rowów melioracyjnych.

Jezioro-bagienną depresję Grzybowa oddziela od morza wąski (50-200 m) wał wydymowy o wysokości 1-7 m n.p. plaży. Składa się on z 2-3 równoległych wałów wydymowych. Zaplecze wału wydymowego charakteryzuje się występowaniem płytkiego zwierciadła wód gruntowych o dość znacznej (do 1,5 m) amplitudzie wahań rocznych. Praca przepompowni w Grzybowie i Korzystnie powoduje, iż tereny te pozostają suche. Przy wysokich stanach wód Bałtyku i maksimach opadowych poziom wód gruntowych znacznie się podnosi, tworzą się rozległe rozlewiska z podsiąkania. Zjawisko to zagraża stabilizacji wału wydymowego grożąc jego przerwaniem i powodzią sztormową. Nadmorski wał wydymowy z podcięciem klifowym o wysokości 1-4 m posiada zabudowę biologiczną. W podstawie wału wydymowego pojawiają się wychodnie torfów, a w podbrzeżu i na plaży występują toczące torfowe o dużych rozmiarach. Tempo abrazji (cofanie się linii brzegowej) na wydymowo-aluwialnym odcinku brzegu niziny Grzybowa ocenia się od kilku do 30 cm w skali roku. Szerokość nadmorskiego wału wydymowego zwiększa się w rejonie portu do 250 m, by ponownie zmniejszyć się na wschód od ujścia Parsęty. Wysokości pagórków wydymowych dochodzą do 8-10 m n.p.m.

Na wschód od doliny Parsęty płaski obszar miasta zajmują nasypy, a wzdłuż wybrzeża rozciąga się wąski wał wydymowy wznoszący się od 3 do 6 m n.p.m.. Ujście Parsęty zabudowane jest obiektami portu towarowego, rybackiego i wojennego. Wzdłuż kanału portowego rozciąga się strefa terenu przemysłowo-składowego z nadbrzeżami i linią kolejową. Uregulowane koryto rzeki posiada szerokość 60-100 m, a jego głębokości wynoszą 5-8 m. Parsęta, jako jedyna z rzek przymorza posiada niewielką deltę, której stożek sypany jest w morze, a na lądzie pozostaje pod pokrywą osadów eolicznych i nasypów. Na tym odcinku wykształciły się tarasy zalewowe i akumulacyjne. Taras zalewowy ciągnie się po obu stronach rzeki osiągając wysokość 2 m. W części południowej miasta (w rejonie Budzistowa) ogranicza go wyraźna krawędź erozyjna. Taras budują mady, torfy i piaski rzeczne. Niewielkie wydłużone pagórki piaszczyste występujące w jego obrębie to nasypy powodzi.

Na wschód od Kołobrzegu linia brzegowa kilkakrotnie przecina płaskie wyspy wysoczyznowe tworząc niewysoki klif. Występujące między wyspami zabagnione niecki i rynny odcięte są przez niewysoki i wąski wał wydymowy. Cieki odwadniające bagna mają ujścia do morza przebite pod wydymami. Wysoczyzna morenowa wschodniej części miasta położona na wysokości 7-8 m n.p.m. przechodzi bez wyraźnych krawędzi w przymorską dolinę wód roztopowych. Dno doliny zajęte jest przez torfowiska, których powierzchnia układa się na wysokości od 1,1 m n.p.m. w części zachodniej do 2,5 m n.p.m. pomiędzy Podczelem a Bagiczem. Nachylenie dna doliny wskazuje na odpływ wód ekstraglacjalnych ku dolinie Parsęty. W rejonie Podczela w obrębie doliny znajduje się niecka słonych torfowisk Solnego Bagna. Uroczysko to oddziela od nadbałtyckiej plaży bardzo wąski i niski wał wydymowy o wysokości 2-5 m n.p. plaży grożący przerwaniem nie tylko przy wysokich stanach morza, lecz przede wszystkim przy podtopieniu przez podniesienie zwierciadła na torfowisku. Stojąca na torfowisku woda znajduje się na poziomie 0,7-1,2 m n.p.m., przesiąka przez podłoże wału i infiltruje w osady plaży. Wielkość wysięków ocenia się na poziomie 10 dm³/min. i na długości 100 m wzdłuż korony wału.

Kępa wysoczyznowa Bagicza to obszar wysoczyzny moreny dennej wznoszącej się na wysokość 6-9 m n.p.m. kończący się klifem od strony morza. Silnie zniszczony jest pas brzegowy na wysokości dawnego lotniska. Obszar ten po wycofaniu się w roku 1995 jednostki wojskowej Armii Rosyjskiej oczekuje na właściwe zagospodarowanie a zdewastowane obiekty mieszkalne i obsługi naziemnej lotniska zostają przekształcane w osiedle mieszkaniowe i tereny składowe.

Przylegająca od południa do doliny wód roztopowych wysoczyzna morenowa reprezentuje morenę denną płaską przechodzącą w kierunku południowym w morenę pagórkowatą koszalińskiej strefy marginalnej. Strefę tą tworzą liczne pagórki, pomiędzy którymi występują zagłębienia bezodpływowe wypełnione torfami i namułami oraz drobne dolinki erozyjno-denudacyjne rozcinające krawędź wysoczyzny. Wysokości pagórków dochodzą do 33,0 m n.p.m. w rejonie Budzistowa, Stramnicy i Zieleniewa. Ze względu na swoje warunki topograficzne kępa Budzistowa była miejscem lokalizacji wczesnośrednio-wiecznego grodu kołobrzeskiego.

Na wschód od ujścia Parsęty obszar brzegu jest umocniony na całej długości masywną opaską ochronną stanowiącą ochronę nadmorskiej promenady (ścianka Larsena z betonowym cokółem) z narzutem gwiazdobloków do 1 m ponad górną krawędź ścianki. Narzut gwiazdobloków posiada miejscami szerokość 5-6 m. Na zapleczu wał wydmy o wysokości 2-5 m z podciosem klifowym. Ostonę brzegu stanowi zespół drewnianych ostróg, falochrony portowe oraz ciężka konstrukcja mola. Plaża i podbrzeże na wschód od falochronu portowego jest sztucznie zasilana urobkiem z pogłębiania toru podejściowego do portu.

Gmina Kołobrzeg

Przeważający wpływ na obecny charakter rzeźby oraz wykształcenie osadów czwartorzędowych Pomorza a w tym także gminy Kołobrzeg wywarł zespół czynników związanych bezpośrednio lub pośrednio z głębokimi zmianami klimatu jakie miały miejsce w plejstocenie. Ich najbardziej znaczącym w skutkach efektem było kilkakrotne powstanie, a następnie zanik lądolodu, który co najmniej czterokrotnie objął swoim zasięgiem obszar Pomorza. Poszczególne lądolody całkowicie lub częściowo usuwały starsze osady, nanosząc na powierzchnię terenu własną pokrywę osadową oraz modelując jej ukształtowanie. Okresy zlodowaceń (glacjały) przeplatały się z okresami ocieplenia klimatu (interglacjały). Osady czwartorzędowe budujące podłoże gminy Kołobrzeg to przede wszystkim utwory lodowcowe (glacialne) i wodnolodowcowe (fluwioglacialne) a więc związane z okresami zlodowaceń. Najmłodszą serię osadów stanowią utwory wieku holocenńskiego.

Najstarszymi osadami czwartorzędownymi podłoża gminy są występujące punktowo, gdyż wyłącznie w obniżeniach stropu jury gliny zwałowe zlodowacenia południowopolskiego oraz wcinające się w nie piaski rzeczne interglacjału mazowieckiego. Gлина lodowcowa, zwana również morenową lub zwałową jest najbardziej charakterystycznym osadem o genezie lodowcowej. Powyżej zalegają osady związane z kolejnym okresem lodowcowym, ze zlodowaceniem środkowopolskim. Należą do nich serie glin zwałowych przedzielone piaskami i żwirami wodnolodowcowymi. Utwory te stanowią już jednolitą warstwę, o miąższości sięgającej 40 metrów. Gliny zwałowe zlodowacenia środkowopolskiego przykrywają wszystkie starsze niż zalegające osady. Ich strop znajduje się na głębokości od 25 m p.p.m. do 10 m n.p.m. Zalegają na nich osady najmłodszego zlodowacenia, czyli zlodowacenia północnopolskiego. Okres recesji lądolodu zlodowacenia północnopolskiego (tzw. fazy pomorskiej) to czas, w którym powstały serie osadów powierzchniowych budujących bezpośrednio podłoże gminy. Osady te odśladają się na powierzchni w wielu miejscach, zwłaszcza na obszarach wysoczyznowych. Jest to również czas formowania się zasadniczych cech rzeźby terenu na obszarze gminy. Zanik lądolodu fazy pomorskiej rozpoczął się około 15 000 lat temu. Deglację obszaru Pobrzeża, a więc również i gminy należy wyobrazić sobie jako stopniowe cienienie pokrywy lądolodu, którego miąższość przekraczała tutaj 500 metrów. Na powierzchni lądolodu tworzył się system odpływu wód roztopowych, którego głębokie doliny dość szybko osiągały dno lądolodu. W ten sposób powstawały wielkie izolowane płyty martwego lodu, które pod przykryciem osadów topniały bardzo powoli i mogły przetrwać nawet 3000 lat dłużej. Jest to tzw. arealny typ deglacji. W podłożu topniejącego lądolodu gromadziły się znaczne ilości glin lodowcowych, które pokrywały niemal jednolitą warstwą cały obszar gminy. Zdeponowane w ten sposób serie glin budują obecne wysoczyzny morenowe, rysujące się wyraźnie w morfologii terenu gminy, jako obszary wyniesione względem rozcinających je obniżień dolinnych. Gлина lodowcowa ostatniego zlodowacenia to osad brązowy, szarobrązowy, brunatny miejscami zielonawobrązowy, słabo zwięzły. Jej miąższość może dochodzić do 20 metrów, choć na ogół mieści się w przedziale 5 –

12 metrów. W obrębie gliniastych wysoczyzn powszechnie występują piaski i żwiry lodowcowe. Są one zwykle różnoziarniste, ze żwirem i głazikami, często zaglinione. Miąższość tych osadów wynosi na ogół 1-2 m. Osady te występują w formie płatów, zwłaszcza na południe od Kołobrzegu i w mniejszych ilościach we wschodniej części miasta. Innym charakterystycznym osadem schyłkowej części zlodowacenia są piaski, mułki i ily jeziorne. Powstawały one tam, gdzie wytapiające się z lądolodu lub brył martwego lodu wody, w wyniku utrudnionego odpływu gromadziły się tworząc liczne, zwykle niewielkie jeziora. Zawarty w tych wodach materiał okrucowy ulegał sedymentacji na dnie owych zbiorników jeziornych. W otoczeniu pradoliny na powierzchni odsłaniają się również osady rzeczne. Reprezentują je piaski drobno i średnioziarniste z wkładkami mułków oraz piaski ze żwirem. Osady te są również związane z recesją lądolodu oraz częściowo z okresem późniejszym, lecz jeszcze nie holoceni. W pojedynczych miejscach na bardzo ograniczonym obszarze występują na terenie gminy osady pagórków kemowych. Powstały one w wyniku gromadzenia się materiału transportowanego przez lądolód w szczelinach lądolodu, albo pomiędzy sąsiednimi płatami lodowymi. Pochodzą zatem z okresu, gdy obszar gminy znajdował się jeszcze pod przykryciem lądolodu. Kemy uformowane są w postaci pagórków i wzniesień różnego kształtu, często wydłużone. Pagórki kemowe są często spotykane na Równinie Gryfickiej.

Przebieg pradoliny na obszarze gminy jest bardzo zmienny. Początkowo we wschodniej części gminy, pradolina przebiega na linii wschód-zachód i jest wąska. Kołobrzeg omija szerokim łukiem, przyjmując na krótkim odcinku południkowy bieg. Ten fragment pradoliny wykorzystuje obecnie Parsęta. Następnie na południe od Zieleniewa, pradolina ponownie przyjmuje bieg ku zachodowi, znacznie się rozszerzając. Na południe od Starego Borku, pradolina tworzy dwa ramiona. Główne ramię kieruje się ku północy, w stronę wybrzeża kontynuując się następnie wzdłuż jego linii. Tutaj też znajduje się Jezioro Resko Przymorskie. Ten odcinek pradoliny wykorzystuje w swoim dolnym biegu rzeka Błotnica kończąca swój bieg w jeziorze Resko. Drugie, znacznie węższe ramię pradoliny przebiega w kierunku miejscowości Sarbia i jest na tym odcinku wykorzystywane przez Dębosznicę. W swym późniejszym biegu, w zachodnim sąsiedztwie Trzebiatowa oba ramiona łączą się ponownie i pradolina kontynuuje się dalej w kierunku zachodnim, aż po Zalew Kamieński. Pod koniec plejstocenu układ sieci rzecznej uległ znacznym zmianom i pradolina przestała pełnić funkcję głównego szlaku odpływu wód w regionie. Dlatego też współczesne rzeki, zwłaszcza te większe jak Parsęta wykorzystują pradolinę tylko na krótkim odcinku, w swoim dolnym biegu. W związku z tym, w podmokłym pradolinowym obniżeniu rozpoczął się proces rozwoju torfowisk. Proces ten trwał przez cały holocen, a w wielu miejscach zachodzi również obecnie, co doprowadziło do bardzo silnego zatorfienia pradoliny.

Najmłodsze osady są wieku holoceni. Są one głównie związane z akumulacją rzeczną (mułki, piaski i żwiry rzeczne, namuły), morską (piaski i żwiry morskie), jeziorno-bagienną (mułki, piaski i kredy jeziorne, torfy) i eoliczną (piaski eoliczne w wydmach).

Począwszy od wybrzeża wspomnieć należy o piaskach i żwirach morskich, które budują plaże oraz mierzeję jeziora Resko. Są one reprezentowane przez dobrze obtoczone piaski drobnoziarniste. Obecność wkładek żwiru zaznacza się przede wszystkim w rejonach silnego niszczenia klifu. Pas wydym ograniczający od południa plaże to efekt akumulacyjnej działalności wiatru. Poza wałem wydymowym, niemal na całej długości wybrzeża gminy, ciągnie się opisane już pradolinne obniżenie terenu. Jest to obszar podmokły a bardzo płytkie zaleganie wód gruntowych warunkuje dominację akumulacji organogenicznej – rozwój torfowisk. W kilku miejscach torfy odsłaniają się nawet w podłożu wałów wydymowych. Sytuacja taka ma miejsce np. w klifie koło Grzybowa.

Nizina Grzybowa jest dobrym przykładem znacznego tempa procesów torfotwórczych. Obszar torfowiska okolic Kostrzewna jeszcze w ubiegłym wieku zajmowało jezioro Czarne, leżące w obrębie tzw. „Błot Kołobrzeskich”. Obecnie jezioro już nie istnieje. Podobnie szybki rozwój torfowisk notuje się po wschodniej stronie miasta na obszarze tzw. Solnego Bagna. Torfy występują zresztą na całym obszarze pradoliny pokrywając w ten sposób znaczną część powierzchni gminy. Z dolinami rzecznyymi, a także z zagłębieniami bezodpływowymi związane są występujące często w sąsiedztwie torfów namuły. Namuły wypełniające zagłębienia bezodpływowe występują np. na zachód od Sarbii lub na

południe od Kołobrzegu. Są to na ogół piaski drobnoziarniste, czasem średnioziarniste, zapylone i zanieczyszczone substancją organicznego pochodzenia. Głównie z doliną Parsęty związane są mułki, piaski i żwiry rzeczne. W holocenie większe rzeki regionu, w tym również Parsęta formowały partie zalewowe swych dolin – terasy zalewowe. Znane jest również występowanie mułków, piasków i kredy jeziornej. Osady te spotyka się zwykle w miejscach zaniku jezior lub w bezpośrednim sąsiedztwie jezior. W gminie Kołobrzeg występują one przede wszystkim u wybrzeży jeziora Resko. Mułki tworzą przewarstwienia w obrębie piasków, podobnie jak wkładki kredy jeziornej o grubości od kilku do kilkudziesięciu centymetrów. Wśród holocenów osadów powierzchniowych na terenie gminy występują również eluvia piaszczyste glin zwałowych, a więc osady powstałe w wyniku wietrzenia glin. Są to piaski różnoziarniste, zaglinione i zapylone. Występują one na glinie zwałowej, rzadko przekraczając miąższość 3 metrów. Mały płat tych utworów znajduje się np. we wschodnim sąsiedztwie Stramnicy.

Gmina Ustronie Morskie

Historia powstania dzisiejszej struktury geomorfologicznej powiatu kołobrzeskiego sięga okresu wypiętrzania się Karpat mającego miejsce na początku trzeciorzędu. Utwory pochodzące z tego okresu są w całości przykryte przez utwory najmłodsze pochodzenia czwartorzędowego. Podłoże podczwartorzędowe budują osady mezozoiczne: triasu i jury oraz kenozoiczne - trzeciorzędowe: oligocenu i miocenu. Osady mezozoiczne to głównie łupki ilaste triasu oraz wapienie, dolomity i piaskowce jury. Trzeciorząd reprezentują głównie osady miocenu wykształcone głównie jako piaski kwarcowe z lignitem oraz iły, lokalnie występują piaski glaukonitowe z oligocenu. Nie występują osady pliocenu.

Czwartorzęd reprezentują osady plejstocenu i holocenu. Plejstocen tworzą naprzemianległe piaski i żwiry i gliny rzadziej iły lub mułki o łącznej miąższości na ogół nie przekraczającej 100 m ppm.

Gmina Ustronie Morskie leży na obszarze wschodniego skłonu antykliny Kołobrzegu stanowiącej element Antyklinorium Kujawsko – Pomorskiego, obejmującego wysoko wypiętrzoną strukturę permo-mezozoiczną pociętą siecią uskoków. Struktura ta kontynuuje się pod dnem Bałtyku. W jądrze antykliny zalegają na powierzchni podczwartorzędowej, sięgającej poziomu 30 m ppm utwory jury dolnej i środkowej. Są to piaski i piaskowce z wkładkami mułowców, iłów, syderytów i węgli. Na wschodnim skrzydle antykliny występują morskie osady jury środkowej wykształcone jako piaskowce chlorytowe, mułowce, iłowce z syderytami oraz zlepieńce. W rejonie Podczela i Bagicza znajdują się w podłożu czwartorzędu na głębokości poniżej 30 m ppm osady wapienno-margliste jury górnej.

Warto nadmienić, że ze strukturą antykliny Kołobrzegu wiąże się występowanie wód mineralnych ujmowanych dla celów leczniczych. Należą one do reliktowych wód mezozoicznych, a odnawianie ich zasobów następuje drogą ascencji wód słonych z poziomu triasowego i cechsztyńskiego wzdłuż linii tektonicznych. Wody te są izolowane od powierzchni i posiadają utrudniony kontakt z wodami infiltracyjnymi.

Głównym tworzywem, które buduje powierzchnię terenu gminy są pozostałości ostatniego zlodowacenia oraz rezultat procesów, które nastąpiły po ustąpieniu lądolodu a więc w ciągu ostatnich kilkunastu tysięcy lat.

Działalność lądolodu i wód roztopowych w czasie kilkakrotnego nasunięcia się lądolodu skandynawskiego na teren Polski ukształtowała powierzchnię całego powiatu kołobrzeskiego i tej części województwa. Podczas pierwszej transgresji lodowiec modelował powierzchnię podczwartorzędową, a podczas kolejnych nasunięć niszczył również wcześniej ukształtowane przez siebie formy powierzchni ziemi, związane z recesjami lądolodu, które następowały na skutek ocieplania się klimatu. Decydujący wpływ na aktualną powierzchnię terenu miało ostatnie nasunięcie lądolodu zwane Zlodowaceniem Bałtyckim, w którego strefie położony jest cały obszar tego powiatu i sąsiednich powiatów.

Cofanie się lądolodu na skutek zmian klimatycznych nie było jednostajne. Były okresy szybszego cofania się jego czoła, w czasie których powstawała morena denna: płaska, falista

i pagórkowata oraz okresy postępu jego czoła lub krótkotrwałych nasunięć, w czasie których powstawały ciągi moren czołowych. Te formy terenu zbudowane są z glin zwałowych często przemieszanych ze żwirami i piaskami.

Utwory plejstoceńskie zalegają bezpośrednio na utworach jurajskich. Miąższość ich waha się w granicach 50 - 100 m (średnio 60 m w obrębie obniżień nadmorskich i 70 - 100 m w obrębie wysoczyzny). Spąg utworów czwartorzędowych zalega głównie na poziomie 50 m ppm. osiągając w rejonie Stramnicy 85 m ppm. W profilu poprzecznym zaznacza się duża miąższość utworów plejstoceńskich. Występują tu 3 rodzaje osadów: piaski i mułki zastoiskowe, gliny zwałowe oraz piaski ze żwirami.

Nieomal cały teren gminy, za wyjątkiem równiny bagiennej będącej niziną nadmorską, to północny, zdenudowany skłon wysoczyzn morenowych, silnie poprzecinany jest południkowym i równoleżnikowym systemem pradolin i dolin rzecznych, na obszarze której zaznaczyły się pojedyncze wzgórza moren czołowych. Pod względem budowy geologicznej tą część moreny dennej budują przede wszystkim gliny zwałowe, miejscami występują utwory wolnolodowcowe, tj. żwiry, piaski i ropy zastoiskowe.

W okresie holocenu miała miejsce intensywna akumulacja pokładów torfów oraz zasypywanie jezior i osadów już utworzonych przez powoli i ustawiczne przemieszczające się wraz z cofaniem brzegu, utwory eoliczne. W wyniku tego ostatniego procesu wzdłuż wybrzeża uformował się wąski pas osadów akumulacji eolicznej budujący nadmorski wał wydmy.

Z tego też okresu pochodzą torfy niskie zalegające na powierzchni ponad tysiąca hektarów przybrzeżnej doliny wód roztopowych, rozciągającej się pomiędzy Ustroniem Morskim a Kołobrzegiem. Wśród tych torfów niskich, tuż przy granicy z Ustroniem Morskim, są pokłady torfów borowinowych, głównie budowanych przez torfy turzycowo – olchowe oraz turzycowo - mszyste, służące obecnie celom balneologicznym. Pod nimi znajdują się pokłady gytyi. Osady torfów niskich występują również w obrębie zagłębień i nieck wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej.

W obrębie obniżień terenowych, w tym przede wszystkim w dolinach rzecznych oraz w innych obniżeniach terenowych występują głównie utwory holocenne wykształcone w postaci torfów, osadów i piasków rzecznych.

Torfy występujące w szerokich dnach pradolin zalegają najczęściej na piaskach ze żwirami.

4.3. Warunki hydrologiczne

Na obszarze **Gminy Miasto Kołobrzeg** nie występuje użytkowy poziom wodonośny (wody słodkie) w obrębie poziomu czwartorzędowego. Warstwę wodonośną stanowią fluwioglacjalne osady piaszczysto-żwirowe, występujące na głębokości 5-10 m p.p.m. prowadzą wody zasolone. Miasto korzysta z ujęć komunalnych położonych w dolinie Parsęty kilka km na południe (Rościęcino, Pustary) oraz z wód ujęcia w Bagiczu. W rejonie Grzybowa użytkowy poziom wodonośny występuje w osadach czwartorzędowych na głębokości około 10 m p.p.m. Zwierciadło tego poziomu stabilizuje się 2-3 m n.p.m.

Na terenie kompleksu sanatoryjnego w Podczelu funkcjonują studnie, które ujmują wody podziemne poziomu czwartorzędowego występującego na głębokości 30 m p.p.m. Na terenie zajmowanym do 1992 r. przez wojska sowieckie, funkcjonujące ujęcie wody złożone jest z 3 studni. Brak jest bliższych danych odnośnie tych studni. Ujmują one poziom jurajski (wody słodkie).

W 1-szej połowie lat 70-tych wykonane zostały w Bagiczu 4 studnie, które miały stanowić jedną z podstaw zaopatrzenia Kołobrzegu w wody pitne. Studnie te ujmują górnopaleozoiczny poziom wodonośny prowadzący wody słodkie. Poziom wodonośny występuje na głębokości 32-38 m p.p.t. (25-30 m p.p.m.) i prowadzi wody porowo-szczelinowe o zwierciadle stabilizującym się na wysokości 7-8 m n.p.m. Ze studni tych uzyskano wydajności rzędu 240 i 270 m³/h. Pierwotnie ustalone zasoby eksploatacyjne w ilości 350 m³ przy depresji 12 m zostały anulowane.

Obszar występowania wód zasolonych w obrębie czwartorzędowego poziomu wodonośnego ogranicza się do centralnej partii antykliny Kołobrzegu. Ma szerokość 1 km i obejmuje dolny odcinek doliny Parsęty od przedmieścia Radzikowskiego do ujścia, wydłużając się w kierunku SW w stronę Korzystna. Ujęcia leżące w jego obrębie charakteryzują się zasoleniem wód od 3-6 % NaCl. Najsilniejsze zasolenie wód obserwuje się na Wyspie Solnej. Wody zmineralizowane pod bardzo silnym naporem przenikają z podłoża w obręb utworów czwartorzędowych aż do powierzchni terenu, gdzie wybijają w formie słonych źródeł. W soczewkach i przewarstwieniach piasków śródglinowych stwierdzono silnie zasolone wody.

Obszar **Gminy Kołobrzeg** znajduje się w granicach kołobrzESCO – pomorskiego regionu wodonośnego. Główny poziom wodonośny występuje tu w utworach czwartorzędowych, głównie zlodowacenia bałtyckiego. Na obszarze gminy, ze względu na swą wodonośność, wyróżnia się dolina rozcięcińska. Kolektorem wód podziemnych jest tutaj obniżenie podłoża podczwartorzędowego. Jest to struktura tektoniczno-erozyjna, której etapy inicjalne należy wiązać z przedpaleoceńską siecią rzeczna i która ulegała kilkukrotnej przebudowie. Miąższość warstwy wodonośnej wynosi 30 do 40 metrów, a jej wydajność 70 do 200 m³/h a niekiedy powyżej 200 m³/h. Powyższe uwarunkowania pozwoliły ulokować w rejonie Rozcięcina dwa ujęcia komunalne: w Bogucinie i w Rozcięcinie. Pobór wody w Bogucinie przekracza 15 000 m³/d a w Rozcięcinie 10 000 m³/d. Wodonośność pozostałej części obszaru gminy jest mniejsza. Ze względu na jakość wód rejon Kołobrzegu wydzielono jako praktycznie pozbawiony poziomu użytkowego wód zwykłych. Związane jest to z płytkim występowaniem wód zmineralizowanych, tzw. solanek kołobrzESKICH, których bliższą charakterystykę przedstawiono w rozdziale poświęconym złożom. Obszar występowania wód zasolonych w obrębie czwartorzędowego poziomu wodonośnego ogranicza się do centralnej części antykliny Kołobrzegu. Ma szerokość około 1 km i obejmuje dolny odcinek Parsęty, od Przedmieścia Radzikowskiego do ujścia, wydłużając się w kierunku SW, w stronę Korzystna. Ujęcia leżące w jego obrębie wykazują zasolenie od 3 do 6% NaCl. Najsilniejsze zasolenie ma miejsce na Wyspie Solnej w Kołobrzegu.

Sieć rzeczna na obszarze gminy, podobnie jak na całym Pomorzu, jest układem bardzo młodym, ukształtowanym w późnym plejstocenie i rozwijającym się przez cały holocen, do dnia dzisiejszego. Układ sieci rzek wykazuje wyraźne powiązanie z cechami rzeźby glacialnej, gdyż z reguły przebieg rzek ustala się tutaj na szlakach odpływu wód roztopowych lądolodu. Na obszarze gminy Kołobrzeg odpływ wód ma miejsce w kierunku północnym, gdyż takie jest nachylenie skłonu powierzchni terenu. Główną rzeką jest Parsęta, będąca jednocześnie największą rzeką Pobrzeża. Długość rzeki w nurcie wynosi 139 km, a w osi doliny 117 km. Źródła rzeki znajdujące się koło Parsęcka lokują się na wysokości 137 m n.p.m. Spadek rzeki zwłaszcza w jej górnym biegu jest znaczny, zmniejszając się w dolnym biegu. Ogólny spadek Parsęty wynosi 0,99‰, a średni spadek dla biegu dolnego 0,30‰. Na odcinku ujściowym wartość ta spada do 0,27‰. Dorzecze Parsęty zajmuje obszar 3145 km². Parsęta przecina obszar gminy, generalnie na linii północ-południe, przekraczając jej granicę na południe od Bogucina i uchodząc do morza w Kołobrzegu, przepływając przez Rozcięcino i Budzistowo. Szerokość rzeki zwiększa się w miarę zbliżania się do Kołobrzegu. Przy ujściu Wielkiego Rowu wynosi ona 40 m, na wysokości Zieleniewa 60 m by następnie zmniejszyć się do około 40 m. Szybkość prądu Parsęty wynosząca około 0,6 m/sek. w południowej części gminy, spada nieznacznie w rejonie ujścia rzeki, do wartości około 0,5 m/sek. Podczas tzw. wielkiej wody szybkość prądu może osiągać 1,5 - 2,0 m/sek. Ustrój rzeki jest śnieżno-deszczowy. Zasilanie rzeki jest zatem uzależnione głównie od opadów. Zasilanie przez źródła podziemne jest drugoplanowe. W związku z tym, występowanie tzw. niżówek ma zwykle miejsce w miesiącach letnich (lipiec, sierpień), tymczasem miesiące wezbrań wód w rzece to głównie luty i marzec. Wtedy też występuje największe zagrożenie powodziowe w dolinie rzeki. Średni przepływ wód w rejonie ujścia wynosi około 25 m³/sek. Na ruchy poziome wód i wartości ich przepływu w odcinku ujściowym duży wpływ ma nie tylko ilość dopływających wód rzeki, ale również stan Bałtyku. Sztormowe wiatry prowadzą do podpiętrzenia wód utrudniając ich odpływ. Według danych Urzędu Morskiego stan maksymalny wód, odnotowany w roku 1974 wynosił +2,08 m n.p.m., przy średnim stanie z wielolecia +0,08 m n.p.m.

Jakość wód Parsęty kształtują zanieczyszczenie pochodzące z licznych miejscowości zlokalizowanych wzdłuż jej biegu. W gminie głównym źródłem zanieczyszczeń jest Kołobrzeg. Na stan wód rzeki wpływają też zanieczyszczenia wnoszone przez jej dopływy, z których największe znajdują się poza granicami gminy Kołobrzeg. Ostatecznie jednak, poniżej ujścia ścieków z Białogardu, Parsęta wykazuje ponadnormatywne wartości miana *Coli*, które dyskwalifikuje wody rzeki aż do jej ujścia (odcinek długości 58 km). Pozostałe parametry czystości wód mieszczą się w granicach I-III klasy czystości.

Inne ciek wodne gminy to przede wszystkim rzeki Dębosznica i Błotnica. Przecinają one obszar gminy w jej zachodniej części. Źródła tych rzek znajdują się poza granicami gminy: Błotnicy w jeziorze Kamienica, a Dębosznicy za miejscowością Leszczyn. Długość rzek wynosi 30 – 35 km. W granicach gminy, Dębosznica przepływa przez Sarbie, a Błotnica przez Błotnicę i Nowogardek. Wody rzek uchodzą do jeziora Resko, u jego wschodnich wybrzeży. Prędkość ich prądu na odcinku ujściowym wynosi 0,1-0,2 m/sek. Prawostronnym dopływem Błotnicy jest Stróżka. Jej ujście znajduje się poniżej miejscowości Nowogardek. Na obszarze pradoliny silnie rozbudowany jest system rowów melioracyjnych. Największy z nich to Rów Wielki, odwadniający obszar pomiędzy Korzystnem a Przećminem. Uchodzi on do Parsęty poniżej Zieleniewa.

Jeziorność gminy nie jest duża. Największym jeziorem jest jezioro Resko Przymorskie, przez które przebiega północno-zachodnia granica gminy. Jest to jezioro przymorskie, którego powstanie jest wynikiem akumulacji materiału piaszczystego, niesionego przez wzdłużbrzegowy prąd. W wyniku tej akumulacji, istniejąca w miejscu dzisiejszego jeziora zatoka morska, wykorzystująca lokalne, pradolinne obniżenie terenu, została odcięta od otwartego morza. Obecnie jezioro kontaktuje się z morzem poprzez przetokę o długości 1300 metrów. Przetoka ta powstała dopiero w 1497 roku, gdy podczas sztormu przerwana została mierzeja jeziora. Głębokość przetoki jest bardzo zmienna i waha się od 2 metrów do 30 cm. Jest ona warunkowana ilością materiału, który wraz z wodami morskimi dostaje się tutaj w czasie sztormów. Migracja wód morskich do jeziora określana jest mianem cofki, gdyż wywołuje przeciwny do typowego kierunku przepływu wód w przetoce. Materiał наносzony przez wody morskie, powoduje również wsteczny rozwój przetoki – w kierunku jeziora, o czym już wspomniano. Zjawisko cofki sprawia również, iż zmienny jest poziom wód jeziora i co za tym idzie, jego powierzchnia i głębokość. Poziom lustra wody, ustabilizowany zaledwie 20 cm n.p.m. może się podnieść do około 1,5 m n.p.m. Powierzchnia jeziora waha się w przedziale 580 – 620 ha. Jego maksymalna długość wynosi 3800 metrów, a szerokość 2350 metrów. Maksymalna głębokość sięga 2,5 metra a jej średnia wartość wynosi 1,3 metra. Dane te wskazują na występowanie zjawiska kryptodepresji, czyli lokalizacji dna jeziora poniżej poziomu morza. Kształt jeziora jest zaokrąglony, brzegi płaskie i bagniste. W czasie cofki często dochodzi do podtopienia terenów przylegających do jeziora. Około 10% powierzchni jeziora pokrywa silnie rozwinięta roślinność szuwarowa jak trzcina, pałka. Wody jeziora Resko są silnie zdegradowane i według danych z 1996 roku, nie spełniają wymagań III klasy czystości.

Poza jeziorem Resko w gminie obecny jest jeszcze tylko jeden większy zbiornik jeziorny – jezioro Borek, znajdujące się w południowym sąsiedztwie wsi Stary Borek. Powierzchnia tego jeziora wynosi 10 ha, a głębokość około 5 metrów. Jest to jezioro wytopiskowe, powstałe w miejscu zalegania, a następnie wytopienia bryły martwego lodu. Stąd stosunkowo znaczna głębokość jeziora i jego lokalizacja na obszarze wysoczyzny morenowej.

Poza tym, głównie na obszarach wysoczyznowych, w obniżeniach terenu występują tzw. śródpolne/śródleśne oczka wodne. Ich wielkość nie przekracza zwykle 100 m².

Gmina Ustronie Morskie leży pomiędzy doliną dwóch rzek: Parsęty i Czerwonej. Przez południową część gminy przebiega wododział I rzędu, oddzielający dorzecze Parsęty od dorzecza rzeki Czerwonej. Środkowa część jest odwodniana przez niewielką rzeczkę Malechowską Strugę, uchodzącą bezpośrednio do Morza Bałtyckiego.

W obrębie tej gminy płynie kilka niewielkich strumieni i rzeczek, które wchodzą w skład zlewni w/w rzek. Są to:

- Łopieniczka, dopływ Czerwonej, zasilana wodami wysiękowymi w rejonie Rusowa i na obszarze Łasińskiego Lasu,
- Pyszka, dopływ Parsęty, mająca początek jednej z jej ramion w rejonie Rusowa,
- bezimienne dopływy w/w wymienionych cieków wodnych,
- bezimienne ciekły spływające z wysoczyzny morenowej Kołobrzieskiego Lasu w kierunku północnym w stronę Bagicza i Podczela.

Sieć rowów odprowadza wody z obszaru gminy do Parsęty, Czerwonej oraz Malechowskiej Strugi.

Gmina pod względem występowania jezior, stawów i innych stałych i okresowych zbiorników wód stojących jest zaliczana do gmin o najniższej jeziorności. W gminie tej brak jest większych zbiorników wodnych liczących powyżej 10 ha.

Na obszarze gminy rozlokowanych jest kilka małych śródpolnych zbiorników wody. Znajdują się one głównie między Kukinką a Gwizdem. Tam też położony jest kompleks stawów rybnych. W ich obrębie prowadzona jest hodowla ryb.

Do ciekawostek należy zaliczyć informację, że także w Rusowie, przy drodze Rusowo – Gąskowo, w miejscu gdzie dziś rozciąga się rozległy kompleks łąk jeszcze w drugiej połowie XIX wieku było jezioro Rusowskie, które liczyło 35 ha. W wyniku tego osuszenia zbiornika wodnego powstał kompleks łąk - obecnie stanowi depresję.

Bagna i mokradła

Tereny podmokłe obejmujące torfowiska, bagna, mokradła występowały na terenie tej gminy niegdyś powszechnie. Do dzisiaj pozostał z nich niewielki procent, jako że były obiektem „zacieklej” melioracji prowadzonej przed, jak i po 1945 roku. Największym takim obiektem było bagno zlokalizowane na obszarze dzisiejszej równiny bagiennej.

Źródła wód płynących i stojących

Wg danych ze Studium na obszarze wysoczyzny ma lokalnie miejsce zjawisko sączenia się wód w przewarstwieniach piaszczystych, a także w torfiastych dolinach. Zjawisko to szczególnie nasila się w okresach intensywnych opadów.

Wody podziemne

Wody gruntowe głębszych poziomów występują na południe od miejscowości Bagicz. Są to wody występujące w warstwach czwartorzędowych. Z ich zasobów czerpana jest woda wodociągowa. Natomiast wody przypowierzchniowe nie tworzą ciągłego poziomu.

Wody morskie

Gmina sąsiaduje z Morzem Bałtyckim, Jednakże jego wody nie wchodzi w skład obszaru tej gminy. Są one zarządzane przez Urząd Morski w Słupsku.

Stan czystości wód podziemnych i powierzchniowych

Z dostępnej literatury i analiz prowadzonych przez służby powołane temu celowi brak jest danych o stanie czystości wód powierzchniowych i podziemnych (WIOŚ 2000, 2001).

4.3.1. Źródła i źródłiska

Gmina Miasto Kołobrzeg

Obszar występowania wód zasolonych w obrębie czwartorzędowego poziomu wodonośnego związany jest z centralną partią antykliny Kołobrzegu. Ma szerokość 1 km i obejmuje dolny odcinek doliny Parsęty od przedmieścia Radzikowskiego do ujścia, wydłużając się w kierunku SW w stronę Korzystna. Ujęcia leżące w jego obrębie charakteryzują się zasoleniem wód od 3-6 % NaCl. Najsilniejsze zasolenie wód obserwuje się na Wyspie Solnej. W soczewkach i przewarstwieniach piasków śródglinowych stwierdzono silnie zasolone wody o zawartości chlorków 12725-54000 mgCl/l. Wody zmineralizowane pod bardzo silnym naporem przenikają z podłoża w obręb utworów czwartorzędowych aż do powierzchni terenu, gdzie wybijają w formie słonych źródeł. Obecnie większość źródeł została zabezpieczona i używana jest, jako punkty kontrolne. Zwierciadło wody stabilizuje się zwykle poniżej poziomu gruntu. Zagospodarowane zostało i udostępnione tylko jedno źródło na Wyspie Solnej.

Samoistne migracje wód słonych do wód gruntowych mają miejsce również w okolicach Radzikowskiego Przedmieścia, Solnego Bagna, czy Kostrzewna, a także miejscowo w obrębie doliny Parsęty.

Niewielkie wysięki wody słodkiej (helokreny) znajdują się w Mirocicach. Zasilają one strumienie i rowy wpadające w kompleks mokradeł torfowych z kopalnią borowiny.

Gmina Kołobrzeg

Gmina Kołobrzeg to przewaga gruntów rolnych, gdzie w wyniku melioracji wszelkie obszary żródliskowe zostały zdrenowane. Drobne wysięki zdarzają się na klifach wzdłuż brzegu morskiego. Niewielkie wysięki (helokreny) znajdują się w kompleksie leśnym w zachodniej części gminy na południe od Karcina oraz w dolinie Parsęty.

Gmina Ustronie Morskie

Na terenie gminy występują liczne helokreny w rozcięciach i obniżeniach terenu w zachodniej części gminy na terenie Lasu Kołobrzieskiego w różnych jego zbiorowiskach oraz przy jego wschodniej krawędzi w dolinie Malechowskiej Strugi. Niewielkie wysięki znajdują się również wzdłuż doliny strumienia przecinającej Las Łasiński. Zasilają one gęstą sieć cieków na tym terenie.

4.4. Gleby

Obszar **Gminy Miasta Kołobrzeg** w znacznej mierze (na ogólnej powierzchni 2567 ha) jest zabudowany i zurbanizowany. Występujące w tej części miasta gleby są często zdegradowane i znacznie przekształcone, powstały tzw. destrukty glebowe, które występują głównie na skwerach i zieleńcach założonych na nasypach gruzowych. Gleby znacznie przekształcone przez nawożenie i uprawę występują głównie w ogródkach przydomowych i na ogrodach działkowych (obecnie często zaniedbane i opuszczone, zlokalizowane na „dziko”).

Użytki rolne są zlokalizowane głównie poza strefą zurbanizowaną na obrzeżach obszaru miasta, na styku z obszarem gminy Kołobrzeg. Na użytkach rolnych występują następujące kompleksy glebowe:

- gleby bielcowe, pseudo-bielcowe i brunatne
- czarne ziemie właściwe, zdegradowane i glejowe.
- gleby bagienne i bagienno- torfowe
- mady rzeczne i pojeziorne.

1. Kompleksy gleb bielcowych i pseudobielcowych i brunatnych, związane są głównie z obszarem wysoczyzny, o głębszym zaleganiu wody gruntowej. Wykształcone z utworów polodowcowych: piaszczysto- gliniastych i gliniastych (gleby kwaśne- pH ca. 6.0).Charakteryzują się większą zawartością składników pokarmowych- wg bonitacji są to gleby gruntów ornych klas IIIa, IIIb, IVa.

2. Kompleksy gleb: czarne ziemie właściwe, zdegradowane i glejowe, występują w obniżeniach terenowych, najczęściej w kontakcie z kompleksem gleb bagiennych. Poziom glejowy zaznacza się w nich na skutek nadmiernego okresowo uwilgocenia. Poziom próchniczny o ciemnym zabarwieniu posiada dość dużą miąższość (30-35 cm).

3. Kompleksy gleb bagiennych i bagienno- torfowych zajmują znaczną powierzchnie i występują głównie w pradolinie przymorskiej i na terenie przymorskiej niziny aluwialnej. Są to gleby nadmiernie uwilgotnione, niekiedy murszowate. Użytkowane były, jako łąki i pastwiska. Obecnie najczęściej są zabagnione, porośnięte trzcinami i zakrzaczone i występują, jako nieużytki na ogół trudnodostępne. Gleby bagienne- torfowe wykształcone z torfowisk niskich występują na złożu borowiny „ Mirocice”.

4. W dolinie rzeki Parsęty i Kanału Drzewnego występują mady i namuły rzeczne. Są to mady lekkie, średnie i ciężkie oglejone, użytkowane w sposób naturalny, jako łąki i pastwiska (klas IV, V, VI użytków zielonych). W dolinie rzeki Parsęty znaczny obszar zajmują. ogrody działkowe, wkomponowane pomiędzy starorzeczem zarośnięte trzcinami (ostoje bioróżnorodności), użytkowane pod uprawy warzywne, owocowe i kwiaty.

Gmina Kołobrzeg

Wyszczałcenie gleb na obszarze gminy Kołobrzeg w znacznej mierze odzwierciedla charakter pokrywy glebowej regionu. Największe powierzchnie zajmuje materiał zwałowy moreny dennej – gliny oraz piaski, zwykle gliniaste. Na obszarach wysoczyznowych dominują zatem gleby wytworzone z tych osadów. Są to gleby płowe, które należą do gleb brunatnoziemnych. Z kolei na obszarze pradoliny występują gleby hydrogeniczne (bagienne i pobagienne). Są to gleby wytworzone z torfów niskich i gytii. Gleby tego typu powszechnie wypełniają dna podmokłych, zatorfionych pradolin na obszarze Pomorza Zachodniego. Zresztą na północy kraju są one znacznie szerzej rozprzestrzenione niż na południu. Jednak w wyniku osuszania i w efekcie obniżania się poziomu wód gruntowych, znaczna część gleb bagiennych ulega stopniowemu przekształceniu w gleby pobagienne. Inne typy gleb występują na znacznie mniejszych powierzchniach. Przykładem są gleby typu glejowego występujące w obniżeniu terenu pomiędzy Kołobrzegiem, a Grzybowem. Należą one do gleb semihydrogenicznych. Z kolei w południowo-zachodnim sąsiedztwie Kołobrzegu, wzdłuż granicy pradoliny ciągnie się niewielka strefa występowania gleb brunatnych wytworzonych głównie z glin i utworów pyłowych. Na wybrzeżu dominują piaski luźne.

Gmina Ustronie Morskie

Rozmieszczenie typów gleb oraz wynikających z tego kompleksów przydatności rolniczej gleb związane jest przede wszystkim z geomorfologią terenu. Gmina Ustronie Morskie leży w regionie glebowo-rolniczym, gdzie dominują utwory moreny dennej (gliny) o rzeźbie niskofalistej lub płaskiej. Wg danych Studium położenie nadmorskie gminy sprawia, że występują tu bardzo dobre warunki do intensywnej produkcji rolniczej. Wyznacznikiem tej tezy jest obecność łagodnego klimatu, a przede wszystkim bardzo dobrych, zwięzłych gleb.

Większość gleb tego regionu wytworzona jest z glin lekkich, w górnych poziomach najczęściej płytko spłaszczonych. Uwilgotnienie gleb jest w większości właściwe; dość często spotykamy tu również gleby okresowo podmokłe. Głównie brunatne kwaśne i wylugowane, rzadziej brunatne właściwe i pseudobielicowe (grunty orne) oraz torfowe mułowotorfowe (użytki zielone). Zostały one wytworzone przede wszystkim z glin i piasków gliniastych. W obniżeniach terenu występują czarne ziemie.

Wg danych Studium w gminie Ustronie Morskie przeważają gleby kompleksu drugiego - pszenno dobrego, odpowiednie pod uprawę wszystkich płodów rolnych, które na tym terenie są najkorzystniejszymi grunty dla rolnictwa. Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest wysoka i wynosi 76,5 punktów, a wskaźnik bonitacji 1,07. Najlepsze gleby występują wokół Rusowa. Uważa się, że są one najlepsze w gminie, ale także jedne z najlepszych w powiecie kołobrzesckim.

Oprócz gleb kompleksu drugiego w okolicach Rusowa, występują, także gleby kompleksu czwartego - żytniego bardzo dobrego. Uważane są za ziemie pszenno – żytnie i na nich także występują korzystne warunki dla uprawy roślin zbożowych, motylkowych oraz okopowych.

Najmniej korzystne warunki glebowe występują na południe od Kukini. Tam wg danych rolniczo – glebowych występują gleby m.in. kompleksu pszenno – wadliwego i żytniego dobrego.

Pod względem cech bonitacyjnych gleby leżące na obszarze gminy Ustronie Morskie należą do IV klasy bonitacyjnej i stanowią prawie 54 % ogólnej powierzchni użytków rolnych. Mniej licznie, bo tylko w ponad 33% występują gleby III klasy bonitacyjnej, przede wszystkim w środkowej i południowej części gminy, gdzie powierzchnie ziemi pokrywają gliny zwałowe, będące efektem działalności ostatniego zlodowacenia.

Warto podkreślić, że w obrębie łąk trwałych najliczniej (ponad 41%) występują gleby należące do IV klasy bonitacyjnej. Natomiast wśród pastwisk trwałych najwięcej, bo ponad 70% gruntów, jest sklasyfikowanych do III klasy. Zarówno łąki jak i pastwiska zlokalizowane są głównie na równinie bagiennych oraz w dolinie Pyski i powstały one na bazie torfów niskich zalegających te doliny.

Pod względem zasobności gleb w składniki mineralne należy stwierdzić (wyniki Okręgowej Stacji Chemiczno - Rolniczej w Koszalinie) że na znacznej części gleb występuje duże zakwaszenie wymagające wapnowania, a tym samym także daje się odczuć niska zawartość magnezu.

4.5. Surowce mineralne

Gmina Miasto Kołobrzeg

Podstawowymi surowcami leczniczymi Kołobrzegu są liczne i wydajne źródła solankowe oraz obfite złoża borowiny. Wody mineralne ujmowane w Kołobrzegu zalicza się do wód chlorkowo-sodowo-bromkowo-jodkowych z domieszką jonów wodorowęglanowych, borowych i żelazistych. Są one bogate w niezbędne do życia pierwiastki śladowe takie jak: lit, stront, miedź, fosfor, arsen, glin, azot i siarkę. Stężenie solanek wynosi od 2 do 6 % NaCl, mineralizacja ogólna sięga 60 g/dm³.

Solanki pochodzą z osadów piaszczystych i piaskowcowych jury dolnej i środkowej. Głębokość występowania wód mineralnych związana jest ze strukturą geologiczną obszaru. W jądrze antykliny Kołobrzegu (na zachód od Parsęty) poziom ten występuje płytko pod powierzchnią na głębokości 44-60 m, natomiast na wschodnim, zrzuconym skrzydle antykliny znacznie głębiej od 80 do 250 m. Zwierciadło wód tego poziomu stabilizuje się na ogół przy powierzchni terenu, objawiając samowypływy do 4 m n.p.t.

Na terenie Kołobrzegu znajdowało się 40 studni wód mineralnych o różnej wydajności. Ze względu na zły stan techniczny część z nich została zlikwidowana i obecnie istnieje 14 studni. Kilka z nich służy do obserwacji hydrogeologicznych, dwie nie są eksploatowane, a jedna ma charakter zabytkowy (źródło „Bolesław Krzywousty” obudowane w XVIII w).

Na potrzeby lecznicze uzdrowiska woda jest dostarczana przez 4 otwory wiertnicze. Ujęcia znajdujące się na terenie dzielnicy uzdrowskiej, od Parsęty do parku wschodniego są w dobrym stanie technicznym, przystosowane do ciągłej eksploatacji noszą nazwy: „Barnim”, „Bogusław”, „Parkowa”, „Emilia” i „Warcisław”.

Rozlewnia wód mineralnych zaopatrywana jest z dwóch studni wierconych (16a i 16b). Studnia 16a o głębokości 46 m ujmuje zasolone wody poziomu czwartorzędowego, studnia 16b (głębokość 67 m) wody poziomu liasowego.

Zmineralizowane wody chlorkowo-sodowo-jodowe występują także w osadach czwartorzędowych. Naturalne źródła dające silnie stężoną solankę skupiają się przede wszystkim na Wyspie Solnej oraz na prawym brzegu Parsęty. Kilka z nich istnieje jeszcze dziś, jako płytkie (4 m) studnie. Prócz tego solanka wycieka na bagnach w Kostrzewnie i w rejonie Radzikowskiego Przedmieścia. Napór słonych wód z podłoża powoduje, że przedostają się one w obręb osadów piaszczysto-żwirowych na głębokości 10-15 m, skąd migrują na powierzchnię terenu w postaci słonych źródeł.

Mineralizacja wód poziomu czwartorzędowego sięga 30g/dm³. Zawierają one niższy procent jonu SO₄ i HCO₃, co wskazuje na wzrost domieszek wód filtracyjnych.

Solanka kołobrzewska stanowi podstawowe tworzywo wykorzystywane do zabiegów leczniczych, przede wszystkim do kąpieli solankowych w basenach leczniczych istniejących na terenie uzdrowiska, kąpieli solankowych w wannie oraz do leczenia wziewnego.

Obecnie zasoby solankowe w zakresie wydajności źródeł zabezpieczają w zupełności istniejące potrzeby, mimo powstania nowych zakładów przyrodoleczniczych w uzdrowisku.

Dla zapewnienia właściwej eksploatacji źródeł powołano w roku 1964 uzdrowski zakład górniczy. W roku 1991 decyzją Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej dla złoża leczniczych wód mineralnych utworzono obszar górniczy „Kołobrzeg II”, oraz teren górniczy, wpisany do rejestru obszarów górniczych Wyższego Urzędu Górniczego.

Drugim podstawowym tworzywem leczniczym Kołobrzegu są borowiny. Uzdrowisko dysponuje własnym, dużym złożem „Mirocice” znajdującym się przy drodze Kołobrzeg-Koszalin. Zasoby złoża są duże. Jego eksploatacja jest przewidziana na ponad 150 lat.

Złoże składa się dwóch pól: Kołobrzeg I i II. Eksploatacja prowadzona jest na złożu południowym. Powierzchnia złoża przeznaczona pod eksploatację wynosi 50 ha, a zasoby bilansowe wynoszą 1,364 tys. m³. Miąższość borowiny wynosi 3,1 m. Pole Kołobrzeg II posiada zasoby bilansowe 1,508 tys. m³. Dla złoża ustanowiony jest obszar górniczy.

Borowina kołobrzewska pochodzi ze złoża torfu typu niskiego, o dużym rozkładzie

i charakteryzuje się bogatym składem botanicznym oraz niedużym zanieczyszczeniem związkami nieorganicznymi.

Charakterystyka borowiny kołobrzesckiej przedstawia się następująco:

- typ torfu - niski
- przeważający gatunek torfu – turzycowo-mszysty
- stopień rozkładu-średni (38-53 %)
- zawartość części nieorganicznych-średnia (12-20 %)
- zawartość wody: 83-90 %
- chłonność wody: 9-14 g wody = 1 g s.m.
- objętość sedimentacyjna:13-25 ml (1 g s.m.)
- odczyn pH=6,1-7,4

Skład ten kwalifikuje borowinę kołobrzescką, jako dobry surowiec paleoterapeutyczny.

Systematyczne wydobywanie borowiny dla potrzeb leczniczych rozpoczęto w 1970 r. Początkowo wydobywanie prowadzono ręcznie, łopatami z brzeżnych partii złoża, o mniejszej miąższości. Obecnie w wyniku szeregu inwestycji wydobywanie borowiny jest mechaniczne. Na samym złożu wybudowano zakład wstępnej obróbki borowiny, która w postaci półproduktu przewożona jest do zakładów przyrodoleczniczych i tu ostatecznie przygotowana jest do zabiegów. Leczenie borowinowe jest prowadzone z wyboru w większości wskazań zawartych w grupie stanów zapalnych (choroby reumatyczne i zwyrodnienie układu ruchu, choroby nerwów obwodowych, choroby kobiece). W ostatnich latach oprócz tradycyjnych zabiegów borowinowych stosuje się również preparaty borowinowe w postaci past.

Rozpoznanie występowania torfów przeprowadzono również na obszarze doliny przymorskiej (Podczele-Bagicz-Ustronie Morskie). Występują tu torfy niskie drzewno-trzcinowe i drzewne o dość niskiej popielności (14-18,7 %) i 40 % stopniu rozkładu. Kopaliną towarzyszącą jest gytia ilasta.

Torfowisko to pozostaje w zasięgu występowania zasolonych wód gruntowych i nie stanowi odpowiedniego dla celów balneologicznych surowca. Obszar torfowiska w części zachodniej zajmują nieużytki (Solne Bagno), a w części środkowej i wschodniej intensywnie zmeliorowane, stanowi podłoże żyznego kompleksu użytków zielonych.

Gmina Kołobrzeg

Złoże kruszywa naturalnego „Błotnica” udokumentowano w 1995 roku w kategorii C1. Zlokalizowane jest 600 m na południowy zachód od wsi o tej samej nazwie, przy drodze Kołobrzeg-Trzebiatów. Zasoby geologiczne bilansowe zatwierdzone w 1999 roku i wynosiły 282,26 tys. ton, obecnie 257,88 tys. ton. W obrębie złoża znajdują się nieużytki. Serię złożową stanowią czwartorzędowe piaski średnio- i drobnoziarniste z pojedynczymi ziarnami żwirów. Kopalina z tego złoża może mieć zastosowanie do: produkcji betonów i zapraw murarskich. Ze względu ochronę środowiska złożo można uznać za małokonfliktowe (klasa A).

Złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej „Budzistowo” udokumentowano w 1958 roku w kategorii C1+B, w odległości 150 m na północny wschód od wsi Budzistowo, na powierzchni 17,6 ha. Kopaliną są: gliny piaszczyste i iły warwowe o średniej miąższości 4,9 m. W nadkładzie występuje tylko gleba i piaski drobnoziarniste o średniej miąższości 1,0 m. Zasoby geologiczne bilansowe zatwierdzone w 1959 r. wynosiły 235 tys. m³ w kategorii B i 595 tys. m³ w kategorii C1, a zasoby pozabilansowe 401 tys. m³ w kategorii B i 482 tys. m³ w kategorii C1. Obecnie zasoby geologiczne wynoszą 182 tys. m³ w kategorii B i 595 tys. m³ w kategorii C1. Kopalina w tym złożu miała zastosowanie w produkcji cegły pełnej i dziurawki. Ze względu na zlokalizowanie złoża na gruntach rolnych wysokiej klasy bonitacyjnej złożo uznano za konfliktowe (klasa B).

Złoże kruszywa naturalnego „Obroty IV” udokumentowano w kategorii C1, 220 m na zachód od wsi Obroty. Zasoby geologiczne bilansowe zatwierdzone w 1998 roku wynoszą 60,6 tys. m³. Serię złożową stanowią czwartorzędowe piaski średnio- i gruboziarniste z wtrąceniami żwirów i otoczków. Kopalina w tym złożu może mieć zastosowanie do: produkcji betonów, zapraw i wypraw murarskich oraz podsypki drogowych. Złoże uznano za małokonfliktowe (klasa A).

Złoże kruszywa naturalnego „Obroty” udokumentowano kartą rejestracyjną (kategoria C1) w 1959 roku, we wsi Obroty, przy drodze Kołobrzeg-Bogucino. Zasoby geologiczne bilansowe udokumentowane w 1959 roku wynosiły 303,13 tys. ton. Obecnie zasoby geologiczne wynoszą 17,61 tys. ton. Serię złożową stanowią piaski średnio- i gruboziarniste dobrze wysortowane z małą domieszką frakcji bardzo drobnoziarnistej. Kopalina w tym złożu ma zastosowanie w produkcji betonów, zapraw i wypraw murarskich oraz przy robotach drogowych. Ze względu na występowanie w pobliżu złoża zabudowań mieszkalnych, uznano je za konfliktowe (klasa B).

Złoże kruszywa naturalnego „Obroty III” udokumentowano w roku 1990 kartą rejestracyjną, we wsi Obroty w pobliżu złóż „Obroty” i „Obroty IV”. Zasoby geologiczne bilansowe zatwierdzone w 1990 roku wynosiły 45,4 tys. Obecnie zasoby bilansowe zostały wyczerpane. Kruszywo wykorzystywane było na potrzeby budownictwa i drogownictwa do produkcji betonów i podsypki drogowej. Ze względu na sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej, złożo uznano za konfliktowe (klasa B). Złoże kruszywa naturalnego „Rościcino” udokumentowane w 1976 roku kartą rejestracyjną, jest zlokalizowane 400 m na północny wschód od drogi Kołobrzeg-Gościno i 500 m na południe od wsi Rościcino. Zasoby geologiczne bilansowe zatwierdzone w 1976 roku wynosiły 288,416 tys. ton. Obecnie wynoszą 129,92 tys. ton. Serię złożową stanowią czwartorzędowe piaski średnio- i gruboziarniste, które miały zastosowanie do celów budowlanych. Ze względu na zlokalizowanie złoża w lesie można uznać je za konfliktowe (klasa B).

W rejonie miejscowości Nowogardek, udokumentowano dziewięć niewielkich złóż kruszywa naturalnego. Pięć z nich: „Nowogardek II”, „Nowogardek IIT”, „Nowogardek IV”, „Nowogardek V” i „Nowogardek VI” zostały wyeksploatowane i zrehabilitowane, ale figurują jeszcze w „Bilansie Zasobów Kopaliny ...”. Dwa złoża: „Nowogardek VII” i „Nowogardek IX” dotychczas nie były eksploatowane, natomiast złożo „Nowogardek VIII” jest obecnie eksploatowane. Złoże „Nowogardek” wyeksploatowano i wykreślono z „Bilansu Zasobów ...”.

Złoże „Nowogardek VII” udokumentowano w 1997 roku w kategorii C1 w ilości 117,64 tys. ton, zasoby bilansowe wynoszą 85,92 tys. ton. Kopalinę stanowią wodnolodowcowe piaski o średniej miąższości 7,5 m. Powierzchnia złoża wynosi 0,88 ha. Nadkład o średniej grubości 0,7 m stanowią: gleba, piaski gliniaste i gliny. Złoże jest częściowo zawodnione, swobodne zwierciadło wody występuje na głębokości 1,7-2,7 m. Surowiec będzie wykorzystywany w budownictwie i drogownictwie.

Złoże „Nowogardek IX” zostało udokumentowane w 2000 roku w kategorii C1 w ilości 176 tys. ton. Kopalinę stanowią holocenyjskie piaski powstałe w obrębie den dolinnych i zagłębień wytopiskowych, zalegające na wodnolodowcowych piaskach ze żwirami. Zbudowane jest z dwóch warstw piasków różnoziarnistych rozdzielonych warstwą żwirów i piasków ze żwirami o miąższości 0,6 m. Powierzchnia złoża wynosi 1,15 ha, a średnia miąższość - 8,2 m. Nadkład, o średniej grubości 0,7 m, stanowi: gleba, glina i piaski gliniaste. Złoże jest w dużym stopniu zawodnione, zwierciadło wody występuje na głębokości od 1,7 do 2,7 m. Surowiec może być wykorzystywany w budownictwie i do prac ziemnych. Istnieje możliwość powiększenia zasobów, ponieważ w czasie prac dokumentacyjnych nie przewiercono serii złożowej. Złoże „Nowogardek VIII” udokumentowano w 2000 roku w kategorii C1 na powierzchni 2,8 ha w ilości 347 tys. ton. Kopalina są wodnolodowcowe piaski o średniej miąższości 6,2 m. Nadkład, o średniej grubości 0,6 m, stanowi gleba. Złoże jest częściowo zawodnione, swobodne zwierciadło wody występuje na głębokości 1,7-5,5 m. Kopalina może być wykorzystywana w budownictwie.

Na południowy wschód od złóż w rejonie Nowogardka występują dwa złoża kruszywa naturalnego: „Drzonowo I” i „Drzonowo II”

Złoże „Drzonowo I” zostało udokumentowane w 2000 roku w kat. C3 na powierzchni 6,32 ha. Zatwierdzone zasoby wynoszą 420,423 tys. ton, w tym zasoby bilansowe 213,974 tys. ton. Kopalina są wodnolodowcowe piaski drobnoziarniste z soczewkami piasków średnioziarnistych. Miąższość złoża jest zmienna w granicach 3,6-5,4 m (średnio 4,4 m). Nadkład, o średniej grubości 0,4 m, stanowi gleba o grubości 0,2-0,4 m i, lokalnie, pyły o grubości do 1,0 m. Złoże jest częściowo zawodnione – zwierciadło wody występuje na głębokości 1,5-3,0 m i dzieli złożo na część suchą i zawodnioną.

Kopalina może być wykorzystywana w budownictwie i drogownictwie. Złoże dotychczas nie było eksploatowane.

Złoże „Drzonowo II” udokumentowano w 2000 roku w kat. C2 w ilości 532,71 tys. ton, w tym zasoby bilansowe 164,85 tys. ton. Powierzchnia złoża wynosi 9,67 ha. Kopalina są wodonolodowcowe piaski drobnoziarniste z soczewkami piasków średnio- i gruboziarnistych, lokalnie piasków pylastych. Miąższość złoża wynosi od 2,3 do 5,1 m (średnio 3,5 m). W nadkładzie występuje gleba o grubości 0,2-0,5 m (średnio 0,3 m). Złoże jest częściowo zawodnione, swobodne zwierciadło wody występuje na głębokości od 0,7 do 2,2 m. Kopalina może być wykorzystywana w budownictwie i drogownictwie.

Wody mineralne

W roku 1991 decyzją Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej dla złoża leczniczych wód mineralnych utworzono obszar górniczy „Kołobrzeg II” oraz teren górniczy „Kołobrzeg” wspólny dla wód mineralnych i złoża borowin „Miocice”. Uzdrowisko w Kołobrzegu posiada obecnie koncesję na eksploatację wód leczniczych. Na potrzeby lecznicze uzdrowiska woda jest dostarczana przez 4 otwory wiertnicze: B1 (głębokość 102 m), otwory 6 (65,8 m) i 7(42,7 m) oraz otwór „Anastazja” (354 m) w Podczelu. Rozlewnia wód mineralnych zaopatrywana jest z dwóch studni wierconych (16a i 16b). Studnia 16a o głębokości 46 m ujmuje zasolone wody poziomu czwartorzędowego, studnia 16b (głębokość 67 m) wody poziomu liasowego. Solanka kołobrzewska jest wykorzystywana do zabiegów leczniczych, przede wszystkim do kąpieli solankowych w basenach leczniczych istniejących na terenie uzdrowiska, kąpieli solankowych w wannach oraz do leczenia wziewnego. Zasoby solankowe w zakresie wydajności ujmowanych źródeł zabezpieczają w zupełności istniejące potrzeby uzdrowiska, mimo powstania nowych zakładów przyrdo-leczniczych. Wody mineralne ujmowane w Kołobrzegu zalicza się do wód chlorkowo-sodowobromkowo- jodkowych z domieszką jonów wodorowęgłanowych, borowych i żelazistych. Są one bogate w pierwiastki śladowe takie jak: lit, stront, miedź, fosfor, arsen, glin, azot i siarkę. Stężenie solanek wynosi od 2 do 6% NaCl, mineralizacja ogólna sięga 60 g/dm³. Solanki pochodzą z osadów piaszczystych i piaszczowcowych, jury dolnej i środkowej. Głębokość występowania wód mineralnych związana jest ze strukturą geologiczną obszaru. W jądrze antykliny Kołobrzegu (na zachód od Parsęty) poziom ten występuje na głębokości 44-60 m p.p.t., natomiast na wschodnim, zrzuconym skrzydle antykliny znacznie głębiej od 80 do 250 m p.p.t. Zwierciadło wód tego poziomu stabilizuje się na ogół przy powierzchni terenu, objawiając samowypływy do 4 m n.p.t., a wydajności eksploatacyjne sięgają 51,6 m³/h. Wody podziemne występujące w Kołobrzegu zostały zaliczone do wód leczniczych Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek

Torfy

Złoża torfu zostały zarejestrowane w opracowaniu „Zlokalizowanie i charakterystyka złóż torfowych w Polsce spełniających kryteria potencjalnej bazy zasobowej z ustaleniem i uwzględnieniem wymogów związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska – województwo koszalińskie” wykonanym przez Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach w 1996 roku. Opracowanie to charakteryzuje i lokalizuje złoża torfowe spełniające kryteria potencjalnej bazy zasobowej. Dominują torfy typu niskiego, miejscami wysokie i przejściowe: mechowiskowe, mechowiskowomszarne, brzeziniowo-mszarne, szuwarowe, szuwarowo-olesowe i olesowe o dość wysokiej zawartości popiołu. Pod torfami w wielu miejscach występuje gytia, głównie organiczna.

Gmina Ustronie Morskie jest uboga w naturalne surowce mineralne. Większość powierzchni gminy budują gliny zwałowe osadzone tu w trakcie procesu wycofywania się lodowca. Jednakże na obszarze tej gminy zasadniczo brak jest glin, iłów i innych surowców mineralnych spełniających wymogi dla przemysłowej produkcji z nich materiałów budowlanych. W związku z tym w gminie nie istnieje żaden zakład zajmujących się ich przeróbką, typu cegielnia, produkcja kamionki itp. Tym niemniej zaraz po zakończeniu I wojny światowej w Ustroniu Morskim wybudowano cegielnię, która musiała zaopatrywać się ze źródeł lokalnych.

Również z okresu czwartorzędu pochodzą zalegające w tej gminie miejscowo żwiry i piaski. Część z nich jest pochodzenia eolicznego. Do nich należą również piaski morskie plaży i wydmy. Inne osadzone zostały w procesie wędrówki i topienia się lodu. Jednakże nie mają one większego znaczenia gospodarczego.

Dla potrzeb własnych ludność wydobywa niewielkie ilości kruszywa mineralnego, piasku i żwiru w miejscowości Rusowo — Strachomino (2 punkty eksploatacji).

Z rozpoznania geologicznego wynika, że można się spodziewać ewentualnych złóż nadających się do eksploatacji w rejonie na zachód od wsi Kukinia (wzgórza kemowe – pogranicze gmin Ustronie Morskie i Dygowo) oraz na wschód od wsi Rusowo.

Z pewnością w podłożu skorupy ziemskiej pod obszarem gminy Ustronie Morskie mogą występować złoża solanek, o podobnym składzie jak w Kołobrzegu. Przemawia za tym fakt, że gmina ta leży na obszarze Antykliny Kołobrzesckiej, zasobnej w solanki o działaniu balneologicznym. Dowodem na to jest fakt, że w XIII wieku w Kukini była ważona sól pochodząca ze źródła solankowego leżącego w okolicy tej wsi.

Surowce organiczne

Z innych utworów czwartorzędowych, jednakże pochodzenia organicznego, szczególnie licznie występują torfy i gytie. Rozlokowane są one na całej powierzchni gminy, a szczególnie obficie występują na równinie bagiennej, w dolinie Pyszki, na obszarze Kołobrzesckiego Lasu. W sąsiedniej gminie i mieście Kołobrzeg torfy niskie leżące w ciągu równiny bagiennej są eksploatowane dla celów balneologicznych.

Torf jest bardzo młodym z punktu widzenia nauk geologicznych tworem naturalnym. Jego pokłady tworzyły się w okresie holoceniowym.

Obszar Ustronia Morskiego obejmuje swoim zasięgiem obszary gdzie zlokalizowane są pokłady torfu znajdujące się w zagłębieniach wytopiskowych i dolinach bagiennych. Trzon pokładów torfu występuje na równinie bagiennej. Jego pokłady ciągną się z licznymi odnogami od granicy zachodniej gminy do centrum Ustronia Morskiego. Jego szerokość wynosi około 500 m a miąższość torfów max. wynosi nawet prawie 5 metrów.

Jest to torf głównie olesowy oraz olesowo - turzycowiskowy, o niskiej popielności wynoszącej około 15 %. Pokłady te stanowią tylko część pokładów torfu zalegających na obszarze doliny przymorskiej na odcinku Podczele – Bagicz - Ustronie Morskie. Całe to torfowisko ma powierzchnię około 290 ha przy zasobności około 8 mln m³. Dno tego złoża wyścielają pokłady gytii ilastej o zasobach około 1,8 mln m³. Stopień rozkładu tego torfu w tym złożu wynosi 40 %. Niestety zasoby tego torfu, ze względu na pozostawianie w zasięgu występowania zasolonych wód gruntowych i wykonanej w latach minionych bardzo stanowczej melioracji prowadzącej do przesuszenia torfu, nie stanowią odpowiedniego surowca dla celów balneologicznych, tak jak ma to miejsce w sąsiadującym Kołobrzegu.

Torf w minionych latach był przedmiotem eksploatacji. Można to naocznie stwierdzić dzisiaj w terenie lub studiując mapy sprzed kilkudziesięciu lat. Łącznie pokłady torfu niskiego leżące w pradolinie przymorskiej na torfowisku tym zostały eksploatowane na powierzchni około 45 ha (dot. to zarówno gminy Ustronie Morskie, jak i gminy Kołobrzeg).

Niewielkie zasoby także torfu niskiego występują w granicach dzisiejszego Kołobrzesckiego Lasu w obniżeniach równiny denno – morenowej. Łącznie na tym obszarze zajmują one prawie 50 ha i posiadają zasoby do 1 mln m³. Ich miąższość średnia kształtuje się na poziomie blisko 2 m, a max. ponad 5 m.

Zasoby torfu niskiego występują również na całej długości doliny Malechowskiej Strugi. Jego szerokość waha się w granicach do 300 metrów. Znajduje się tu torf utworzony na piaskach i mułkach den dolinnych i zagłębień. Kolejne duże złoża występują w obrębie wsi Kukinia. W lokalnym obniżeniu znajduje się soczewka pokładu torfu niskiego, w kształcie elipsy o średnicy 1,2 x 0,9 km, obecnie porośniętego drzewostanem olszy czarnej. On także był przedmiotem eksploatacji górniczej dla celów najprawdopodobniej grzewczych.

Kolejnym dużym torfowiskiem jest torfowisko niskie w rejonie Rusowa. Leży ono na granicy gminy Ustronie Morskie i Dygowo. Jego powierzchnia wynosi około 30 ha, a zasoby są oceniane na około 450 tys. m³. Torfowisko to pod względem historii powstania zaliczane jest do torfowisk olesowych. W złożu tym występuje również gytia o zasobach przekraczających zasoby torfu.

W gminie znajduje się także kilkadziesiąt małych soczewek torfu, głównie niskiego, o powierzchni około 1 ha, występujących na obszarze równiny denno – morenowej w lokalnych obniżeniach terenu. I one także były w części przedmiotem eksploatacji.

Torfowiska przejściowe i wysokie występują w tej gminie sporadycznie. Niewielkie ich oczka zlokalizowane są między Rusowem a Stojkowem.

4.6. Wyniki inwentaryzacji (obiekty geomorfologiczne wyróżnione w terenie, głazy i głazowiska, odkrywki, wartościowe krajobrazowo obiekty kulturowe, zagospodarowanie turystyczne, obszary zdegradowane)

Obiekty geomorfologiczne

Gmina Miasto Kołobrzeg położona jest na styku kilku wielkopowierzchniowych form geomorfologicznych, co wyraźnie wpływa na kształt i charakter miasta, jego układ przestrzenny, oraz sposób zagospodarowania i kierunki rozwoju. W obrębie miasta występują:

- brzeg morski z plażą i wałem wydmy, w tym przylądek i przylądek, w tym przylądek,
- dolina rzeki Parsęty,
- przymorska dolina odpływu wód roztopowych,
- niecka jeziorna o charakterze wytopiskowym,
- wysoczyzna dennomorenowa z „kępami” i ostałcami erozyjnymi,
- równiny torfowe występujące w obrębie wymienionych wyżej formacji.

Na dynamiczny układ wymienionych wyżej formacji nałożył się wpływ człowieka w postaci przede wszystkim warstwy nasypów - głównie wokół ujścia Parsęty, oraz na wschód od niej, budowli obronnych dawnej twierdzy Kołobrzeg, urządzeń hydrotechnicznych portu, falochronów, moła, ostróg drewnianych, nasypów dróg i kolei, a także rowów.

Głazy i głazowiska

Przeważający obszar **Gminy Miasta Kołobrzeg** zajmują osady eoliczne, jeziorne, torfy i nasypy niesprzyjające występowaniu głazów narzutowych. Występowanie kamieni stwierdzono w południowo-wschodniej części miasta w obrębie wysoczyzny dennomorenowej. Brak jednak okazów o wymiarach zasługujących na uwagę.

Na terenie **Gminy Kołobrzeg** możemy wyróżnić:

Obszar wysoczyzny pomiędzy Sarbią i Samowem na południu, a Karcinem i Głowaczewem na północy - granicę omawianego obszaru stanowi: na zachodzie granica gminy, a na południu, wschodzie i północy obniżenie pradoliny, którym wzdłuż wschodniej krawędzi wysoczyzny płynie Dębosznica. Powierzchnia wysoczyzny ma charakter falisty, a najwyższe wzniesienia znajdują się na południu w okolicy Samowa i Sarbii. Wieś Samowo otaczają liczne wzniesienia, rzędu kilkunastu metrów n.p.m. Dwa najwyższe ułożone są w północno-zachodnim sąsiedztwie wsi i osiągają wysokość 20,2 oraz 21,5 m n.p.m. Ze wzniesień tych roztacza się szeroki widok na południe, gdzie rozciąga się płaskie znacznie niżej położone dno pradoliny. Najwyższe wzniesienie wysoczyzny znajduje się na północ od Sarbii. Teren wyraźnie się tutaj wznosi, osiągając kulminację na wysokości 25,1 m n.p.m. przy drodze Sarbia – Karcino, około 1,2 km za wsią, na wysokości przebiegającej w tym miejscu linii energetycznej. Kolejne wzniesienia, rysujące się w morfologii wysoczyzny, znajdują się w południowym sąsiedztwie Karcina, przy torze kolejowym. Sięgają one 20 m n.p.m. W rejonie tym znajduje się również jedno z nielicznych na terenie gminy wzgórz kemowych. Kem koło Karcina wznosi się na wysokość 16,3 m n.p.m. i jest czytelny w morfologii terenu. Znaczne walory widokowe

posiada droga polna wiodąca wzdłuż krawędzi wysoczyzny, z zachodniego krańca Karcina na południe. Z tutejszego wzniesienia o wysokości 13,4 m n.p.m. roztacza się szeroki widok w kierunku zachodnim na pradolinę.

W obniżeniach terenu występuje w sumie kilkanaście tzw. oczek wodnych. Największa ich ilość, w sumie kilkanaście oczek wodnych znajduje się na południe od Karcina, wzdłuż linii kolejowej Trzebiatów – Kołobrzeg. Przykładem jest zespół kilku oczek przy torowisku, około 1,5 km na wschód od stacji PKP Karcino. Z kolei w bezpośrednim sąsiedztwie stacji w odległości około 100 metrów od torowiska w kierunku południowym znajduje się zespół pięciu śródleśnych oczek wodnych. Ich średnica wynosi kilkanaście metrów. Dwa kolejne oczka wodne o podobnej wielkości znajdują się kilkaset metrów dalej w kierunku zachodnim. Największy zbiornik wodny omawianego obszaru znajduje się jednak poza wysoczyzną, w pradolinie, około 600 metrów na południowy-zachód od wsi Karcino, przy przebiegającej tutaj linii energetycznej. Owalny zbiornik o średnicy kilkudziesięciu metrów (około 60 m) otacza wąski pas trzciny a przede wszystkim gęsta roślinność krzaczasta i drzewiasta, która bardzo utrudnia dostęp do zbiornika. Obszar pradoliny jest na tym odcinku silnie zmeliorowany, a opisywany zbiornik jest jedynym w tej części pradoliny. W tym ujęciu jest on interesujący.

Obszar wysoczyzny pomiędzy Nowogardkiem a południową granicą gminy - granice omawianego obszaru stanowi: na zachodzie pradolina, którą płynie Dębosznica, na północy i wschodzie pradolina, którą na tym odcinku płynie Błotnica, na południu granica gminy. Powierzchnia wysoczyzny ma charakter falisty i jest najsilniej zróżnicowana od Drzonowa, aż po południową granicę gminy, gdzie wzniesienia osiągają swoje kulminacje. Znaczna część tego obszaru wznosi się na wysokość ponad 20 m n.p.m. Na uwagę zasługuje wzniesienie znajdujące się kilkaset metrów na południe od Drzonowa, osiągające 36,9 m n.p.m. Jest to najwyższy punkt na omawianym obszarze i jeden z najwyższych na terenie gminy. Pozostałe wyróżniające się w morfologii wzniesienia to:

- wzniesienia na południu wsi Bogustawiec, z których najwyższe osiąga 32,1 m n.p.m. U ich podnóża przebiega droga nr 102.

- wzniesienia koło wsi Głąb. Najwyższe wzniesienie, leżące tutaj na granicy gminy, osiąga 30,8 m n.p.m. Na wysokości wsi Głąb zbocza wysoczyzny są bardzo strome, a podcięte przez drogę wiodącą do Sarbi tworzą kilkumetrowej wysokości urwisko. Z najwyższego punktu drogi wznoszącego się na około 18 m n.p.m. rozciąga się daleki widok w kierunku zachodnim, na dolinę Dębosznicy i dalej, na pradolinne obniżenie terenu w kierunku Samowa. Czytelne są tu granice pomiędzy wysoczyzną, a pradoliną. Pod tym względem jest to interesujący punkt tym bardziej, że jest łatwo dostępny. Kilkaset metrów na północ od Drzonowa znajduje się kolejny kem. Wzniesienie jest czytelne w morfologii terenu i osiąga wysokość 20,4 m n.p.m.

Północną część wysoczyzny w okolicach Nowogardka pokrywają znacznych miąższości piaski i żwiry rzeczne. Pokrywa tych osadów kontynuuje się dalej na południe wzdłuż krawędzi wysoczyzny, aż do drogi nr 102. Piaski i żwiry były eksploatowane w żwirowni w Nowogardku. Obecnie wyrobiska o znacznej głębokości i długości przekraczającej często 100 metrów są rekultywowane poprzez zalanie ich wodą. Również w południowym sąsiedztwie Drzonowa znajduje się nie eksploatowane już wyrobisko. Jego północną krawędź stanowi urwisko o wysokości ponad 10 metrów, w którym odsłaniają się gliny lodowcowe budujące wysoczyznę. Eksploatacja realizowana jest koło wsi Błotnica. Żwirownia znajduje się około 400 metrów na zachód od wsi, przy drodze nr 102. Eksploatacji został tu poddany stosunkowo rozległy obszar.

W obniżeniach terenu, kilkaset metrów na południe od Drzonowa znajduje się kilka śródpolnych oczek wodnych. Największe z nich, osiąga długość ponad 200 metrów i należy do największych zbiorników tego typu w gminie. Jego brzegi porasta wąski pas niskiej roślinności drzewiastej. Zbiornik ten o dość rozległym lustrze wody, posiada znaczne walory krajobrazowe.

Obszar wysoczyzny pomiędzy Starym Borkiem, a Zieleniewem - Granice omawianego obszaru stanowi: od zachodu, południa oraz wschodu pradolina, zataczająca szeroki łuk wokół wysoczyzny. Na północy granicę stanowi podmokłe obniżenie, tzw. nizina grzybowska. Omawiana wysoczyzna to raczej zespół kilku małych wysp wysoczyznowych, porozcinanych przez dolinne obniżenia. Jest to

obszar nisko położony, zwykle do wysokości 10 m n.p.m. Jedynie w okolicy wsi Stary Borek występują znaczniejsze wzniesienia czytelne w morfologii terenu. W południowym sąsiedztwie wsi, w wyraźnym obniżeniu znajduje się jezioro Borek, którego genezę oraz charakterystykę przedstawiono w rozdziale „Hydrografia”. Bardzo czytelne w terenie są wzniesienia znajdujące się przy wschodnim brzegu jeziora sięgające 16 m n.p.m., a także przy drodze do Korzystna, sięgające 19,5 m n.p.m. W odległości około 250 metrów na południe od jeziora znajduje się kolejne w gminie wzniesienie kemowe. Osiąga ono wysokość 14,1 m n.p.m. Dalej na południe od kemu ciągnie się rozległe i płaskie obniżenie pradolinne.

Obszar wysoczyzny pomiędzy doliną Błotnicy na zachodzie, a drogą nr 162 na wschodzie - granice omawianego obszaru stanowi: na zachodzie, północy oraz wschodzie pradolinne obniżenie, a na południu granica gminy. Na północy pradolinę wykorzystuje rzeczka Stróżka oraz Wielki Rów. Na zachodzie wysoczyzny w pradolinie płynie Błotnica. Szerokość koryta Błotnicy we wsi Błotnica wynosi około 4 metry. Po wschodniej stronie wysoczyzny płynie Parsęta. Wysoczyzna stanowi zatem swego rodzaju wyspę wyniesioną dość znacznie ponad otaczającą ją podmokłą pradolinę. Powierzchnia wysoczyzny ma charakter falisty wznosząc się w kierunku Przecmina, gdzie osiąga swoje kulminacje: Piaskowe Wzgórze 32 m n.p.m., Wisielcza Góra 25 m n.p.m. Ze wzniesień tych roztacza się rozległy widok na okolicę. Bardzo czytelne są w terenie granice pomiędzy wysoczyzną a otaczającą ją pradoliną. Atrakcyjność wzniesień zwiększa ich łatwa dostępność, dzięki polnym drogom. Począwszy od południowego sąsiedztwa wsi Błotnica aż po koryto Parsęty na wschodzie, wzdłuż granicy gminy rozciąga się największy kompleks leśny gminy – Rościęciński Las. Znajduje się on na obszarze położonym na wysokości kilkunastu metrów n.p.m. z kulminacjami przekraczającymi 20 m n.p.m. Podłoże budują tutaj piaski i żwiry wodnolodowcowe. Były one eksploatowane w wyrobisku koło Rozcięcina, kilkaset metrów od znajdującego się tutaj ujęcia wodnego. Wyrobisko zostało zrehabilitowane poprzez zadrzewienie sosną.

Obszar wysoczyzny po prawej stronie Parsęty (wschodnia część gminy) - granice omawianego obszaru stanowi: na zachodzie i północy pradolina, którą pod zachodnimi stokami wysoczyzny płynie Parsęta, a na południu i wschodzie granice gminy. Prawobrzeżna część gminy Kołobrzeg niemal w całości leży na omawianej wysoczyźnie. Jest to najbardziej rozległy i jednolity obszar wysoczyznowy na terenie gminy. Jednocześnie jest to najwyższej położona i najbardziej zróżnicowana morfologicznie część gminy. Na szczególną uwagę zasługuje obszar pomiędzy Kądzielnem, a Stramnicą. Silnie falista powierzchnia wysoczyzny wznosi się tutaj na wysokość 44,5 m n.p.m. i stanowi najwyższe wzniesienie gminy. Liczne, głębokie i zatorfione obniżenia terenu to relikty istniejących tu w przeszłości zbiorników wodnych. Droga polna pomiędzy powyższymi miejscowościami daje pełny obraz tutejszego ukształtowania terenu, stanowiąc pod tym względem atrakcyjny szlak o znacznych walorach krajobrazowych. Na południe od drogi nr 163 falista powierzchnia wysoczyzny osiąga mniejsze wysokości, choć często wznosi się na 25 m n.p.m., zwłaszcza w okolicach Niekanina. Przykładem jest Góra Niekaninka 26,3 m n.p.m. Na wschód od Bogucina przy granicy gminy, którą na krótkim odcinku stanowi tutaj rzeczka Nieciecza (Bogucinka), teren wznosi się na wysokość 35 m n.p.m. W Bogucinie w miejscu istnienia wytwórni bituminów przy drodze do Pustar znajduje się rozległe wyrobisko obecnie nie eksploatowane. W północnych stokach wyrobiska od strony wsi odsłaniają się piaski i żwiry pokrywające krawędź wysoczyzny. W zachodnim sąsiedztwie wyrobiska stoki wysoczyzny stromo opadają w kierunku doliny Parsęty. Krawędź wysoczyzny znajduje się w tym miejscu na wysokości około 25 m n.p.m. Tymczasem dno doliny leży ponad 20 metrów niżej, co sprawia że widok na dolinę rzeki jest w tym miejscu rozległy i zasługujący na uwagę. Na tym odcinku doliny znajduje się również ujście Niecieczy do Parsęty. Inne nie eksploatowane wyrobisko znajduje się w Obrotach. Stosunkowo płytkie, zarośnięte jest częściowo przez roślinność krzaczastą i drzewiastą.

Pomiędzy Obrotami, a Niekaninem po wschodniej stronie drogi w wyraźnym obniżeniu terenu znajdują się dwa zbiorniki wodne. Są one silnie wydłużone w kierunku południowym sięgają długość niemal 300 metrów. Głębokość zbiorników wynosi około 2 metrów. Większy zbiornik – Czarny Staw posiada zadrzewioną wyspę, a jego brzegi porasta wąski pas trzcin oraz drzew. Drzewa

porastają również przylegające do Czarnego Stawu południowe brzegi mniejszego zbiornika. Oba śródpolne zbiorniki znacznie uatrakcyjniają krajobraz tej części wysoczyzny i pod tym względem zasługują na szczególną uwagę. Dalej w kierunku Niekanina po obu stronach drogi w obniżeniach istnieją pojedyncze śródpolne oczka wodne. Część tego typu zbiorników wodnych już zanikła ulegając całkowitemu zarośnięciu przez roślinność bagiennej. Jej występowanie w podmokłych obniżeniach terenu to końcowy efekt zaniku tego typu zbiorników.

Obszar pradoliny - począwszy od wschodnich granic Kołobrzegu, aż po jezioro Resko Przymorskie. Pradolinne obniżenie rozciąga powierzchnię wysoczyzn morenowych kształtując krajobraz gminy i nadając mu zasadnicze rysy.

Północną krawędź pradoliny stanowi zespół wzniesień wysoczyznowych znajdujących się pomiędzy Zieleniewem, a Starym Borkiem. Jak już wspomniano, wysokości tych wzniesień są nieznaczne i tylko w okolicy Starego Borku rzeźba terenu jest nieco bardziej dynamiczna. Południowa krawędź pradoliny jest bardziej wyraźna zwłaszcza na wysokości Przećmina, gdzie wysokość wzniesień przekracza 20 m n.p.m. Dno pradoliny jest płaskie, a jego szerokość przekracza miejscami 1,5 km. Obszar ten jest silnie osuszony, poprzecinany licznymi kanałami melioracyjnymi uchodzącymi do Wielkiego Rowu i do Stróżki. Stróżka kieruje swoje wody na zachód uchodząc do Błotnicy natomiast Wielki Rów odprowadza wody na wschód do Parsęty. Szerokość Wielkiego Rowu pod Zieleniewem wynosi około 1,5 metra.

Na zachód od Starego Borku pradolina przyjmuje kierunek południkowy, aż po wybrzeże wzdłuż, którego kontynuuje się następnie na przestrzeni kilkunastu kilometrów. Jest to najszerszy odcinek pradoliny na obszarze gminy i jest on wykorzystywany przez Błotnicę. Szerokość koryta rzeki w miejscu, w którym przekracza ona południową granicę gminy – we wsi Błotnica wynosi około 4 metry. Natomiast na wysokości Głowaczewa po przejściu wód Dębosznicy szerokość ta przekracza 10 metrów. Ostatecznie Błotnica uchodzi do jeziora Resko, które w całości leży w pradolinie. Genezę jeziora przedstawiono bliżej w rozdziale „Hydrografia”.

Cały obszar pradoliny, znajdujący się w granicach gminy został w znacznym stopniu osuszony i poprzecinany siecią kanałów melioracyjnych. Również przepływ wód w rzekach jest kontrolowany (przepusty wodne, uregulowane brzegi koryt itp.). Zabiegi te zrealizowano głównie w celach rolniczych (tworzenie w pradolinie pól i pastwisk). Najbardziej podmokły odcinek pradoliny to obszar Solnego Bagna. Również pomiędzy Głowaczewem, a Dźwirzynem i Grzybowem pomimo obecności licznych kanałów melioracyjnych obszar jest silnie podmokły, a woda tworzy na powierzchni niewielkie, płytkie rozlewiska. Podobny charakter posiada również bezpośrednie otoczenie jeziora Resko.

Dolina Dębosznicy - począwszy od mostu na Dębosznicy (droga nr 102) rzeka stanowi południową granicę gminy aż do miejsca, w którym przyjmuje wyraźnie bieg ku północy. Na wysokości wspomnianego mostu szerokość koryta rzeki wynosi około 6 metrów. Kolejne 300 - 400 metrów rzeka płynie w stosunkowo wąskiej dolinie, ograniczonej wzniesieniami wysoczyzn morenowych. Następnie wpływa na obszar pradolinny, szerokiego obniżenia. Mniej więcej w tym miejscu znajduje się przepust wodny spiętrzający wody Dębosznicy. Szerokość rzeki na odcinku kilkudziesięciu metrów przed przepustem osiąga około 15 metrów. Powyższy odcinek doliny rzeki jest podmokły, porośnięty roślinnością bagiennej oraz drzewiastą – przy krawędzi doliny. Za przepustem szerokość rzeki spada do około 6 metrów. Ciągnąca się dalej pradolina, którą płynie rzeka jest już w znacznym stopniu osuszona, poprzecinana licznymi kanałami melioracyjnymi i zagospodarowana rolniczo. Północną krawędź pradoliny stanowi w tym miejscu wysoczyzna, na której położona jest wieś Sarbia i Samowo. Znacznie bardziej czytelna jest w terenie wschodnia krawędź pradoliny na południe od Drzonowa, o czym już wspomniano w opisie tego obszaru wysoczyznowego. Dębosznica przepływa przez Sarbię a następnie kieruje się do Głowaczewa. W południowym sąsiedztwie Głowaczewa, na krawędzi wysoczyzny znajduje się przepust wodny kierujący wody Dębosznicy do Błotnicy. Bieg Dębosznicy ulega tu zmianie o 90° i rzeka płynie wzdłuż zboczy wysoczyzny na odcinku około 1 kilometra aż do ujścia. Na tym odcinku na wysokości mostu w Głowaczewie szerokość koryta Dębosznicy wynosi około 6 metrów. Rzeka jest tutaj bardzo płytka o piaszczystym dnie.

Strefa plaży oraz wydmy/klifów - charakter wybrzeża w granicach miasta i gminy Kołobrzeg kształtowany jest przez szereg czynników, z których najistotniejszym jest wspomniana już abrazja morza. Wpływa ona bezpośrednio na szerokość plaży, która jest bardzo zmienna jak również na przebieg linii brzegowej.

Wybrzeże Zatoki Grzybowskiej - począwszy od wyjścia z portu w Kołobrzegu w kierunku zachodnim na długości 7 km rozciąga się tzw. Zatoka Grzybowska. Stanowi ona zatem ponad połowę długości wybrzeża morskiego znajdującego się w granicach gminy. Występują tutaj nisko położone, podmokłe i zatorfione obniżenia terenu – nizina grzybowska. W wyniku abrazji i cofania się wybrzeża wydmy, a następnie plaża wkraczają na torfowiska niziny grzybowskiej. W efekcie pomiędzy Grzybowem, a Kołobrzegiem w wałach wydmy powszechnie odsłaniają się torfy. Wyklinowują się one zarówno u podstawy wydmy jak również w ich obrębie. Na plaży znajdują się również bloki torfowe, których wysokość przekracza metr ponad powierzchnię plaży, a szerokość przekracza 2 metry. W dwóch sąsiadujących z sobą miejscach torf odsłania się na plaży warstwą o miąższości kilkudziesięciu centymetrów, pokrywając znaczne powierzchnie plaży. Torfy są silnie wilgotne, porośnięte przez trzinę. Czarne torfy odsłaniające się w obrębie jasnych, kwarcowych piasków plażowych są widoczne ze znacznej odległości. Obecność torfu na plaży jest bez wątpienia bardzo ciekawym zjawiskiem i pod tym względem omawiany odcinek wybrzeża zwraca szczególną uwagę. Posiada znaczne walory widokowe i dydaktyczne. Również na tym odcinku plaży mają miejsce przesiąki wód z torfowisk przez podstawę wydmy. Tworzą się niewielkie plażowe laguny. Nasilenie tego zjawiska jest jednak znacznie mniejsze niż na wysokości Solnego Bagna.

Wybrzeże pomiędzy Zatoką Grzybowską, a przetoką jeziora Resko - plaża na tym odcinku wybrzeża jest na tle powyższych odcinków szeroka gdyż tempo abrazji jest tutaj mniejsze. Na wysokości wschodniej części Dźwirzyna na plaży występują rozległe nasypy żwirowe. Ciągłą się one zwykle u podstawy wydmy. Również na tym odcinku plaży występują pojedyncze odsłonięcia torfu. Nie lokują się one jednak w wał wydmy, ale na plaży. Łachy torfu odsłaniają się wśród piasków plażowych, a także są widoczne w dzień morza w odległości kilku metrów od brzegu. Jednocześnie na plaży stwierdzono obecność pojedynczych fragmentów pni drzew w pozycji życiowej o wysokości do 50cm. Obserwacje te świadczą, iż również tutaj cofające się wybrzeże wkracza na obszary torfowisk. Wystające ponad powierzchnię plaży pnie drzew wskazują, że był to również obszar zadrzewiony. Pas wydmy jest tutaj znacznie lepiej rozwinięty niż w pozostałej części wybrzeża gminy. Wał wydmy jest wysoki, zwykle kilkunastometrowej wysokości i szeroki.

Nieco inaczej prezentuje się wybrzeże w zachodniej części Dźwirzyna, aż po przetokę jeziora Resko. Piaski plażowe nie zawierają tu przewarstwień żwirowych. Nie ma również wychodni torfu i wystających ponad powierzchnię plaży pni drzew. Jednocześnie niższy jest wał wydmy.

Podobnie jak w Kołobrzegu, tak i w Dźwirzynie wybrzeże chronione jest przed abrazją systemem drewnianych ostróg.

Natomiast na terenie **Gminy Ustronie Morskie** wyróżniamy
Obiekty geomorfologiczne

Teren gminy Ustronia Morskiego generalnie podnosi się systematycznie od morza w kierunku południowym. Sąsiedztwo Morza Bałtyckiego stanowi o położeniu tej gminy na takich a nie innych rzędnych nad poziomem morza. Wysokość ta, w zależności od miejsca położenia waha się od 0,0 m n.p.m. do prawie 35 m n.p.m. Również taka tendencja występuje we wschodniej części gminy, gdzie przepływa rzeka Czerwona i jej dopływ Łopieniczka. Jednakże nawet w centralnej i południowej części obszaru gminy znajdują się lokalne obniżenia leżące na rzędnej poniżej 10 m n.p.m. Takie obszary są głównie miejscem występowania złóż torfu, jak ma to miejsce w rejonie Rusowa, gdzie znajduje się obszar źródłowy jednej z dopływów Pyski.

Układ granic tej gminy oraz położenie sprawiają, że w gminie tej najdalej oddalony od wybrzeża punkt jest położony w odległości około 10 km. Znaczy to, że na każdy kilometr gminy położony na południe od morza przypada 3 m wzniesienia terenu.

Pomimo, że gmina ta leży bezpośrednio nad morzem występują tu wzniesienia morenowe przekraczające 25 m npm, wyróżniające się w nadmorskim krajobrazie. Z tego powodu społeczność żyjąca tu przed 1945 większości z nich nadała nazwy własne. Do dzisiaj nazwę własną, identyczną z nazwą niemiecką *Schiffe Berg*, posiada jedynie góra, „Krzywa Góra”, jedna z najwyższych w gminie. Leży ona w zachodniej części gminy, w obrębie kompleksu leśnego Nadl. Gościno zwanego Kołobrzeskim Lasem i wznosi się na wysokość 33 m npm. Ten kompleks leśny wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”, i dzięki tej górze stanowi element wyróżniający się w tym obszarze chronionym. Kolejnym wzniesieniem o rzędnej przekraczającej 30 m npm jest bezimienny pagórek leżący między kompleksem Kołobzieskiego Lasu a miejscowością Kukinka.

Jednakże najwyższym wzniesieniem na terenie gminy jest bezimienny pagórek leżący w sąsiedztwie osady Gwizd, a wznoszący się na wysokość ponad 34 m npm. Od tego miejsca teren obniża się w kierunku wschodnim ku dolinie rzeki Czerwonej i jej dopływów.

Z pewnością do wyróżniających się w terenie obiektów należy zaliczyć klif nadmorski, wznoszący się miejscami na wysokość ponad 5 m npm., miejscami nawet ponad 10 m npm. Dodatkowym elementem wyróżniającym go w terenie, sprawiając, że jest on widoczny z daleka jest drzewostan bukowy rosnący na jego skarpie w północno – wschodniej części gminy.

Powierzchnia terenu gminy jest lekko pofałdowana, występują obszary bezodpływowe, oczka wytopiskowe, oraz doliny boczne w strefach przykrawędziowych. Większość obszaru gminy Ustronie Morskie znajduje się na wysokości 15 - 25 m npm, z tym że kulminacja terenowa położona pomiędzy Kądzienem i Stramnicą osiąga wysokość do 35 m npm. Z kolei obszary najniższej położone leżą w obrębie równiny bagiennnej. Tam rzędne wysokości nie przekraczają – 3 m npm. Na obszarze tej gminy nie występują obszary depresyjne, chociaż kilka kilometrów na zachód od granic gminy Ustronie Morskie, w gminie Kołobrzeg takie przypadki mają miejsce.

Analizując mapy geomorfologiczne oraz fizyczne, a także prowadząc obserwacje w terenie rodzi się spostrzeżenie, że główne formy krajobrazowe w tej gminie i w gminach sąsiadujących, uformowane zostały równoleżnikowo. Ten pasmowo - równoleżnikowy układ głównych jednostek fizyczno-geograficznych przecinają doliny rzeczne przebiegające z południa na północ. Są to dolina Parsęty a także rzek mających odrębną, morską zlewnię wód. Do takich niewątpliwie należy Czerwona, Błotnica czy też Dębosznica. Są to szerokie i głębokie doliny.

W krajobrazie tej gminy wyróżnić można kilka podstawowych jednostek powstałych w trakcie czwartorzędu, kiedy to „modelowana” była dzisiejsza powierzchnia ziemi. Są to:

- wybrzeże morskie,
- brzeg wysoczyzny morenowej,
- równina bagiennej,
- równina denno – morenowa,
- wzniesienia moreny czołowej,
- dna dolin rzecznych i rynien glacialnych.

Oprócz elementów wybrzeża morskiego obejmującego brzeg morza i plaże, wszystkie inne położone są na obszarze wysoczyzny morenowej, której rzeźbę urozmaicają: szerokie o płaskich dnach doliny wypełnione torfami, liczne niewielkie obniżenia wytopiskowe oraz niewielkie wzniesienia będące pagórkami morenowymi.

Odcinek wybrzeża morskiego na odcinku tej gminy jest jednym z obszarów cenniejszych krajobrazowo. Na to składa się zróżnicowanie tego pasa pod względem budowy i walorów estetycznych. W zachodniej części gminy na wysokości Bagicza odcinek brzegu morskiego plaża pod względem szerokości jest zmienna. Mamy tu do czynienia z dwoma diametralnie różnymi formami brzegowymi, z pasem wydmy, o różnej szerokości budowanym przez piaski eoliczne i wybrzeżem klifowym, wznoszącym się miejscami na wysokość przekraczającą nawet 10 m npm. Stanowi on krawędź wysoczyzny morenowej, która od niepamiętnych czasów jest poddawana „niszczyielskiemu” działaniu wód Bałtyku i wiatrów. O intensywności tego procesu świadczy to, że

jest on corocznie niszczone, tam gdzie nie jest zabezpieczony przed takim oddziaływaniem, do 1 m w głąb. Dzięki temu krajobraz takiego odcinka jest krajobrazem zmiennym, aktywnym.

Ograniczona od północy, z reguły umocnionym brzegiem klifowym, wysoczyzna morenowa przechodzi bez wyraźnych krawędzi w kilkusetmetrową dolinę przymorską. Rzędne wysokości w obrębie zatorfionej doliny przymorskiej wynoszą od 0,5 m n.p.m. do 2,5 m n.p.m. Nachylenie dna bagiennej równiny wskazuje na odpływ wód ekstraglacjalnych ku dolinie Parsęty. Niegdyś teren ten był silnie podmokły. Jednakże prace melioracyjne, które jeszcze prowadzono po 1945 r. spowodowały radykalne przekształcenie tego bardzo interesującego z przyrodniczego punktu widzenia obszaru, stanowiącego korytarz ekologiczny.

Wyżej wskazano na naturalne elementy wyróżniające się w terenie. Jednakże nie tylko one stanowią o zróżnicowaniu rzeźby terenu. Do takich elementów podnoszących walory krajobrazowe można zaliczyć licznie występujące tu obniżenia terenu. Wśród nich są i takie, których rzędna powierzchni leży na wysokości 0,5 m n.p.m. Takim obszarem jest dolina bagienna ciągnąca się z zachodu na wschód pomiędzy drogą nr 11 Kołobrzeg – Koszalin a wybrzeżem morskim, która ograniczona jest wzniesieniami równiny denno – morenowej leżącymi na wysokości do 10 m n.p.m.

Obniżenia takie, jednakże nie charakteryzujące się tak niską rzędną powierzchni n.p.m. rozlokowane są na obszarze całej gminy. Przeplatają się one nawzajem ze wzniesieniami wzgórz moren czołowych i wzniesieniami równiny denno – morenowej, co jest elementem charakterystycznym dla krajobrazu polodowcowego.

Głazy i głazowiska

Przeprowadzona lustracja terenowa wykazała obecność licznie występujących tu małych i średnich kamieni i głazów, skoncentrowanych na obrzeżach pól, głównie worynych w trakcie prac polowych. Jednakże nie natrafiono na egzemplarze okazałe, które można by określić jako pomnikowe eratyki, tj. o obwodzie przekraczającym 3 m.

Jedynym miejscem, gdzie okresowo pokazują się głazy jest wybrzeże klifowe. W wyniku procesu abrazji są wymywane z glin zwałowych wysoczyzny morenowej. Tym niemniej zjawisko nie należy do częstych.

O obecności w tej gminie okazałych głazów można przekonać się po starych budowlach tu istniejących. Jedną z takich jest kościół w Rusowie, w znacznej części zbudowany z polnych głazów, nawet o średnicy do 1 metra. Również w tej miejscowości jeszcze w XIX wieku, na jego rogatkach stał olbrzymi głaz narzutowy, upamiętniający zbrodnie popełnione w tym miejscu, i będący swego rodzaju krzyżem pokutnym.

Odkrywki

Na obszarze gminy Ustronie Morskie brak jest większych sztucznych odsłonień terenu, będących miejscami po dawnych lub obecnie funkcjonujących żwirowniach, wyrobiskach gliny, kopalniach odkrywkowych. Oczywiście na obszarze gminy występują w kilkunastu miejscach ślady po dawnej eksploatacji żwiru czy gliny dla potrzeb własnych gospodarstw i budowy budynków o ścianach szachulcowych. Jednakże żadne z nich nie stanowią obszaru cennego i godnego ochrony np. jako stanowisko dokumentacyjne, pomnik przyrody lub też rezerwat geologiczny.

Ponadto na obszarze gminy występuje obiekt, będący naturalną odkrywką geologiczną, posiadającą bardzo wysokie walory merytoryczne i dydaktyczne. Jest nim klif nadmorski. Stanowi on krawędź wysoczyzny morenowej. Występujące tu procesy abrazyjne okresowo odsłaniają nowe warstwy (przekroje) geologiczne tej formacji, przez co możliwe jest na bieżąco, jak w muzeum lub wystawie geologicznej, śledzenie budowy geologicznej tego fragmentu obszaru. Pomimo, że klif ten jest chroniony przez Urząd Morski na mocy przepisów stosowanych do ochrony wybrzeża morskiego, to jednak wydaje się, że powinien on na całej swej długości uzyskać status stanowiska dokumentacyjnego. Działania takie nie tylko służyłyby celom dydaktycznym i edukacyjnym, ale także stanowiłyby skuteczną zaporę dla zakusów niektórych osób, które chciałyby zabudować krawędź wysoczyzny, tuż przy klifie, obiektami służącymi turystyce.

4.7. Formy krajobrazowe

Krajobraz **Gminy Miasto Kołobrzeg** kształtowany był przez rzeźbę terenu związaną z budową geomorfologiczną, oraz działalnością człowieka. Występuje tu duże zróżnicowanie stopnia synantropizacji krajobrazu - od zabudowy centrum miasta i terenów przemysłowych do naturalnych przestrzeni Solnego Bagna.

W obrębie miasta można wyróżnić szereg stref i form krajobrazowych. Część z nich wykazuje układ pasowy równoległy do brzegu morza.

1. Plaża i wał wydmy – wykazują zróżnicowanie charakteru w zależności od szerokości plaży, wielkości wału wydmy, a zwłaszcza stopnia koncentracji zabezpieczeń przed abrazją. Część zachodnia plaży kołobrzesckiej na odcinku od granicy gminy na wysokości Grzybowa do portu wykazuje najbardziej naturalny charakter. Nie występują tutaj charakterystyczne dla pozostałych odcinków ostrogi z pali drewnianych. Za plażą znajduje się dobrze wykształcony wał wydmy, miejscami z podcięciem klifowym, o zapleczu w postaci lasu wydmy. Przy porcie wznosi się szaniec z czasów „twierdzy Kolberg” mający od strony morza osłonę w postaci narzutu bloków kamiennych. Teren ten leży w granicach jednostki wojskowej.

W części wschodniej brzegu morskiego występuje znaczna koncentracja urządzeń hydrotechnicznych związana ze znaczną intensywnością procesów erozyjnych w obrębie plaży i wydmy. Linia brzegowa morza załamuje się na ujściu Parsęty i zmienia kierunek na bardziej wschodni. W powiązaniu z zakłóceniem procesów erozyjno – akumulacyjnych strefy brzegowej przez wybiegające w morze na ok. 300m falochrony portu zmienia się ich charakter i intensywność. Wschodni odcinek plaży zabezpieczony jest na całej długości ostrogami z pali drewnianych o długości sięgającej 40-70m. W miarę oddalania się od portu ilość zabezpieczeń brzegu redukuje się do drewnianych ostróg. Jednocześnie wał wydmy staje się niższy i węższy, a miejscami praktycznie zanika. W miejscach występowania podciętych przez morze ostańców wysoczyznowych powstały niewysokie klify.

2. Pas zadrzewień na zapleczu wydmy. Składają się nań lasy nadmorskie, oraz parki uzdrowiskowe w strefie zagospodarowanej miasta. Pas leśny w części zachodniej miasta porasta starsze wały wydmy schodząc do krawędzi niecki jeziornej Grzybowa. Jego szerokość wynosi od 200 do 300m w rejonie parku im. Jedności Narodowej. Za parkiem pas leśny rozszerza się do maksymalnie 600m na terenie jednostki wojskowej i ponownie się zwężając sięga portu. Na całej długości występują fragmenty starodrzewia, często silnie podbudowanego podszytem. Przeważają sosna, dąb, buk. W części wschodniej pas zadrzewień nadmorskich zagospodarowany został w formie parków. Parki te wpisane zostały do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Dalej w okolicy ul. Wschodniej, aż do ośrodka „Arka Medical Spa” pas zieleni nadmorskiej przechodzi w zielen ośrodków wypoczynkowych położonych nad samym morzem. Od ośrodka „Arka Medical Spa” zielen wysoka stopniowo przechodzi w pas zadrzewień będący zapleczem wału wydmy Solnego Bagna. Jego szerokość nie przekracza 100m.

3. Pas zabudowy uzdrowiskowej. Zawiera się pomiędzy ul. Zdrojową i Kasprowicza na południu i Rodziewiczówny oraz Sikorskiego na północy. Stanowi strefę przejściową pomiędzy parkiem nadmorskim a centrum miasta. Zlokalizowano tutaj większość obiektów uzdrowiskowych oraz wiele wypoczynkowych. Długość dzielnicy uzdrowiskowej wynosi ok. 2km szerokość do 300m.

4. Zabudowa miejska. Obejmuje ona całość zabudowy miasta zlokalizowanej wokół ujścia Parsęty. Ze względu na zróżnicowany charakter zagospodarowania wydzielić tu można obszary o zróżnicowanym krajobrazie:

- zabudowa mieszkaniowa i mieszkaniowo-usługowa zwarta – obejmująca centrum miasta, oraz zespoły i osiedla o zabudowie wielorodzinnej zlokalizowane głównie na prawym brzegu rzeki,
- zabudowa przemysłowa - obejmująca port, oraz tereny przemysłowo – magazynowe wokół portu i na lewym brzegu Parsęty,
- zabudowa o charakterze podmiejskim – są to tereny zabudowy jednorodzinnej zlokalizowane w większości na obrzeżach miasta (np. osiedla Radzikowo, Witkowice i in.)

5. Obszar doliny odpływu wód roztopowych i grzybowska niecka jeziorna. Obejmują system rozległych płaskich równin wypełnionych zazwyczaj osadami akumulacji organicznej otaczających miasto od południa, od Solnego Bagna przez złoża borowinowe i dolinę Stramniczki po Grzybowo. Charakterystyczna dla równin jest pokrywa z roślinności niskiej (użytki zielone) z rzadkimi zakrzaczeniami i zadrzewieniami. Tereny te ze względu na złe warunki budowlane wolno poddają się zabudowie (potrzeba budowy nasypów) i wpływają na układ urbanistyczny miasta. Niemniej następuje stopniowe zajmowanie tych równin – np. przy ul. 6 Dyw. Piechoty.

6. Solne Bagno. Stanowi część doliny odpływu wód polodowcowych, jednak zostało wydzielone ze względu na swój unikatowy charakter krajobrazowy. Jest to teren trudnodostępny, okresowo w części zalany, otoczony występującymi na kępach i ostańcach wysoczyznowych lasami łęgowo-grądowymi. Obszar Solnego Bagna zajmują trzcinowiska i łozowiska z kompleksem płytkich zbiorników wodnych będące ostoją wielu gatunków awifauny.

7. Dolina Parsęty. Przecina miasto z północy na południe, przy czym w części północnej dolinę pokrywa warstwa nasypów pokrytych zabudową. Południowa część doliny zajęta jest przez użytki zielone, oraz rozległy kompleks ogrodów działkowych. Stoki doliny – zwłaszcza w części zachodniej zajmowane są pod zabudowę mieszkaniową i przemysłowo-usługową.

8. Wysoczyzna morenowa. Obejmuje południowo-wschodnie fragmenty miasta, oraz szereg kęp i ostańców w części środkowo – wschodniej. Elementy wysoczyzny położone bliżej centrum miasta zajęte zostały pod zabudowę. Pozostałe części wysoczyzny zbudowane zazwyczaj z glin zwałowych wykorzystywane są, jako grunty uprawne w postaci pól, sadów oraz ogrodów działkowych. Dość charakterystyczną cechą Kołobrzegu jest występowanie większych kompleksów zieleni wysokiej (las nadmorski, parki) w części północnej miasta – częściowo bardzo blisko centrum miasta, przy jednoczesnym braku takowych w części południowej, (jeśli pominąć zadrzewienia przyuliczne, oraz część zadrzewioną cmentarza komunalnego).

Krajobraz **Gminy Kołobrzeg** składa się:

Obszary wysoczyzn

Obszary wysoczyzn stanowią stosunkowo niski procent powierzchni gminy. Wynika to z ich silnego rozczłonkowania przez rozległe tutaj pradolinne obniżenie, które przecina obszar gminy ze wschodu na zachód. Powierzchnie poszczególnych wysoczyzn mają charakter falisty. Urozmaicają je nieliczne, małych rozmiarów zbiorniki wodne tzw. śródpolne/śródleśne oczka wodne oraz nieznaczne wzniesienia posiadające często walory krajobrazowe i jako punkty widokowe. Obiekty te stanowią główne walory krajobrazowe obszarów wysoczyzn.

Śródpolne zbiorniki wodne

Walory przyrodnicze i krajobrazowe śródpolnych oczek wodnych są często niedoceniane z uwagi na małe rozmiary tych zbiorników. Jednak w praktyce śródpolne zbiorniki wodne często wpływają w sposób bardzo istotny na możliwości zachowania bioróżnorodności określonego obszaru. Złazszcza jeżeli są to zbiorniki stosunkowo duże z rozwiniętym pasem roślinności przybrzeżnej, jak ma to miejsce w przypadku powyższych zbiorników. Poza tym, obiekty takie znacznie uatrakcyjniają monotony zwykły krajobraz rolniczy, wpływają korzystnie na kształtowanie lokalnych stosunków wodnych, obniżają tempo erozji gleb. Znaczna część tego typu zbiorników została jednak w Polsce zdewastowana np. poprzez skażenie ich wód spływami z otaczających je pól (nadmiernie lub nieumiejętnie nawożonych), liczne zbiorniki mechanicznie zasypano w celu zwiększenia powierzchni uprawnej lub jako dzikie wysypiska odpadów. Z drugiej strony tak małe zbiorniki zanikają również w sposób naturalny - poprzez zarastanie ulegają zatorfieniu. Z powyższych względów wszystkie tego typu obiekty również małe „oczka wodne” zasługują na uwagę i powinny być zachowane.

Wzniesienia wyróżniające się jako punkty widokowe

- dwa wzniesienia w północno-zachodnim sąsiedztwie wsi Samowo: wys. 20,2 i 21,5 m n.p.m.
- wzniesienie na północ od Sarbii, przy drodze do Karcina: wys. 25,1 m n.p.m.
- krawędź wysoczyzny i wzniesienie w południowym sąsiedztwie Karcina: wys. do 13,4 m

n.p.m.

- wzniesienie na drodze ze wsi Głąb do Drzonowa: wys. ok. 18 m n.p.m.
- wzgórze koło Przećmina: Piaskowe Wzgórze i Wisielcza Góra.
- krawędź wysoczyzny w Bogucinie.
- wzniesienia na drodze z Kądzienka w kierunku Stramnicy: wys. do 44,5 m n.p.m.

Powyższe wzniesienia wyróżniono ze względu na ich walory widokowe oraz łatwą dostępność (zwykle drogami polnymi). Dzięki temu możliwe jest ich wykorzystanie turystyczne np. projektując przebieg szlaków pieszych lub rowerowych. Wzniesienia te są w terenie czytelne. Najczęściej pozwalają one dostrzec położoną znacznie poniżej ich stoków pradolinę i jednocześnie uchwycenie granicy pomiędzy tymi dwoma formami.

Obszar pradoliny

Na tle obszaru gminy szczególną uwagę zwraca pradolinne obniżenie o płaskim dnie przecinające gminę szerokim łukiem ze wschodu na zachód. Zmiany krajobrazu na obszarze pradoliny wynikają przede wszystkim ze zrealizowanych prac melioracyjnych oraz wprowadzonej działalności rolniczej. Nadal jednak walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru pradoliny są znaczne. Ich zachowanie warunkuje jeden podstawowy czynnik, którym jest utrzymanie możliwie dużej podmokłości terenu. Podmokłość pradoliny to jej zasadnicza, naturalna cecha przyrodnicza. Warunkuje ona egzystencję wilgociolubnych - dolinnych zbiorowisk roślinnych, a w konsekwencji fauny. Stopień zawilgocenia uzależniony jest od poziomu wód gruntowych oraz przepływu wód w poszczególnych rzekach i kanałach.

Wybrzeże

W granicach gminy na szczególną uwagę zasługują następujące odcinki wybrzeża:

- obszar wychodni torfów w klifie koło Grzybowa,
- odcinek wschodniej części Dźwirzyna - wychodnie torfów oraz obecność pojedynczych fragmentów pni drzew, a także grubego żwiru na plaży,

rejon przetoki jeziora Resko.

Krajobraz **Gminy Ustronie Morskie** składa się z 2 całkowicie odmiennych jednostek krajobrazowych – morza i lądu.

W obrębie strefy brzegowej, zabudowanej (Sianożęty, Ustronie Morskie, Wieniotowo) występuje krajobraz zurbanizowany, zróżnicowany wewnętrznie. W obrębie przedwojennej zabudowy zlokalizowana została zabudowa domów wczasowych wprowadzająca miejscami dysharmonię w krajobrazie. Naruszony został bardzo kameralny i jednorodny układ starej, interesującej zabudowy.

Bardzo specyficzny jest krajobraz zetknięcia morza i lądu. Wynika to z faktu, iż mamy do czynienia z kilku metrowym klifem abrazyjnym, przesłoniętym od strony lądu nieomal na całej długości brzegu ciekawym drzewostanem (buki i drzewa karłowate), z którego rozpościera się przestrzeń morza otwartego.

Krajobraz lądowy tego rejonu wykazuje cechy krajobrazu polodowcowego, charakterystyczne dla moreny dennej miejscami płaskiej, miejscami falistej oraz dla obszaru brzegu klifowego i otwartego morza.

Jest to krajobraz otwarty, młodoglacjalny, zbudowany głównie z glin morenowych, utworów fluwioglacjalnych oraz torfów, mułków i mad dolinnych w obrębie pradoliny.

Wysoczyzna morenowa Sianożęt stanowi wyspę wysoczyznową zakończoną od strony północnej klifem, a od strony wschodniej i południowej otoczoną obniżeniem pradolinym.

Jednym z najważniejszych elementów różnicującym rzeźbę lekkofalistej wysoczyzny morenowej w makroskali jest pradolina oddzielająca Ustronie Morskie od Sianożęt. Zachowała ona w części naturalny charakter z zadrzewieniami i zakrzaczeniami, bagnami i podmokłościami. W części

jest przedmiotem antropopresji poprzez wprowadzanie w jej obszar zabudowy kempingowej i letniskowej.

Bardzo ważnym elementem krajobrazu jest południowa wysoczyzna, której powierzchnia pochyla się łagodnie w kierunku północnym, północno-zachodnim i północno-wschodnim. Jest ona mało zurbanizowana. Jest to typowy otwarty teren gruntów rolnych z lokalnymi obniżeniami wytopiskowymi i dolinnymi, oczkami wytopiskowymi oraz sporadycznie występującymi skupiskami drzew. Charakterystyczną cechą tego terenu jest mała powierzchnia lasów (wyjątek stanowi duży kompleks leśny od strony zachodniej – Kołobrzeski Las) i częściowo od strony wschodniej (Łasiński Las) oraz nieduże powierzchnie zadrzewień śródpolnych. W części południowej wysoczyzny występują 3 duże obszary zagłębień bezodpływowych pokryte roślinnością bagienną i lasami.

Południowa część wysoczyzny przedzielona jest dwoma obniżeniami dolinnymi o kierunku południkowym w których płyną strumienie – Malechowska Struga i Łopieniczka.

4.8. Zabytkowe elementy

Gmina Miasto Kołobrzeg

Zgodnie z Zarządzeniem Nr 87/14 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dnia 21 października 2014 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kołobrzeg rejestr obiektów zabytkowych w granicach Gminy Miasto Kołobrzeg liczy kilkaset pozycji. Należą do nich:

- Osada otwarta stan. 1 położona na lewym brzegu Parsęty w odległości 2,2 km na południe od centrum miasta na wysokości PGR Budzistowo
- Wczesnośredniowieczne warzelnie soli znajdujące się w płn. części Wyspy Solnej między Parsętą a Rowem Drzewnym po obu stronach trou kolejowego biegnącego do Trzebiatowa
- Śródmieście Miasta Kołobrzeg
- Park Zachodni
- Ratusz
- Pałac Braunschweigów
- Pozostałości umocnień twierdzy kołobrzesckiej: przyczółek położony w pobliżu Rowu Drzewnego
- Park miejski in. Gen. Jana Henryka Dąbrowskiego
- Baszta Prochownia
- Dwa forty na wschodnich rubieżach miasta w parku przymorskim w pobliżu plaży
- Park Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
- Dom przy ul Gierczak tzw. Dom Schliffenów
- Elewacje secesyjnej kamienicy
- Zespół budynków dawnego ewangelickiego klasztoru diakonis (kościół)
- Zespół budynków dawnego ewangelickiego klasztoru diakonis (klasztor dla panien)
- Zespół budynków dawnej elektrowni miejskiej
- Kościół NMP
- Pozostałości umocnień twierdzy kołobrzesckiej: przyczółek przy wejściu do portu
- Park przy Pomniku Zaślubin
- Zespół dwóch portowych elewatorów zbożowych
- Skwer Miejski
- Magazyn zwany „Katownią”
- Park Nadmorski – ul. Rodziewiczówny
- Park Nadmorski – ul. Sikorskiego
- Dwa forty na wschodnich rubieżach miasta w parku przymorskim w pobliżu plaży
- Pozostałości umocnień twierdzy kołobrzesckiej: tzw. Reduta Schilla, przyczółek położony na wyspie solnej w widłach rzeki Parsęty i Rowu Drzewnego
- Budynek tzw. Akademii Rycerskiej

- Resztki murów obronnych
- Zespół budynków dawnego ewangelickiego klasztoru diakonis
- Ujęcie źródła solanki
- Cmentarz ewangelicki
- Budynek Poczty Polskiej
- Kamienica ul. Armii Krajowej 2
- Kamienica ul. Wojska Polskiego 7
- Pensjonaty ul. Borzymowskiego 1, 3
- Wieża ciśnień
- Kamienica ul. Dubois 27
- Kamienica ul. Dworcowa 16
- Cmentarz Dywizji Piechoty – 6-tej
- Łażnia miejska
- Biblioteka ul. Frankowskiego 3
- Kamienica ul. Giełdowa 1
- Cmentarz ul. Gryfitów
- Budynek gospodarczy, kunia ul Jedności Narodowej 12
- Cmentarz przykościelny ul. Katedralna
- Zespół budynków policji
- Park ul. Koszalińska
- Cmentarz żydowski
- Cmentarz ewangelicki ul. Krzywoustego
- Kasyno Łopuskiego 52
- Budynek szkoły i sala gimnastyczna ul. Łopuskiego 52
- Szkoła ul. Łopuskiego 42-44
- Kasyno ul. Łopuskiego
- Budynek żandarmerii wraz z ogrodzeniem ul Łopuskiego 48
- Budynek sztabowy ul. Mazowiecka 1
- Budynek użyteczności publicznej i hala sportowa ul. Piastowska 6
- Dom mieszkalny ul. Piastowska 9
- Pensjonaty ul. Rafińskiego 5, 6, 7, 8, 10, 12-14
- Kamienice ul. Spacerowa 1-1a, 39
- Brama Radzikowska ul. Szpitalna 3
- Budynek aresztu śledczego ul. Szpitalna 4
- Pensjonat ul. Ściegiennego 5-6
- Cmentarz wojny Św. Wojciecha
- Cmentarz Freidhof ul. Towarowa
- Cmentarz ul. Trzebiatowska
- Kamienica ul. Walki Młodych 26
- Cmentarz żydowski ul. Zdrojowa
- Budynek Gminy Miasto Kołobrzeg ul. Zwycięzców 12-12a
- Zespół kamienic ul. Zygmuntowska 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 46
- Stanowisko archeologiczne - 5 AZP 14-15/1, 19 AZP 14-15/16, 20 AZP 14-15/17, 21 AZP 14-15/18, 22 AZP 14-15/19, 23 AZP 14-15/20, 3 AZP 15-15/4, 35 AZP 15-15/6, 48 AZP 15-15/19, 49 AZP 15-15/20, 50 AZP 15-15/21, 51 AZP 15-15/22, 52 AZP 15-15/23, 53 AZP 15-15/24, 54 AZP 15-15/25, 55 AZP 15-15/26, 56 AZP 15-15/27, 57 AZP 15-15/28, 58 AZP 15-15/29, 59 AZP 15-15/30, 60 AZP 15-15/31, 61 AZP 15-15/32, 64 AZP 15-15/35, 65 AZP 15-15/36, 66 AZP 15-15/37, 67 AZP 15-15/39, 68 AZP 15-15/40, 69 AZP 15-15/41, 42 AZP 15-15/42, 71 AZP 15-15/43, 72 AZP 15-15/44, 73 AZP 15-15/45, 28 AZP 14-16/1, 29 AZP 14-16/2, 30 AZP 14-16/3, 31 AZP 14-16/4, 32 AZP 14-16/5, 74 AZP 15-16/39, 75 AZP 15-

16/40, 76 AZP 15-16/41, 77 AZP 15-16/42, 78 AZP 15-16/43, 1 AZP 15-16/83, 2 AZP 15-16/84, 4 AZP 15-16/86

- Kamienica ul. Armii Krajowej
- Dom mieszkalny ul. Artyleryjska 26-35
- Magazyn-kotłownia ul. Basztowa 1a
- Pensjonat ul. Borzymowskiego 20
- Kamienice ul. Budowlana 22 i 24
- Elewacja frontowa budynku gospodarczego magazynu ul. Budowlana 24d
- Elewacja frontowa młyna ul. Budowlana 24d
- Magazyn zbożowy ul. Budowlana 24d
- Piwnice ul. Budowlana 35a
- Budynki mieszkalne ul. Chopina Fryderyka 14-15, 16, 16a
- Kamienica ul. Cicha 9
- Kamienice ul. Drzymały 8, 9, 10
- Kamienica ul. Dubois 32
- Budynek użyteczności publicznej ul. Dworcowa 12
- Budynek mieszkalny ul. Dywizji Piechoty – 6-tej 74
- Kamienica ul. Dywizji Piechoty – 6-tej 94
- Mleczarnia ul. Dywizji Piechoty – 6-tej 96b
- Kamienice ul. Gierczak 33 i ul. Graniczna 2, 3, 6, 7,
- Szkoła ul. Grottgera Artura 12
- Budynek dwurodzinny ul. Jedności Narodowej 9A
- Szpital ul. Jedności Narodowej 4
- Magazyn ul. Jedności Narodowej 12b
- Dom mieszkalny ul. Jedności Narodowej 15
- Budynek mieszkalny ul. Jedności Narodowej 27
- Budynki mieszkalne i wille ul. Jedności Narodowej 29, 33, 36-37, 38-39, 40-41, 42, 43, 45, 60
- Budynek użyteczności publicznej ul. Jedności Narodowej 62
- Kościół ul. Jedności Narodowej 68
- Kamienice ul. Jedności Narodowej 78, 79
- Sztab ul. Jedności Narodowej 86
- Budynki koszarowe ul. Jedności Narodowej 85, 83
- Budynek sztabowy ul. Jedności Narodowej 84
- Kamienica ul. Jerzego 13
- Budynek wspomagający hydrofornię ul. Kamienna 1
- Kamienica ul. Kamienna 3
- Batardeau
- Budynek przemysłowy ul. Kasprowicza 10
- Kamienica ul. Katedralna 4
- Budynek użyteczności publicznej – starostwo ul. Katedralna 12
- Kamienice ul. Kaniewskiego 1, 1A, 2
- Dworzec i zespół budynków gospodarczych ul. Kolejowa 3
- Pensjonat ul. Konopnickiej 3-4
- Kamienica ul. Korzeniowskiego 2
- Pensjonaty ul. Korzeniowskiego 8, 7
- Budynki mieszkalne i wille ul. Kościuszki 4, 6, 7, 8
- Kamienica ul. Koszalińska 28
- Kasyno oficerskie ul. Koszalińska 70-72
- Garaż i magazyn ul. Kujawska 4, 6
- Budynki dwurodzinne ul. Lotnicza 14, 15

- Most ul. Łopuskiego
- Magazyn ul. Łopuskiego 43
- Budynek użyteczności publicznej ul. Łopuskiego 6
- Hotel ul. Łopuskiego 23
- Sala kinowa ul. Łopuskiego 24
- Bloki koszarowe ul. Łopuskiego 50, 54, 56
- Kamienice ul. 1-go Maja 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9-15, 43, 44, 45, 46, 48, 49
- Kamienica ul. Mariacka 6
- Blok mieszkalny ul. Mazowiecka 2
- Blok koszarowy ul. Mazowiecka 34
- Kamienice ul. Mazowiecka 40-41, 39
- Magazyn, lazaret i sztab ul. Mazowiecka 30, 33, 33
- Most ul. Młyńska
- Kamienice ul. Młyńska 11, 12
- Budynek użyteczności publicznej ul. Morska 2
- Nabrzeże rzeki Parsęta
- Kamienice ul. Narutowicza 10, 12
- Willa dwurodzinna ul. Obozowa 15
- Kamienie ul. Okopowa 20, 21
- Budynek oficerski ul. Ostrobramska 1
- Kamienica Pl. 18-go Marca 4-5
- Kamienice ul. Pomorska 2, 3, 4, 5, 6, 7
- Budynek użyteczności publicznej ul. Portowa 37
- Budynki dwurodzinne ul. Próżna 11-12, 13-14
- Domy ul. Radomska 13-14, 16, 17-18
- Budynek użyteczności publicznej ul. Ratuszowa 13
- Hala sportowa ul. Ratuszowa 13a
- Pensjonaty ul. Rodziewiczówny 20, 22
- Kamienica ul. Rybacka 11
- Spichlerz ul. Rieczna 21
- Hydrofornia ul. Rieczna 20
- Kamienice ul. Słowińców 1, 8, 11
- Kamienice ul. Strzelecka 2, 3
- Kaplica szpitalna ul. Szpitalna 1
- Budynek użyteczności publicznej ul. Szpitalna 2a-c
- Kuźnia ul. Szpitalna 8
- Pensjonaty ul. Ściegiennego 2, 3
- Kasyno ul. Św. Macieja 3
- Kamienica ul. Trzebiatowska 32
- Kamienice ul. Unii Lubelskiej 3, 5, 9, 11, 18, 20, 22, 30-32, 43, 45
- Budynek użyteczności publicznej ul. Walki Młodych 9
- Kamienice ul. Walki Młodych 25, 28
- Kamienice ul. Waryńskiego 5, 6, 9
- Wille ul. Wiosenna 10, 11, 13, 16,
- Kamienice ul. Wolności 12a, 14, 17a, 18-19, 26
- Domy dwurodzinne ul. Wylotowa 9-10, 11-12
- Kamienice ul. Zwycięzców 11, 13, 14
- Kamienica ul. Źródłana 1
- Kamienice ul. Żurawia 19, 20-21, 24

Na terenie **Gminy Kołobrzeg** znajduje szereg obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Są to:

1. Bogucino - osada otwarta okres lateński - działka 217/2
2. Budzistowo - gotycka kaplica p.w. św. Jana wraz z otoczeniem (cmentarz przykościelny) XIII w. –działka 1/8
3. Budzistowo - grodzisko wyżynne dwuczłonowe okres wczesnośredniowieczny – działki 1/91, 140-146, 154-168
4. Drzonowo - Park dworski w stylu romantycznym II poł. XIX w. - działka 228/5
5. Karcino - kościół neogotycki 1861-1862 486 **87** 30.11.2001
6. Kopydłówek - grodzisko wyżynne typu cyplowego okres wczesnośredniowieczny – działka 264c
7. Korzystno - kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla datowany na 1865-66 r. - działka 217
8. Nowogardek - dom mieszkalny 1875 r. - działka 150/2
9. Obrotów - osada otwarta okres wczesnośredniowieczny - działka 514, 524
10. Sarbia - późnogotycki kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela wraz z otoczeniem (cmentarz przykościelny) i wystrojem wnętrza XVI w. - działka 286

Natomiast w **Gminie Ustronie Morskie** nie występuje duże nagromadzenie obiektów powstałych ręką człowieka o dużych walorach kulturowych i krajobrazowych. Wynika to z tego, że na przestrzeni wieków obszar tej gminy nie podlegał większym przeobrażeniom gospodarczym i kulturowym, demograficznym, a także krajobrazowym.

Pomimo, że obszar pomiędzy Kołobrzegiem a Mielnem już od XIII w. był miejscem intensywnego osadnictwa, to tereny dzisiejszej gminy przez długi czas pozostawały praktycznie w stanie niezmienionym. Na terenach tych przez długi czas dominowały lasy i torfowiska. Widać to jeszcze na mapach z końca XVIII wieku. Pozostałości tych kompleksów istnieją do dziś.

Mając na uwadze definicję Kondrackiego w zakresie krajobrazu naturalnego poniżej, za autorami Studium oraz na podstawie danych znajdujących się w zasobach służb ochrony zabytków, ANR, a także danych literaturowych, scharakteryzowano walory krajobrazowe poszczególnych miejscowości leżących w gminie Ustronie Morskie.

Bagicz

Wieś powstała około połowy XIII wieku. Dzisiaj praktycznie nie istnieje. Została po 1945 zlikwidowana przez stacjonujące w jej sąsiedztwie (dawne lotnisko niemieckie) przez 50 lat wojska sowieckie. W 1939 roku mieszkało tu 571 mieszkańców. Obecnie w Bagiczu mieszka tylko 10% stanu sprzed 1939 r.

Kukinia

Kukinia to jedna z dwóch najstarszych wsi gminy Ustronie Morskie, założona w średniowieczu. Powstała w drugiej połowie XIII wieku na miejscu wykarczowanego i wypalonego fragmentu Lasu Kołobrzieskiego. Leży przy starym trakcie, który wiódł z Koszalina, przez Rusowo do Kołobrzegu.

Wieś jest typową ulicówką ciągnącą się na długość około 1 km. Liczba mieszkańców w 1939 r. wynosiła 430, obecnie około połowy tej liczby. Osada w przeciągu całej swojej historii była wsią typowo włościańską. Nie było tu dworu, folwarku, a po 1945 r. nawet Państwowego Gospodarstwa Rolnego.

Jak podają dane źródłowe, jeszcze w latach osiemdziesiątych we wschodniej części wsi, znajdował się drewniany wiatrak, koźlak pochodzący z 2 połowy XIX w. Dzisiaj nie istnieje. Nawet na mapach brak informacji o dokładnym miejscu występowania tego obiektu, jak ma to miejsce w sąsiedniej gminie Dygowo.

Powstała w połowie XIX wieku, jako nowa osada, kolonia Kukini, w której osiedlili się koloniści w 17 gospodarstwach rolnych zbudowanych dla nich w ramach akcji kolonizacyjnej. W 1905

roku mieszkało tu już 140 osób, obecnie połowa tej liczby. Przed 1939 r. Kukinka była bogatą wsią, działały tu: masarnia, piekarnia, mleczarnia, dwa młyny, kuźnia, a nawet sklep z artykułami kolonialnymi.

Rusowo

Na południowy zachód o centrum Rusowa, w odległości kilkuset metrów odkryto tu osadę z okresu wczesnej epoki żelaza (650 - 550 lat p.n.e.). Dokonane tu odkrycie oraz inne w tym rejonie, wg niektórych autorów, mogą sugerować, że przez Rusowo przebiegał „bursztynowy szlak”, który przez kilka tysiącleci łączył wybrzeże Bałtyku z krajami śródziemnomorskimi.

Wieś położona jest w sąsiedztwie obszaru źródłiskowego Pyski. Rusowo to jedna z najstarszych wsi tej gminy. Osada została założona jako pastwisko, częściowo na terenach po wyrębie Lasu Kołobrzieskiego. Liczba mieszkańców w 1939 roku wynosiła 399. Obecnie mieszka tu podobna liczba osób.

W XIX wieku zbudowano tu piękny mieszkalny pałac, będący siedzibą rodową rodziny Schroder. Oprócz pałacu stworzono tu park krajobrazowy o charakterze romantyczno - naturalistycznym

o powierzchni prawie 38 ha składający się z drzewostanu o charakterze parkowym i leśnym oraz łąki krajobrazowej.

Najcenniejszym zabytkiem tej wsi, i chyba całej gminy, jest gotycki kościół p.w. M.B. Różańcowej. Kościółek ten zlokalizowany jest na wzniesieniu najprawdopodobniej usypanym ręką ludzką. Liczy sobie ponad 600 lat i jest jedną z najstarszych świątyń chrześcijańskich na Pomorzu Środkowym. Kościółek usytuowano dokładnie na osi wschód - zachód, czyli jest on zwrócony miejscem przeznaczonym na główny ołtarz na Jerozolimę - Grób Pański. Świątynia zgodnie ze starym zwyczajem otoczona była cmentarzem grzebalnym. Dzisiaj po nim praktycznie niewiele zostało.

Uważa się, że ziemia leżąca wokół wsi jest najlepszą nie tylko w gminie ale i powiecie. Dzięki temu we wsi tej rozwija się rolnictwo. Tu także jej mieszkańcy zdecydowali się uruchomić gospodarstwa agroturystyczne.

Sianożęty

Sianożęty to wieś letniskowa położona w bezpośrednim sąsiedztwie morza, na zachód od Ustronia Morskiego o kilkusetletnim rodowodzie. Dziś, ta dawna osada rybacko - rolnicza, to wciąż rozwijająca się miejscowość turystyczno – rolnicza. Jej szczególnym walorem jest położenie pomiędzy brzegiem Bałtyku, który jest tu wydmą a równina bagienną.

We wsi tej brak jest wybijających się zabytkowych obiektów kultury materialnej. Istniejące do dzisiaj domy i pensjonaty pochodzą głównie z XX wieku.

Ustronie Morskie

W przeszłości Ustronie Morskie było przede wszystkim wsią rolniczą, tylko mała grupa ludzi utrzymywała się z rybołówstwa. Nadmorskie położenie podkreśla herb Ustronia Morskiego, przedstawiający Gryfa stojącego na brzegu morza i trzymającego w „rękach” kwiatostan mikołajka nadmorskiego.

Podobnie jak Sianożęty Ustronie Morskie leży wzdłuż brzegu morskiego na długości 3,5 kilometra. Klif tutaj jest wysoki i stromo opadający ku plaży. Jego maksymalna wysokość dochodzi nawet do 16 m. Jest to swoisty ewenement w skali Wybrzeża Środkowego. W kronice szkolnej z 1885 roku, kronikarz odnotował, że w ostatnim stuleciu morze zabrało tu blisko 80 m lądu. W celu przeciwdziałania zaczęto stosować kilkadziesiąt lat temu różnego rodzaju umocnienia brzegu: wybiegające w morze drewniane ostrogi, betonowe płyty, betonowe opaski i gwiazdobloki. Pomimo tych zabezpieczeń morze, co roku niszczy tu część klifu, a także „zabiera plażę”.

Rozwój tej miejscowości jako osady letniskowej przypada na koniec XIX wieku. Przełomowym był rok 1905, kiedy to Ustronie otrzymało na wniosek miejscowej ludności od Cesarza Niemiec status siedziby władz gminnych. Jednocześnie została utworzona gmina. Niewątpliwą atrakcją Ustronia Morskiego jest przystań rybacka. Łodzie rybackie, które można

tu oglądać wraz z wyposażeniem wyciągane są na plażę za pomocą wyciągu liniowego. Przystań rybacka należy do tych miejsc, które najczęściej odwiedzane są przez turystów.

Warto nadmienić, że w Ustroniu Morskim w okresie międzywojennym XX wieku powstała Pomorska Wyższa Szkoła Rolnicza (Pommersche Bauern – Hochschule). Jej obiekty były zlokalizowane przy dzisiejszej ul. Rolnej.

Gwizd, Wieniotowo, Olszyna

Wsie te pod kątem krajobrazu kulturowego nie przedstawiają większych walorów.

4.9. Zagospodarowanie turystyczne obszaru opracowania

Gmina Miasto Kołobrzeg należy do najbardziej znanych miejscowości turystycznych Pomorza i często nazywane jest „perłą Bałtyku”. Rozwój turystyczno - uzdrowiskowy miasta sięga połowy XIXw. W tym czasie powstały pierwsze obiekty o charakterze sanatoryjnym, powstały parki i zieleńce. Wzrost popularności Kołobrzegu nastąpił w momencie doprowadzenia linii kolejowej. Od 1911r. miasto uzyskało rangę uzdrowiska I klasy. Wraz ze wzrostem zainteresowania funkcją uzdrowiskową rozwija się zagospodarowanie turystyczne. Następuje szybka rozbudowa infrastruktury turystyczno-uzdrowiskowej. Znajduje się tu 6 szpitali uzdrowiskowych, oraz liczne sanatoria, i ośrodki wypoczynkowe.

Głównymi walorami miasta są wody i plaże Bałtyku, źródła solankowe, borowiny i okoliczne lasy, oraz rozbudowana infrastruktura turystyczna miasta. Miasto Kołobrzeg obok zabytków opisanych w rozdziale 2.6. oferuje turystom Muzeum Oręża Polskiego, latarnię morską, liczne pomniki (m.in. Pomnik Zaślubin z Morzem) oraz moło.

W części portowej miasta istotną atrakcją obok fortu „Ujście” z latarnią morską i falochronu są rejsy po morzu, oraz wycieczki Polskiej Żeglugi Bałtyckiej do Kopenhagi, Malmö, na Bornholm i inne.

Ważnym elementem rekreacyjnym, zwłaszcza poza sezonem letnim są parki, a szczególnie park zdrojowy. W parku A. Fredry znajduje się amfiteatr.

W granicach miasta wyznaczono trzy szlaki turystyczne:

- czerwony – tzw. Szlak Solny rozpoczynający się przy Baszcie Prochowej i kończący w Drawsku,
- czerwony – będący odcinkiem długiej trasy międzynarodowej od Atlantyku (Brest) do Braniewa nad Bałtykiem.
- zielony – im. Jana Frankowskiego od latarni morskiej do kościółka w Budzistowie

Istniejąca w Kołobrzegu ścieżka rowerowa prowadzi od ul. Rodziewiczówny do ul. Sułkowskiego oraz dalej przez Ekopark i dawne lotnisko w Podczelu aż do Gminy Ustronie Morskie. Prowadzi ona głównie wzdłuż brzegu morza. Dodatkowo wytyczone są drogi rowerowe w centrum miasta. W zachodniej części miasta znajduje się ścieżka rowerowa prowadząca wzdłuż ul. Arciszewskiego, następnie przez las aż do Gminy Kołobrzeg. Zarząd miasta planuje rozbudowę tras rowerowych.

Kołobrzeg oferuje również atrakcje dla miłośników sportów wodnych i wędkarstwa. W Kołobrzegu kończy się szlak kajakowy na Parsęcie. W porcie znajduje się przystań jachtowa.

Natomiast głównym walorem Gminy Kołobrzeg są piękne plaże Bałtyku, które należą do jednych z najładniejszych na Polskim wybrzeżu. Ponadto atrakcyjne turystycznie są również miejscowości znajdujące się na terenie gminy.

- Dźwirzyno to dawna wieś rybacka położona między Morzem a NE brzegiem Jeziora Resko.
- Karcino, gdzie godne uwagi turystów są historyczne obiekty i liczne gniazda bociana białego.
- Sarbia, gdzie zlokalizowane są obiekty historyczne, których historia sięga XIV oraz liczne gniazda.
- Drzonowo, którym znajduje się zabytkowy dwór z II połowy XIX w. wraz z parkiem podworskim,

Niewątpliwą atrakcją turystyczną stanowi port w Dźwirzynie, który kiedyś był portem tylko rybackim a dzisiaj stanowi zarówno rybacki. Jest to dobre miejsce do przybrzeżnego żeglowania,

wypraw wędkarskich i morskich wycieczek niewielkimi jednostkami. Świetnym miejscem do uprawiania rekreacji wodnej jest Jezioro Resko Przymorskie. Jest to doskonałe miejsce do uprawiania windeurfingu i kitesurfingu.

W gminie Kołobrzeg znajdują się dwa turystyczne szlaki rowerowe. Jeden z nich, krótszy jest częścią szlaku „Nadmorskiego” liczący w sumie 24,5 km. W gminie Kołobrzeg rozciąga się od miejscowości Dźwirzyno i ciągnie się wzdłuż wybrzeża aż do wschodniej granicy gminy.

Drugi liczący 40 km szlak znajduje się w całości w gminie Kołobrzeg a swój początek ma na granicy z Miastem Kołobrzeg i rozciąga się wzdłuż brzegu morskiego do miejscowości Dźwirzyno. Następnie prowadzi przez Karcino, Sarbię, Drzonowo, Nowogródek, Nowy Borek, Stary Borek do Grzybowa. Ponadto w gminie znajdują się:

1. Ścieżka dydaktyczna w rejonie stawów w Głowaczewie oraz wieża widokowa, umożliwiająca obserwowanie awifauny stawów.
2. Ścieżka dydaktyczna w rejonie jez. Resko oraz wieża widokowa, umożliwiająca obserwowanie awifauny.
3. Tablice informacyjne o awifaunie morskiej w rejonie falochronu w Dźwirzynie.
4. Ścieżka dydaktyczna wzdłuż Parsęty.

Na terenie **Gminy Ustronie Morskie** istnieją warunki urozmaiconego spędzania wolnego czasu. Można tu korzystać z kąpeli morskich, plażowania, uprawiać sporty wodne, wędkarstwo nadbrzeżne, hippikę. Dużą atrakcją stanowią mola wybiegające na ponad 100 metrów w morze. Miłośnicy turystyki pieszej i rowerowej mogą korzystać ze specjalnie wyznaczonych szlaków turystycznych ciągnących się wzdłuż wybrzeża morskiego. Do dyspozycji turystów pozostają boiska sportowe, korty tenisowe, sala gimnastyczna oraz sprzęt pływający oraz ośrodek sportów wodnych. Dużą popularnością cieszą się loty turystyczne - widokowe motolotnią, a także skoki spadochronowe, organizowane na terenie lotniska w Bagiczu. Tu też planuje się budowę wielu obiektów służących obsłudze turystyki pobytowej i przejazdowej. Zadaniem powyższego przedsięwzięcia jest stworzenie zabudowy turystycznej o wysokim standardzie europejskim, uatrakcyjnienie pobytu turystów krajowych i zagranicznych poprzez lepszą jego organizację, czynny wypoczynek i zapewnienie odpowiedniego standardu usług oraz wydłużenie sezonu turystycznego do całego roku.

Studium ocenia, że tereny rozwojowe w gminie dla celów turystycznych położone są przede wszystkim w wąskim pasie wzdłuż brzegu morskiego i obejmują wsie Bagicz, Sianożęty, Ustronie Morskie i Wieniotowo.

Szlaki turystyczne

Przed 1945 r. w gminie tej istniał czerwony szlak turystyczny prowadzący od dworca kolejowego w Bagiczu do dębu (obecnie noszącego nazwę „Bolesław”) znajdującego się na obszarze Kołobrzieskiego Lasu. Pierwsza znana edycja tego szlaku została zawarta w przewodniku po Kołobrzegu wydanym w 1912 r. Na mapie tej zaznaczono także odnogi tego szlaku prowadzące do Podczela i Malechowa. Ta ostatnia nitka przebiegała przez leśną restaurację Malechowo (Malchobrück) leżącą także na terenie Kołobrzieskiego Lasu.

Po wojnie obszar na którym rośnie dąb był mało znany, ze względu na to, że nie był ogólnie dostępny do 1992 roku, w jego pobliżu znajdowało się lotnisko radzieckie. Obecnie do tego drzewa prowadzi ścieżka spacerowo – rowerowa. Dla uświetnienia tego miejsca 19 sierpnia 2000 r. miała miejsce uroczystość „chrzcin” tego dębu uważanego za najstarszy dąb szypułkowy w Polsce. Otrzymał on imię „Bolesław” dla upamiętnienia króla Bolesława Chrobrego. Drugi dąb, nieco młodszy, rosnący także na obszarze Kołobrzieskiego Lasu w trakcie tej uroczystości nadano imię „Warcisław”. Przy obu drzewach postawiono okolicznościowe tablice. Te uroczystości stały się kanwą do utworzenia pieszego szlaku turystycznego oznakowanego na kolor niebieski, a który uzyskał nazwę „Trzech Dębów”. Prowadzi on z Ustronia Morskiego przez Sianożęty, lotnisko Bagicz do trzech rosnących dębów bezimiennego, „Bolesława” i „Warcisława”. Dalej biegnie przez Stramniczkę, Stojkowo i Kukinię, aby skończyć się w Rusowie w miejscu zabytkowego parku. Całkowita długość tego szlaku wynosi około 20 km. Warto dodać, że dęby te są przedmiotem legendy, której bohaterem jest

Bolesław Chrobry.

Przez gminę przebiega także szlak turystyczny biegnący wzdłuż brzegu morskiego, z Kołobrzegu na wschód. W gminie tej szlak ten jest szlakiem przeznaczonym dla pieszych i rowerzystów. Jest to tzw. „Błękitny Szlak”. Obejmuje on kilka odcinków, m.in. szlak pieszy o długości 15 km, prowadzący wzdłuż wybrzeża morskiego w strefie chronionego krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski” do latarni w Gąskach, szlaki turystyki rowerowej o łącznej długości prawie 30 km, obejmuje trzy trasy:

- szlak niebieski z Ustronia Morskiego, przez Wieniotowo, Łasin, Pleśną, do latarni w Gąskach,
- szlak czerwony z Ustronia Morskiego, przez Sianożęty, Bagicz, Podczele do Kołobrzegu,
- szlak żółty z Ustronia Morskiego do Rusowa (przez Malechowo, Kukinkę i Kukinię) i z powrotem.

Ponadto w Gminie Ustronie Morskie znajdują się:

1. Ścieżki dydaktyczne w Kołobrzesckim Lesie - szczególnie prowadzące przez starodrzewie i w rejonie stawów.
2. Ścieżka dydaktyczna w Łasińskim Lesie.
3. Ścieżka dydaktyczna w rejonie lotniska w Bagiczu.

4.10. Stan środowiska przyrodniczego

Stan środowiska przyrodniczego ma dla **Gminy Miasto Kołobrzeg** o profilu uzdrowiskowym zasadnicze znaczenie.

Parsęta jest jedną z głównych rzek Przymorza o dł. 139km, i zlewni ponad 3100km². W zlewni rzeki największy wpływ na stan jej wód ma miasto Białogard. Badania jakości wód wykazały, że w górnym odcinku posiada ona II klasę czystości, przechodzącą w klasę III poniżej ujścia rzeczki Gęsiej. Jakość wód Parsęty wyraźnie pogarsza się poniżej Białogardu. Ponadnormatywne stężenie bakterii *Coli* dyskwalifikuje rzekę do ujścia (odcinek dł. 58km). Pozostałe parametry mieszczą się w granicach I i II klasy.

Według danych z Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Kołobrzegu Miasto Kołobrzeg posiada własną oczyszczalnię ścieków istniejącą w mieście od 19083 r. i zlokalizowaną jest przy granicy miasta w Grzybowie. Oczyszczalnia ma dwa stopnie oczyszczania: mechaniczny i biologiczny z podwyższonym usuwaniem biogenów. Posiada wydajność 35 000 m³/d. Oczyszczalnia przez system kolektorów tłocznych obsługuje cały powiat oraz jedną gminę ościenną.

Od roku 1993 w mieście funkcjonuje Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych. Położona jest ona w sąsiedztwie oczyszczalni ścieków. Instalacja obecnie funkcjonuje w oparciu o technologię „DANO”, przy czym trwa jej przebudowa i zmiana technologii.

Natomiast stan środowiska na większości obszaru **Gminy Kołobrzeg** można określić jako dobry. Wynika to z charakteru gospodarki prowadzonej na terenie gminy – dominuje gospodarka rolna, a brak jest przemysłu uciążliwego. Przeobrażenia związane z działalnością gospodarczą człowieka na omawianym terenie dotyczą szaty roślinnej, wód powierzchniowych, pierwszego poziomu wód podziemnych oraz w mniejszym stopniu powierzchni terenu i powietrza atmosferycznego. Głównym przejawem przeobrażenia szaty roślinnej jest dość znaczne wylesienie obszaru w celu pozyskania dobrych gruntów ornych i rozwoju funkcji rolniczej. Znacznym przekształceniom antropogenicznym uległy również warunki wodne. Przeobrażenia te polegają głównie na budowie sieci rowów odwadniających tereny podmokłe, np. w dolinie Błotnicy, Strużki czy Dębosznicy, wyprostowaniu i pogłębieniu koryt mniejszych cieków i włączeniu ich do systemu melioracyjnego, obniżeniu płytko zalegających wód na skutek prac drenarskich, budowie kanału Grzybowskiego, Wielkiego Rowu (na północ od miejscowości Przećmino), kanału łączącego ciek Sarnia z Dębosznicą, utworzeniu polderów w obniżeniach pradolinnych, budowie urządzeń hydrotechnicznych na rzekach: dwóch jazów

i korekcji progowych na Dęboszniczy i Błotnicy, technicznej zabudowie brzegów fragmentów koryta Dęboszniczy, utworzeniu małych stawów hodowlanych w dolinie Błotnicy i Dęboszniczy.

Na niską jakość wód powierzchniowych wpływ mają zrzuty wód pościekowych i ścieków bytowo-gospodarczych, a także spływy obszarowe terenów użytkowanych rolniczo. Ułatwieniem dla spływu wód, zawierających związki biogenne, z terenów rolniczych jest sieć rowów melioracyjnych w dolinach i urządzenia drenarskie na terenach wyżej położonych. Substancje biogenne docierające do wód powodują wzrost ich żyzności a przez to wpływają na przyspieszenie procesów eutrofizacji. Na terenie gminy Kołobrzeg gospodarka ściekowa została w ostatnich latach uregulowana, należy więc spodziewać się stopniowej poprawy jakości wód. Zanieczyszczenie gleby i wód powierzchniowych oraz podziemnych może wynikać z niewłaściwego stosowania środków ochrony roślin oraz niewłaściwego stosowania nawozów, a zwłaszcza gnojowicy. Może to prowadzić do zmian w strukturze gleby i jej składzie chemicznym. Wody spływające z powierzchni rolnych mogą kumulować substancje w zagłębieniach bezodpływowych i spływać do cieków. Może to prowadzić do nadmiernej eutrofizacji oczek śródpolnych i strumieni, skutkiem czego może być zachwianie równowagi ekosystemu. Podstawowym sposobem zapobiegania jest stosowanie właściwych dawek środków ochrony i nawozów oraz przestrzeganie terminów ich stosowania, a także ograniczenie stosowania nawozów i środków ochrony roślin w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych. Zmniejszenie ryzyka związanego z zanieczyszczeniem pochodzącym z działalności rolniczej można osiągnąć także propagując ekologiczne metody upraw i hodowli.

Zagrożeniem dla atmosfery, generalnie o znaczeniu lokalnym, są punktowe i liniowe źródła hałasu, skupiska niskiej emisji pyłów i gazu oraz emitory odorów. Zagrożenie hałasem wzdłuż głównych dróg i w pobliżu zakładów produkcyjnych jest duże dla zabudowy zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie. Eliminacja zagrożenia jest możliwa poprzez stosowanie ekranów akustycznych (sztucznych lub w postaci pasów roślin), jednak, zwłaszcza w przypadku budownictwa zlokalizowanego w bezpośrednim sąsiedztwie dróg, możliwa byłaby tylko w wyniku przeniesienia tras poza tereny zabudowane. Należy ograniczyć realizację nowej zabudowy w tych pasmach. Zagrożenie powodziowe dotyczy w gminie znacznych terenów przylegających do rzeki Parsęty oraz wokół jeziora Resko i wzdłuż Błotnicy i Dęboszniczy.

Wśród innych zagrożeń środowiska i możliwości ich ograniczenia wymienić należy zanieczyszczenie gleby i wód powierzchniowych wynikające z powszechnie występujących na terenie gminy dzikich wysypisk, często znajdujących się w starych wyrobiskach.

Ogólny stan środowiska obszaru Gminy **Ustronie Morskie** można określić jako korzystny. Większość tego obszaru nie jest skażona lub w istotny sposób zagrożona zjawiskami przyrodniczymi i działalnością człowieka.

Zainwestowanie wielu miejscowości podłączone jest lub planuje się w najbliższym czasie do ogólnowiejskiej kanalizacji sanitarnej. Znaczna część obiektów do celów grzewczych wykorzystuje gaz i elektryczność. Dużą uciążliwość stwarza droga krajowa Koszalin-Kołobrzeg, jednak prowadzone są prace projektowe zakładające budowę nowej drogi w odległości około 300 – 500 m na południe od istniejącej trasy.

Najpoważniejsze zagrożenie stanowi abrazyjny charakter klifu morskiego. W tym zakresie prowadzone są prace techniczne polegające na budowie ścianek Larsena, układaniu gwiazdobloków oraz budowie i odtwarzaniu ostróg. Dokonuje się również prace refulacyjne polegające na odtwarzaniu plaży poprzez nasypywanie piasku przewożonego z innych, akumulacyjnych odcinków brzegu morskiego.

5. Ochrona przyrody nadmorskiego obszaru funkcjonalnego

5.1. Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym

Rozdział ten obejmuje opisy wszystkich obszarów i obiektów objętych ochroną prawną na mocy ustawy o ochronie przyrody, występujących na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego. Należą do nich, zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 627. z 3.0.2013 r.):

- rezerваты przyrody,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,

Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000

Europejska sieć ekologiczna NATURA 2000 jest krokiem Unii Europejskiej w kierunku trwałego zabezpieczenia zasobów przyrodniczych na obszarze państw członkowskich.

Podstawą funkcjonowania sieci Natura 2000 są dwie dyrektywy:

- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r., w sprawie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992 r., str. 7-5 z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102 z późn. zm.);
- Dyrektywa 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r., w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, tzw. Dyrektywa Ptasia (Dz. Urz. UE L 103 z 25.04.1979 r., str. 1-18, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t.1, str. 98 z późn. zm.).

Natura 2000 tworzy wspólną europejską sieć obszarów chronionych, na którą składają się:

- obszary specjalnej ochrony ptaków, tzw. OSO – obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju;
- specjalne obszary ochrony siedlisk, tzw. SOO – obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków;
- obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk, zatwierdzone przez Komisję Europejską w drodze decyzji, który w regionie biogeograficznym, do którego należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia stanu właściwej ochrony siedliska przyrodniczego lub gatunku będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także może znacząco przyczynić się do spójności sieci obszarów Natura 2000 i zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu biogeograficznego; w przypadku gatunków zwierząt występujących na dużych obszarach obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty jest obszar w obrębie naturalnego zasięgu takich

gatunków, charakteryzujący się fizycznymi lub biologicznymi czynnikami istotnymi dla ich życia lub rozmnażania.

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

Dla pomników przyrody objętych ochroną przed 1999 podtrzymana została ważność tylko dwóch aktów prawnych wydanych przez Wojewodę Koszalińskiego zgodnie z Rozporządzeniem Nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez Wojewodę Gorzowskiego, Wojewodę Koszalińskiego, Wojewodę Piłskiego, Wojewodę Słupskiego oraz Wojewodę Szczecińskiego obowiązujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopom. Nr 7 z dnia 31 marca, poz. 71):

- 1) rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego Nr 7/92 z 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz.Urz. Woj. Koszalińskiego Nr 15, poz. 109),
- 2) rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego Nr 12/95 z 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz.Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. Nr 2, poz. 7),

Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Uwzględnienie użytków ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkiem ustawowym. Wiążą się z tym określone następstwa nakazujące planistom dostosowanie swoich projektów do wymogów przepisów dotyczących ochrony przyrody.

Gospodarka na tych obszarach powinna zmierzać do zapewnienia takich warunków środowiska, które gwarantują zachowanie cennych biotopów. W przypadku istnienia elementów degradujących (np. wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków, arterii komunikacyjnych i in.) działanie winno zmierzać do zminimalizowania ich oddziaływania na drodze rozwiązań technicznych lub prawnych (np. zakaz wysypywania śmieci w określonych miejscach). Jednocześnie sprawą pilną staje się rekultywacja zniszczonych obszarów. W poszczególnych przypadkach wskazane jest konsultowanie się z przyrodnikami w celu określenia sposobów uniknięcia kolizji na drodze przyroda - gospodarka człowieka.

Obiekty tej kategorii, odpowiednio oznakowane, powinny być chronione przede wszystkim przed działaniami dewastacyjnymi, wysypywaniem śmieci, odprowadzaniem ścieków, plantowaniem itp.

5.1.1. Istniejące obszary i obiekty chronione

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”
Symbol na mapie	OCHK - I
Postawa prawna	Uchwała Nr X/46/75 WRN w Koszalinie z dnia 17.11.1975r. w sprawie stref chronionego krajobrazu

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

	(Dz.U. WRN w Koszalinie z dnia 2.12.1975r. nr 9 poz.49-50).
Położenie	Łączna powierzchnia 48,350 ha. Obszar położony wzdłuż brzegu morskiego na terenie trzech gmin.
Przedmiot i cel ochrony	Powołany w celu ochrony walorów krajobrazowych i bioróżnorodności, ochrona nadmorskich łąk podmokłych oraz ochrona szlaku wędrownego ptaków wróblowatych i drapieżnych. Przedmiotem ochrony w tej gminie jest wybrzeże morskie obejmujące dwa typy form brzegowych: klif nadmorski i wydmy.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>W granicach obszaru chronionego krajobrazu znajduje się znaczna powierzchnia miasta: większość parków, stonorośla na Owczym Bagnie oraz „Ekopark Wschodni”. Obszar ten posiada wysokie walory krajobrazowe, na które wpływa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - po zachodniej stronie Parsęty część zachowanego pasa drzewiastej i zaroślowej roślinności wydymowej wraz z podmokłymi łąkami, solniskami i trzcinowiskami Owczego Bagna na zapleczu wydym oraz z efektownymi falezami i piaszczystymi plażami na wybrzeżu, - po wschodniej stronie rozległe mokradła przymorskie z wydmami, osłonięte od południa Lasem Kołobrzeskim o wielu cechach naturalnych, stanowiącym ostoję wielu rzadko spotykanych gatunków roślin, grzybów i zwierząt, - na południu miasta bogate siedlisko łąk torfowiskowych wypełniające koryto pradoliny kołobrzESCO-kamieńskiej wraz z unikatowymi wysiękami solanek tworzących siedlisko dla unikatowych w skali kraju gatunków roślin i zwierząt halofilnych, - fragment doliny Parsęty, korytarza ekologicznego, który nawet na odcinku miejskim zachował bardzo wiele urozmaiconych siedlisk dla flory i fauny, w tym gatunki typowe dla rzek włosienicznikowych, - zabytkowa dendroflora dzielnicy uzdrowiskowej obfitująca w gatunki egzotyczne, drzewa okazałe i ciekawe założenia zieleni, - naturalne złoża geologiczne takie jak: piasek cyrkoniowy, złoża borowiny – „czarne złoto”, złoża wód mineralnych i źródła solankowe, wyrzucany na plażę jantar, - unikalny, leczniczy mikroklimat. <p>W obrębie tego obszaru wyróżnić można następujące krajobrazy fizycznogeograficzne: nadmorski-wydmowy, jeziorno-bagienny, równin morenowych, wzniesień morenowych, den dolin. Głównymi typami siedlisk są: roślinność nadmorska, bór bażynowy, środkowoeuropejski bór sosnowy, bór bagienny, uboga buczyna niżowa, żyzna buczyna niżowa, grąd suboceaniczny, acidofilna dąbrowa, ols, torfowisko niskie, subatlantyckie torfowisko wysokie, roślinność wodna, roślinność halofilna. Duża różnorodność siedlisk na tak niewielkim obszarze stwarza możliwość bytowania faunie kręgowców. W granicach OCHK fauna kręgowców jest niezwykle bogata. Ichtyofauna i ornitofauna charakteryzuje się wysokim poziomem zróżnicowania biologicznego – stwierdzono gniazdowanie ptaków wodno-błotnych rzadkich w skali kraju i Europy. Na terenie OCHK znajduje się kilkanaście optymalnych miejsc zimowania nietoperzy. Choć nie wszystkie hibernacula są dostępne dla nietoperzy to mimo wszystko Kołobrzeg stanowi trzecie, co do wielkości znane miejsce zimowania populacji żab zielonych i brunatnych. Ich liczebność w okresie godów wskazuje na wysoką różnorodność siedlisk na terenie miasta, ale ze względu na liczne lokalne zanieczyszczenia i degradację małych zbiorników retencyjnych, płazy stanowią w Kołobrzegu najbardziej zagrożoną grupę kręgowców. Z gatunków zwierząt występują tu m.in.: żaba moczarowa, ropucha szara, żaba wodna, traszka grzebieniasta, trznadel, potrzuszcz, jastrząb gołębniarz, myszołów zwyczajny, łyska, sieweczka morska, zniczek, morświn, delfin białonosy.</p> <p>Typowe dla terenów nadmorskich, tj. obszar ten znajduje się pod silną presją osób zainteresowanych jego zabudową lub rozbudową istniejących ośrodków wypoczynkowych, melioracja łąk i pastwisk leżących w dolinie bagiennych, intensywna eksploatacja drzewostanów Kołobrzeskiego Lasu. Kolejnymi zagrożeniami są silna penetracja ludzka wynikająca ze zmiany sposobu zagospodarowania terenu gminy (z rolniczo-rybacko-leśnej na turystyczno-</p>
Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Z dyrektywy występuje tu jaszczurka zwinka.
Dyrektywa ptasia	Z tej dyrektywy występują: bąk, gęś gęgawa, błotniak stawowy, wodnik.
Dyrektywa siedliskowa	Gęś gęgawa, wodnik, bąk, kormoran czarny, łabędź niemy, sieweczka obrożna, biegus rdzawy, biegus ziemny, dzwonec, szczygieł, trznadel, potrzuszcz, jastrząb gołębniarz, myszołów zwyczajny, łyska, sieweczka morska, zniczek, morświn, delfin białonosy.
Zagrożenia	Typowe dla terenów nadmorskich, tj. obszar ten znajduje się pod silną presją osób zainteresowanych jego zabudową lub rozbudową istniejących ośrodków wypoczynkowych, melioracja łąk i pastwisk leżących w dolinie bagiennych, intensywna eksploatacja drzewostanów Kołobrzeskiego Lasu. Kolejnymi zagrożeniami są silna penetracja ludzka wynikająca ze zmiany sposobu zagospodarowania terenu gminy (z rolniczo-rybacko-leśnej na turystyczno-

	wypoczynkową), inwazja gatunków obcych modyfikujących znacząco, zwłaszcza siedliska wydymowe.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Nie stwierdzono w terenie urzędowego oznakowania granic obszaru chronionego. Podjąć działania dla jego oznakowania. W przyszłości realizować wszelkie prace zgodnie z zapisami w/w rozporządzenia Wojewody Zachodniopomorskiego z sierpnia 2003 r. oraz zapisami ustawy o ochronie przyrody.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Ekopark Wschodni”
Symbol na mapie	UE – I
Położenie	Jest to obszar Solnego Bagna położony w północno-wschodniej części miasta, granicą od północy jest wybrzeże Bałtyku na odcinku ul. Brzeska w Podczelu II (lotnisko w Bagiczu) do ogródków działkowych na zachodzie w okolicach „Arki” a od strony południowej granicę stanowi ul. Koszalińska na odcinku wschodnia granica miasta do kopalni borowiny „Mirocice”. Powierzchnia użytku wynosi 386,5408 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie zespołu biocenoz składających się z wału wydymowego, torfowisk niskich o charakterze halofilnym, oraz fragmentów lasów liściastych dębowo-bukowych na płatach moreny dennej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zasadniczym elementem użytku jest niecka słonawych torfowisk „Solne Bagno” położona w obrębie przymorskiej doliny odpływu wód lodowcowych. Poziom terenu w obrębie torfowiska wynosi 1 – 2,5 m. z poziomem zwierciadła wód od 0,7 do 1,2 m n.p.m. Od strony morza torfowisko ogranicza wąski wał wydymowy o wys. do 5 m, częściowo infiltrowany przez wody torfowiska (z wybudowanym przelewem stabilizującym maksymalny poziom wód piętrzenia). W granicach użytku występują również fragmenty grądów, buczyn i łęgów ze starodrzewiem bukowo-dębowym rosnącym na kępach i ostańcach moreny dennej. W skład użytku wchodzi: fragment pradoliny kołobrzESCO-kamieńskiej, wypełnionej torfowiskiem niskim i pokrytej typową roślinnością, fragment lasu liściastego na płatach moreny dennej (buczyna niżowa <i>Melico-Fagetum</i> , grąd <i>Stellario-Carpinetum</i>), klif i wał wydmy nadmorskiej z charakterystyczną roślinnością (m.in.: zarośla rokitnika i wierzby piaszkowej, murawy). Za wałem wydymowym rozciągają się fitocenozy szuwarowe, łęgowe i olsowe, wykształcone na torfach niskich. W płatach zbiorowisk leśnych dostrzegalne są zniszczenia spowodowane kumulacją skutków podtapiania i silnych wiatrów sztormowych. Stagnująca przez większość roku woda powoduje osłabienie systemów korzeniowych drzew w związku z czym są one bardziej podatne na przewracanie. Do cenniejszych gatunków flory należą: złoć pochwowata, turówka wonna, kruszczyk rdzawoczerowny, solanka kolczysta, sit Gerarda, rutewka orlikolistna, pływacz zachodni, podkolan biały. Teren „Ekoparku Wschodniego” jest ważnym żerowiskiem na trasie wędrówek ptaków wodno-błotnych chronionych przez Unię Europejską. Solne Bagno jest miejscem rozrodu ponad 100 gatunków ptaków w tym umieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej – bąk, błotniak stawowy, żuraw, rybitwa rzeczna i muchołówka mała. Spośród gatunków nielicznych i bardzo nielicznych w Polsce do łęgów przystępują perkoz rdzawoszyi, perkoz, cyranka, cyraneczka, czernica, głowienka, gągoń, gęgawa, krakwa, łabędź niemy, płaskonos, kokoszka, mewa siwa, siniak, krętogłów, brzęczka, trzciniak, raniuszek, remiz i dziwonia. Jest to również miejsce bytowania gatunków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej – pachnica dębowa, koza, piskorz i traszka grzebieniasta. W łagodne zimy teren ten stanowi zimowisko dla kaczek. „Ekopark Wschodni” stanowi również ostoję dla płazów bezogonowych, które znajdują na tym terenie dogodne warunki do rozrodu (grzebiuszka ziemna, ropucha szara, rzekotka drzewna, żaby brunatne i zielone). Obiekt niezwykle cenny pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym, faunistycznym i florystycznym. Użytek znajduje się w wykazie „ostoi ptaków”. CORINE oraz w spisie „Ostoi ptaków w Polsce”.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - silna penetracja turystyczna, choć skanalizowana, - silna antropopresja, - zagrożenie wału wydymowego rozmyciem, głównie w wyniku działalności morza, - dzikie wysypiska śmieci, - zanieczyszczanie ściekami, - osuszanie terenu, - wędkarstwo - gatunki inwazyjne, głównie na wydymach.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - usunięcie istniejących dzikich wysypisk śmieci oraz zakaz tworzenia następnych, - zakaz osuszania terenu, - zakaz wywożenia ścieków do rowów melioracyjnych i oczek śródlęsnych, - przemyślana lokalizacja pomostów i wież widokowych, - zwalczanie gatunków inwazyjnych.
---	---

Pomniki przyrody

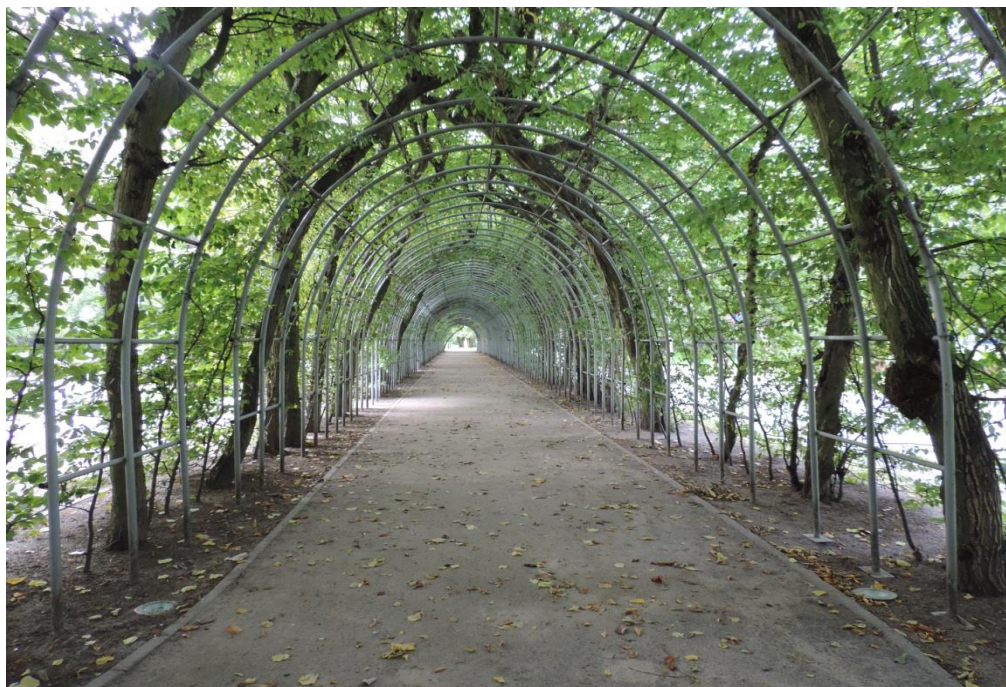
Dla pomników przyrody objętych ochroną przed 1999 podtrzymana została ważność tylko dwóch aktów prawnych wydanych przez Wojewodę Koszalińskiego zgodnie z Rozporządzeniem Nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez Wojewodę Gorzowskiego, Wojewodę Koszalińskiego, Wojewodę Pilskiego, Wojewodę Słupskiego oraz Wojewodę Szczecińskiego obowiązujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopom. Nr 7 z dnia 31 marca, poz. 71):

- 3) rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego Nr 7/92 z 8 września 1992 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz.Urz. Woj. Koszalińskiego Nr 15, poz. 109),
- 4) rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego Nr 12/95 z 28 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz.Urz. Woj. Koszalińskiego z 1996 r. Nr 2, poz. 7),

Gmina Miasto Kołobrzeg

Lp.	Nazwa polska i łacińska	Lokalizacja	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Opis pokroju drzewa	Dane o statusie ochronnym
PP-1	Cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i>	Park im. S. Żeromskiego	245	Drzewo zdrowe, bez pneumatoforów	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 115/92
PP-2	Cypryśnik błotny <i>Taxodium distichum</i> – 2 egz.	Park im. A. Fredry	275 i 200	Drzewa zdrowe, liczne pneumatofory dookoła – te uszkodzone są podczas koszenia	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992
	Jodła jednobarwna <i>Abies concolor</i>	Park im. A. Fredry		Nie istnieje (brak także w wykazie Twardego 2014)	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 110/92
PP-3	Kasztanowiec czerwony <i>Aesculus carnea</i>	Plac 18 Marca	400	Drzewo zdrowe	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 116/92
PP-4	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Plac 18 Marca	450	Drzewo zdrowe, dolne konary odcięte	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992 [drzewo chronione już Orzeczeniem Nr 105 z dn. 2 maja 1958]
PP-5	Buk zwyczajny odm. strzępolistna <i>Fagus sylvatica 'Asplenifolia'</i>	Plac 18 Marca	230	Drzewo zdrowe	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 117/92
PP-6	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> – 2 egz.	Bulwar nad Parsętą przy ul. Frankowskiego	520 i 340	Drzewa zdrowe	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 112/92
PP-7	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> – 7 egz.	Park im. Dąbrowskiego	328-495	365, 380, 400, 410 (tabl.), 410, 460, 575 (tabl.) – tylko dwa drzewa oznaczone tabliczkami, identyfikacja niepewna, rozmiary istotnie większe od wcześniejszych dokumentacji	Nr orzec. 114/92
PP-8	Korkowiec amurski <i>Phellodendron amurense</i>	Teren starego szpitala, obecnie teren Cerkwi Opieki Matki Bożej	245	Drzewo zdrowe, wielopniowe	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 118/92

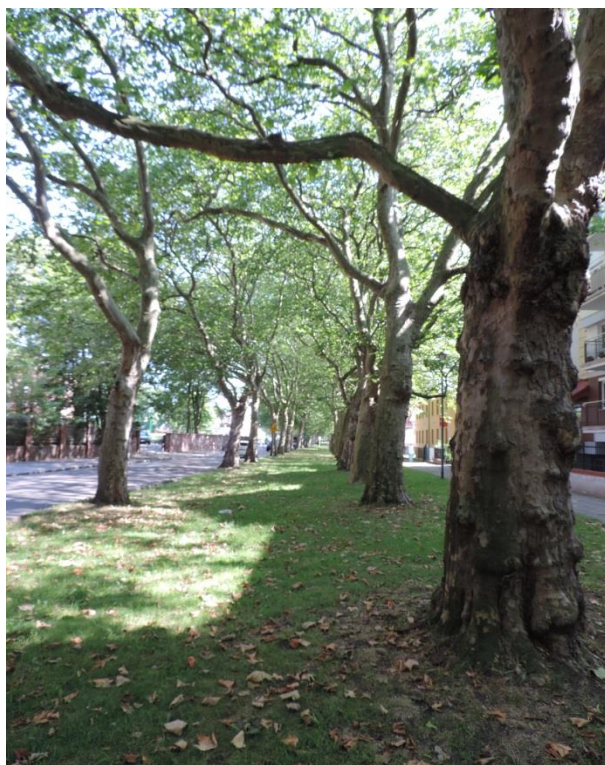
		w Kołobrzegu przy ul. Szpitalnej 1			
PP-9	Platan klonolistny <i>Platanus acerifolia</i> - aleja	Ul. Łopuskiego	150-350	Aleja dawniej regularna, trzyrzędowa, teraz przerywana, na wyspie Solnej fragmentaryczna, tu dwurzędowa	Rozp. Woj. Kosz. Nr 7/92 z 8.09.1992. Nr orzec. 113/92
PP-10	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> – (5 szt.) oraz buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> (1 szt.)	Podczele, Nadl. Gościno, I. Bagicz 5a	380, 385, 390, 403, 510 367	390, 390, 405, 420, 465 425(?) Identyfikacja drzew niepewna – brak oznaczeń na drzewach	Rozp. Woj. Kosz. Nr 12/95 z 28.12.1995
	Grab pospolity <i>Carpinus betulus</i> (2 szt.)	Podczele, Nadl. Gościno, I. Bagicz 3c	Dawniej: 160, 160	Brak oznaczonych drzew, rozmiary nie kwalifikują do ochrony. Nie istnieją wg T. Twardego, ujęte w POP Nadl. Gościno	Rozp. Woj. Kosz. Nr 12/95 z 28.12.1995
	Topola czarna <i>Populus nigra</i>	ul. Solna, działka nr 29/1	Dawniej: o obw. 1065 cm i wysokości 30 m	Nie istnieje (brak w wykazie Twardego 2014 i Bosiackiej 2002)	Rozp. Woj. Kosz. Nr 12/95 z 28.12.1995
	Topola czarna <i>Populus nigra</i>	działka nr 51/1	Dawniej: o obw. 404 cm i wysokości 17 m	Nie istnieje (brak w wykazie Twardego 2014 i Bosiackiej 2002)	Rozp. Woj. Kosz. Nr 12/95 z 28.12.1995
PP-11	Aleja grabowa - bindaż im. prof. R.Siweckiego	Park m. ul. Towarową i Spacerową		Obiekt zadbany, drzewa w różnym wieku, w tym młode, uzupełniające luki	Uchwała RM nr XVI/211/03 z 29.12.2003

Fot. 103. Pomnik przyrody – bindaż grabowy

Fot. 104. Cypryśnik błotny – pomnik przyrody w parku im. A. Fredry

Fot. 105. Pomnikowa alej platanów na ul. Łopuskiego

Gmina Kołobrzeg

POMNIKI PRZYRODY						
Lp.	Nazwa polska i łacińska	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Lokalizacja	Opis pokroju drzewa	Dane o statusie ochronnym	Uwagi
PP-1	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> Modrzew europejski <i>Larix decidua</i> Klon pospolity <i>Acer platanoides</i>	Było: 240 235 240	Korzystno – dawny cmentarz ewangelicki przy kościele		Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 12/95.	W 2014 roku na cmentarzu w Korzystnie rosną: lipa drobnolistna (obw. 315 cm), klon pospolity (obw. 270 cm), brzoza brodawkowata (obw. 215 cm). Brak modrzewi o obwodzie ponad 200 cm (rosną tam cieńsze modrzewie europejskie, japońskie i mieszańce). Brak sosny smołowej, jest sosna wejmutka o obw. 245 cm. Proponuje się odstąpienie od ochrony prawnej ze względu na brak drzew o rozmiarach pomnikowych i chaos w obecnym stanie prawnym, na rzecz ochrony całego założenia cmentarnego
	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> , klon pospolity <i>Acer platanoides</i> , sosna smołowa <i>Pinus rigida</i> , brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	316 230 183 235			Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	
PP-2	Grupa 8 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	240-430	Grzybowo – cmentarz ewangelicki.	Najgrubszy zachowany okaz ma 290 cm obwodu	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	Drzewa nie oznakowane. Zachowane obecnie nie spełniają kryteriów pomnika przyrody. Proponuje się

					Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 12/95.	odstąpienie od ochrony prawnej, na rzecz ochrony całego założenia cmentarnego
PP-3	Grupa 27 lip drobnolistnych i dęb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	do 330	Karcino – cmentarz ewangelicki przy kościółce.	Drzewa zdrowe	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92 Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 12/95.	Wśród lip rozpoznano także szerokolistne.
PP-4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> – 12 egz.	180-230	Błotnica- Przećmino – cmentarz ewangelicki.	Najgrubszy zachowany dąb ma 235 cm obwodu	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	Drzewa nie oznakowane. Zachowane obecnie nie spełniają kryteriów pomnika przyrody. Proponuje się odstąpienie od ochrony prawnej, na rzecz ochrony całego założenia cmentarnego
PP-5	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> – 43 egz.	237-252	Głowaczewo – cmentarz wojenny.	Drzewa młode, posadzone w rzędach, najgrubsze osiąga 250 cm obw.	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	Drzewa nie oznakowane. Zachowane obecnie nie spełniają kryteriów pomnika przyrody. Proponuje się odstąpienie od ochrony prawnej, na rzecz ochrony całego założenia cmentarnego
PP-6	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> – 16 egz.	125-250	Dźwirzyno – ul. Wyzwolenia.	Efektowna grupa, drzewa zdrowe, eksponowane na wzniesieniu	Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	
PP-7	Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i> – 35 egz.	30	Nowy Borek – dawny cmentarz ewangelicki.		Rozporządzenie Wojewody Koszalińskiego 7/92.	Pnącza porastają obficie teren dawnego cmentarza i okolicę wspinając się na wiele drzew. Bluszcz to gatunek tu dziczyący, ekspansywny. Proponuje się odstąpienie od ochrony pomnikowej, na rzecz ochrony całego założenia cmentarnego.

Fot. 106. Pomnik przyrody w Dźwirzynie – grupa dębów szypułkowych

Gmina Ustronie Morskie

POMNIKI PRZYRODY						
Lp.	Nazwa polska i łacińska	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Lokalizacja	Opis pokroju drzewa	Dane o statusie ochronnym	Uwagi
PP-1	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> , dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	300 365	Ustronie Morskie, przy boisku sportowym	Drzewa zdrowe	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	Drzewa rosną przy parkingu
PP-2	Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	380	Kołobrzeczski Las, oddz. 31k Nadl. Gościno	Drzewo zdrowe	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	Gatunek obcy, chroniony jako pamiątka kultury leśnej
PP-3	Bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i>	Podczele, Nadl. Gościno, I. Bagicz 3h,4k		Problematyczny przedmiot ochrony – bluszcz jest częsty w obu wydzieleniach na całej powierzchni,	Rozp. Woj. Kosz. Nr 12/95 z 28.12.1995	

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

				wspina się na wiele drzew		
PP-4	Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> – 2 egz.	340, 300	Kołobrzeski Las, oddz. 27a Nadl. Gościno	Dwa zdrowe drzewa, rosnące obok siebie	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	Gatunek obcy, chroniony jako pamiątka kultury leśnej
PP-5	Dąb szypułkowy „Bolesław” <i>Quercus robur</i>	640	Kołobrzeski Las, oddz. 21f Nadl. Gościno	Stare drzewo, korona zachowana tylko częściowo	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	
PP-6	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Było: 455	Kołobrzeski Las, oddz. 19c Nadl. Gościno	Drzewo powalone	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	Zachowywać jako martwe drewno w lesie do naturalnego rozkładu
PP-7	Żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i> – 4 egz, daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i> – 2 egz.	90-310	oddz. 32c Nadl. Gościno	Drzewa zdrowe, rosną w rzędzie wzdłuż drogi leśnej	Uchwała Rady Gminy nr XXXIV/211/2001 z 19 września 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Zach. nr 41)	Gatunki obce, chronione jako pamiątka kultury leśnej
PP-8	Dąb szypułkowy „Warcisław” <i>Quercus robur</i>	655	Kołobrzeski 51b Nadl. Gościno	Stare drzewo, korona zachowana tylko częściowo	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	
PP-9	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> - grupa	130-320	Ustronie Morskie, obok wydmy przy przystani rybackiej	Drzewa zdrowe	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	
PP-10	Platan klonolistny "Antoni" Jesion wyniosły Lipa drobnolistna - 4 szt Kasztanowiec biały Buk purpurowy	Platan: 630, Js: 645, Lp: 492, 560, 450, 450, Bk: 480	Rusowo: park podworski	Drzewa bardzo stare, korony częściowo zamierają, jesion i buk z pniem wypróchniały m, dwie lipy powalone	Uchwała Rady Gminy nr XXXIV/211/2001 z 19 września 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Zach. nr 41)	
	Daglezja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	315	Kołobrzeski Las, oddz. 31k Nadl. Gościno	Nie istnieje	Rozporządzenie nr 7/92 Woj. Kosz. Z dnia 8 września 1992 r. (Dz. Urz. Woj. Kosz. nr 15 z dnia 30 września 1992 r.)	Nie istnieje

Obszary Natura 2000

W granicach Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się 3 obszary Natura 2000.

Dorzecze Parsęty PLH320007

Jest to ostoja o powierzchni 27 710 ha, obejmuje dolinę rzeki Parsęty wraz z dopływami – począwszy od jej źródeł koło miejscowości Parsęcko aż po strefę ujściową w Kołobrzegu. Jest to najdłuższa rzeka z największą zlewnią strefy południowego przymorza Bałtyku, z bardzo dobrze rozwiniętą siecią dopływów rzek: Kłudawy, Knyczanki, Gęsiej Rzeki, Rudego Rowu, Dębnicy, Mogilicy, Pokrzwnicy, Topieli, Pysznicy, Radwi oraz płynących w stromych wąwozach Perznicy, Trzebiegoszczy i Łozicy. Jest to bardzo cenny obiekt pod względem przyrodniczym, geomorfologicznym, krajobrazowym i kulturowym (grodziska słowiańskie, kamiennie- ceglane mosty łukowe, stare młyny, dawne systemy hydrotechniczne, kapliczki). Rzeka stanowi naturalny korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym, regionalnym i krajowym, to również ważne miejsce wypoczynku i rekreacji (spływy kajakowe). Teren dorzecza jest ubogi w jeziora, natomiast w rozproszeniu występują tu liczne niewielkie „oczka polodowcowe” wypełnione złożami torfowymi, liczne zakola i starorzecza oraz bagna będące zanikającymi jeziorami. Same źródła Parsęty znajdują się na terenie łąk powstałych w niecce całkowicie zarośniętego jeziora. Duże ilości wody zakumulowane są w kompleksach torfowowo-bagiennych i łąkowych. Obszar cechuje obecność licznych cennych siedlisk przyrodniczych, m.in. ekosystemów źródłiskowych, bogatych florystycznie łąk, w tym łąk pełnikowych i storczykowych, rozległych olsów bagiennych, wiszących torfowisk źródłiskowych. Obok obszarów podmokłych i zabagnionych spotkać można także suche wrzosowiska i śródlądowe murawy napiaskowe. Zbocza i dna dolin rzek porastają głównie drzewostany liściaste. Występują tutaj łągi różnego typu i zarośla wierzbowe oraz łągi wiązowo-jesionowe, a w wyższych partiach grądy i buczyny, a także bory sosnowe. Bogactwo szaty roślinnej poświadcza bardzo liczny udział gatunków prawnie chronionych, rzadkich i zagrożonych wymarciem w skali Polski i Pomorza, m.in.: rosiczki długolistnej i pośredniej, kruszczyka szerokolistnego i błotnego, wrzośca bagiennego, turzycy bagiennej i bagnicy torfowej. Jest to obszar o kluczowym znaczeniu dla zachowania pomorskiej populacji kokoryczy drobnej, złoci pochwowatej i grążela drobnego, tu też znajduje się jedyne na polskim niżu stanowisko ślodziennicy naprzeciwlistnej. Na źródłiskach występuje skrzyp olbrzymi. Ciekawostką są jeziora lobeliowe znajdujące się w południowej części dorzecza, z reliktowymi roślinami wodnymi: poryblinem i lobelią jeziorną. Dorzecze Parsęty to bardzo dobrze zachowane biotopy dla ptaków drapieżnych: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, bielika, puchacza, sowy błotnej oraz dla ptaków związanych z obszarami wodno-błotnymi: bociana białego i czarnego, zimorodka, żurawia, sieweczki rzecznej, kulika wielkiego. Parsęta to równie ważne miejsce dla zimowania ptaków wodno-błotnych oraz naturalny obszar rozrodu wydry i bobra. Parsęta w porównaniu z innymi polskimi rzekami posiada najlepsze warunki tarła ryb łososiowatych: łososi i troci oraz pstrąga potokowego i lipienia, tj. czyste, zimne wody o charakterze górskim. Do pozostałych zwierząt zasiedlających wody Parsęty z zał. II DS należą: minóg rzeczny i strumieniowy, koza, głowacz białopłetwy, piskorz. Naturalny charakter rzeki i jej dopływów zapewnia utrzymanie licznych populacji także innych gatunków ryb cennych przyrodniczo i gospodarczo: strzebli potokowej, certy i węgorza. Na terenie ostoi występuje również pachnica dębowa, kumak nizinny, traszka grzebieniasta. Łosoś, jako gatunek zagrożony wyginięciem objęty został projektem restytucji, którego realizacja przebiega przy współpracy instytucji naukowych, władz państwowych różnych szczebli oraz organizacji pozarządowych (Federacja Zielonych GAJA). Celem projektu jest odtworzenie populacji łososa w rzekach przymorza, w tym Parsęty, oraz przystosowywanie cieków na potrzeby przyszłego tarła; opieka i monitoring istniejących już miejsc życia łososa w rzekach. W obrębie doliny utworzono blisko 50 małych użytków ekologicznych, ponadto wyznaczono tu wiele obszarów cennych przyrodniczo, wykazanych w waloryzacjach przyrodniczych gmin. Proponuje się utworzenie kilku obszarów chronionego krajobrazu, co najmniej pięciu rezerwatów przyrody i kilku zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Na całym obszarze dorzecza postuluje się utworzenie Parku

Krajobrazowego Dorzecze Parsęty. Wyjątkowe warunki klimatyczne połączone z występowaniem źródeł wód mineralnych oraz złóż borowin spowodowały, że w dorzeczu funkcjonują dwa uzdrowiska – Połczyn-Zdrój oraz Kołobrzeg. 18 gmin leżących w dorzeczu Parsęty oraz dwie leżące poza tym obszarem tworzą Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty, którego celem jest wspólne rozwiązywanie problemów ochrony środowiska głównie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, edukacja ekologiczna oraz promowanie regionu. Zrzeszenie gmin uczestniczy w międzynarodowym programie „Zintegrowany system zarządzania i ochrony terenów podmokłych i zalewowych w dorzeczu Parsęty”, którego celem jest wypracowanie systemu zarządzania przyrzecznymi terenami podmokłymi dla ochrony bioróżnorodności w krajobrazie wiejskim, odtworzenie terenów podmokłych dla zwiększenia bioróżnorodności, zmniejszenia ryzyka powodzi w dolnej części dorzecza oraz ochrony przed zanieczyszczaniem biogenami pochodzenia rolniczego.

Trzebiatowsko-Kołobrzeski Pas Nadmorski PLH 320017

Jest to obszar o powierzchni 17 469 ha, obejmuje najlepiej zachowany fragment zróżnicowanego geomorfologicznie wybrzeża Bałtyku: bądź ustabilizowanymi z zaroślami, oraz z wybrzeżem wydмовym i mierzejami odcinającymi lagunowe jeziora przymorskie oraz z płytkimi ujściami rzek. W lasach mieszanych na podłożu piaszczystym obficie rośnie tu wiciokrzew pomorski. Na zapleczu pasa wydмовego występują kompleksy lasów bagiennych i łągowych, częściowo na podłożu torfowym. Wyniesienia moreny dennej w pasie brzegowym pokryte są głównie dąbrowami pomorskimi z wiciokrzewem. Charakterystycznym elementem pasa brzegowego są jeziora przymorskie, oddzielone od morza wąskim pasem mierzei, jak Resko Przymorskie i Liwia Łuża. Pełnią one ważną rolę jako ostoje ptaków, obfitują także w ciekawe, rzadko spotykane gatunki roślin (m.in. rośnie tu pęcyna błotna). Od południa obszar ostoi zamknięty jest rozległym, pasmowym obniżeniem Pradoliny Bałtyckiej, w dużym stopniu wypełnionej pokładami torfów niskich, w większości odwodnionych w przeszłości i wykorzystywanych jako użytki zielone. Obszar pradoliny przecięty jest siecią kanałów oraz mniej lub bardziej naturalnych cieków, w tym m. in. Rega, Stara Rega, Parsęta i Czerwona. W ich korytach, starorzeczach oraz na brzegach rozwijają się zbiorowiska roślin wodnych, z udziałem halofitów. Na obrzeżach obserwuje się rozwój zarośli z udziałem woskownicy europejskiej. Obecnie duży procent powierzchni pradoliny nie jest użytkowany rolniczo. W wyniku degradacji urządzeń hydrotechnicznych występuje miejscowe zabagnienie terenu i okresowe zalewanie, w tym wodami słonawymi. Głównym walorem obszaru jest bardzo dobry stan zachowania typowych biotopów tworzących pas nadmorski, w szczególności kompleksu wybrzeża akumulacyjnego z borami bżynowymi. W obrębie ostoi występuje szereg stanowisk roślinności halofilnej. Obszar słonych łąk na zapleczu pasa wydмовego na północ od Włodarki należy do najbardziej rozległych ekosystemów tego typu w Polsce. Duże populacje posiadają tu sit Gerarda, aster solny, świbka morska, babka nadmorska, mlecznik nadmorski. Na obszarze ostoi występują siedliska z zał. I DS. Najważniejsze z nich, to: ujścia rzek, jeziora przymorskie, kidzina na brzegu morskim, klify na wybrzeżu Bałtyku, solniska nadmorskie, inicjalne stadia nadmorskich wydmy białych oraz nadmorskie wydmy białe i szare, torfowiska wysokie żywe z roślinnością torfotwórczą i zdegradowane. Na terenie stwierdzono występowanie 32 gatunków ptaków z zał. I DP w tym m.in.: orlika krzykliwego, rybołowa, kropiatkę, derkacza i żurawia (por. OSO Wybrzeże Trzebiatowskie). Ponadto jest to ważne miejsce na trasie wędrówek ptaków, gdzie w czasie jesiennych przelotów spotyka się m.in.: gęś zbożową, gęgawę, ohara, cyrankę, gągoła, tracza długodziobego, przepiórkę, łyskę, ostrzygojada oraz sieweczki: rzeczną i obrozną. Z gatunków zwierząt z zał. II DS występuje: wydra, foka szara, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, minóg morski, ciosa. Zagrożeniem dla obszaru jest presja związana z rozwojem turystyki i rekreacji, niszczenie siedlisk przez zabudowę, niszczenie i wydeptywanie siedlisk przez turystów, zanieczyszczanie i zaśmiecanie, zanieczyszczenie wód, plany zalesień siedlisk halofilnych i nadrzecznych siedlisk okrajkowych, zmiany w stosunkach wodnych i w siedliskach związane z pracami zabezpieczającymi wybrzeże.

Wybrzeże Trzebiatowskie PLB 320010

Jest to ostoja o powierzchni ok. 47 195 ha rozciągająca się równolegle do wybrzeża Bałtyku, na zapleczu wydm, częściowo stykająca się z brzegiem morskim pomiędzy miejscowościami Kamień Pomorski i Dźwirzyno. Obszar stanowią w głównej mierze otwarte tereny łąk i pastwisk oraz gruntów ornych, zajmujące około 80% powierzchni ostoi. W tym nizinnym krajobrazie z dolinami rzek Regi, Świńca i Niemicy oraz terenami podmokłymi, ok. 13% powierzchni zajmują lasy i zadrzewienia. Jest tu również rezerwat faunistyczny chroniący walory przyrodnicze jeziora przymorskiego – Liwia Łuża. Krajobraz ostoi sprzyja występowaniu gatunków ptaków związanych z terenami rolniczymi. Dlatego często spotkać tu można bociana białego i czarnego, żurawia i derkacza, dla którego jest to jedno z najważniejszych miejsc występowania na zachodnim Pomorzu. W zaroślach ukrywają się gąsiorki i jarzębatki. Z dolinami rzecznyymi i jeziorami związane są natomiast takie gatunki jak: łabędź czarnodzioby i krzykliwy, rybitwa białoczelna, rzeczna, wielkodzioba, czarna i białowąsa, zimorodek, bąk, błotniak stawowy. Rewiry łowieckie mają tu m.in. kania czarna i ruda, bielik, błotniak łąkowy, stawowy i zbożowy, orlik krzykliwy, sowa błotna. W ostoi występuje również jedna z większych kolonii mewy śmieszki (ok. 1200 gniazd). Obszar związany jest z korytarzem ekologicznym wybrzeża Bałtyku. Dlatego na przelotach spotkać tu można również stada gatunków nie figurujących w zał. I DP np.: świstuna, kormorana czarnego, cyraneczki, czajki, gęsi zbożowej. Latem na obszarze pierzą się gęgawy w ilości 100-350 osobników. W obrębie ostoi zidentyfikowano takie zagrożenia dla ptaków i ich siedlisk jak: zarzucanie wypasu, wypalanie łąk i nieużytków, niekontrolowane koszenie trzciny, pozyskiwanie ryb, kłusownictwo, wydobywanie torfu, zanieczyszczanie odpadami i ściekami, elektrownie wiatrowe, intensywna turystyka, poligony wojskowe, odwadnianie, penetrowanie siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe.

Od strony północnej Nadmorski Obszar funkcjonalny graniczy z obszarem „Zatoka Pomorska” PLB 990003

Jest to obszar morski o powierzchni 309155 ha, położony wzdłuż zachodniej części wybrzeża polskiego. Jest to akwen o dużym zróżnicowaniu dna morskiego – od piaszczystych ławic, po rozległe żwirowiska i głazowiska. Centralną część Zatoki Pomorskiej zajmuje rozległe wypłylenie zwane ławicą Odrzańską, gdzie głębokość sięga do 8 m. Dno ławicy pokryte żwirem i głazami stanowi dogodne siedlisko dla rozwoju fauny mięczaków i dużych glonów morskich. Akwen to miejsce rozrodu śledzia i dojrzewania ryb płastugokształtnych oraz żerowisko dla ptaków zimujących i migrujących. Występuje tutaj 1 siedlisko z zał. I DS: piaszczyste ławice podmorskie (1110). Z gatunków ptaków wymienionych w zał. I DP stwierdzono perkoza rogatego, nura rdzawoszyjego i czarnoszyjego, bielaczka. Ponadto występują tu gatunki ptaków migrujących nie wymienione w zał. I DP: perkoz dwuczuby i rdzawoszyi, lodówka, markaczka, uhla, tracz długodzioby, nurnik. Podstawowym zagrożeniem dla obszaru są plany lokowania tutaj farm elektrowni wiatrowych. Zagrożeniem dla ptaków mogą być również pewne formy rybołówstwa m.in.: sieci stawne i sznury hakowe.

Sama gmina Kołobrzeg graniczy od strony północnej z jeszcze jednym obszarem, którym jest „Ostoją na Zatoce Pomorskiej” PLH 990002

Jest to obszar morski położony wzdłuż zachodniej części wybrzeża Polski. Fragment akwenu o dużym zróżnicowaniu dna morskiego, od piaszczystych ławic, po rozległe żwirowiska i głazowiska. Centralną część Zatoki Pomorskiej zajmuje duże wypłylenie zwane ławicą Odrzańską. Występuje tutaj jedno siedlisko z zał. I DS – piaszczyste ławice podmorskie. Spośród gatunków ptaków wymienionych w zał. I DP występują: nur rdzawoszyi i czarnoszyi, perkoz rogaty, bielacek. Ponadto występują gatunki ptaków migrujących nie wymienione w zał. I DP: perkoz dwuczuby i rdzawoszyi, lodówka, markaczka, uhla, tracz długodzioby, nurnik i inne ptaki wodno-błotne. Stwierdzono występowanie parposza wymienionego w zał. II DS. Podstawowym zagrożeniem dla obszaru są plany lokowania tutaj farm elektrowni wiatrowych. Zagrożeniem dla ptaków mogą być również pewne formy rybołówstwa m.in.: sieci stawne i sznury hakowe.

5.1.2. Obszary i obiekty przewidziane do ochrony

Na podstawie inwentaryzacyjnych badań terenowych autorzy proponują utworzenie dalszych form ochronnych uzupełniających dotychczasową sieć obiektów prawnie chronionych. Obszary i obiekty na terenie województwa, zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody, podzielić można na następujące grupy:

- **rezerваты przyrody,**
- **obszary chronionego krajobrazu,**
- **zespoły przyrodniczo – krajobrazowe,**
- **użytki ekologiczne,**
- **pomniki przyrody.**

Wszystkie potencjalne obiekty wyznaczone do ochrony wymagają opracowania dokumentacji według wymogów prawnych, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie lub właściwe miejscowo Rady Gmin – w zależności od kompetencji ustawowych). W zarządzeniach i uchwałach powołujących obiekty określone powinny zostać szczegółowe wytyczne konserwatorskie gwarantujące zachowanie walorów przyrodniczych tych obszarów. Nakreślony przebieg granic, przedstawiony jest jako propozycje dla organów odpowiedzialnych za ich powołanie a prace nad uściśleniem granic na pewno musiałyby podlegać konsultacjom.

Jednakże do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy mieć na uwadze, że są to obszary cenne, na których znajduje się duże nagromadzenie gatunków flory i fauny, dla których istnieje zakaz niszczenia i zabijania zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. z 16 października 2014 poz. 1409) oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. (Dz. U. z 7 października 2014 poz. 1348) w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną.

Wszystkie potencjalne obszary wyznaczone do ochrony zawarte w niniejszym opracowaniu zostały zweryfikowane w sezonie wegetacyjnym 2014 r. Podczas inwentaryzacji w terenie zwrócono uwagę na to, co obecnie dzieje się w potencjalnych obszarach wyznaczonych do ochrony.

Tworzenie jakiegokolwiek formy ochrony przyrody ujętej w ustawie o ochronie przyrody uzależnione jest od walorów przyrodniczych konkretnego obiektu. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Jest to forma ochrony, na której obszarze obowiązuje lista ustawowych zakazów. Natomiast obszar Natura 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty) wyznaczony zostaje w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. Przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000 są wyłącznie gatunki roślin, zwierząt i siedliska przyrodnicze, a nie cały teren w granicach ostoi. Jedynym ograniczeniem w obszarach Natura 2000 jest zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Dlatego też wyznaczenie obszaru Natura 2000 nie zapewni ochrony walorów krajobrazowych danego terenu, jeśli nie występują na nim gatunki roślin, zwierząt i siedliska przyrodnicze stanowiące

przedmiot ochrony w ostoi. Ochronę tą zapewni wyznaczenie innej formy ochrony, tj. obszaru chronionego krajobrazu.

Proponuje się zmianę w zakresie ochrony drzew pomnikowych w inwentaryzowanych gminach. W propozycjach odstąpiono (z nielicznymi wyjątkami) od proponowania do ochrony pomnikowej drzew rosnących w obrębie chronionych jako całość założeń parkowych, przykościelnych i cmentarnych. Na terenach tych rozszerzanie ochrony pomnikowej prowadzi do dewaluacji tej formy ochrony, ze względu na kwalifikowanie się w wielu miejscach całości lub znacznej części drzewostanu. Tego typu założenia zieleni powinny być zabezpieczane i eksponowane jako wartościowe w całości, a jedynie faktycznie wyjątkowe i pojedyncze obiekty warto waloryzować jako wymagające ochrony pomnikowej. Ochrona pomnikowa drzew nie powinna i nie musi zastępować dbałości o zachowanie wartościowego drzewostanu w parkach, na cmentarzach, w alejach przydrożnych, rosnącego w obrębie miejscowości i w zadrzewieniach śródpolnych.

Ochroną pomnikową proponuje się chronić pojedyncze drzewa lub grupy osiągające okazałe rozmiary, wyraźnie wyróżniające się wśród innych i spełniające kryteria wielkościowe przyjmowane w skali krajowej. Nie wskazane jest obejmowanie ochroną drzew stosunkowo młodych, przedstawicieli gatunków krótkowiecznych (brzozy, wierzy, topole) i obcych nie posiadających szczególnych walorów, zwłaszcza reprezentujących gatunki inwazyjne (jesion pensylwański, dąb czerwony, świerk sitkajski, topole kanadyjskie – w dotychczasowych materiałach często opisywane jako rodzime topole czarne – tu niewystępujące). Nie proponuje się ochrony pomnikowej na terenach wnioskowanych do ochrony w formie rezerwatu przyrody (Podczele w gminie Kołobrzeg). Do czasu utworzenia rezerwatu drzewa zinwentaryzowane na tym terenie przedstawione w załącznikach GIS należy wszakże chronić przed zniszczeniem i wycinką.

Gmina Miasto Kołobrzeg

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat „Podczele” – leśny fragment dotychczasowego użytku ekologicznego „Ekopark Wschodni”
Symbol na mapie	R – 1
Położenie	Północna część Lasu Kołobrzieskiego znajdująca się między mokradłami Solnego Bagna i pasmem komunikacyjnym drogi i linii kolejowych łączących Kołobrzeg i Koszalin.
Przedmiot i cel ochrony	Przedmiotem ochrony jest zachowanie zespołu biocenoz leśnych obejmujących zróżnicowaną mozaikę żyznych siedlisk liściastych (od łęgów, olszyn i brzeziny bagiennej, po grądy, żyzne i kwaśne buczyny) w urozmaiconym krajobrazie morenowym, ze starodrzewami i siedliskami wielu zagrożonych gatunków roślin, grzybów i zwierząt.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks leśny na północnej krawędzi wzniesień morenowych stanowiący mozaikę siedlisk leśnych, istotnie zróżnicowanych pod względem wilgotności i żyzności. Występują tu fragmenty kwaśnych buczyn (szczyty wzniesień, skraje uboższych siedlisk odsonięte od południa), żyzne buczyny (stare wzniesienia i wypłaszczenia wzniesień), grądy (wszelkie skarpy wzniesień i siedliska mineralne w niższych położeniach z płytkim lustrem wód gruntowych), lasy łęgowe (głównie obrzeża mokradeł ze zmiennym poziomem uwilgotnienia oraz obszary pod wpływem wód płynących), kompleksy olszyn i brzeziny bagiennych w zagłębieniach bezodpływowych. Drzewostany cechują się dużą zgodnością ze składem naturalnych w określonych warunkach siedliskowych. Niewielkie powierzchnie zajmują drzewostany sztuczne (brzozowe i świerkowe oraz z domieszkami sosny). Drzewostany są stare i w skali ponadlokalnej zdecydowanie wyróżniają się wiekiem, w tym nagromadzeniem drzew okazałych (dziesiątki drzew o obwodzie ponad 350 cm). Dużo jest tu także drzew zamierających, dziuplastych i martwych, w efekcie w obszarze stwierdzono występowanie ciekawej mikrobioty. Lasy wyróżniają się nagromadzeniem wielu gatunków rzadko spotykanych i zagrożonych. Wręcz pospolicie rośnie tu złoć pochwowata, poza tym rosną tu: tojeść gajowa, przetacznik górski, rzeżucha leśna, szczaw gajowy, kostrzewa leśna, podkolan. Obszar jest też atrakcyjny krajobrazowo i kulturowo. Znajduje się w otoczeniu ośrodka wypoczynkowego Podczele, przecięty jest szlakami turystycznymi, przy czym ruch turystyczny jest skanalizowany ze względu na trudną dostępność wielu obszarów. W obszarze znajdują się ruiny pomnika z głazem i okazałymi cisami. Proponowany rezerwat jest ważnym miejscem łęgów oraz żerowiskiem i miejscem odpoczynkowym w okresie wędrówek głównie dla ptaków wróblowatych. Do cenniejszych gatunków fauny należą: traszka zwyczajna, ropucha szara, grzebiuszka ziemna, żaba trawna, żaba

	moczarowa, jaszczurka zwinka, zaskroniec zwyczajny, padalec zwyczajny. Lęgną się tu gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej tj. muchołówka mała i żuraw oraz nieliczne jako lęgowe w Polsce - gągoł i siniak. Jest to miejsce występowania jaszczurki żyworodnej.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - intensywna, choć skanalizowana penetracja turystyczna, - sąsiedztwo ośrodków wypoczynkowych i linii komunikacyjnych, - gatunki inwazyjne (barszcz Sosnowskiego, rdestowiec japoński), - odwodnienia i uruchomione przepływy wód za pomocą sieci rowów, - lokalnie niezgodny geograficznie i siedliskowo skład drzewostanu, - pobyt osób bezdomnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - renaturalizacja części drzewostanów (brzozowych, świerkowych, sosnowych), - zakaz osuszania terenu z wykonaniem przetamowań odwadniających brzezinę bagienną, - wyznaczenie szlaków turystycznych (ścieżki przyrodniczo-krajobrazowej), - zwalczanie gatunków inwazyjnych.

Fot. 107. Buczyna w proponowanym rezerwacie Podczele

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody „Solnisko Kołobrzeskie”
Symbol na mapie	R – 2
Położenie	Na granicy miasta i gminy Kołobrzeg, między osiedlem Janiska, Lęborskim i Budzistowem. Ze względu na planowane poprowadzenie obwodnicy miasta Kołobrzeg w rejonie stwierdzonych siedlisk solniskowych – po wydzieleniu geodezyjnym obwodnicy wyłączyć ją z granic obszaru.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie słonych łąk i błotnisk z unikatową w skali kraju florą i fauną halofilną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Solnisko o unikatowym charakterze – jej geneza jest śródlądowa (uwarunkowana słonymi źródłami), zaś charakter flory jest nadmorski (położenie w krainie Brzegu Bałtyku). W miejscu tym wykształcają się słone błota z solirodkiem będące jedną z trzech ich lokalizacji w kraju (poza Kujawami i okolicami Kamienia Pomorskiego), przy czym są tu wyjątkowo dobrze zachowane. Poza tym siedliskiem wykształcają się tu też solniska z inicjalnymi murawkami muchotrzewa solniskowego i łąkami z sitem Gerarda. Występują tu liczne gatunki zagrożone, w tym na jedynym stanowisku w Polsce turzycza wyciągnięta <i>Carex extensa</i> . Poza tym z roślin rzadkich i chronionych rosną tu: nasierzał pospolity, ostrzew rudy, mlecznik nadmorski, babka nadmorska, świbka morska, sit Gerarda, koniczyna rozdęta, ponikło jednoprzysadkowe, babka Wintera, łoboda oszczepowata

	solniskowa, sitowiec nadmorski. Zwierzęta rzadkie i chronione: wodnik, kropiatka, kokoszka wodna, derkacz, łyska, czajka, kszysk, skowronek, brzegówka, trzcinniczek, remiz, rokitniczka, makolągwa, trznadel, potrzos, jaszczurka żyworodna.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - osuszanie, - wypalanie traw, - wysypywanie i wylanie odpadów, - ekspansja trzciny, - potencjalnie porzucenie koszenia, - kolizja z projektowanymi drogami.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie odwodnienia przez wybudowanie przepustów z możliwością regulacji przepływu, - zakaz wypalania roślinności, - kontynuowanie koszenia lub wprowadzenie wypasu bydła i koni.

Fot. 108. Solniska w proponowanym rezerwacie Solnisko Kołobrzесьkie

Forma ochrony i nazwa	Obszar chronionego krajobrazu „Mirocice-Stramnica”
Symbol na mapie	OCHK – 1
Położenie	Obszar położony jest między Mirociami, Stramnicą, a Kądzimem we wschodniej części gminy.
Przedmiot i cel ochrony	Celem ochrony jest zachowanie unikalnych walorów różnorodności biologicznej, ochrona lokalnych walorów krajobrazowych, zachowanie żerowisk kani rudej i lęgów ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - bocian biały, gatunków nielicznych w Polsce - strumieniówka i perkoz, stanowisk płazów i gadów - ropucha szara, zaskroniec zwyczajny i jaszczurka zwinka, ochrona miejsc rozrodu chronionych ptaków wróblowatych oraz zachowanie dużych walorów krajobrazowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Teren ten to wielkoobszarowe agrocenozy na pagórkowatych wzniesieniach oraz stanowisko rozrodu fauny: skowronek, świergotek łąkowy, trzcinniczek, zaganiacz, trznadel, potrzos,

	potrzeszcz, pliszka siwa, łęgowisko perkoza, bociana białego strumieniówki. Na terenie tym przewidziano również utworzenie użytków ekologicznych chroniących zbiorniki śródpolne.
Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Jako siedlisko rzadkich gatunków tj. żaba moczarowa, jaszczurka zwinka, żmija zygzakowata.
Dyrektywa ptasia	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: kania ruda, błotniak stawowy, bocian biały.
Konwencja Berneńska	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: bocian biały, perkoz, błotniak stawowy, myszołów, skowronek, śpiewak, kwiczoł, kos, rudzik, kopciuszek, mysikrólik, pliszka siwa, piecuszka, sierpówka, dymówka, oknówka, łożówka, kapturka, strumieniówka, trznadel, potrzos, potrzeszcz, ropucha szara, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, dzik, sarna, zając szarak, borsuk.
Zagrożenia	Zagrożeniem dla tego obiektu jest wypalanie zakrzaczeń śródpolnych, wycinka zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, zanieczyszczenia biogenami spływającymi z pól i łąk, odwadnianie obszarów podmokłych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Oczyszczenie terenu ze śmieci; wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych; tworzenie zakrzaczeń śródpolnych. Należy wprowadzić zakaz usuwania starych, próchniejących drzew z powierzchni całego terenu; zakaz wysypywania i wylewania odpadów i innego zanieczyszczenia wód i gleby, zakaz wycinania zakrzewień.

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Ekopark Wschodni”
Symbol na mapie	UE – 1
Położenie	Tereny położone na wschód od domu wczasowego „Arka Medical Spa”, graniczące od północy z wydymami, ze wschodu z granicą „Ekoparku Wschodniego”, a od południa z ogródkami działkowymi.
Przedmiot i cel ochrony	Propozycja rozszerzenia granic „Ekoparku Wschodniego”. Ochrona pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Ochrona bogatych stanowisk rozrodu herpetofauny, awifauny lęgowej i przelotnej oraz zadrzewień śródpolnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar pokryty młodym zadrzewieniem i zakrzewieniem w zróżnicowanym wieku z fragmentami starego sadu i drzew ozdobnych, poprzerywane terenami trawiastymi z płatami młodych łęgów i zastoiskami ocienionych oczek wodnych, z płatami kęp głogu i tarniny na skraju. Teren „Ekoparku Wschodniego” jest ważnym żerowiskiem na trasie wędrówek ptaków wodno-błotnych chronionych przez Unię Europejską. Solne Bagno jest miejscem rozrodu ponad 100 gatunków ptaków w tym umieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej – bąk, błotniak stawowy, żuraw i rybitwa rzeczna. Spośród gatunków nielicznych i bardzo nielicznych w Polsce do łęgów przystępują perkoz rdzawoszyi, perkoz, cyranka, cyraneczka, czernica, głowienka, gęgawa, krakwa, łabędź niemy, płaskonos, kokoszka, mewa siwa, siniak, krętogłów, brzęczka, trzcinia, raniuszek, remiz i dziwonia. Jest to również miejsce bytowania gatunków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej – pachnica dębowa, koza, piskorz i traszka grzebieniasta. W łagodne zimy teren ten stanowi zimowisko dla kaczek. „Ekopark Wschodni” stanowi również ostoję dla płazów bezogonowych, które znajdują na tym terenie dogodne warunki do rozrodu (grzebiuszka ziemna, ropucha szara, rzekotka drzewna, żaby brunatne i zielone). Obiekt niezwykle cenny pod względem krajobrazowym, geomorfologicznym, faunistycznym i florystycznym. Użytek znajduje się w wykazie „ostoi ptaków” CORINE oraz w spisie „Ostoi ptaków w Polsce”.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - osuszanie oczek wodnych i ich zaśmiecanie, - wypalanie trawy, - skupiska starych śmieci i gruzu psujące estetykę terenu, - nadmierna wycinka krzewów głogu i tarniny dla potrzeb sporządzania faszyny na wydymach, - wędkarstwo, - nieuregulowany ruch turystyczny.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - oczyszczenie terenu ze śmieci, - ograniczenie wycinki i jej kontrolowanie w porozumieniu z ekologiem, - wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych, - zakaz pozyskiwania, niszczenia i uszkodzania drzew, - zakaz zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego, - zakaz wysypywania, wylewania odpadów i innego zanieczyszczenia wód i gleby, - zakaz zmiany stosunków wodnych, - zakaz budowy budynków i stawiania tymczasowych obiektów budowlanych.
---	---

Fot. 109. Rozlewiska w użytku ekologicznym Ekopark

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Maćkowe Łąki”
Symbol na mapie	UE – 2
Położenie	W południowej i południowo-wschodniej granicy miasta koło osiedla Janiska i osiedla Lęborskiego. Ciągąc się od linii kolejowej do Białogardu wzdłuż Stramniczki, a następnie wąskim gardłem przez ul. B. Krzywoustego łączy się z doliną Parsęty na północ od rezerwatu „Solnisko Kołobrzесьkie”.
Przedmiot i cel ochrony	Utworzenie korytarza ekologicznego między „Ekoparkiem Wschodnim” a doliną rzeki Parsęty w celu przepływu i wymiany genów, ochrona bioróżnorodności. Ochrona roślinności halofilnej. Ochrona rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	<p>Teren użytku to kompleks podmokłych łąk w niecce pradoliny. Dominują tu łąki wyczyńcowe i kłosówkowe oraz szuwały trzcinowe. W rozproszeniu występują gatunki solniskowe. Najcenniejsze siedliska solniskowe przylegające od południa proponowane są do włączenia do rezerwatu przyrody „Solnisko Kołobrzесьkie”.</p> <p>Zwierzęta rzadkie i chronione: wodnik, kropiatka, kokoszka wodna, derkacz (2 pary – gatunek ujęty w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej), łyska, czajka, kszysk, skowronek, brzebówka, trzciniczek, remiz, rokitniczka, makolągwa, trznadel, potrzos. Miejsce bytowania bobra europejskiego.</p>

Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - osuszanie torfowisk, - wypalanie trawy, - wysypywanie i wylanie odpadów, - ekspansja trzciny.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - oczyszczenie terenu ze śmieci, - zahamowanie odwodnienia przez wybudowanie przepustów z możliwością regulacji przepływu, - zakaz wypalania roślinności, - kontynuowanie koszenia oraz wypasu bydła i koni, - tereny kopalni graniczące z przewidzianym użytkowaniem od strony wschodniej po zakończeniu eksploatacji należy poddać rekultywacji i w przyszłości włączyć do przewidzianego użytku ekologicznego „Dolina Stramniczki”.

Fot. 110. Szuwary i solniska na Owczym Bagnie

Forma ochrony i nazwa	Użytek Ekologiczny „Owce Bagno”
Symbol na mapie	UE – 3
Położenie	Północno-zachodnia część miasta, na zachód od Parsęty, między Grzybowem a Kostrzewnem, na Owczym Bagnie.
Przedmiot i cel ochrony	Roślinność szuwarowa i solniskowa; ochrona obligatoryjnych i fakultatywnych halofitów.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W obrębie szuwarów trzcinowych i dawniej ekstensywnie użytkowanych pastwisk na Owczym Bagnie (torfowisko niskie) znajduje się kilka płatów roślinności halofilnej o unikatowym charakterze – jej geneza jest śródlądowa (uwarunkowana słonymi źródłami) zaś charakter flory jest nadmorski (położenie w krainie Brzegu Bałtyku). Najbardziej interesującym przyrodniczo zbiorowiskiem jest halofilny pólzuwar z jarnikiem solankowym <i>Junco-Samoletum valerandi</i> , utrzymujący się tylko na jednym stanowisku, któremu towarzyszą małopowierzchniowe fitocenozy niskiego szuwaru półhalofilnego <i>Scirpetum maritimi</i> . Obszar wyróżnia się też rozległymi płatami situ bałtyckiego <i>Juncus</i>

	<i>balticus</i> . Inne rzadkie i chronione gatunki roślin: mlecznik nadmorski, babka nadmorska, świbka morską, sit Gerarda, koniczyna rozdęta, ponikło jednoprzysadkowe, babka Wintera, łoboda oszczepowata solniskowa, ostrzew spłaszczony, starzec błotny, turówka wonna, wełnianka wąskolistna. Miejsce rozrodu gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - derkacza i jarzębatki oraz żerowisko żurawia, miejsce bytowania padalca zwyczajnego, żab brunatnych i białorzytki.
Zagrożenia	Ekspansja trzciny, składowanie odpadków gospodarczych i gruzu, przesuszenie, rozbudowa osiedli. Odwadnianie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Bezwzględne i pilne – sezonowe koszenie trzciny lub ekstensywny wypas, usunięcie odpadków i gruzu oraz zakaz ich składowania. Przy projektowaniu i utrzymywaniu urządzeń melioracyjnych uwzględnić zachowanie celu ochrony.

POMNIKI PRZYRODY					
Lp.	Nazwa polska i łacińska	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Lokalizacja	Opis pokroju drzewa	Uwagi
PPP-1	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	405	Park leśny między ul. Arciszewskiego i Klonową	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-2	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	390	Park leśny między ul. Arciszewskiego i Klonową	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	380	Park leśny między ul. Arciszewskiego i Klonową	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	410	Park na terenie wojskowej stacji bazowania przy ul. Wiosennej	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-5	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	475	Park na terenie wojskowej stacji bazowania przy ul. Wiosennej	Pień próchniejący, dolne konary martwe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-6	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>	405	Narożnik parkingu przed wojskową stacją bazowania przy ul. Wiosennej	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-7	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	410	Park na terenie wojskowej stacji bazowania przy ul. Wiosennej	Dolne konary odcięte	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-8	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	390	Park na terenie wojskowej stacji bazowania przy ul. Wiosennej	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-9	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	400	Między Kanałem Drzewnym, ul. Solną i Zygmuntowską	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-10	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	435	Park Uzdrowski przy ul. Obrońców Westerplatte	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-11	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	465	Park Teatralny	Dwupniowy, zrośnięty, rozdziela się na wys. 2,5 m	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.

PPP-12	Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>	390	Park im. A. Fredry	Drzewo zdrowe, dolny konar odłamany	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
--------	---	-----	--------------------	---	--

Gmina Kołobrzeg

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat „Torfowisko wysokie Dźwierzyno”
Symbol na mapie	R-1
Położenie	Obiekt położony między od Dźwierzynem i Grzybowem, w oddziałach 208-212 Nadleśnictwa Gościno
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona biotopu zdegradowanego torfowiska wysokiego wraz z typową roślinnością bagienną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Centralny fragment rozległego torfowiska rozciągającego się między Grzybowem i Dźwierzynem. W centralnej części z zachowanymi rozległymi mszarami wrzoścowymi i obniżeniami torfowymi z zespołem przygielki białej. Otwarte mszary otaczają bory bagienne <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , a dalej na zewnątrz brzezina bagienne <i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis.</i> , wykształcając szereg postaci degeneracyjnych, w części zewnętrznej kompleksu leśnego. Cenne gatunki: wrzosiec bagieny, bagno zwyczajne, borówka bagienne, modrzewnica zwyczajna, woskownica europejska, rosziczka okrągłolistna, bobrek trójlistkowy, bażyna czarna. Jest częścią rewiru gatunku z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - żurawia, miejscem bytności gatunku z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - bobra europejskiego oraz lęgowiskiem wielu chronionych drobnych ptaków wróblowatych.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali krajowej. Jedno z nielicznych torfowisk wysokich z zachowanymi mszarami wrzoścowymi i rozległymi obniżeniami przygielkowymi.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona szeregu siedlisk przyrodniczych (bory i brzeziny bagienne, zdegradowane mszary wysokotorfowiskowe, obniżenia torfowe) oraz torfowca nastroszonego i magellańskiego.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Osuszenie terenu – gęsta sieć rowów melioracyjnych, w przeszłości – eksploatacja torfu (doły potorfowe). Eutrofizacja – ekspansja jeżyn w partiach brzeżnych. Dawne składowisko odpadów przy południowo-zachodniej granicy kompleksu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy przywrócić pierwotne stosunki wodne, wyłączyć las z użytkowania gospodarczego, prowadzić działania odsłaniające mszary – usuwanie i rozrzedzanie nalotu i podrostu sosen i brzoź.

Forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrodniczy „Solnisko Kołobrzесьkie”
Symbol na mapie	R-2
Położenie	Obiekt położony w sąsiedztwie Budzistowa, częściowo na terenie M. Kołobrzeg
Przedmiot i cel	Zachowanie słonych łąk i błotnisk z unikatową w skali kraju florą i fauną halofilną.

ochrony	
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Solnisko o unikatowym charakterze – jej geneza jest śródlądowa (uwarunkowana słonymi źródłami), zaś charakter flory jest nadmorski (położenie w krainie Brzegu Bałtyku). W miejscu tym wykształcają się słone błota z solirodkiem będące jedną z trzech ich lokalizacji w kraju (poza Kujawami i okolicami Kamienia Pomorskiego), przy czym są tu wyjątkowo dobrze zachowane. Poza tym siedliskiem wykształcają się tu też solniska z inicjalnymi murawkami muchotrzewa solniskowego i łąkami z sitem Gerarda. Występują tu liczne gatunki zagrożone, w tym na jedynym stanowisku w Polsce turzycza wyciągnięta <i>Carex extensa</i> . Poza tym z roślin rzadkich i chronionych rosną tu: nasierzał pospolity, ostrzew rudy, mlecznik nadmorski, babka nadmorska, świbka morska, sit Gerarda, koniczyna rozdęta, ponikło jednoprzysadkowe, babka Wintera, łoboda oszczepowata solniskowa, sitowiec nadmorski. Zwierzęta rzadkie i chronione: wodnik, kropiatka, kokoszka wodna, derkacz, łyska, czajka, kszczyk, skowronek, trzcinniczek, remiz, rokitniczka, makolągwa, trznadel, potrzos, świerszczak, jaszczurka żyworodna.
Zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> - osuszanie, - wypalanie traw, - wysypywanie i wylanie odpadów, - ekspansja trzciny, - potencjalnie porzucenie koszenia, - kolizja z projektowanymi drogami.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie odwodnienia przez wybudowanie przepustów z możliwością regulacji przepływu, - zakaz wypalania roślinności, - kontynuowanie koszenia lub wprowadzenie wypasu bydła i koni.

Forma ochrony i nazwa	Obszar chronionego krajobrazu „Mirocice-Stramnica”
Symbol na mapie	OCHK - 2
Położenie	Obszar położony jest między Mirocicami, Stramnicą, a Kądzelnem we wschodniej części gminy.
Przedmiot i cel ochrony	Celem ochrony jest zachowanie unikalnych walorów różnorodności biologicznej, ochrona lokalnych walorów krajobrazowych, zachowanie żerowisk kani rudej i lęgów ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - bocian biały, gatunków nielicznych w Polsce - strumieniówka i perkozek, stanowisk płazów i gadów - ropucha szara, zaskroniec zwyczajny i jaszczurka zwinka, ochrona miejsc rozrodu chronionych ptaków wróblowatych oraz zachowanie dużych walorów krajobrazowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Teren ten to wielkoobszarowe agrocenozy na pagórkowatych wzniesieniach oraz stanowisko rozrodu fauny: skowronek, świergotek łąkowy, trzcinniczek, zaganiacz, trznadel, potrzos, potrzuszcz, pliszka siwa, lęgowisko perkoza, bociana białego i strumieniówki. Na terenie tym przewidziano również utworzenie użytków ekologicznych chroniących zbiorniki śródpolne.
Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Jako siedlisko rzadkich gatunków tj. żaba moczarowa, jaszczurka zwinka, żmija zygzakowata.
Dyrektywa ptasia	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: kania ruda, błotniak stawowy, bocian biały.
Konwencja Berneńska	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: bocian biały, perkozek, błotniak stawowy, myszotów, skowronek, śpiewak, kwiczoł, kos, rudzik, kopciuszek, mysikrólik, pliszka siwa, piecuszek, sierpówka, dymówka, oknówka, łożówka,

	kapturka, strumieniówka, trznadel, potrzos, potrzyszcz, ropucha szara, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, dzik, sarna, zając szarak, borsuk.
Zagrożenia	Zagrożeniem dla tego obiektu jest wypalanie zakrzaczeń śródpolnych, wycinka zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, zanieczyszczenia biogenami spływającymi z pól i łąk, odwadnianie obszarów podmokłych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Oczyszczenie terenu ze śmieci; wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych; tworzenie zakrzaczeń śródpolnych. Należy wprowadzić zakaz usuwania starych, próchniejących drzew z powierzchni całego terenu z wyłączeniem terenów użytkowanych rolniczo i w celach budowlanych oraz sytuacji zagrażających bezpieczeństwu; zakaz wysypywania i wylewania odpadów i innego zanieczyszczenia wód i gleby, zakaz wycinania zakrzewień.

Forma ochrony i nazwa	Obszar chronionego krajobrazu „Pradolina i Dolina rzeki Parsęty”
Symbol na mapie	OCHK -3
Położenie	Obszar na północy rozciąga się między Dźwirzynem a Grzybowem, na wschodzie ciągnie się do Rozcięcina oraz obejmuje takie miejscowości jak: Karcino, Głowaczewo, oraz sąsiaduje z miejscowościami Drzonowo, Nowogardek, Stary Borek, Błotnica, Przećmino i Zieleniewo. Obszar obejmuje większą część gminy.
Przedmiot i cel ochrony	Celem ochrony jest zachowanie unikalnych walorów różnorodności biologicznej, ochrona regionalnych walorów krajobrazowych, zachowanie stanowisk lęgowych ptaków z „Polskiej czerwonej księgi zwierząt” i Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, ochrona miejsc rozrodu zespołu ptaków zalewowych łąk w korycie drobnych cieków wodnych jak Błotnica, Stróżka, Wielki Rów i Dębosznica, ochrona krajobrazu i terenów mokradłowych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obszar ten obejmuje pradolinę i dolinę rzeki Parsęty z terenami podmokłymi i lasami w dolinie, jeziorem Resko Przymorskie i stanowiskami rozrodu fauny. W dolinie Parsęty występują cenne dla fauny zakrzewienia wzdłuż koryta rzeki a naturalnie meandrująca rzeka stwarza liczne nisze dla fauny. Występują tu liczne stanowiska ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i nielicznych jako lęgowe w Polsce: bąka, bociana białego, błotniaka stawowego, derkacza, żurawia, rybitwy rzecznej, gąsiorka, dzięciołka, remiza, kłaskawki, trzcinia, perkoza dwuczubego, kokoszki, wodnika. Jest to miejsce bytności bobra europejskiego oraz płazów - ropucha szara, żaby zielone i gadów - zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka. W skład obszaru wchodzi proponowany użytek ekologiczny " Głowaczewo", którego charakterystyka znajduje się w dalszej części opracowania. Na terenie tym również przewidziano również utworzenie użytków ekologicznych chroniących fragmenty ekosystemów półnaturalnych – mokradła śródpolne.
Ocena walorów	Obiekt o walorach ponadregionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Jako siedlisko rzadkich gatunków tj. bóbr europejski.
Dyrektywa ptasia	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: bąk, bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, żuraw, rybitwa rzeczna, gąsiorek.
Konwencja Berneńska	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: ropucha szara, grzebiuszka ziemna, żaba śmieszka, ż. trawna, ż. moczarowa, jaszczurka zwinka, j. żyworodna, perkoz, perkoz dwuczuby, kormoran czarny, bąk, bocian biały, łabędź niemy, ł. krzykliwy, gęś zbożowa, g. białoczelna, g. gęgawa, świstun, cyraneczka, krzyżówka, płaskonos, głowienka, czernica, gągoł, bielaczek, szlachar, nurogęś, kania ruda, błotniak stawowy, b. zbożowy, jastrząb gołębniarz, myszołów, kuropatwa, przepiórka, wodnik, derkacz, kokoszka wodna, łyska, żuraw, sieweczka rzeczna, s.

	obrożna, s. morska, siewnica, czajka, biegus rdzawy, bekas kszysk, biegus zmienny, słonka, kulik wielki, brodziec piskliwy, mewa pospolita, gołąb grzywacz, sierpówka, turkawka, kukułka, sowa uszata, zimorodek, dzięcioł czarny, skowronek polny, brzegówka, dymówka, oknówka, świergotek drzewny, ś. łąkowy, pliszka żółta, strzyżyk, pokrzywnica, rudzik, słowik szary, kopciuszek, pleszka, pokląskwa, kos, kwiczoł, drozd śpiewak, świerszczak, strumieniówka, brzęczka, rokitniczka, łożówka, trzcinniczek, trzcinia, zaganiacz, piegżrza, pokrzewka cierniówka, p. ogrodowa, p. czarnołbista, świstunka, piecuszek, mysikrólik, znicz, muchotłówka szara, wąsatka, raniuszek, sikora uboga, ryjówka aksamitna, r. malutka, rzęsorek rzeczek, nocek rudy, mroczek późny, karlik malutki, zajęć szarak, nornik północny, borsuk, wydra, kamionka, łasica, sarna.
Konwencja Ramsar	Spełnia wymogi Konwencji o obszarach wodno-błotnych, obszar powinien być zgłoszony do objęcia go przepisami Konwencji.
Zagrożenia	Zagrożeniem dla tego obiektu jest wypalanie trawy, wycinka zadrzewień i zakrzaczeń w korycie rzeki, zanieczyszczenia biogenami spływającymi z pól i łąk, kłusownictwo ryb, plany regulacji koryta rzeki i budowa elektrowni wodnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Oczyszczenie terenu ze śmieci; wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych oraz miejsc biwakowania – regulacja turystyki kajakowej i wędkarstwa; edukacja przyrodnicza i szkolenia dla samorządowców. Zakazy: zakaz pozyskiwania, niszczenia i uszkodzenia drzew; zakaz usuwania starych, próchniejących drzew z powierzchni całego terenu i koryta rzeki z wyłączeniem terenów użytkowanych rolniczo i w celach budowlanych; zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego; zakaz wysypywania i wylewania odpadów i innego zanieczyszczenia wód i gleby; zmiany stosunków wodnych poprzez budowę zastawek spiętrzających lub jakichkolwiek urządzeń hydrologicznych przecinających nurt rzeki; zakaz niszczenia gleby; zakaz budowy budynków i stawiania tymczasowych obiektów budowlanych w korycie rzeki; zakaz palenia ognisk i zakłócania ciszy.

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Błotnicy z Jeziorem Kamienica”
Symbol i numer obiektu na mapie	OCHK – 4
Miejscowość	Dolina Błotnicy na południu (poza granicami gminy) z Jeziorem Kamienica i terenami przyległymi oraz terenami leśnymi i podmokłymi między Gościem i Ołużną. W gminie Kołobrzeg znajduje się tylko północny fragment obszaru
Cel i przedmiot ochrony	Zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny rzecznej z terenami przyległymi, pokrytej łąkami, olsami, buczynami, brzezynami bagiennymi, torfowiskami oraz roślinnością wodną jezior o charakterze naturalnym, z wieloma stanowiskami rzadko spotykanych, zagrożonych i chronionych gatunków roślin.
Opis walorów	Mozaika różnych środowisk. Duża koncentracja zjawisk źródłkowych. W obrębie obszaru znajdują się cztery jeziora a największe z nich to jez. Kamienica zlokalizowane w gminie Siemysł. Ogromnym walorem przyrodniczym proponowanego obszaru są wspaniałe lasy liściaste (olsy porzeczkowe, olsy torfowcowe, brzeziny bagienne, żyzne lasy bukowe, kwaśne buczyny, buczyny źródłkowe, łągi). Na terenie tym rozproszone są mokradła (torfowiska i mszary) śródlądowe, z których najciekawsze zostały zaproponowane do ochrony rezerwatowej. Z cennych gatunków flory występuje tu: bagno zwyczajne, wełnianka pochwowata, marzanka wonna, przylaszczka pospolita, wiciokrzew pomorski, kalina koralowa, kozłek dwupienny, żankiel zwyczajny, miodunka ćma, pępawa błotna, porzeczka czarna, bluszcz zwyczajny, grzybień białe, grązel żółty, grązel żółty.
Ocena walorów	Walory o charakterze regionalnym (bogactwo florystyczne, kontrastowość ekologiczna, naturalny charakter obiektu, korytarz ekologiczny).

Dyrektywa siedliskowa	Lasy bagienne, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) oraz zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, jeziora eutroficzne, kwaśna buczyna niżowa, grąd subatlantycki, łęg jesionowo-olszowy. Żaba śmieszka, żaba moczarowa, jaszczurka zwinka.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Łabędź niemy, krzyżówka, łyska, kruk, bielik, brodziec piskliwy, kuropatwa, myszółów zwyczajny, żuraw i inne; żaba śmieszka, żaba trawna, żaba moczarowa, ropucha szara, jaszczurka zwinka, zaskroniec zwyczajny, jeleń europejski, sarna, nornik północny, ryjówka aksamitna i malutka.
Zagrożenia	Ewentualne zręby zupełne wykonywane zwłaszcza w drzewostanach z olszą oraz zręby na zboczach, odowodnienia.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Proponuje się wprowadzenie zakazu wykonywania zrębów zupełnych (także w drzewostanach z olszą). Optymalnie z punktu widzenia ochrony szaty roślinnej byłoby wyłączenie z użytkowania wąskiego pasa drzewostanów wzdłuż rzeki. Zakaz lokalizacji obiektów budowlanych z wyjątkiem uzupełniania istniejącej zabudowy zagrodowej. Zakaz wykonywania zalesień użytków zielonych.
Uwagi	Obszar zasługujący na ochronę wykracza poza granicę gminy Gościno i dlatego z prawnego i praktycznego względu właściwym organem powołującym w tym przypadku jest Wojewoda Zachodniopomorski.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Bór wrzoścowy”
Symbol na mapie	UE-1
Położenie	Obiekt położony E od Dźwirzyna.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona unikatowego na polskim wybrzeżu biotopu nadmorskiego boru bagiennego wraz z roślinnością.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Niewielki płat (ok. 2 ha) nadmorskiego boru bagiennego <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum ericetosum tetralicis</i> występuje w bardzo płytkim zagłębieniu śródwydmowym w pododdziale 204a, w kompleksie z nadmorskimi borami bażynowymi <i>Empetro nigri-Pinetum</i> . Wykształcił się na specyficznym podłożu. Gruba warstwa próchnicy z wstawkami torfu zalega bezpośrednio na skale macierzystej, jaką jest luźny, wilgotny lub oglejony piasek pochodzenia aluwialnego. Cenne gatunki flory: wrzosiec bagienny, tajeża jednostronna, bagno zwyczajne, bażyna czarna, turzyca piaszkowa, borówka bagienna.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali ponadregionalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedliska sosnowego boru bagiennego oraz chrobotki leśnej, najeżonej, bielistki siwej i torfowca <i>Sphagnum nemoreum</i> .
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Osuszanie terenu, oczyszczanie strzał sosen i składowanie gałęzi na runie w lesie, zaśmiecanie i wydeptywanie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachowywać naturalne stosunki wodne, nie odwadniać. Nie wykonywać zrębów zupełnych.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Uroczysko Grzybowa”
Symbol na mapie	UE-2
Położenie	Obiekt położony na wschód od Grzybowa.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona unikalnych walorów różnorodności biologicznej oraz ochrona lęgowej awifauny wodno-błotnej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozlewisko i staw z fragmentem torfowiska wysokiego przy ul. Zachodniej koło Grzybowa sąsiaduje z mokradłami w strefie przymorskiej. Jest to lęgowisko wielu chronionych, drobnych ptaków wróblowatych. Miejsca rozrodu zaskrońca zwyczajnego, jaszczurki zwinki, padalca zwyczajnego, żab zielonych, ropuchy szarej oraz bytowania gatunku z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - bobra europejskiego.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali regionalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona miejsc rozrodu ptaków płazów i gadów.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Liczne gatunki płazów, gadów i ssaków.
Konwencja Ramsar	Spełnia wymogi Konwencji o obszarach wodno-błotnych, obszar powinien być zgłoszony do objęcia go przepisami Konwencji.
Zagrożenia	Odwodnienie obszarów podmokłych, zaśmiecanie, płoszenie ptaków podczas okresu lęgowego, wypalanie trawy i trzciny.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wskazania: oczyszczenie terenu ze śmieci; wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych. Zakazy: zakaz odwadniania terenu oraz koszenia trzciny.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Ujście Błotnicy”
Symbol na mapie	UE-3
Położenie	Obiekt położony w sąsiedztwie Dźwirzyna.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona unikalnych walorów różnorodności biologicznej; ochrona lęgowej awifauny wodno-błotnej oraz ostoi ptaków wędrownych; ochrona miejsca rozrodu ichtiofauny.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Trzcinowiska z fragmentem lustra wody we wschodniej części jeziora Resko Przymorskie między półwyspem przy kanale łączącym jezioro z morzem, obejmujące jednocześnie deltę wsteczną z łaską na jez. Resko, a ujściem rzeki Błotnicy, Dębosznicą do wału na wysokości Karcina wraz z fragmentem olszyny nad Dębosznicą i fragmentem koryta Błotnicy. Jest to lęgowisko ptaków wodno-błotnych: perkoz dwuczuby, bąk, błotniak stawowy, kokoszka, łyska, wodnik, trzcinniczek, trzcinia, potrzos. Ostoja dla wędrownych ptaków blaskodziobych na Resku Przymorskim. Miejsce rozrodu żab zielonych i zaskrońca zwyczajnego.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali ponadregionalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Jako siedlisko rzadkich gatunków podlega ochronie. Gatunki z listy: bąk, błotniak stawowy.

Konwencja Berneńska	Liczne gatunki ptaków oraz płazy i gady.
Zagrożenia	Odwodnienie obszarów podmokłych; zaśmiecanie przez wędkarzy i nadmierna penetracja trzcinowisk w okresie lęgowym; płoszenie ptaków lęgowych przez kajakarzy; wypalanie trawy i trzciny na wałach; eksploatacja trzcinowisk na lęgowiskach gatunków ptaków wodno-błotnych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wskazania: oczyszczenie terenu ze śmieci; wytyczenie, oznakowanie i opisanie szlaków turystycznych; wytyczenie strefy ochronnej od strony wód jeziora dla zapewnienia spokoju lęgowej faunie, wytyczenie korytarza dla wypływających łodzi i kajaków z terenu przystani. Zakazy: zakaz eksploatacji trzcinowisk przez cały rok, zakaz palenia ognisk w odległości 100 metrów od granic użytku ekologicznego.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Dźwirzyno Wschód”
Symbol na mapie	UE-4
Położenie	Obiekt położony na wschód od Dźwirzyna.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona półnaturalnych siedlisk na skraju zdegradowanego torfowiska wysokiego obejmujących pozostałości brzezin bagiennych, wrzosowisk i łąk trzęślicowych. Obszar pełni funkcję otuliny między Dźwirzynem i proponowanym do ochrony najlepiej zachowanym fragmentem centralnym torfowiska wysokiego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Skraj dawnego torfowiska wysokiego Dźwirzyno, na tym obszarze już zmineralizowany lub z płytkimi zatorfieniami. Obszar zarastający drzewami (brzozy, sosny, wierzby, osiki, dęby) z enklawami ubogich gatunkowo łąk trzęślicowych i wrzosowisk, z rozproszonymi gatunkami torfowiskowymi. Rzadkie gatunki: wrzosiec bagieny, narecznica grzebieniasta.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Fragmenty siedlisk przyrodniczych – brzezina bagieny, łąka trzęślicowa.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Osuszenie terenu i presja inwestycyjna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Niepogarszanie stosunków wodnych. Ograniczenie rozwoju zabudowy w kierunku torfowiska wysokiego.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Wrzoście Grzybowskie”
Symbol na mapie	UE-5
Położenie	Między Grzybowskim Rowem i drogą łączącą Grzybów z Dźwirzynem na zachód od Grzybowa.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie pozostałości roślinności torfowiskowej, w tym łąk trzęślicowych i mszarów z wrzoścem bagienym.
Charakterystyka przyrodnicza	Północno-wschodnia część rozległego torfowiska rozciągającego się między Grzybowem i Dźwirzynem. Na obrzeżach porasta zdegradowaną brzezina bagieną (dominacja trzęślicy

obiektu	modrej i jeżyn w runie). Poza tym to rozległe zbiorowiska otwarte porośnię głównie trzmielnicą modrą, zarastające kruszyną i brzoza. Lokalnie zachowane płyty z wrzoścem bagiennym i torfowcami, poza tym rośnie tu narecznica grzebieniasta, wierzbka płozka, turzyca prosowata, gwiazdnica biała, grzybienie białe. Miejsce rozrodu żurawia.
Dyrektywa siedliskowa	Brzezina bagienna, łąki trzmielcowe, zdegradowane mszary wysokotorfowiskowe.
Zagrożenia	Odwadnianie i eutrofizacja (murszenie torfu). Ekspansja zarośli i drzew. Najważniejsze – porzucenie użytkowania rolniczego, podziały powierzchniowe i dążenie do zabudowy terenu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Nie dopuszczać do zabudowy w obrębie złoża torfu i występowania pozostałości roślinności torfowiskowej.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Oczko wodne Korzyścienko”
Symbol na mapie	UE-6
Położenie	Obiekt położony w sąsiedztwie Korzyścienka.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona biotopu oczka wodnego na torfach niskich wraz z podwodną łąką ramienicową i roślinnością nadbrzeżną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Oczko częściowo ma charakter astatyczny – w środku łąka silnie się wypłyca, pozostała część wodną gęsto zarasta stosunkowo bogata gatunkowo łąka ramienicowa. Na brzegach występują płyty szuwarów: z poniklem błotnym, z pałąką szerokolistną, z jeżogłówką gałęziastą. Cenne gatunki: ramienica <i>Chara contraria</i> , rogatka krótkoszypkowy, turzyca prosowa. Występuje tu gatunek z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - czerwonożyłowiec nieparek.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedliska twarowodnych oligo- i mezotroficznym zbiorników z podwodnymi łąkami ramienic.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Brak zagrożeń.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy pozostawić panujące stosunki wodne.
Zagrożenia	Bardzo silna ekspansja trzciny, która najprawdopodobniej doprowadziła do znacznego pomniejszenia pierwotnej powierzchni słonawy i która obecnie bezpośrednio zagraża zachowaniu tej fitocenozy; osuszanie siedliska; wysyp śmieci z pobliskich ogrodów działkowych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Obszar słonawy w Budzistowie należy objąć formą ochrony czynnej wspólnie z pobliskimi solniskami w mieście Kołobrzeg. W trybie konieczne jest wykaszanie lub spasanie trzciny oraz poprawa stosunków wodnych.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Stramnicki grąd”
Symbol na mapie	UE-7
Położenie	Obiekt położony pomiędzy Kądzienem a Stramnicą.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona jedyne go zachowanego w gminie fragmentu lasu grądowego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Nizinny las dębowo-grabowy <i>Stellario holostae-Carpinetum betuli</i> występuje w postaci niewielkiej wysepki (oddz. 45) wśród pól, oderwanej od wielkiego kompleksu leśnego poza granicami gminy. Fitocenoza wydaje się mieć charakter przejściowy do żyznej buczyny niżowej. W drzewostanie współdominują stare buki i dęby szypułkowe (do 235 cm/23 m). W obniżeniach terenu rozwijają się drobne płaty olesu <i>Ribeso nigri-Alnetum</i> . Cenne gatunki: konwalia majowa, przytulia wonna, kalina koralowa, bluszcz pospolity, perlówka zwisła, porzeczka czarna.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedliska subatlantyckiego lasu nizinnego.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Zaśmiecanie, wywóz odpadków z pobliskich pól.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy uprzętnąć las i zakazać składowania w nim odpadków z pól.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Oczko śródpolne Stramnica”
Symbol na mapie	UE-8
Położenie	Obiekt położony S od Stramnicy.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Podmokłe zagłębienie z klasycznym układem strefowym roślinności. Od środka na zewnątrz porastają je szuwały: z pałąką szerokolistną <i>Typhetum latifoliae</i> , z jeżogłówką gałęziastą <i>Sparganietum erecti</i> , z turzycą pęcherzykową <i>Caricetum vesicariae</i> , z turzycą sztywną <i>Caricetum elatae</i> , z manną jadalną <i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i> , z mozgą trzcinową <i>Phalaridetum arundinaceae</i> . Cenne gatunki: przywrotnik pasterski, przetacznik błotny, wglębka. Cenne gatunki fauny: bocian biały, potrzyszcz, potrzoz, trznadel.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Pojenie bydła.

Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę ochronną, zabezpieczającą obiekt przed zwierzętami gospodarskimi.
--	--

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Oczka śródpolne – Niekanin”
Symbol na mapie	UE-9
Położenie	Obiekt położony S od Stramnicy.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Dwa oczka wodne, jedno okresowo wysycha – otoczone zaroślami wierzbowymi. W drugim, głębokim, rozwija się łąka ramienicowa <i>Charetum contrariae</i> , zespół rdestnicy pływającej <i>Potametum natantis</i> . Na obrzeżach obu i na dnie wysychającego oczka występują szuwały: z pałąką szerokolistną <i>Typhetum latifoliae</i> , z mózgą trzcinową <i>Phalaridetum arundinaceae</i> , z ponikłem błotnym <i>Eleocharitetum palustris</i> , z manną jadalną <i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i> , z jeżogłówką gałęzistą <i>Sparganietum erecti</i> . Cenne gatunki: ramienica <i>Chara contraria</i> , jaskier skąpopręcikowy, wgłębka.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedlisk twardowodnych oligo- i mezotroficznych zbiorników z podwodnymi łąkami ramienicowymi.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Spływ biogenów z pól, pojenie bydła.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę ochronną, zabezpieczającą obiekt przed zwierzętami gospodarskimi i biogenami z pól.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Oczka śródpolne - Stare Miasto”
Symbol na mapie	UE-10
Położenie	Obiekt położony w pobliżu Starego Miasta.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Cztery oczka wodne, trzy – częściowo wysychające, otoczone drzewami lub zaroślami wierzbowymi <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . W oczku z wodą bujnie rozwija się podwodna łąka ramienicowa <i>Charetum fragilis</i> , zespół rdestnicy pływającej <i>Potametum natantis</i> , zbiorowisko pleustonowe <i>Lemnetum trisulcae</i> . Na brzegach oczek i na dnie wysychających zagłębień rozwijają się szuwały: z turzycą zaostroszoną <i>Caricetum gracilis</i> , z turzycą prosową <i>Caricetum paniculateae</i> , z jeżogłówką gałęzistą <i>Sparganietum erecti</i> , z turzycą sztywną <i>Caricetum elatae</i> , z okrzężnicą bagienną <i>Hottonietum palustris</i> , z manną jadalną <i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i> , z trzciną pospolitą <i>Phragmitetum australe</i> . Cenne gatunki: ramienica krucha, turzyca zaostroszona, turzyca prosowa, okrzężnica bagienna, tojeść bukietowa, siedmiopalecznik błotny. Cenne gatunki fauny: bocian biały.

Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedlisk twardowodnych oligo- i mezotroficznych zbiorników z podwodnymi łąkami ramienicowymi.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Spływ biogenów z pól, pojenie bydła.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę ochronną, zabezpieczającą obiekt przed zwierzętami gospodarskimi i biogenami z pól oraz w miarę możliwości polepszyć panujące stosunki wodne.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Stawy Niekanin-Obroty”
Symbol na mapie	UE-11
Położenie	Obiekt położony pomiędzy Niekaninem a Obrotami.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona zbiorowisk nadwodnych i największych w gminie biotopów wodnych (oprócz położonego w dwóch gminach jeziora Resko Przymorskie).
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Nad Czarnym Stawem, a szczególnie nad drugim zbiornikiem, bez nazwy, rozwijają się fitocenozy: szuwaru z pałką wodną <i>Typhetum latifoliae</i> , szuwaru z pałką wąskolistną <i>Typhetum angustifoliae</i> , szuwaru ze skrzypem bagiennym <i>Equisetum fluviatilis</i> , szuwaru z turzycą dzióbkowatą <i>Caricetum rostrate</i> , łożowisk <i>Salicetum pentandrocineriae</i> oraz zdegenerowanych łągów. Cenne gatunki: oczeret jeziorny, wąkrota zwyczajna, jaskier ziemnowodny, tojeść bukietowa. Cenne gatunki fauny: perkozek, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Perkozek, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, potrzos.
Zagrożenia	Czarny Staw jest własnością prywatną (hodowla ryb) – roślinność nadbrzeżna nie wydaje się być zagrożona. Drugi ze stawów jest licznie odwiedzany przez wędkarzy, którzy silnie zanieczyszczają otoczenie. Są tu również pławione konie i pojone bydło.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy zakazać parkowania samochodów nad stawem i w pobliskim lesie oraz usuwać systematycznie śmieci pozostawione przez wędkarzy.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Stare Miasto – łożowiska”
Symbol na mapie	UE-12
Położenie	Obiekt położony w pobliżu Starego Miasta.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona bogatych florystycznie, śródpolnych mszystych zarośli wierzbowych na podtapianych torfach przejściowych.

Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarośla łozowe <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> zarastają podmokłe (stagnująca woda) torfowisko przejściowe w kompleksie leśnym Obrowskie Sosny, w oddziale 194. Na obrzeżach występuje wąski pas brzeziny bagiennej <i>Vaccinio uliginosi</i> – <i>Betuletum pubescentis</i> . Cenne gatunki: czermień błotna, okrzężnica bagienna, turzyca prosowa, siedmiopalecznik błotny, fiołek błotny, wełnianka wąskolistna, sit sztywny.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedliska torfowca nastroszonego oraz torfowca bagiennego.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Brak.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy pozostawić panujące stosunki wodne.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Oczko śródpolne – Stary Borek”
Symbol na mapie	UE-13
Położenie	Obiekt położony w pobliżu Starego Borka.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Oczko okresowo wysycha, porastają je fitocenozy: szuwar z okrzężnicą bagienną <i>Hottonietum palustris</i> , szuwar z pałąką szerokolistną <i>Typhetum latifoliae</i> , szuwar z manną mielec <i>Glycerietum maximae</i> , szuwar z manną jadalną <i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i> , zbiorowisko terofitów letnich <i>Polygono-Bidentetum</i> . Cenne gatunki: beblek błotny, przetacznik błotny, okrzężnica bagienna, jaskier skąpopręcikowy, szczaw błotny, węgłbka.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Rozdeptywanie brzegów przez bydło.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę ochronną, zabezpieczającą obiekt przed zwierzętami gospodarskimi i zachować panujące stosunki wodne.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Głowaczewo”
Symbol na mapie	UE-14
Położenie	Na północny wschód od Głowaczewa
Przedmiot i cel	Siedliska stanowiące miejsca rozrodu i bytowania wielu gatunków ptaków, przede

ochrony	wszystkim wodno-błotnych w tym gatunków umieszczonych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, nielicznych jako lęgowe w Polsce. Miejsce istotnych koncentracji ptaków wodno-błotnych w okresie migracji i zimowania oraz zalatywania gatunków bardzo rzadko pojawiających się w Polsce (w tym wymagających weryfikacji przez Komisję Faunistyczną) - m.in. ibis kasztanowaty, warzęcha, terekia, szablodziób.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Nieużytkowane gospodarczo stawy rybne porośnięte szerokim pasem roślinności szuwarowej. Miejsce lęgów gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - błotniak stawowy, żuraw, rybitwa rzeczna i gąsiorek oraz gatunków nielicznych w Polsce - remiz, krakwa, cyraneczka, łabędź niemy, trzciniak, wodnik, głowienka, sieweczka rzeczna, cyranka, brzęczka i płaskonos. W okresie migracji i zimowania istotne miejsce dla kaczekowatych i siewkowatych (koncentracje do kilku tysięcy os.). Żerowisko bielika. Miejsce rozrodu żab zielonych oraz żerowisko borowca wielkiego, karlika malutkiego i większego.
Ocena walorów	Obiekt o wartości ponadlokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Czapla biała, bocian biały, ibis kasztanowaty, warzęcha, bernikla białolica, łabędź czarnodzioby i krzykliwy, bielik, błotniak stawowy, żuraw, szablodziób, batalion, biegus zmienny, łączak, terekia, rybitwa białowąsa, czarna i rzeczna, gąsiorek.
Konwencja Berneńska	Bardzo liczna lista gatunków ptaków, głównie wodno-błotnych.
Zagrożenia	Obecnie brak zagrożeń - obiekt w zarządzie Zachodniopomorskiego Towarzystwa Ornitologicznego. Potencjalnym zagrożenia stanowią: - umyślne i nieumyślne podpalenia szuwarów, - ewentualne przywrócenie stawom funkcji gospodarczej, - wędkarstwo i kłusownictwo, - stosunkowo bliskie sąsiedztwo funkcjonującej farmy wiatrowej, która może skutkować kolizjami ptaków, szczególnie gatunków zakwalifikowanych do grup o wysokim i bardzo wysokim ryzyku kolizji z turbinami - bocian biały, krzyżówka, bielik, błotniaki, śmieszka, rybitwy.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zachowanie obecnego stanu obiektu. Stały nadzór ornitologiczny nad obiektem. W celu ułatwienia ptakom zakładania gniazd i zabezpieczenia ich przez dostępem czworonożnych drapieżników rozpatrzyć możliwość zainstalowania specjalnych platform dla rybitw i koszy dla kaczek.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Śródpolne oczko – Drzonowo”
Symbol na mapie	UE-15
Położenie	Obiekt położony w pobliżu miejscowości Drzonowo.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Wyjątkowo duże oczko śródpolne było prawdopodobnie użytkowane niegdyś jako staw rybny (w środku - przepławka) i jako jedyne z kilku na tym terenie pozostało nieosuszone. Najbliższe, sąsiadujące zagłębienie śródpolne porośnięte jest obecnie przez łożowiska. Brzegi oczka wodnego porasta bogata gatunkowo roślinność szuwarowa i fitocenozy terofitów letnich: szuwar z ponikłem błotnym <i>Eleocharitetum palustris</i> , szuwar z pałąką szerokolistną <i>Typhetum latifoliae</i> , szuwar z turzycą dzióbkowatą <i>Caricetum rostrataeae</i> , szuwar z turzycą pęcherzykowatą <i>Caricetum vesicariae</i> , szuwar z manną jadalną

	<i>Sparganio-Glycerietum fluitantis</i> , zespół terofitów letnich <i>Polygono-Bidentetum</i> . Cenne gatunki: siedmiopalecznik błotny, wąkrota zwyczajna, fiołek błotny, okrzężnica błotna, wełnianka wąskolistna, jaskier skąpopręcikowy, tojeść bukietowa, przetacznik błotny, szczaw nadmorski, szczaw błotny. Lęgowisko ptaków wodno-błotnych: perkozek, błotniak stawowy, kokoszka wodna. Miejsce rozrodu płazów, gadów: żaba moczarowa, zaskroniec zwyczajny.
Ocena walorów	Obiekt ważny w skali lokalnej.
Dyrektywa siedliskowa	Ochrona siedliska siedliska żaby moczarowej.
Dyrektywa ptasia	Błotniak stawowy.
Konwencja Berneńska	Występują takie gatunki jak: żaba moczarowa, zaskroniec zwyczajny, błotniak stawowy, perkozek, kokoszka wodna, dzik, potrzos, sarna.
Zagrożenia	Użytkowanie przez wędkarzy, spływ biogenów z pól.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę otulinową, chroniącą obiekt przed środkami używanymi w rolnictwie.

PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY					
Lp.	Nazwa polska i łacińska	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Lokalizacja	Opis pokroju drzewa	Uwagi
PPP-1	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	400	Las na południe od wsi Karcino, Nadl. Gościno oddz. 218a	Drzewo okazałe, zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa
PPP-2	Dwa dęby szypułkowe <i>Quercus robur</i>	520, 330	Sarbia: dz. 286 (dawny cmentarz przykościelny)	Drzewa okazałe, zdrowe, eksponowane przy bramie wejściowej na teren kościoła i dawnego cmentarza	Szczególna wartość przyrodnicza, kulturowa i krajobrazowa. Drzewa oznakowane tabliczkami 'pomnik przyrody'.
PPP-3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	Bogucino: południowa część wsi, dz. 114/3	Drzewo wolnostojące, okazałe. Dolne konary odcięte, u dołu pień przypalony	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa
PPP-4	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> i dwie lipy drobnolistne <i>Tilia cordata</i>	Bk: 390, Lp: 410, 360	Budzistowo: działka nr 1/8 (dawny cmentarz przykościelny)	Drzewa okazałe, zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza, kulturowa i krajobrazowa

Gmina Ustronie Morskie

Forma ochrony i nazwa	Obszar Chronionego Krajobrazu „Łasiński Las”
Symbol na mapie	OCHK - 2
Lokalizacja	Kompleks leśny między miejscowościami Gwizd, Tymień, Rusowo, Kukinia (przecięty granicą gminy Ustronie i Będzino), stanowiący oddziały 301-311 Lasów Państwowych w zarządzie Nadleśnictwa Gościno. Obszar wskazywany był dotąd w dokumentach planistycznych jako obszar cenny (OC 4 Łasin-Gwizd).
Cel i przedmiot ochrony	Walory krajobrazowe i przyrodnicze obszaru morenowego pokrytego żyznymi lasami liściastymi o charakterze półnaturalnym.
Opis walorów	Kompleks leśny obejmujący rozległe płaty buczyn kwaśnych i żyznych, grądów i łęgów olszowych oraz olsów bagiennych. Część powierzchni leśnej zajmują zbiorowiska przekształcone nasadzeniami gatunków obcych geograficznie i ekologicznie (drzewostany sosny, świerka i brzozy). Mozaika siedlisk lasowych o zmiennych warunkach wilgotnościowych i ekspozycji sprzyja zróżnicowaniu zbiorowisk roślinnych oraz występowaniu licznych, rzadko spotykanych gatunków flory. Ciekawostką jest masowe występowanie złoci pochwowatej – gatunku zagrożonego w Polsce i nielicznie spotykanego endemita Europy Środkowej. Inne cenne gatunki: przetacznik górski, szczaw gajowy, czartawa drobna i pośrednia, manna gajowa, kruszczyk szerokolistny, fiołek przedziwny, gnieźnik leśny, kozłek bżowy, przytulia wonna, bluszcz pospolity, porzeczka czarna, żankiel zwyczajny.
Ocena walorów	Względnie duży, zwarty kompleks żyznych lasów liściastych, położony poza siecią Natura 2000, mimo że dominują tu cztery leśne siedliska przyrodnicze wymagające ochrony w tej sieci. Dodatkowo listę siedlisk uzupełniają naturalne zbiorniki eutroficzne z bogatą florą. Ważny obszar dla kilku silnych populacji gatunków zagrożonych (zwłaszcza złoc pochwowata i przetacznik górski).
Dyrektywa siedliskowa	Brak powierzchni wyłączonych z użytkowania gospodarczego, ewentualna intensyfikacja pozyskania drewna, wprowadzanie gatunków iglastych i obcych geograficznie, słabe wyniki odnowienia naturalnego buka, upraszczanie składu gatunkowego siedlisk grądowych (eliminacja grabów, czereśni, wiązów, osiki). Odwodnienia.
Dyrektywa ptasia	Wyznaczenie płatów zróżnicowanych siedliskowo lasów liściastych o powierzchni stanowiącej minimum kilka procent powierzchni łącznej kompleksu w celu zachowania bez ingerencji (zwłaszcza skraj lasu, drzewostany przystromykowe, obrzeża zbiorników wodnych i mokradeł). Ograniczenie stosowania w nasadzeniach gatunków iglastych i wykluczenie obcych geograficznie.
Konwencja Berneńska	Kompleks leśny między miejscowościami Gwizd, Tymień, Rusowo, Kukinia (przecięty granicą gminy Ustronie i Będzino), stanowiący oddziały 301-311 Lasów Państwowych w zarządzie Nadleśnictwa Gościno. Obszar wskazywany był dotąd w dokumentach planistycznych jako obszar cenny (OC 4 Łasin-Gwizd).
Zagrożenia	Walory krajobrazowe i przyrodnicze obszaru morenowego pokrytego żyznymi lasami liściastymi o charakterze półnaturalnym.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Kompleks leśny obejmujący rozległe płaty buczyn kwaśnych i żyznych, grądów i łęgów olszowych oraz olsów bagiennych. Część powierzchni leśnej zajmują zbiorowiska przekształcone nasadzeniami gatunków obcych geograficznie i ekologicznie (drzewostany sosny, świerka i brzozy). Mozaika siedlisk lasowych o zmiennych warunkach wilgotnościowych i ekspozycji sprzyja zróżnicowaniu zbiorowisk roślinnych oraz występowaniu licznych, rzadko spotykanych gatunków flory. Ciekawostką jest masowe występowanie złoci pochwowatej – gatunku zagrożonego w Polsce i nielicznie spotykanego endemita Europy Środkowej. Inne cenne gatunki: przetacznik górski, szczaw gajowy, czartawa drobna i pośrednia, manna gajowa, kruszczyk szerokolistny, fiołek przedziwny, gnieźnik leśny, kozłek bżowy, przytulia wonna, bluszcz pospolity, porzeczka czarna, żankiel zwyczajny.

Ponadto proponuje się powiększyć istniejący Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski o dolinę Malechowskiej Strugi – na mapie zaznaczono symbolem OCHK -3. Korekta granic obszaru chronionego krajobrazu zaproponowana została w odniesieniu do rejonu doliny Malechowskiej Strugi, która wyróżnia się malowniczym i zróżnicowanym krajobrazem stanowiąc obszar węzłowy pod względem zróżnicowania siedlisk i gatunków. Dolina wraz z bocznymi, wciętymi w morenę dolinami dopływów położona jest między zwartym kompleksem Lasu Kołobrzieskiego i terenami rolniczymi położonymi dalej na wschód. Obszar odgrywa kluczową rolę dla zapewnienia powiązań ekologicznych Lasu Kołobrzieskiego i Łasińskiego. Występują w nim dobrze zachowane lasy grądowe i łęgowe stanowiące ostoję wielu rzadko spotykanych, zagrożonych gatunków, poza tym kompleksy łąk świeżych, wilgotnych łąk wyczyńcowych i szuwarów.

Forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rusowo”
Symbol i lokalizacja na mapie	ZPK– 1
Lokalizacja	Rusowo: park podworski wraz z terenami podmokłymi i lasami na południowy-wschód od wsi.
Cel i przedmiot ochrony	Zachowanie zróżnicowanego krajobrazu kulturowego i naturalnego z zabytkowym drzewostanem parkowym, płacami grądów, buczyn, olsów i łozowisk oraz łąk wilgotnych i szuwarów.
Opis walorów	Park podworski w Rusowie z zachowanym zabytkowym drzewostanem opisany jest odrębnie. Położony jest nad rozległą niecką rozciągającą się na południe. Porastają ją rozległe szuwały trzcinowe, łozowiska i olszyny bagienne. W części wschodniej i północno wschodniej przylegające skarpy i wzniesienia pokryte są lasami gradowymi i buczynami. Niewielkie pasma leśne wyróżniają się obecnością okazałych drzew (dęby, buki i czereśnie). W części południowej dawne łąki porasta obecnie trzcina i szuwały wielkoturzycowe (głównie turzycy błotna i zastrzona), jednak dawniej musiały tu występować zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – jeszcze obecnie wśród turzyc rosną nieliczne kępy trzęślicy modrej. W obszarze występują tu takie gatunki jak: kruszczyk szerokolistny, kalina koralowa, bluszcz pospolity, bniec czerwony, porzeczka czarna.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Lasy grądowe <i>Stellario-Carpinetum</i> , buczyna żyzna <i>Galio odorati-Fagetum</i> .
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Potencjalnie: usuwanie starych drzew, pogorszenie warunków wodnych
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Objęcie ochroną pomnikowych okazów drzew; zachowanie obecnych stosunków wodnych.

Forma ochrony, symbol i lokalizacja na mapie	Użytek ekologiczny „Klify w Wieniotowie”
Symbol na mapie	UE – 1
Lokalizacja	Ustronie Morskie.
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona inicjalnej i murawowej roślinności wydym u podnóży klifów, zboczy klifów, roślinności leśnej i zaroślowej w koronach klifów.
Opis walorów	Mimo silnej abrazji brzegu i presji turystycznej roślinność inicjalna i murawowa klifów i niewielkich wydym na wschód od Ustronia Morskiego jest miejscami dobrze zachowana. Na jednym stanowisku zachował się tu mikołajek nadmorski, lokalnie liczny jest kruszczyk rdzawoczerwony. Wzdłuż brzegu rosną tu także: honkenia piaszkowa, groszek nadmorski, solanka kolczysta, lepieźnik kutnerowaty, wierzb piaszkowa, rokitnik zwyczajny. Także w obrębie lasów na klifach i wydymach, obok płaców drzewostanów sosnowych (bez płaców o

	charakterze borów bażynowych) występują płaty buczyn oraz żyznych i bogatych florystycznie lasów nadmorskich z dużym udziałem krzewów. Rosną tu m.in. paprotka zwyczajna, kalina koralowa, bluszcz pospolity, wiciokrzew pomorski, gruszyca okrągłolistna, korzeniówka zwyczajna, pszeniec gajowy, kostrzewa leśna, czworolist pospolity. Miejsce bytowania i wędrówek żab brunatnych i ropuchy szarej oraz rozrodu wielu chronionych drobnych ptaków wróblowatych.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Lasy mieszane na wydmach nadmorskich, pomorski las brzoźowo-dębowy.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Żaba trawna, żaba moczarowa, ropucha szara, liczne drobne ptaki wróblowate.
Zagrożenia	Abrazja brzegu; wydeptywanie i zanieczyszczanie zaplecza plaży przez wczasowiczów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Stworzenie wystarczającego zaplecza sanitarnego w sąsiedztwie plaży; skuteczne egzekwowanie zakazu wstępu na wydmy i klify; systematyczne uprzątnięcie terenu.

Forma ochrony	Użytek ekologiczny „Oczko Śródpolne II – Ustronie Morskie”
Symbol na mapie	UE – 2
Lokalizacja	Ustronie Morskie.
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona siedlisk marginalnych.
Opis walorów	Oczko wodne o powierzchni ok. 100 m ² otoczone jest pasem drzew. Ze względu na kontrast ekologiczny miejsce istotne dla zachowania różnorodności gatunkowej. Podano stąd cztery zbiorowiska: <i>Spirodeletum polyrhizae</i> , <i>Charetum foetidae</i> , <i>Potametum natantis</i> , <i>Typhetum latifoliae</i> . Cenne gatunki: ramienica <i>Chara foetida</i> .
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Spyw biogenów z pól.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy utworzyć strefę otulinową, chroniącą obiekt przed środkami użytkowymi w rolnictwie.

Forma ochrony, symbol i lokalizacja na mapie	Użytek ekologiczny „Gwizd”
Symbol na mapie	UE – 3
Lokalizacja	Dz. nr 300/2 w miejscowości Gwizd. Las po północnej stronie DK11.
Cel i przedmiot ochrony	Zachowanie śródpolnego kompleksu lasów grądowych.
Opis walorów	Niewielki kompleks łąk subatlantyckich w głęboko wciętych (4-5 m) dolinach niewielkich strumieni. Wśród drzew liczne okazałe czereśnie, buki, graby i dęby. Wiele drzew oplecionych kwitnącymi bluszczami o potężnych jak na ten gatunek pniach. Runo bogate zwłaszcza w okresie wiosennym. Największą osobliwością florystyczną jest silna populacja złoci pochwołistej <i>Gagea spathacea</i> .
Ocena walorów	Lokalne.
Dyrektywa siedliskowa	Grąd subatlantycki.

Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy
Zagrożenia	Doliny silnie zaśmiecone, służą (służyły?) jako wysypisko odpadów dla społeczności lokalnej (dojazd przez pola).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Usunąć odpady. Zakaz wykonywania rębni zupełnej (wobec małej powierzchni łącznej skutkowałoby to likwidacją walorów przyrodniczych)

Forma ochrony, symbol i lokalizacja na mapie	Użytek ekologiczny „Przyleśne Oczko”
Symbol na mapie	UE – 4
Lokalizacja	Gwizd.
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona cennej przyrodniczo roślinności wodnej.
Opis walorów	Niewielki zbiornik eutroficzny otoczony olsem (silniej lub mniej podtapianym w zależności od poziomu wody w zbiorniku), zaroślami łązy i szuwarem z dominacją pałki szerokolistnej. Lustro zbiornika porastają grzybienie białe. Podawano stąd silną populację pływacza zwyczajnego. Miejsce występowania: grzebiuszki ziemnej, żab zielonych i brunatnych oraz ropuchy szarej. Miejsce lęgów drobnych ptaków wróblowatych.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Gatunki fauny znajdujące się w dyrektywie: grzebiuszka ziemna, żaba jeziorkowa, żaba moczarowa.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Grzebiuszka ziemna, ropucha szara, żaby: jeziorkowa i moczarowa, strzyżyk, żiębca, śpiewak, rudzik, kapturka, pierwiosnek.
Zagrożenia	Brak.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Utrzymanie dotychczasowych stosunków wodnych; Utrzymywanie strefy ochronnej, izolującej oczko od pobliskich pól (pas zarośli i lasu).

Forma ochrony, symbol i lokalizacja na mapie	Użytek ekologiczny „Kopuła”
Symbol na mapie	UE – 5
Lokalizacja	Kukinia, oddz. 62.
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona zdegradowanego biotopu torfowiska kopułowego (z szansą na regenerację) wraz z roślinnością.
Opis walorów	Zdegradowane torfowisko wysokie, silnie odwodnione. Porośnięte brzoza, osikami i olszami, z domieszką dębów i sosen, miejscami z łożyskami. Runo z dużym udziałem jeżyn <i>Rubus</i> sp. Rzadziej spotykane i chronione gatunki: kalina koralowa, wiciokrzew pomorski, kruszczyk szerokolistny, kruszyna pospolita, siedmiopalecznik błotny, bielistka siwa, torfowiec nastroszony i torfowiec bagienny. Gatunki fauny: ropucha szara i żuraw.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Zdegradowana brzezina bagienna. Gatunki roślin: torfowiec nastroszony, torfowiec bagienny, bielistka siwa. Gatunki fauny: grzebiuszka ziemna.
Dyrektywa ptasia	Żuraw.
Konwencja Berneńska	Ropucha szara, żuraw, sarna, dzik i liczne gatunki ptaków wróblowatych.
Zagrożenia	Przesuszenie terenu (szeroki rów otaczający całe torfowisko kopułowe); w przeszłości –

	eksploatacja torfu (doły potorfowe).
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Należy przywrócić pierwotne stosunki wodne; ewentualnie – usunąć część zarośli wierzbowych wraz ze zmuszającą wierzchnicą torfowiska, stwarzając otwarte siedliska, mogące sprzyjać ekspansji torfowców i regeneracji roślinności torfowiska kopułowego.

Forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny „Torfowisko koło Rusowa”
Symbol na mapie	UE – 6
Lokalizacja	Rusowo, Oddz. 332A
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona torfowiska przejściowego z typową roślinnością obejmującą zróżnicowane stadia sukcesyjne – od zarastającego jeziora dystroficznego poprzez różnego rodzaju mszary (w tym przerośnięte wełnianką pochwowatą) po brzezinę bagienną.
Opis walorów	Niewielkie torfowisko z jeziorciem dystroficznym w północno-wschodniej części kompleksu. Jezioro zarasta zbiorowiskiem <i>Nupharo-Nymphaeetum</i> (niszczonym przez wędkarzy). Od zewnątrz kompleks torfowiskowy otacza olszyna bagienna i okrajek z płem czermieniowym. W części zachodniej między olszyną i torfowiskiem mszarnym znajduje się wąski płat brzeziny bagienną. Część środkowa to mszar z wełnianką pochwowatą z luźnym podrostem sosny oraz mszary z wełnianką wąskolistną i turzycą dzióbkową porastające luźno brzozą omszoną. Na torfowisku podawane były: turzycza bagienna i bagnica torfowa – obecnie nieodnalezione. Poza tym rosną tutaj: żurawina błotna, siedmiopalecznik błotny.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Siedliska: torfowiska przejściowe i trzęsawiska, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Zagrożenia	Naturalne procesy sukcesyjne – wkraczanie na otwarte torfowisko gatunków drzewiastych; na brzegu jeziora od strony olesu – zaśmiecenie przez wędkarzy, wydeptywanie, niszczenie roślinności wodnej, eutrofizacja zbiornika.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	<ul style="list-style-type: none"> - zakaz wędkowania, - zachowanie stosunków wodnych, - ewentualnie usuwanie nalotu drzew.

Forma ochrony, symbol i lokalizacja na mapie	Użytek ekologiczny „Oczko”
Symbol na mapie	UE – 7
Lokalizacja	Na południe od Rusowa.
Cel i przedmiot ochrony	Ochrona siedlisk gatunków zwierząt chronionych i rzadkich.
Opis walorów	Polne oczko wodne o średnicy około 100 m, zarastające wokół szuwarem trzcinowym i częściowo łożą. Siedlisko rozrodu ropuchy szarej, żab zielonych i brunatnych, kokoszki wodnej, trzcinniczka i potrzosa.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Nie dotyczy.
Dyrektywa ptasia	Błotniak stawowy - żerowisko.
Konwencja Berneńska	Ropucha szara, żaby: jeziorowa, trawna i moczarowa, kokoszka wodna, trzcinniczek, potrzos.

Zagrożenia	Zanieczyszczenie wód, zwiększająca się penetracja terenu przez ludzi, pożary, kłusownictwo.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wprowadzić w życie propozycję.

POMNIKI PRZYRODY					
Lp.	Nazwa polska i łacińska	Obw. [cm] na wys.1,3 m	Lokalizacja	Opis pokroju drzewa	Uwagi
PPP-1	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	350	Ustronie Morskie: przy skrzyżowaniu ul. Bałtyckiej i Chrobrego	Drzewo okazałe, zdrowe	Szczególna wartość krajobrazowa i kulturowa. Drzewo oznaczone tablicami jako proponowany pomnik przyrody
PPP-2	Dwa dęby szypułkowe <i>Quercus robur</i>	570, 385	Las łąsiński: oddz. 302 g	Większy od wysokości 3 m rozwidlony na 2 pnie, część konarów zamiera, ale stan dobry. Cieńszy ma połowę konarów martwą, część odłamaną, ale zdrowy	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	440	Las łąsiński: oddz. 302 g	Dolna część konarów martwa, część kory odpada	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa. Drzewo oznakowane tabliczką 'pomnik przyrody'.
PPP-4	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	Las łąsiński: oddz. 302 g	Dolna część konarów martwa	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-5	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	570	Las łąsiński: oddz. 302 g	U dołu część konarów martwa lub odłamana	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa. Drzewo oznakowane tabliczką 'pomnik przyrody'.
PPP-6	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	495	Las łąsiński: oddz. 342 c	Pień rozwidlony od 3 m	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa. Drzewo oznaczone do wycinki
PPP-7	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	405	Las łąsiński: oddz. 306 a	Zdrowy, tylko dolne konary martwe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-8	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	460	Las łąsiński: oddz. 306 a	zdrowy, od 3 m rozdzielony na 2 pnie	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

PPP-9	Czereśnia ptasia Prunus avium	275	Las łąsiński: oddz. 310 f	Część konarów martwa	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-10	Buk zwyczajny Fagus sylvatica	425	Las łąsiński: oddz. 306 f	Dolne konary zamierają, na wys. 3 m rozwidła się na 2 pnie, wzdłuż rozszczepienia martwica do ziemi	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-11	Jesion wyniosły Fraxinus excelsior	390	Rusowo: przy skrzyżowaniu dróg w centrum wsi	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość krajobrazowa.
PPP-12	Dąb szypułkowy Quercus robur	445	Rusowo: park podworski	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza, kulturowa i krajobrazowa.
PPP-13	Buk zwyczajny Fagus sylvatica	415	Zadrzewienie na skarpie nad strumieniem na północny zachód od Malechowa. Dz. nr 110	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-14	Buk zwyczajny Fagus sylvatica	Bk:345 Db: 375	Malechowo: przy gruntowej drodze, buk po stronie wschodniej, dąb po zachodniej	Drzewa zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-15	Dąb szypułkowy Quercus robur	375	Malechowo: zadrzewienie w dolinie strumienia na zachód od wsi	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-16	Dąb szypułkowy Quercus robur	375	Las Kołobrzeski: oddz. 31i przy rozstaju dróg	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-17	Dąb szypułkowy Quercus robur	400	Las Kołobrzeski: oddz. 48 a	Liczne konary odłamane, pień zdrów	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-18	Dąb szypułkowy Quercus robur	415	Las Kołobrzeski: oddz. 41 b	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-19	Dąb szypułkowy Quercus robur	490	Las Kołobrzeski: oddz. 41 b	Bułowate zgrubienia, połowa korony martwa	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-20	Dąb szypułkowy Quercus robur	470	Las Kołobrzeski: oddz. 15 c	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-21	Dąb szypułkowy Quercus robur	405	Las Kołobrzeski: oddz. 15 c	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.

*Waloryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto
Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie*

PPP-22	Buk zwyczajny Fagus sylvatica	400	Las Kołobrzeski: oddz. 15 c	Zachowany jeden z dwóch pni (drugi odłamany, był rozwidlony u podstawy)	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-23	Dąb szypułkowy Quercus robur	390	Las Kołobrzeski: oddz. 15 c	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-24	Dąb szypułkowy Quercus robur	405	Las Kołobrzeski: oddz. 15 c, skraj lasu przy linii kolejowej	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-25	Dąb szypułkowy Quercus robur	405	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-26	Dąb szypułkowy Quercus robur	505	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	60% korony martwe, asymetryczna	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-27	Dąb szypułkowy Quercus robur	425	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p, skraj lasu przy drodze Kołobrzeg-Koszalin	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-28	Dąb szypułkowy Quercus robur	445	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	Wydrążone i wypalone wewnątrz pnia	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-29	Dąb szypułkowy Quercus robur	620	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	Dwupniowy, rozdzielony na wys. 2 m	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-30	Dąb szypułkowy Quercus robur	505	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	dwupniowy, rozdzielony na wys. 3,5 m	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-31	Dąb szypułkowy Quercus robur	370	Las Kołobrzeski: oddz. 5 p	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-32	Dąb szypułkowy Quercus robur	375	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j	Martwe 60% korony	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-33	Dąb szypułkowy Quercus robur	360	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-34	Dąb szypułkowy Quercus robur	398	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j	Martwe 70% korony	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-35	Dąb szypułkowy Quercus robur	405	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j , przy drodze	kikut, martwy w 80%, stabilny, nieco pochylony na N (w głąb lasu)	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-36	Buk zwyczajny	360	Las Kołobrzeski:	od wys. 3 m rozdzielony na 4	Szczególna wartość

	Fagus sylvatica		oddz. 4 j	pnie	przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-37	Dąb szypułkowy Quercus robur	435	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j	Martwe 50% korony	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-38	Buk zwyczajny Fagus sylvatica	425	Las Kołobrzeski: oddz. 4 j	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-39	Dąb szypułkowy Quercus robur	580	Las Kołobrzeski: oddz. 3 h	Martwe 20% korony	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-40	Dąb szypułkowy Quercus robur	430	Las Kołobrzeski: oddz. 3 h	Pień wypróchniały	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-41	Dąb szypułkowy Quercus robur	415	Las Kołobrzeski: oddz. 3 h	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza i krajobrazowa.
PPP-42	Cypryśnik błotny Taxodium distichum	195+220	Las Kołobrzeski: oddz. 14 f	Drzewo zdrowe	Szczególna wartość przyrodnicza, kulturowa i krajobrazowa.

5.1.3. Obszary cenne przyrodniczo

Obszary cenne przyrodniczo to rozproszone układy biocenotyczne ze stanowiskami chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, skupiska starodrzewu, aleje i szpalery nie zgłoszone do ochrony pomnikowej i in. Nie proponujemy dla nich konkretnej formy ochrony, ale należy mieć świadomość, że obiekty te są ważne dla zachowania różnorodności biologicznej flory, fauny i wartościowymi krajobrazowo miejscami. Bytujące tu zwierzęta i rosnące rośliny należą do taksonów objętych ochroną gatunkową i z tego powodu degradacja tych miejsc jest zabroniona. Potencjalnie są to obiekty, które mogą stać się w przyszłości użytkami ekologicznymi lub pomnikami przyrody. Określenie lokalizacji powyższych obszarów oraz opis ich walorów jest wskazówką dla planistów umożliwiającą im projektowanie zagospodarowania obszaru miasta z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.

Podejmowanie decyzji o działaniach na tych terenach powinno odbywać się w porozumieniu ze specjalistami przyrodnikami, którzy mogą wskazać kolizje planowanych posunięć ze środowiskiem i jeśli to będzie możliwe określić wskazania dla konkretnych miejsc.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (art. 3) i ustawy o lasach (art. 13) ochronie podlegającej na zachowaniu w stanie naturalnym podlegają:

- śródpolne i śródleśne oczka wodne o powierzchni do 1 ha,
- torfowiska na gruntach rolnych i śródleśne,
- pozostałe naturalne bagna i łąki na terenach śródleśnych.

Wobec powyższych obiektów zakazana jest ingerencja zakłócająca naturalne procesy i mogąca doprowadzić do zachwiania równowagi przyrodniczej lub ograniczenia różnorodności biologicznej. W szczególności nie należy:

- wykonywać w odniesieniu do tych obiektów (także w ich sąsiedztwie) prac melioracyjnych wpływających negatywnie na ich stosunki wodne (w szczególności obniżających poziom wód),

- oddawać w dzierżawę oczek wodnych w celu ich wykorzystania rybackiego wiążącego się z niszczeniem roślinności wodnej i przybrzeżnej oraz zmianą właściwości fizyko-chemicznych wód,
- niszczyć roślinności przybrzeżnej oraz zarośli i zadrzewień przywodnych,
- wykonywać w sąsiedztwie zrębów zupełnych,
- zalesiać łąk i muraw ciepłolubnych,
- zezwalać na eksploatację torfu.

Na terenie **Gminy Miasto Kołobrzeg** wyznaczono trzy obszary cenne, których opis podano poniżej.

Symb ol na mapie	Opis obiektu
OC 1	Zatoka falochronu - miejsce odpoczynkowe w okresie wędrówek i zimowania dla wielu gatunków ptaków wodno-błotnych w tym gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - batalion, łączak, rybitwa czubata, popielata i rzeczna; ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt - szlachar, biegus zmienny oraz umieszczonych na polskiej czerwonej liście zwierząt - kulik wielki.
OC 2	Pas lasów ochronnych wybrzeża - znajduje się tu jedna z kolonii gawrona (w mieście ochrona częściowa), liczne stanowiska objętych ścisłą ochroną drobnych ptaków wróblowatych; miejsce występowania gatunków objętych ochroną częściową tj. mrowisk mrówki rudnicy oraz kilku gatunków trzmieli
OC 3	Lotnisko Bagicz - miejsce liczego gniazdowania gatunku z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej derkacza - co najmniej 8 par, gatunków nielicznych jako lęgowe w Polsce - strumieniówka i białorzytka oraz wielu drobnych chronionych ptaków wróblowatych; miejsce żerowiskowe dla gatunku z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - gąsiorka oraz nielicznej w Polsce pustulki; miejsce bytności chronionego częściowo gronostaja oraz żerowisko ściśle chronionych - karlika malutkiego, karlika większego i borowca wielkiego.

Na terenie Gminy Kołobrzeg wyznaczono jeden obszar cenne, którego opis podano poniżej.

Symbol na mapie	Opis obiektu
OC 1	Pas lasów ochronnych - miejsce występowania gatunków objętych ochroną częściową tj. mrowisk mrówki rudnicy oraz kilku gatunków trzmieli oraz lęgów wielu chronionych ściśle drobnych ptaków wróblowatych

Na terenie **Gminy Ustronie Morskie** wyznaczono trzy obszary cenne, których opis podano poniżej.

Symbol na mapie	Opis obiektu
OC 1	Obszar z propozycją przekształcenia z proponowanego użytku ekologicznego „Korona i Zaplecze Klifu”. Specyficznie wykształcona, żyzna buczyna niżowa, porastająca szczyt stopniowo wznoszącego się, niskiego klifu. Runo leśne jest zasypywane piaskiem, pojawiają się w nim psammofity, co nadaje buczynie wyjątkowy charakter. Na zapleczu buczyny rozwija się młoda fitocenoz olesu, a za nią (między lasem a drogą gruntową Sianożęty-Bagicz) mozaika napiaskowych muraw i wilgotnych łąk. W kilku podtapianych zagłębieniach, wśród wtórnie usypanych wydm, występuje interesująca roślinność bagienna. Cenne gatunki: kukułka plamista, kukułka krwista, turzyca Oedera, turzyca najeżona, sitowie jeziorne, szelężnik większy, konwalia majowa, bluszcz pospolity, przytulia wonna, turzyca piaszkowa, lepieńnik kutnerowaty. Miejsce lęgów gatunku z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej tj. gąsiorka oraz nielicznej w Polsce dziwonii; miejsce bytności gatunku z polskiej czerwonej listy zwierząt -leszcz (<i>Nebria livida</i>); znajduje się tu kolonia lęgowa ściśle chronionej brzegówki.
OC 2	Lotnisko Bagicz - miejsce lęgów nielicznej w Polsce strumieniówki, wielu ściśle chronionych gatunków drobnych ptaków wróblowatych oraz żerowisko ściśle chronionych - karlika malutkiego, karlika większego i borowca wielkiego.
OC -3	Fragment obszaru leśnego z siedliskiem Grąd subatlantycki w rejonie wsi Gwizd Cenne gatunki: złoć pochwołistna, wiciokrzew pomorski

5.2. Elementy Systemu Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh)

Sieć ESOCh tworzą strefy węzłowe i wiążące je korytarze ekologiczne. Dotychczas nie uzyskały statusu obiektów ochrony przyrody, ale w nowoczesnym podejściu do idei ochrony przyrody ESOCh jest bardzo istotny. Umożliwia zaplanowanie i realizację zadań o doniosłym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrody i jej różnorodności.

Elementy ESOCh to obiekty, których powierzchnia wynosi od kilku arów do kilkuset hektarów. Pełnią one rolę miejsc rozrodu i stałego przebywania zwierząt.

Tereny te są w większości obszarami podmokłymi, torfowiskami, jeziorami lub oczkami wody albo trzcinowiskami. Stanowią pozostałość obszarów podmokłych i zabagnionych dolin rzecznych, które zachowały się w stanie względnie naturalnym, lub które poprzez melioracje i osuszanie w większości przekształcono w użytki zielone.

Drugim obszarem cennym dla fauny są, leżące poza dolinami rzeczными, śródpolne oczka wodne, często zarastające lub zarośnięte. Większość oczek dawniej została obsadzona drzewami, które obecnie w wielu przypadkach są częściowo uschnięte lub całkowicie obumarłe. Powinny być jednak zachowane w krajobrazie i chronione nawet po obumarciu, gdyż stanowią one doskonałe ukrycie dla wielu gatunków zwierząt.

5.2.1. Wskazania korytarzy ekologicznych – szlaków migracji zwierząt z podziałem na główne, uzupełniające i lokalne

Na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie występują dwa główne korytarze ekologiczne:

- Korytarz o znaczeniu międzynarodowym – Obszar Wybrzeża Bałtyku. Wybrzeże Bałtyku stanowi również korytarz ekologiczny I stopnia sieci ECONET – PL, który utworzono ze względu na migrujące walenie, ptaki i ryby łososiowate. Jest to korytarz o znaczeniu międzynarodowym.
- Korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym – rzeka Parsęta. Korytarz ekologiczny II stopnia o znaczeniu krajowym jest rzeka Parsęta. Stanowi ona miejsce rozrodu i szlak wędrówki ryb łososiowatych oraz zimowania ptaków wodno-błotnych.

Ponadto na obszarze opracowania występuje 7 lokalnych korytarzy ekologicznych zapewniające migrację fauny, a tym samym migrację genów między obiektami i obszarami chronionymi.

- Rzeka Błotnica i łąki wzdłuż koryta rzeki – bogactwo roślinności wodnej, charakterystycznej dla czystych rzek o wartkim nurcie, łączy kompleksy torfowisk niskich.
- Rzeka Dęboszka i łąki wzdłuż koryta rzeki – łączy kompleksy torfowisk niskich.
- Pradolina Stróżki i Wielkiego Rowu – duży kompleks łąkowy, łączy Parsętę z Błotnicą.
- Korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym łączący „Ekopark Wschodni” ze wschodnim brzegiem Parsęty, biegnący przez tereny otwarte na obrzeżach zabudowań południowo-wschodniej części Gminy Miasto Kołobrzeg.
- dolina Pyski.
- Malechowska Struga
- strumienie spływające ze wzniesień morenowych w kierunku Bałtyku.

5.2.2. Strefy węzłowe – biocentra

Zgodnie z Krajową Siecią Ekologiczną ECONET – PL **Gmina Miasto Kołobrzeg** oraz **Gmina Ustronie Morskie** położone są w obrębie obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym: 02M – Obszar Wybrzeża Bałtyku, określonego na tym odcinku jako obszar chronionego krajobrazu

„Koszaliński Pas Nadmorski”. W obrębie tegoż obszaru wyróżnia się również ostoję ptaków o znaczeniu europejskim ujętą przez CORINE do wykazu systemu ochrony przez kraje Unii Europejskiej.

Natomiast obszarem węzłowym dla fauny kręgowców i bezkręgowców na obszarze **Gminy Kołobrzeg** jest niewątpliwie jezioro Resko Przymorskie. Mimo silnego zanieczyszczenia oraz ubogiej fauny, zbiornik ten stanowi miejsce rozmnażania i stałego przebywania wielu gatunków bezkręgowców. Akwen ten stanowi naturalny rezerwuár różnorodności taksonomicznej i puli genowej dla obszaru gminy Kołobrzeg i gmin przyległych. Ponadto obszarem węzłowym dla flory jest kompleks leśny „Obrowskie Sosny” – rozproszone wśród monokultur sosnowych mokradła śródleśne, stanowiące centra do eksploatacji gatunków higrofilnych do odnawiających się fitocenozy łęgowych i ewentualnie regenerujących się torfowisk śródleśnych. Również obszarem węzłowym dla flory są również brzeziny bagienne koło Dźwirzyna – w lepiej zachowanych partiach lasu – pula gatunków wysokotorfowiskowych, mających szansę rozprzestrzeniania po przywróceniu pierwotnych stosunków wodnych.

Rolę stref węzłowych o znaczeniu lokalnym w **Gminie Ustronie Morskie** mogą pełnić: Kołobrzesci Las (rozległy kompleks buczyny niżowej z lokalnymi zabagnieniami porośniętymi przez ols porzeczkowy) oraz Łasiński Las (stosunkowo duży kompleks grądów niskich)

5.2.3. Bariery ekologiczne

Na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie zlokalizowano 11 barier ekologicznych, negatywnie oddziałujących na migrację płazów, zwierzyny łownej (sarny, dziki, lisy, borsuki, jenoty), ptaków i ryb łososiowatych.

1. Jezdnia na trasie Kołobrzeg – Koszalin, stanowiąca przeszkodę dla migrujących płazów między obszarami podmokłymi „Ekoparku Wschodniego” a przewidzianym UE – „Dolina Stramniczki”. Na odcinku kopalnia borowiny „Mirocice” – Kądzierzno nie zbudowano, mimo renowacji nawierzchni, ścieżek migracji i przejść podziemnych dla płazów. Intensywny ruch samochodowy stanowi wielkie niebezpieczeństwo dla żab przemieszczających się na kołobrzesckie mokradła.
2. Częściowo funkcję korytarzy ekologicznych umożliwiającą pokonanie bariery, pełnią kanały odprowadzające wodę z „Ekoparku Wschodniego”. Przy następnych modernizacjach należy wybudować przejścia dla płazów – nowoczesne technologie umożliwiają niewielkim nakładem wykonanie takich przejść. Tymczasowo, w okresie wiosennych wędrówek należy podjąć monitoring w celu podjęcia działań zabezpieczających masowe migracje w poprzek jezdni.
3. Nasyp kolejowy ciągnący się przez proponowany UE-2 na trasie Kołobrzeg – Białogard. Wznosząc się na kilka metrów nad poziom otaczającego go terenu, nasyp kolejowy, stanowi trudną do sforsowania dla zwierzyny łownej, płazów i ptaków barierę ekologiczną. Istniejący tunel pod nasypem w pobliżu POD „Janiska” częściowo rekompensuje problem migracji płazów. Praktycznie nie można zaradzić kolizjom z pociągami w przypadku ptaków. Zwierzyna łowna migruje częściowo w okolicach przejazdu kolejowego koło POD „Janiska”.
4. Ulica Bolesława Krzywoustego na odcinku między ul. Władysława Łokietka a POD „Stokrotka”. Intensywny ruch samochodowy jest zagrożeniem dla wędrownych zwierząt, głównie płazów.
5. Próg spiętrzający wodę na rzece Parsęcie przy moście na ul. Młyńskiej. Nie rozpoznany wpływ na wędrującą ichtiofaunę.
6. Sieć napowietrznych traktów energetycznych na wysokości ul. Kaszubskiej. Przy ulicy Koszalińskiej znajduje się siłownia energetyczna, od której odchodzi zespół przewodów wysokiego napięcia w kierunku południowo – zachodnim. Metalowe konstrukcje i przewody są nieoświetlone, co stanowi wysokie niebezpieczeństwo dla wędrujących gęsi

- w ciągu nocy, a także w ciągu dnia. Aby zmniejszyć ryzyko kolizji wędrujących gęsi z urządzeniami energetycznymi należy, podobnie jak czyni się to na terenie Unii Europejskiej i w Polsce oznakować kable sylwetkami sokołów.
7. Obszar młodnika sosnowego przy kanale portowym w Dźwirzynie wraz z wałem wydmowym i roślinnością. Obszar ten jest podatny na silne zaśmiecanie w sezonie turystycznym, w skutek zastosowania „gęstej” siatki ogrodzeniowej wału wydmowego, brak możliwości migracji większych ssaków.
  8. Szosa i sieć linii elektrycznych wzdłuż drogi między Starym Borkiem, a Nowogardkiem. Znajduje się tam sieć naziemnych przewodów elektrycznych, co stanowi barierę dla migrujących ptaków wzdłuż koryta pradoliny Parsęty, na przewodach rozbijają się łabędzie, żurawie i gęsi.
  9. Wał wydmy w okolicach stacji przepompowni pod Grzybowem, - wał wydmy przy parkingu leśnym pod Grzybowem przy szosie do Dźwirzyna, - zjazd z szosy do Dźwirzyna, tuż za Grzybowem, do plaży przy przepompowni, - przejście na plażę na przedłużeniu ul. Zachodniej.
  10. Jest to skupisko śmieci w sezonie turystycznym, dewastacja (rozdeptywanie i rozjeżdżanie) siedlisk na obszarach trawiastych i wydmach dla fauny.
  11. Bariera przecinająca Wielki Rów – między Fabryką Domów w Rościęcinie, a fermą zwierząt futerkowych pod Zieleniewem. Jest to bariera utrudniająca migrację zwierząt wzdłuż pradoliny Parsęty, rozjeżdżanie płazów i potracanie ptaków.
  12. Przy zjeździe z szosy nr 102 do PGR Rościęcino. Niekontrolowane gromadzenie odpadów ciekłych i stałych niewiadomego pochodzenia, brak zabezpieczenia przed dostępem osób niepowołanych, brak ogrodzenia zapobiegającego wydobywaniu się odpadków poza składowisko.
  13. Między ogródkami działkowymi POD „Janiska”, kol. Niekanin, Stramnicą i torami kolejowymi Karlino-Kołobrzeg. Brak zabezpieczenia przed dostępem osób niepowołanych, źródło wydostających się śmieci na sąsiadujące obszary – przy silnych wiatrach są wywiewane papiery i opakowania foliowe zanieczyszczające środowisko, wysięki cuchnącej cieczy do przylegającego cieku wodnego.
  14. Wał kolejowy na trasie Białogard – Kołobrzeg; od zjazdu na były poligon wojskowy do elektrosiłowni w Kołobrzegu (tuż przy bazie wojskowej). Jest to bariera dla migrującej fauny. Hamuje przemieszczanie się fauny, zwiększa śmiertelność migrujących ptaków.

5.3. Przyroda obszaru opracowania na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej

Zgodnie z zapisami art. 87 i 91 Konstytucji RP międzynarodowe umowy ratyfikowane przez Polskę są źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej. Niewątpliwie takimi są międzynarodowe konwencje ratyfikowane przez władzę naszego kraju.

Obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przepisy z zakresu ochrony środowiska, a w szczególności z zakresu ochrony przyrody nie są w Polsce obowiązujące. Jednakże w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej polskie prawo z zakresu ochrony przyrody zostało dostosowane do wymogów stawianych przez Wspólnotę.

Niezbędnym jest, więc takie prowadzenie działań, aby uchwalane w najbliższych czasach plany zagospodarowania przestrzennego były zgodne z wymaganiami stawianymi przez UE. Dlatego punkt ten jest szczególnie ważny dla pracowników administracji państwowej rządowej i samorządowej oraz tych osób, które będą uczestniczyły w procedurze przygotowywania i zatwierdzania planu zagospodarowania przestrzennego gmin.

Poniżej omówiono uwarunkowania płynące z:

- obowiązujących w Polsce konwencji,
- obowiązujących w państwach członkowskich przepisów z zakresu ochrony przyrody.

5.3.1. Konwencje międzynarodowe

Polska ratyfikowała szereg międzynarodowych umów, konwencji i porozumień w zakresie ochrony przyrody. W stosunku do obszaru gminy Manowo odniesienie mają następujące Konwencje:

- **Konwencja Berneńska** – Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, zawarta w Bernie w 1979r.
- **Konwencja Bońska** – Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, zawarta w Bonn w 1979r.
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** podpisana w Rio de Janeiro w 1992r.

Konwencja Berneńska

W Nadmorskim Obszarze Funkcjonalnym obejmującym Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie występują zwierzęta umieszczone w II załączniku do tej Konwencji jako ściśle chronione, dla których tworzy się obszary chronione. Wymienione gatunki obejmują wszystkie dotychczas zanotowane na obszarze opracowania na przestrzeni lat.

gady – jaszczurka zwinka.

płazy – kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, traszka grzebieniasta, rzekotka drzewna, żaba moczarowa.

ptaki - nur rdzawoszyi, nur czarnoszyi, nur białodzioby, perkoz, perkoz rdzawoszyi, perkoz rogaty, zausznik, nawałnik duży, pelikan różowy, bąk, czapla nadobna, czapla biała, bocian czarny, bocian biały, łabędź czarnodzioby, łabędź krzykliwy, bernikla białolica, ohar, turkan, bielaczek, trzmielojad, bielik, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, jastrząb, krogulec, myszołów, myszołów włochaty, rybołów, pustułka, drzemlik, sokół wędrowny, kropiatka, zielonka, derkacz, żuraw, szablodziób, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna, biegus krzywodzioby, biegus morski, biegus zmienny, dubelt, samotnik, łączak, piskliwiec, płaskonóg sztyldzioby, mewa czarnogłowa, mewa mała, mewa obrożna, rybitwa wielkodzioba, rybitwa czubata, rybitwa rzeczna, rybitwa popielata, rybitwa białoczelna, rybitwa czarna, rybitwa białoskrzydła, puszczyk, uszatka, sowa błotna, lelek kozodój, zimorodek, krętogłów, dzięcioł zielony, dzięcioł czarny, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięciołek, brzegówka, dymówka, oknówka, świergotek szponiasty, świergotek drzewny, świergotek łąkowy, siwerniak, pliszka żółta, pliszka siwa, strzyżyk, pokrzywnica, rudzik, słowik szary, kopciuszek, pleszka, pokląska, białorzytka, świerszczak, strumieniówka, brzęczka, rokitniczka, zaroślówa, łożówka, trzcinniczek, trzcinia, zaganiacz, jarzębatka, piegża, cerniówka, gajówka, kapturka, wójcik, świstunka, pierwiosnek, piecuszek, mysikrulik, zniczek, muchołówka mała, muchołówka żałobna, wąsatka, raniuszek, sikora uboga, czarnogłowa, czubotka, sosnówka, modraszka, bogatka, kowalik, pełzacz leśny, pełzacz ogrodowy, remiz, wilga, gąsiorek, srokosz, pasterz, kulczyk, dzwonek, szczygieł, czyż, makolągwa, czeczotka, dziwonia, łuskowiec, grubodziób, trznadel, potrzos.

ssaki - nocek duży, nocek Natterera, nocek rudy, mroczek późny, karlik większy, borowiec wielki, gacek wielkouch, wydra.

Oprócz gatunków chronionych wymienionych w załączniku II na terenie miasta Kołobrzeg występują bądź występowały zwierzęta określone jako „gatunki chronione” i wymienione w załączniku III. Są to:

bezkęgowce - ślimak winniczek.

ryby - minóg rzeczny, łosoś, sieja, lipień, koza, piskorz.

płazy - traszka zwyczajna, żaba jeziorkowa, żaba trawna, żaba wodna, żaba śmieszka, jaszczurka żyworodna

gady - jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata

ptaki - perkoz dwuczuby, kormoran czarny, czapla siwa, łabędź niemy, gęś białoczelna, gęgawa, bernikla kanadyjska, bernikla obrożna, świstun, krakwa, cyraneczka, krzyżówka, rożeniec, cyranka, płaskonos, głowienka, czernica, edredon, lodówka, markaczka, gągoł, szlachar, nurogęś, przepiórka, bażant, kokoszka wodna, łuska, ostrygojad, siewka złota, czajka, biegus rdzawy, batalion, kszyc, słonka, szlamnik, kulik mniejszy, kulik wielki, brodziec śniady, krwawodziób, kwokacz, wydrzyk pasożytny, wydrzyk wielki, mewa śmieszka, mewa siwa, mewa polarna, mewa biała, mewa trójpalcza, nurzyk podbielały, alka, nurnik, gołąb miejski, siniak, sierpówka, turkawka, kukułka, jerzyk, dzierlatka, skowronek, kos, kwiczoł, śpiewak, drożdż, paszkoć, kruk, mazurek, zięba, gil, potrzuszc, gęś zbożowa, tracz długodzioby, kuropatwa, siewnica, mewa pospolita, drożdż śpiewak.

ssaki - ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzesorek rzeczek, karlik malutki, zając szarak, wiewiórka, bóbr europejski, nornik północny, borsuk, kuna leśna, kuna domowa, gronostaj, łasica, foka szara, dzik, jelen europejski, daniel, łos, sarna,

Konwencja Bońska

Na liście gatunków umieszczonych w załączniku I do tej Konwencji znalazł się jeden gatunek - bielik, natomiast na liście gatunków umieszczonych w załączniku II do tej Konwencji znajdują się: nur rdzawoszyi, nur czarnoszyi, nur białodzioby, perkoz rdzawoszyi, perkoz rogaty, bąk, bocian czarny, bocian biały, bielik, rybołów, przepiórka, kropiatka, zielonka, szablodziób, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna, płatkonóg sztyldzioby, mewa czarnogłowa, rybitwa wielkodzioba, rybitwa czubata, rybitwa rzeczna, rybitwa popielata, rybitwa białoczelna, rybitwa czarna, rybitwa białoskrzyda, muchołówka mała, muchołówka żałobna, muchołówka szara. Spośród ssaków na liście tej znalazł się jeden gatunek – foka szara.

5.4. Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony Przyrody).

Plan działań ukierunkowany na ochronę różnorodności biologicznej zawarty został w programie polityki ekologicznej państwa przyjętym do realizacji w 1994r. w związku z opracowaną w latach siedemdziesiątych koncepcją Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (**ESOCh**). Podstawowe cele realizowane w obiektach prawnie chronionych wg kryteriów IUCN są następujące.

- **Zachowanie fragmentów naturalnych ekosystemów;** temu celowi na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego odpowiadają obiekty istniejące i przewidziane do ochrony.
- **Zachowanie różnorodności biologicznej i równowagi ekologicznej środowiska:** temu celowi na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego odpowiadają w pewnym stopniu obiekty przewidziane do ochrony jako użytki ekologiczne. Istotną rolę w tym zakresie mają do spełnienia korytarze ekologiczne, które stanowią drogi migracji roślin i zwierząt.
- **Ochrona zasobów genetycznych** wiąże się głównie z ochroną populacji rzadkich i zagrożonych gatunków flory, realizowaną Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego przez już istniejące użytki ekologiczne oraz przewidziane, dla ochrony gatunków roślin i zwierząt.
- **Ochrona walorów krajobrazowych** na terenie Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego jest realizowana dzięki istnieniu dużego obiektu powierzchniowego, jakim jest Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszański Pas Nadmorski” oraz mniejszych użytków ekologicznych.
- Pozostałe cele: **edukacja, badania i monitoring, zapobieganie erozji, rekreacja i turystyka** - mogą być realizowane w mieście w różnych obiektach istniejących i przewidzianych do ochrony.

5.5. Przyroda obszaru opracowania w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej

Na przestrzeni ostatnich lat kształtowało się w Polsce prawo, które zawiera wiele przepisów i aktów różnej rangi, które są podstawą do wdrażania praktycznej i planowej ochrony zasobów przyrody. Określone są w nich przedmioty i zakres ochrony, wykonywanie ochrony przyrody na drodze rozwiązań bezpośrednich (ochrona gatunkowa fauny i flory) jak również pośrednich przez ustalenie zasad planowania przestrzennego, tworzenia strategii rozwoju i szczegółowych działań wpływających na stan środowiska i przyrody, dla których nadrzędna jest zasada dostosowywania się do wymogów ochrony przyrody i środowiska.

Wymogiem jest aby każdy akt prawny mający skutki w planowaniu przestrzennym uwzględniał w pierwszym rzędzie uwarunkowania przyrodnicze.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano następujące akty prawne:

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2013 r. Nr 0 poz. 627 ze zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. Nr 0 poz. 1409);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. Nr 0 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. Nr 0 poz. 1348);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013r. , poz. 1235),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.).
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 roku w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz.U. 2011 nr 210 poz. 1260)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. nr 77, poz. 510 ze zm).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. nr 25, poz. 133).

6. Wskazania konserwatorskie

Wskazania konserwatorskie oraz propozycje powołania nowych oraz zmiany granic istniejących obszarów przedstawiono w rozdziale 5 niniejszego opracowania.

7. Podsumowanie i wnioski

Inwentaryzacja przyrodnicza Nadmorskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego Gminę Miasto Kołobrzeg, Gminę Kołobrzeg oraz Gminę Ustronie Morskie dostarczyła bogatych informacji o charakterze i różnicowaniu szaty roślinnej oraz walorach faunistycznych obszaru miasta na tle cennych ekosystemów występujących w urozmaiconym krajobrazie, będącym również wartościowym elementem środowiska naturalnego. W wyniku badań wytypowano najcenniejsze miejsca w gminie i zaproponowano dla nich różne formy ochrony. W niniejszym opracowaniu przewidziano utworzenie:

- 6 rezerwatów przyrody w tym jedno powiększenie istniejącego obszaru
- 6 obszaru chronionego krajobrazu

- 1 zespołu przyrodniczo-krajobrazowego,
- 25 użytków ekologicznych w tym 1 to propozycja powiększenia UE – „Ekopark Wschodni”
- 58 pomników przyrody

Ponadto wykazano 7 **obszarów cennych przyrodniczo (OC)** o dużym znaczeniu biocenotycznym. Obiekty te pozwolą na zachowanie i ochronę wartościowych elementów środowiska przyrodniczego miasta, podnosząc jednocześnie jego atrakcyjność turystyczną. Zwiększy to szansę na prawidłowe wykorzystanie środowiska do rozwoju miasta.

Badaniami terenowymi objęto cały obszar Gminy Miasto Kołobrzeg, Gminy Kołobrzeg oraz Gminy Ustronie Morskie. Wyniki przedstawione zostały w formie opracowań tekstowych oraz systemu informacji geograficznej (GIS), które precyzyjnie umiejscawiają wszelkie istotne elementy szaty roślinnej. Inwentaryzację botaniczną wykonano w celu rozpoznania aktualnego stanu szaty roślinnej oraz identyfikacji i ustalenia rozmieszczenia oraz zasobów cennych jej elementów, w szczególności stanowiących prawne uwarunkowania dla gospodarki przestrzennej oraz stanowiących walor zasługujący na ochronę i promocję. W wyniku prac usystematyzowano informacje o różnorodnych elementach szaty roślinnej w odniesieniu do uwarunkowań prawnych, przyrodniczych i kulturowych.

W Gminie Miasto Kołobrzeg należy zwrócić uwagę na następujące elementy:

- Dolina rzeki Parsęty jako ważny korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym i regionalnym.
- „Ekopark Wschodni” jako zespół biocenoz składający się z wału wydmowego, torfowisk niskich o charakterze halofilnym oraz „Owce Bagno” również miejsce występowania bardzo rzadkiej i cennej roślinności halofilnej.
- Dolina rzeki Stramniczki jako korytarz ekologiczny między „Ekoparkiem Wschodnim” a doliną rzeki Parsęty zapewniający przepływ i wymianę genów.
- Stosunkowo dużo parków miejskich z cenną i różnorodną dendroflorą, które stanowią „oazę” dla wielu gatunków ptaków i innych zwierząt w dużej aglomeracji miejskiej.

Opracowanie zawiera i podsumowuje aktualną wiedzę o szacie roślinnej gminy, jej składzie florystycznym i zróżnicowaniu zespołów roślinnych, rozmieszczeniu i zasobach gatunków chronionych, zagrożonych, rzadko spotykanych i inwazyjnych, rozmieszczeniu zabytkowych drzew i układów zieleni urządzonej oraz zawiera przegląd miejscowych siedlisk przyrodniczych.

W wyniku prac zinwentaryzowano:

- 27 rodzajów siedlisk przyrodniczych;
- 15 gatunków roślin chronionych ściśle;
- 41 gatunków roślin chronionych częściowo;
- 23 gatunki roślin zagrożonych;
- 55 gatunków roślin rzadkich w skali regionalnej;
- 125 gatunków grzybów wielkoowocnikowych;
- 75 gatunków porostów;
- 33 gatunków mszaków.

Poza tym inwentaryzacją objęto tereny zieleni urządzonej, drzewa pomnikowe i inne okazałe i ustalono propozycję sieci obszarów chronionych.

Przeprowadzone prace potwierdziły wyjątkowe walory przyrodnicze związane z obecnością zachowanych siedlisk nadmorskich (w tym przypadku na uwagę zasługuje opisane po raz pierwszy wyjątkowo dobrze zachowany układ ekologiczny i sukcesyjny wybrzeża wydmowego na terenie wojskowym po zachodniej stronie ujścia Parsęty), solnisk zasilanych wodami wysiękowymi

(poza znanymi i opisywanymi w ostatnich latach solniskami w rejonie Budzistowa ciekawostką jest potwierdzenie istnienia halofitów na Owczym Bagnie oraz na Wyspie Solnej), rzeki Parsęty, mokradeł i lasów Ekoparku.

Proponuje się wykorzystanie w większym stopniu walorów przyrodniczych jako atutu w rozwijaniu branży turystycznej i wydłużeniu sezonu turystycznego. Dążyć należy do harmonizacji ochrony i promocji walorów przyrodniczych.

Dla szaty roślinnej i fauny wskazano kilkadziesiąt potencjalnych jak i istniejących zagrożeń prowadzących do degradacji tych zasobów. Dotyczą one głównie zjawisk naturalnych – powodzi oraz zjawisk wywołanych działalnością człowieka:

- zanieczyszczenia wód płynących,
- obniżenia poziomu wód na terenach rolniczych,
- stopniowego odchodzenia od trudnych metod gospodarki rolnej,
- zabudowy hydrotechnicznej rzek,
- błędów w prowadzeniu gospodarki rybackiej i łowieckiej oraz kłusownictwa,
- tworzenia barier na przebiegu barier ekologicznych.

Zagrożenia te należy ograniczać i eliminować lub też podejmować działania dla zachowania czynników sprzyjających występowaniu rzadkich i ginących gatunków roślin i zwierząt. Ustalono całą gamę szczegółowych wskazań konserwatorskich dotyczących ochrony zasobów przyrody nieożywionej, krajobrazu, szaty roślinnej i fauny.

Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona w obrębie Gminy Miasto Kołobrzeg, Gminy Kołobrzeg oraz Gminy Ustronie Morskie w 2014 r. uzupełniona danymi z literatury oraz stron internetowych dostarczyła bogatych informacji o jej walorach faunistycznych. W obszarze Kołobrzegu zlokalizowano cenne faunistycznie obszary, dla których zaproponowano formy ochrony.

Obszar trzech gmin stanowi obszar o dużych walorach faunistycznych. Wpływ na to ma obecność na terenie parków, lasów i mokradeł. Największe walory faunistyczne, zwłaszcza awifaunistyczne skupiają się na terenie użytku ekologicznego „Ekopark Wschodni”, stawów w Głowaczewie, w rejonie jez. Resko a także obecność na terenie gminy m.in. lasów i mokradeł. O bogactwie fauny świadczą stwierdzone cenne gatunki zwierząt m.in. bąk, derkacz, błotniak stawowy, żuraw, rybitwa rzeczna, dzięcioł czarny, zimorodek, jarzębatka, muchołówka mała, gąsiorek, ciosa, głowacz białołetwy, koza, łosoś, minóg rzeczny, piskorz, kumak nizinny, traszka grzebieniasta, czerwonończyk nieparek i pachnica dębowa. Dotychczasowy stan rozpoznania fauny w gminie był stosunkowo dobry.

Na obszarze Gminy Miasta Kołobrzegu opisano:

- prawie 240 gatunków bezkręgowców;
- 16 gatunków płazów i gadów,
- niemal 230 gatunków ptaków,
- 43 gatunki ssaków,
- ponad 30 gatunków ryb i minogów.

Na obszarze Gminy Kołobrzeg opisano:

- ponad 170 gatunków bezkręgowców;
- 12 gatunków płazów i gadów,
- niemal 200 gatunków ptaków,
- ponad 30 gatunków ssaków,
- 25 gatunków ryb i minogów.

Na obszarze Gminy Ustronie Morskie opisano:

- ponad 200 gatunków bezkręgowców;
- 13 gatunków płazów i gadów,
- prawie 130 gatunków ptaków,
- 26 gatunków ssaków.

8. Spis tabel

Tabela 1. Gatunki ściśle chronione w Gminie Miasto Kołobrzeg	20
Tabela 2. Gatunki ściśle chronione w Gminie Kołobrzeg	24
Tabela 3. Gatunki ściśle chronione w Gminie Ustronie Morskie	28
Tabela 4. Gatunki częściowo chronione w Gminie Miasto Kołobrzeg	30
Tabela 5. Gatunki częściowo chronione w Gminie Kołobrzeg	34
Tabela 6. Gatunki częściowo chronione w Gminie Ustronie Morskie	41
Tabela 7. Gatunki zagrożone w Gminie Miasto Kołobrzeg	46
Tabela 8. Gatunki zagrożone w Gminie Kołobrzeg	53
Tabela 9. Gatunki zagrożone w Gminie Ustronie Morskie	59
Tabela 10. Gatunki rzadkie w skali regionalnej występujące w Gminie Miasto Kołobrzeg	62
Tabela 11. Gatunki rzadkie w skali regionalnej	65
Tabela 12. Wykaz roślin inwazyjnych wraz z ich liczebnością	80
Tabela 13. Wykaz grzybów wielkoowocnikowych	140
Tabela 14. Wykaz porostów	146
Tabela 15. Wykaz mszaków	149
Tabela 16. Wykaz parków Gminy Miasto Kołobrzeg	155
Tabela 17. Wykaz parków Gminy Kołobrzeg	162
Tabela 18. Wykaz parków Gminy Ustronie Morskie	164
Tabela 19. Wykaz cmentarzy znajdujących się w Gminie Kołobrzeg	166
Tabela 20. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika malutkiego	245
Tabela 21. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika malutkiego <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	246
Tabela 22. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika większego	249
Tabela 23. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika większego <i>Pipistrellus nathusii</i>	249
Tabela 24. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlika drobnego	250
Tabela 25. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlika drobnego <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	250
Tabela 26. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania karlików spp.	250
Tabela 27. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji karlików spp. <i>Pipistrellus spp.</i>	251
Tabela 28. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania borowca wielkiego	251
Tabela 29. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji borowca wielkiego <i>Nyctalus noctula</i>	251
Tabela 30. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania nocka rudego	252
Tabela 31. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji nocków rudych <i>Myotis daubentonii</i>	252
Tabela 32. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania nocków spp.	252
Tabela 33. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji nocków <i>Myotis spp.</i> na	253
Tabela 34. Ważniejsze stanowiska (obszary) występowania borowców/mroczków	253
Tabela 35. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji borowców/mroczków <i>Nyctalus/Eptesicus/Vespertilio</i>	253
Tabela 36. Stanowiska (miejsca rejestracji) mroczków późnych	254
Tabela 37. Lokalizacje (współrzędne) rejestracji mroczków późnych <i>Eptesicus serotinus</i>	254
Tabela 38. Stanowisko (miejsce rejestracji) mopka	254
Tabela 39. Lokalizacja (współrzędne) rejestracji mopka <i>Barbastella barbastellus</i>	254
Tabela 40. Szacowane liczebności gatunków łownych w poszczególnych kołach (stan na dzień 10.03.2014 r.)	255

9. Literatura i materiały

Bibliografia do 1945 roku dotycząca flory i roślinności

1. anonim 1931. 2. Pommern. [2. Pomorze]. W: Aus der Provinzen Preußens. Nachrichtenblatt für Naturdenkmalpflege 9, 2: 10.
2. anonim 1932. 3. Pommern. [3. Pomorze]. W: Aus der Provinzen Preußens. Nachrichtenblatt für Naturdenkmalpflege 9, 9: 57-58.
3. anonim 1932. 3. Pommern. [3. Pomorze]. W: Aus der Provinzen Preußens. Nachrichtenblatt für Naturdenkmalpflege 9, 9: 57-58.
4. anonim 1934. 3. Pommern. [3. Pomorze]. W: Aus der Provinzen Preußens. Nachrichtenblatt für Naturdenkmalpflege 11, 9: 67.
5. anonim 1935. 2. Pommern. [2. Pomorze]. W: Aus der Provinzen Preußens. Nachrichtenblatt für Naturschutz 12, 7: 49-50.
6. Ascherson P. 1890 (1891). *Helosciadium inundatum* Koch bei Ruhland. [*Helosciadium inundatum* Koch pod Rolanami]. W: Ascherson P., Gürke M. Bericht über die 53. (21. Herbst-) Hauptversammlung des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 32: XLIV-XLV.
7. Ascherson P. 1893 (1894). Botanische Reiseeindrücke aus Hinterpommern, West- und Ostpreußen im Spätsommer 1893. [Botaniczne wrażenia z podróży po Pomorzu Tylnym, Prusach Zachodnich i Wschodnich późnym latem 1893]. W: Ascherson P., Gürke M. Bericht über die 59. (24. Herbst-) Hauptversammlung des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg am 14. October 1893 in Berlin. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 35: XLV-LIX.
8. Ascherson P. 1894 (1895). Ueber die Verbreitung der *Convallaria majalis* L. var. *rosea* und des *Anthoxanthum Puelii* in Norddeutschland. [O rozmieszczeniu *Convallaria majalis* L. var. *rosea* i *Anthoxanthum Puelii* w północnych Niemczech]. W: Ascherson P., Gürke M. Bericht über die 60. (36. Frühjahrs-) Haupt-Versammlung des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg in Templin (Uckermark) am 20. Mai 1894= Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 36: XXV-XXVI.
9. Ascherson P. 1895 (1896). Zur Geschichte und geographischen Verbreitung der *Viola uliginosa*. [Uwagi do historii i geograficznego rozprzestrzenienia *Viola uliginosa*]. W: Ascherson P., Gürke M. Bericht über die 62. (37. Frühjahrs-) Haupt-Versammlung des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg in Frankfurt a. O. am 9. Juni 1895= Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 37: X-XIX.
10. Ascherson P. 1902. *Linaria repens* (*striata*). Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 44: XXVII-XXVIII.
11. Besch R. 1930. Das Zymbelkraut in Kolberg. [*Cymbalaria muralis* w Kołobrzegu]. Heimatkal. Kolberg-Körlin.: 37-38.
12. Boll E. F. A. 1848. Die Seestrands- und Salinenflora der deutschen Ostseeländer. [Flora plaży i solnisk niemieckich obszarów nadbałtyckich]. Arch. Ver. Freunde Naturgesch. Mecklenburg 2: 67-86.
13. Boll F. 1862. Die Süßwasserpflanzen der deutschen Ostseeländer. [Flora słodkowodna niemieckich obszarów nadbałtyckich]. Arch. Ver. Freunde Naturgesch. Mecklenburg 16: 57-101.
14. Dibbelt O. 1922. Beiträge zur einer Halophytenflora der vorpommerschen Salzstellen unter besonderer Berücksichtigung des Rosentales bei Greifswald. [Przyczynki do flory halofilnej solnisk Przedpomorza ze szczególnym uwzględnieniem Rosental pod Greifswaldem]. Abh. Ber. Pommersch. Naturf. Ges. 3: 1-24.
15. Dibbelt O. 1924. Charakterpflanzen Kolbergs. [Charakterystyczne rośliny Kołobrzegu]. Unser Pommerland 9, 6: 236-239.

16. Dibbelt O. 1930a. Botanischer Ausflug in das Persantetal von Semmerow bis Rossenthin am Sonntag, den 25. Mai 1930. [Wycieczka botaniczna do doliny Parsęty od Ząbrowa do Roścęcina, w niedzielę 25 maja 1930]. Monatsbl. Kolberger Ver. Heimatk. 7, 5: 17-19.
17. Dibbelt O. 1930b. Salzpflanzen des Binnenlandes. [Rośliny solniskowe w obszarach śródlądowych]. Heimatkal. Kolberg-Körlin, s. 38-39.
18. Diels L. 1930. Westliche Pflanzen bei Kolberg. [Zachodnie rośliny pod Kołobrzegiem]. Heimatkal. Kolberg-Körlin, s. 31-32.
19. Graebner P. 1893 (1894). Biologische Notizen. [Notatki biologiczne]. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 35: 148-157.
20. Gross Hugo 1910. Preussischer Botanischer Verein. [Pruskie Towarzystwo Botaniczne]. Allg. bot. Zeitschr. 16, 1: 14-16.
21. Höck F. 1900. Ankömmlinge in der Pflanzenwelt Mitteleuropas während des letzten halben Jahrhunderts. II. [Przybysze w świecie roślin środkowej Europy w ostatniej połowie stulecia II]. Beih. Bot. Centralbl. 9: 321-333.
22. Holzfuss E. 1930. Die Naturdenkmalpflege in Pommern. [Ochrona przyrody na Pomorzu]. Pomm. Heimatpfl. 1: 150-152.
23. Holzfuss E. 1925. Die Familie dre Orchideen in Pommern. Abhandl. u. Berichte d. Pommersch. Naturforsch. Gesellsch. VI.
24. Holzfuss E. 1930. Fremdlinge in der Pflanzenwelt des Kreises Kolberg. [Obce [gatunki] w świecie roślin powiatu Kołobrzeg]. Heimatkal. Kolberg-Körlin.: 34-35.
25. Holzfuss E. 1933. Dohrniana. 12 Band.
26. Holzfuss E. 1937. Beitrag zur Adventivflora von Pommern. Dohrniana 16: 94-130
27. Marsson Th. 1888. II. Baltisches Gebiet. [II. Obszar nadbałtycki]. W: anonim. Bericht über neue und wichtigere Beobachtungen aus dem Jahre 1887. Abgestattet von der Commision für die Flora von Deutschland. Ber. Deutsch. Bot. Ges. 6: CIX-CXI.
28. Mroczkiewicz L. 1925. Jarzębina szwedzka na kępie Radłowskiej. Sylwan 43 (Marzec-Kwiecień-Maj): 49-60.
29. Müller W. 1898. Flora von Pommern. Stettin
30. O. D. 1937. Mit dem Kreisbeauftragten unterwegs. [W drodze z przedstawicielem regionu]. Heimatkal. Kolberg-Körlin, s. 53-57.
31. Pilger R. 1930. Plantago coronopus L. und verwandte Arten. [Plantago coronopus L. i gatunki pokrewne]. Repert. spec. nov. reg. veg. 28: 262-322.
32. Preuss H. 1910. Die Salzstellen des nordostdeutschen Flachlandes und ihre Bedeutung für die Entwicklungsgeschichte unserer Halophyten-Flora. Eine phytohistorisch-geologische Studie. [Solniska niziny północnoniemieckiej i ich znaczenie dla historii rozwoju naszej flory halofitów]. Schrift. Physik.-Ökonom. Ges. Königsberg 51, 2: 71-86.
33. Preuss H. 1911-1912. Die Vegetationsverhältnisse der deutschen Ostseeküste. Ein Beitrag zur genetischen und ökologischen Pflazengeographie Norddeutschlands. [Stosunki geobotaniczne niemieckiego wybrzeża Bałtyku. Przyczynek do historycznej i ekologicznej fitogeografii północnych Niemiec]. Schrift. Naturf. Ges. Danzig 13: 1-202.
34. Reepel M. 1941. Macht die Heimat schön! [Uczyń swoją ojczyznę piękną!]. Das Bollwerk 12, 1: 3-4.
35. Römer F. 1906 (1907). Einige seltene Pflanzen aus Hinterpommern. [Kilka rzadkich roślin z Pomorza tylnego]. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 48: 223-224.
36. Römer F. 1908 (1909). Zur Flora von Kolberg in Hinterpommern. [Dane do flory Kołobrzegu na Pomorzu Tylnym]. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 50: 177-180.
37. Römer F. 1911 (1912). Beiträge zur Flora von Hinterpommern. [Przyczynki do flory Pomorza Tylnego]. Allg. bot. Zeitschr. 17, 5: 65-68.
38. Wellmann 1864. Bullardia aquatica (L.) DC. für Pommern entdeckt. [Bullardia aquatica (L.) DC. - gatunek odkryty dla Pomorza]. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. angrenz. Länder 6: 301-303.

39. Winkelmann J. 1888. Ein Ausflug nach Hinterpommern. [Wycieczka przez Pomorze Tylnie]. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenb. 30: 187-201.

Bibliografia po 1945 roku dotycząca flory i roślinności

1. Bosiacka B. 1999. Zagrożona roślinność solniskowa w granicach miasta Kołobrzeg. Chrońmy Przyr. Ojcz. 55, 4: 65-71.
2. Bosiacka B. 2000. Smardz jadalny *Morchella esculenta* i naparstniczka stożkowata *Verpa conica* na wydymie nadmorskiej w Kołobrzegu. Przegląd Przyrodniczy XI, 1: 85 - 86.
3. Bosiacka B. 2001. Rzadkie i chronione gatunki roślin w borach nadmorskich na zachodnim wybrzeżu Polski. Wydaw. Naukowe US, Materiały Konferencyjne Zjazd PTB, s. 120.
4. Bosiacka B. 2003. Nadmorski bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum ericetosum tetralicis* Wojterski 1963 na Wybrzeżu Trzebiatowskim. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. Seria B – Botanika 52: 65-79.
5. Bosiacka B. 2003. Nadmorski bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum ericetosum tetralicis* Wojterski 1963 na Wybrzeżu Trzebiatowskim. Bad. Fizjogr. nad Pol. Zach. Seria B. Botanika, tom 52: 65-79.
6. Bosiacka B. 2003. O wrzoścu bagiennym w gminach Trzebiatów, Kołobrzeg i Karlino na Pomorzu Zachodnim. Chroń. Przyr. Ojczys. 59. 1: 103-106.
7. Bosiacka B. 2005a. Rozmieszczenie i zagrożenie wybranych gatunków diagnostycznych w borach nadmorskich na zachodnim odcinku polskiego wybrzeża Bałtyku. Fragm. Flor. Geobot. Polonica (1) 12:23-44.
8. Bosiacka B. 2005b. Współczesne zróżnicowanie i przekształcenia nadmorskich borów bażynowych. Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i studia T. (DCXIV) 540, Szczecin.
9. Bosiacka B., Grinn-Gofroń A. 2004. Walory florystyczne Kołobrzесьkiego Lasu. Chrońmy Przyrodę Ojczystą, 4 (Lipiec - Sierpień).
10. Bosiacka B., Pieńkowski P., Witek M. 2008. Analiza oddziaływań antropogenicznych na obszary solniskowe w dolinie Parsęty. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG 10: 216-224
11. Bosiacka B., Radziszewicz M. 2003. Roślinność śródpolnych zagłębień bezodpływowych w mieście i gminie Kołobrzeg. Bad. Fizjogr. Pol. Zach. Seria B – Botanika 52: 81-108.
12. Bosiacka B., Stachowiak M. 2007. Źródłiskowe solniska z *Salicornia europaea* (*Chenopodiaceae*) w okolicach Kołobrzegu. Fragm. Flor. Geobot. Polonica 14 (2): 337-345.
13. Bosiacka B., Stępień E. 2001. Nowe stanowiska roślinności halofilnej w Kołobrzegu. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią. Seria B, Botanika 50: 117-129.
14. Bosiacka B., Stępień E. 2002. Stanowisko słonorośli w Budzistowie pod Kołobrzegiem. Przegląd Przyr. 13, 1-2: 31-36.
15. Bosiacka B., Więclaw H. 2012. *Carex extensa* (Cyperaceae) rediscovered in Poland. Polish Botanical Journal 57(2): 371-374
16. Ciaciura M., Bosiacka B. 1996: Drzewa i krzewy ośrodków wypoczynkowych w Kołobrzegu. Trees and shrubs of the recreational centres in Kołobrzeg. Rocz. Dendrol. 44: 159-164.
17. Ciaciura M., Myśliwy M. 2005. Flora roślin naczyniowych województwa zachodniopomorskiego. Cz. I: 35-92. Kat. Taks i Fitogeogr. WNP. US, Szczecin.
18. Ciaciura M., Stępień E. 2007. Rozmieszczenie populacji woskownicy europejskiej – *Myrica gale* L. i jej stan na obszarze Pobrzeża Szczecińskiego. Acta Biologica, 14(503), s. 53-62. [dwa stanowiska w gm. Kołobrzeg wiejskiej: NW od Karcina w szuwarze nad Dębosznicą na 1 ha, SE od Bieczynka – dwa kompleksy zarośli w Bieczynieckich Bagnach]]
19. Ciaciura M., Wilhelm M. 2005. Rozmieszczenie *Lathyrus palustris* na Pomorzu zachodnim. Bad. Fizjogr. nad Pol. Zach. Seria B. Botanika, tom 54: 105-112.
20. Dibbelt O. 1961: Charakterpflanzen Kolbergs. Rośliny charakterystyczne dla Kołobrzegu. Kolberg. Zeitung 11, 10: 9.
21. Jasnowska J., Friedrich S., Markowski S., Kowalski W. 1996 a. Ocena walorów i zagrożeń szaty roślinnej Pobrzeża Pomorskiego w województwie koszalińskim. Cz. I. Charakterystyka

- geobotaniczna Pobrzeża oraz roślinność torfowisk. Zeszyt Nauk AR Szczecin Roln. Ser. Przyr. 174, 64: 121-132.
22. Jasnowska J., Friedrich S., Markowski S., Kowalski W. 1996 b. Ocena walorów i zagrożeń szaty roślinnej Pobrzeża Pomorskiego w województwie koszalińskim. Cz. II. Zbiorowiska leśne Pobrzeża. Zeszyt Nauk AR Szczecin Roln. Ser. Przyr. 174, 64: 133-144.
  23. Jasnowska J., Markowski S. 1995: Torfowiska zlewni Parsęty – stan rozpoznania, zadania badawcze. Peatlands of the Parsęta catchment – state of knowledge, goals for research. W: Stan badań środowiska przyrodniczego dorzecza Parsęty w warunkach różnorodnej antropopresji: seminarium, strzeszcz. referatów. Kołobrzeg 8-9 listopada 1995. Zakład Geomorf. Dynam. i Stacja Geoekol. w Storkowie, UAM Poznań, s. 17-19.
  24. Kaźmierczakowa R. 1993: *Primula farinosa* L. – pierwiosnka omączona. W: Zarzycki K., Kaźmierczakowa R. (red.) Polska Czerwona Księga Roślin. Instytut Botaniki PAN Kraków, s. 145-146 [Zieleniewo k. Kołobrzegu, Gdańsk Zasp].
  25. Kolski J. 1985: Sześć dziewięć kilometrów. Między Sarbinowem a Ustroniem. The six pristine kilometres. Between Sarbinowo and Ustronie. Pobrzeże 8: 5-6.
  26. Kownas S. Sienicka A. 1965. Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa koszalińskiego. Szczec. Tow. Nauk. Wyd. Nauk Przyr.-Roln. 27.
  27. Leda M. 1995: *Abies x insignis* Carr. ex Bailly w Kołobrzegu. *Abies x insignis* Carr. ex Bailly in Kołobrzeg. Rocz. Dendrol. 43: 171-173.
  28. Łabuz 2004. Wydmowy krajobraz wybranych miejscowości nadmorskich zachodniego i środkowego wybrzeża Polski. [W]: Ciaciura M., (red.) Stan zagrożenia społecznego podstawowym warunkiem zdrowotności społeczeństwa. Uniwersytet Szczeciński, Wyd. Z.U.P.W. OPTIMEX, s. 291-303.
  29. Madziara-Borusewicz K. 1972: Honkenia piaskowa *Honckenia peploides* i tarczyc żółtawy *Cassida flaveola*. *Honckenia peploides* and *Cassida flaveola*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 28, 4: 48-51.
  30. Mizianty M. 1978: Karyological studies of *Rhinanthus serotinus* (Schönheit) Oborny in Poland. Kariologiczne studia nad *Rhinanthus serotinus* (Schönheit) Oborny w Polsce. Fragm. Florist. Geobot. 24, 4: 517-522.
  31. Piotrowska H. 1961. Roślinność solniskowa pod Kołobrzegiem. Chr. Przyr. Ojcz. 17, 4: 24-28.
  32. Piotrowska H. 1961: Roślinność solniskowa pod Kołobrzegiem. Halophytic vegetation near Kołobrzeg. Chrońmy Przyr. Ojcz. 17, 4: 24-28.
  33. Piotrowska H. 1974. Nadmorskie zespoły solniskowe w Polsce i problemy ich ochrony. Ochr. Przyr. 39: 7-63.
  34. Piotrowska H. 2003. Zróżnicowanie i dynamika nadmorskich lasów i zarośli w Polsce. Bogucki Wyd. Nauk. Poznań-Gdańsk, ss 102.
  35. Wilkoń-Michalska J. 1986: Tendencje rozwojowe i ochrona halofitów w Polsce. The development tendencies of halophytes and their protection in Poland. Acta UL, Folia Sozol. 3: 123-129 [Kołobrzeg, poza tym dot. Kujaw].
  36. Wojterski T. 1964. Bory sosnowe na wydmach nadmorskich na polskim wybrzeżu. PTPN Prace Kom. Biol. 28, 2; ss. 217.
  37. Ziarnek K. 1997. Notatki florystyczne z Pomorza Zachodniego. Przegl. Przyr. 8, 4: 79 - 84. LKP. Świebodzin.
  38. Ziarnek K., Ziarnek M. 2004. Ostoje siedliskowe „Natura 2000” w powiecie kołobrzesckim. IV Zachodniopomorski Festiwal Nauki. Spotkania z nauką w Kołobrzegu, Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, s. 255-259.
  39. Żukowski W. 1960. Notatki florystyczne z Pomorza Zachodniego. Fragm. Flor. et Geobot. 6, 4.
  40. Żukowski W. 1961. Notatki florystyczne z Pomorza Zachodniego. Bad. Fizj. nad Polską Zach. 8: 220-230.
  41. Żukowski W. 1963. Nowe stanowiska rzadkich roślin na Pomorzu. Bad. Fizj. nad Pol. Zach. 12: 341-344

42. Żukowski W. 1998. Rys szaty roślinnej dorzecza Parsęty. W: Funkcjonowanie geoekosystemów zlewni rzecznych (red. Kostrzewski A.). UAM, Poznań: 52 - 63.
43. Żukowski W. 1993: *Apium inundatum* (L.) Reichenb. fil. / *Helosciadium inundatum* (L.) Koch/ – pęczyna wodna. W: Zarzycki K., Kaźmierczakowa R. (red.) Polska Czerwona Księga Roślin. Instytut Botaniki PAN Kraków, s. 137-138 [okolice Szczecina i Kołobrzegu].
44. Żukowski W. 1993: *Crassula aquatica* (L.) Schonl. (*Bulliardia aquatica* DC) – uwroć błotna. W: Zarzycki K., Kaźmierczakowa R. (red.) Polska Czerwona Księga Roślin. Instytut Botaniki PAN Kraków, s. 86-87 [okolice Kołobrzegu].
45. Żukowski W., Latowski K., Klimko M. 1981: A comparison of maritime and inland populations of *Glaux maritima* L. in Poland. Porównanie nadmorskich i śródlądowych populacji *Glaux maritima* L. w Polsce. Fragm. Florist. Geobot. 27, 3: 385-399 [Przytor, Kołobrzeg, Władysławowo].

Materiały niepublikowane:

Bosiacka B. 1994. Dendroflora Kołobrzegu. Praca magisterska. Katedra Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Uniwersytet Szczeciński. Maszynopis: ss.121.

Literatura dotycząca fauny

- Antczak J., Mohr A. (red.). 2006. Ptaki lęgowe terenów chronionych i wartych ochrony w środkowej części Pomorza. Pomorska Akademia Pedagogiczna. Słupsk.
- Bernard R. Dekada spisu nietoperzy (1989-1992) na Pomorzu Zachodnim. W: Zimowe spisy nietoperzy w Polsce 1988-1992. Wyniki i ocena skuteczności. Wołoszyn (red.). Publikacje Centrum Informacji Chiropterologicznej ISEZ PAN. Kraków, 29-40.
- Biuro Konserwacji Przyrody. 2002. Waloryzacja przyrodnicza gminy Kołobrzeg. Operat generalny. Szczecin.
- Bogdanowicz W., Ruprecht A.L. 1987. Przypadki stwierdzeń szopa pracza *Procyon lotor* (Linnaeus, 1758), w Polsce. Przegląd Zoologiczny 21, 3: 375-383.
- Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z. (red.). 2009. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Warszawa.
- Czeraszewicz R., Oleksiak A. (red.). 2003. Ptaki wodno-błotne na Pomorzu Zachodnim. Wyniki liczeń w sezonie 2002/2003, ekologia i ochrona. Projekt przyrodniczo-łowiecki, ZTO-PZŁ, Szczecin.
- Czeraszewicz R., Oleksiak A. (red.). 2004. Ptaki wodno-błotne na Pomorzu Zachodnim. Wyniki liczeń w sezonie 2003/2004, ekologia i ochrona. Projekt przyrodniczo-łowiecki, ZTO-PZŁ, Szczecin.
- Dehnel A. 1956. Nowy ssak dla fauny polskiej *Nyctereutes procyonoide* (Gray). Chrońmy Przyrodę Ojczystą 12 (6): 17-21.
- Dębowski P. Ichtyofauna dorzecza Parsęty (www.salmon.pl/artykuly/publikacje/ichtiofauna-dorzecza-parsety).
- Fundacja Aquarius. 2014. Informacje dot. stanu zaawansowania prac badawczych zbiorników wodnych w obrębie użytku ekologicznego Ekopark Wschodni. Kołobrzeg.
- Gąsowska M. 1962. Klucze do oznaczania kręgowców Polski. Część I. Kręglouste - Cyclostomi i Ryby - Pisces. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa: 1-240.
- Glutz v. Blotzheim U.N., Bauer K., Bezzel E. 1973. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 5. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main: 322-372.
- Głowaciński Z. (red.). 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRiL. Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN. Kraków.
- Głowaciński Z., Nowacki J. (red.). 2004. Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. IOP PAN. Kraków.
- Guziak R., Jakubiec Z. 2006. Bocian biały *Ciconia ciconia* (L.) w Polsce w roku 2004. Wyniki VI Międzynarodowego Spisu Bociana Białego. PTPP „proNatura”. Wrocław.

- Jadwiszczak A. S. 2008. Biedronki "ninja" już w Olsztynie. *Natura - Przyroda Warmii i Mazur*, 3(11): 5.
- Jensen K. R., Knudsen J. 2005. A summary of alien marine benthic invertebrates in Danish waters. *Oceanological and Hydrobiological Studies* 34, suppl.1: 137-162.
- Juszczak P., Majca Z. 1997. Podanie o użyczenie bezpłatne gruntu (z wymienieniem występujących na terenie UE zwierząt). Kołobrzeg.
- Kajzer Z. 2012. Gniazdowanie mewy srebrzystej *Larus argentatus* na Pomorzu Zachodnim w roku 2008. *Ptaki Pomorza* 3: 41-47. ZTP.
- Kajzer Z., Guentzel S., Jasiński M., Ławicki Ł. 2011. Rzadkie i nieliczne gatunki ptaków obserwowane na Pomorzu Zachodnim w latach 2004-2008. W: Ławicki Ł., Kajzer Z., Sikora A. 2011. *Ptaki Pomorza*.
- Komisja Faunistyczna 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Not. Orn.* 50: 111-142.
- Komisja Faunistyczna 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis Polonica* 51: 117-148.
- Kościow R., Ratajczyk I. 2006. Awifauna lęgowa Solnego Bagna pod Kołobrzegiem w latach 1985-2002.
- Kulmatycki W.J. 1928. Rośliny i zwierzęta jako szkodniki siecanych narzędzi rybackich. *Przegląd Rybacki* 1: 188-196.
- Lever Ch. 1985. *Naturalized mammals of the world*. Longman, London and New York: 1-487.
- Lisiecki H., Sławoń J. 1980. *Hodowla norek*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa: 1-309.
- Ławicki Ł., Guentzel S., Jasiński M., Kajzer Z., Sołowiej M., Staszewski A. 2008. Występowanie błotniaka zbożowego na Pomorzu Zachodnim w latach 1990-2007. *Notatki Ornitologiczne*, 49: 226-234.
- Ławicki Ł., Staszewski A., Czeraszewicz R. 2010. Wędrowka i zimowanie gęsi zbożowej *Anser fabalis* i gęsi białoczelnej *A. albifrons* na Pomorzu Zachodnim w latach 1991-2008. *Ornis Polonica* 51: 93-106.
- Łabanowski G., Soika G. 1998. *Cameraria ohridella* damages horse chestnut trees in Poland. *Ochrona Roślin* 42: 12.
- Łabudzki L. 1993. Trofea łowieckie - daniel. *Łowiec Polski* 11: 10-11.
- Merkel E. 1894. *Molluskenfauna von Schlesien*. VIII + 1-293, Breslau.
- Mrugowski W., Mrugowska E. 2001. Waloryzacja faunistyczna oraz ocena wpływu zmian w gospodarce wodnej na faunę na terenie użytku ekologicznego „Ekopark Wschodni” w Kołobrzegu. Szczecin.
- Mrugowski W., Ziarnik K., Sammel A., Ziarnik M., Mrugowska E. 2010. Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Przebudowa i odbudowa odpływu wód opadowych do morza w km 327+960 w rejonie ul. Grobla w Kołobrzegu. Szczecin.
- Mrugowski W., Ziarnik K., Mrugowska E. 2012. Monitoring przedinwestycyjny środowiska przyrodniczego dla przedsięwzięcia "Odbudowa odpływu do morza - rejon Grobli, Podczele". Szczecin.
- E. i W. Mrugowscy, K. Ziarnik. 2013. Sprawozdanie z nadzoru przyrodniczego dot. odbudowy i przebudowy odpływu wód opadowych do morza w km 327+960 w rejonie ul. Grobla w Kołobrzegu. Szczecin.
- Mrugowski W., Ziarnik K., Ziarnik M., Mrugowska E. 2013. Monitoring poinwestycyjny środowiska przyrodniczego dla przedsięwzięcia „Odbudowa i przebudowa odpływu wód opadowych do morza w km 327+960 w rejonie ul. Grobla w Kołobrzegu”. Szczecin.
- Mrugowski W., Ziarnik K., Ziarnik M., Mrugowska E. 2014. Monitoring poinwestycyjny środowiska przyrodniczego dla przedsięwzięcia „Odbudowa i przebudowa odpływu wód opadowych do morza w km 327+960 w rejonie ul. Grobla w Kołobrzegu”. Szczecin.
- Nowak E. 1966. Rozprzestrzenienie się, liczebność i znaczenie piżmaka *Ondatra zibethica* (L., 1766), w Polsce. *Przegląd Zoologiczny* 10: 221-237.

- Piechocki A., Dyduch-Falniowska A. 1993. Mięczaki (Mollusca), Małże (Bivalvia). Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa: 1-204.
- Plater A. 1852. Spis zwierząt ssących, ptaków i ryb krajowych systematycznie ułożony na oddziały, rzędy, pokrewieństwa, rodzaje i gatunki. Wydano drukiem Józefa Zawadzkiego, Wilno.
- Przewoźny M., Barłózek T., Bunalski M. 2007. Harmonia axyridis (Pallas, 1773) (Coleoptera: Coccinellidae) new species of ladybird beetle for Polish fauna. Polskie Pismo Entomologiczne, 76: 177-182.
- Riedel A. 1988. Katalog Fauny Polski, 36 (1). Ślimaki lądowe (Gastropoda terrestria). PWN, Warszawa: 1-316.
- Ruprecht A.L. 1996. Materiały do rozmieszczenia przedstawicieli podrodzaju Lutreola Wagner 1841 (Carnivora: Mustelidae) w Polsce. Przegląd Zoologiczny 40: 223-233.
- Ruta R., Stachowiak M., Aleksandrowicz O. 2006. Polskie pismo entomologiczne. vol. 75: 359-368.
- Ruta R., Jałoszyński P., Konwerski S., Majewski T., Barłózek T. 2009. Biedronkowate (Coleoptera: Coccinellidae) Polski. Część 1. Nowe dane faunistyczne. Wiadomości Entomologiczne, 28(2): 91-112.
- Sachanowicz K., Ciechanowski M. 2008. Nietoperze Polski. Mulico, Warszawa.
- Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
- Staszewski A., Mrugowski W. 2000. Rzadkie ptaki obserwowane na Pomorzu Zachodnim w latach 1984-1999. Biuletyn ZTO. Nr 1(5). Szczecin.
- Svensson L. 2012. Przewodnik Collinsa. Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego. Multico. Warszawa.
- Szczygielski W. 1967. Zarys dziejów rybactwa śródlądowego w Polsce. PWRiL, Warszawa: 1-90.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”. Wrocław.
- Włodek K. 1979. Historia rozprzestrzeniania się daniela europejskiego w czasach nowożytnych i jego rozmieszczenie na świecie. Przegląd Zoologiczny 23: 84-91.

Literatura dotycząca przyrody nieożywionej krajobrazu

<http://szczecin.stat.gov.pl>

- Filipak J., Raczyński M. 2000. Jeziora Zachodniopomorskie. Akademia Rolnicza w Szczecinie.
- Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie. Waloryzacja przyrodnicza Gminy Kołobrzeg. Szczecin 2002 r.
- Kondracki J. 2013. Geografia Regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Woś A. 1996. Zarys klimatu Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Zarządzenie Nr 87/14 Prezydenta Miasta Kołobrzeg z dnia 21 października 2014 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kołobrzeg
- Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie. Waloryzacja przyrodnicza Miasta Kołobrzeg. Szczecin 2001r.
- Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie. Waloryzacja przyrodnicza Gminy Ustronie Morskie. Szczecin 2004 r.